नं. — ४९६९

पु. नाम. शिवार्चन चन्द्रिका

कर्ता. श्री निवास भट्ट:

पत्र सं. - ५८६ — सं. ×

विषय. तन्त्रम्.

४९६९

॥श्रीगणेशायनमः श्रीमत्तंस्यंदघु रास्यंशशि

शकलधरंबंधुजीवाभिरामंदानाद्रिःसि

क्तगंडस्खलदलिकलिभात्लीलयायाखे

लयन्तंप्रत्यूहध्वान्तभानुंपृथुतरजठरं

ब्रह्मविद्भीशवंद्यंवंदेसिंदूरपूरेगिरवर

सुतयाचर्चितोत्तुंगकुंभं १ वंदेशंकर

मंगरूढंगिरवक्त्रारविंदंमुदापश्यन्तंन

यनांचलेनविलसद्वक्षवरीकांचनं मे

ढस्मेरमरन्दभिनुशाकलच्छेलेनोर्मिषु

प्रेंखद्धालमरालखेलनवलन्मंदाकिशे

खरं २ ईषद्धाकोशनीलोत्पलहृदयरु

चागंडपालीवितन्वन्व्यान्मापूरकंठघु

त्तिमम्तरुचेमंडिभांभवन्याः कर्णे हं हे

विराजन्नवकनमंदभाग्यस्तेमरश्चध्वं

सभानदयं यहे हेववुधाश्चराचरमिदं

जानंतिमा भयंपन्नत्वात्रसदाकराम

लकवत्पश्यन्तिवाद्यंमहः ३ देशोस्ति

दक्षिणदिशिद्रविडाभिधानः कांचीति

पि० १
॥२॥

यत्रवसन्ति:स्मरशासनस्यपुण्यापुरापुरनिषू
दननामधेयसौभाग्यदंतुरितकीर्त्तिरचंच
लश्री:श्री: ५ आविर्बभूवहयमेधमखेरि
रंखेयत्रस्वयंसग्गुभगवान्रमयारमेश:स्व॰
धापिहस्तिगिरिनाथइतिप्रसिद्ध:संदृश्यते
संकलल्लोकसमर्चिताघ्रि: १ तस्मादक्षि
णादिगात:क्षितिसुरै:षट्शास्त्रविद्भिस्चतु
र्वेदै:सोपनिषद्भिरंगसहितैराधैसंदाधि।
ष्ठित:पाणंमहितिविश्रुत:क्षितितलेपेण्ण
नदीतीरभूदेशोयागमहाकुल:सकलही
स्वास्तेग्नहारोमहान् ६ आत्रेयगोत्रशतप
त्रविकाशामित्रशात्रातिरात्रसमहाव्रतसत्र
कर्ता भर्तार्तदीनकृपणांधसुहृज्जनानां
षट्शास्त्रवित्समरपुंगवदीक्षितोभूत ७
तस्यात्मज:फणिपतिवरपाणिनीयमीमां
सकेषुपिगुरु:श्रुतिषूस्वयंभू:सद्वादशाह
वपनान्वितवाजपेयसोमाध्वरीतिभुवि
तम्यलदीक्षितोभूत ८ तंत्रंदन:सक

त्वेक्षविदांवरिष्ठः श्रौतक्रियासुनिपुणश्चित्त

सोमदीक्षः आसीदशेषगुणरत्ननिधिः पृथि

व्यां श्रीश्रीनिकेतन इति प्रथितोध्वरीन्द्रः ९ त

त्सूनुः श्रीनिवासः सकलनिगमवित्सर्वशास्त्रा

स्त्रार्थवेत्ता श्रौतस्मार्तेषु कर्मस्वतिशयनिपुण

सत्कविः स्वोपदेशात् पीठं जालंधराख्यं प्रक

टितविभवं प्राप्य यात्राप्रसंगात्तत्र श्रीसुंदराख्यं

सकलगुणनिधं प्राप्य सद्देशिकेन्द्रः १० तस्मा

दयं कृतपुरं परिचर्यतस्मात् प्राप्याभिषेकम

खिलागममप्यधीत्य तस्याज्ञयासमधिगम्य

पुरीं तु काशीं तत्राकरोद्वसतिमात्मविदां

वरिष्ठः ११ तत्राश्रितः सकलतंत्ररहस्य

वेत्ता शिष्यैः शिवार्चनपरैः श्रितशैवदी

क्षैः अभ्यर्थितो वितनुते सकलागमार्थसा

रोद्धृयां भुवि शिवार्चनचंद्रिकां सः १२ त

त्र दीक्षाविधिं वक्ष्यामादौ श्रीगुरुलक्षणं स

च्छिष्यलक्षणं च आदौ सच्छिष्यस्य लक्षणं

ततो धिकारित्वाद्यर्थं परीक्षां गुरुशिष्ययोः

श्रि·१
२

दीक्षायांयोग्यताकालंवर्णानांगुरुसेविनां
अधिकारविचारंचदीक्षायांशूद्रजन्मानां
ब्रह्मक्षत्रादिकंभेदंमन्त्राणांतेष्वनंतरं २५
वर्णानांसंकराणांचाप्यधिकारविचारणं
पुंस्त्रीनपुंसकत्वंचमन्त्राणांस्वापबोधनंमं
त्रविद्यास्वरूपंचाप्यग्नीषोमस्वरूपिरसो
मंत्रदोषांश्चसंस्कारान्लक्षणाद्द्विप्रभेदतःमं
त्रमेलनचक्राणिग्रावीसाधनपूर्वकं २७स
मीकरणकंभूमेर्मंडपस्याथलक्षणं वेधा
चैवचकुंडानांवास्तुपूजाकुराप्यणं मास
र्तुपक्षर्क्षतिथिवारयोगानशुभाशुभानक
रणानिचदीक्षायाःकालभेदांस्तथापरान्
वरणंश्रीगुरोश्चैवगुरुःकृत्यानिसर्वसःस
र्वतोभद्रनिर्माणंप्रकारंस्थापनंतथा कुं
भस्यकुंडसंस्कारानग्निस्थापनमेवचल
क्षणानितथावह्नेर्भेदांस्तथैवच स्त्रुक
स्त्रुवाचाहुतिद्रव्यमानानिसमिधंतथा
लक्षणानितथादीक्षान्तभेदांश्चापस

प्रथा अथैवं दीक्षितानां च नित्यार्चनविधौ
क्रमात् प्रातःकृत्यं तथा स्नानं विभूतिधार
णस्य च विधिं संध्यातर्पणं च पांपात्साह्नः
मेव च सूर्यार्घदानं विधिवन्मंडपद्वारपूज
नं मंडपस्य प्रवेशं च स्वासनस्य प्रकल्पनं पू
जाद्रव्यासादानं च भूतशुद्धिं ततः परम् प्रा
णप्रतिष्ठां विधिवन्मातृकान्यासनं तथा
दृष्टाधातस्य भेदांश्च प्राणायामविधिं ततः
न्यसनं योगपीठस्य करस्यादिन्यासपूर्वकं
म् ततस्तु मूलमंत्रार्णवर्णादिन्यसनं तथा
मुद्राविरचनं ध्यानं मानसार्चनमेव च त
तोऽन्तर्हवनं चैव पीठपूजाविधिं ततः आ
वाहनं च देवस्य उपचारास्तथैव च ततो
गावृतिदेवानामर्चनं धूपदीपयो नैवेद्यस्य
विधिं चैव नित्यहोमविधिं तथा बलिदान
विधिं चैव तत्त्वमूर्तं तदनंतरम् प्रसन्नावि
विधिं चैव नीराजनविधिं तथा ततो नि
त्यजपस्यापि विधिं तस्य समर्पणम् तत

स्तोत्रस्यपठनंप्रदक्षिणानमस्क्रिये विस
र्जनस्यदेवस्यपूजाशेषसमापनम् पुर
श्चर्यास्वरूपंतत्स्थानंभूमिपरिग्रहाम् त
त्क्षेत्रकीलनंकूर्मचक्रंक्षेत्रेशपूजनं
म् वर्ज्यस्थानान्यक्षमालेतस्याः सत्वादि
भेदितःचैविधिंचैवसंस्कारकालंमूत्रा
विनिर्णयम् तस्यातिष्ठांपुरश्चर्याहिनेषु
विहितानिच जपस्वरूपंतत्कालंनिषि
धान्यासनानिच विहितानिनिषिद्धानि
तत्पूर्वदिनकर्मच पुरश्चर्यारंभदिनक्र
त्यंसंकल्पमेवच मालायाःपूजनस्वे
ष्टदेवतायाश्चभावना जपकीलनक्र
त्यंचतज्जपस्यसमर्पणं दिनशेषस्यक्रत्यं
चहोमाद्यंगनिरूपणं भोज्याभोज्यविभे
दंचप्रकारंभोजनस्यच शयनस्यविधि
चैवततःस्वप्ननिरूपणं निवेदनंचस्वप्न
स्यतत्रदुःस्वप्नदर्शनेप्रायश्चित्तविधिंचैव
सिद्धिचिन्हान्यनंतरं अन्यानपिपुरश्च

यीभेदांश्चसमयानपि नैमित्तिकार्यर्चन

काम्यपूजनन्तदनंतरं गणेशानांचशा-

क्तानांवैष्णवानांतथैवच आकर्णणंशैव

मंत्राणांतत्तन्निर्वचनंक्रमं काम्यकर्माणि

सर्वेषांहोमयंत्रादिभेदतः साधारणानांमु

द्राणांगणेशानांतथैवच शाक्तवैष्णवशै

वाणांशैवीनांलक्षणानिच अत्रोचितमया

न्ययवक्तुं तत्समासतःचंद्रिकायांप्रवक्ष्ये

हंयथाज्ञानंयथागमं सतांसंतुष्टयेसम्य

क्साधकानांहितायच इहखल्वनुद्विजा

नामनुपित्तानांस्वकर्माध्यायनादिषु य

थाधिकारोनास्तीहस्याचोपनयनादनु त

थावदीक्षितानांचमंत्रदेवार्चनादिषु ना

धिकारोस्यतःकुर्यादात्मानंशिवस्रक्तन्न

मितिकालोत्तरवचनादिदीक्षितानांदे

वार्तर्चनानधिकारश्रवणात् दीयतेज्ञा

नविज्ञानंक्षीयतेपापराशय तेनदीक्षा

इतिप्रोक्तात्मासांतत्वविचारकैरितिकु

कुलमूलावतारवचनादीक्षयानिरस्त।
निखिलकलुषाणां श्रीगुरुचरणकटाक्ष
निरीक्षणसामर्थ्यतः प्राप्तविज्ञानवतामे
वदेवतार्चनादिष्वधिकारात् विनादीक्षां
नमोक्षः स्यान्नराणां शिवशासने सा च न
स्यादिनाचार्यमिस्याचार्यपरंपरेतिकुला
र्णववचनाद्दीक्षायाश्चाचार्याधीनत्वात्
आदौ श्रीगुरुस्वरूपं निरूप्यते तत्र श्रीकुला
र्णवे श्रीगुरुः परमेशानि शुद्धवेषो मनोह
रः सर्वलक्षणसंयुक्तः सर्वावयवशोभि
तः सर्वागमार्थतत्त्वज्ञः सर्वमंत्रविधा
नवित् लोकसंमोहनाकारो देववत्प्रि
यदर्शनः २ सुमुखः सुलभः स्वच्छः शुद्धां
तः छिन्नसंशयः इंगिताकारचेष्टावित्
ऊहतः कल्पदुर्जतः ३ प्रसन्नमुखो वहिर्दृ
ष्टिः सर्वतो देशकालवित् आज्ञासिद्धस्त्रि
कालज्ञो निग्रहानुग्रहक्षमः ४ वेदवे
दांतविच्छांतः सर्वजीजीवदयापरः स्वा

धीनेन्द्रियसंचारः षड्वर्गविजयक्षमः ५
अग्रगण्योतिगंभीरः पात्रयात्राविशेषवित्
निर्ममो नित्यसंतुष्टो निर्द्वन्नन्तशक्तिमान्
सद्भक्तवत्सलो धीरः कृपालुः स्मितपूर्ववाक्
भक्तप्रियः सर्वसमो दयालुः शिष्यशासिता अ
ष्टनिष्टो गुरुप्राज्ञो वनितापूजनोत्सुकः नि-
त्यनैमित्यकेकाम्यरतः कर्मण्यनिंदितेऽग्र
त्लोलुपो हिंसकस्वपक्षपाती विचक्षणः वि
नः विषादिभिः पूर्णपेनः श्रीगुरुः कथितः
प्रिये इति श्रीगुरुलक्षणानि समुच्छिष्टरे वं
विधो गुरुर्मान्यः सेव्यश्च नारदपंचरात्रे ब्राह्म
णः सर्वकालज्ञः कुर्यात्सर्वेष्वनुग्रहे तदभा
वाद्द्विजश्रेष्ठ शांतात्मा भगवन्मयः भाविता
त्मा च सर्वज्ञः शास्त्रज्ञः सत्क्रियापरः सिद्धत्र
यः समायुक्तः आचार्यत्वेऽभिषेचितः क्षत्रवि
ट्शूद्रजातीनां क्षत्रियोऽनुग्रहक्षमः क्षत्रिय
स्यापि च गुरोरनादीदृशो यदि वैश्यस्यानका
र्यः स्याद्वैश्यो नित्यमनुग्रहः सजातीयेन शूद्रे-

एतादृशेन महामते अनुग्रहाभिषेकौ च का
र्यौ शूद्रस्य सर्वदा वर्णोत्तमेष्य च गुरौ सति वा
विश्रुतेऽपि वा स्वदेशाद्वान्यत्र नेदं कार्यं
शुभार्थिना विद्यमाने तु यः कुर्याद्यत्र तत्र वि
पर्ययं तस्येहामुत्र नाशः स्यात्तस्माच्छास्त्रो
क्तमाचरेत् क्षत्रविट्शूद्रजातीयः प्रातिलो
म्यं न दीक्षयेत् तत्वसारे वक्राशी दीर्घशृङ्गी च
विषयादिषु लोलुपः हेतुवादरतो दुष्टो वाग्वा
दी गुणनिंदकः अरोमा बहुरोमा च निंदिता
श्रमसेवकः कालदंतोऽष्ट अदुर्गंधीश्वास-
वाहकः दुष्टलक्षणसंपन्नोऽपद्यस्वीयमीश्व
रः बहुप्रतिग्रहासक्त आचार्यः शिक्षया वहः
ज्ञानोन्नपने निर्यवीर्यं तु पितुर्मन्त्रं तथामा
तामहस्य च सोदरस्य कनिष्ठस्य वैरिपक्षा
श्रितस्य च कनिष्ठस्य स्वापेक्षया न्यूनव
यस्कस्य परस्य कस्यापि नैतस्योदरविष
यं शैवागमे भिक्षन्त अवनस्थेभ्यो वर्णि
भ्य स्वमहेश्वरि ग्रहस्थो भोगमोक्षार्थी।

मंत्रदीक्षां न चारेत् त्यक्ताग्नयः क्रियाहीना
यतयोऽज्ञिः परिग्रहाः वनस्थास्तादृशाएव
वनी न्यूनाश्रमी मे यतः अतस्तेषां नाधिका
रो दीक्षादाने महेश्वरि न्यूनाश्रमी गृहस्था
पेक्षया गार्हस्थ्यस्याद्वितीश्रमत्वात् अतए
वसारसंग्रहे तपस्वी सत्यवादी च गृहस्थः
स्वस्थमानसः इति गुरुलक्षणमुक्तं तेन प
तिनापि गृहस्थस्य सकाशात् मंत्रदीक्षा न ग्राह्ये
त्यवगम्यते शिवसद्भावे दीक्षायां गुरुत्वेन
यतीन् वैखानसान् प्रिये वर्णयाद्भोगमो
क्षार्थी गृहस्थो वर्णितः तथेति वैखानसान्
वानप्रस्थान् वर्णिनं ब्रह्मचारिणं अथ शि
ष्यलक्षणमित्तत्र कुलार्णवे तं शिष्यं तं
कुलेष्वाणि सर्वलक्षणासंयुतं प्रमाधिसा
धनोपेतं गुणशीलसमन्वितं शुद्धदेहा
नुवं धार्मिकं शुद्धमानसं दृढव्रतं सदाचा
रं श्रद्धाभक्तिसमन्वितं कृतज्ञं पापभीतं
च साधुसज्जनसंमतं आस्तिकं दानशी

श्रि० ।
६

लं च सर्वभूतहिते रतं । विश्वासविनयोपे
तं वित्तशाठ्यविवर्जितं असाध्यसाधकं
सूरं बलकांतिसमन्वितं अनुकूलक्री
यायुक्तमप्रमत्तं विचक्षणं । हितसत्यमित
स्निग्धभाषिणं मुक्तदूषणं हस्तकुत्कग
हीतार्थं चतुरं बुद्धिविस्तरं गृहतल्पास
नोत्संगनिर्विकारमसेवकं । विमर्षणका
रिणं वीरं मनोदारिद्र्यवर्जितं सर्वकार्या
निकुशलं धीरं सर्वोपकारकं स्वस्वार्थेप
रनिंदायां विमुखं प्रिये । जितेंद्रियं च संतु
ष्टं धीमंतं ब्रह्मचारिणं त्यक्ताधिर्वा व्या-
धिचापल्यं दुःसंक्रांतकवर्जितं गुरुध्या
नस्तुतिकथासेवनाभजनोत्सुकं गुरुदे
वतभक्तं च कामिनीपूजनोत्सुकं । नित्यं
गुरुपरस्तं गुरुसंतोषकारिणं वाङ्मनःक
र्मभिर्नित्यं गुरुकार्यसमुत्सुकं गुरुवाज्ञा
पालकं देवि गुरुकीर्तिप्रकाशकं गुरुवा
क्यश्रवणं गुरुशुश्रूषणे रतं चित्तानुवर्ति

नप्रेक्ष्यकारिणं कुलनायके लज्जाभिमा
नगर्वादिवर्जितं गुरुसान्निध्ये निरपेक्षं गु
रुद्रव्ये तत्प्रसादाभिकांक्षिणं जपध्याना
दिनिरतं मोक्षमार्गाभिगामिनं इत्यादिल
क्षणैर्युक्ते गुरुशिष्यपरिग्रहे च इति सच्छि
ष्यलक्षणानि अथासच्छिष्यलक्षणानि
तत्रैव दुष्टान्वयापजं दुष्टं गुणहीनं विरू
पिणं परशिष्यं च पाखंडं धूर्तपंडितमानि
नं हीनाधिकविकारांगं विकलावयवा
न्वितं कुपंगमंधं च बधिरं मलिनं व्याधि
पीडितं उच्छिष्टं दुर्मुखं चापि स्वेच्छाविषय
रविष्टं दुर्विदग्धं कुचेष्टं च कुटिलं भीमवी
क्षणं निर्लज्जमपुत्रं तं द्यूतादिव्यसना
न्वितं कपाटकं उन्मत्तं मायाभितिरोहि
ततनुं सद्यः शून्ययुक्तिकरं क्रूरं श्रद्धाभ
क्तिविवर्जितं किमेकवादिनं लुब्धं प्रेष
कं चपलं घ्राठं धनाख्यौ श्रुतिविरहितं निषि
द्धाविधिवर्जितं रहस्यभेदकं चापि देव

त्रि०। ७

7

कार्यार्थघातकं मार्जारवकवृत्तिचरं धा
न्वेषणतत्परं मायान्वितं कृतघ्नं च प्रछ
न्नान्तरदायकं । विश्वासघातकं देवब्राहि
णां पापकारिणं अतिश्वासमवध्यागमन
र्थासिद्धकांक्षिणं अनातापिनमादित्सु
कुत्सितं कूटसाक्षिकं सर्वत्रियाचकं देवि
सर्वाकृष्टाभिगामिनं असत्यनिष्ठं चास
भ्यग्राम्यादिवहुभाषणं दुर्विचारकुतर्का
दिकारकं कहप्रियं वृथाक्षेपकरं भ्रान्तं
ध्यामकं वाग्विडंवकं परोक्षे दूषणाकरं
प्रत्यक्षे प्रियवादिनं वाग्रूक्षवादिनं । विद्या
चौरमात्मप्रशंसकं गुणसाहित्यसङ्गीतमा
त्रक्रोधसमन्वितं चार्वाकं दुर्जनसरवंस
र्वलोकविगर्हितं । पिशुनं परसंतापं सर्व
प्राणिभयंकरं स्वकेशवासिनं मित्रद्रोहि
णं मातृवंचकं । जिह्वोपस्थपरं देवित्तस्क
रं पशुचेष्टितं अकारणद्वेषणस्यल्केशा
क्रोधादिकारिणं अतिहास्यसकर्माणं

मर्मान्तःपरिहासकम् कामुकञ्चातिनिं
ज्ञं मिथ्यादुश्चेष्टवकं असूयामद[illegible]य
दंभाहंकारसंयुतं ईर्ष्यापैशून्य[illegible]कका
र्पण्यक्रोधमाननम् अधीरं[illegible]वतं द्वेष्यम
पातकेनत्ववर्ज्जितं अप्रप[illegible]मतिमूढं चिंता
कुलितमानसम् त[illegible]लोभयुतं दीनमस्तु
ष्टं सर्वयाजकं व[illegible]शिनं कपटिनं ग्रामि
कं कुटिलेन्द्रिय भक्तिश्रद्धादयाशांति धर्म
चार विवर्जितं मातापितृगुरुभ्रातृमहतां
हास्यकारकम् स्त्रीद्विष्टं समयभ्रष्टं गुरुस
स्पं कुलेश्वरी ईदृशादिविगुणोपेतं गुरुः शि
ष्यं परित्यजेत् स्नेहाद्वा लोभतो वापि य
दि ग्रहाति दीक्षयेत् तस्मिन् गुरो शिष्येतु
देवता शापमापतेत् तस्मादेवं शिष्यं नहि
यात्कथंचन परिग्रहाति मोहेन तत्पापै व्या
प्यते गुरुः मंत्रिपापं च राजानं पतिं जाया
कृतं यथा तथा शिष्यकृतं पापं प्राप्नोति गुरु
मतिस्खलेत् इति निंदित शिष्यपरिग्रहे

शि० ८

8

दोषश्रवणादसच्छिष्यं तपरित्यागः स्वकीयात्

प्राप इति गुरूणा शिष्यः सम्यग्बोधनीयः

सम्यग्बोधितोपि तद्वाक्यमनादृत्य पापं चे

दाचरति तदा तत्पापं गुरुं न व्याप्नोतीत्यर्थः

वर्णाश्रमाणां सर्वेषां समाचारः सद्भूतिप्रदः

गुरुस्त्विचारमाचारं बोधयेत्कुलनायिके

न गृह्णाति हि शिष्यश्चेत्तत्पापं गुरोर्नहि

इति श्रीकुलार्णववचनात् इति गुरुशिष्य

लक्षणनिरूपणा गुरुशिष्यपरीक्षा तत्रैव

ज्ञानेन क्रियया वापि गुरुः शिष्यं परीक्षये

त् संवत्सरं तदर्द्धं वा तदर्द्धं वा प्रयत्नतः ३

तमानधमेकार्येनीचानुत्तमकर्मणि ॥

प्राणद्रव्यप्रदानाद्यैरादेशैः सैः समासमैः

तन्मर्मसूचकैर्वाक्यैर्मायाभिः क्रूरचेष्टि

तैः पक्षपातैरुदासीनैरनैकैश्च मुहुर्मुहुः

व्याकुलपीडितश्चापि यो विवादं न याति

च इति गुरुकृपां करोतीति मुदा संचिन्त

येत्सदा श्रीगुरुस्मरणं वापि कीर्तनैर्वा

८

पिवंदने परिचर्यायामाह्वानप्रेषणे भाषणेऽपि
ये आनंदकंपरोमांचस्वरनेत्रादिविक्रिया
येषां स्यात्तेत्र योग्याः स्युर्दीक्षासंस्कारकर्मसु
शिष्यो पि लक्षणैरेतैः कुर्याद्गुरुः परीक्षणं
आनंदाद्यैर्जपैस्तोत्रैर्ध्यानहोमार्चनादिभिः
ज्ञानोपदेशसामर्थ्यं मंत्रसिद्धिरपीश्वरि बोध
कत्वं च विज्ञाय शिष्यो भूयान्नवान्यथा अ
थ शिष्याणां अधममध्यमोत्तमत्वं च तत्रैव
आदिमध्यावसानेषु योग्याः शक्तिनिपाति
नः अधमामध्यमाश्रेष्ठाः शिष्यास्तेव प्रकी
र्तिताः आदौ भक्तिर्भवेदेषां दीक्षार्थं संवद
न्ति ये पुनर्विलयं भावास्ते आदियोग्या इती
रिताः दीक्षासमयसंप्राप्तज्ञानविज्ञान व
र्जिताः तस्मात्प्रध्वस्तवीर्या ये मध्ययोगा इ
ति स्मृताः आदौ भक्तिविहीना ये भक्तिमध्ये
वा नवा अन्ते प्रभूतभक्तिः स्यादंत योग्या भवं
ति ते अथ वर्णनादीक्षायोग्यता कालनिवि:
घोषः तत्र शारदातिलके एकाब्देन भवेत्

श्रि। ९

9

द्योगयोब्राह्मणास्तद्वयान्नृपः वैश्यो वर्षैस्त्रिभिः

शूद्रः ऋतुभिर्वत्सरैर्गुरोः सशुश्रूषुः परि

ग्राह्येदीक्षावागन्त्रादिभिः रितिननशूद्रा

णां मंत्रेष्वनधिकारः स्मर्यते यथा महाकपि

लपंचरात्रे नवेदः प्रणवं तिक्तामन्त्रो वेदस

मुच्चितः तस्माद्वेदः परो मंत्रो वेदाश्चागमः स्मृ

तः वश्याकर्षादिकं कर्म दृष्टादृष्टफलप्रद-

मः वेदेन साध्यते कसर्वग्रहयज्ञादिभिः कि

लः न वेदेन विना यज्ञा न वेदा यज्ञवर्जिताः

तस्माद्वेदः परो मंत्रो न मंत्रो वेदवर्जितः नमं

त्रो वाधिकारोस्ति शूद्राणां नियमः परः मंत्रा

भावादिमंत्रोण भाषितं सर्वं कर्म हीतिः तथा

शातातपसंहितायामपि यावत्सर्वाणि मंत्रा

णां शूद्रायप्रतिपादयेत तावन्स्यो ब्रह्महत्यासुः

स्वयमाह प्रजापतिरिति ससं एतेषां वचनाना

मुद्दिष्टादिदानानिषेधवदसच्छूद्रपरत्वंक-

ल्पनीयम ब्राह्मणाक्षत्रियावैश्याः शूद्रापो

शुचयो मताः तेषां मंत्राः प्रदेयावैन तु संकी

णीयमित्यमित्ति भविष्योत्तरवचनात् यद्वा
एषां निषेधवचनानां मंत्रविशेषपरत्वं कल्प
ते स्वाहाप्रणसंयुक्तं मंत्रं शूद्रे ददद्द्विजः शूद्रो
निरयगामी स्याद्विप्रः शूद्रत्वमाप्नुयात् इति
देवीयामलवचनात् सच्छूद्राणां तु स्वाहाप्र
णवरहितमंत्रेष्वधिकारोऽस्त्येव ब्रह्मक्षत्रविशः
शूद्राश्चाचार्याश्शुद्धबुद्धयः गुरुदेवद्विजार्चासु
रस्सुराधिरिणः इति योगिनीतंत्रवचनात् वै
दिकोऽमिश्रितो वापि विप्रादीनां विधीयते तां
त्रिको विप्रभक्तस्य शूद्रस्यापि प्रकीर्तितः स्वा
गमोक्तेन मार्गेण स्त्रीशूद्रैश्चापि पूजनम् क
र्तव्यं श्रद्धया विचिन्तयेत्वा पतिं हृदि स्त्रीणाम
प्यधिकारोऽस्ति विष्णोराराधनादिषु पतिप्रि
यरतानां च श्रुतिरेषा सनातनी इति पद्मपुराण
वचनात् विष्णुरित्युपलक्षणं वादिमंत्रेष्वधि
कारोऽस्ति वक्ष्यमाणयामलवचनाद्यातव॰
ल्कवचनाश्च यद्वा वेवेष्टि व्याप्नोतीति विष्णुः
परमात्मा तेन सर्वेषां देवानामपि परमात्मा

श्रि॰।
१०
10

स्वरूपत्वात्सर्वदेवतामंत्रेष्वप्यधिकारोस्तीति
तियावत् चिंतयत्वेतिमत्तभर्तृकापरं प
तिप्रियेतिसधवापरमितिज्ञेयं अत्रस्त्रीणां
भर्तृशुश्रूषणस्यैव मुख्यधर्मत्वात् तत्पुरः
सरमेवकृतानांदेवतानदीनांसफलत्वाद्देन्य
थानैष्फल्याच्चपतिसेवापुरस्सरमेवदेवताभ
जनादिकंकर्तव्यम् यात्रीभर्त्रादिविमुक्ताच
शुभाचाराचारसंयुता साचमंत्रान्गृहीत्वानु
सभर्तासदनुज्ञया विनास्वधर्मपालिकिंदेवता
राधनादिकं परिवर्जयेत्तत्रयस्मात्स्त्रीणांत्से
कलहर्म्यवरितिभविष्योत्तरवचनात् अत्र
स्त्रीणांभर्तुराज्ञानुस्वातंत्र्याभावात् तथाच
कुलार्णवे विधवायासुतादेशात्कन्यायाः
पितुराज्ञयानाधिकारःस्वतंत्रानाप्यभर्यायाः
भर्तुराज्ञया दीक्षांदद्यात्तिशेषः तथास्त्रीसू
द्राणामयंमंत्रोनमोंतश्चशंभावह एतत्तन्ना
त्वामहासेनचंडालानपिदीक्षयेदितिरुद्रया
मलवचनात् अयंप्रसादमंत्रः तथाशूद्रवत्

ततमाशूद्राः धार्मिकाद्विजसेवकाः स्त्रियः
पतिव्रतास्त्वान्येप्रतिलोमानुलोमजाः लो
काश्चंडालपर्यन्ताः सर्वेप्यधिकारिणः स्वजा
तिधर्मनिरताभक्ताःसर्वेश्वरस्यच उपदेशः
समस्तेषांततज्ज्ञात्मनुसारतः इत्यगस्त्यवच
नात् अत्रशममंत्रेनवैदिकंजपेत् इत्यस्त्रि
यश्चैवकदाचन नमोंतंशिवमंत्रंवावेद
वेदेष्यतेबुधैरितियाज्ञवल्क्यसंहितायाव
चनाच्च सच्छूद्राणांतुमंत्रेष्वधिकारोस्त्ये
व नमोंतमित्यस्योभयत्रसंबंधः यच्छूद्राणां
वचनानांमंत्रविशेषपरत्वंकल्प्यते स्वा
हाप्रणवसंयुक्तमंत्रंशूद्रेददत् द्विजः शूद्रोनि
रयगामीस्याद्विप्रः शूद्रत्वमाप्नुयात् इति
देवीयामलवचनात् असच्छूद्राणामप्य
धिकारोऽस्तिकेषुचिन्मंत्रेष्वितिप्रतीयते
रुद्रयामलवचनात् अगस्त्यवचनात् ए
कद्वित्रिचतुःपंचवर्णाणांलोच्चायोग्यता
भक्तियुक्तान्गुणान्वापिक्रमाद्वर्णात्यसंक

त्रि० १
११

रे इति तंत्रराजवचनात् वक्ष्यमाणकुलमू
लावतारवचनाच्च उच्छुष्मादीनां मंत्रवि
शेषेऽधिकारात् प्रधानसंबंधेनैव निषे
धो नांगसंबंधेनेति सम्यग्विनयागमका भा
वात् वृषोत्सर्गादावंगानां रुद्रादीनामपि
जपप्रसक्तेश्च नच्चपदांतरयोगेन तत्त
कार्यसिद्धिरिति वाच्यं नमस्कारोस्य मंत्र
इति गौतमेन यावदेकतां त्रिकमंत्रेषुन
मो मात्राविधानात् तस्यैव तत्तत्पूर्वजनक
त्वादिति अस्य शूद्रस्य तस्मात्तां विस्तरः अ
थ मंत्राणां ब्रह्मक्षत्रादिभेदाः तत्र श्रीकु
लार्णवे ब्राह्मणक्षत्रियवैश्याः शूद्रो भव
ति वै मनुः अनुलोमेन देयः स्यात् प्रतिलो
मेन कश्चित इति वामकेश्वरतंत्रे तु ब्रा
ह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्रोपालस्य जातयः
इति पंचभेद उक्तः सोत्रा मंत्रेणी तत्रे माया
बीजं ब्राह्मणस्यात् श्रीबीजं क्षत्रियः स्म
तं कामबीजं भवेद्वैश्यो वाग्भवं शूद्र इरितं

चतुर्वीपरिस्पक्तोमंत्रः पौरुषस्सर्वसंज्ञकः चतु
र्वीजब्राह्मणानां क्षत्रियाणां त्रिवीजकं वीज
द्वयं तु वैश्यानां शूद्राणां त्वेकवीजकं कुला
मूलावतारे श्रीदेव्योवाच शाक्तशांभवसौ
राणां गाणेशवैष्णवेषु च ब्रह्मक्षत्रादिवर्णे
निसंकरोणां विप्रोपतः प्रवृत्तिश्रोत्तुमिच्छा
मि साधकानां हितायच येषु येषु च ये मं
त्रास्तद्वदेव देवशंकर ईश्वर उवाच उमाम
हेश्वरश्चैव दक्षिणामूर्तिघोरकं हयग्रीवं
च वाराहमष्टाक्षरमतः परं प्रणवाद्यंवासु
देवं लक्ष्मीनारायणं तथा वर्णत्रये च दात
व्यं नान्यवर्णे कदाचन नारसिंहं वासुदेवं
तथाचैव सुदर्शनं वर्णद्वये च दातव्यं नान्य
वर्णे कदाचन नारयोश्चैव कहिंचित स्व
ग्निमंत्राश्च ये केचित् सूर्यमंत्राश्च ये तथा ता
रादियामंत्राश्च दातव्यास्त्वाद्य त्रिवर्णके त्र्य
नुष्टुभं शाक्तमंत्रास्तथा विंध्यनिवासिनी
तथा नीलसरस्वत्यादातव्याश्चाद्य त्रिवर्णके

मातंगी भुवनेश्वरी बालिका श्यामला तथा
छिन्नमस्ता च बाला च रात्रि आसर्ववर्णके ता
रादि श्रीगणेशश्च हरिद्रा संज्ञकस्तथा । त्रि
वेद्यवदा तथा कथितः सर्वसिद्धदः त्रिपुरा
याश्च ये मंत्रा ये मंत्रा बटुकादयः सर्वे षुदा
तव्याः पुरंध्रीणां विशेषतः प्रणवं मायां ल
क्ष्मीं च बालां गभवं चान्यबीजकं रात्रा द्विजेन
संपूज्य दातव्यं चादिकर्णके मायां लक्ष्मीं
वाग्भवं चैव कथितं वैश्यवर्णके वाग्भवं
चान्यबीजं च शूद्राणां समुदीरितं हूं हां हूं
फट्कारादि संकराणां प्रणस्यते तथा कुल
प्रकाशतंत्रे उत्पन्नामा नवः सर्वे पंचाशव
र्णभेदतः त्रिविधास्ते च संप्रोक्ता विद्या मंत्र
विभागतः विद्या मंत्राः क्रमात् स्त्रीपुंदेवता
श्च समीरिताः स्त्रीनपुंसकपुंरूपा मानवाः
स्त्री विद्याप्रियो स्त्रीमंत्रा वाह्निजायान्ता हृद
यांता नपुंसकाः शेषाः पुमांसः उक्ताः स्त्रीमं
त्राश्चापि शांतिके नपुंसकाः स्मृता मंत्राधि

द्वेषेचाभिचारके पुमांसस्तुस्मृताः सर्वेविश्लेषो
च्चाटनकर्मसु आग्निसोमस्वरूपाः स्युर्मनवः
सर्वएवहीरेफाकारविपर्यस्ताया आग्नेयाः क्रू
रकर्मणि सौम्याश्चेन्दुसुधाप्लाविताः सौम्यकर्म
णि ते स्मृताः नारायणीयेविनारांत्याग्निवि
यत्प्रायोमंत्र आग्नेयउच्यतेशिष्टः सौम्यः प्रश
स्तौतौकर्मणोः क्रूरसौम्ययोः आग्नेयमंत्रः
सौम्यः स्यात्प्रायशोंतेनमोन्वितः सौम्यमंत्रस्त
थाग्नेयः फट्कारेणान्वितोंततः तथापिमंग
लापांगतेवापौप्रबुद्धाह्याग्निरूपिणी इडाग
तेनुपवनेबुध्यन्तेसोमरूपिणः पिंगलेडाग
तेवायौप्रबुद्धाः सर्वएवहिप्रबुद्धाजाग्रताः प्र
बुद्धामानवः सर्वेसाधकानांफलंतुमे ना
रायणीये सुप्तप्रबुद्धमंत्रोवामंत्रसिद्धिंनय
च्छतीस्वापकालोवामहोजागरोदक्षिणे
वहः आग्नेयस्यमनोः सौम्यमंत्रस्येतद्विपर्य
यः प्रबोधकालंजानीयादुभयोरुभयोर्वहः
स्वापकालेतुमंत्रस्यजपोनर्थफलप्रदः

प्रि।
१३
13

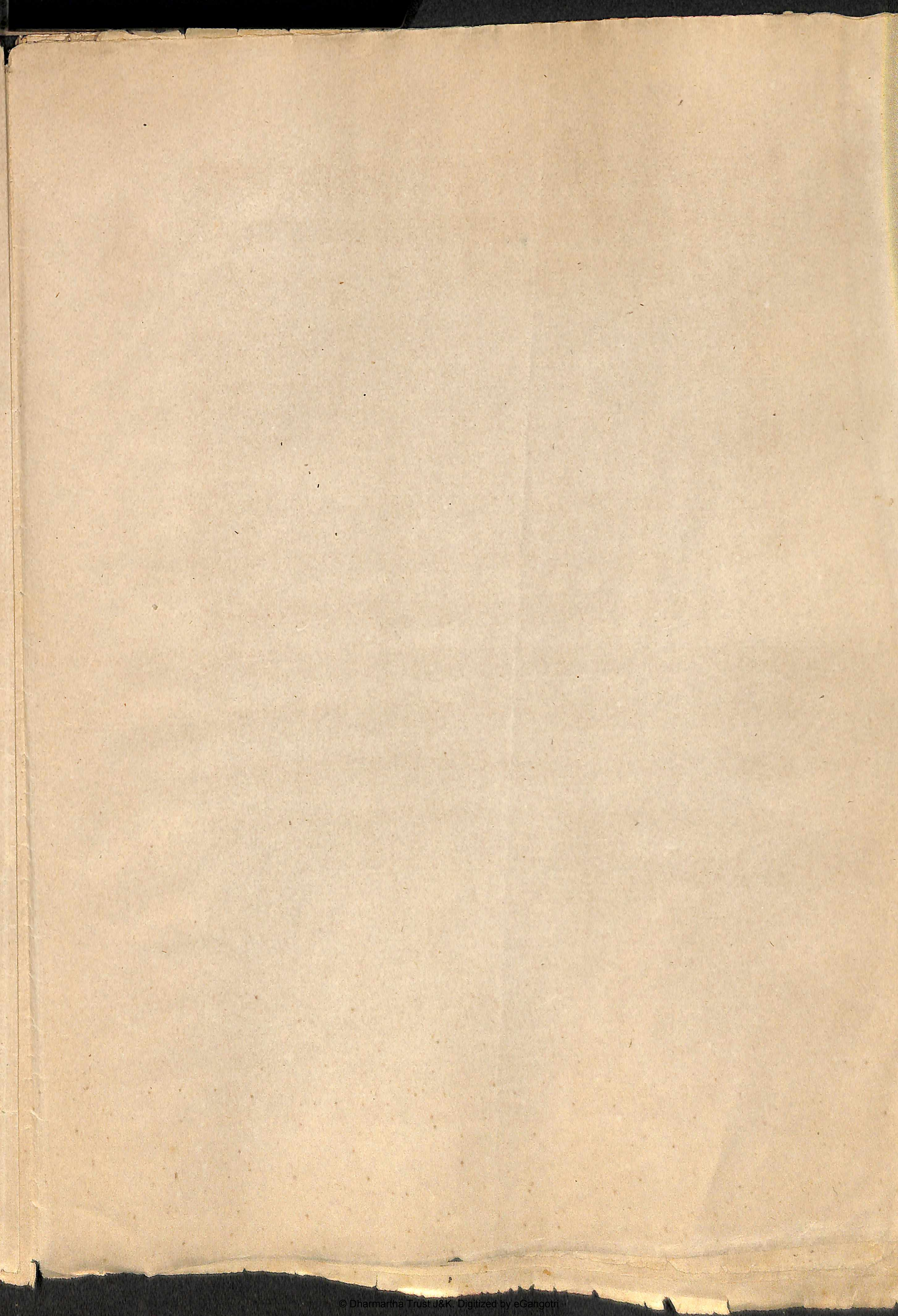
ईतिमंत्राणांप्रबोधोपायःपुनरुक्तः।शिवयामलेसं
पुटीकृत्ययन्तेनलोंतानाद्यान्सविंदुकान् पुन
श्चसविसर्गांस्तान्क्षकारंकेवलंपठेत् एवंज
पस्तोपदिष्टश्चमंत्रबुद्धः शीघ्रसिद्धइति अथम
र्थः मंत्रोपदेशकालेप्रथममकारादिलकारां
तान्वर्णान्सविंदूनुच्चार्यततोमंत्रंपुनर्लकारां
ता न्वर्णान्सविंदूनुच्चरन् अष्टोत्तरशतवारं
जपित्वापुनस्तथैवसविसर्गैर्वर्णैः संपुटीकृत्या
ष्टोत्तरशतवारंपुनर्जपित्वामंत्रंगुरुः शिष्यायप्रद
द्यात्समंत्रः सर्वदाप्रबुद्धः सर्वाभीष्टप्रदोभव
तीतिवह्निजायास्वाहाकारः हृदयंनमः आ
भिचारिकेमारणेवियत्हकारः चंद्रःसकारः
सुधावकारः पिंगलादक्षिणानाडी इडावामना
डीपिंगलेडागतेसंक्रमकाले अथमंत्रेषुदो
षा तत्रशारदातिलकेछिन्नादिदुष्टमंत्रास्ते
पालयंतिनसाधकं छिन्नोरुद्धः शक्तिहीनः
पराङ्मुखउदीरितः बधिरोनेत्रहीनेत्रहीनः
स्तंभितः कीलितस्तथा दग्धस्त्रस्तस्तश्च

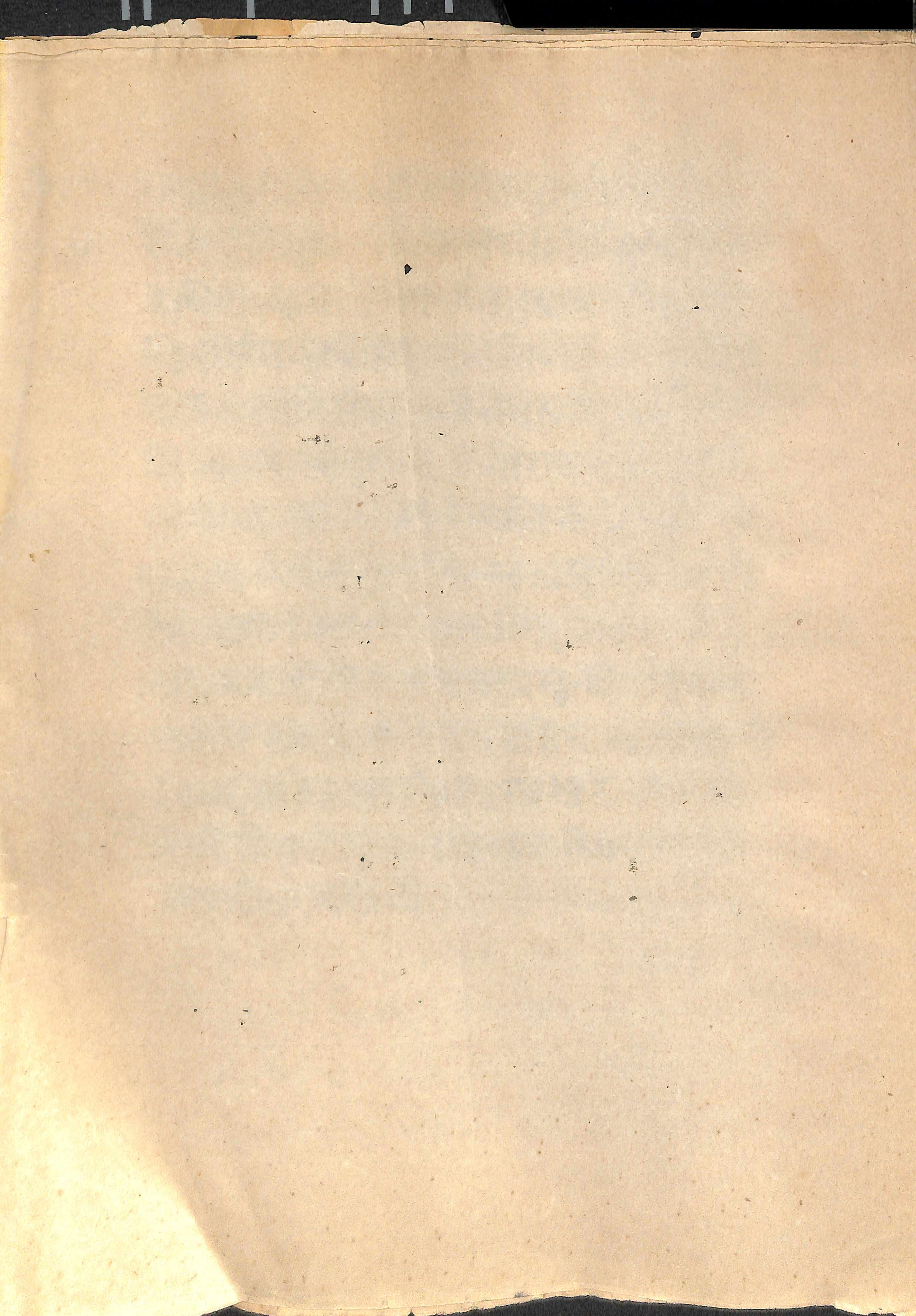
भीतश्चमलिनश्चतिरस्कृतः भेदितश्चसुषुप्तश्चम
दोन्मतश्चमूर्छितः हृतवीर्यश्चहीनश्चप्रध्व
स्तोबालकः पुनः कुमारस्तुयुवाप्रौढोवृद्धोनि
स्त्रिंशकस्तथा निर्वीजः सिद्धहीनश्चमंदः कूट
स्तथापुनः निरंसः सत्वहीनश्चकेकरोवीजही
नकः धूमितालिंगस्यातांमोहितस्तुक्षुधार्त
कः अतिदृप्तोंगहीनश्चात्यतिक्रुद्धः समीरि
तः अतिक्रूरश्चसव्रीडः शांतमानसएवचस्था
नभ्रष्टश्चविकलःस्यातिवृद्धः प्रकीर्तितः निःस्ने
हः पीडितश्चापीतिमंत्रदोषाः अथैतेषांदोषाणां
लक्षणानि तत्रैववक्ष्याम्येषांचलक्षणं मनोर्य
स्यादिमध्यांतेष्वानिलंबीजमुच्यतेसंयुक्तंवा
वियुक्तंवास्वरएकांतंत्रिधापुनः चतुर्धापंचधा
वापिसमंत्रश्छिन्नसंज्ञकः आदिमध्यावसा
नेषुभूवीजद्वंद्वलांछितः रुद्धमंत्रसविज्ञेयो
भुक्तिमुक्तिविवर्जितः मायात्रितत्वश्रीवीज
रावहीनस्तुयोमनुः शक्तिहीनस्तुकथितो
यस्यमध्येनविद्यते कामबीजंमुखेमायाशि

शि॰ १४

14

रस्यंकुशमेवच अंसोपरोऽनुस्वरो कोहका
रोविंदुसंयुतः आद्यंतमध्येश्विदुर्वानभवे
द्वधिरःस्मृतः पंचवर्णोमनुप्रसादऽफार्केद्रु
विवर्जितः नेत्रहीनःसविज्ञेयोदुःखशोकाम
यप्रदः आदिमध्यावसानेहंसःप्रासादवाग्भ
वौ हकारोबिंदुमान् जीवोरावंचापिचलुके
लंमायानमामिवपरंनास्तिसकीलनंततः
एकंमध्येद्वमृद्धौपानिन्नश्चपुरंदरौ नावि
द्येतेसमंत्रःस्यात्साभितःसिद्धरोधनःवन्हि
वामुनमायुक्तोयच्यमंत्रस्यमूर्द्धीसप्रधाह
ष्यतेतेनन्तुदधमन्येतमंत्रवित् अस्त्रेद्वाभ्या
त्रिभीषड्भिरहामर्ह्ण्यन्तेक्षरैःऋलसो
भिहितोयस्यमुखेनःप्रणवःस्थितःशिवो
वाशक्तिरथवाभी

तारव्यः सम्प्रकीर्तितः आदिमध्यावसानेषु भवेन्यार्ण
चतुष्टयम् यस्यमंत्रः समलिनोमंत्रवित्तंविवर्जयेत्
यस्यमध्येदकारोवाक्रोधोवामूर्द्धनिद्विधा अस्त्रंनि
ष्टतिमंत्रस्यसतिस्कन्दईरितः उँहृयंहृदयेशीर्षेवषट्वौ
षट्चमध्यत यस्यासौभेदितोमंत्रस्त्याज्यःसिद्धिषुसू
रिभिः त्रिवर्णोहंसहीनोयः सुषुतःसउदाहृतः मंर
त्रोवाप्यथवाविधासर्सधिकदशाक्षरा फट्कारपंच
कादिये मितोन्मतउदाहृत तद्वदस्त्रंस्थितंमध्येवस्यमं
मंत्र सम्मूर्छितः विरामंस्थानगंयस्यहृतवीर्यः स
कथ्यते आदौमध्येनथामूर्द्धिचतुरस्त्रयुनोमनु
ज्ञानवोहीनइत्येषयः स्यादष्टादशाक्षरः एकोन।
विंशहृर्णोवायोमंत्रेस्तरसंयुतः हृल्लेखांकुशवी
जाढ्यस्तप्रध्वस्तंमवक्ष्यते सप्तवर्णोमनुर्वान्त कु
माराख्याक्षरंस्मृतं षाडशार्णोयुवाप्रोढश्चत्वरिंश
ल्लिपिर्मनुः त्रिंशद्वर्णश्चतुषष्टिवर्णोमन्त्रःशताक्ष
शताक्षरश्चापिवृद्धइत्यभीधीयते नवाक्षरोध्रवायुतो
मनुर्निस्त्रिशईरितः पस्यावसानेहृदयंशिरोमध्येत्रश्च
मध्यम शिखावर्मचनस्त्रांतावौषट्फट्कारवच ।

शिवाचन शिवशक्त्यर्णैर्हीनो वासनिर्बीजइतीरितः एषुस्थानेषु
१ फट्कारः पोडयस्त्रिनप्रदृश्यते समंत्रः सिद्धिहीनस्या
न्मंत्रपत्र्यक्षरोमनु कूटएकाक्षरोमंत्र सएवोक्तोनि
रंशक द्विवर्णः सत्वहीनःस्याच्चतुवर्णस्तुकेकरः श
डक्षरोवीजहीनस्त्वर्द्धसप्ताक्षरोमनु सार्द्धद्वादशवर्णो
वाधूमितः मनुर्निंदितः सर्द्धवीयिजत्रयस्तद्वदेकविं
।शतिवर्णकः विंशत्यर्णशदर्णोयस्यादालिंगित
स्तुसः द्वाविंशत्यक्षरोमंत्रोमोहहतः परिकीर्तित
चतुर्विंशतिवर्णोयः सप्तविंशतिवर्णोकः क्षुधार्तः
सतुविज्ञेयश्चतुर्विंतिवर्णकः एकादशारोवापिपं
चविंशतिवर्णकः त्रयोविंशतिवार्णोवामंत्रो दृप्त
नुदाहृतः षड्विंशत्यर्णकस्तथा त्रिंशदेकोनवर्णोवा
य्यंगहीनोभिधीयते अष्टविंशत्यक्षरोयएवचिंशद
पापिवा अतिक्रूरःसगतोनिंदितः सर्वकर्मसु ।
चत्वारिंशत्समाभ्यत्रिषष्टपर्यावदक्षरम तावत्संख्या
निगतामंत्राः सप्रीडसंज्ञका पंचषष्ट्यक्षरायेस्तु
मंत्रास्तेशांतमानसा एकोनविंशतपर्यंतपंचषष्ट्य
पक्ष्यक्षराश्रितः येमंत्रास्तेनिगदिताःस्थानभ्रष्टाव्ह

याबुधैः त्रयोदशाक्षरायेस्युर्मन्त्राः पंचदशाक्षराः
विकलास्तेभिधीयंतेशतंसार्द्धंशतंतुवा शतद्वयंद्विनवति
रेकहीनाऽथवापिसाशतत्रयंवायत्संख्यानिस्तेह्रास्तेस
मीरिताः वतुः शतान्यथारभ्ययावदर्णसहस्रकम्
प्रयोगेषुपरित्याज्यःसदाबुधैः सहस्राणीधिकामंत्रा
दण्डकाःपीडिताह्वयाः द्विसहस्राक्षरामंत्राखंडशः
सप्तधाकृताः ज्ञातव्याःस्तोत्ररूपास्तेमंत्राएतेयथा
स्थिताः तथाविधाश्चबोद्धव्यामंत्रिभिःकाम्यकर्म
सु दोषानिमानिविज्ञाययोमंत्रंभजतेजड सिद्धिर्नजा
यतेतस्यकल्पकोटिशतैरपि इतिः अथैषांश्लो
कानांश्रीमदाराध्यमुखाद्वगतार्थोनिरव्यतेः
तत्रमनोरितिः आदिमध्यांतेष्विति समुच्चयः आनि
लंयकारं बीजमायाबीजमितिसंप्रदायः मायाबी
जस्यनामानिमालिनीशिववल्लरी वातावर्तिः फला
वाणीबीजंशक्तिश्चकुंडलीतिशैवागमोक्तेः नायु
बीयंसंयुक्तंअक्षरांतरयुक्तम् वियुक्तंतद्रहितम् ।
मायाबीजंतुदीर्घस्वराक्रांतं उक्तंवलक्ष्मसागरे आ
दिमध्यावसानेषुयस्यमंत्रस्यदृश्यते चतुर्द्धापंचधाद्दि

शवाचन· धाचैकवीरस्वरान्वितम्· वायुवीजंससोमंत्रश्छेदितः
२ परिकीर्नितः इतिः वायुवीजंयकार एकवीरान्हइति
वर्णः स्वराक्रांतोदीर्घस्वरयुक्तः ह्रांह्रींह्रूंह्रैंह्रौंइतिः
तदुदाहरणमपि अघोरेभ्योऽथह्रींघोरेभ्योह्रींघो
रघोरतरेभ्यः ह्रूंसर्वतः सर्वसर्वेभ्योह्रैंनमस्तेरुद्ररूप
भ्योह्रौंइति आदिमध्यावसानेष्वितिः स्थानत्रयपी
त्यर्थः भूवीजंलकारः अत्रतुस्थानत्रयेपिश्रतिस्था
नलकारद्वयमित्युक्तम तंत्रांतरदर्शनाधंतयोर्द्वयमध्ये
त्रयमितिज्ञेयम्· तदुक्तंलक्ष्मसागरे द्विधापूर्वेत्रि
धामध्येद्विधान्तेवपुनःप्रियेः भजयुक्तस्तुयोमंत्र स
रुद्रः परिकीर्तितः भ्वीलकारः पिंगलामतेपिः
आदौद्विधात्रिधामध्येपुनश्चान्तेद्विधाभवेत इंद्रवी
जमसोमंत्रोरुद्रइत्यभियते मायेति·मायाभुवनेश्वरी
वीजं·त्रितत्वंप्रणवः ॐकारोवा·एवःफ्रेंकाहराकेत्रेते
सर्वेपिनापेक्षिता मयावीजंनयत्रास्तित्रितत्वंप्रणवमे
ववा·श्रीगर्हवापिमंत्रोऽसोशक्तिहीन·प्रकीर्तितइति
त्रिँ सारसंग्रहात मायाविजंतत्वंवाश्रीगर्हयत्रनास्तिवे
त शक्तिहीनइतिरव्यात सामर्थ्यंहत्रिमात्रिणाइ

तिपिंगल्लामताच्च॰ श्रीगृहंश्रीबीजम् यस्येति॰मुखेश्वा
द्रैं॰शिरसि अन्तेचकारः समुच्चयार्थः उक्तंचनक्षसा।
गरे यस्यकामकलाबीजंमध्यस्थानेनविद्यते आदौमा
यांकुशश्चांतेविज्ञेयोसौपराङ्मुखइति पिङ्गलामतेपि
कामबीजंयन्मध्येमायावावन्तिमोंकुशः पराङ्मुखइति
प्रोक्तइतिः हकारइति॰इंदुसकारः बिन्दुयुक्तत्वमस्यापि॰
आद्यन्तमध्येष्विति स्थानत्रयेपिनापेक्षितः उक्तंचलक्ष
सागरे शून्यंबिन्दुसमायुक्तमाद्यन्तेवाथमध्यतः नभ
वेज्जीवबीजंवायमौवधिरःस्मृतइति॰ पञ्चेति॰ अर्कोहका
रः इंन्दुःसकारः ब्रह्मर्केन्दूनांदेवतानेत्रत्वेनमंत्राणाम।
पिनेत्रत्वात्॰ पिङ्गलामतेपि॰ पञ्चाक्षरस्तुयोमंत्रः पा
वकेंद्वर्कवर्जितः नेत्रहीनइतिज्ञेयोदुःखशोकभयाव
हइति॰ आदीति॰ हंसः स्वरूपी॰प्रासादोह्रौं॰ वाग्भवरां
जीवः सकारः सकीदृशः हकारोबिन्दुमानहकारश्चका
रउकारबिन्दुभिर्युक्तइत्यर्थः ननहोंइतिबीजंसिद्धम् त
थाचपिङ्गलामते अष्टमस्वरसंयुक्तोजीवारूढःसबि
न्दुकः यस्यान्त्याद्दृश्यतेनैवकिंवकिरावश्चतुः कलः
प्रासादोवाग्भवोहंसोमायावायत्रदृश्यते आदिमध्या

तन्देशेषु कीर्तितं तं प्रचक्षते इति· आत्माहङ्कारः स
जीरूढः जीवेनारूढः सकामेनारूढो हकार इत्यर्थः
अष्टमस्वरः ॐकारः ॐकारस्याष्टमस्वरत्वं तु ह्रस्वदी
र्घयोरेकत्वोक्त्या· यथा अकठवचके· एवः फं· चतु
ष्कलः ह्रूं एकमिति· मूर्द्धि अन्ते अत्र यथाश्रुतोर्थो न
भवति· किन्तु मध्ये एको लकार अन्ते लद्वयं यद्वा· म
ध्ये एकः फट्कारः अन्ते द्विस्त्रिर्वा यस्य दृश्यते स स्तम्भि
त इत्यर्थः तथा च पिंगलामते सकृन्मध्ये द्विधा प्रान्ते श
क्रबीजं भवेद्यदि· स्तम्भितं तं वदन्तीत्थं मन्त्रं मन्त्रविदो बुधाः
इति सारसंग्रहे· द्विधा त्रिधा वा षोढा वा मन्त्रान्ते यत्र दृश्य
ते स महास्तम्भितो मन्त्रः श्रीशिवेन प्रकीर्तित इति· अत्र
मूलश्लोकादेवमध्यापीति ज्ञेयम्· वह्निरिति· वह्नी र
फः वायुर्यकारः तद्युक्तः मूर्द्धनि आदौ उक्तं च पिङ्गलामते
रुँ आदिस्थैः सप्तभिर्बीजैर्मातः पावकाक्षरैः दीपितं यन्त्रितं
मे· त्वमायीदग्धं प्रचक्ष्महे इति अस्त्रमिति उक्तं स
ख्याक्षरैरन्तरितः फट्कारो दृश्यत इत्यर्थः यस्येति· मुखे
आदौ शिवः हकारः शक्तिः सकारः एतादृशप्रदोषयुक्त
स्य मातृकाहीन इति नामान्तरं वदति· तथा च पिङ्गला

मते शिवः शक्तिस्तयौंकारोयस्यादौनास्तितंमनुम्
वदंतिमातृकाहीनंहीनसिद्धिप्रदायकमिति अन्तादी
तिस्थानत्रयेपिमिलित्वामकारचतुष्कंयत्रदृश्यतइत्य
र्थः अन्तादिमध्यान्तदेशेषुचतुर्धायत्रदृश्यते मकारोम
तिनेविधातंमंत्रंविलसंदंतिसारसंग्रहवचनात् लक्ष्मा
गेरतु अन्तादौमध्ययोःशिखरेत्रिधायत्रतुदृश्यते मा
र्णोमंत्रोमहेशेनमालिनः सद्घातीरिँइत्युपर्यक्तः एतयो त
विकल्पःयस्येति क्रोधोऽऊंबीजंमूर्द्धनि अन्तेक्रोधदका
रयोर्विकल्पः मूर्द्धनिद्विधास्त्रमित्यन्वयः मध्येदकाऽकुं
कारयोरेकम अन्तेफट्द्वयमित्यर्थः तथाचपिङ्ग
लामते दकारःक्रोधबीजंवायस्यमध्येव्यवस्थितम्
फट्द्वयंचस्थितंप्रान्तेयस्यर्णाःसतिरस्कृतइति सार
संग्रहेच यस्यमध्येदकारस्तुक्रोधबीजंहृदिस्थितं वि
धाचांतेचफट्कारः स्यायस्यसतिरस्कृतइति चकारो
विकल्पार्थः ॐमिति प्रमुखेअन्तादौ ॐकारःशीर्षे
अन्तेचवषट्मध्येदकारस्तन्त्रइति चकारात् द्वयंइत्य
त्रापिसंबध्यते तथाचपिंगलामते अस्त्रमंत्रद्वयंमध्ये
वषडंतेतथादितः अत्रमास्पुरसोमंत्रोभेदितः परिकी

तिनइति॰ अस्येहः अउमाऊँधारः त्रिवर्णइति॰ त्रिवर
णएवहंसःइतिःवर्णद्वयरहितःतथाचसारसंग्रहे॰ वर्णत्र
यात्मकोमंत्रोयस्कहंसविवर्जितःसुषुत्रःसतुविज्ञेयःसर्प
सिद्धिफलापहइतिपिंगलामतेपिपि॰वर्णत्रयंभवेद्यत्रहंस
हीनंसशंभुना॰ सुषुत्रइतिसिद्धांतेप्रोक्तोभीहफलापह
इति॰ मंत्रइति॰ सत्रचअधिकंचदशाचअक्षराणियस्य
सः अष्टादशाक्षरइत्यर्थः फटकाराणांपंचकमादौ
यस्मिन्निति॰ उक्तंचलक्ष्मसागरे॰ विद्यावायदिवामंत्रोय
द्यष्टादशवर्णकः पंचफट्कारपूर्वकः स्यान्मदोन्मतः
सउच्यतइति॰ पिंगलामतेपि॰ विद्याचामंत्रराजोवायः
स्यात्सप्तदशाक्षरः पंचफट्कारपूर्वश्चेदुन्मत्तः सप्रकी
र्तितइति॰ अत्रविशेषणद्वयविशिष्टएवदुष्टः तद्वदिति॰
विरामेचिच॰विरामस्थानगंमंत्रांतगं॰फवेत्सुभयत्रः उक्तं
चपिंगलामते॰ अखमंत्रोभवेद्यस्यमध्येमांतेचशंभुना॰
हीनर्विजइतिख्यातः समंत्रोनैवसिद्धिदइति॰ आदा
विति॰ स्यानत्रयेपि॰ छादसाख्यरंमंत्रेभीतंतभैरवाब्रवी
दितिःयःस्यादिति॰ तारःप्रणवः केचित्तुतारः ह्रींमिति
वदंति॰ तत्रयंग्रंथांतरविरोधात तथाचसारसंग्रहे

राकोनविंशत्यर्णोयोयोमंत्रः प्रणवान्वितः महामायाकु
शेर्युक्तः संप्रध्वस्तंवदंतिहीति॰ पिंगलामतेपि॰ यदि॰
सोष्टादशाक्षरैः विंशत्येकोनवर्णश्चमायोंकारांकुशा
न्वितः प्रध्वस्तंइत्यसौमंत्र शंभुदेवेनकीर्तितइति॰स
प्तवर्णइति॰ चत्वारिंशल्लिपिः चत्वारिंशद्वर्णः सार
संग्रहेच सप्ताक्षरोभवेद्बालः कुमारश्चाष्टवर्णकः
चत्वारिंशाक्षरैःप्रौढस्तरुणाषोडशाक्षरइति त्रिंशद्व
र्णइति॰ चतुःशताक्षर उक्तंचसारसंग्रहे त्रिंशद्वर्णो॰
शतार्णोवाचतुःषष्ट्यक्षरंतथा॰ चतुरुर्ध्वंशतार्णंवा
वृद्धइत्यभिधीयतइति॰ नवाक्षरइति॰ ध्रुवः प्रणवः प्रण॰
वयुक्तोनवाक्षरोनिस्त्रिंशइत्यर्थः नवाक्षरस्तुनिस्त्रिंशो
ध्रुवयुक्तोपमृत्युदइतिसारहसंग्रहेः इच्छिरोऽस्त्रशि
खावममध्येत्राक्षकतथा॰ शिवशक्त्यात्मकोवर्णोन॰
स्तोयस्यसवणरातः निर्बीजइतिसंप्रोक्तः सर्वकर्मसुगर्हि
तइति॰एष्विति॰ अत्रपूर्वश्लोकेस्थानद्वयप्यपेक्षितत्वा
देष्वितिवहुवचनप्रयोगः कथमितिचेत्सत्यं॰ तंत्रांतरे॰
निर्बीजलक्षणवचने आदावपितद्दोषप्रतिपादकारम
स्तीत्यभिप्रायेणवहुवचनप्रयोगः कृतोग्रंथकर्त्रा ॥

तथाचलक्ष्मसागरे निर्बीजस्तुसमाख्यात आदावों
कारवर्जितइति एवमाद्यादिमध्यावसानेषु अत्रापि
स्थानत्रयेपिमिलित्वैवफट्कारषड्कंतेयं मन्द्रइति ।
पञ्चाक्षरोदशाक्षरः उक्तंचसारसंग्रहे दशाक्षरोभवे
न्मद्र इति वक्ष्यक्षरात्मकंवीजंकूटः सचवह्वक्षरोपिए
काक्षरएवेतिज्ञेयं सत्वहीनः वलरहितः चतुर्वर्णः के
ककरः पिंगलामतेतु ध्रुवहीनश्चतुर्वीजैः षत्रिंवी
केकरोमतइतिविशेषउक्तः षडक्षरइतिवीजवर्जितः
ॐकारादिरहितः अत्रार्धसप्ताक्षरताईद्वादशाक्षरता
तेव्यजनयोगेनज्ञेया सार्धवीजत्रयत्वंच एतधूमि
तादृत्यर्थः द्वाविंशतीन्यपिस्पष्टार्थः उक्तंचलक्ष्मसाग
रे अर्धसाप्ताक्षरोमंत्रः सार्धद्वादशवर्णकः धूमितः सम
माख्यातः सार्धवर्णत्रयोथवेति एकविंशतिरितिस्प
ष्टार्थः द्वाविंशतीन्यपिस्पष्टार्थः चतुर्विंशतीति क्षुधा
र्तइति स्पष्टार्थः पुनश्चतुर्विंशतीतिचहृतप्रतिपादकः ।
स्पष्टार्थः षड्विंशत्यक्षरइति अपि त्रिंशदेकोनावर्णो
वेति एकोनत्रिंशद्वर्णश्चाप्यंगहीनइतिसप्तइतिसा
रसंग्रहात् लक्ष्मसागरेतु अष्टत्रिंशाक्षरश्चेतिवतु

र्थप्रकारोप्युक्तः अष्टाविंशत्यक्षर इत्यादि च चत्वा
रिंशत इति चत्वारिंशद्वर्णमारभ्य त्रिषष्ट्यक्षरपर्यन्ता मं
त्रा एकैकाक्षरवृद्ध्या चतुर्विंशतिविधाः सव्रीडा इति
पंचषष्ट्यक्षरा इति स्पष्टः एकोनेति पंचषष्ट्यक्षरः त्र
दिर्येषां पंचषष्ट्यक्षरादीनि वा पदच्छेदः तस्य पूर्वमेव शं
तिमानस इत्यक्तत्वात् पंचषष्ट्युत्तरा येव यावदेकोन
कं शतमिति सारसंग्रहात् तेन एकैकाक्षरवृद्ध्या च
तुस्त्रिंशत्प्रकारा एतास्थानभ्रष्टा इति त्रयोदशेति स्पष्टा
र्थः शतमिति शतद्वयं द्विनवतिश्चोत्तरावं भेदः द्विनव
त्यधिकशतद्वयमित्यर्थः सार्द्धसनद्वयं द्विनवतिरेकहीं
ना एकनवत्यधिकशतद्वयमित्यर्थः तेन सततसंख्यव
र्णाः द्विनवत्यधिकशतद्वयवर्णाः एकनवत्यधिक
शतद्वयवर्णाः शतत्रयवर्णाश्चेति पंचप्रकाराः निःस्ये
हत्वदोषदुष्टाः स्युरिति अत्र केचित् द्वयं शतद्वयं
त्वकः प्रकारः द्विनवतिरन्यः एकनवतिरपरः इति वद
न्ति तदसत् षट्षष्ट्यक्षरमारभ्य एकोनशतवर्णप
र्यन्तानां स्थानभ्रष्टा यथा एते मंत्राः सदोषाः तथैव विधा अ
ष्टा इत्युक्तेः अत एव यत्संख्या इत्युक्तं येषां मन्त्राणां व

शिवार्चन० ६

6

र्णसंख्याशताधिकातेनिस्तेहाइत्यन्वयः चतुश्शतानी।
तिःसुगमः सहस्राणीइतियेदेतकाःयोस्तोत्ररूपाःतेपी।
ठिताव्ह्यातातच्यास्तथैतिःयथाएतेमंत्राः सदोषास्त।
थैवविधाश्चापिसदोषाएवज्ञेयाः उक्तंञ्चसमासंग्रहे ।
यथामन्त्रास्तथाविधभेदभिन्नाःपरस्परमज्ञातव्यादेशि।
केन्द्रैस्तुनानान्नेत्रेषुमाषितार्इतिकाम्यकर्मसुइत्युक्तेनि।
ष्कामानांनैतेदोषामंत्रजपवाधकाइतिभातिः अथैतेषा
पलोकानाविषमपदव्याख्याः तत्रआनिर्थवीजंयकारः
भूवीजंग्लौंमायावीजंह्रींत्रित्वंप्रवणवःएवःफ्रेंकारः
अंकुशःक्रोंरुद्रसकारः अर्कोहकारःप्रासादोहौंवाभव
एंजीवसःचतुःकलंरूं अस्त्रंफट्कारःमंर्दद्रोलकारः
वन्हीरेफः शिवःअंशक्तिःअःक्रोधःऊकारःहृदयेनमो
हृयंमःशीर्षस्वाहाहृयंमः हृल्लेखाभुवनेश्वरीःध्रुवःप्र
णवः हृदयंनमःशिरःस्वाहाःशिखावषट्वर्मुकुंशिवो
हकारःशक्तिसकारः एषुस्थानेषुपूर्वश्लोकोक्तनमः
पदादिस्थानेषुःपंचाक्षरोदशाक्षरः अर्द्धसप्ताक्षरःसा
र्द्धसप्ताक्षरइत्यर्थः त्रिंशदेकोनवर्णाःएकोनत्रिंशव
र्णाइत्यर्थः त्रिंशदेकोनमिंशवद्वर्णाइत्यर्थः एकहीना ६

एकनवतिरित्यर्थ साह्निनवतिरेकहीनेत्यन्वयः ग्रंथो
क्तदोषदुष्टानांमंत्राणांतद्दोषनिरसनोपायस्तत्रैव
शारदातिलके इत्यादिदोषदुष्टांस्तान्मंत्रानात्मनि
योजयेत् शोधयेद्रुद्धपवनोवद्धयायोनिमुद्रयाइतिः
योनिमुद्रालक्षणमुक्तं रुद्रयामलेभैरवीपटले ।
पश्चिमामुखंलिंगंयोमिस्यपरिकीर्तितं कूर्मपृष्ठवि
दुसंस्थानंस्वयंवर्णवाचकम् एतदेवांतरालस्थंचि
तयेदृषिस्थंतथापरं महापद्मवनंयत्तद्योगपीठमकी
र्तितं कदंवगोलकाकारंचक्रांतंविंदुरूपिणम् ब्र
ह्मरूपंतुतत्रैवसुषुम्नाधारमंडले पृथिव्यादीनितत्वा
भिमुद्राणांवाचकानितु पूर्णाख्यंवैदवतत्वंकोदंड
द्वयमध्यगं तदूर्ध्वेनादनाम्नातुजन्याणांचभवेत्ततःका
मरूपंभवेच्छक्तिः शिवाख्यमुलंभिये सहस्रारंमहा
पद्मंरक्तकिंजल्कशोभितम् तत्रस्थोलभतेसम्यग्व
र्षंतरक्तविंदुकं तत्वव्यापकयोगेनस्वाधारेयोजयेन्म
नः गुदमेढ्रांतरेयोनिस्तामाकुंच्यप्रवधयेत् भ्रमयो
निगतंध्यात्वाकामंवधूकसंनिभम् ज्वलत्कालाव
नलप्रख्यंतडित्कोटिसमप्रभम् तस्योर्ध्वेतुशिखास्

क्ष्माविहृत्यापरमाकला नयासहतमात्मानमेकीभू
तंविचिंतयेत् गंछंतीब्रह्ममार्गेण लिंगभेदक्रमेणतु
त्र्यमृतंयद्दिसर्गस्थंपरमानन्दलक्षणम् हुनरक्तांसु
तेजाढ्यांधारापानप्रवर्षिणीं पीत्वाकुलामृतंदि
व्यंपुनरेवविशेत्कुलं पुनरेवाकलंगच्छेन्मात्रायोगे
नचनान्यथा साचप्राणःसमाख्यातातंत्रेस्मिन्परा
मेश्वरि उर्द्धनाप्रोच्यतेसाहिप्राणांतेविशतेयदा
एवमभ्यसतस्तस्य ह्यहन्यहनिनिश्चयात् जराम
रणदुःखाद्यैर्मुच्यतेभवबंधनात् चतुर्विधातुयासृष्टि
रस्यांयोनौप्रवर्त्ततेपुनः प्रलीयतेतस्यांकालाग्न्यादि
शिवांतके योनिमुद्रासमभ्यासाभवबंधःप्रकीर्तितइ
ति अस्यार्थ तत्रगुरुसिद्धासनस्थोवामपार्ष्णिनागुद
मेढ्रांतरेनिपीड्यतदुपरिदक्षिणपादगुल्फंग्रंथ्योरन्योन्यसं
मर्द्दयथभवतितथादक्षिणपार्ष्णिनालिंगमूलंनिःपीड्य
स्थितःका समुपविश्यगुदमाकुंच्यापानवायुमुत्थाप्यसं
रुद्धप्राणवायुःप्राणापानयोःसंघट्टंकुर्वन् एकचिंतामू
लाधारगतचित्स्वरूपकुंडल्यात्मकेपरमात्मनिस्वसार
ध्यंमंत्रंज्ञातदासंसंचिन्त्यतन्मंत्राक्षरारायकेकशः मु

षुम्नामार्गेणाज्ञाविसुधानाहतमरसापूरकस्वधिष्टान
चक्रभेदक्रमेणमूलाधारंप्रापयेदिति ततस्तन्मंत्रंऋ
ष्यादिन्यासपूर्वकंयथोक्तभावनयाष्टोत्तरसहस्त्रंजपे
दित्यांतरीतोमंत्रसंस्कारः अथवह्यःक्रियारूपोमं
त्रदोषनिरसनायदशविधःसंस्काराः शारदातिलकेमं
त्राणांदशकथ्यंतेसंस्काराःसिद्धिदायिनः जननंजीवनं
पश्चात्ताडनंबोधनंतथा अथाभिषेकोविमलीकरणा
प्यायनेपुनः तर्पणंदीपनंगुप्तिर्दशैतामंत्रसंस्क्रियाः इ
ति अथदशानांसंस्काराणांलक्षणानिचतत्रैव मंत्रा
णांमातृकामध्यादुद्धारोजननंस्मृतं प्रणवांतरितान्कृ
त्वामंत्रवर्णान्जपेत्सुधीः एतज्जीवनमित्याहुर्मंत्रतत्व
विशारदाः भूर्जेसंलिख्यमंत्रार्णांस्ताडयेच्चंदनांभसा
प्रत्येकंवायुनामंत्रीताडनंतदुदाहृतं विलिख्यमंत्रंत
न्मंत्रीप्रसूनैःकरवीरजैः तन्मंत्राक्षरसंख्यातैर्हन्यायां
नेनबोधनं स्वतंत्रोक्तविधानेनमंत्रीमंत्रार्णसंख्यया
अश्वत्थपल्लवैर्मंत्रमभिषिंचेद्विशुद्धये संचिंत्यम
नसामंत्रीज्योतिर्मंत्रेणनिर्दहेत् मंत्रमलत्रयंमंत्रीवि
मलीकरणंत्विदम् तारंव्योमाग्निमनुयुक्तंदंजेज्योति

मनुमतः कुशोदकेनजसेनप्रत्यर्णंप्रोक्षणंमनोः
तेनमंत्रेणविधिवदेतदाप्यायनंमतं मंत्रेणवारि
णापात्रेतर्पणंतर्पणंस्मृतं तारमायारमायोगोमनो
दीपनमुच्यते जप्यमानस्यमंत्रस्यगोपनंत्वप्रकाश
नं संस्काराःदशसंप्रोक्ताःसर्वतंत्रेषुगोपिताः यान्कृ
त्वासंप्रदायेनमंत्रीवांछितमश्नुते अथमंत्राणा
मित्यादिप्रकाशनमित्यंतस्यश्लोकाष्टकस्यायमर्थः
तत्रप्रथमश्लोकस्यपूर्वार्द्धेनैतदुक्तंभवति तत्रकचि
त्सुपर्णीचंदनादिपीठकुंकुमादिनावक्ष्यमाणप्रप
चमौक्तिकचक्रंविलिख्यतत्रोल्लिखितक्रमेणअकारा
दिक्षकारांतांमातृकांविलिख्यतत्रमातृकांसरस्वतीं
वक्ष्यमाणविधिनाविन्यस्यसंपूज्याष्टोत्तरशतंमातृकां
जपित्वातन्मध्यतस्त्वाभीष्टंमंत्रस्वरव्यंजनबिन्दुविसर्गसंयो
गाक्षराणिपृथकपृथकगृहीत्वैकीकृत्यस्वगुरूपदे
शतत्कालंमंत्रंजपेनयेदितिजननम् अथप्रथमश्लो
कस्योत्तरार्द्धेनद्वितीयश्लोकस्यपूर्वार्द्धेनचैतदुक्तंभ
वति प्रागुद्धृतस्यमंत्रस्यैकैककमक्षरंप्रणवांतरितं
जपेत् यथानमः शिवायेतिमंत्रः तस्यजपप्रकारः

ॐनऽमःॐवाॐयऽॐऽइतिसर्वत्रचान्नेयंइतिजीवंन
अथद्वितीयश्लोकस्योत्तरार्द्धेनतृतीयश्लोकस्यपूर्वार्द्धे
नचैतदुक्तंभवति तत्रभूर्जपत्रेकुंकुमादिद्रव्यैःस्वमंत्रंवि
लिख्यचंदनमिश्रितजलेनयमितिवायुबीजमुच्चरन्अ
त्यक्षरंशतवारंताडयेदिति एकताडनम् अथतृती
श्लोकस्योत्तरार्द्धेनचतुर्थस्यश्लोकस्यपूर्वार्द्धेनचैतदुक्तं
भवति तत्रप्राग्वत्पीठेमंत्रंविलिख्यतन्मंत्राक्ष
रसंख्यातनिकरवीरपुष्पाण्यादायरंइतिवह्निबीज
मुच्चरन् प्रत्यक्षरंतैः पुष्पैः शतशतवारंहन्यादिति
एतद्बोधनं अथचतुर्थश्लोकस्योत्तरार्द्धेनपंचमश्लो
कस्यपूर्वार्द्धेनचैतदुक्तंभवति तत्रप्राग्वद्वीत्पीठेकुं
कुमगोरोचनादिभिरष्टदलकमलंकृत्वाकर्णिकायांकु
कुमादिद्रव्यैर्मालतीकलिकाभिस्तन्मंत्राक्षरसंख्या।
भिरेकयाकालिकयैकमेकमक्षरंलिखेदितितन्मंत्रंवि
लिख्यतन्मंत्राक्षरसंख्याकोऽश्वत्थपल्लवानानीयत
मेवमंत्रमुच्चरन् अमुकमंत्रमभिषिंचामिनमइत्यभि
षेकंसुगंधिजलेनैकैकपल्लवेनाष्टोत्तरशतवारंकुर्या
त् इत्यभिषेकः अथपंचमश्लोकस्योत्तरार्द्धेनषष्ठ

श्लोकस्य पूर्वार्द्धेनैतदुक्तं भवति तत्र स्वमूलाधारे
वह्निमंडले वक्ष्यमाणं ज्योतिर्मंत्रं संचिन्त्य तद्द्वंसंस्कर्त
व्यं मंत्रं विभाव्य ज्योतिर्मंत्रस्य तेजसा संस्कर्त्तव्यं मंत्रग
तमाणवकार्मणमायीकमलत्रयं सहजागंतुकका
मास्व्यं मनसा पुनः पुनरेकमेकं निर्द्दहतं मंत्रं विगतमल
कत्रयं ध्यायेदिति विन्यस्तीकरणम् अथ षष्ठश्लोके
नैतदुक्तं भवति स्यात्तरार्द्धेन ज्योतिर्मंत्रमुद्धरति तत्र तारः
प्रणवः व्योम हकारः अग्नी रेफः मनुश्चतुर्दशस्वर औ
कारः दंडी अनुस्वारः तेन ॐ ह्रौं इति ज्योतिर्मंत्रः सिद्धः अथ
सप्तमश्लोकेनैतदुक्तं भवति तत्र प्राग्वत्पीठारोतन्मंत्रं
कुंकुमादिभिर्विलिख्य ताम्रादिपात्रे कर्पूरादिवासितं शु
द्धजलमापूर्य दिव्यं निषित मंत्रेणाष्टोत्तरशतवारमभिमं
त्र्य तेनैव मंत्रेण तज्जलबिंदुभिः कुशैः प्रत्यक्षरं त्रित्रिभिः
प्रोक्षयेदिति गतदाथापनं अथाष्टमश्लोकस्य पूर्वार्द्धे
नैतदुक्तं भवति तत्र ताम्रादिपात्रे प्राग्वन्मंत्रं विलिख्य
पात्रे जीरकर्पूरादिवासितं शुद्धं जलमानीय तमेव मंत्रं पठ
न्नांते अमुकं तर्पयामि नमः इत्यष्टोत्तरशतवारं
लिखितं मंत्रस्योपर्य जलदानेन तर्पयेदिति गततर्प

णाम्ः अथाष्टमश्लोकस्योत्तरार्द्धेनेनउक्तंभवति तत्रना
रः प्रणवः मायाभुवनेश्वरीबीजं रमाश्रीबीजे योगल
क्ष्मणंतु आदौयोगोभवेदित्युक्तम् अयमर्थः प्रणवभु
वनेश्वरीश्रीबीजांतेसाध्यमंत्रंकृत्वाष्टोत्तरशतवारंजपे
दितिप्राणदीपनं अथोर्वरितश्लोकस्यार्थः स्पष्टएवदृ
ष्टिदशसंस्काराः अथमंत्रमेलप्रकारः तत्रादौनक्षत्रचक्रम्
तत्रश्रीरुद्रयामले राज्यलाभोपकारायप्रारभ्यारिखरकु
रून् गोपालात्कुक्कुटिप्रायात् फुल्लवीसुदितालिपिः अय
मर्थः रा१ज्य१ल१भो४प१क१रा१य१प्रा२र१भ्या१रि१ख१र१कु
कु१रू१न१गो३पा१ला३कु१कु१टि१प्रा१या१फ१ल१०ला३विं४
अथैतच्चक्ररचनाप्रकारः तत्रदक्षिणोत्तरायताश्चतस्रोरे
खाः प्राक्प्रत्यगायतादशरेखाश्चविलिख्यसप्तविंशति
कोष्ठानिकृत्वादक्षिणोत्तरायतपंक्तित्रयेसर्वोर्द्धपंक्तेः प्रथ
मकोष्ठेअश्विनिद्वितीयेरउक्चतुर्थेत्राकृत्स्नपंचमेणषष्ठेरो
सप्तमेश्राश्रोत्रष्टमेक नवमेखग इतिविलिख्य द्वयस्य
पं तृतीयपंक्तेः प्रथमकोष्ठेनफ तृतीयेभचतुर्थेम पंचमेयर
षष्ठेल सप्तमेवश अष्टमेवसहनवमेलक्षअः इति
स्ववामादिदक्षिणांतविलिख्यसर्वोर्द्धपंक्तेप्रथमकोष्ठमा

शिवार्चन ० रभ्यसर्वाधःस्थतृतीयपंक्तेर्नवमकोष्ठपर्यंतेषुसप्तविंश
१०
नि कोष्ठेषुएकादिसप्तविंशत्यंतानंकानेकैकशः सम।
ल्लिख्यतानंकानश्विन्यादिसप्तविंशतिनक्षत्राणिपरि
10
कल्प्यविचारयेत् तत्रयस्मिन्कोष्ठेनसाधकस्यनामा
यक्षरंतिष्ठतितत्रस्थांकंकवर्णांश्चविज्ञायतत्रयन्न
क्षत्रमायातितत्साधकस्यजन्मनक्षत्रंपरिकल्प्य।तत्को
ष्ठमारभ्यमंत्रस्याद्यक्षरंयस्मिन् कोष्ठेतिष्ठतितावत्पर्यं
तंगणयित्वातत्रस्थमंकयक्षराणिचविज्ञायतत्रयन्न
क्षत्रंदृश्यतेतन्मंत्रनक्षत्रंपरिकल्प्यसाधकनक्षत्रमा
रभ्यमंत्रनक्षत्र पर्यंतनामाद्यक्षरमारभ्ययावन्मंत्राद्यक्षरं
जन्मसंपद्विपत्क्षेमप्रत्यरिःसाधकोवधः मैत्रंपरममै
त्रेचजन्मादीनिपुनः पुनरितिकुलार्णवोक्तप्रकारेणज
न्मादिनवकंपर्यायत्रयेणविज्ञायफलानिचनिर्दिशेत्
तत्रफलानिचकुलार्णवेएवजनुषेक्लेशोमृत्युरायुर्ना
शस्तृतीयया मृत्युः पंचमतारायांसप्तमोघातकोमतः
द्विचतुःषडष्टनवगतास्ताराःशुभामताः इतितारफलं।
ज्ञात्वामंत्रंदद्याद्विशालधीः अथनक्षत्राणांगणभेदः राम
तत्रकुलमूलावतारे अश्विनीमृगशीर्षंचतातथापु १०

घ्यपुनर्वसु हस्तस्वातीअनुराधारेवतीविस्नुदैवतं
भरणीरोहीणिचैकआर्द्रापूर्वोत्तरातथा पूर्वाषाढउत्तरा
षाढापूर्वभाद्रोत्तरानृजः कृत्तिकाश्लेषामघाचित्राविशाखाज्ये
ष्ठकातथामूलंधनिष्ठाशतभिषारक्षोगणाःप्रिये वि
ष्णुःश्रवणनक्षत्रंदैवतंदेवगणइतिः अहिःअश्लेषानृ
जःमनुष्यगणः अथैतेषागणानांप्रीतिविरोधौरुद्रयाम
ले स्वगणेचोत्तमाप्रीतिर्मध्यमादेवमानुषे अधमारा
क्षसेदेवेमृत्युर्मानवराक्षसे इतिनक्षत्रशोधनप्रकारः
अथराशिचक्रंमतंत्रकुलार्णवे वालंगौरसुखुरे शो
णंशमीशोभेतिराशिषु क्रमेणभेदितावर्णाः कन्य
यांशादयःस्मृताः इतिअयमर्थः वा४लं४गौ४रं२ख२
र३शो४णं४श४मी४शो४भा८ कन्यायांशादयःस्मृ
ताःइतिषष्टेराशौशषसहलक्षः अंअः इत्यष्टौवर्णान्
योजयेदित्यर्थः अथैतच्चक्ररचनाप्रकारः तत्रप्रा
क्प्रत्यगायतरेखाद्वयंदक्षिणोत्तरायतरेखाद्वयंचम
ध्येचतुरस्त्रंयथाभवतितथाविलिख्यमध्यस्थचतुः
कोणेषुवहिरेकैकंरेखांकृत्वाद्वादशरेखाग्रान्निष्पा
द्यतेषुरेखाग्रेषुप्रागादिप्रदक्षिणक्रमेणप्रथमरेखाग्रेअ

शि॰वाचन॰। अआइई द्वितीये उऊ तृतीये ऋॠऌॡ चतुर्थे एऐ पंचमे ओऔ
षष्ठे अंअः शषसहळक्ष सप्तमे कखगघङ अष्टमे च

छजझञ नवमे टठडढण दशमे तथदधन एकादशे
पफबभम द्वादशे यरलवइति मातृवर्णान् विलिख्यते
षु मार्गादिषु द्वादशखण्डेषु एकादिद्वादशपर्यन्तानंकान्
केकशः समालिख्य यस्मिन् खण्डे साधकस्य नामाक्षरं
तिष्ठति तदारभ्य यस्मिन् खण्डे मंत्राद्यक्षरं तिष्ठति तत्पर्य
न्तगणयेत् तत्र खल्वग्रादिद्वादशस्थानानां नामानि
श्रीकुलार्णवे लग्नो धनं भ्रातृ शत्रु बंधु पुत्र कलत्रकाः मर
णं धर्म कर्माय व्यया द्वादश राशय इति अथैतेषां फला
नि रत्नसागरे एको वाप्यथ पंचमोथ नवमो राशिस्तु सिद्धो
ध्वो राशिः स्याद्दशमो द्वितीयसहितः षष्ठो भवेत्सेवकः रु
द्राग्निस्वरसंख्यया यदि मतो मंत्रो भवेत्पोषकः सम्पात् द्वा
दशाकाष्टकमुनिमितो मंत्रः स्मृतो घातकः इति रुद्र एकाद
श त्र्यग्निस्तृतीयः स्वराः सप्त मुनिमितश्चतुर्थः अत्र राशिर्न
वर्णात्मकः अपंचमारम्भः कर्कोटो वृश्चिकमीनराशी वि
प्रा नृपाः सिंह धनुर्मेषाः तुला संकुंभो मिथुनश्च वैश्
श्याः कन्या वृषो मकरश्च शूद्राः इति राशिशोधनप्रकारः ११

अथपंचभौतिकंचक्रम् तत्रश्रीदक्षिणामूर्त्तिसंहि
तायां उऊओगजडवर्णाद्वलालश्चपार्थिवाःऋ
ॠऔघढदधभवसावर्णास्तुनीरजाः इईएखछठथ।
फरक्षावर्णाश्चाग्निसंज्ञकाः अआएकचटतपयवाव
र्णाश्चवायुजाःऌॡअंअःञणनमशहाशीर्णानाभसा
मताइति पलोकार्थस्पष्टः अथैतच्चक्रलेखनप्रकारःतत्र
दक्षिणोत्तरायताःषड्रेखाःप्राक्पश्चिमायताएकादश
रेखाश्चविलिख्यपंचाशत्कोष्ठानिकृत्वादशदशकोष्ठै
रेकैकापंक्तिरितिपंक्तिपंचकंपरिकल्प्यतासुपंक्तिषु
सर्वोर्ध्वगतप्रथमपंक्तौवामाद्दक्षिणांतंदशसुकोष्ठे
षुअआएकचवतपयषद्वितीयपंक्तौइईएखछठथफरक्ष
तृतीयपंक्तौउऊओगजडदवलसंचतुर्थपंक्तौऋॠऔ
घढदधभवसपंचमपंक्तौऌॡअंअःञणनमशहइति
वाय्वग्निभूजलाकाशात्मकान्पंचवर्णान्विसर्गरहित
पंचाशद्वर्णविभागजनितान्लिख्यस्वनामाद्यक्षरंयत्र
पंक्तौतिष्ठतितत्रैवचेन्मंत्राद्यक्षरमपितिष्ठतितदातन्मंत्र
मेकभूतदैवत्वंस्वकुलंजानीयात् अन्यत्रचेन्मंत्राद्यक्षरं
तिष्ठतितदातत्किंभूतदैवत्यमितिविचार्यतद्गुणदोषा

न्जानीयात्‌ आत्मनोनामाद्यक्षराधिदैवभूतभूतस्य।
विरुद्धभूतदैवत्यंचेन्मंत्राद्यक्षरंभवतितदातंमंत्रंनगृह्णी
यात्‌। मित्रभूतदैवत्यंवातटस्थभूतदैवत्यंवामंत्राद्यक्षरंस्या
त्‌ तदातंमंत्रंगृह्णीयात्‌ अत्रभूतानांवैरमैत्रतटस्थतास्व
रूपमुक्तंकुलार्णवे। महीसलिलयोर्मैत्रमनलानिलयो
रपि। सामान्यमग्निभूम्योस्तुसलिलानिलयोस्तथा। शा
त्रवंवैपरीत्येनमित्रंसर्वत्रचापरम्‌। परस्परविरुद्धानांवर्णानां
यत्रसंगतिः। वर्जयेत्तादृशंमंत्रंनाशकंतत्कुलेश्वरी। इतिवैप
रीत्येन। अग्निजलयोर्वायुभूम्योश्चेत्यर्थः। अपरेआका
शः इतिसकुलाकुलशोधनप्रकारः। अथमंत्राणां
सिद्धसाध्यादिशोधनप्रकारः। तत्रादौद्वादशारचक्रम्‌। त
त्रकुलमूलावतारे। द्वादशारेतथाचक्रेकूटषंढविवर्जि
तान्‌ आदिहांतान्‌लिखेद्वर्णान्‌पूर्वतोयावदीश्वरम्‌। अं
काकानकादिभान्वंतान्‌ लिखेत्पूर्वदिनःक्रमात्‌। सिद्धसा
ध्यःसुसिद्धोरिश्चतुर्वर्गःस्फुटोभवेत्‌। स्वनामाद्यर्णमार
भ्यसिद्धादीनानयेत्सुधीः। इति। कूटःक्षकारः। षंढः ऋॠ
लृॡएतेस्वराः। चक्रावनप्रकारस्तुप्रागुक्तराशिचक्रव
त्द्वादशारचक्रेविषयपन्नस्यद्वादशमुखेषुशगादिमाद

क्षिणप्रक्रमेण। अकडमः आखढय। इगणार। ईघानलः

उङथव। ऊचदश। ऋधष। ऐजनस। ॡझय। ओभफल। अं

टव। अः टभ। इति मातृकार्णान्विलिख्य तेषु प्राग्वदेकादि

द्वादशान्तानेकानपि समालिख्य यस्मिन्वैरिशिष्यनामाक्ष

रं तिष्ठति तदारभ्य मंत्राद्यक्षरपर्यंतं सिद्धसाध्यसुसिद्धारिक्र

मेण गणयेत् तन्त्रकुलमूलावतारे नवैकपंचमः सिद्धः

साध्यषट्दशयुग्मकः सुसिद्धो मुनिरुद्राग्निसुर्योष्ट्द्वादशा

रिपुः इति ज्ञात्वा वरारोहे मंत्रं दद्याद्विशालधीः अथैतेषां फ

लान्यग्रे वक्ष्यंते अथ षोडशारचक्रे सिद्धसाध्यादिशोध

मैं नैकारः तन्त्रकुलमूलावतारे चतुरस्रां भुवं भित्त्वा कोष्ठा

नां षोडशान्लिखेत् अकारादिक्षकारान्तां मातृकां म

पि विन्यसेत् ईशानकोणादारभ्य वायव्यान्तं लिखेत्सु

धीः प्रादक्षिण्यक्रमेणैव तल्लेखप्रकारमाह लक्ष्मीकु

लार्णवे। एकत्रिरुद्रनवनेत्रयुगार्कपंक्तिषस्नागषोडश

चतुर्दशपंचकेषु। कोष्ठे लिखेन्मुनितिथी वतथाववशिष्ट

तान् वर्णान्रुनाशनमिंश्रोक्तमश्शाम्बिकाया इति। रुद्र ११

नेत्र २ युग ४ अर्क १२ पंक्ति १० नाग ० मुनि ७ तिथि १५ अ

वशिष्टत्रयोदशरुनाशनमितान्त्रिविवर्णानम्बिका।

शिवाचन० या: अथैतच्चक्ररचनाप्रकारःतत्रप्राक्प्रत्यगायताद्
क्षिणोत्तरायतांश्चपंचपंचरेखाविलिख्यषोडशकोष्ठ।
१२ निकृत्वातानिकोष्ठानिचतुश्चतुःकोष्ठैरेकैकचतुष्क
चतुष्टयरूपेणचतुर्द्धाविभज्यतत्रेशानगतचतुष्कस्यको
13 ष्ठचतुष्टयेईशानकोष्ठादिप्रादक्षिण्येनअकथहः उऊ।
ऌॡम् ओडव आग्नेयचतुष्केईशानादिप्रादक्षिण्येन
आरवदलंकवफलसप ओटश निर्ऋतिचतुष्केईशा
नादिप्रादक्षिण्येन इगधक्षऋछब एटर अंणव चतुर्थे
चतुर्थेष्केईशानादिप्रादक्षिण्येन ईघन ॠजभ ऐवल
अःतसप इतिसमस्तमातृकावर्णान्विलिख्य शिष्य
नामाक्षरंयत्रकोष्ठेतिष्ठतितत्कोष्ठमारभ्यमंत्राद्यक्षरको
ष्ठावधिगणयित्वासिद्धसाध्यसुसिद्धारीन्विचारयेत्
तत्रसाधकमंत्राद्यक्षरयोरेककोष्ठएवस्थितिश्चेत् मंत्रः
सिद्धःसिद्धइतिज्ञेयःतच्चतुष्केएवंद्वितीयकोष्ठेचेन्मंत्रा
द्यक्षरंतदामंत्रःसिद्धसाध्यःतृतीयेचेत्सिद्धसुसिद्धःचतुर्थेचे
त्सिद्धारिः द्वितीयचतुष्के पिसमानकोष्ठेप्रथमकोष्ठं
परिकल्प्यतदारभ्यप्रादक्षिण्येनगणयेत् तत्रप्रथम
कोष्ठेचेन्मंत्राद्यक्षरंभवतितिष्ठतितदासमंत्रःसाध्यसिद्धःद्वि १२

निँ

तीयेसाध्यसाध्यः तृतीयेसाध्यसुसिद्धः चतुर्थेसाध्यारिः ए
वंतृतीयचतुष्केपिप्रथमकोष्टेसुसिद्धसिद्धः द्वितीयेसुसि
द्धसाध्यः तृतीयेसुसिद्धसुसिद्धः चतुर्थेसुसिद्धारिः एवंचतु
र्थेचतुष्केप्रथमकोष्टे अरिसिद्धः द्वितीये अरिसाध्यः तृती
येअरिसुसिद्धः चतुर्थेअर्यरिः इतिसम्यग्विचार्यविज्ञायम
लंकुर्यात् अन्यथामंत्रस्त्वनर्थकारीभवेत् नास्तिमं
त्रसमंमित्रंनास्तिमंत्रसमोरिपुरितियामलवचनात् अ
थैतेषांफलाँवंतानत्रकुलमूलावतारेसिद्धंसिद्धोनिका
लेनसाध्यः सिद्ध्यतिवानवा सुसिद्धस्तत्क्षणादेव अरिमू
लंनिकृंतति तंत्रराजे सिद्धसिद्धोजपात्सिध्येत् द्विगुणा
त्सिद्धसाध्यकः सिद्धसुसिद्धः संप्राप्तेः सिद्धारिर्हंतिगोत्र
जान् साध्यसिद्धोतिसंक्लेशात्साध्यसाध्योतिदुखकृत्
साध्येसुसिद्धोभजनात्साध्यारिः स्वस्त्रियंहरेत् सुसिद्ध
सिद्धोर्द्धजपात्फलंदद्याधथेप्सितम् सुसिद्धसाध्योजा
द्यैः सिद्धयेस्यादतोन्यथा सुसिद्धस्तुसुसिद्धस्तु पूर्वजन्मकृ
तश्रमः तस्मात्तंसर्वसिद्धीनांसानेयोजपेन्मनुं सुसिद्धारि
रशेषेणस्वकुलंनाशयद्ध्रुवं अरिसिद्धः सुतंहन्यादरिसा
ध्यस्तुकन्यकां तत्सुसिद्धस्तुपत्नीघ्नअर्यरिः साधका

तथासारसंग्रहे तुल्यर्क्षराशिभूतारिवर्णभवरमंत्र क्रमः सम्यक्परीक्ष्यतंयत्नाद्वर्जयेन्मतिमान्नरः अन्यमंत्र मलेनप्रसिद्धमेवनामग्राह्यंसिद्धसाध्यादियोगेषुमंत्रदा नेविशेषतः प्रसिद्धनामग्रहणायाव्यसुप्तोयेनजागम्यया दितिज्ञानोन्नयनवचनात् तथासारसंग्रहे आदौसिद्ध स्तथांतेचसर्वसिद्धिफलप्रदः आदावन्तेभवेत्साध्यः कृ च्छ्रसाध्यउदाहृतः आदावन्तेसुसिद्धस्तुप्रियश्चमेवप्रसि ध्यति आदावन्तेरिपुर्यस्तुसाधकंसनिकृन्तयेत् आ दौसिद्धोन्यसाध्योयेद्विगुणोनसिध्यति आदौसाध्यःसु सिद्धोन्तेयाकमार्गेणसिध्यति सुसिद्धादिस्तुसाध्यान्ते चतुर्गमपेक्षते आद्यन्तयोर्यदासिद्धोमध्येसिद्धःप्रजाय ते आद्यन्तयोर्यदासाध्यस्तोसिद्धप्रजायते तावुभौसा

ध्यसिद्धौजिपाधिक्येनसिध्यतः आदौसिद्धनसंयुक्तः सुसिद्धनस्थोततः श्रवणादेवसिद्ध्येत् साधकस्यनसंश यःसिद्धान्तरितसाध्यस्तुसुसिद्धांतरितोथवा शीघ्रंसि ध्यतिमंत्रोवययोक्तंमंत्रवित्तमः सिद्धनान्तरितःशत्रुः सु सिध्यतिपिचद्भवेत् नासौरिपुर्भवेन्मंत्रःकिन्तुकृच्छ्रेणसि ध्यति साध्यनान्तरितःसिद्धःसुसिद्धोपितथायदिःसि

ध्नत्यतीवकष्टेनसाधकस्यानचान्यथा॥ रिपुणात्तरि
तंसिद्धंसुसिद्धंचतथात्यजेत्॥ रिपुणाद्दूषितोमंत्रोनैव
ग्राह्यः कथंचनतथाविजयमालिनीमते अल्पद
षोवकुगुणामंत्रादेयाविचक्षणैः सिद्धादिकोष्ठकर्त
त्वाततःसिद्धिःप्रजायते॥ कुलार्णवे॥ एकाक्षरेतथा
कूटंत्रेपुरेमंत्रनायके॥ स्त्रीदत्तेस्वप्नलब्धेचसिद्धादीन्नैव
शोधयेत्॥ नृसिंहार्कवराहाणांप्रासादप्रणवस्यच॥ स
पिंडाक्षरमंत्राणांसिद्धादीन्नैवशोधयेत्॥ सोमसिद्धान्ते॥
पाशांकुशेत्र्यक्षरमंत्रेत्रैपुरंचरठडनायकम्॥ शौरिमृत्युंजये
शाकंशांभवेविनतासुतम्॥ मोरमंत्रास्तुयेपिस्युर्वेस्सर्व
नारसिंहकाः सिद्धसाध्यसुसिद्धारिविचारपरिवर्जिताः
प्रणवत्र्यक्षरमायाव्योमव्याप्यषडक्षरम्॥ मालामंत्रेषु
सर्वेषुसिद्धादीन्नैवशोधयेत्॥ तथारत्नसागरे॥ हंसस्याष्टा
क्षरस्यापितथापंचाक्षरस्यच॥ एकद्वित्र्यादिबीजस्यसि
द्धादीन्नैवशोधयेत्॥ नृसिंहार्कवराहाणांकालिकासि
द्धकालिकाश्यामलाचतथाचराडी॥ सिद्धादीन्नैवशो
धयेत्॥ रुद्रयामले॥ अघोरमंत्रेदेवोपिमालामंत्रस्य
पार्वती॥ नपुंसकस्यमंत्रस्यसिद्धादीन्नैवशोधयेत्॥ कु

लमूलावतारे स्वतंत्रोपदिष्टमंत्रस्यन विधिनैवचक्रिया
उद्दिष्टंदेवताध्यात्वाजपञ्छुभकरंभवेत् अगस्त्यसंहि
तायाम् राममंत्रेषुसर्वेषुशृणुष्वमुनिपुंगव तारदे
त्वामंत्रराजेसिद्धार्दीन्नविशोधयेत् सिद्धांतशेखरे एका
त्रिपंचसप्तार्णनवरुद्राक्षराण्विते द्वात्रिंशदक्षरेमंत्रेसि
द्धादीन्नविशोधयेत् वैचवौद्धास्त्वजैनास्त्वगोपालोविस
वास्त्रये सिद्धसाध्यसुसिद्धारिविचारपरिवर्जिताः व्यो
मव्यापीषडर्णस्त्वमातृकाहरवल्लभा बकुलप्राव्हयो
मंत्रः पंचसाधारणामाताः अथषट्दलचक्रम् तत्र
कुलमूलावतारे षट्दलंपद्यमालिख्यप्रागादिषुच
अकादिवर्णाननेकाद्विनखन्विषः षठकूलकान् स्व
नामाद्यक्षरंयत्रतदारभ्यविचारयेदिति अथैतच्चक्र
रचनाप्रकार तत्रषट्दलंकमं चलनालिख्यतद्दले
षुप्रागादिक्षिप्रेणपन अन्रल्लक्षवर्जितानंमा
तृकावर्णानेकशःपुनःपुनः समालिख्यस्वनामाद्य
क्षरपत्रदलेतिष्ठतिः तत्प्रथमंदलंपरिकल्प्यतदा
रभ्यमंत्राद्यक्षरंयत्रतिष्ठतितद्दलपर्यंतंगणयित्वाग
त्फलानिविचारयेत् तामितुसारसंग्रहे प्रथमेसंपः

द्विष्टाद्वितीयेसंपदंतकः तृतीषुयेतुधृतिंविधाचतुर्थे
वेधुविग्रहः पंचमेसयंविधात्वाष्टमेसर्वविनाशनः अथ
ऋणधनशोधनचक्रम् तत्रकुरुमूलावतारे रुद्रर्क्षनेत्र
रविपंचदशर्तुवेदवह्न्यायुधाष्टनवभिर्गणितांस्त्वसा।
ध्यान् दिग्मृगगिरिश्रुतिगजाग्निमुनीषुवेदषड्वह्निभि
र्गणितानथसाधकांकान् नामाद्यवादकठवाद्येन
भक्तशेषसाताभयोरधिकशेषयुतंऋणोस्मात्दृति अ
स्यार्थः रुद्र ११ ऋक्ष २७ नेत्र २ रवि १२ पंचदश १५ ऋतु ६
वेद ४ वह्नि ३ आयुध ८ अष्ट ८ नव ९ दिक १० मृ १ गिरि ७
श्रुति ४ गज ८ अग्नि ३ मुनि ७ इषु ५ वेद ४ षट् ६ वह्नि ३
नामाद्यसात् अयमर्थः मंत्रवर्णान्साधकनामाक्षरे
णाचस्वरव्यंजनबिंदुविसर्गभेदैः पृथक्कृत्वावक्ष्यमाणा
कठवादिवर्गैकादशोत्यांकेषुगुरुक्रमासंयोज्यपृथक्
जातांकसमुदायेगजभक्तयाशेषं अष्टाभिराहतावेरि
तंतत्रान्वानुभयोः साधकमंत्राक्षरयोर्हतावशिष्टांकयोर्म
ध्येयत्राकोधिकंयसऋणीस्यादिति अथैतच्चक्रनिर्मा
णप्रकारः तत्रदक्षिणोत्तरायताः सप्तरेखाप्राक्प्रत्यगा
यताद्वादशरेखाश्चविलिख्यषट्षष्टिकोष्ठानिकुर्या।

त्वात्तत्रसर्वपरिगतेनैकादशकोष्टात्मकप्रथमपंक्तौस्व
नामादिदक्षिणांतंप्रथमकोष्टे १४ द्वितीये २७ तृती
ये २ चतुर्थे २२ पंचमे २५ षष्ठे ६ सप्तमे ४ अष्टे ३ नवमे ८
दसमे ८ एकादशे ९ इत्यैकादशभेदानंकानालिख्यत
दधोद्वितीयपंक्तौस्ववामादिदक्षिणांतं अआइउऋल्टृए
ऐओंऔअंअः इत्यैकादशस्वरानेकादशकोष्टेषुसमा
लिख्यतदधः पंक्तौककारादिटकारांतानेकादशवर्णा
स्तत्रैवसमालिख्यतदधः पंक्तौटकारादिफकारांतानेए
कादशवर्णान्विलिख्यतदधः पंक्तौवकारादिहकारांता
नवर्णान्विलिख्यतदधः पंक्तौ १०।१।७।७।८।३।७।१।४
६।३। इत्येकादशविधानंकानेकादशकोष्टेविलिखेदित्थं
कडवचक्रंनिर्मायविचारयेत तत्रस्वेष्टमंत्रस्यवर्णान्
स्वरव्यंजनबिंदुविसर्गान्पृथक्कृत्वासर्वोपरिगतस्थांके
नयस्ययस्यवर्णस्ययोयोंकः तेनवर्णेननतेनांकेठाणयि
त्वासंजातांकसंख्यासमुदायमष्टभिराकृत्वावशिष्टमंकं
पृथक्संस्थाप्यशिष्यनामाक्षराणिवतथैवस्वरव्यंजन
विन्दुविसर्गैः पृथक्कृत्वासर्वाधः पंक्तिस्थांकेषुयस्यवर्ण
स्ययोयोंकसाधिकसंख्याकः सकृणीत्तेयः मंत्रस्तेरणी

तदासमंत्रोग्राह्यः यस्यमंत्रस्यसाधकः ऋणीभवतिसे
मंत्रः त्याज्यइति ॥ इतिऋणधनशोधनप्रकारः तंत्रराजे
कथंऋणत्वंमंत्राणांसाधकानांचमेवद ॥ पूर्वजन्मकृता
भ्यासेपापादस्याफलान्निकृतः पायेनष्टेफलावाप्तिजी
पनेसंशयेन्नृणांमंत्रस्कमाप्तिमात्रेणआक्तनः सिद्धिदोभव
त् ॥ सिद्धमंत्राद्गुरोस्तत्रालब्धमंत्रोयः सिद्धिभाङ्नरः लक्ष्मी
यशोधनादन्यमंत्रेभोगमवाप्नवान् ॥ समंत्रस्यऋणीज्ञेयोभ
जनंतस्यपूर्वकम् ॥ तस्माद्दृणविमुक्तिस्तुकार्यासर्वैस्तुसर्वतः
इतिमंत्रसाधकेपारन्योन्यंऋत्वंधनिबंधऋणविशुद्धि
स्तुमंत्रस्ययावत्संख्याकैः साधकःऋणीभवतितावत्सं
ख्यालक्षजपेनवभवेदितिसंप्रदायिकाः ॥ अथदीक्षांगभू
तमंडपरचनार्थंप्राचीपरिमानस्यावश्यकत्वात्तत्परिज्ञा
नप्रकारः प्रदर्श्यते ॥ तत्रसारस्वततंत्रे ॥ निर्मलेदिव
सेहृष्टेधामादिविवर्जिते ॥ स्थानेसमतलेश्लक्ष्णेयोक्कृ
त्वाहंसपदंसुधीः तद्वक्ष्टेभकः कुर्याद्द्वादशांगुलमानतः
वृत्तंतुपरिभान्यातन्मध्येस्थापयेद्बुधः सूच्यग्रसरलेशंकुं
वर्तुलंद्वादशांगुलं पंचांगपरीणाहमूलेशिल्पिवरेणतु
रचितंयत्नतस्तस्मिन्वृत्तेपूर्वापरान्तयोः शंक्वग्रच्छायासं
पातस्थानयोर्बिन्दुयुग्मकम् कृत्वाबिन्दुद्वयप्रापिसूत्र

प्राक्प्रत्यगायतम्· दत्वाह्वनायतार्द्धेनसूत्रेनछायाधिके
पूर्वपश्चिमयोर्वृत्तद्वयंश्लिष्टपरस्परं·विधायचतयो
संधिद्वयंप्रापिप्रसारयेत्· मध्यचिन्हस्पष्टमध्यंतत्सूत्रं
दक्षिणोत्तरम्·तस्यार्द्धांशमानेनकृत्वाकोणेषुलक्ष
णमेतेषुसूत्राष्टकन्यासचतुरस्रंसमंभवेत्· अथैतद्वचना
प्राकारः तत्रमेघाघनावृतेसूर्येनिर्मलनभोमण्डलेदिवसे
वृक्षप्रासादाद्यनावृतेभूप्रदेशेसमेस्थानेकंचिद्विंदुंकृत्वा
तत्ववष्टंभतःप्रतिदिशंद्वादशांगुलमानेनवृत्तंनिष्पाद्यतत्र
षडंगुलमानपरिणाहमूलमुत्तरोत्तरंपरिणाहापचयेन
सूचीमात्रीकृताग्रपरिणाहंमृडवाह्कनिंद्वादशांगुलोच्छ्र
योपेतंवृत्ताकारंशिल्पिवरेणनिर्मितंशंकुंवृत्तमध्यस्थविंदु
मध्येशंकुमूलपरिणाहमध्यंयथाभवतितथासंस्थाप्यपूर्व
ह्णेशंकुच्छायाग्रस्यपूर्वाह्णेतद्वृत्तरेखापश्चिमभागेयत्रसंपा
तस्तत्रविन्दुंकृत्वापराह्णेपिशंकुच्छायाग्रस्यतद्वृत्तरेखापूर्व
भागेयत्रसंपातोभवतितत्रचकिंचिन्हंविधायतच्चिन्हद्वय
प्रापिसूत्रंविधायपूर्वपश्चिमंपरिकल्प्यतच्चिन्हद्वयावष्टंभेन
तच्चिन्हान्तरालस्यालस्यस्वेष्टाधिकेनार्द्धमानेनान्योन्यसमे
नकिंचिदन्योन्यसंश्लिष्टंपूर्वापरंवृत्तद्वयंविधायवृत्तरेखाद
क्षिणोत्तरसंधिद्वयप्रापिप्राक्पश्चिमसूत्रमध्यगत्याषिर्य

मूपेणयत्सूत्रंतद्दक्षिणोत्तरंपरिकल्प्यपूर्वपश्चिमदक्षिणो
त्तरसूत्रद्वयाग्रचतुष्कंसंपाताद्वक्ष्यमाणमानेनतुल्यरूपक
ल्पितसूत्राग्रैस्तेषांमेणपकुराडादीनांप्राक्प्रत्यग्दक्षिणो
त्तरात्मकदिक्चतुष्टयेपरिकल्पयेदिति· अत्रस्थूलदृक्का
त्रैराज्यायुक्तप्रकारेणप्राचीसाधनविधिःप्रदर्शितःसू
क्ष्मप्रकारस्तुसारसंग्रहे· सुसमेभूतलेकृत्वेत्यारभ्योक्तप्र
कारेणपूर्वदिनकृत्वामुक्ता· दिनान्तरेपिदेवेशिप्राग्वच्चिन्ह
द्वयंसुधीःकृत्वाह्नेनतुयत्रस्याच्छायायाःपरमेश्वरी· प्रवेशो
निर्गमश्चैवतत्रपूर्वदिनेयदा· प्रविष्टानिर्गताच्छायायदान
त्मध्यनाडिकाःछायादिनान्तुविज्ञायछायापगमचिन्हयोः
श्चान्तरंदिनयोरिष्टेश्चतुराद्यैर्विभागकैः विभज्यतत्रचिन्हानि
कृत्वाताभिःसुरेश्वरि· नाडीभिःकल्पिताभागागुणनीयाः
प्रयत्नतः यष्टयाद्दृतत्तुलब्धांशैः पूर्वधुर्यत्कृतंभवेत्· प्राची
सूत्रंपूर्वभागेऽन्तरेतूत्तरायणे अयनेदक्षिणस्यदिशिध्रुवं
चाल्यैतेचतत्स्फुटासास्यात्प्राचीतुपरमेश्वरीति· प्राचीसा
धनंविधाय· व्यासाद्विगुणसूत्रंतपाशोकृत्वांकयेदिमाम्·
व्यासार्द्धमानेनशंकर्थेसार्द्धस्मिन्कर्षणायच· प्राच्यांतिशंको
स्तत्पाशोकृत्वावाकर्षकर्षणे· शंकुकेयाकछोणिरवमुद
ग्व्यत्वस्यचांशको। इतिपिशिल्पशास्त्रोक्तरीत्यामंडपक्षे

त्रमुद्दिष्टमानादधिकविस्तारायामंसयचतुरस्रंकल्पयेत्
अस्यार्थः कुंडमंडपादेर्व्यासोयावानिष्टस्तावद्द्विगुणार
ज्जुमुभयतः पाशांकृत्वातनिकतः पाशाद्व्यासार्द्धमात्रेशं
कर्थंविन्हयेत् ततः शंकंकादग्रतोव्यासार्द्धमानेनविन्हा
यकर्षणतः कुंडमंडपप्राचीसूत्रप्रमाणेनदत्वातदंक
योः शंकुनिनिखन्यतयोस्तद्रज्जुपाशौतथाकुर्यायथा
व्यासार्द्धाधिकोयतुः कृतः सपाशः प्रतीच्यांस्यात् ततः क
र्षविन्हंदक्षिणतआकृष्यव्यासार्द्धविन्हदक्षिणेकोणेशं
कुंदत्वातस्यैवमुत्तरदिक्कोणेपंचशंकुंदद्यात् ततःपाशो
त्पत्तस्यैवमंशेसाध्यविति एवंसमचतुरस्रक्षेत्रंकृत्वाव
ङ्मात्राणिदिष्टमानाभ्यधिकांचतुरस्रांभुवंखननादि
भिस्तुषांगारास्थिलोष्ठादिकंनिरस्यशुद्धमंडलपूर्वरदौ
कृत्यः कीलेनकीकृतमूलप्रथकः सूक्ष्मसमाग्रयोः दंडयो
रग्रेनैकधन्यस्यतन्मध्यविन्हतः कीलादिनायोजनीयोज
दंडसमतयाद्वयोः मूलदेशेलंबसूत्रमस्मृशज्जारवज्जुवं भू
म्यग्रयुगममध्यांकातिर्यग्यग्दंडगतात्पुनः सवलोत्तत्पू
रयोरन्यत्रिमन्त्रयेद्यापियुक्तितः अंकेयावत्सूत्रप्रतिभूर
वैसंमतात्रजेत् अयमर्थः समस्थारपदार्थसंजल्पोः कि
लेनप्रोतमूलयोर्दंडयोरग्रान्निकटेनाद्दृशंतिर्यग्दंडंकील

नयोजयित्वातन्मध्येविन्दुंकृत्वातद्दंडत्रिकोणाकारं।
विधायदीर्घदंडयोर्मूलाल्लंवमानंसूत्रमग्रलघुपार्व
णिदिवद्धंतिर्यग्दंडस्यमध्यविन्दोपरिभूमिंपर्यानस्प
तिशनयानिधायभूमिंस्पृष्टाग्रयोस्तयोर्मूलंधत्वाश
नैराकृष्टेतिर्यग्दंडमध्याकायचसूत्रंचलतितत्रनिम्ना
भूःतांपूरयेत् अन्यत्रखनित्वायायथामध्यचिन्हेस
त्रेमेतितथासर्वंचकुर्यादिति शिल्पशास्त्रोक्तप्रकारे
णभूमिंसमीकृत्यतत्रोत्तममध्यमकनिष्ठान्यतमंमंड
पंकुर्यात् मंडपलक्षणमुक्तंसारसंग्रहे राजांहोमा
भिषेकेषुदीक्षादानव्रतादिषुः भानोर्गत्यादिशाज्ञात्वा
पुण्याहंवाचयेत्सुधीः ततः पंचनिनादेनमंडपंरचयेच्छु
भे ज्येष्ठमध्याधमत्वेनतन्मानंत्रिविधंमतं षोडशाष्टा
दशमितेहस्तैर्मानमिहोत्तमम् हस्तैर्विंशतिभिर्मितैः
केचितमानमुत्तमपूर्विरेमध्यमंद्वादशकैश्चतुर्दशक
रैर्मतं अधमंदशभिर्हस्तैर्मितमोक्तमनीषिणः केचिंतु
नवभिस्तद्वत्सप्तभिर्वाथपंचभिः हस्तैर्मितंवदन्त्येवंवि
स्तारायाममंपुतं ५ स्तंभैः षोडशभिर्युक्तंचतुर्द्वारंसुशोभ
ने दिक्षुद्वाराणिचत्वारिसाष्टांगुलकरद्वायातः ६ साध्यं

गुल्बकरंहंहाद्विध्धीनकरद्धयात् ततोमंडपसूत्रंतुत्रिगु
णंपरिकल्पयेत् पूर्वादिषुक्रमात्तस्यमध्यभागस्तुवे
दिका इष्टकाभिर्मंदवासाकार्यादर्पणसन्निभा वे
दिकोणेषुविन्यस्याः स्तंभावेदविरूपकाः तेचोत्तमेत
मेतद्धैर्घ्यामध्यमाधयोःपुनः अष्टहस्तोन्नतिमृतस्त
नोद्वादशशोभनाः ऋजवः पंचहस्तास्तेसमिरवास्तुसमंत
तः १०। चतुःकोणेषु चत्वारश्चाष्टौतेसूत्रकोटिषुः समां
तरालाः सर्वेतेस्छ्याः शोडशदेशकेषं चमांशोन्मिता
स्ताश्च निरवनेत्तुविशिकः मध्यस्तंभचतुष्काग्रदिकी।
भूताग्रकंपुनः कृत्वाकाष्टावतुष्कंतुतदग्रेकलशंशु।
ने शोभितकमलेनाथमुखस्थनमुदारुजं निर्मितं
शिल्पिभिःसम्यकस्थापयेद्दशिकोत्तमः आच्छादये
ततोवंशकटैःकारदैर्लेश्चवनं पंडपद्वारवास्थचयुगमंयुगमे
दिशंक्रमात् अश्वस्थोडंवरस्नक्षवयेहृतोरणंन्यसे
त सप्तषडंपंचकरं निरवनेत्तुविपूर्ववत् विशालता
चतस्याथदशभिस्त्वंगुल्लैर्मता पंचागुल्लोमितंतस्योल्यं
विषमंचतुरस्त्रकम् मध्यभागेतोरणयोस्तिर्यकाष्टं
मविन्यसेत् सार्द्धहस्ताद्धद्धपादहस्तयुकहस्तम्मकः

अग्निमीळेतिमंत्रेणविन्यसेत्पूर्वतोरणं· इषेत्वेत्यादि
मंत्रेणदक्षिणंन्यसेत्· आग्नआयाहि तिमंत्रेणपश्चिम
मस्यनिवेशनम्· शंन्नोदेवीतिमंत्रेणपश्चादुत्तरतोर
णं· मंत्रस्तुलोकपालानांपताकाविनिवेशयेत्· ऊ
र्ध्वैर्ध्वजवरश्रीयाइंद्यचामरभूषितम्· पंचहस्तोध्वजःश्रे
ष्ठः पताकाबहुसंमिता· दंडस्तु दशहस्तःस्यात्तत्स्थाने
षुतान्न्यसेत्· द्वादशांगुलविस्तारामूर्ध्नीचलांछिता·
पीतस्तु श्यामधूम्रश्वेतधूम्रासितार्जुनो आयुधांका
पताःस्युः पुष्पगंधसमन्विताः यथायोग्यंदंडयुतास्त
त्तन्मंत्रेणतान्न्यसेत् चन्द्रमंडलगौरेण वितानेनवि
भूषितम्· दुकूलेवेष्टितस्तंभनानादीपायलंकृते आ
म्रपल्लवमालाभि· शोभितद्वारमुत्तमम् वेष्टितंदर्भर
ज्वाचविदध्यान्मंडपशुभमिति २२ अथैतद्रचना
प्राकारः तत्रषोडशहस्तैरष्टादसहस्तैर्वोत्तमोमंडपोद्वि
विधः विंशतिहस्तैरप्युत्तम मंपकोपिद्राकः चतुर्दश
हस्तैर्द्वादशहस्तैर्द्वादशहस्तैर्मध्यमोपिद्विविधःदशह
स्तैर्नवहस्तैस त्तहस्तैः पंचहस्तैःवासमायामविस्तार
कनिष्ठश्चतुर्विधः अत्रपक्षेत्रितीयेयथावकारास्तत्वि

कारस्यसमयिकाद्युपवेशादिसौकार्ययुक्तं मंडपं
कुर्यात् हस्तस्तुचतुर्विंशांगुलैर्द्रैध्यःअंगुलिमालं
तुमंहाकपिलपंचरात्रे वातायनपथंप्राप्यवैभा
तिरविरश्मवः तेसत्सूक्ष्मा विसर्पतोरेणवस्त्रसरेणवः
परमाणोरष्टगुणास्त्रसरेणुरुदाहृतः तेष्टौकेशाग्रव्हस्ते
ष्टौलिक्षयूकास्तदष्टकम् तदष्टकंयवस्तेष्टावंगुलिःस
मुदाहृता सातूत्तमांगुलिःसप्तयवा सैवतुमध्यमा षड्
यवधमाप्रोक्तानानांगुलमितीरितम् विन्यसेन्निर्यग
ष्टाभिर्यवैर्मानांतरांगुलम् शालिभिर्वाऽसनुन्यसेत्त्रिभि
र्मानांतरेभवे आचार्यदक्षिणकरेमध्यमांगुलिमध्यम
म् पर्वणोरंतरंदीर्घमात्रांगुलमुदाहृतम् विनांगुष्टेनशे
षाभिर्मुष्टिमंगुलिभिःकृते चतुर्धाविभजेदेकोभागोपु
ष्यंगुलस्मृतः पंकंचिन्योरुषायामे भिन्यस्तशाधापुन
मकंगद्वादशभागकृत्वातेष्वेकमंगुलं देहलब्धांगुलं
नामजानीयात्स्यतन्तुनः एभिश्चतुर्विंशतिभिर्हस्ताः
स्यादंगुलैक्रमात् उच्छ्रायःप्रतिमायास्यान्महामार्न
गुलाश्रय महामर्नांगुलिरितिमात्रांगुलिरिहोच्यते
प्रासादादीतीश्चतेनैवकुर्यान्मानांतरेणवे वेदिकापी

हुशिविकारयादीनां विधिँपुनः मानांतरांगुलेनैवभवेन्ना
न्येनकेनचित् यागोपकाराणांनावकुर्याकुर्यान्मानां
गुलेनैव होमांगानिस्रुवादीनिकुंडमुष्ट्यंगुलाश्रयं हे
हेलब्धांगुलेनैवप्रतिमांगामिकल्पयेदिति अत्रत्वा
चरते आचारयतीत्याचार्योयनमानः एताडक्कंपन्मानंय
जमानस्यतन्नवेदितिसारसंग्रहवचनात् कर्तुर्दक्षिणहस्ते
स्येतिशारदातिलकवचनाच्चेति इत्येवमुक्तप्रकारेषुमानां
तरांगुनात्मकांगुलिभिर्हस्तादिपरिकल्प्ययथोक्तंमंडपादि
कंकुर्यात् तत्रप्रोक्तविधिनासमीकृतेभूतलेपंचवायघो
षपुरःसरंब्राह्मणैः स्वस्तिवाचयित्वायथोद्दिष्टनानहस्त
विस्तारेसमचतुरस्रकोणचतुष्टयनिखनशंकुचतुष्टयल
ग्नरज्जुचतुष्टयंविधाय पूर्वायपदायतंदक्षिणोत्तराय
तंचमध्यसूत्रंदूरीकृत्यचतुरस्रक्षेत्रंपुनर्नवधाविभज्य
परितःकोणचतुष्टयेस्तंभचतुष्टयंदिक्चतुष्टयगतपूर्वा
परायतदक्षिणोत्तरायसूत्रचतुष्ककोटयष्टकगतस्तंभा
ष्टकमितिसंभूयद्वादशस्तंभान्नातिस्थूलकृशानवक्रान
चक्रणानेकजातीयान् सुवृत्तान् पंचहस्तसमुच्छ्रायन् २
द्वादशस्तंभान् खातप्रतिष्ठस्यस्तंपंचमांशान् प्रमाण

शिवार्चन०। वह्निभूतस्वस्वस्थौल्यतृतीयांशस्थूलयिपितस्युनता।
शिखायुक्तान् मध्यविभक्तैः कोणचतुष्टयेस्तंभचतुष्टयंपूर्व
स्तंभसजातीयंपूर्ववतःकिंचितस्थूलमुन्नमंडपतन्मो
न्नसाईमानोन्नमंडपेषड्हस्तसमुन्नतेपूर्ववत्सशिखंपंच
मांशेनप्रविष्टमूलमितिष्टोडशस्तंभानिखायतेषामुप
रिसजातीयानिकमूल्यप्रवणानिशिखाप्रवेशयोग्यवेध
युक्तकोरिद्वयंवेतितीर्यकाष्टानिशिल्पिभिःपरिकल्पि
तानिद्वादशस्तंभाग्रेषुमध्यस्तंभचतुरस्त्राकारेणसमारोप्य
मध्यस्तंभचतुष्टयशिखाग्रप्रविष्टमूलवेधयुक्तमेकाकृतं
गचतुष्टयनिविष्टंशिल्पिवरनिर्मितसजातियकाष्टभवे
कलकमलाकृतिशोभितांग्रदिग्विदिक्स्थद्वादस्तंभ
शिखाग्रप्रोतमूलंमध्यस्तंभचतुष्टयाग्रस्थद्वाग्रमध्यति
र्यकाष्टचतुष्टयमध्यगतांग्रऋज्वकृतिपयायोग्यदीर्घ
स्थौल्यपुतप्रसारितद्वादशकाष्टयुतमन्यैरपिकाष्टैय
थायोग्यंदृढीकृतंनारिकेलरज्जैर्वंशकटैर्षोम्यगाच्छा।
दितंतैरेवनिःशेषविहितंकोणचतुष्टयंचतुर्दिक्स्तंम
मध्यमकनिष्टेसुसाष्टांगुलहस्तद्वयसचतुरंगुलह
स्तद्वयंद्विहस्तविस्तारयुतशाखाद्वारचतुष्टयोपेतंमंड

21

पंडविरच्यमंडपस्य पूर्वद्वाराद्बहिर्दस्तमात्रं परित्यज्याग्ने

स्यथवा ईशानकोणेन मध्यमे निखेषु सप्तषट्पंचहस्तोच्छ्रितं द

शांगुलविस्तृतं पंचांगुलस्थूलं विषमचतुरस्रं समारो

पितिरिक्तविनस्तुनत शिरवं द्वारस्योभयपार्श्वयोरुत्तमम

ध्यमक निखेषु सार्द्धहस्तद्वयसपादहस्तद्वयहस्तद्वयांतरा

लं यथापूर्वं पंचमांशेन प्रविष्टभूतफलद्वयं अग्निमी

ले पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजं होतारं रत्नधातमं इतिमंत्रेण

निखायतत्सजातीयकाष्ठेनसमानविस्तारस्थूलं विषमच

तुरस्रंकोटिद्वये पिशिखाप्रवेशयोग्यवेधयुतं तिर्यक् फलकं स

मारोप्य दर्भमालां च बध्नीयात् एवं दक्षिणद्वारे उदुंबररूपयं

तोरणं इषेत्वोर्जेत्वावायवस्थोपायवस्थदेवोवः सविताप्रा

र्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मणे इतिमंत्रेन्यसेत् ततः पश्चिमद्वा

रि प्लक्षमयतोरणं प्राग्वन्निर्मितं अग्न आयाहि वीतये ग्र

णानो हव्यदातये निहोता सत्सि बर्हिषि इतिमंत्रेणान्य

सेत् ततः उत्तरद्वारे वटवृक्षमयं तोरणं प्राग्वन्निर्मितं शन्नो

देवीरभिष्टय आपो भवंतु पीतये शंयोरभिस्रवंतु नः इतिमं

त्रेणन्यसेत् अथवा पूर्वद्वारे अश्वत्थमयं दक्षिणे औदुं

बरं पश्चिमे प्लक्षं तन्तरुजमुत्तरे न्यग्रोधानमिति तोरणचतुष्

शिवाचन० यमुक्तलक्षणमुक्तविधिनैवस्थापयेत् ततस्तयामुपरिगत
ततितिर्यक्फलकेषुमध्यतः सुषिरंविधायतेषुतोरणास
२२ जातीयकाष्ठेननिर्मितमुत्तममध्यमकनिष्ठेषुत्रयोदशैर्क
दशनवांगुलमात्रदैर्घ्यंशैवत्रिशूलाकारंवैष्णवेनतोरणोप।
22 रिगततिर्यक्फलकस्यद्वादशांशमात्रदीर्घंप्रागादिक्रमे
णशंखचक्रगदापद्मलांछितंप्रतितोरणमेकैकंकील
मारोपयेत् तत्रत्रिशूलनिर्माणप्रकारस्तुपिंगलामते।
पिशूलेनचिन्हिताःकुर्यात्द्वारेणोशाखास्तुमस्तके त्रिशू
लेनवांगुलंदैर्घ्यंतुरीयांशेनविस्तृतिः ऋजुमेवंमध्यशृंगं
स्यात्किविद्वक्रंचपार्श्वयो हीनेवंवसमाख्यातंह्यंगुलंरो
पयेत्तथाः शेषाणांह्यंगुलाद्वृद्धिर्विंशत्यंगुलवृद्धितः इ
तिहीनेकनिष्ठमंडपेशेषाणांमध्यमोत्तमानांविशःप्रवेशः
वास्तुशास्त्रे मस्तकेद्वारदशांशेनशंखचक्रगदांबुजे प्राग
दिक्रमयोगेन्यसेत्तेषांस्वदारुजमिति द्वादशांशेतिर्यक्फ
लकस्य स्वदारुजंततनोरणसजातीयकाष्ठसंभवं तेन
कनिष्ठमंडपेचतुरंगुलोर्ध्वंमध्यमेसार्द्धचतुरंगुलंउत्तमेपंचां
गुलमिति केचितु तत्रहस्तोन्मिताःकीलाःसंस्थाप्या राम
वेष्मवत्तथा शंखचक्रगदापद्मैर्लांछिताःशूलसन्निभाः २२

प्रवेशइतिसारसंग्रहवचनात् हस्तमात्रंकीलंवदंति तत्रति
र्यक्फलकमतेषुहस्तमात्रेषुकीलेषुक्तमानेनैवात्रदेशे
षशंखचक्राकारंवात्रिशूलाकारंवाकार्यंबिलप्रवेशश्च्वत
थैवकार्यः उर्वरितंतुतेषांदतवदश्यतइति ततोमंडपाग्रद
शहस्तैर्य्यंवंशदंडावलंबितः हस्तमात्रविस्तृतं पंचहस्तदै
र्घ्यंदातव्यमन्नदेवतावाहनमूर्त्यंकितंबंठिभूषितांग्रेसु
श्वेततत्तदेवतवर्णानुरूपवर्णंवाध्वजमारोप्यदशदिक्षुबा
हुमात्रदीर्घयथायोग्यमानदंडावलंबितास्तत्तल्लोकपा
लवर्णानुरूपवर्णीस्ततल्लोपालवाहनमूर्त्यंकितांद्वादश
शांगुलंविस्तृताः लोकपालानांवदोक्ततत्तन्मंत्रेणपता
काश्चबध्नीयात् तत्रेंद्रस्यपीतवर्णावन्हेः पिंगलवर्णा
यमस्यकृष्णवर्णानिर्ऋतेश्यामवर्णावरुणस्यश्वेतवा
र्णावायोर्धूम्रवर्णासोमस्यामलवर्णाईशानस्यशितवा
र्णाब्रह्मणोरक्तवर्णानंतस्यश्वेतवर्णाइतिपताकाभिर
लंकृत्यमंडपाभ्यंतरंसुश्वेतवितानपुष्पमालादिभिरलं
कृत्याभ्यस्थलग्रथितदर्भरज्जुरूपवंदनमालाया
मंडपमंतर्बहिश्चापिसवेष्ट्यसभानडकूलै सर्वेक्यतन्म
ध्यस्तंभचतुष्टयमध्यगतेचतुरस्ररूपमध्यखंडप्रापकैर
करादिभिःस्निग्धमृद्भिर्वाचतुरस्रांदर्पणोदरनिभापाश्वे

चतुष्पथमध्यमदेशांसमतलांवेधयामस्यैकादशांशेनस
प्तमांशेनपंचमांशेनचतुर्थांशेनतृतीयांशेनवा॰समुन्न
तंवेदींविदध्यात्पडक्षमारसंग्रहे॰उच्छ्रायोस्याष्टांशमस्म
त्सर्वाधिविभागकैरिति॰कपिलपंचरात्रेपि॰चतुर्थांशाद्धि
तिलस्यास्त्रिपंचसप्तमोपिवा॰ नवैकादशभागैस्ताभिष्ट
काभिःप्रकल्पयेदिति॰तंत्रराजे विदध्यान्मध्यतोवेदिंकर
मात्रसमुन्नतामिति॰मंडपनिर्माविधिः॰चतुर्वक्त्रनिष्टंमं
डपेष्टहस्ताहस्तमंडपेपिमध्येष्वंशाधिकात्रि
करायतायतवेदीकुंडवेयोरंतरालमथयतः
पदद्वयमात्रंतद्वहिरुभयतकंठमेखलामहि
तंकुंडद्वयंयावन्नभूमिश्चतुर्हस्तामिताःतद्ब
हिः॰पार्श्वद्वयेपिकुंभस्थापनार्थंहस्तद्वयमि
तिसमतलमंडपभूमिव्याप्यते॰परमाचार्यैस्स
त्रिवचक्तन्दद्यायुपवेशनस्थापनमपिनल
प्यते।इतिनायंपक्षःसमीचीनःतस्मादस्यंप
क्षस्यैककुंडपक्षमेखलाद्विसक्षेपाद्विकी
र्णयामेनाबन्धापिचारितायांतद्विश्चयाद्विति
ज्ञेयः॰इत्थंमंडपंविधायतस्मिन्मंडपेपू
र्वोपश्चिमदक्षिणचतुरस्रोन्यर्धचंद्रकोणव

तथष्टकोणपद्मार्धगस्त्र्याख्यान्यपीकुण्डानिकुर्या
त्। तत्रादौ चतुरस्रकुण्डनिर्माणप्रकारमाह। श्री
तंत्रराजे प्राक्सूत्रमास्फाल्यतन्मध्ये चिन्हंक
त्वा तं कृत्वा तत्पूर्वतः पश्चाद्द्वादशांगुलमान
नः ततस्तदरत्निमाणां तं व्यमध्याचिन्हस्थापनतः कु
र्याद्द्विसंपदं कोष्ठान्यभितस्तेषु पातयेत्। परं प्र
भज्यतत्रापिविदध्याच्चिन्हयुग्मकं। प्राक्प्रस
क्तः। चिन्हस्थानेन तयोरेवावलंबनः दक्षिणोत्त
रतोहसंपदेकृत्वा ततस्तयोः प्रसार्य सूत्रं तस्या
पि मार्जयित्वा तत्स्थानत्वः चतुष्टयं तु सूत्राणां
चतुरस्रं भवेत्समं। इति प्रथैतेन कुण्डरचनाप्र
कारः तत्र वेद्याः पूर्वभागे हस्तमात्रां भुवं परित्य
ज्य प्राक्पाल्यतत्क्रमेण प्राक्पश्चिमायतं सू
त्रमास्फाल्यतन्मध्ये चिन्हं कृत्वा तच्चिन्हात्पू
र्वकतः पश्चिमतश्च द्वादशांगुलमानेन चि
न्हे कृत्वा तदाधिकांशं मार्जयित्वा तच्चिन्ह
द्वयावष्टंभेन्वलत्सूत्राद्दौ स्थितौ विश्राधिकमा
नभ्रमेण पूर्वापरतः किंचिदन्योन्यस्पर्शात्
हं वत्तद्वयं विधापयेत् यो दक्षिणोत्तरसंदेशात्

शि० । २५

पक्षे समपदद्वयप्रापि प्राक्पत्यक्वृत्तसूत्रम
ध्यगतहंसपदसंभेदाद्दक्षिणोत्तरसूत्रमा
स्फाल्य तत्रापि मध्यचिन्हाद्द्वादशांगुलमा
नेन दक्षिणोत्तरं चिन्हद्वयं विधाय तत्र दक्षि
णोत्तरे सूत्रद्वयं पंचसंभूय सूत्रचतुष्टयमास्फा ·
ल्य चतुरस्रं कुर्यात् ततस्तत्प्राक्प्रत्यगायतवृ
त्तसूत्रमानाभिन्नं समचतुरस्रं तत्र खातं कृत्वा
तस्यापरितः कुण्डमानस्य चतुर्विंशांशमितां भु
वं परित्यज्य तद्बहिर्द्वादशांगुलविस्तारां चतु
रंगुलोत्सेधां मेखलां कृत्वा तदुपरि बाह्येय
रितश्चतुरंगुलमानेन त्यक्त्वाष्टांगुलविस्तारां
चतुरष्टांगुलोन्नतां द्वितीयां मेखलां कृत्वा
तदुपरि बाह्ये चतुरंगुलं त्यक्त्वा विस्तारोत्से
धाभ्यां चतुरंगुलमितां तृतीयां मेखलां कु
र्यात् एवं कृते प्रथमा मेखला द्वादशांगुलो
न्नता चतुरंगुलविस्तृता द्वितीया मेखला
ष्टांगुलोन्नता चतुरंगुलविस्तृता तृतीया
चतुरंगुलोन्नता चतुरंगुलविस्तृता च भ
वतीति षट्सूत्रकोविदः प्रथमाष्टांगुला

निम्नं

यामाऽन्नतामानवांगुलैः मध्यातुऋंगुला
वाह्येत्त्तीयातुपवांगुलैरितिलक्षणसंग्र
हवचनात्ः नाभियोनिसमायुक्तं कुण्डं स्त्र
हेत्रिमेखलं ः कुण्डं द्विमेखलंमध्यं नीवंस्या
देकमेखलं प्रधानमेखलोत्सेधमुक्तमत्रन
वांगुलंः तद्वाह्यमेखलोत्सेधंपंवांगुलमिति
स्मृतंः तद्वाह्यमेखलोत्सेधमगुलाद्विनत्रयंक्र
मात्ः चतुस्त्रिध्यंगुलोव्यासोमेखलानात्रिन
यस्यात्विति ः क्रियासारवचनाच्चः प्रथममेखला
चतुरंगुलविस्तृतानवांगुलोन्नताद्वितीयातु
त्र्यंगुलविस्तृतापंचांगुलोन्नतात्तृतीयातुद्व्यं
गुलविस्तृताध्यंगुलोन्नतेतिमेखलानामानु
माहः एतन्मेखलयासहहस्तमात्रत्वात्तपक्षे
ज्ञेयम् तत्रपंचदशांगुलनिम्नत्वात्तस्यैवचि
श्वकर्मणोक्तत्वात्ः तदूर्द्ध्वनवांगुलोच्छ्रायस्ये
वावश्यकत्वादिति हस्तमात्रत्वात्तपक्षेतु स
र्वेषांमेखलानामानंवितस्त्युपहतदर्द्धकैः वित्ता
रोत्सेधयाकुर्यादितितंत्रराजवचनात् स

शि
२५

25

त्वपूर्वकगुणान्विताः क्रमाद्द्वादशाष्टचतुरं
गुलोच्छ्रिताः सर्वतोंगुलचतुष्कविस्तृतामे
खलाः सकलासिद्धिदामताइतिप्रपंचरव
चनाच्च। पूर्वोक्तरावपक्षः समीचीनइतिःत
तः सर्वबाह्यस्थमेखलायाबहिचतुरंगुला
यामविस्तारोत्सेधं चतुरस्रंपीठमक्षकल्वा
तदुपरिनिहितमूलद्वादशांगुलदीर्घोत्तरो
तरहीनपरिणाहमध्यमेखलासं[illegible]
मरंध्रनालयुतांमूलेकुंभद्वययुतांमध्ये
मगतांमुपरितनमेखलोपरिगतामष्टांगु
लमानविस्तारमूलांतत्प्रदेशाउभयपार्श्व
तः क्रमेणसंकुचितामेखकांलांगुलविस्ता
राग्रांद्वादशांगुलमानायामामेकांगुलोत्से
धमेखलायुक्तामश्वत्थपत्राकारांमूलात्त
किंचिक्रमान्निम्नामीषत्कुंडप्रविष्टाग्रां
योनिंकुर्यात् अकुंडमध्यस्थहंसपदावलं
बनेनप्रतिदिशांचतुरंगुलमानेनवृत्तं
निष्पाद्यतद्बहिः पुनः षडंगुलमानेनचव

तेषूत्वांतर्वृत्तंकर्णिकांपरिकल्प्यवृत्तद्वयांतरा
लवीथ्यांमहद्दस्तानिकृत्वाषडंगुलोच्छ्रना॰
भिंकुर्यादितिचतुरस्रकुंडनिर्माणविधिः
सुंदराचार्यशिष्येणश्रीनिवासेनधीमताचं
द्रिकायांप्रणीतायांप्रकाशोगाद्वितीयकः इति
श्रीसुंदराचार्यवरणारविंदद्वंद्वांतेवासिनाश्री
निवासभट्टेनाविरचितायांशिवार्चनचंद्रिका
यांद्वितीयः प्रकाशः अथयोनिकुंडमाह तंत्र
राजे तन्मध्यमपंचमांशेनाविकारयेद्ब्रह्मसू
त्रकम् पूर्वतः पश्चिमदिक्कोष्ठयोर्मध्यदेशा
तः तत्कोमानेनैयत्यामाग्नेयेत्साश्चिमाग्रका
नूः उत्तरायावधितथादक्षिणायावधिप्रियेः
तन्मध्यात्तिर्यक्सूत्राग्रद्वयावष्टंभतस्तथाः
विकार्षितब्रह्मसूत्रद्वयंभवेत् योनिकुंडभि
दंमद्रेस्याच्चतुर्थेभयान्मसुः तस्मिन्नेवान्यकुं
डानिवदामिसमभमानितः चतुरस्राभितोया
नुसकाभूः सान्यतस्तथाः लभ्यतेसर्वकुंडे
षुतेनसर्वाणिसर्वतः तत्समान्येवजायंतेष

स्वचत्वांगुलात्मनेति ॥ अथैतद्रचनाप्रकारः
तत्र प्रागुक्तचतुरस्रं निर्माय चतुःकोष्ठयुत
स्य तस्य ब्रह्मसूत्रं तन्मानपंचमांशेन पूर्वस्यां
दिशि वर्द्धयित्वा तत्कोष्ठचतुष्टयात्मकच
तुरस्रस्य पश्चिमभागस्य दक्षिणोत्तरकोष्ठयो
नैर्ऋत्यादीशानान्तमाग्नेयादिवायव्यान्तं च
कोणसूत्रद्वयास्फालनेन लक्षितसूत्रद्वय
संपातान्विदितमध्यदेशावष्टंभतस्तत्कोण
वधिमानेनोत्तरकोष्ठे प्राक्प्रत्यक्ब्रह्मसू
त्रपश्चिमाग्रादिदक्षिणोत्तरतिर्यक्सूत्रेनरा
ग्रावधि दक्षिणवर्गेष्ठेन सूत्रपश्चिमाग्रादि
तिर्यक्सूत्रदक्षिणाग्रावधि भ्रमाद्र्द्धं वृ
त्तद्वयमुत्पाद्य तन्मध्यात्तिर्यक्सूत्रात्पदद्वयमार
भ्य प्राक्प्रसारितब्रह्मसूत्राग्रावधितदक्षिण
कोष्ठेन सूत्रपश्चिमासूत्रद्वयास्फालनेन नयो
न्याकारं क्षेत्रं परिकल्प्य तत्र हिल्लकं ठमेख
लो पोर्ध्वयोः क्रमानेनोत्क्रयुत्तयायोनिमंडल
द्वयं निर्माय प्रागुक्तरचनां तेहल्लाकं ठमेखला

नि

रिकल्पयेदिति॥ कुंडानां यादृशं रूपं मेखला
नां च तादृशं कुर्यात्सर्वेषु कुंडेष्विति कुंडप्रका
शवचनात्॥ अथार्धचंद्राकारं कुंडमाह तत्रै
व तन्मध्यदेशमांशेनु परितस्त्र्यरधकर्ध्वतः
षोडशांशाधिकमानेन तन्मध्याद्भ्रमयेत्तथा अ
र्धचंद्राकृतिर्येन भवेत्कुंडं तदीरितमिति अ
येतत्कुंडरत्नवचनात्प्रकारः तत्र प्राग्वच्चतुर
स्रं विधाय तद्दिक्कुंभमानं दैर्घ्याद्विन्यस्य तेष्वेके
कांशं प्राक्पश्चिमयोः परित्यज्यावशिष्टद्वयं वि
धाय तत्पश्चिमाविन्दोर्दक्षिणोत्तरायतं तिर्य
क्त्वा तत्पश्चिमरेखायां तिर्यक्सूत्रं चतुरस्राद्ब
हिरर्धं प्रत्यंशान्नवमानेन दक्षिणोत्तरयो
र्वर्धयित्वा तद्दग्रद्वयावधितत्कोणान्तपश्चि
मब्रह्मसूत्रसंधिमध्यावलंबनेन प्रायेरखा
मध्येगात ब्रह्मसूत्रसंधिमारभ्याद्धांशमामान
सूत्रेणा भ्रमादर्धचंद्राकारं कुंडं भवेदित्ति ए
वमर्धचंद्राकारं मंडलं निर्मीय तद्बहिरणु
रूपं त्र्यापणकांगुलमानेन द्वादशांगुलमा

सूत्रं

पि॰ १
२७
27

नेनवाह्यं वंहूनि भं मंडलद्वयं कृत्वा प्रथमकृत
मंडलमध्ये हस्तमात्रं निमृत्वा तं कृत्वा वहिः
कंठस्थानं परित्यज्य प्राग्वन्मेखलादिकं कुर्या
दिति अथ त्रिकोणकुंडमाह तत्रैव तस्यैव
षडंशं तु पार्श्वयोस्तु विकाशयेत्तु विकाश
येत् प्रत्यकें पश्चिमं सूत्रं तन्मानेनाथ सूत्र
योः विन्यासाद्ब्रह्मसूत्रांतं तद्वयाग्रावलंबना
त् कुंडं त्रिकोणमुदितमिति अथैतत्कुंडर
चनाप्रकारः तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं कृत्वा तत्कृत
सूत्रस्य तच्चत्र संपातस्तच्च प्राग्वद्ग्रं बहिर्गता
प्रसार्य तच्चतुरस्रं विष्कंभमानं षोडा विभज्य
तेष्वेकैकांशमानेन पश्चिमतिर्यक्सूत्राग्रद्व
यं पार्श्वद्वये बहिः प्रसार्य तत्र ग्रद्वयान्तसूत्रमा
नोपेतसूत्रद्वयस्य प्राक्प्रसारितब्रह्मसूत्र
स्य च यत्र संपातस्तत्र बध्वास्फाल्य त्रिकोणं
कुंडं कपिरिकल्प्य तद्बाहिरेकांशमानेन खा
तयुक्त्या त्रिकोणद्वयं निष्पाद्य खातकंठमे
खलादि प्राग्वत्कल्पयेदिति अथैतत्कुंडरव

नाप्रकारः तत्रप्रागवत्चतुरस्रे क्षेत्रंसाधयित्वा
तन्मध्याद्विष्कंभमानमष्टादशधाविभज्यते
ष्वेकांशमानेनतश्चतुरस्राद्बहिर्ब्रह्मसूत्रस्याग्र
गग्रंबहिर्विस्तार्यमध्याच्चिन्हप्रवर्त्तंव्याविस्ता
रितब्रह्मसूत्रायमानेनपरितोभ्रमणेनवृत्तं
निष्पादयतद्बहिःपुनश्चतुरस्रस्यचतुर्विंशांश
मानेनकर्णार्थंवृत्तंकृत्वातद्बहिःपुनर्द्वादशां
गुलमानेनवृत्तान्तरंनिष्पाद्यप्रथमकृतवृत्त
मध्येहस्तमात्रंनिम्नंखातंकृत्वाकंठवृत्ताद्ब
हिर्द्वादशांगुलान्तरालवीथ्याप्रागवन्मेखला
त्रयंयान्यादिकंचरयेदिति अत्रकुण्डयोनि
र्नास्तीतिकेचित्योनिकुण्डेयोनिःपद्मकुं
ण्डेनाभिश्चनास्तीतितांत्रिकसिद्धान्तः अथ
षडस्रकुण्डमाहः तत्रैवतन्मध्यषोडशांशो
नविकाश्यपब्रह्मसूत्रकम् तेनमानेनवृत्तथा
कृत्वावृत्तमतिस्फुटं तद्वृत्तेवृत्तमध्यस्यकु
र्यादर्द्धेनलांछनम् तत्रषट्सूत्रपातेनभवेः
त्कुंडंषडस्रकामिति अथैतत्कुण्डरचनाप्र

कारः तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं विधाय तन्मध्यमा
नं षोडशधा विभज्य तेष्वेकांशमानेन वृत्तसू
त्रस्य प्रागग्रा[illegible]न्वकाश्यत्तन्मानेन चतुरस्रम
ध्यस्थं हेसं पटमध्या वर्त्तनं वनेन भ्रमाद्वृत्तं ध्या
यतमध्यावृत्तमध्याविष्कंभमानार्द्धेन तन्मध्य
तिर्यक्सूत्रद्दक्षिणग्रादिपरितो वर्त्तते चिन्हषट्
कं विधाय तत्र चिन्हात् चिन्हे न्यासरूपं सूत्र
षट्कमास्फाल्य तत्तत्स्वरूपवज्रवर्तनमा
र्गेनेन षट्कोणसूत्रं निष्पाद्य तद्बहिः कोणा
तो द्वादशांशाश्वाल्कयुक्त्या षट्कोणद्वयं निष्पा
द्य ध्यवातादीनि प्राग्वत्कल्पयेदिति अथ प
द्मकुमाहः लक्षणसंग्रहे चतुरस्रीकृतं क्षे
त्रं विभजेद्द्वादशधा विके अष्टमांशप्रमाणे
न कर्कटेन तु मध्यतः वर्तुलं भ्रामयेत्स्वयं
कर्णिकाके शरादपुनः अष्टमांशाद्वयेनैव मध्य
तो वर्तुलं भवेत् तृतीयेनाष्टमांसेन पत्राणां
मध्यभूर्मता चतुर्थं तु भवेत्क्षेत्रं व्याससत्तुल्ये
न वर्त्मभ्रमात चतुर्विंशतिधा भक्ता वृत्तसूत्रं

वरानने तस्यैकं भागमादाय भक्त्वा षोडशधा
पुनः पंचभिः षोडशैर्भागैर्न्यूनपंचकमष्टक
भूभागमादाय तत्राद्ये पंचमं मण्डलं शिवे
मध्यतो भ्रामयेत्सर्वैः पत्राण्यग्रभूमेत्ताश्वा
स्तोक्तविधिना देवि तलतः पद्मं समालिखेद्बा
ह्यवृत्तादन्तरालं यन्मानं केसराय तत् तन्मानं क
केटं कृत्वा केसराग्रे विधाय च गरूपादष्टमा
ंशात्षोडशार्द्धं निशाकरान् लिखित्वा हृत
हृल्लेन पत्राग्राणि समालिखेत् कर्णिकाया
समानेन परित्यज्य तद्वत्तां निखदेनास्त।
द्वाकारं कुर्वन् पत्रभुवं खनेत् पत्राकारा यथा
सम्यक् जायते परमेश्वरि पद्मकुण्डमिति
प्रोक्तमिति अथैतत्कुण्डखननाप्रकारः त
त्रप्राक्चतुरस्त्रीकृतं क्षेत्रमष्टधा विभज्य तत्
मध्ये विन्हावलयं खनेन परितस्त्रैकांशमाने
न कर्णिकार्थं वृत्तं निखाय तद्बहिरंशाद्ध
युमानेन केसरार्थं वृत्तं कृत्वा तद्बहिरंशश
त्र्यमानेन दलार्थं विरच्य तद्बहिरंशचतु

स्थमानेनवृत्तंभ्रामयित्वातद्बहिरपिसार्द्ध
पंचयवाधिकद्व्यंगुलमानेनचतुरस्रक्षेत्रा
द्बहिर्वृत्तमेकंभ्रामयेदितिवृत्तपंचकं
कृत्वाद्वितीयवृत्तपंचमवृत्तयोरन्तरालमा
नकर्कटेनकेसरवृत्ताग्रात्सर्वबाह्यवृत्त
स्पृष्टमंगद्वयाग्रकान्षोडसार्द्धचंद्राननि
ष्पाद्यसाग्राण्यष्टदलानिकृत्वातन्मध्यक
र्णिकावृत्तेविक्षायकेशराणिकर्णिकाप
रितःप्रकाशयन्केशरवृत्तंदलमध्याद्
न्तंचसम्यक्लेखनित्वाचतुर्थपंचमवृत्तयो
र्दलानिसाग्राणियथाभवन्तिचतुरस्रकुं
ण्डस्यविस्तारायामखातसमानक्षेत्रफ
लंचयथाभवन्तितथागुरुलघुत्याखननं
विधायबहिःपद्माकारेणैवकंठमेखला
दिकंकुर्यादिति॥ अथ [illegible] याहास्रकुण्डमा
ह तंत्रराजेतन्मध्यस्यचतुर्विंशमानेवा
ह्येस्यपूर्ववत्॥ विधायचतुरस्रंतत्पूर्वकोणा
दभिसरणावास्यकृत्वाचिन्हानिचास्यवै॥ते

षुचिन्हेषु कृत्वा ह्यसूत्राणि परितः क्षिपेत् कुर्या
द्वस्राष्टकं कुण्डमिति ॥ अथैतत्कुण्डरचना
प्रकारः तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं विधाय तन्मध्यसूत्र
मानं चतुर्विंशतिधा विभज्य तत्रैकमानेन तद्ब
हिः प्रतिदिशं प्रसारितसूत्राय पूर्ववच्चतुरस्रं
प्रोक्तक्रमेण विधाय तत्र पूर्वचतुरस्रस्य को
णसूत्रसार्द्धमाने बाह्यचतुरस्रे कोणचतुष्ट
यव्यत्यासाद् अष्टौ भाडभयतः प्रतिरेखं चिन्ह
द्वयक्रमात् संभूतचिन्हानि कृत्वा तच्चिन्हात्
चिन्हं प्राग्वत् सूत्राष्टकमास्फाल्य तद्बहिर्ग
त्रिकोणमार्जनाद् अष्टास्रं कुण्डं भवति दीक्षा
यामष्टौ कुण्डानि कार्याणि ॥ अथ प्रागसंगे सा
काम्यहोमार्थं च पंच पंचास्र सप्तास्र कुण्डयोर
पि लक्षणमुच्यते तत्रादौ पंचास्रकुण्डमाह
तत्रैव इत्थमष्टास्रकुण्डक्षेत्रं परिकल्प्य रचा
नकं मेखलादिकं यथावत्कुर्यादिति ॥ त
न्मध्यसप्तमांशेन बृहत्सूत्रं विकाशयेत् ॥
मानेन परितो भ्रान्त्वा कृत्वा [illegible]

षि॰ १
३०

वृत्तं तथा ततः तत्र्यंशमानान्तर्हिते कृत्वा चिन्हा
नि तत्रैव पातयेत्पंचसूत्राणि तस्मात्पञ्चास्र
कुण्डकमिति ॥ अथैतत्कुण्डनिर्माणप्रकारः
तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं कृत्वा तन्मध्यमानस्य मांशे
न वृत्तसूत्रस्य प्रागग्रं बहिर्विकाश्य तन्मानेन
चतुरस्रमध्यस्थहंसपदाद्वर्तं वनेन भ्रामाद्वृ
त्तं निष्पाद्य चतुरस्रमध्यसूत्रं चतुर्द्धा कृत्वा
तेषां पञ्चत्रयेणांशत्रयेण तद्वृत्ते वृत्तसूत्रप्रा
गग्राद्दिक्षिपरितः पंचचिन्हानि पंचचिन्हानि
विधाय तत्र चिन्हाच्चिन्हस्यारूपाणि पंचसूत्रा
ण्यास्फाल्य ततस्तस्याप्यवृत्तं खंडमार्जनात्तप
ञ्चास्रं कुंडं भवति ॥ इत्थं पंचास्रकुण्डक्षेत्रं परि
कल्प्य तद्बहिरपि प्रोक्त्या पूर्व्याकं ठमेखलार्थं
पंचास्रद्वयं परिकल्प्य योन्यादिकं प्राग्वत्कु
र्यादिति ॥ अथ षडस्रकुण्डमाह तत्रैव तन्म
ध्यद्वादशांशेन विकाश्य वृत्तसूत्रकम् तेन
मानेन संख्या स्या कृत्वा वृत्तं तथा ततः तद्वृ
त्तः षष्टिभागेषु त्र्यस्त्रिंशांशमानतः वृत्ते

30

विधायचिन्हानिसप्तसूत्राणिपातयेत् तत्समा
त्वंभवेत्कुंडमिति॥ अथैतत्कुण्डनिर्माणप्रका
रःतत्रप्राग्वत्समचतुरस्रंविधायतन्मध्यमानं
दशधाविभज्यतेष्वेकांशमानेनवृत्तसूत्रंबहि
र्विकाशयेत्तन्मानेनतच्चतुरस्रमध्यस्थंहंसपद्म
वृत्तम्भवतंकृत्वातच्चतुरस्रमध्यसूत्रप्रमाणंच
तु[illegible]षष्टिधाविभज्यतेषुत्रयस्त्रिंशदंशमानेन
वृत्तसूत्रप्राग्याद्यारभ्यवलेसप्तचिन्हानिकृत्वा
चिन्हाच्चिन्हंत्र्यस्ररूपेणसप्तसूत्राण्यास्फाल्यतत
त्रापरूपवृत्तखंडमार्जनादेःसमाप्तकुंडंभवेदि
तिदशविधकुण्डनिर्माणप्रकारः अथदीक्षायाम
ष्टौकुंडानिप्राणाष्टदिक्षुनवममाचार्यकुंडं
चतुरस्रमेवेन्द्रेशानयोर्मध्येकुर्यादितिसंभूय
नवकुंडानिकार्याणि अष्टकुंडकरणाशक्तौप्रा
गादिचतुर्दिक्षुचतुरस्रार्धचंद्रवृत्तपद्माकाराणि
चत्वार्येवकुंडानिचत्वार्येवकुंडानिकुर्यात् त
त्राप्यशक्तावीन्द्रेशानयोर्मध्येचतुरस्रमाचार्यकुं
डमेवकुर्यादिति अथैतेषांकुंडानांकाम्यहोमे

प्रा०। कु०१ 31

षुकुंडभेदेनफलभेदाःतत्रकुलप्रकाशतंत्रे
वरस्तोस्तंभनस्यात्सर्वसिद्धिकरंचतत्र भो
गाःपुत्रायोन्यिकुंडेअर्धचंद्रेशुभावहम्मार
णेछिंविदिष्ठेतित्रिकोणद्वेषकारकम्ःरिपु
घातकरंकेचिद्वृत्तंशांतिकरंजगुःषट्कोण
मुच्चाटमतिच्छेदेषुचविशिष्यतेवहिदेपुष्टि
देचापिपद्मकुंडेविदुर्बुधाःअष्टकोणेनुभु
क्तौस्यात्रोगेपीतिकेचनपंचकोणंचाभिचा
रशमनेभूतकृंतनेःसप्तास्रमेवंविज्ञायका
म्यकर्माणिसाधयेदिति अथवर्णभेदेनकुं
डभेदःकुलमूलावरे वर्णानामादितःकुं
डान्युक्तानिक्रमतःशिवेवस्त्रंवृत्तमर्धचं ।
द्रं अस्रमितिक्रमात् सर्वेषांचतुरस्त्रंवादी
क्षायामुत्तमंशिवे अथकुंडस्वरूपंतत्रादौस
नातनप्रथमतंत्रे परंशरीरंप्रकृतेःकुंडरू
पंपुरःशिरः याम्यसौम्यकरौकुंडमुदरंपा
र्श्वमेखला योनिश्चचरणौप्रोक्तौसर्वतंत्रे
षुशोभवीति अथहोमसंख्याभेदेनकुं

डमानभेदः तत्र लक्षके सागरे पंचाशत्प्रमि
तेहोमे कुंडं रत्निमितं भवेत् अरत्निमात्रं तु
शतेसहस्रमितहोमके चतुर्विंशत्यंगुला
धं द्विहस्तमयुते मतम् चतुर्हस्तमितं लक्षे
षड्ढस्तं दशलक्षके कोटिहोमे वाष्टहस्तं कुंडं
कुर्यान्महेश्वरि अकारांतरं तत्रैव एकलक्षं
समारभ्य यावत्स्याद्दशलक्षकम् तथैकहस्त
मा[illegible]रभ्य दशहस्तावधि वर्द्धयेत्को
ट्यां दशकरं कुंडं प्रशस्तं परमेश्वरीति एतन्मत्र
पुष्पके वलवत्तहोमाधेति ज्ञेयं तन्नातिवि
स्तारस्य प्रयोजनाभावादिति अथैतेषां द्विह
स्तादिकुंडविशेषाणां मानांगुलक्षेत्रफला
नि वलक्षणसंग्रहे विस्ताराङ्गुलमानेन क
करतोयावद्दशस्याज्जिनावेदस्त्रीणि कुशा
गराः शरयत्वोपेता भुजंगाम्बुधीः निःपाद
म्बुधिसायका विषयवमं केषद्धपुग्रामषट्
नागं नान्यपवानिछ मुनिपबेनाश्वषट्पर्व
ता फलांगुलानि यावंति हस्तक्षेत्रे भवंति

त्रि॰ । ५२

32

हि: द्विहस्तस्य तु कुंडस्य ततो द्वैगुण्यमिष्यते
हस्तक्षेत्रांगुलान्यत्र ष्टसप्तत्यासहैव च: शता
निपंचविंशतेतन्मूलं मध्यसूत्रकम् चतुस्त्रे
शत्यंगुलानि विद्ध्यात् द्विकरे पुन: षंगुल
नि द्विपंचाशद्दशशतानि च
तद्बीजं मध्यतो लिक्षा चतुष्कं चार्द्धसंयुतं वत
स्त्र स्वतु षाप्रकायवा: सप्त तथैनव ष्वंगुला।
नित्रयस्त्रिंशन्मानं सूत्रेन्तु मध्यमे सप्तदशाश
तान्यष्टविंशतिस्त्यंगुलानि च: क्षेत्रस्य तु त्रि
हस्तस्य मानमेवमुदीरितं तन्मूलमंगुलान्ये
कचत्वारिंशाच्छतानि च चतुर्हस्तस्य कुंडु
स्य मानमेवमुदीरितं मूलं तस्यांगुलान्य
ष्टचत्वारिंशान्मि भवेत् व्यासमूत्रं तत: पंच
हस्ते क्षेत्रांगुलानि तु द्विसहस्रं शतान्यष्टा
वशीति बीजमुच्यते: एकहस्ते क्षेत्रफलं।
५७६ षट्पंचाशदंगुलानि च तु विंशाच्छ:
नि च तन्मूलमष्टपंचाशदंगुलानि च ष
ट्यवा: किंचिन्न्यूनाधिके पूर्काद्वयं सप्तक

रस्यच्च वेदसंख्यसहस्राणि द्वाविंशत्सहितानि
च मूलंचतुर्यवैः साकं त्रिषष्टिरंगुलानि च ब्र
ह्मसूत्रं ततश्चाष्टहस्तात्क्षेत्रांगुलानि च वेदसं
ख्यासहस्राणि साष्टानि षट्शतानि च अंगुला
नि तथा सप्तषष्टिः सप्तयवाः पुनः किंचिदूनं
मूलमस्य नवहस्ते तु दर्शयते शतानि त्वेकपं
चाशच्च तु भिराधिकानि च अशीतिरंगुलान्य
त्र क्षेत्रमानमिदं भवेत् द्वासप्तती रंगुलानि
मूलस्य प्रकीर्तितं पंचांगुलानि क्षेत्रस्य दश
हस्तमितस्य च सहस्राणि षट्संख्यानि मुनिस
ख्यशतानि च पाहिश्च कथितान्यस्य तन्मूलं
ब्रह्मसूत्रकं वर्द्धयेत्तं च सप्तत्याधिके सप्तयवे
स्तथा अंत्याधिकाभ्यां निक्षाभ्यां साकमेवं प्र
त्ययेत् द्विहस्तादिकुण्डनिर्माणं तत्र बोद्धव्य
नः एकहस्तस्य कुण्डस्य कर्णसूत्रं तु पास्थितं
तावन्मितं ब्रह्मसूत्रं पत्रस्या द्विकरादिषु अ
त्रियत्नं समास्थाय कुण्डान्या रचयेत्सुधी द्वि
हस्तादिमितानां च निर्माणं दुर्घटं प्राबइति

[illegible]त्यल्पमिति त्रसरेण्वादिहस्तप-
र्यन्तान्मानभेदान् सम्यग्विज्ञाय कुण्डविस्ता
रायामसमाननिम्नखातं यथोक्तमानं कुण्डमे
खलादिकं च कुर्यादित्यर्थः । दुर्घटं ह्यति प्रय
त्नसाध्यत्वात् त्रसरेण्वादिमानभेदांस्तु ल
क्षणसंग्रहे जालान्तरगते भानौ यत्सूक्ष्मं दृ
श्यते रजः । प्रथमं तत्प्रमाणानां त्रसरेणुं प्रच
क्षते त्रसरेणस्तु विज्ञेयोऽष्टस्युः परमाणवः
परमाणोरष्टगुणो रथरेणुस्तु सम्मतः । रथ
रेणवस्त्वष्टौ वालाग्रं तन्मतं बुधैः । वाला
ग्राण्यष्टौ लिक्षा तु यूका लिक्षाष्टकं स्मृतं । अ
ष्टौ यूका यवं प्राहुरङ्गुलं तु यवाष्टकं रत्निरङ्
गुलपर्वाणां विस्तयस्त्वेकविंशतिः करएव
कलांशेन हीनो रत्निरुदाहृतः चत्वारिंश
ति श्चैव हस्तस्यादङ्गुलानि स्त्विति अथा
त्र कुण्डविस्तारायामसमाननिम्नखातकर
णे मेखलादीनां च प्रमाणवचनानि तथा
चत्रींशाड्रैस्त्वनुराधिकाभिरङ्गुलीभिः सूत्रे ।

एण्यथपरिसूत्र्य भूमिभागं तावद्भिः प्रखनेत्तु
तावतीभिरंशाभिरिति प्रपंचसारवचनात् पद्मा
न् कुंडस्याविस्याविस्तारः खननं तावदेवाति
ति शारदातिलकवचनानात् कुंडे विस्तारख
ननिम्नमिति वायवीजसंहितावचनात् चतुर
स्रं चतुः कोष्ठं सूत्रे कृत्वा यथापुरा हस्तमाने
न तन्मध्ये तावन्निम्नमापतं खनेदिति दिव्यसा
रस्वतप्रयोगसारयोर्वचनात् चतुर्विंशांगु
लायामं तावत्खातसमन्वितमिति गणेश्व
रपरामर्शिनीवचनात् चतुर्विंशतिसंख्याभि
रंगुलीभिः सुविस्तृतं खातं च खनयेत् कुंडमि
ति दक्षिणामूर्तिसंहितावचनाच्च कुंडे विस्ता
रायामसमाननिम्नखातं कर्तव्यमिति सिद्धा
न्त ग्रन्थकोवित् हस्तमात्रं खनेत्तिर्यगूर्ध्वं मे
खलया सहेति होमसारवचनात् पंचत्रिमेख
लोच्छ्रायं ज्ञात्वा शेषमधः खनेदिति प्रातिष्ठा
सारसंग्रहवचनाच्च आसनात्खातः करः प्रो
क्तो निम्नं तिर्यगंगुलेन त्विति विश्वकर्मवच

शि॰१
३४
34

चनात्· कुण्डे जिनांगुलैस्त्रियंगूर्ध्वमेखलाया
सहेति प्रथमतंत्रवचनात् खातं कुण्डप्रमाणं स्या
दूर्ध्वमेखलायासहेति सिद्धांतशेखरवचनाच्च
मेखलासहस्तप्रमाणं खातं पदेति एतन्नरस्ये
मेखलयाश्चाननुगमनेन खातस्याप्यननुगम
प्रसंगात्· खातं कुण्डयतेतस्य मंगलत्वेनास्य
कीर्तितं संनिपत्योपकारेण मेखला शिवि·
शिष्यते इति योगिनीवस्यवचनात् संनि
पत्योपकारस्याप्युपकारांगमेखलायास
हितनिर्वाहानौचित्याच्चोक्तपक्षस्यैव युक्त·
त्वात् किंच मध्यमांगुलिमध्यस्य पर्वणः प
रिणाहतः तृतीयांशो भवेद्यवं तत्रैसर्वत्र चां
गुलि तैश्चतुर्भिर्भवेन्मुष्टिर्वितस्तिस्ता त्रिभि
र्गुणैः अरत्निस्तद्द्वयेनस्याद्धस्तस्तद्द्वयतः शि
वे· तद्द्वयं तु भवेद्व्याम तन्मानात्स्यात्करोन्नतिष
स्तवसंगुलामास्यात्तन्मानैः कुण्डकल्पनमि
ति श्रीतंत्रराजवचनात् कुण्डस्य षष्ठवसंगु
लायाम विस्तारस्यावश्यकत्वात् पंचदशांगु

लत्वात्पक्षीत्वात्मध्याद्यारभ्यमेखलोर्द्ध्वप
र्यन्तस्य द्वादशपंचदशनवङ्गतिषट्त्रिंशदंगुल
मात्रदर्शनात् तस्यपार्श्वद्वयेपिग्रहणाद्द्विगुण
णेपनद्वासप्तत्यंगुलमात्रतयाचतुर्विंशत्यंगुल
स्यतृतीयांशस्य मून्यनत्वात् हस्तमात्रत्वात्तेतु
पार्श्वद्वयेपिमध्यप्रवेशात् द्वादशाचतुर्विंशति
द्वादशापिगणनयाष्टचत्वारिंशत्द्विगुणेपनष
स्सप्ततिरितिप्रोक्तसंख्यापरिपूर्णत्वाद्धस्तमात्र
त्वात्पृथुक्तंद्वादशांगुलोच्चमेषलामक्षणवंश्या
न्निति नच त्रएकांगुलविस्तारस्यकंठस्या[illegible]
विद्यमानत्वात्पार्श्वद्वयेपिनद्ग्रहणेनद्व्यंगु
लविस्ताराधिक्यात्: एवं त्र्यंगुलायामत्वंकु
ण्डस्यानुपपन्नमितिचेत् नन्नकंकंठस्यानावश्य
कत्वात् अतएवतंत्रराजेकंठोनोक्तः तर्हिकंठ
करणेपिदोषः श्रूयतेसत्यंतस्यतंत्रराजविरोधा
देवन्यूनमेखलान्यूनत्वात्परत्वंकल्पनीय-
मिति तस्मान्मेखलयासहत्वात्प्रीतिपाद
कवचनानिरत्न्यादिकुंडेषुपंचाशादादिहोम

शि॰ १
३५
35

विधाने खाताधिक्यप्रयोजनाभावात्तद्विषय
कानीतिमंतव्यानि अथ मेखलाः पंच
वा कार्याः पक्षे पित्रिपाक्षिके रितिलक्षणसं
ग्रह वचनात् षड्वाणाब्धिवान्हिनेत्रमितास्तु
पंचमेखला इति सिद्धांतशेखरवचनाच्च पंच
वा मेखला पंच वा कार्यात था च पिंगमते ष
ष्टांशेनाष्टमांशेन मेखला द्वितयं मतम् एका
षडंगुलोत्सेधविस्तारा मेखला मता इति अ
थ कुंडानामन्यथाकरणे दोषा भवंतीत्याह व
शिष्ठः अनेकदोषदं कुंडमत्र न्यूनाधिकं यदि
तस्मात्सम्यक् परीक्ष्यैव कर्तव्यं शुभमिच्छता
इति तत्र दोषानाह विश्वकर्म खाताधिके भ
वेद्रोगी हीने धेनुधनक्षयः वक्रकुंडे तु संता
पो मरणं छिन्नमेखले मेखलारहिते शोकोऽभ्य
धिके वित्तसंक्षयः भार्याविनाशकं कुंडं प्रोक्तं
योन्या विना कृतम् अपत्यध्वंसिनं प्रोक्तं कुं
डं यत्कंठवर्जितमिति तथा क्रियासारे न्यूना
धिकप्रमाणं यत्कुंडं तज्ज मेखलां संगारर॰

हितं यष्ठवजमानविनाशकमिति तथा जयद्र
थयामले मूत्राधिके सुहृद्देषो मानहीने धरिद्र
ता वाथोधः कण्ठहीने स्यात्सिद्धिर्न्यूनखातके
आधिके वासुरे भोगो मानेनाधिकमेखले आ
धयः संप्रवर्तन्ते वियोनौ स्यात्स्वयंमृतिउच्चाट
स्फुटिते छिद्रसंकुले वाच्यनाभवेदिति इत्थं
निद्राश्रवणाय थोक्तलक्षणसंपन्नानि सर्वा
णि कुण्डानि कार्याणीति । अथ कण्ठः तत्र व
शिष्ठः कण्ठो यः वमात्रः स्यात्कुण्डे तु करमा
त्रके इति तथा कालोत्तरे खातवाह्ये गुलं कं
ठः सर्वकुण्डेषु यं विधिश्चतुर्विंशांतिमं भा
गमंगुलं परिकल्पयेदिति । अथ योनिः तत्र वी
पवीयसंहितायां मेखलामध्यतः खातावा
ह्येंगुलं कण्ठः सर्वकुण्डेषु यं विधिः कुर्यात्पश्चि
मे दक्षिणे पि वा योनिं सुशोभनां किंचिन्निम्ना
मुन्मूलिकां शनैः अग्रेण कुण्डाभिमुखीं कि
चिदुत्स्मे मेखलां कुंभद्वयसमायुक्तामश्वत्थ
दलसादृश्यामिति तथा वसिष्ठसंहितायां

योनिश्चपश्चिमेभागेप्राङ्मुखीमध्यसंस्थि
ता अष्टांगुलैश्चविस्तीर्णोचायता द्वादशांगु
लैः पृष्ठोन्नतागजोष्ठीवसाच्छिद्रामध्यमो
न्नतेतिसाच्छिद्रामध्यमेभागेमध्येत्वाज्य
धृतिस्तथैमित्रैलोक्यसारवचनात् आज्य
धृतिरित्ययोनिमध्येगर्तंकर्तव्यमित्याहुः
सांप्रदायिकाः लक्षणसंग्रहे द्विहस्तकुण्डप्रवि
ष्टायाजिनांशाकृतमेखलामेखलार्थप्रथ
मभूमिर्नग्राह्यावामतः प्रियेयोनिक्षेत्रेनुसा
कार्येति तथानारदः कुण्डअंशेनविस्तारा
योनिरुच्छ्रायतोंगुला कुण्डार्धेन तु दैर्घ्या
स्यादिति तथात्रैलोक्यसागरे दैर्घ्यान्मूर्ध्नि
गुलानालअंशेनाविस्तरेणतु एकांगुलो
च्छ्रिता सा स्यादिति नालअंशेनाष्टांगुल
विस्तारानालस्य द्वादशांगुलदैर्घ्येतिस्था
यंभवेपि मेखलामध्यतोयोनिः कुण्डद्वि
अंशविस्तृताइतिविस्तारो मूलदेशे। पिप्प
लपत्राकृतित्वात्तद्विहस्तादिकुण्डेष्वनया

रीत्यानेन कुण्डार्द्धदीर्घा ततृतीयांशाविस्ता
रतश्चतुर्विंशांशोद्वायोनिः कार्या यदुक्तं सो
मशंभौ कुण्डानां यश्चतुर्विंशो भागः सोंगुल
संज्ञकः । विभज्यतेन कर्त्तव्या मेखलाकंठना
मयइति सिद्धान्तशेखरेपि चतुर्विंशतिमो भा
गः कुंडानामंगुलं स्मृतं इति सिद्धान्तशेख
रेतु दीर्घार्कपर्वाभयोनि विस्तारेण षडंगुला
उन्नतिश्चांगुलेन । स्याद्वृत्तके अत्राष्टांगुल
षडंगुलएकांगुलद्व्यंगुलयोन्याविकल्पः यो
निः सर्वत्र होतुरग्रे द्व्यंगुल विधिना स्थाप्येति
तत्र चतुः कुण्डपक्षे चतुरस्रे अर्द्धचन्द्रे कुण्डे च
योनिर्दक्षिणभागस्थमेखलोपरिस्थाप्यः त
योर्होमस्योत्तराभिमुखत्वात् अन्येषु कुण्डेषु
पश्चिममेखलोपरियोनिः स्थाप्या तेषु होतृ
णां पूर्वाभिमुखत्वात् होतुरग्रे योनिरेषा मु
पर्यस्वत्यपत्रवत् इति शारदातिलकवच
नात् दक्षा स्यात् पूर्वयाम्येतु जलस्यापश्चि
मान्तरे पंचस्यापि कुण्डस्य योनिर्दिक्षिता

दिक्स्थितेतित्रैलोक्यसारवचनात्र पूर्वाग्र
पयाम्येषुत्तरदङ्गुलीयोनिः अन्येषु प्राङ्गुलीयो
निवस्यनुष्टागवदेवः एतेनयोनिकुण्डेपियो-
निः कर्त्तव्येति केचित्तत्रयोनिकुण्डेयोनि
मन्त्रकुण्डेनाभिंववर्जयेदिति शारदातिल
कवचनात् अग्रासांमेखलानांनालमुक्तं त
त्रराजे बहिस्थमेखलामध्यादारभ्यनिर्गः
नालकं वितस्तिमात्रकमति वितस्तिमात्रं
द्वादशांगुलमात्रं प्रयोगसारेतुयोन्याः पश्चिमे
तोनालमायामेचतुरंगुलं त्रिषोभ्योकांगुल
विस्तारंकमानूनाग्रमिष्यतइतिचतुरंगुल
मानेननालनालपुक्तम् एतच्चतुरंगुलषड
ङ्गुलादिखस्यमेखलापक्षेज्ञेयं बहिस्थमे
खलामध्यात्तत्तन्मध्यगतचतुरंगुलपीठादी
त्यर्थः नदीकाक्रतामनोरमाकारेणतस्या
व्याख्यातत्वात् अश्वत्थपर्णवरणोक्तयोनिस्त
स्या आयामपरिशिष्टचतुरस्रस्यनारब्ध
नालेपुक्तं तत्रपद्मपादाचार्यैस्तुमेखला

त्रयाद्वहिश्चरस्रं पीठं चतुरंगुलायामविस्तारं
मृदा कृत्वा तत्र नालं स्थापयामिति व्याख्यातं ना
भिमाह तंत्रराजे नाभिं कुर्यात्तु सर्वत्र कुण्डम
ध्ये विधानतः अ[illegible]ष्टच्छदं सरोजं तु रागुला वि
ष्टधाच्चारु विग्रहं चतुर्विंशंगुलैः कुर्यात्कार्णि
कां दलमेवच विस्तारादपि चोत्सेधं षड्भिः रु
द्रैरितिमितं शारदातिलके तु कुण्डानां क
ल्पयेत्तं तन्नाभिमम्बुजसंनिभ न तत्कुण्डानु
रूपं चामानमस्या निगद्यते नेत्र वेदांगुलो यो
तः कुण्डेष्वन्येषु वर्द्धयेत् नाभिक्षेत्रं त्रिधा
भित्वा मध्ये कुर्वीत कर्णिकां वहिरंशद्वये
नाहेयो पुन्नागेण परिकल्पयेदिति नाभिलक्ष
णमुक्तं अत्र यथागुरूपदेशं कार्यमिति आ
नपेक्षात्रियेनाभि पुंसि प्राण्यंगके द्वयोरिति
नाभिशब्द पुल्लिंगोप्यस्ति अथ वास्तुपूजा त
त्र श्रीतन्त्रराजे चतुरस्राकृतिः कश्चिदसुरः स
र्वनाशकः पुरा तस्य वधाय वै सर्वे देवाः समुप
मं कृत्वा निहत्य मुष्टुकास्तेर वध्यो भवद्धारा

।श्री।
३८
38

तः श्रावयोस्तं निराशायमामेत्याकथयंस्त
दा कथयास्माकमधुनातद्वास्तु पुरुषस्यानु
दर्पशांतिर्नवेदस्याविस्वमासीदुपद्रुतं इत्यु
क्ते तैर्मयाप्रोक्तं । निधनं तस्य दुःशाकमः खाला
नपवनो तस्य शरीरस्यापयेतथा । नित्यशास्त्र
त्रिपंचाशात निस्पंदाक्रमणायवै । नियोज्यते
षांयेपूजाविमुखास्ते कृतानानुः सुकृतानि
समादद्युः कृतानि च कुर्वति तस्मात्तेषा
मर्चनं तु प्रत्यहं कुर्वतां सदा शुभान्येव तु
जायन्ते नैवाशुभं कस्यापि वेत्तिः एतद्वक्ता
।दिक महासारसंग्रहे तत्र तच्चक्रादिकावि
धानं यथावदभिधीयते कृत्वा समं तस्यां भू
मिं चतुरस्राकृतिं शुभाम् अष्टाष्टकोष्ठत
पदां कोणसूत्रसमान्विताम् चतुष्पदस्युते
तस्यां मध्यकोष्ठे वदेशिक ब्रह्माणमर्चये
तत्र चतुष्पदस्पुते पुनः प्राग्दक्षिणेन पूर्वादि
यजेत् कोष्ठ चतुष्टये आर्यकं च विवस्वन्तं मि
त्रमन्वं महीधरं कोणकोष्ठे परे कमेकं

मैत्रीसमर्चयेत् बाह्यादीशांतमभितोवस्यमा
र्गेष्वनुक्रमात्सावित्रःसविताशक्रइंद्रजौरु
द्रजयौआपापवत्सकौचेतिप्रोक्तास्तेषुतु
नामतः कोणार्द्धकोणपार्श्वेषुबाह्यादीशांतम
र्चयेत् सर्वगुह्येचार्यमणंजंभकंपिलिपिंजकं
चरकींचविदारींचपूतनांचैवदेशिकः ततः
पूर्वादिपरतोयजेदष्टौशतंप्राप्तिईशानश्चाप
पर्जन्योजयंतःशक्रोभास्करोसत्योभृशोन्त
रिक्षश्चपूर्वाशाकोष्टगाःक्रमात् अग्निःपूषाव
वितथोयमोगृहक्षतकः गंधर्वोभृंगराजश्चमृ
गोदक्षिणदिग्गताः पितरस्तथादौवारिक
सुग्रीवकस्तथावरुणःपुष्पदंतश्चासुरःशो
षाख्यरोगकौपश्चिमाशास्यकोष्टेषुपूजयेत्
तेयथाक्रमम्वायुर्नागस्तथामुख्यःसोमोभ
ल्लाटकस्तथाअर्गलोदितिरप्येवमदिति
श्चयथाक्रमम्कोष्टेषूत्तरसंस्थेषुदेवास्तेस
मीरिताः।चित्रैरजोभिःपूर्वंदेवतानांपदानिवै
व्रीहिमुद्गयवैःसोऽक्षतैस्तुगंधाद्यैर्भूतेक्रमात्त्र।

शि॰१
३९
39

ह्योन्तरएतांचाष्टोत्तरविंशतिमेववा प्रत्येकं
तैर्द्रुनेत्र्योमंत्रैस्तद्द्वयायसैः बलिंचतेषांकु
र्वीतपायसैर्व्यंजनानिवैः ससितैर्दुग्धकद
लीफलापूपाद्यैःसंपुलमिति अथैतच्चक्रस्व
नाप्रकारः पूजाविधिश्चवक्ष्यते तत्रमंडप
स्यत्रनैऋतिकोणेहस्तपमात्रविष्का[illegible]रा
यामांवितस्तुन्नतांसमचतुरस्त्रांवेदिकाम
तिश्लक्ष्णांकृत्वातत्पाक्स्यगायतादक्षि
णोत्तरायतास्थत्नवरेखाःकृत्वासमान्तरा
लानिचतुःषष्टिकोष्ठानिनिष्पाद्यततःवा
यव्यकोणादाग्नेयकोणगतांनैऋत्यकोणा
दीशानकोणगतंचतिकर्णसूत्रद्वयमास्फा
ल्यवात्तुचक्रंनिर्मायतन्मध्यकोष्ठचतुष्ट
यमेकीकृत्यतद्बहिःप्रागादिचतुर्दिक्षुप्रति
दिशंचत्वारिचत्वारिकोष्ठानिमध्यकोष्ठसं
लग्नान्येकीकृत्यात्रिपंचाशद्देवतापूजास्था
नानिपरिकल्प्यतानिस्थानानिवक्ष्यमाणपं
चवर्णरजोभिर्मनोरहंयथाभवतितथासम्प

गापूर्वपुष्पांजलिमादाय ब्रह्मादित्रिपंचाश
देवता इहागच्छतागच्छतेति पुष्पांजलिप्रक्षेपे
ण वास्तु ब्रह्मादिद्विपंचाशद्देवता: यथास्थाने
तिष्ठत तिष्ठतेति संस्थाप्य: ब्रह्मादिभ्य इदमा
सनमिति पुन: पुष्पांजलिं दत्वा सर्वमध्ये ॐ
ब्रह्मणे नम: पूर्वादिक्षु ॐ स्मवित्राय नम: ए
वं सत्रो शक्राय शक्रजिते रुद्राय: रुद्रजिते अ
ॐ र्यकाय नम: ॐ विवस्वते नम: ॐ मित्रा
य नम: ॐ महीधराय नम: इति प्रादक्षिण्येन
संपूज्य आग्नेयादिकोणचतुष्कगतार्द्धकोष्ठा
ष्टके प्रादक्षिण्येनाग्नेयादीशानकोणपर्यंतं ॐ
स्मावित्राय नम: एवं सवेशाकाय शक्रजिते
रुद्राय: रुद्रजिते आपाय आपवत्सकाय: नम
इति संपूज्य तद्बहिस्थवीथ्यामाग्नेयादिकोणच
तुष्कगतकर्णसूत्राभिमुखकोष्ठचतुष्टये प्राची
दिशानवीथ्यामीशानाद्याग्नेयपर्यंतं ॐ ईशाना
य नम: एवं गुहाय: अर्यम्णे जंभकाय पिलिपि
ञ्जकाय: चरक्यै विदार्यै पूतनायै: इति संपू·

पृ.१
५०
50

ऽनन्तस्तद्बहिर्गतवीथीचतुरस्रयेप्राचीदि
गात्तवीथ्यामीशानाद्याग्नेयपर्यंतं ॐसर्वा
य ॐईशानायनमः एवंपर्जन्याय जयंता
य शक्राय भास्कराय सत्याय वृषाय अंत
रिक्षायनमइत्यष्टौदेवतासंपूज्यदक्षिणवी
थ्यामाग्नेयादिनैरृत्यंतं ॐअग्नयेनमः एवं
पूष्णे वितथाय यमाय गृहरक्षकाय गंध
र्वाय भृंगराजाय मृगाय नमः इतिसंपूज्य त
तः पश्चिमवीथ्यांनैरृत्यादिवायव्यांतं ॐ
निरृतयेनमः दौवारिकायनमः सुग्रीवाय
वरुणाय पुष्पदंताय असुराय शोषाय रो
गाय नमइतिसंपूज्योत्तरवीथ्यांवायव्यादि
शानांतं ॐवायवेनमः एवंनागाय मु
ख्याय सोमाय भल्लाटकाय अर्गलाय दि
ते इतिगंधपुष्पैस्त्रिपंचाशद्देवताः संपू
ज्यकुण्डस्थंडिलादौवक्ष्यमाणविधिनाग्निस्था
पनंकृत्वा ॐब्रह्मणेस्वाहा अर्यपैकायस्वा
हेत्यादिपूजितदेवतानांस्वाहांतैर्नाममंत्रैः प्र

त्येकं व्रीहियवमुद्गैर्घृतमधुमद्दुग्धपायपरिप्लुतैः
संस्कृतैः पायसैश्चैकैकं कद्व्याणाहोतरसातंस
ख्यमष्टाविंशतिसंख्यं वैकैकदेवतानाम्नाहुत्वा
ॐ ब्रह्मणे एष बलिर्नमः इत्यादिपूजितदेवता
भ्यस्तत्तन्नाम्नातिलगुग्धकदलीफलनापूपना
व्यंजनान्विते पायसैस्तत्तदेवतस्मै तस्मै बलिं
निवेदयेदिति वास्तुपूजाविधि अथ वास्तुपू
जाफलं तदकरणे फलवैपरीत्यं च तत्र राज
एवं सिंहगते भानौ पूर्णायां प्रतिवत्सरं स्वगेहे
वास्तुपूजां यो मंडलेतु समाचरेत् न बालमर
ण व्याधिभूतप्रेतादिकानि च न सर्पपीडा ना
न्योन्यकलहाघशुभामि च पुत्रपौत्रधना
यपशुदासीसमृद्धिभाक् अरोगी विजयी ख्या
तश्चिरं जीवति तद्गृहे: राजवेश्मसु सर्वत्र त
था च महिषीगृहे सचिवामात्यसेनानीभव
नेषु पुरे तथा विदध्यात्प्रतिवर्षं तु प्रोक्तसि
द्धौ तु दोषभाक्: न चेत्कुता न्यथा रूपफलैः लो
कानिष्टं भवेत् अथ यांकुर्वेण विधिः तत्र सा

रसंग्रहेः मन्त्राभिमन्त्रिताभिर्वा पिदिनै दीक्षादिना
सुराः पवी जातेऽयणमकमे दंकतत्र्यंसर्वका
मदेः मण्डपोत्तरदिग्भागे सुसंवृत्तरे परेः भव
नेमण्डलं कुर्यात्दिक्षं प्राग्वत्स्तणयत्तं यामिवादी
व्यापतंत्वन्येप्रवदंतिमनीषिणः पद्मानि द्वाद
शात्रस्युत्तेषुस्थानत्रयं भवेत् चतुरश्रपदो
पेतंपदं स्यापूरयेत्ततः पीतरक्तसितस्यामैर
लोभिर्वन्हिपूर्वकम ईशान्तक्रमतस्त्वाहुःपा
त्रागिणि त्रिविधानि वैष्णवः पालिकाप्रोक्ता
स्वतुर्विंशांगुलोच्छ्रिताः वैरिंच्यः पंचमुख्यश्चा
पुच्छिताः षोडशांगुलैः शैवाः सरावाश्च त्वा
रो भान्वंगुलसमुच्छ्रयाः प्रक्षाल्यसूत्रैः संवेष्ट्य
स्यानेष्वन्याहि विन्यसेत्तः शालिपूर्वोषु गंधा
दिधर्मकूर्चपुनेषु च पूरयेत्तानि पात्राणि वा
लुकामत्करीषकैः शंरवत्वनेन नादैश्च पंच
भिर्ब्राह्मणशिषा क्षालयेत दुग्धवंवीजेस्त
तो बीजानि निर्वपेत्त तानि प्रियंगुश्यामाक
तिलसर्षपशालयः मुद्गाढकीसुमिष्यावर

वल्वमाषाप्रकीर्तिताः हरिद्रुङ्कुश्वसंसिध्यवस्त्रे
ण छागस्येगुरुः संध्ययोरुभयोरात्रौप्रदद्याद्गत
मेवबलिं त्रिविधस्यापिपात्रस्यापस्त्वापिदिनेषु
च प्रथमेहनिभूतेभ्यास्तिलान्नाजाहरिद्रया द
धिसक्तुन्नापिसुक्तं पितृभ्यास्तिलान्नं दुग्धान्नाः तृ
तीयेहपक्षेभ्यः करंभान्नाजसंयुताः चतुर्थेह
नि नागेभ्यो नारिकेलजलाप्लुतं सक्तुपिष्टं च
संप्रोक्तं पंचमे कूष्माण्डे बलिः पयाक्षता श्वषष्ठे
न्हि शिवायापूपसंयुत [illegible]न्नस्याप्तसप्तमेचान्हि
विश्वेभ्याः कुक्कुटोदनम पक्षिभ्यान्नवरात्रं च नतरा
मयादिनेबलिः विश्वेभ्याश्चद्रव्यधान्यं कुसरं
स्यात क्रमात्ततः प्रणवैर्वदेत्तेभ्यनामभिर्बलि
मंत्रकाइति करंभादधिसक्तवः पयाक्षतताः य
वबीजानि कृसरास्तिलमुद्गैः सहसिद्धश्चोद
न श्वचैतन्मण्डुलरचनाप्रकारः तत्रदीक्षादि
नात्पूर्वमेव नवभिः सप्तभिर्वादिनैः प्राक्षिमि
तमण्डुपस्यातरभागेसुसंस्कृतं गृहं निर्मायतत्
त्रगामयोपलीप्तमुसमे भूतलेप्राक्पश्चिम

शि० १
५२
52

गायत्राः पंचहस्तादीर्घाः पंचरेखायाम्योदीच्या
यता वितस्त्यन्तरालाश्चैकादशरेखाः कृत्वा
चत्वारिंशः कोष्ठोपेतं सार्द्धद्वयहस्तविस्तारो
पेतं मण्डलं कृत्वा तत्र चतुर्दिक्षु गद्वयं कोष्ठ
द्वयं मार्जयित्वाः वीथिः ह चतुष्कत्रयात्मकद्वा
दशापदोपेतं मण्डलं कृत्वा तत्र चतुरर्दिक्षु गा
तचतुर्विंशतिकोष्ठान्येकीकृत्य वीथीः कृत्वा म
ध्यचतुष्कस्योभयपार्श्वयोः कोष्ठद्वयं मार्जयि
त्वाऽवसिष्टचतुष्कत्रयात्मकद्वादशपदोपेतं
विस्तं मण्डलं निर्माय चतुः चतुः कोष्ठैरेकमे
कं स्थानं ब्रह्मविष्णुरुद्राणां पश्चिममध्यपू
र्वक्रमेण परिकल्प्य तत्र पश्चिमादिचतुष्कत्रये
पि प्रतिचतुष्कमाग्नेयकोष्ठं परित्यज्य मारे
खाः सर्वास्विरमतसा वापूर्य तत्र स्थानत्रये म
ध्यचतुष्के विष्णुदेवस्याष्टचतुर्विंशत्यंगुलो
न्नतिविस्तृतिपृष्ठं कामक्काकारादृत्तत्र
पालिकामध्ये पिप्पलदलान्मूपलवैः सह
सूत्रेण संवेष्टिताः संस्थाप्य तथा पश्चिमच

तुष्कथ्येकस्मिन्पात्रे पंचपात्राणि यथा भवंतिः
तथा शिल्पवर्णं निर्मितानि प्रागवत्. डमरु
काकाराणि षोडशांगुलोन्नतिविस्तृतानि यु
क्तानि ब्रह्मदैवत्यानि चत्वारि पात्राणि तथै
व पिण्डस्थलादियुक्तानि संस्थाप्य तथा पू
र्ववत्तुष्के द्वादशांगुलोन्नतिविस्तृतानि मतः
शिवदैवत्याः प्रागवत् पिण्डस्थलादियुक्ता
श्चत्वारः शरावाः संस्थाप्य अति द्वादशपात्रा
णि प्रक्षालितानि द्वादशकोष्ठेषु प्रतिकोष्ठ
मेकं पात्रं शालिपुंजेषु गंधाक्षतकूर्चयुक्तेषु
संस्थाप्य तानि पात्राणि वालुकामृत्करीषकैः
संपूर्यैकस्मिन्नन्नभावे स्वर्णादिरत्नेन म
णिं पेवा प्रियंगुश्यामाकतिलसर्षपशाली
कृष्णकीलिषष्टिकयवचमाषीरव्याणि दशधा
न्यान्येकीकृत्य वामितमत्तबीजेन गोदुग्धे
प्रक्षाल्य घृतखण्डमादिपंचवाद्यघोषपुरः
सरं तत्पात्रे प्रथमं ब्रह्मदैवत्येषु ततो विष्णु
दैवत्येषु ततः शिवदैवत्येषु निक्रमेण वी

शि।
४३
43

जानि निर्याप्य हरिद्रामिश्रितजलैः संक्षि
प्तः नूतनवस्त्रेणाच्छाद्य संध्यायां रक्षेद्रात्रेव
सप्तस्वपि दिनेषु प्रतिदिनं बलिं दद्यात् तत्र
प्रथमं ~~[illegible]~~ दिवसे।
तिललाजामकुशान्योदनानहरिद्राचूर्ण
संयुक्तानेकीकृत्य कवलत्रयं निष्पाद्य पा
त्रत्रये कृत्वा त्रिविधस्यापि पात्रस्य समीपे।
त्रिकोणमंडले साधारणं: प्रथमं वलनदे
वनपात्रस्य समीपे सर्वभूतानि इहागच्छ
त इह तिष्ठन्तेति भूतान्यावाहयेत् स्थाप्य ॐ
सर्वभूतेभ्यो नम इति गंधादिभिः संपूज्य स
र्वभूतबलिं स्थापयनम इति बलिं दद्यात् संपू
ज्य हस्तमूलेन जलं गृहीत्वा वामहस्तेन बलि
पात्रस्य स्थाने सर्वभूतेभ्यः एष बलिर्नमः इ
ति बलिपात्रोपरजलं निक्षिपन् बलिमु
त्सृजेत्। एवं विष्णुपात्रसमीपे तथा शिवपा
त्र चतुष्कसमीपे च बलिं दद्यादिति प्रोक्तका
लत्रयेपि बलिदानविधिः अत्र केचिन्म

ण्डलस्य चतुर्दिक्षु बलिर्देयस्ताहुः यथागुरू
पदेशं कार्यं ततो द्वितीयदिने पितृभ्यस्तिल
तण्डुलैः प्रागुक्तपरिपाट्यैव प्रोक्तकालत्रये ब
पिबलिं दद्यात् एवं तृतीयदिवसे पक्वेभ्योद
धिसक्तुलाजामिश्रितं बलिं दद्यात् चतुर्थे
ह्नि नागेभ्यो नारिकेरजलान्मुत्रसक्तु पिष्टब
लिं पञ्चमादिने ब्रह्मणे पयस्या स्थितश्च बलिष
ष्ठदिने शिवाय पायपूपसंयुतौदनबलिः सप्त
मेऽह्नि विस्वे गुडौदनबलिः नवरात्रपक्षेतु
विघ्नपण एवाष्टमदिने दुग्धौदनबलिः नवम
दिने कृसरबलिर्देयः अत्र सर्वत्र बलिदानेप्र
थमादिने प्रोक्त एवाविधिर्ज्ञेयः तत्तन्नाम्नापू
जनं बलिविसर्जनं च ज्ञेयमिति अत्र नव स
प्तदिनेषु प्रतिदिनं तत्तद्देवताबलिदानानं
तरं दशदिक्पालेभ्योपि तत्तद्दिक्षुः ॐ इन्द्रा
य एष बलिर्नम इत्यादि तत्तन्नाम्ना घृतशर्क
रासहितपायसेन बलिर्देयः इति बीजारोप
णविधिः अथ दीक्षाकालः तत्रादौ गुरुरु

शि॰ १
५५
५५

क्रर्यः शुद्धिं विचार्या। निषिद्धकाले दीक्षा का
र्या। निषिद्धकालस्तु ज्योतिःशास्त्रे: नीचस्थ
स्य वक्रसंस्थस्यातिचरणगते वालवृद्धास्त
गे वा सन्यासो देवयात्राव्रतनियमविधिः क
र्णवेधस्तु दीक्षा मौंजीबंधोंगनानां परिणय
नं विधिर्वास्तुदेवप्रतिष्ठा वर्ज्याः सद्भिः प्रय
त्नात् त्रिदशपतिगुरौ सिंहराशिस्थिते च
१ वृजकर्मनृपाभिषेकविधिमग्न्याधानपा
णिग्रहान देवस्थापनमौंजीबंधनविधीन्
कुर्यान्न यास्यापने: देवेज्यास्फुजितोस्तया
स्तुमितयोर्वाल्यवृद्धत्वयोः केतावभ्युदिते
तथा ग्रहणे तावत्पावति विशाष्टमी २ गुरु
शुक्रयोर्वाल्यवृद्धत्वेदिनावधिरपि तत्रैव
बालः शुक्रो दिवसदशकं पंचकं चैव वृद्धः
पश्चाद्वृद्धो त्रिदिनमुदितः पक्षमेकं क्रमेण
जीवो वृद्धः शिशुरपि तथा पक्षमन्यैः शिशुत्वो
वृद्धो प्राक्तो दिवसदशकं पश्चिमे पूर्वे: सप्तरात्रं ३
रास्फुजिच्छुक्रः अत्र गुरुवत् शुक्रानि वारे

पुनर्दोषदुष्टमाप्यते अनुकूलत्वात् दक्षिणाय
न दोषस्तु दीक्षाव्यतिरिक्तकर्मसु ज्ञेयः दी।
क्षायां श्रावणाश्विनादीनां ग्रहणात्तु अथ
मासाः तत्र मंथानभैरवतन्त्रे चैत्रे दुःखप्रदी।
क्षा स्याद्वैशाखे सर्वसिद्धिदा मार्गशीर्षे च पौषे मे
धाविनाशिनी ५ माघे सुवर्णलाभः स्यात्फा
ल्गुने सर्वसिद्धिदा तथा सारसंग्रहे मधुमासे भ
वेद्दुःखं माधवे रत्नसंचयः मरणं भवति ज्ये
ष्ठाषाढे वंशनाशनं समृद्धिः श्रावणे नूनं भवेद्भा
द्रपदे पशुक्षयः प्रजानामाश्विने मासि सर्व
तः शुभमेव हि २ ज्ञानं स्यात्कार्तिके सौख्यं
मार्गशीर्षे भवत्यपि पौषे ज्ञानक्षयो माघे भ
वेन्मेधाविवर्द्धनं फाल्गुनेपि समृद्धिः स्या
न्मलमासं परित्यजेत् इति आषाढनिषेधः श्री
विद्यातिरिक्ते तथा च योगिनीहृदये ज्येष्ठे मृ
त्युप्रदा चैव आषाढे धनसंपदः इति वचनात्
तन्त्रान्तरेपि पुण्यतीर्थे कुरुक्षेत्रे देवीपीठच
तुष्टये प्रयागे श्रीगिरौ काश्यां कालकालेन।

शि०।
९५
95

शाधयेत्॥ अत्र यद्यप्याश्विनमासे दीक्षायां वि
हितः तथापि महाभवचतुर्दश्यामुपरागेषु
वाश्विने ऽत्र मंत्रं भवेत् मंत्री धरित्र्यां सम्पन्नजन्म
स्विति शिवयामलवचनादाश्विनमासे दीक्षा
यां विहितोपि निषिद्धः महाभवचतुर्दशी शि
वरात्रिः तथा श्रीकंठसंहितायां शारत्काले च
वैशाखे दीक्षा श्रेष्ठफलप्रदा मार्गफाल्गुन
ज्येष्ठा स्वप्येवंवत्तु माघमा माघमासं तु प्रभ
दा कृष्णाकषाढमासके आननंदाश्रावणो
मासो येषि भाद्रश्च निंदिता इति तथा ज्ञानार्ण
वे शुक्लपक्षे शुभदिने शुभवारे वरान
ने मंत्राचारंभणं कुर्यादिति तथा कालोत्त
रे मुक्तिकामैः कृष्णपक्षे भूतिकामैः सिते
सदा दीक्षा कार्या महादेवीति तथा शैवा
गमे शुक्लपक्षे प्रकुर्वीत कृष्णेवा देशि
कोत्तमः शुक्ले समृद्धिमालः कृष्णे मध्यमतो
भवेदिति अस्त्रागरे चिंतामणो अश्वि
नी रोहिणी चार्द्रा तथा पुष्यो तरात्रयं हस्त

चित्रास्वातिमैत्रविशाखाश्वधनिष्ठया पुन
र्वसुरेवतीचक्षी स्नायामुत्तमामता: मैत्रंत्व
नुराधा तथाकामधेनौ रोहिणीमार्गशीर्ष
चतथापुष्यस्वहस्तक: स्वातमनुराधरेवती
चतथाचाप्युत्तरात्रयं शुभान्येतानि दीक्षा
यां नक्षत्राणिवरानने इति अथ निषिद्धानि
पिंगलामते कृत्तिकायां मनस्तापो भरण्यां
वमहापद: पूर्वायां दंण्डुज्येष्ठाजामघायां म
नुमादिशेत मूले मकलहं विंधात ज्येष्ठाम
वतिहानिरा पूर्वाषाढे मयंप्रोक्तं श्रावणेनक
रोगदा शतभिषायां शोमद्यासंतापं भाद्रपदे
मवेथिति अथ निषेध: नक्षत्रसारसंग्रहे पू
र्णिमापंचमीचैवद्वितीयासप्तमीतथा त्रयो
दशीचदशमी[illegible]मी प्रशस्तासर्वकामदा त
था श्रीकंठसंहितायां द्वितीयासप्तमी अष्टा
षष्ठीसर्वत्रनिंदिता द्वादश्यामपिकर्तव्यंत्र
योदश्यायामथापिवा: विजयमालिनीतंत्रे
पंचम्येकादशीशुक्लासप्तमीचत्रयोदशी

शि० ।
४६
46

दशमी शुक्लपक्षस्य द्वादशी च विशेषतः
रत्नसागरे तृतीया विहिता नित्यं षष्ठी सर्व
त्र निंदिता सप्तम्यां धनलाभः दशपादष्टम्यां
गुरुनाशनं नवम्यां रिपुनाशः स्याद्दशमी सु
खदायिनी एकादश्यां भवेल्लाभो धनस्य सं
चयभस्य च द्वादश्यां धनलाभः स्यात्त्रयो
दश्यां सदोदयः शिष्यहानिश्चतुर्दश्यां पौ
र्णमासी तु निंदिता अमायां पुत्रनाशः
स्यात्प्रतिपद्यधुनापि नीति अत्र यदेवता
विशेषेतिथि विशेषः कालोत्तरे तु ल
ग्नः पौर्णमास्युक्ता या द्वादशी चक्रधारि
णः चतुर्दशी शिवस्योक्ता वाचः प्रोक्तास्त्रयो
दशी द्वितीया तु श्रियः प्रोक्ता भावलाश्चतृ
तीयका चतुर्थी गणनाथस्य भानोः प्रो
क्तानुसप्तमी इति अथ वासराणि तत्र मं
त्रसद्भावे मंत्रारंभो रवौ शुक्रे बुधे जीवे वि
विशेषतः प्रानोमस्तु क्षरं भौमे सोमे सर्वं
च निष्फलम् सारर्भग्रहे रवौ गुरौ बुधेषु

के कर्त्तव्यं परमेश्वरि इति ज्ञात्वा वरारोहे मं
त्रे दद्याद्विचक्षणः विजयमालिनीतन्त्रे रवौ
बुद्धिमवाप्नोति शुक्रे चैव धनागमः बुधे भि
योगरहितो गुरौ पुत्रान्वितो भवेत् शन्यंगार
कयोर्मृत्युरविघ्नासोमके भवेत् इति ज्ञात्वा
वरारोहे दीक्षां दद्याद्विशालधीरिति अथ यो
गः तत्र रत्नावल्यां योगाश्च प्रीतिरायुष्मान् सौ
भाग्य शोभनः शुभः सुकर्मा च धृतिर्वृद्धिर्ध्रु
वः सिद्धिश्च हर्षणः वरीयांश्च शिवः सिद्धो ब्रा
ह्मणैन्द्रश्च षोडशेति अथ वारयोगाः तत्र वासि
ष्ठः पूर्वाषाढाप्रतिपञ्चमीकृत्तिका तथा पूर्वा
भाद्रपदा षष्ठी दशमी रोहिणी तथा द्वादश्यां
सर्पनक्षमर्यमणा च त्रयोदशी नक्षत्रत्रयं पादु
येने देवानामपि नाशदा इति सर्पनक्षं अश्ले
षा अर्यमा उत्तराफाल्गुनी तथा ज्योतिःशा -
स्त्रे करणानि शुभानि करणान्याहुर्दीक्षायां
च विशेषतः शकुन्यादीनि विष्टिं च विशेषेण
विवर्जयेदिति अत्रादिपदेन किंस्तुघ्नं चतु

षट्स्नागानां ग्रहणं अथ लग्नानि तन्त्रसार
संग्रहे मन्त्राधारंभणं मेषे धनधान्यप्रदं भवे
त् वृषे मरणमाप्नोति मिथुने पत्यनाशनम्
कर्कटे सिद्धिः स्यात् सिंहे मेधाविनाशनं क
न्यालक्ष्मीप्रदा नित्यं तुलायां सर्वसिद्धयः वृ
श्चिके सर्वसिद्धिः स्यात् धनुर्ज्ञानविनाशनं
मकरः पुत्रदः प्रोक्तः कुंभो धनसमृद्धिदः मी
नो दुःखप्रदो नित्यमेवं राशिफलं प्रिये तथा
रुद्रयामले मीने सिंहे तथा चापे वृषे हानिः प्रजा
यते मेषे सर्वसमृद्धिः स्यात् कन्या रत्नप्रदा भ
वेत् तुलायां धानध्यान्यस्यात् वृश्चिके स
र्वसिद्धयः मकरे पुत्रलाभः स्यात् कुंभे पशुस
मृद्धयः मिथुने पशुनाशः स्यात् कर्कटे राज्य
दो मतः एवं लग्नफलं ज्ञात्वा मंत्रं दद्याद्वि
शालधीः वृषं मीनं तथा चापं सिंहलग्न
विवर्जितं सुखदं शुभदं नित्यं कन्यायां स
र्वसिद्धमिति अथ दीक्षालग्नात्स्थानवि
शेषेषु स्थितानां ग्रहाणां शुभाशुभफलानि।

निसारसंग्रहे त्रिषडायगता: पापा: शुभा: के
न्द्रत्रिकोणगा: दीक्षायां नु शुभा: सर्वे रंध्रस्था
सर्वे नाशका: अथ एकादशस्थाने लग्नच
तुर्थसप्तमदशमस्थानानां केन्द्रसंज्ञा पंचम
नवमस्थानयोस्त्रिकोणसंज्ञा सूर्यकुजशनि
राहुकेतुश्च पापयुक्तबुध: क्षीण: शशी च पापा
गुरुभृगुसुतपापरहितबुधपूर्णचंद्रा: शुभा:
रंध्रं अष्टमस्थाने सर्वे नवग्रहा इत्यर्थ: अथ चं
द्रफलम् जन्मत्रिषट्सप्तैकादशोपगत: श
शी शुभफलप्रदो मत: नेत्रद्वादशवसुपंचवे
दग्रहराशिगा: पापी दुष्ट: स्मृत: अथ दीक्षाका
ल: नक्षत्रेवारामे अधोमुखेशुभे भवत्येवं च शु
द्धो विशेषत: ह्रस्मताराबलं कुर्यात्सर्वनामा
दिविचिंतनम्: धर्मद: प्रात: काल: स्मात्से
गवो राज्यद: स्मृत: मध्यान्हे सर्वसिद्धि: स्या
त्सायान्हे मध्यमो भवेत् रजनी मंत्रदानेतु
निषिद्धा देशिकोत्तमै: दिवा सर्वं प्रकुर्वीत
सिद्धिदं परमस्मृतमिति अधोमुखनक्षत्रा

शि०।
४८
49

णेन्तु मूलाग्रयमघाद्विदैवभरणीसार्पाणि
पूर्वात्रयं ज्योतिर्विङ्गिरधोमुखं हि नवकं
भानामिदं कीर्तितं वापीकूपतडागगर्तपरि
खाखातानि धेऽद्धति क्षेपायूलबिल्लप्रवे
शागणितारंभाः प्रसिध्यंतिच द्विदैवं विशा
खानक्षत्रमिन्द्राग्नीदैवतं तिष्यन्ते: अथदी
क्षायां कालविशेषः तत्र ज्ञानार्णवे मंत्राधा
रभणं कुर्यात् ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ग्रहणारे
वरे वाशिकाल: सप्तारे वाघे इति कुलमूला
वतारे पवित्रपर्वापि दामनेवाशुभे दिने का
लवर्गनकर्तव्या ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः पुण्यती
र्थे कुरुक्षेत्रे दीपावच्छनुष्ठये इति तथा रत्न
सारे सत्तीर्थके विषुवासे तन्तुदामनपर्वणि
मंत्रदीक्षां प्रकुर्वाणो मासर्क्षादीन्नशोधये
त् इति अत्र यद्यपि सूर्यसोमग्रहणयोर्दीक्षा
यां समानकालतोक्ता तथापि ग्रहणप्रशं
सकानि वचनानि सूर्यग्रहणपराणेव ज्ञेया
नि सूर्यग्रहणकाले तु नान्यदन्वेषितं भवे

त सूर्यग्रहणकालेनतु समो नान्यः कदाचन त
त्रय यत्कृतं सर्वमनन्तफलदं भवेत् नमासति
थिवारादिशोधनं सूर्यपर्वणि ददातीहं च गह्ला
यात्तस्मिन्काले गुरोर्नरः सिद्धिर्भवति मंत्रस्यावि
ना मासेन वेगतः इति चिंतामणिकालोद्भवयो
सूर्यग्रहणस्यैव चैव विधायकवचनदर्शनात्
चंद्रग्रहे तु या दीक्षा वनचारिणां जनकस्य तु या
दीक्षा दारिद्र्यं सप्तजन्मसु इति योगिनीतंत्रे चं
द्रग्रहणे दीक्षानिषेधवचनादर्शनात् प्रागुक्त
जनी मंत्रदाननिषेधवचनाद्धेति सूर्योपरागका
लेप्युपरागस्याधारणत्वात् प्रागुक्तशिवयाम
लवचनेन निषिद्धत्वान्नात्यंतमप्रशस्तत्वमव
धेयः किंतु चंद्रसूर्यग्रहे तीर्थसिद्धक्षेत्रशिवा
लये मंत्रमात्रस्य कथनमुपदेशः सउच्यते
इति कालिकोद्भववचनात् मंत्रांतरेषु विधि
वद्दीक्षितानां प्राप्तपूर्णाभिषेकानां कौतुका
र्थमन्यमंत्रग्रहणेच्छा चेद्भवति तदानिजगुरो
रेव सकाशात् चंद्रसूर्यग्रहणकालेप्युपदेशाः

शि॰ ।
५९
तेय

पतो मंत्रग्रहणेन दोषावहइति तत्वसारे दीक्षां
वक्ष्ये यसंक्षिप्तामथ काचार्यसंमतां यदैवेच्छा
तदा दीक्षा गुरोराज्ञानुरूपतः न तिथिर्न व्रतं हो
मो न स्नानं न जपा क्रिया दीक्षायां कारणं किं तु स्वे
च्छावाप्ते तु सद्गुरौ शिष्यमाहूय गुरुणा कृपया
दीयते यदा तदा लग्नादिकं किंचिन्न विचार्यं कथं
चन सर्वे मासा ग्रहा वारा नक्षत्राणि च राशयः
यस्मिन्नहनि संतुष्टो गुरुः सर्वे शुभावहाः इत्य
लं तद्विस्तरभयात्परमिति सुन्दराचार्य
शिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चंद्रिकायां प्र
णीतायां प्रकाशो गात्त्रीयकः इति श्रीसुन्दरा
चार्यचरणारविन्दद्वंद्वांतेवासिनी वासभट्टे
न विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां तृती
यं प्रकाशः अथ क्रियादीक्षा तत्र श्रीसारसंग्र
हे अथ वक्ष्यामि दीक्षाणां विधानं मंत्रिका
म्यया याभिर्विना न लभ्यते सर्वमंत्रफलानि
हि आत्मनां भवदत्ते ताभिरेवं ति दुरितान्य
पि तेन दीक्षा इति प्रोक्तमस्माभिस्तत्त्वविचार

के: ताश्चक्रमेणकथिता: क्रियामथ्यर्णमथापि
कल्लामयी वेधमयी वत्तस्त्वाज्ञानदा: शुभा: पंच
मी श्वरीतंत्रे पुण्याहं वाचयित्वा दैवज्ञस्वरे: स्व
स्तिपूर्वकम् पंचवाद्यानि नादैश्च वेदघोषै: सुहृ
द्वृत: गच्छेद्गृहं शिष्य: प्रणम्य गुरुपादुकां दत्वाव
रणसामग्रीसंकल्पवरण्यादिकम् गोत्राचार्यमुक
मंत्रस्य ग्रहणार्थं द्विजोत्तम गुरुत्वेनेति संभाष्य त्वा
महं वृतवानस्मि इत्युक्त्वा वरण्याच्छिष्योवृतोस्मी
ति ततो गुरु: यथाविहितं गुरु: कर्मकुरुष्वेति वदे
च्छिष्य: करवाणीति वोच्चार्य पंचवाद्यपुर:सरं
तत: शिष्येण सहितो यायाद्यागगृहे गुरु: सार
संग्रहे पुण्याहवाचनं कृत्वा शिष्यो भक्तिपरायण:
हारकुण्डलकेयूरमुद्रिकाङ्गदभूषणै: हेमयज्ञो
पवीतैश्च मधुपर्कं यथाविधि महार्घवस्त्रैस्तांबू
लफलपुष्पै: सुगंधकै: प्रवित्तशाठ्यमभ्यर्च्य
यावद्दक्षिणया गुरुं स्नापितो पितयाभ्यर्च्य वरणं:
याद्युक्तसंख्याकान् मधुपर्कविधानमुक्तं ग्राम
रे मधुपर्कविधानं तेप यथावत्कथयाम्यहं श्री

शि । ५०.

50

यर्णीवृक्षपीठानि हस्तमानानि मानतः अष्टां
गुलसमुच्छायसहितानि समानि च सप्तविंश
तिदर्भाणां वेण्याग्रग्रंथिभूषिता विष्टरः सर्वय
त्नेषु लक्षणं परिकीर्तितं सुकोसोदकं संपूर्णाः
पाद्यार्थे ताम्रगडुकाः शंखाः अर्घप्रदानाय गंध
पुष्पफलान्विताः दूर्वादिकसमायुक्ताः स्थापनी
याः पृथक् पृथक् सुताम्रस्य कमण्डल्वः आच
म्योदकपूरिताः संपुटाः मधुपकार्थकाः स्याद्दधा
दिपूरिता महांत्यर्घाणि वस्त्राणि मुद्रिकाद्यं सु
भूषणं मयूरपत्रच्छत्राणि सोत्तरीयाणि समाह
रेत पादुकाः आहरेत तन्त्रचामर्भूषिताः अन्यस्म
तो यद्दत्तं मधुपकस्य पूजने तत्कृत्वा फल
माप्नोति महापत्नाहणे परे अन्यस्यो मधुपक
स्य विप्रेभ्यः पूजने स्मृतं भक्त्या तद्द्विगुणं दष्ट
ध्याय वार्पस्य सुभक्तिमान अन्योर्द्विजैः समंय
त्र देशिकप्रपूजने तस्मिन्पतेत फललस्वल्पम
ना च होय पद्याक्षितेः इति सारसंग्रहे देशिकें
द्रो विधानेन स्नात्वा निर्वर्तिताह्निकः मौन

मास्थाप्य भूयो ऽपि गच्छेद्यागगृहं प्रति आचार्यः
पूर्वदिवसे ऽधिवासे कृतपरिवेशसमासने । शिष्यं मूलेन सं
जसंस्थाप्य दैवेन धावनं दन्तानु विशाल्य गुरुः ततः
स्थण्डिले हस्तमात्रके चतुरस्रे स्थापयेत्तत्प श्चा
त्ततो गुरुः ईशानाग्रे स्नानं स्नानभूः प्रागग्रे भू
मिरूत्तमा आग्नेयाग्रे पनस्तापो वंधुनाशश्च
दक्षिणे पक्षसाग्रे मृत्युभयं वारुण्याग्रे मनःसु
खं वायव्याग्रे व्याग्रता च कौबेराग्रे सुखावहम्
अमंगलस्थानपाने प्राय श्चित्तं समाचरेत् प्रा
यश्चित्तमग्रे पुनश्चरणप्रकरणे वक्ष्यते ततः
स्वप्नपरीक्षां च कुर्याद्देशिकसत्तमः क्रूरस्वप्ने अध
मा दीक्षा त्यक्रूरे मध्यमा मता उत्तमस्वप्नपूर्वा
दीक्षा समा मता स्वप्नलक्षणानि तत्र वेदनप्र
करणं चाग्रे पुरश्चरणप्रकरणे वक्ष्यते तथाप्ये
वं विचार्य स ततो गुरुः पूजां समाचरेत् । विधा
याचमनं तत्र सामान्यार्घ्यं विधाय तत् अर्घोदकेन
संप्रोक्ष्य द्वारपूजां समाचरेत् द्वारपूजा वक्ष्यते
ततश्च देशिको विघ्नान् दिव्यान् नाना लोकमनश्च

न्तरिक्षगतान् द्योष्ठ्यैरुत्सारयेत्क्रमात् पा
र्थिवान् पार्ष्णिघातैस्तु त्रिभिरुत्सारयेत्ततः
अंगसंकोचमाकिंचित्तु शाखां वामगतांस्त्यजे
न् उत्सारितानां विघ्नानां देहल्यन्तु पाक्षिणे
पादेन दक्षिणेनाथ प्रविशेद्यागमंडपम् दक्षि
णपादपुरस्सरं प्रवेशः पुंदेवताविषयः शाक्ते तु
वामपादपुरस्सरमेव वामपादं पुरस्कृत्य प्र
विशेद्यागमंडपमिति त्रिपुरार्णववचनात्
तथा वृत्तानां स्वधीयां चनेन्द्रत्यां शिशिपू
जयेत् आर्घ्येषुनाच्यगव्येन यागस्थाने सुसिं
चिते । वीक्षणाद्यैर्भवतशुद्धिं चतुर्द्वारं तमाव
रेत् संवीक्ष्य मूलमनुना ह्यस्त्रेण प्रोक्षयेत्त
तः कुर्यात्ताडनं मन्त्रेण कवचेनावसेचयेत्
श्रीखण्डागुरुकर्पूरधूपितैस्त्रेण सप्तधा ज
ह्यान् वेदनसिद्धार्थदूर्वाभस्माक्षतान् कृशा
न्सलाजान्विकरेन्मंत्री प्रसूनप्राह्नमंडपे
मार्जयेदस्त्रमंत्रेण तान् मंत्री दर्भमुष्टिना
आसनायतु वह्न्याईशाने स्थापयेत्तता

न पुण्याहं वाचयित्वाथ विप्रान् संतोष्य यत्नतः
वेदिकायां लिखेत्स्वान् सर्वतोभद्रमण्डलम्
तल्लक्षणमथो वक्ष्ये सर्वतन्त्रानुसारतः देशि
के वेदिकामध्ये गोमयेनोपलेपिते पूर्वोक्तक्र
मयोगेन चतुरस्रं प्रकल्पयेत् चतुःकोष्ठस
मायुक्तं कर्णसूत्रविभूषितं तत्र कोष्ठचतुष्के
तः सूत्राणां पातयेच्चतुष्टयं कोणाष्टमध्यकोष्ठम
ध्येषु षट्पंते मल्लकाग्रेषु रुद्रवारुणयोर्युग्मं
याम्यसौम्यगतं द्वयं मकरेष्वेषु सूत्राणि च
त्वारि मंत्रवित् पूर्वपश्चिमगतं द्वद्वं सोत्तरग
तं पुनः मकरान्पूर्ववत्कुर्यात्तत्र सूत्राणि पा
तयेत् शतयुग्मं च पंचाशत् षट्पदानि यथा
पुनः प्राग्भवन्ति रम्याणि सूत्राण्येवं वेदिकाश्रा
येत् षट्त्रिंशत्कोष्ठके मध्ये सरोजं परिकल्प
येत् तद्बहिः परितः पीठमेकपंक्त्या प्रकल्पयेत्
पाताद्वयेन तद्बाह्यवीथीकल्पनमीरितं स
तोल्पयोक्ति युग्मेन द्वारशोभाविधानतः उप
शोभाश्च कोणानि मंत्रवित्परिकल्पयेत् अ

पृ०१
५२

52

यवक्ष्येविधानेनसरोजालिखनक्रमंसरोज
स्थानजंभागंद्वादशांतुपरित्यजेत् ततोवृत्तत्र
द्वयंमध्येकुर्यात्सम्यग्यथाविधि कर्णिकांम
ध्यवृत्तेनाद्वितीयेनतुकेशरान् ग्रंथ्यवृत्तेनप
त्राणिपत्राग्रंरूपकभागतः अन्त्यवर्तुलमध्य
स्यपरिमाणंतुपङ्क्तितः किंजल्काग्रेषुसंस्था
प्यपार्श्वेतस्त्वर्द्धचंद्रकान संलिख्यसंधिसं
बद्धसूत्रन्यासंविधायच दलाग्रमानतोवृत्तं
कुर्यात्सम्यग्विचक्षणः वृत्तान्तर्मध्यसूत्रस्य
पार्श्वेतुयथाविधिः बहिःकरेणकुर्वीतप
त्राग्राणिविधानवित् किंजल्कान्यत्रमूले
षुदिशःकुर्वीतदैशिकः सामान्यंकमलंह्ये
तत्प्राल्लेसर्वत्रगीयते त्रिभिःपादैस्तुपीठ
स्यपादान्कोणेषुकल्पयेत् अतिरिक्तैःप
दैःपीठगात्राणिरचयेत्ततः वीथीपंक्तिद्वयंस
मागेकीकृत्यप्रमार्जयेत् ततोद्वाभ्यांच
तुर्भिश्चकोष्ठैर्द्वारंचतुष्टयं चतुर्दिक्षुवि
धानेनरम्याकारंप्रकल्पयेत् कोष्ठेत्रय

एवैकेनप्रत्येकंद्वारपार्श्वयोः शोभाभवेत्त
स्य कोष्ठैरेकत्तरिज्ञाभिरेवच उपशोभास्ततः
कोष्ठैः षड्भिः कोणानि कल्पयेत् रजोभिर्भूषि
येत् पंचवर्णैरितनुमंराडल्लं निशारजोभवे
त्पीतंशुक्लंतण्डुलजंस्मृतम् रक्तंकौशुंभमुदि
ष्टंकृष्णमाङ्गुर्मीषिणः पुनाकदाहसंभूतंश्या
मंविल्वच्छदोस्थितं पंचवर्णाः समाख्यातादी
क्षामण्डलकर्मणि पुन्नाकदाहसंभूतात्स्थ
तंडुलजाद्रूतिरीकाउत्सेधतारतोरेखाः शुक्ला
अंगुलमानतः तारोविस्तारः सर्वाः सीमागता
कार्याः शुक्लामण्डलकर्मणि पीतवर्णेनपूर्णे
नकर्णिकांपूरयेत्ततः किंजल्कान्पूर्ववर्णेन
दलानिश्वेतवर्णेनततः श्यामेनरजसासंधीन्मं
त्रविद्यालपूरयेत् अथवाकर्णिकांमंत्रीपते
नैवप्रपूरयेत् किंजल्कान्पीतरक्तेनरक्ते
दंचलान्यपि कृष्णेनरसासंधीनकुर्यान्मंत्र
पिद्भुत्तम पीतेनवायकृष्णेनपीठगर्भंप्रपू
रणं पीठमादौतुरक्तेनपीठगात्राणिपाछ्व

तः वीथीचतुष्कमध्ये तु कल्पवल्लीः प्रकल्प-
येत् पत्रमूलफलाकारमणिनाहरयेणभा
नानावर्णैरजोभिस्तां रंजयेत्कुशालीगुरुश्च
श्वेणरजसाद्वारचतुष्कं पूरयेत्ततः रक्तवर्णे-
न तच्छोभाः पीतेनैवोपशोभिताः कृष्णव-
र्णेन कोणानि वहीरेखा वर्तयेत्ततः शुक्लचारु-
णा रव्यकृष्णैस्तु रजोभिर्भूषयेत्क्रमात् सामा-
न्यसर्वतोभद्रमण्डलं ह्येतदुत्तमं अन्यानि मं-
डलान्यत्र वक्ष्यन्ते पि प्रसंगतः पूर्वोक्ते चतु-
स्रे तु तावत्सूत्राणि पातयेत् यावत्स्युः को-
ष्ठकानि चत्वारिंशत्समन्वितम् वेदावि-
तं तु तन्मध्ये पर्यंकं षट्त्रिंशत्काशुभम् एक
पंक्त्या भवेत्पीठं पीठिकानात्र दृश्यते पूर्व
वत्तद्वारशोभास्यादुपशोभानत्रातिये ष
ड्भिः कोष्ठैस्ततः कुर्यात्कोणानि शुक्लव-
र्णेना अत्रम्नास्त्सर्वं विधातव्यं पूर्ववन्मण्डलम्ब
च्छुभं एतन्मण्डलमन्यत्तु चतुरस्रे सुशो-
भने पातयेत्क्रमात् सूत्राणि पावत्कोष्ठानि

सर्वतः चतुःषष्टिमितान्यत्र जायंते तत्र म
ध्यतः चतुर्भिः पंकजं कार्यं वर्तुलं तत्समंत
तः वीथीः कुर्यात्मण्डलान्तर्दिक्स्थितेषु चतुर्ष्व
पि चतुष्के पुतुपप्रानि विदध्यात् मंत्रकोविदः
चतुष्काणि विदिक्स्थानि चत्वारि विभजेः
त्सुधीः यावत्षोडश कोष्ठानि भवन्त्येतानि मा
र्जयेत् यथा यावत्स्वस्तिकानामाकारः प्रक
टो भवेत् रजोभिः शुक्लकहारिद्ररक्तनीलैः
प्रपूरयेत् स्वस्तिकानां शतं चान्यत्पूर्ववत्परि
कल्पयेत् उदितं मंडलं ह्येतत्तत्र वनाभं सुशो
भनं एतत् देवोक्तमार्गेण विस्वस्तिकमनुत्तमं
मंडलं स्यात्तु पंचाब्जं सर्वकामफलप्रदं दीक्षा
यां कमलं दाने देवपूजाव्रतादिषु एतच्चं
डलमध्ये तु कुर्यादित्यतमं बुध्यः एवं मण्
डलमालिख्य प्रोक्षिधव्यतलं गुरुः वेदिका
यामासिने सप्राङ्मुखः संविश्योद्दिश्य वेद्धय
व्यासनोयो नीत्यजुकायो जितेंद्रियः दिशि
केन्दुसंस्थाप्यपूजोपकरणानि च दक्षि

णेवामभागेतुस्थापयेत्कलशंशुभं सुगं।
धिजलसंपूर्णंहस्तप्रक्षालनायच पश्चात्पा
त्रंनिधायात्रदीपान्प्रज्वालयेच्छुभान संस्कु
र्यातानिसर्वाणिवक्ष्यमाणविधानतः व्य
जनंमुकुरंछत्रंचामरं दिक्षुमंत्रवित् कर
शुद्धिंविधायाथकर्पतालत्रयंततः शार
मंत्रेणदिग्बंधंकुर्यान्मंत्रीसहिमाहितः य
हस्तुततउपन्नंरक्षयेत्तंहिसर्वतः मूलशु
द्धिंततः कृत्वाप्राणस्थापनमाचरेत् न्या
सादिकंततः कुर्याद्दिग्रिवोपतमानसः ऋ
ऋषिंन्यसेत्ततोमूर्ध्नि छंदोवक्त्रांगतंन्यसेत्
देवतांहृदयेन्यस्यमूलमंत्रस्यदेशिकः ष
षडंगंविन्यसेन्मंत्री पंचांगंवायथाविधि
यस्यमंत्रस्यपंचांगं नेत्रंतस्यविहीयते अं
गैर्विहीनस्यमानोरंगं तेनैवकल्पयेत् त
ततंत्रैलोक्ययोगेणन्यासान्न्यासान्समाचरेत्
शरीरेस्वस्यमंत्रज्ञोयोगंपीठंप्रकल्पयेत्
देहात्मकेततः पीठेध्यायेन्मंत्रदेवतां द

पूरयित्वा ततो मुद्राः स्थापयेदर्घमुत्तमं जले
न पूरितां दक्षे प्रोक्षणीं स्थापयेत् ततः तत्राल्प
मल्पं पांरवा बुत्तत उत्तरतो न्यसेत् पाद्यमा
चमनीयं पंचमर्कं च मंत्रवित् ततो मूलाणुना
मंत्री प्रोक्षणपद्भिः समाहितः स्वात्मानं मंडलं
चाप्यत्र पूजोपकरणादिकं प्रोक्षयेद्हृद्यपुष्पाद्यै
र्देहे स्वे देशिकोत्तमः योगपीठं समभ्यर्च्य तत्या
समार्गेण मंत्रवित् पीठांतेव ततस्तत्र शून्यपे
द्विरूदेवता ध्यानतः पंचकुर्यात् सुमनोंजली
न शीर्षं हृदि तथाधारे चरणे सर्वगात्रके पूज
येन्निवेद्य नरहिते चंदनाद्यैभिः सर्वोपचा
रैस्तत स्वकं गुर्वादि देवनत्मना समापयेदिदं
सर्वं प्रोक्षणपद्भिः समाचरेत् पानीयं प्रोक्षणी
संस्थं त्यक्त्वा संपूर्य पूर्ववत् उपचारैः स्वदेना
यं मंडलं पूज्य यो रुरुः पूरयेत् कर्णिकां पूर्वशा
लिभिस्तंडुलैस्ततः दर्भाभ्यसेडपर्यघांसाक्षतं
कुर्वकं ततः छिन्नमूलाः कुशा दीर्घाः सप्तविं
शतिसंख्याः ब्रह्मग्रंथी पुनास्त्वम प्रदेशोकूर्च इ

होव्यन्ते यजेद्दाधारशक्त्यादिपीठमंत्राबसा
नकं ब्रह्मादिरहितंतत्रकलशं छिद्रवर्जि
तं त्रिगुणतन्तुकसूत्रेण वेष्टितं सर्वतो वहि
चंदनागुरुकर्पूरैर्धूपैः धूपितं घु
बंजपन् विधानेस्थापयेत्कलशोत्तमं नवरत्ना
नि क्षिप्य कुंभे कूर्चमयोपरि दूर्वाचन्दनसंपू
र्णं विन्यसेद्दक्षान्वितम् पुष्पं नीलं च वैदूर्यं वि
द्रुमं मौक्तिकं तथा ततो मकरकत्तं वज्रं गो
मेदं पद्मरागकं प्रोक्तानि नवरत्नानि देशि
कोत्तमः ततो मंत्री मातृ
कां मनसा जपन् मूलमंत्रं जपन्नन्ते चिन्तये
नैकमानसः घटस्य पीठमेदेवं विचिन्तयन्
साकोत्तमः पंचाशदौषधिकाद्यैः पूरयेत्तद
न्तरं क्षीरवृक्षत्वचं काथैर्ब्रह्मभूरुहत्वगु
द्भवैः गंधपंककप्रसूनाम दिवासितैर्वा शुभै
र्जलैः काथादितोयेन पूर्ण पञ्चत्वग्भिरन्वि
तोऽ येन गंधाष्टकं शुभं मंत्री सर्वसंपत्प्रदा
यकं कलाः सर्वाः समावाह्य पूजयेद्यथा

विधिकल्पादिदेवतारूपं शंखनीरं घटे क्षि
पेत् चन्दनागरुकर्पूरकाश्मीररोचनाभिर्ने
सासिल्हकजटामांसीसटीभिः शान्तिके संभवं गं
धाष्टकं शुभं वश्यं स्पृश्यं शान्तिके मंत्रेषु योजयेत् सि
ल्हकं सिल्हारसश्च प्रसिद्धं काश्मीरकुंकुमः
ह्रीवेरं वस्त्रं कुष्ठमगरुः कुंकुमं मुरं सेव्यकं च
जटामांसी वैस्यवंत उदीरितं ह्रीवेरं वालकं
सेव्यकं उशीरं मुरं मुरहरी इति प्रसिद्धा इति के
चित् मुरा गंधकुटी देसा गंधा ज्ञा गंधमादि
नी मुरा भिर्भूतगंधा च कुटी स्मृता एकांगीति
नानार्थवचनात् एकांग्रेव मुरशब्देनोच्यते इ
ति एकांगी छंरपुरीति लोके प्रसिद्धा जलका
श्मीरकुंकुमैस्सुरक्तचंदनैः नमालनागुरुकर्पूरैः
शोभनं चाष्टगंधकं जलं वालकं चंदनागुरुः
कर्पूरं चारकुंकुमरोचना जटामांसी कपिपु
ताशान्तिके गंधाष्टकं विडरिति शारदातिलक
वचनात् गंधाष्टकस्य संयोगात् सामर्थ्यादीशि
कस्पन मशान्तिकं जलं कुंभे भवेदेभिः कुर्बुधा

ओंदौंकृशानुसंबोधिकलादशाकमर्चयेत्
कालाग्न्यादशाकंसौरंपूजयेत्तदनंतरं कला
षोडशकंचांद्रूपजेत्पश्चात्तमःवेदादिभेद
संजाताःकलाःपंचाशत्तुयाःसन्निधाप्य
समभ्यर्चेत्ततोमंत्रीनुलाःचक्रमात्मध्येमः
स्वःपंचपूजनीयाइमाअपिआत्ममंत्रंस
मुच्चरेत् वसुरंतपदंतद्वाङ्क्षसद्वोपदंत
तःरोणसत्यदमुच्चार्यनषद्धरपदंवदेत् व
देत्सहत्तसश्चामसद्लागोपदंवदेत् वदे
ज्ञाऽसत्जेत्परभाद्ङ्जाशाब्दमुच्चरेत् स
प्तमस्वरमुच्चार्यसविद्वाषाटिनंवदेत् ऋत्वा
वृहत्पदंवान्तेप्रथमोमंत्रईरितःआत्ममं
त्राःहंसइति सप्तस्वरआधारःआद्यादीत
कारःअन्यानिपदानिस्वरूपाणि तथा लो
हितोवह्निसहितःपूतनाद्यान्तिकाततःउ
कापुत्तवतेपश्चाद्वीर्येणामपदंवदेत् गो
नंनीमश्चकुब्जरोगारिश्चाश्चततोवदेत्ःय
स्पोरुषुप्रिषुपदंततोविक्रमणाश्चपि क्षिप।

न्तिलुपदं ब्रूयाद्धना निवृत्तो वदेत् तो स्थो
माधव म्प्रस्थाद्वान्तस्यातोयकांतियुक् द्वि
तीयो मनुराख्यातस्तृतीय प्रोच्यतेधुना तो
हितः पकारः वह्निरक्तयुक् तेन प्र इति पूतना
तकारः तोयं बकारः तस्योमाधव इकारः
तेन विवातेशः तोयं बः कान्तिः अनन्तःमांयु
क् तेन श्वा इति गणान्तो ग्निमांतोयांत्यत्वक
लायुक् यत् तीपकः वल्गुमुख सर्वेश्वाद्देस्ततः
स्याग्रपजामहे पदे सुगंधिपुष्टिवर्धनं चत
तो वदेत् पदं मुर्वारुकमिव बंधनान्मृपदं वदे
त स्योर्मुक्षीयपदेय श्चान्मामृतात्पदं मुद्धरेत्
गणान्तस्तकारः अग्निः रेफः मंतोयकारः उपांत्य
कला बिंदु एतैः समिति पदत्रीयो वकारः
वेदार्द्रं बिंदु तेन वं इति गायत्र्यात्मा चतुर्थः
स्यान्मंत्रः ख्यातो जगत्स्पदं तोयस्याशाश्रमंती
श्रोतासहजाथांतविषयुक् अग्निश्चपेबलः
श्रोत्रोयो निंकल्यपदं वदेत् पत्रुत्वङ्गापदं पः
श्चात्तातो तृ पार्श्वतिपिंपात् अर्शिं वनु प्रजाप

शि॰ १
५७
57

श्चात्पतिर्य्यानापरं स्वदेत् । गर्भं द्विधात्विति
पदेमावाटी पद्मनाभयुक् पंचैतेतैर्वैद्विकामं
त्रास्तेष्वेकैकं प्रपूजयेत् । तोयं वकारः शा-
ल्मली इकारः तेन विद्धति सह जा वकारः दां
तोणकारः विन्दुयुक् । उकार युक् तेन वि
द्धइति । अग्निः रेफः केवलः विसर्गः आषा
ढीनकारः पद्मनाभः एकारः तेन तेइति त
था तारस्य पंचभेदोत्थकलानां मंत्रे सुधीः
आवाह्याद्यौ कलापश्चात्सन्निधाप्य च देशि
कः । माणन्नसंस्थाप्य चाभ्यर्च्य ङेंघांधे साधको
त्तमः । पत्रपत्रे कलापूजाविधिस्तत्रैवमेव हि
तारस्य पंचभेदोत्थकलानां पूजने सुधीः
कलादशकमावाह्य स्वस्थाने सान्निधाप्य
च । हंसः प्राग्विषवद्दिक्साधांस्समंवं संज्ञप्य पूज
येत् । प्राणान्संस्थापनं कृत्वा कलां पूजयेत्ता
एवं जरा घासी श्रण्णा या पीता या अविधान
वित् । निवृत्त्याद्या पियजेऽत्र पुत्त्याविलक्ष
वणा । अकारोकारकौ प्रोक्तौ मकरो विन्दुना

कौ शाक्तिः शान्ताखमीसमं ध्रुवमेदाः समीरिताः
श्रान्तिसोद्वाविमो भेदौ पृथक्गेवसमीरितौ शा
क्तिः सकारः सान्तो हकारः ततो ग्राम्यव्यापनस
पिप्पलद्रुमपल्लवैः सुत्रामवल्लरीनद्धैः कल्प
वृक्षमनीषया कलशस्याननं मंत्री परिधीत
समाहितः पश्चात् रक्षतमं पुष्पं फलं सफलांश्च भव
क्तिकां देशिकेन्द्रः समादायपस्यापयेन्मल्लवो
परि कल्पवृक्षफलानां हिमस्ता विशारदधीगु
रुः पद्यं वरपुरोने नं घटं पश्चात् स्थापयेत् प्र
धानकुंभं संस्थाप्य ते धामे वेगुरुत्तमः तोरणं
नां समीपेषु पूर्वादिषु यथाक्रमात् प्राग्वन्मण्ड
लमास्तिर्विरच्य प्रत्येकं वा हस्तसंपुटं प्रागुक्तं वि
धिना तेषु कुंभान् संस्थाप्य देशिकः ध्रुवं धराबा
कतिं च विघ्नेशं तेषु पूजयेत् आग्नेयादिषु को
णेषु कुंभान् संस्थाप्य पूर्ववत् क्रमतं द्रुमजं यं
लेवासिद्धार्थमग्नं तं तथा संपूज्य वान्हिकोण
दि द्विरादीन पृथक् पूजयेत् पूर्वादिषु ष्टकं भेषु तु
भांमंत्रस्तु वैदिकैः पुनः पूर्वादिकं भेषु पूजयेद्धरि

शि॰
५८
58

गजानपि ऐरावतं पुण्डरीकं वामनं कुमु
दं अञ्जनं पुष्पदन्तं सार्वभौमं सुप्रतीकं च दे
शिकः पूर्वे नद्यां गुरुर्गत्वा उपविश्य निजा
सने संचिन्त्य मूलमन्त्रेण मूर्तिं तस्मिन् गुरु
तमः तस्यां मूर्तौ समावाह्य पूज्य पेष्टदे
वतां स्मृत्वा मूलमनुं मन्त्री सम्यक् नाडीय
घातः निर्गमय्य चैतन्यं नासिकाग्रवि
निर्गतं ब्रजत्नोमा तत्कापञ्जेमहः पुष्पांवि
ते गुरुः मस्तकान्तं समुत्थाप्य तस्यामावाह
येत्ततः संस्थापनं प्रथमतः संनिधानमतः
परं सन्निरोधं च सकलीकरणं च वगुण्ठनं
अमृतीकरणं परमीकृतिं च स्वस्वमुद्रया
संनिरोधं वेति चकारात् संमुखीकरणमपि
ज्ञेयं क्रमाद्विदध्यात् च ततः उपचारान् कल्प
येत् आसनादिपञ्चसूनान्तान् उपचारान्प्रक
ल्प्य च ततः मन्त्रविधाने सुप्रोक्तांगावरणा
न्यपि सर्वाणि लोकपालानां तत्स्वाणां च
पूजनं विधाय पूजांमे व हि धूपदीपनिवेद्य

कैः प्रपंचसारे कृते निवेद्यं च ततो मण्डलं प
रितः क्रमात् मंगलांकुरपात्राणि स्थापनी
पानि मंत्रिणा वेदिकाया दक्षभागे कृत्वा स्थ
ण्डिलमुत्तमम् संस्थाप्य वह्निं संस्कृत्य सर्वे
स्व देवं समाचरेत् यथाविधि ततस्तत्र गंधा
द्यैर्देवतां यजेत् तत्र प्रणवपूर्वाभिर्हुत्वा व्या
हृतिभिः पुरा मूलाण नात ततो हुत्वा साज्येन
हविषा सुधीः पंचविंशतिधा पश्चात् हुत्वा
व्याहृतिभिः पुनः संपूज्य तां चंदनाद्यैः पीठमू
र्तौ नुयोजयेत् अग्निं विसृज्य पीठस्थेन पाय
सेन बलिं हरेत् पार्षदेभ्यश्चंदनादिपुष्पाक्ष
तसमन्वितं ततः स्थापने वेद्यां तज्जलं प्रो
क्षयेत् सुधीः पुनर्यजेत् स्थापचारैः पंचभिर्दर्श
येत्ततः छत्रं च चामरं पश्चात् दद्यात् तांबूलमुत्त
मं छत्रं चेति चकारात् दर्पण व्यजने गृहेत्
सहस्रं च जपेन्मंत्री मूलमंत्रं समाहितः देव
तायै निवेद्याथ तं जपं संपदे ततः ईशानदि
शायः पूर्वं स्थापितो विकिरोत्र च सुवर्णं च

स्त्रसंयुक्तं करकं जलपूरितं · न्यसेदत्रयजे
दस्त्रदेवतां घोररूपिणीं पश्चिमास्यां खड्ग
खेटधारिणीं सिंहसंस्थितां । तिष्ठन्संपूज्य
चनततो गृहीत्वा तं प्रदक्षिणं भ्रमेद्धस्तक्कर
क्षोत्तिलोकपालानितिरयन् नालमुके
नोदकेन देवास्त्रं ध्यावयंस्ततः स्वस्थाने स्था
पयेत्तं लुफट् मंत्रेण ततो चयेत् उपविश्य
तुभूयो खंगंधायैर्मंत्रार्चितमः ततो वन्हिंसु
संस्कृत्य चरुं गोपयचापचेत् नवेलाभ्ना
द्विजैपात्रेक्षालितेपशरारणुनाभिमंन्नाय
तणुलाशालिसंभवान् तिथिप्रसृतिमा
नेनप्राराणं प्रजपन् जपेत् · प्रक्षालितेनपा
त्रेणपात्रवत्रां विधायवः ऊंमंत्रेणततोमू
लमनुनादेशिकोनमः पचेद्गुरुः प्राङ्मुख
स्नुस्विन्नेतमाभिधारयेत् मूलेनस्नुवस
स्थेनघृतेनाथावतारयेत् ऊंमंत्रेणास्त्र
संजप्तेकुशास्तीर्णे विभज्य तं त्रिधात्वेकं
देवतायैपरं वन्हौ निवेदयेत् · शिष्टं शि

ष्येण सहितो गुरुर्भुंजीत प्रवित्त्‌ कृत्वाचम
नं स्नात्वा तं शिष्यमानिय मंत्रवित्‌ प्रादेश
मात्रं हृज्जमंत्रं यथोक्तं दन्तधावनं शिष्यायद
यात्सरदान्‌ विशोध्य प्रक्षालितं त्यजेत्‌ स्ना
त्वा नमंत्रं च यथाविधि तं शिखायां बधेः सु
रक्षितममुं प्रविधाय मंत्री वेद्यां शायीत कुश
संस्तरे रजन्यां शिष्येण सार्द्धममुना गदितो
धिवासः नाम्रादित्माद्विपदेन मण्मयग्रहणं
चरुस्थाल्ली लक्षणमुक्तं कात्यायनेन नि
र्यगूर्ध्वं समित्मात्रा दृढ नातिवहन्मुखी म
ण्मय्योदुंबरी वापि चरुस्थाली प्रशस्यते ति
समित्मात्रा प्रादेशमात्रप्रमाणा प्रादेशा
न्नाधिकोनेति कपिलनवचनात्‌ ति
ष्यप्रसृतिः पंचदशप्रसृतिः शाराणुत्स्त्र
मंत्रं तण्डुलान्‌ त्रिः प्रक्ष्यालितान्‌ तडु
लंग भिल्लेन त्रिः फलीकृतान्‌ तंडुलान्‌
त्रिभिर्देवेभ्यः प्रक्षालयेत्वदित्याहुरिति
फलीकृतान्‌ वितुषीकृतान्‌ भेक्षणेना

र्ध्वमवघट्टयन् यदाह गोभिलः कुफल
क्षतमिव स्थाल्यां पाकं श्रपयेत् प्रदक्षि
णमुदायुवन्निति कुशलो दक्षः तेन क्ष
तमिव प्रदक्षिणं उत्तरं ऊर्ध्वमायुवन् श्र
मिश्रयन् अवघट्टयन् तथा मेक्षणेनेक्ष
णमाह कात्यायनः इध्मजातीयमिध्मार्द्ध
प्रमाणं मेक्षणं भवेत् वृत्तं चाक्षं च पृथ्वा
ग्रमवदानक्रियाक्षममिति। खिन्ने स्वश
ब्दोक्तस्य सुखिन्नोऽत्यदग्धोऽकठिनः शुभः
नचाविशीर्णपिण्डः प्राच्योनचवीतरसो भवे
दिमुक्तलक्षणे घृतेन संस्कृतेन हुं मंत्रेण
बलारयेदिति पूर्वेणान्वयः अत्र हुं मंत्रेण
फट् मंत्रेणेत्यादिषु तत्तत्कथ्योक्तकवच
मंत्रास्त्रमंत्रारूपो ज्ञेयाः ननु हुं मात्रं फट् मा
त्रं च अथाग्निस्थापनम् तत्र नारदपंचरा
त्रे कुंडस्यारंभकारं तेनु संस्कारानकृत्वा
यदि निष्पन्नस्य वत्ते सर्वं विधेयाः स्युः क्रे
मेणावि सारलं गृहे होमकर्म ततो लक्ष्ये स

कल्लागमसंमतम्· सुसंस्कृते तेक गुरोः कुण्डे
संस्कारैस्तु यथाविधि· तेदशाष्टाधिकाः
प्रोक्ताः सर्वागमविशारदैः· मूलाणुना च वसं
वीक्ष्य संप्रोक्ष्याभ्याणिनाततः कुशैः संता
ड्यवास्त्रेणाप्रोक्षयेत् कवचाणुना· खननं स्या
त्पुरेणाप्यतेनैवोद्धारई ष्टिरितः· पूरणं वहृदा
स्त्रेण समीकुर्यात्सेवनम्· कवचेनाथ शा
स्त्रेण कुट्टनं वर्मणामतम्· मार्जनं च विलेप
स्वसंचिंत्यच कलामतम्· संस्कुर्यादेयवा
तानि चतुर्भिः प्रमोदितैः· कुर्यात्समवीकर
णं नमो मंत्रेण पूजयेत्· शरेण वज्रीकरणं
ह्लकुशैः स्यात्तनुष्यथम्· कवचेनाम्भियाणं
चाश्नुश्रानमथाचरेत्· एवं मुक्तैस्तु संस्कारैः
होमे कुण्डानि देशिक· संस्कुर्याच्छ्यवानानि
चतुर्भिः प्रथमोदितैः· इति· शरेणाक्ततं संगमू
लास्त्रमंत्रेण प्रोक्षणं ज्ञानहस्ताग्रेण स्त्रमु
क्षणम्· मुष्टिबंधेन सिंचनम्· ज्ञहारः खा
नमः· पूरणं त्र्यम्बका· ज्ञकं च नारदपं।

चरात्रे · गृहीत्वा चैकदेशात्तु कुंडमध्यात्तु मृ
त्तिकाम् · स्वं गुह्यनामिकाभ्यां च हृदयेना
प्यपूरयेदिति · सेचनं त्वभ्युक्षणमेव · शा
स्त्रेण · अस्त्रमंत्रेण · कर्मण्यस्मिन्मेषु चत्तु
र्षु संबध्नाति · तदुक्तं सोमशंभुना · संमार्जन
समालेपं कलारूपं कल्पनम् · त्रिसूत्रीप
रिधानं च वर्मणाभ्यर्चनं हृदयेनेति · कलाऽरू
रूपप्रकनं सोमसूर्याग्निकलारूपकल्प
नम् · त्रिसूत्रीकरणं सूत्रत्रेणवेष्टनम् · हृ
दयेन पूजनं मेखलात्रयं पंपस्यैव · तदुक्तं ना
रदपंचरात्रे · समभ्यर्च्य ततो दर्भैर्मध्यत
प्रणवेन च · तेनैव विधिना नाभिं पूजयेद्व
ह्निसन्निभम् · मेखलात्रयं पूजायां हृन्मंत्रं तु
प्रयोजयेदिति · वज्रीकरणेन वज्रवष्टलि
खनम् · चतुष्पथं कुशैरथ तु दिक्षु मार्गवि
तुल्यकरणम् · शारदातिलके तु · तन्तु
त्रेण तनुपाशपाटनपितृक्रमम् · अस्त्रपा
ठेन लक्षणं तु · नारदपंचरात्रे · अच्छि

न्नाग्रेस्त्रतोऽस्मैरस्त्रमंत्राभिमंत्रितैः कुंडभि
त्तिगणं सर्ववर्मणा परिशोधयेत् उक्तमेवम
क्षपाटाख्यं कुण्डसंस्कारमुक्तमिति अत्र इ
ङ्कियाणामुद्घाटनमित्यर्थः हुंकारेण राक्ष
सनिवारणमिति केचित् आदिक्षान्ता
नां वर्णानां स्वनं व्याप्तिरित्यपरे पक्षान्तरमा
ह अथ वेति प्रथमोदितैः वीक्षणप्रोक्षण
ताडनाभ्युक्षणैस्तथा । त्रिशाखं शास्त्रिलेखने
खा प्रागुदग्राहृदयाणुना उदग्रादि निर्दिश्यता
दुदग्रादित्यर्थः स्मृतास्य प्रागग्रलेखाग्राणां देवा
दिविधिशावासवा उदगग्रलेखाग्ररेखाणां ब्र
ह्मसूर्येन्द्रवः क्रमात् अत्र रेखान्तरलेखने कु
तश्चारंभः कुत्रावसानमित्याकाङ्क्षायामा
ह सौत्रामणीतंत्रे प्राचीमूर्ध्वमुदक्संस्थं
दक्षिणारंभमालिखेत् प्राचीमूर्ध्वं प्राग
ग्रं उदगग्रं पुरः संस्थं पश्चिमारंभमालिखे
दिति पुरःसंस्थं पूर्वावसानं नारदपंचरा
त्रेपि उल्लिखेदस्त्रराजेन दर्भकाण्डेन प

शि॰। ६२

त्ततः भूमावभ्यन्तरे कुण्डे दक्षिणपश्चिम
क्रमात्‌ उत्तराशावधि यावद्यावत्‌ रेखात्रयं स
मं प्रत्यक्‌ भागात्समारभ्य पावकः विवाधित
चेति अत्र हि मंत्रायाम्नायोर्विकल्पः तथो
त्रेवाग्निपुराणे त्र्यस्रं बहिर्गेहं लिखेत्ततः अ
ग्निगेहे त्रिकोणं दद्यात्‌ पश्चिमे वह्निगेहं
त्रिकोणं अन्तरे रेखा षट्कोणयोर्विकल्पः
तथा यामले षट्कोणेनावृते देवि त्रिको
णं तत्र संलिखेदिति शारदातिलके पि अ
वापषट्कोणवृतं त्रिकोणं तत्र संलिखेदि
ति अत एव नारदपंचरात्रे रेखामात्रमुक्तं
तस्मात्‌ रेखाषट्कोणयोर्विकल्पः शारदाति
लके पि सर्वानभ्युक्षणं तारेण योगपीठमथा
र्चयेदिति सौत्रामणी तंत्रे तु प्रोक्षयेद्गर्भ
वेनवेत्युक्तं वा शाब्दः प्रणवापेक्षया अभ्यु
क्ष्य कुशमानि लेन अभ्युक्ष्य कुशांभोभिरि
ति योगिनी तंत्र वचनात्‌ प्रपंचसारे प्राण
ग्निहोत्रविधिना याज्ञवल्क्ये पीयाव्हयेन लक्ष्मा

ने प्राणाग्निहोत्रविधिरपितत्रैव मध्येंकुवरु
रुणपश्चिमयमदिग्गतानि क्रमेणकुंडानि आ
वसथ्यसभ्यांहवनीयान्वाहार्यगार्हपत्यानी
नि:सारसंग्रहे संघोक्ष्यप्रणवेनाथयोगपी
ठंसमर्चयेत् योगपीठार्चनंप्रयोगे वक्ष्यतेतत
त्रशक्तिंवसंस्मृत्यसम्यग्गलेमतीशम्भोःप्रती
क्ष्याभांसकलजगदात्मस्वरूपिणी ईशान
सहितांतत्रसम्यग्गंधाद्यैर्भिर्यजेत् शक्तिमं
त्रेण तांशक्तिमीशानंमूलमंत्रतःअभ्यर्च्य
मंत्रवित्सम्यक्कर्मणांजंवारणीयकंकुलीन
द्विजगेहात्स्वंपात्रेहृतंवहंततःआनाय्याग्नि
णानैऋतांशंपरित्यजेत् देवांशंमूलमं
त्रेणस्थापयेत्ततःसुधीःपश्चात्तमग्निंसंस्का
रैःसंस्कुर्याद्दक्षिणाद्यैःप्रदीपकलिकाका
रेजेआवाहयेत्ततः एकंचजाठरंवैद्युतव
ह्निभ्यांपार्थिवस्यचःस्मृत्वाग्निबीजंकेनाप्य
वैतन्यंयोजयेत्तथ ओंकारेणाभिमंत्र्याथधे
नुमुद्रामृतीकृतंसंरक्ष्यचशरेणाथकवचे

शि० १
६३
6.2

नावगुंठयेत्ततः संपूज्य कुण्डस्याग्नामपे
त्रिः प्रदक्षिणं प्रणवेन ततः स्वस्य संमुखे
स्वीयकुण्डके देव्या योनौ तत्र जानुस्पृष्टभू
मिश्च देशिकः शिवबीजमिति ध्यात्वा निक्षि
पेदाशुशुक्षणिं तत्रस्थां वमनीयं देव्या देव
स्य कल्पयेत् वैसवयागेन तु नारदपंचरात्रेत
त्रनारायणाव्यसमशक्तिविधौ न लक्षणा
लक्ष्या कृतिपरं मासा अमृतामृतजीवनी
ति तथा कपिलपंचरात्रे कामीन्मंतंततः
कृष्णां लक्ष्मी मृतुमतीं स्मरेत् तयोः संगम
योगेन वह्निः संजायते स्थितिरिति कुंभसं
भवी प्याह लक्ष्मीमृतुमतीमंडत्रमोनारा
यणस्य च यामधर्मेणसंजातमाग्नितत्र।
विचिंतयेत् इति पात्रतामाहिपात्रे यदाह
त्रिः पात्रान्तरेण विहितं तावपात्रादिशुभे
अग्निप्रणयनं कुर्याच्च एवेनावशापिवा
पिहितं कवचमंत्रेण तदलं पिंगलामते
अत्रेणाग्निं समाधाय कवचेनापिधाय

क्रव्यादांशं चैवैतस्मात्तजेद्दक्षिणेणापावर्त्तीति
तथा नारदपंचरात्रे तैजसे ताम्रपात्रे वा मृ॰
एमये भिन्नवेतुवा· तैजसपदं गोवलीवर्द्दन्या
येन ताम्रेनरपदं· एतेन शरावे भिन्नपात्रे वा
कापाले वोल्मुके पि वा· नाग्निं प्रणयनं कुर्या
द्व्याधिहानिर्भयावहमिति· स्मातिसारावलिरवि
न वचनं पुरातनमस्मान्नपरं· अभिनवेत्युक्ते
भैरवीतंत्रेनुयोनाविष्व्यावित्यसे स्वाभिवक्त्रं
पश्चाद्वह्निं मूलमंत्रेणमंत्री सुक्तं तदत्र प्रण
वमूलमंत्रयोर्विकल्पः ज्ञाठरइति· विंदुः प
रमात्मा तस्याग्नीषोमात्मकत्वात्तद्भवो वान्हि
वैदैवः पार्थिवो भौमः· अमृतीकृतं वं बीजेन
अमृतीकरणं ततो विट्याजलवीजेन स॰
विंदुनाक्रुशानोरिति योगिनीतंत्रवचनात्
शारेणाद्विणः सारसंग्रहे उल्काविन्तिपिंगल
पदं हनुयुग्मं पलद्वयं· दहयुग्मं वसर्वं स्म
ज्ञापय ततो द्विठः अमृतं म नुं प्रभाष्ये वह्निशा
नुं ज्वालयेत्ततः द्विठः स्वाहाकारः वपंसारे

शि।
६४

64

अग्निं प्रज्वलितं वंदे जातवेदं हुताशनं सु
वर्णवर्णममलं समिद्धं सर्वतोमुखं अने
न ज्वलितं मंत्रेणोपतिष्ठेद्धुताशनं सर्वज्ञ
मितिशाद्व कर्मणि द्वितीया मंत्रेनुसंबुद्ध्यतं
त्येयं सर्वज्ञाज्ञापयस्वाहेति दक्षिणमूर्ति
संहितावचनात् ज्वालयेत् कुरोमुखेन
कुशैः प्रज्वालयेत्तत इति कुंभसंभव वच
नात् मुखेनैव धमेदग्निं मुखाद्व्येवाभ्यजा
यत इति कात्यायनवचनाच्च मंत्रतंत्रप्र
काशे ततः प्रविन्यसेत् जिह्वा देहे मंत्रैर्वि
भावसोः सलिंगगुदमूर्द्धास्यनासानेत्रेषु
चक्रमात् समसर्वांगेषु जिह्वास्तावक्ष्यंते
त्रिविधात्मिकाः हिरण्या कनका रक्ता कृ
ष्णा चैव तु सुप्रभा बहुरूपा निरक्ता च जि
ह्वाः सप्त इति सात्विकाः अनलेराधिविंद्व
न्ताः सार्द्धपांता क्षणान्विताः अनलः रे
फः इरोपकारः अघो हकारः अपंक्रमो
विजो द्वारसोकयायैवः न्यासे तु सलिंग

गुह्यमूर्द्धास्यनासानेत्रेषु चक्रमात्. विन्यसे
द्रक्तिरिक्तां तां सर्वांगे वह्निरूपिणीमिति सिद्धां
तशेखरवचनात्. सर्वांतेवह्निरूपां न्यसेत्.
प्रपंचसारे. मंत्री प्रविन्यसेद्रूपो वह्नेरण्यगनि
वेशक्रमात्. सहस्रार्चिः स्वस्तिपूर्णौ उत्तिष्ठ पुरु
षस्तथा धूमव्यापी सप्तजिह्वो धनुर्द्धरइति
रितः. अंगमंत्राः क्रमादष्टमूर्तीश्चापि प्रवि
न्यसेत्. मूर्द्धास्यपार्श्वकत्संधुककटिपार्श्वेश
केषु च. प्रदक्षिणेनाविन्यस्येद्यथावहो शात
मः जातवेदाः सप्तजिह्वो हव्यवाहन एव च
अश्वोदरजसंज्ञश्च सवैश्वानर एव च कौ
मारतेजाश्च तथा विश्वदेवमुखो ह्ययो स्मु
रष्टमूर्त्तियो वह्नेरग्नये पश्चाद्यमाः प्रणवा
द्यिनमोन्ताश्चेति पादक्षिणेनाशिरश्चारभ्य वा
मांसादिक्रमेण दक्षांसाद्यधिन्यसेदित्यर्थः
अंधुलिंगं गुदमिति केचित् मुखवशाद्दः प्रत्ये
कं संबध्नाति. कौमारतेजाः स्याद्विश्वमुखे दि
वमुखस्तथेति शारदातिलकवचनात्. सा

रसंग्रहे॰ प्रदक्षिणक्रमेणैव संसिच्य चलतो
जलैः मेखलोपरि संप्रुक्षेः॰ पुनर्दर्भचतुष्ट
यैः॰ दिक्क्रमेण परिस्तीर्य्य दिक्ष्वेवं वज्रमाल
वित्॰ निक्षिपेत्सरिधीनब्रह्मविष्णुशांस्त
थ पूजयेत्॰ दर्भचतुष्टयैः प्रागुदग्रैः पूर्वाग्रै
रुत्तराग्रैश्च दर्भैरग्निं परिस्तरेदिति॰ गणे
श्वरपरामर्शिनी वचनात्॰ प्रागग्रैरथ द॰
र्भैर्धनदादिशाग्रैः परिस्तीर्य कुण्डमिति मेर
वीतंत्र वचनाच्च। त्रिमेखला कुण्डे मध्यमे
खलायां परिस्तरणं परिधिप्रक्षेपः कार्यः तत
दुक्तं योगिनीतंत्रे॰ एकमेखलके कुण्डे मे
खलाधः परिस्तरेत्॰ द्विमेखले द्वितीयायां
मध्यमायां त्रिमेखले तत्र मध्यमेखलोप
रि परिस्तरणं परिधिप्रक्षेपो योनिनालो।
र्ध्वं मेखलयोरन्तराले कार्यः नालं मेखल
योर्मध्ये परिधेः स्थापनस्य च॰ रंध्रं कुर्यात्त
था विद्वान् मध्यमा मेखलोपरीति सारसं
ग्रह वचनात्॰ तथाः स्थंडिले तु सिकतानां

बाह्यभूमौ परिस्तरेदिति परिधयस्तु कात्या
यनेनोक्ताः परिधीन्परिदध्यादार्द्रानैकवृक्षी
यान्बाहुमात्रान्पालाशान्वैकंकतकाश्मर्य
वैल्वानिति स्थंडिलेति स्थंडिलसंके सिक
तानांबाह्यपंक्तिः समेत्परिधीनिति च रौद्री
वर्ज्यं परिधीन् दिक्षु निक्षिपेदिति मे वंधः
दिक्षु पश्चिमदक्षिणोत्तरासु स्थविष्ठो मध्य
मः अणीयान् ह्रसीयान् दक्षिणार्धः कनि
ष्ठोऽन्हासिष्ठ उत्तरार्द्ध इति सूत्रात् पश्चिमे उ
त्तरायं अन्ययोः पूर्वाग्रं चेति दक्षिणामूर्ति
संहितायां प्रणीताप्रोक्षण्यौ युग्मे जलं चाल्य
कृतं तथेति तत्पात्रस्थापनमाह कुंभसंभ
वः प्राग्भागमथास्य विधिवत्परिस्तीर्य कुशान्त
रे स्त्रुक्स्रुवाद्योक्तविधानेन वायुदेशादितो
मुखेन पात्राण्यासाद्य विधिवद्विप्रमंत्रेण
मंत्रवित् तान्प्रोक्षयपवित्रेण चोत्तानानि
निधाय च पुनः प्रोक्षनये पात्रं परिपूर्य शु
भांबुना दत्वाक्षतान्पवित्रं च तदुत्पूपानि

शा०
६६
66

धापयेन्नु दिग्रपुनरस्यांनस्मात्रंप्रणीतेस्रुब्ध
नेवुधैः ततः किंचित्प्रणीवृप्रोक्षणाघा
यनज्जलैः यज्ञसाधनसंभारंप्रोक्षयेन्मू
लमंत्रतइति सारसंग्रहे आसनंचततो
वन्हे कल्पयित्वाप्रपूजयेत् आसनंयोग
पीठं तच्चप्रयोगेवक्ष्यते तथा कोणषट्
केचमध्येजिव्हाअंगानिकेसरेः तद्वाह्येव
सुमूर्तीश्चमध्येवन्हिंततोयजेत् वक्ष्यमा
णेनमनुनागंधापुष्पादिभिःसुधीः प्रपं
चसारे मध्येचकोणषट्कुचजिव्हाभिः
केसरेषुच अंगमंत्रैस्ततोवाह्येलक्ष्याभि
र्मूर्तिभिः क्रमात् ततोग्निमनुनानेनमं
त्रीमध्येचसंयजेत् वैश्वानरजातवेदेस्नु
त्वावेहावहेतिच लोहिताक्षपदंसर्वक
र्माणीतिसमीरयेत् भूमाद्यसाधयेत्य
नंवान्हिजायान्तिकोमनुः मंत्रेसर्वाणिप
दानिसंवुद्धंतानिसंनिज्ञेयानि त्रिनयनम
रुणस्वग्वद्धमोलिंशुसुक्तांशुकमरुण

मनेकाकल्पमंभोजसंस्थं॰ अभिमनवर
शक्तिस्वस्तिकाभीतिहस्तं नमत कनकमा
लालंकृतांसं कृशानुं । जिह्वाज्वालारुच:
प्रोक्ता वराभययुतानि च॰ अंगानि मूर्तयश्श
क्तिस्वस्तिकोघतदोर्द्धया कोणषट्के च म॰
ध्ये चेति संबंध: तदुक्तं सोमशंभो रुद्रेन्द्रव
न्हिमांसादवरुणनिलगोवरे हिरण्याघा:
स्थिता वन्हे रसना: षडनुक्रमात् मध्यतो
बहुरूपा लिखिति गणेश्वरपरामर्शिन्यामपि
मध्ये च कोणषट्के च जिह्वा: संपूजयेत्तत:
हिरण्या तप्तहेमाभा शक्रपाणिदिशि स्थिता
अंतिरक्ता जपा वैडूर्यवर्णा कनका प्राच्यां दि
शि समाश्रिता तरुणादित्यसंकाशा रक्ता जि
ह्वाग्निसंस्थिता: कृष्णांजनचयप्रख्या नैऋतां
दिशि संस्थिता सुप्रभा पद्मरागाभा वारुण्यां
दिशि संस्थिता॰ अतिरक्ता जपाभासा वायव्यां
दिशि संस्थिता बहुरूपा पद्माभा दक्षिणोत्त
रमध्यगा नारदपंचरात्रेपि॰ प्रभादीप्ति: प्रका

शि० । ६७

67

श्यावमरीचिस्तपनातथ्या करालालिलिहा
त्रितिकुंडव्याप्यव्यवस्थिता ईशपूर्वाग्निदि
ग्भागेप्रभाद्यं त्रितयंस्थितं रक्षोवारुणवाय
व्येमरीच्यांयंत्रयंतथा सौम्येयमध्यमेस्थि
तैकालेलिहाव्यभिधेति हिरण्यादीनामेव
नामांतराणिप्रभादीभि यद्वावेदकल्पवयागे
ल्वेताः स्वतन्त्राः तथावायवीयसंहितायांहि
रण्याप्रागुदक्जिह्वाकनकापूर्वतः स्थिता
रक्ताग्नेयीनैरृतीचकृष्णान्यासुप्रभामता
स्वतिरक्ता मलाजिह्वास्वनामानुगुणप्रभा
ग्नेनावरुणी त्रिपुष्पामध्यमाजिह्वावहु
रूपासमाकृपा ता । छेरवेकादक्षिणतोज्व
लन्तीवामतः पराइतिसात्विकजिह्वाः
राजस्यस्तामस्यश्चवक्ष्यन्तेकेचित्तुकुण्ड
स्यमध्येत्वथसाप्रशस्ताजिह्वाहिरण्याभु
विकर्मण्यादौ स्तंभनादिषुमता कनका
न्तद्वेषिण्यादिषुमता खल्वरक्तामारणे
निमदिता भुविकृष्णासुप्रभाघुधवारे ।

रिहशांत्यांउच्चाटनेतिरक्तान्तरीतिवक्ष्यति
ज्वालालवइतिजिह्वानांध्यानंजिह्वाःस
र्वाःपरिज्ञेयाज्वालाभासःस्वरूपतःइति
प्रयोगसारवचनात् एताज्वालालवावीता
वराभययुताअपीतिगणेश्वरपरामर्शिनी
वचनाच्च प्रपवसारे संस्कृतेनस्नातेनाभि
घोतनोद्योतितेनचव्याहृत्यनन्तरंतेनजु
हुयान्मनुनाविप्रःअभिघोतोद्योतनाख्य
संस्कारद्वयेनसंस्कृतेनेतिसंबंधः अपरे
तुसंस्कारानन्तरमप्यंगीकुर्वन्ति उक्तंचपिंग
लामते कुण्डेवाप्यथवाक्षाग्नेयासंस्काराः प्रा
बल्लमः घृतेस्रुचिस्रुवेचाप्यत्रावितिसारसंग्र
हे समापयत्तस्थालीमस्त्रमंत्रेणसेवयेत्
घृतंतत्र समापूर्यवीक्षणादिसुसंस्कृतं वाप
येवाथतोंगारानुद्धृत्वातेषुहृदान्यसेत्ततः ता
पनंतु समुद्दिष्टं कुशाद्यमतःक्षिपेत्ततः आज्ये
प्रज्वलितंबन्होविन्यसेत्तद्दर्दालिखितंपवित्री
कारणंदर्भक्षेपेनज्वलितेनचवर्मणामंत्र·

शि ।
६८
68

नीराज्यं वन्हौ दर्भद्वयं क्षिपेत् अभिघातन
मेतत्स्यादुद्घातनमथोच्यते कुशंप्रज्वलि
तं चाज्ये दर्शयेत्तत्क्षिपेत् वन्हावुद्वास्य
च घृतमंगारानग्निंषु क्षिपेत् अप: संस्पृश्य
मंत्रज्ञ: कुर्यादुत्प्लवनं तत: अस्त्रमंत्रं जपन्
मंत्री कुशौ प्रादेशमात्रकौ अंगुष्ठानामिका
भ्यां च गृहीत्वा घृतमुत्प्लवेत् ततो हृदय कुशा
भ्यां तु स्वाभिमुख्येन संप्लवेत् घृतं तत्स्यात्सं
प्लवनं षट् संस्कारा: प्रकीर्तिता: आज्यमि
ति उत्तमं गोघृतं प्रोक्तं मध्यमं माहिषी भवं
अधमं छागलं ज्ञातं तरमारुव्यप्रशस्यते
इति पिंगलामतोक्तं वीक्षणादिसुसंस्कृतं
घृतमापूर्य मूलमंत्रेणाभिमंत्र्य धेनुमुद्र
याम् ततो कृत्स्नपश्चादुक्तसंस्कारै: संस्कुर्या
त् तदुक्तं शैवागमे गव्यमाज्यं समादाय मू
लमंत्राभिमंत्रितं स्वकांबृत्यसमुर्पामूर्तिं
संवित्स्पारितापयेत् तथा वायवीयसंहिता
यां अस्य मंत्रं घृतेमुद्रां दर्शयेद्धेनुसंज्ञिता

मिति वाह्यतकुण्डमध्यादिति शेषः प्रज्व
लितं कुशद्वयं हृदस्त्राभ्यां क्षिपेदित्यन्वयः
नीराज्यभ्रमितः परिभ्राम्य दर्भ दर्भद्वयं द
र्भाणामग्नौ प्रक्षेपः प्रतिपत्तिकर्म अत एव
मंत्रोपि नोक्तः तेन दर्भनाशे सम्पक्वतेपि प्र
क्षेपेन वैगुण्यमिति अंगुष्ठानामिकाभ्यां
हस्तद्वयस्येति शेषः उल्मवेद्यग्निसंमुख
मित्यर्थः तदुक्तं शैवागमे प्रादेशमात्र [illegible]
दर्भौ भ्यामंगुष्ठानामिकाग्रकैः धृताभ्यां संमु
खं वह्नेरस्त्रेण ल्हावमाचरेत् इति उभयत्र व
ह्निप्रक्षेपणं कुशयोः प्रतिपत्तिकर्मेत्यर्थः शै
वागमे गृहीत्वा स्रुक्स्रुवावूर्ध्वमुखौ वाग्यो
मुखौ क्रमात् प्रताप्याग्नौ त्रिधा दर्भमूलम-
ध्याग्रकैः स्पृशेत् मूलमध्याग्रदेशेषु त्वा
त्मविद्याशिवात्मकं क्रमात् तत्त्वत्रयं न्यसेत्
हांहींहूंबीजकैः प्रियसुचिंपाक्लिस्नुयेशंभु
विन्यस्य हृदयाणुना त्रिसूत्रवेष्टितग्रीवौ
पूजितौ कुसुमादिभिः कुशानामुपरिस्थाप्य तु

स्थापयेत्तोस्वदक्षे दर्भमूलादितः प्रताप्यत्रि
षाः इतिशेषः तदुक्तं पिंगलामते पुनस्त्रिशः
प्रताप्याधोमुखो नग्नौ कुशानाक्षिपेत् मूले
मध्येऽग्रके न्यसेच्छक्तिरिच्छादिकाः क्रमात्
इति इच्छादिका इच्छाज्ञानक्रियासारसंग्रहे
कुशाद्वयं घृतेन्यस्य ततः प्रादेशसंमितं स्व
ग्रन्थिकृत्वा भागो द्वौ पुच्छकं कौ विचिंत
यत् सग्रन्थिकुशाद्वयमित्यन्वयः प्रक्षेवा
मइडां दक्षे पिंगलां मध्यतस्ततः सुषुम्नां स
स्मरेन्मंत्री ततो होमं समाचरेत् सग्रन्थिकु
शाद्वयमित्यर्थः दक्षभागाद्गृहीत्वाज्यं स्रुवेण
थाहृदाणुना जुहुयाद्दक्षनेत्रेयः स्वाहान्ता
याग्नयेततः गृहीत्वा वामभागाद्घृतं तं वामे
ऽग्निलोचने जुहुयाद्वहृदा सोमाय स्वाहेति
चशेषाकः गृहीत्वा मध्यतस्त्वाज्यमग्नेराः
त्रिकलोचने हृदाऽनुनाग्नीषोमाभ्यां स्वाहे
ति जुहुयात्सुधीः दक्षभागात्गृहीत्वा तु हृ
दाज्यं जुहुयात्सुधीः पाके नान्हेः स्विष्टकृते

तिस्रांहेतिश्चततोगुरुः सर्वत्रहृन्मंत्रस्त्वाज्य
ग्रहणेन्नेयः शारदातिलके सतारभिर्व्याहृति
भिराज्येनजुहुयात्पुनः जुहुयादग्निमंत्रेण
त्रिवारंदेशिकोत्तमः व्याहृतिभिर्व्यस्तसम
स्ताभिस्तिस्रभिः प्रपंचसारे गर्भाधानादि
कान्हेः समुद्वाहावसानिकाः क्रियास्तादृशी
वैकुर्यादाज्याहुत्यष्टकैः पृथक् शारदातिलके
गर्भाधानंपुंसवनंसीमंतोन्नयनंतथा वा
यवीयसंहितायांजातंध्यात्वैवमाकारंजा
तकर्मसमाचरेत् नालापनयनंकृत्वाततः
सेशाध्यसूतकंशिवाग्निरितिनामास्यकृ
त्वाऊतिपुरःसरं पित्रोर्विसर्जनंकृत्वाचू
डोपनयनादिकं प्रयोद्वाहावसानंचकृ
त्वासंस्कारमस्याप्यति शिवाग्निरितिप्रो
वे अन्यत्रतुनारायणाग्निरुद्गोग्निरित्या
दि सारसंग्रहे गर्भाधानंपुंसवनंसीमन्तो
न्नयनंतथा जातकर्मततोनामकरणंचो
पनिःक्रमंचान्नप्राशनंचौलोपनिषदा

पि॰ १
१०
70

नित्तः परं महानाम्न्यं महाव्रतं चतद
नन्तरं ततोपनिषद्व्रतं ततो गोदानं ततद नन्त
रं समावर्त्तनमुद्वाहः संस्कारा मरणान्तका
कुरुकर्मणि कर्त्तव्या मरणान्ताश्च दैशिकैः
तत्पर्याय श्च कर्मनाम समुच्चरेत्त संपाद
या मित्वाहित्ति सर्वकर्म स्वयं विधिरिति सो
त्रमनित्तं त्रत्तु विवाहान्ता वाग्भवेनेत्युक्तं
तदेतयोर्विकल्पः सारसंग्रहे तु विवाह
नन्तरं च्चभ्यर्च्य वन्हेः पितरो संयोज्या त्म
नित्तं त्र विदित्युक्तं यथासंप्रदायं चैते यं त
या च्चाधं तदत्त सं विलक्षणः पंचापसमि
धो हुनोतः जुहुयादृसनांगाद्य मूलमूर्ति
मंत्रैस कृत्तथैते गणेशापरा मार्गान्यां जु
हुयाद्ंगमंत्राद्यैश्च सकृत्त सकृत्त ततः
स्थाने पुनि प्रोधी स्वाहांते श्च यथाक्रमं
तथा विष्णुधर्मोत्तरे मंत्रेणोंकारपूर्वेण
स्वाहान्तेन विचक्षणः स्वाहावसाने जुहु
याद्ध्यायन वै मंत्र देवतामिति श्रुतिरपि

तसैरेवतावेहविगृहील्वंस्यातांध्यायेद्धष
ट्वारिध्यान्नितिस्वाहातमंत्रस्तदन्तोनक
तेम्यःसारसंग्रहेचतुर्वारंस्नुवेणज्यंगृहीत्वा
स्नुचिनिक्षिपेत्‌-तेनैवतांपिधायाग्नोहुने
तिष्टनेगुरुरुस्वयंवोषडेतेनवन्हेस्तुमनुना
संपदेनेतःप्रपंचसारे।जिव्हायांमध्यसंस्था
यांमंत्रीज्वालावलीतनोःताराधेरैशामि
मंदैःपूर्वपूर्वसमन्वितैःमनुभिर्नागाणपते
नहुनेत्पूर्वदशाहुतीःजुहुयाच्चतुर्वारंसम
स्तेनैवतेनतुघृताज्येनसाध्यमनुनापंच
विंशतिसंख्याकंजुहुयात्सर्वणेमेषुसुधी
रनलतत्प्रयेतांत्रिकानामयंन्यायोहुतांना
समुदीरितःगाणपत्येनमहागणपतिमं
त्रेणःतद्दुक्तेंगणेश्वरपरामर्शिन्यंमहाग
णेशमंत्रेणपूर्वपूर्वयुतेनवःताराद्विबीज
षट्केषुकरणेष्वाद्विवर्णकैःभिन्नेनदशा
घातेनसमस्तेनहुनेत्प्रिये मंत्रःप्रयोगेन
वक्ष्यतेऽवव:पंचःकरणानिःद्विधया

णोपंचत्र्यक्षरः सप्तबीजषट्कमुद्रितिपरः
छेदः चरुहोमेतुचरुमिदानीमपयेत्तत
त्प्रकारः प्रागेवप्रपंचितः सारसंग्रहे संपू
र्णदेवतापीठं वन्हौ सम्यक्कृत्वा ततो गुरुः अ
ग्निरूपधरां तत्र पूजयेदिष्टदेवतां आ
ज्येन साधुमनुना पंचविंशतिसंख्यकं हु
नेत् मंत्री चाग्निमुखे वक्त्रैकीकरणं मतं
आत्माग्निदेवतानां च विज्ञेयं नैक्यमात्म
वित् एकादशाथ मूलेन हुनेदाज्येन चाहु
तीः नाडीसंधानमत्र द्विप्रोक्तं देशिकसत्त
मैः अंगप्रमत्याहुतीनामेकैकामाहुतिं हु
नेत् पूर्वादिक्षु कुण्डेषु सर्वेष्वपि यथावि
धि गुरुर्वाथ विप्रहरेत्संलक्षेनपूर्णकवर्म
ना सर्वालंकारग्रन्थनायैः संपूज्य प्रोक्तदेव
तां सर्वाभरणसंयुक्तां मूलेन जुहुयात्तत
पंचविंशतिधा सर्पिः संयुतेन पयोधसा वा
यवीवसंहितायां स्रुवेणाज्यसमिल्पाणा
पुवाशीर्षकरणं वा तत्रादिनहोतव्यं ती

र्थनार्थनवापुनः॥ ३॥ दोग्गपरिशिष्टे देवेन
तीर्थनचक्षूपतेहविः स्वंगारिणाच्छाविधि
नेद्यपावके येनाविधिनजुहोत्यग्नौ च्वंगारि
णाच्वमानवममविमहेमंदाग्निसमयावी
वक्षरिक्ष्यो पजायते तथाप्रपंचसारेक्तु नत्तु
देशिकः पश्चान्मणुलेचाग्निमाहरेत नक्षत्रा
णांसवाराणांसराशीनांयथाक्रमं स्याद्
लिगंधपुष्पधूपदीपकमाक्षरान नाराणा
माश्विनादीनांराशिः पादाधिकं द्वयं मेरवा।
दिमुक्तानक्षत्रसंज्ञापूर्वमनन्तरं देवताभ्यो
यदेभ्रोक्ताद्विवानके वदेत्तथा चारिभ्यश्चाथ
सर्वेभ्योभूतेभ्यश्चनमोवदेत एवंराशोनुसं
पूर्णेतस्मिंस्तद्वन्नियोजयेत तथाराश्यधि
पानांचग्रहणांतत्रतत्रवः सप्तानांकरणा
नांचक्ष्यान्मीनात्क्वमेरवयोः मन्तरालेन
लिस्वेवंसप्रोक्तकलशात्मकः पुनर्लिवि
यमुद्धत्यपूर्ववत्परिपूज्यच मुखवासादि
कं दत्वास्तुत्वातद्युक्तयापुनः स्तुत्वापथा

वत्प्रणामेड्रात्कियुक्तसाधकः मीनान्तमेरव
योरन्तराले ईशानपूर्वदिशोर्मध्ये तथा च
तंत्रराजे प्राच्यां मेषवृषौ वन्हौ मिथुनं
दक्षिणे तथा कुलीरसिंहौ च तथा नैऋते
कन्यकास्थिता तुलाकीटौ पश्चिमतो धनु
र्वायौ तु संस्थितं नक्रकुंभावुत्तरतो मीनः
मीशे तु संस्थितामिति सारसंग्रहे समुत्था
पो वासितिले र्जुहुयुः सर्पिरान्वितैः पुनः सा
ध्येन मनुवर्णान्तरसहस्रकं द्रव्यैर्विधान
प्रोक्तैर्वह्निने दृशाधिकं प्रातंशिष्यं संलानं पंच
गव्यं पाययेन्मंत्रवित्तमः कुण्डस्यान्यास
मानीय दिव्य दृष्ट्या विलोकयेत् हृत्पुण्ड
रीकचैतन्यं तस्य स्वात्मनि योजयेत्ः आचा
र्यस्तत्वध्यानं षड्विधं शोधयेत्क्रमात्
तेकलातत्वभुवनार्णपदा मंत्रपूर्वकः अ
ध्वायः षट्च संप्रोक्तास्तेषां लक्षणमुच्यते
कलानिवृत्तिप्रमुखाः स्तद्ध्याये च कीर्ति
ताः पीवादिनिगमेभिन्ना स्तत्वाध्वा

नोवहुक्रमाः तत्रशैवानितत्वानिषट्त्रिंशा
त्प्रमितान्यथावक्ष्यन्तेशिवश्शक्तीचसदाशि
वइत्नीरितः विद्याचेतानिषड्द्वानिसप्तच मा
याविद्याकलारागः कालोनियतिरेवच पुरु
षश्चाप्यषड्द्वानिप्रकृतिर्बुध्यहंकृती मन
श्चेन्द्रियदशकं तन्मात्राभूतपंचकं उक्तानि
शैवतत्वानिषट्त्रिंशानेत्रवेदिभिः अथ
वैष्णवतत्वानिद्वात्रिंशत्प्रमितानिच वक्ष्यं
तेजीवसहितः प्राणोबुद्धिर्मनस्ततः दशे
न्द्रियाणितन्मात्राभूतानांपंचकतथा हृत्स
घ्वंतेजसंचैवतत्वंचत्वारएवच वासुदेवा
ययःसोराणुच्यन्तेभूतपंचके तन्मात्राश्चे
न्द्रियाणीस्युर्मनोहंकारबुद्धयः प्रधानंचेति
शाक्तेस्युतत्वानिस्युर्दशैवहि आत्मविद्याशि
वाएतेविपरीतास्तएवचसर्वतत्वंचसंप्रो
क्तास्तत्वाध्वानस्तुदेशिकैः भुवनानिलोका
तेतुकुलार्णवे [illegible] अतलोवितलश्चैव
सुतश्चमहातल रसातलश्चतदनुतला

श्रि॰ १
७३

७३

तलइतिस्मृतः पातालोभूर्भुवर्लोकस्स्वर्महर्ज
नतपाह्वया॰ सत्यलोकाइतिप्रोक्ता लोकाए
तेयथाक्रमं भुवनानीहसर्वाणिभुवना॰
ध्वाप्रकीर्तिता: आदिक्षान्तांस्तथावर्णा॰
न्वर्णाध्वानं प्रवक्ष्यते यदाध्वावर्णावंदः
स्यान्मंत्राध्वापदसंचय॰ शिष्येस्मरेत्तान्या
दांधुनाभिहृद्गालमूर्द्धसु कूर्चेनचगुरुः
शिष्यंस्मपानकुण्डेस्वकेहुनेत्॰ तिलैघृ
तात्कैस्तारायममुकाध्वानमंत्रंच शोधया
मिद्विठातेनमंत्रेणाष्टाहुती॰ पृथक् श्रीकु
लार्णवे षडूर्श्वकरजातीनांनाध्वषट्कद्वि
र्धिधीयते पादोस्कप्रदानायेकुर्यात्पाश
विमोचनं तथापड्ध्वनः क्रमात्सम्यक्
प्रविल्याप्यशिवावधि सृजेत्स्स्थाविली
नांस्ताञ्शिवान्तास्स्वगुरूत्तमः देशिकेंद्र
स्वतंशिष्यं दृष्ट्वादृष्ट्वाचदिव्यया तत्वेतत्त्वं
स्थितंस्वस्मिन्नास्मिन्नेवनियोजयेत्॰ कुले
महाव्याहीतिमिस्ततोदेशिकसत्तमः त्रं

गप्रभृत्याहुतीनां हुनेद्धूयो घृतेन वै भूरग्ने
येचपस्वाचपृथिव्येचयुतोमनुः भुवोवाय्वा
द्वायवेचान्तरिक्षायचयुतोमनुः स्वरादित्या
यचयुतदेवेचयुतोमनुरीतिः भूर्भुवस्वश्च
मसेनक्षत्रेभ्यश्चपूर्वतः स्मिग्ध्यस्ततोवदेदे
षमंत्रः प्रोक्तस्तुरीयकः महतेवह्निर्वंतास्मु
र्महाव्याहृतिर्मन्त्रकां महतेइतिपदंभूरित्या
दिषुचतसृष्वन्वेति ।द्वि० स्वहाकारः ब्रह्मा
र्पणांतमंत्रेणसर्वकर्मोज्झिदेसुधीः जुहुया
दाहुतीरक्षेकेवलामनेनमंत्रावित्त वदेस्मि
परंपूर्वप्राणबुद्धितितोवदेत् देहधर्माधि
कारस्वमायत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थिति वदेदवस्था
सुमनसावाचापदभ्युवरेत् कर्मणावैवह
स्ताभ्यांपद्भ्यांमुखोदरेणच वदेदितंततःपरं
पूर्वप्राणबुद्धिततोवदेत् चित्स्याच्चपश्चादिदं
समस्तपदमुच्चरेत् ॐ चपत्कृतंतच्चस
र्वब्रह्मार्पणंभवतु स्वहा—तश्चसंप्रोक्तोब्र
ह्मार्पणमनूनमः हुत्वापूर्णाहुतिमंत्रीस्तुला

मूलाणुनाततः ब्रह्मार्पणमंत्रः प्रयोगोस्य
ष्टः कपिलपंचरात्रेः सर्वापिलापयान्या
पंजुहुयाद्धेपुनः सुधीः न्यूनातिरिक्तपूर्णा
र्थंददामि सघृतं तिलं यानुलोमाष्टमंष
ष्टस्वरोपांत्यसमन्वितं विष्णुबीजं समु
चार्य सांगं कुरु कुरु द्विठ यानुलोमाष्टमं
हकारः षष्ठः स्वरः रूपांत्यस्वरो विंदुः शैवा
गमे कृत्वा तु मडनाम अग्निमभ्यर्च्य प्रयतः
पठेत् सहस्रार्चिर्महातेजा नमस्ते वह्निरू
पधृक् सर्वाशिने सर्वगत पावकाय नमो
स्तु ते त्वं रौद्रघोरकर्मा च घोरहा त्वं नामा
मि ते विष्णुस्त्वं लोकसिद्धां त्रिमन्त्र प्रयच्छ मे
सर्पिषा स्रुचमापूर्य पुष्पं चोपर्यधोमुखं स्रु
गुपरि स्रुवं दत्वा पुष्पं तत्र प्रपातयेत् सव्या
तरकराभ्यां च संपुटाभ्यां च शंखवत् संग
ह्योत्थाय संलग्नो नाभौ त्रिर्य ॐ निधाय पू
र्णादर्वी त्रिमंत्रेण मूलेन नव सुसंपतः दद्या
त्पूर्णाहुतीस्तिस्रः सर्वकामप्रपूरणीः पुष्प

दानं तु स्रुमुपरि तदुक्तं वायवीयसंहितायां
ततो होमावशिष्टेन हुतेनापूर्य वै स्रुवं नि
धाय पुष्पं रतस्याग्रे स्रुवेणाधोमुखेन तां स
दर्भेणास माच्छाद्य मूलेनांजलिनोत्थितः
वौषडंतेन जुहुयाद्धारां जवसमन्वितांमिति
पूर्णाद्वी। तिशाख विशेषे वैदिक से मे मू
लेन वौडनेन स्वाहाकारं ततो होमे पूर्णायां
वौषडे वा हिइति तिलदापवचनात्कृत्वा वह।
चिषाद्धा स्रुवापूर्वेणाहुतिद्वयं वौषडंते
न मंत्रेण वैल्मवेन स्रुरोतमे तिह्यशीर्षे पंच
रात्रवचनाच्च घृतभावेनार पंचरात्रे: अ
भावेत्तु स्ततस्यैव होमद्रव्येण पूरयेत्ततः तस्यो
परि घृतं दद्यात्तदूर्ध्वं कुसुमादिकमिति द
वीहोमे तु तूर्णी यागे आज्येन स्रुवमापूर्य स्रु
चेन तत: तदुर्ध्वा धोमुखं कृत्वा स्रुवमुत्थाप
मंत्रवित: [illegible]
अनुकायस्तयो मूलेनाभिमूलेन निधाय च:
मूलेन मोंतमुच्चार्य वामपादपुर: सरं दद्यात्पू

श्री।
७५

णाहुतीर्मंत्रीपरामृतधियाततउत्तिसारसं
ग्रहे पुनःसंपूज्यगंधाद्यैर्मूलमंत्रेणमंत्रवि
तःकुण्डमुद्राम्यथाचार्योदेवतांकलशेन्य
सेत्‌ःसांगांसावरणांतत्रपूजयेद्यथावि
।धिःसप्तव्याहृत्यग्निजिह्वादीनामिकाऽहु।
तिंक्रमात्‌हुत्वाद्भिःपरिषिच्याग्निंततश्च
गणेश्वरपरामर्शिन्यां ॐभोभोवन्हेमहा
शक्तेसर्वकर्मप्रसाधक कर्मान्तरेपिसंप्रा
प्तेसान्निधिंकुरुसादरं इतिमंत्रेणसंप्रार्थ्य
वान्हिमद्वासयेदपीति कपिलः ततोब्रह्म
णामुद्रामथब्राह्मणायप्रदापयेत्‌ द्वाविंशत्य
लतात्रेणनिर्भिन्नंताम्रपात्रकं तण्डुलेन
समापूर्यसहिरण्यंसदक्षिणं दद्याद्विप्रायतत
त्सेपूर्णपात्रंविडबुधाःसारसंग्रहे संयो
ज्यात्मनिमंत्रवित्‌ःसंयोज्यात्मनिततःप
रिस्तरानग्नेपरिधीन्निक्षिपेज्जलंतुःनित्ये
नैमित्तिकेतांस्तु।क्षिपेद्देशिकसत्तम वह्नि
णानेत्रमंत्रेणप्रोक्ष्यनेत्रेनिबध्यते कुण्डा

हस्ते समादाय नयेन्मण्डलसंनिधौ सुमनोभि
प्रपूर्य शिष्यांजलिं क्षेपयेत् घटे मूलमंत्रोच्चा
रपूर्वं दैवतां प्रीणयेद्गुरुः नेत्रबंधमपास्योपवे
शयेत् कुशास्तरे ततश्चापाठयेच्छिष्यं मंत्रमे
नं गुरूत्तमः अज्ञानतिमिरान्धस्य ज्ञानांजन
शलाकया चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगु
रवे नमः अनन्तः पूजाविधानेन संहरेज्जनये
च्चतं तन्मातृकानुग्रहाद्देहे न्यासान् सर्वान् न्य
सेत् पूजेत् अभ्यर्च्य धूपदीपोपचारैः कलश
स्य हृदये घटं तं तत्रोक्तकर्मणा तत्र सकलीकृ
तिमाचरेत् अथोपवेशयेच्छिष्यं भूषितं म
ण्डलान्तरे कुंभास्यस्य सुरईश्वमूर्ध्नि न्यस्य पि
धाय गुरुः अथ पंचनिनादैश्च विप्राशीर्वचनैः
सहस्रस्थितां नियतात्मानं विंचेत् कलशपुष्छै
र्दैः येन प्रकारेण पुरा पूरितश्च सुधामयः तोये
रक्षरसंयुक्तैर्घटस्तेनैव वर्मणा तथैवैनं चा
भिषिंचेदायुःसंपद्बाधप्रयोगहीनत्वाभ्यर्चितं
पूर्वकरकं स्वस्वरूपिणं ततोयेराभावि च

ततोयेराभिषिंचेत्तरं रकार्यैदेशिकोत्तमः ज
लेनशिष्टेनशिष्यंगुरुरावामयेत्तमः तद्देव
तात्मरूपेणविदध्यात्सकलीकृतिं वासश्री
विमलैरभ्यपरिधाप्यतयागुरोः आचम्य
निकटेतस्यानिविष्टोह्यगपतः शिष्यः गुरुः
संपूज्यशिष्यस्यांदेवतांभावयेत्तयोः ऐक्यं
गुरुर्विनीतस्यसम्यकृतस्यमनुत्रिशः द
क्षकर्णेवदेद्विद्वान्विप्रायोदकपूर्वकंत्र
न्यम्यस्तुवदेदेवमेवमंत्रंविवक्षणः कुं
भसंभवः स्वयंज्योतिर्मयीविद्यांगच्छेत्ती
भावयेत्तगुरुः आगतांभावयेच्छिष्योध
न्योस्मीतिविशेषतः तथाः अष्टांतरशातं
शिष्यः प्रजपेद्गुरुणोदितं अष्टाविंशतिं
वारंवाह्यष्टकृत्वोथवाचरेत गुरुदेवा
तमंत्राणामैक्यंशिष्योविभावयन् प्रणा
मंगुरवेकुर्यात्साधकोभक्तिमान्गुरुः
सोप्याष्टांगष्टपंचांगः पूजाकर्मसुसंमतः
हस्ताभ्यांचरणाभ्यांचजानुभ्यांवक्षसात

ष्या मूर्द्ध्ना हृत्स्थानतथावाचाचित्तेनाष्टांगईरितः
हस्ताजानुशिरोवाक्यधीभिः पंचांगईशितः
अत्राचार्यांगतंततः कुर्यात्सधः शिष्योविचार्य
च अलंकरांश्चवासांसिदद्यादात्विम्य अत्राद
रात् ईश्वरार्पणबुद्ध्यानुद्दिजासिभिश्चनोदि-
तः प्रदत्वाहुगुरवेशिष्यः स्वधनार्द्धंतदर्द्धकं द
शांशंवाप्रदद्यात्स्ववित्तशाठ्यविवर्जितः कुंभ
सम्भवः कृतकृत्यस्ततः शिष्यः सर्वंतस्मैनि
वेदयेत् यच्चयावच्चतज्ज्ञायागुरवेहृत्स्थवेतन
गोभूहिरण्यविपिनगृहक्षेत्रादिकंमुने तद
र्द्धंवातदर्द्धंवादशांशमथवापिवा अत्स्कोशा
दन्नवस्त्रादिदद्याद्वित्ताउभासारतः प्रकारांत
रमालभ्यगुरुंयत्नेनतोषयेत् सारसग्रे तः
द्धीनमनानिस्विन्नाच्छिन्नपरावणः तत्मा
ज्ञरजोभूवोभवेत्साधकसत्तमः तंत्रराजे
गुरवेदक्षिणांदद्यात्सत्क्षापर्यवात्मने सर्वं
स्वंवातदर्द्धंवातदर्द्धंवातदाज्ञया नचेन्तच्छ
क्तिसंक्रांतिः कथमस्यभविष्यति गजाश्व

महिषीमेषपशुदासीमहीयुतां सुवर्णा[illegible]
घणंवासोभवनंचान्यदीक्षिते दद्यात्स्वशक्ति
तोभक्त्येति तथा अत्रोदकपूर्वकमित्य
नेनगोहिरण्यादिवन्मंत्रस्यदानंप्रतीयतेत
त्रस्वस[illegible]तापरित्यागपूर्वकविधिवत्प
रसत्तापादनरूपंभवति ततुक्तापिशि
ष्यायमंत्रंदत्वापुनस्तंमंत्रंगुरुर्नजपति
नाराधयतिपुरन्यस्मैकस्मैचिन्नददाती
तिवचनंवासंप्रदायोवानदृश्यतेतस्मादु
दकदानंत्वौपचारिकमितिवाच्यं तर्हिच
तुर्णामपिवर्णानांसाधारमुदकदानंकथंन
स्यात् दीक्षायांविशेषाभावादौपचारिक
त्वाच्च तस्मादुदकदानंमंत्रदानरूपमेव
तत्रपरसत्तापादनेपिकृतेपरसत्तापरि
त्यागराहित्यन्तुकंस्यादानवद्भावितुम
र्हतीत्यास्तां। विस्तरः तत्तोनानाविधैर्भा
क्ष्यैर्लोहीचाद्यैस्तथैवस्तरैः ब्राह्मणान्भो
जयेत्सम्यकप्रदद्याद्भूरिदक्षिणां एवं

क्रियामयी दीक्षा संप्रदात्री निरूपिता ॥ अन
न्तरोत् वर्णान्मदीक्षां वक्ष्ये यथाविधि शुभ्र
कृत्यात्मकत्वं हि वर्णानां समुदीरितं तादृक्
त्वं च शरीरस्य प्राक् मे वात्ति देशिकेः तत
स्ततो शिष्य शोर्न्यस्येदक्षणोन् देशिकसत्तमः सं
हरे द्वैपरीत्येन वर्णान्नत तत्स्थान संस्थितान्
देशिके दृस्य सामर्थ्यादस्य पादेवतात्मनः
देवतात्मा भवेच्छिष्यस्तदा संलीनतत्वकः
तत स्तु शिष्य देवतन्यं परमात्मा नियोजयेत्
ततानेन संस्तत स्त्वाद्यन्यसो च्छिष्य शरके न
स्मिंस्त्र सविक्रमत तत्तद्वैत न्यं पुनन्यसेत्
भवेच्छिष्यो देवता त्मा नित्यानंदात्मकः शि
वः ज्ञानदा णेमयी दीक्षा कथिता सर्वसिद्धि
दाः अथ योच्यते कलात्मा वेदी क्षादिव्यतत्वदा
यिमीः कलानिवृत्ति प्रमुखा भूतानां पंच
वेरिताः शिष्य कायेभूतमये वेधयेत्ताः क्र
मात्सुधीः पादाहि जानुपर्यन्ता निवृत्तिः सं
स्थिताः कलाज्जानोः स काशा दानाभिप्रत्ति

प्रि॰ १
१८
78

वक्ष्याकलास्थिता नाभितः कंठपर्यन्तं वि
याख्यासंस्थिताकला कंठतोभ्रूललाटं
तुशांत्याख्यासंस्थिता कला भालाच्छिवो
वधिस्त्रा काशांत्यतीताकलानया संहृत्ति
क्रमतो विद्वान् वेधयेत्स्थानतोन्यतः।
स्थानेस्वीयास्तयावेवकलादीक्षासमी।
रिता अथवेधात्मिका दीक्षाप्रोच्यतेभ
वमोचनी चतुर्दलेस्मरेत्तद्येमूलाधारो
शिशोस्तनो धामत्रितयमयुक्तेत्रिकोणे
विमलेसुधीः त्रिरावृत्तिमयीं देवीं विद्युत्सं
नत्स्वरूपिणीं महादेवमयीं साक्षात् ज्ञान
मात्रशरीरिणीं आरोरणीपसीदेवीचक्र
षट्कप्रभेदिनीं सुषुम्नावर्त्मनादिव्यायां
तोशिवगृहं प्रति सोत्त्ववादिक्षतस्याणीन्
पद्मस्थानेस्वमाहरेत् षट्दलेकमलेलंतु
लांतमाधर्णेयुग्दले स्वाधिष्ठानेगुरुः
सम्यग्गोजपित्वानुवेधयेत् तरुणानान
चेदिक्षो विद्धांतं नाभिपंकजे फांतदाघ

र्णसंयुक्ते षड्दले स्वाधिष्ठाने वेधयेत्स्वयं
वर्णास्तान्योजयेत्कुण्डलं हृत्सरोरुहे ठा
न्तकाद्यर्णयुतान्वेधयेदीश्वरेश्वरं वर्णां
स्तान्नाहरेदस्मिन् कंठपद्मे व्रतं तथा कलां
मयदले पद्मे स्वरान्संयोज्य यत्नतः सदा
शिवे ध संयोज्य तांस्तद्भ्रूमध्यपद्मके द्वि
दले हक्षसंयुक्ते वेधयित्वाथ देशिकः
हस्तोत्तावाहरेद्बिंदौ कलनायामाहरेद्व्रतं
कलनां नादे समायोज्य नादं नादांतके पुनः
नादांतं उन्मनीमध्ये विषुवक्रे तथोन्मनी
विषुवक्रे स्वके वक्रे संहरेद्देशिकः स्वयं
शक्त्यासहैवमात्मानं नयेत्परशिवावधि
देशिकाज्ञावशाच्छिष्यो दग्धाज्ञानस्तदा
क्षितौ पतेद्वा तत्विज्ञानः सर्वज्ञो भायते
ततः सदाशिवः स्वयं भूपालस्त्वमेव न सं
शयः ज्ञानपदायपाप्रोक्ता दीक्षा वेधात्मि
काशुभा वेतत्प्रस्त्वेवमुद्दिष्टा दीक्षा स
म्यकशुभावहा श्रीकुलार्णवे हस्तेपि

शि॰ १
७९
79

वपुरं ध्यात्वा जपन्मूलं गामालिनीः गु
रुः स्वशेतशिष्यतनुं स्वप्नरीक्षा भवेदियं
चित्तं तत्वे समाधाय परतत्वोपबृंहितान्
तत्वरे त्संहतान्मंत्रान्वादीक्षोत्तिनि
गपते मिमीलनयने ध्यात्वा परतत्वंप्र
सन्नधीः सम्यक्पश्येद्गुरुः शिवांशः दीक्षा
सा भवेद्वेदियं गुरोरालोकमात्रेण भाषणा
त्स्पर्शनादपि सद्यः संजायते ज्ञानं सादी
क्षा शांभवी स्मृता ज्ञेया सिद्धांतशांतार्थ
संप्रदायादिहेतुभिः अन्तरेणोपदिष्टाये
मंत्राः स्युर्विफलाः यतः देवात्तमेवशंस
न्तिपारंपर्यप्रवर्तकं गुरुं मंत्रापमाभिन्नं
समयाचारपालकं गुरुशिष्याधिकारा
र्थं विरक्तोपि शिरा याकेचित्कालेनविद्या
येत स्तुशिष्यायसमर्पयेत नस्यार्पिता
धिकारस्य योगः साक्षात्परे शिवे ततस्तु
शाश्वती मुक्तिरिति शंकरभाषितं न-
स्मात्सर्वप्रयत्नेन साक्षात्परशिवोदितं

सम्प्रदायमविच्छिन्नं सदा कुर्याद्गुरुप्रिये भु
क्तिमुक्तिसमृद्ध्यर्थं परीक्ष्य विधिवद्गुरुः
पश्चादुपदिशेन्मंत्रमन्यथा निष्फलं भ
वेत् अन्यानचयोरस्याफलकालमन्यायत
स्वयः दत्तो गृहीतो देवि कुलशापो भ
विष्यति गुरुशिष्यावुभौ मोहादपरीक्ष्य
परस्परं उपदेशं ददन्गृह्णन् प्राप्नुयातां
पिशाचतां अज्ञात्वा योपदेशं तु यो गृह्णा
ति ददाति च भुंजीते ताबुभौ घोरान्नरका
नेकविंशतिं असंस्कृतोपदेशं तु यः करो
ति विमूढधीः विनश्यति च तन्मंत्रः सैकते
शालिबीजवत् अत्र नहे मंत्रविज्ञानं नति
ष्ठति कदाचन तस्मात्परीक्ष्य वक्तव्यम
न्यथा निष्फलं भवेत् सत्शिष्याय यानि म
न्त्राणि यत्र ज्ञानमुपदिश्यते तत्रापयाति
नन्त्वं गोक्षीरानुप यावत् धनेच्छा भय
लोभाद्यैरयोग्यं पदीक्षयेत् देवताशाप
माप्नोति कृतं तच्च विकृतं भवेत् सारसंग्र

शि०।
८०
80

हे पूर्णाभिषेकं वक्ष्यामि साधकानां सु
खावहं विनायेनाभिषेकेण साधकः
पूर्णबोधत्तो आचार्यत्वं च मासुयान्निस
ऊतिं च समीहितां तस्माद्गुरुः प्रियं शिष्यं
दीक्षयित्वाभिषेचयेत् विस्त्रे विपुलं
चक्रं मंडयेतिमनोहरं स्वारित्तीयभक्तं
कुंभं स्थापयेच्चक्रमध्यतः अन्येषु कल
शान् रत्नवस्त्रहेमसमन्वितान् जलेषु
विधिवत्स्थाप्य तत्रावाह्य इष्टदेवतां अ
भ्यर्च्य मध्ये चान्येषु चांगावरणदेवताः
शिष्यस्य जन्मनक्षत्रे प्राग्वत्तेरभिषेचये
त् अयं पूर्णाभिषेकस्यात्साधकाभीष्ट
सिद्धिदः स्वारो लक्षणमुक्तं स्कंदपुराणे
यत्नक्ष्येत्तु प्रसतिं कुर्वंद्धि गुणं मतं च
तुर्भिः कुडवैः प्रस्थमाढकस्तैश्चतुर्गुणो
चतुर्गुणो भवेत्द्रोणः कुंभस्तद्द्वयतः स्मृ
तः कुंभैस्तैरष्टभिः स्वारीति सप्तलक्षणं
तु वक्ष्यते सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनीवा

सेन धीमता प्रणीतायां प्रकाशोऽगाच्चतुर्थ
क इति श्रीसुन्दराचार्यचरणारविंदद्वन्द्वा
न्तेवासिना श्रीनिवासभट्टेन विरचितायां
श्रीवार्चनचंद्रिकायां चतुर्थः प्रकाशः अ
थ दीक्षाप्रयोगः तत्रैवं विचार्य विहितका
ले गुरुदीक्षादिनात्पूर्वदिने शिष्यः प्रातस्ना
नि
तः कृतसंकल्पः समसंस्कृतः पंचवाद्यघोषपु
रःसरं ब्राह्मणैः कृतस्वस्त्ययनः प्रियसुहृद्भि
सार्द्धं स्वगुरुः गृहं गत्वा तं विधिवत्प्रणम्य त
दाज्ञया प्राणायामपुरः ॐ अद्य अमुकमा
सि अमुकराशिंगते सवितरि अमुकपक्षे
अमुकतिथौ अमुकगोत्रः ब्राह्मणश्चेद
मुकशर्मा क्षत्रियश्चेदमुकवर्मा वैश्यश्चे
दमुकदासोऽहं चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिका
मोऽमुकमंत्रग्रहणं करिष्ये इति कुशाद्ध।
स्तः प्राङ्मुखोदङ्मुखो वा संकल्प्य विधाय
प्रमाणोक्तमधुपर्कसामग्रीभिः स्वशाखो
क्तविधिना श्रीगुरुं मधुपर्केणाभ्यर्च्य धौ

त्रि॰ १
८१

81

तोत्तरीयप्रच्छदपटस्वर्णाङ्गुलीयकर्णाभ
रणस्वर्णयज्ञोपवीतहारकेयूरांगदादि
नानाविधाभरणछत्रचामरोपानत्कुसु-
मशय्यातल्पास्तरणसपन्नां वरणसाम
ग्रीं गुरुसंनिधौ निधाय अपेत्यादि प्राग्व
त्रिष्युल्लेखान्ते अमुकगोत्रः अमुकश
र्मोऽहमित्यादि यथा वर्णोहितमुच्चार्य्य अहं च
तुर्विधपुरुषार्थसिद्धिकामोऽमुकमंत्र
ग्रहणार्थममुकगोत्रममुकवेदान्तमु
कशाखाध्यायिनममुकशर्माणं त्वामे
भिर्यथाशक्ति विहितवरणसाधनैर्गुरु
त्वेन वृणे इति गुरुपादयोः प्रणम्य वरण
सामग्रीं निवेदयेत् ततो वृतोस्मीति गुरु
णा प्रतिवचने शिष्यः कृतांजलिर्यथावि
तं गुरुकर्म कुरुष्वेति ब्रूयात् ततो गुरुः
करवाणीति प्रतिब्रूयात् ईदृशं गुरुवरणं
विधाय तदनुज्ञया अग्नौ ब्राह्मणा
न् वृद्धवेदांगपारमानसदाचारांस्त्वे

हृद्देवतोपासकान्स्वगुरुवरणोक्तसामग्री
मिश्रैर्वस्त्राविक्षेन चूर्णयात्·चतुःकाण्डप
क्षेचत्वारएवऋत्विजःकार्याःशिष्येणैव
वृतोगुरुःकृतनित्यकृत्यःसमलंकृतलंकृ
तःपंचवाद्यघोषपुरःसरंब्राह्मणैःसुहज्ज
नैश्चवृतःशिष्येणसहमंडपद्वारंगत्वाव
क्ष्यमाणविधिनाद्वारपूजांविधायतथैव
भूतोत्सादनपूर्वकंमंडपान्तःप्रविश्यतथै
वपंचगव्यार्चितोयप्रोक्षणपूर्वकंवक्ष्यमा
णादिचतुर्भिःसंस्कारैःसंस्कृतेमंडपाभ्यां
तरेचंदनागरुकर्पूरधूपितेचन्दनसर्षप
दूर्वाभस्माक्षतलाजानस्त्रमंत्रेणसप्तधा
भिमंत्रितान्मंडपान्तर्विकीर्यास्त्रमंत्रेण
कुशमुष्टिकासंमार्ज्यमंडपस्यैशानको
णेसंस्थाप्यब्राह्मणैःपुण्याहवाचनंकार
यित्वावास्तुपुरुषपूजादिकंविधायभैर
वाज्ञापुरःसरंस्वासनंवेदिकायामास्तीर्य
वक्ष्यमाणविधिनासंपूज्यतत्रप्राङ्मुख

शि॰ ८२

82

उपविश्य स्वपुरतः सुसमे भूतले वेदिको
परि सर्वतोभद्रमंडलं कुर्यात् तत्र प्राक्
प्रत्यगायतान् दक्षिणोत्तरायतान् सप्तदश
रेखाः कृत्वा षट्पंचाशत्शतद्वयकोष्ठ
पूर्तं चतुरस्रमंडलं कृत्वा तन्मध्यगतम
ष्टिंषात्कोष्ठान्येकीकृत्य तद्दिक्ष्वतुर्दिक्षे
कपंक्तिं परितः समावर्ज्यैकीकृत्य पीठंप
रिकल्प्य तद्बहिरपि चतुर्दिग्गतपंक्तिद्वय
मेकीकृत्य समावर्ज्य वीथीं परिसकल्प्य स
र्वमध्यगतसरोजस्थाने बहिः परितो द्वा
दशभागं परित्यज्य सर्वमध्यावलंबनेन
समांतरालं वृत्तत्रयं संपाद्य तत्र सर्वम
ध्यवृत्तमध्यं कर्णिकां परिकल्प्य तद्बहि
र्गतवृत्तवीथीं केशरार्थं परिकल्प्य केस
रस्थाने षोडशधा विभज्य तच्छिन्नावलंब
नेन द्वितीयतृतीयवृत्तयोरंतरालमान
सूत्रमानेन गुरुलघु कृत्वा पत्राणि विधा
यैकैकदलमूले केसरद्वयं पश्चाद्रूपपते

तथा विरच्य पद्मं कृत्वा पद्मबहिर्गतैकपं
क्तिरूपचतुरस्रपीठस्य कोणचतुष्टयेपि
कोष्ठत्रयेण पीठपादान्परिकल्प्यावशिष्ट
कोष्ठैरेकीभूतैः पीठगात्राणि विधाय त
द्बहिर्गतपंक्तिद्वयकोष्ठानि सम्यक्प्रमार्ज्य
तद्बहिर्गतपंक्तेश्चतुर्दिक्षु मध्ये मध्ये कोष्ठ
द्वयमेकीकृत्य सर्वबाह्यगतपंक्तेरपि च
तुर्दिक्षु प्रतिदिशं कोष्ठचतुष्टयमार्ज
नेन द्वारचतुष्टयं परिकल्प्य द्वारचतुष्ट
यस्यापि पार्श्वयोः पंक्तिद्वयगतकोष्ठेषु
ऽन्तःपंक्तेः कोष्ठत्रयं बहिःपंक्तेः कोष्ठमे
कमिति कोष्ठचतुष्टयमेकीकृत्य शोभां वि
धाय तत्पार्श्वयोरन्तःपंक्तेः कोष्ठमेकं
बहिःपंक्तेः कोष्ठत्रयमिति कोष्ठचतुष्ट
यमेकीकृत्योपशोभाः परिकल्प्यावशिष्टैः
षड्भिः षड्भिः कोष्ठैः स्वस्तिकाकोणानि क
ल्पयेदिति सर्वतोभद्रमंडलं निर्माय प
सरोजकर्णिकाकेसरदलाग्रपीठ।

वीथीद्वारशोभोपशोभकोणस्थानानि
पंचवर्णरजोभिर्भूषयेत् पंचवर्णर
जांसि तु हरिद्रावर्णं पीतरजः तण्डुलचू
र्णं शुक्लं रजः कुसुंभकुसुमचूर्णं रक्तं
दग्धतण्डुलचूर्णं कृष्णवर्णं बिल्वपत्र
चूर्णं श्यामम् इति रजोविन्यासप्रकारस्तु
सीमागताः सर्वा रेखाः शुक्लरजसा एकां
गुलोत्सेधविस्तारयुताः कार्याः पीतरज
सा कमलकर्णिकां केसराणि च समा
पूर्य शुक्लरजसा दलानि च संपूर्य
श्यामरजसा जलसंधीनापूरयेत् अथ
वा कर्णिकां पीतेन केसरान् पीतरक्ता
भ्यां दलानि रक्तेन रजसा संपूर्य पीतेन कृ
ष्णेन वा पीठगर्भम् आपूर्य पीठपादान् रक्ते
नापूर्य पीठगात्राणि शुभ्ररजसापूर्य वी
थी चतुष्टयं कल्पवल्लीः कोरकपुष्प
पल्लवफलमंडिता नानावर्णरजोभि
र्द्वारचतुष्कं शुभ्रेण रजसा वारचतुष्कमा

पूर्वरक्तवर्णानद्वादशोभाः पीतेनोपशो।
भाः कृष्णेनकोणानिवापूर्यत्तद्विहिरेखा
त्रयमेकैकांगुलैर्नान्तरालंशुक्लरक्तरजो
भिः कुर्यादितिसर्वतोभद्रमंडलंविधायप
श्चिमोपरितोदीपानप्रकल्प्यवक्ष्यमाणवि
धिनापूजाद्रव्याणिसाधनवस्तूनिसं
स्कृत्यछत्रचामरदर्पणव्यजनादिकं
चयथापथंनिधायगुर्वादिवंदनपूर्वक
करशुद्धितालत्रयदिग्बंधनाग्निप्रकार
त्रयभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठामातृकान्यास
योगपीठन्यासंमूलमंत्रन्यासांश्चविधाय
मुद्राविरचनंस्वेष्टदेवताध्यानमानस
पूजांतर्वैश्वदेमूलमंत्रजपतत्समर्पणा
र्घ्यस्थापनात्मपूजानांतहैवनमूलमंत्रज
पतत्समर्पणानिविधायसर्वतोभद्रमंड
लायनमइतिगंधादिपंचोपचारैः संपू
ज्यार्धजलेनप्रोक्ष्यमाणविधिनापी
पूजांविधायपल्लकर्णिकांशालिभिरापू

र्यन्तदुपरितएडुल्लानकुशान्दूर्वाः सप्तविं
शतिभिः कुशैरेकीकृतास्त्रविरचितब्र
ह्मग्रंथिकं कूर्चं च निधाय तत्र वक्ष्यमाण
विधिना शालिपुंजोपरि वह्निमंडलं वह्नि
कलाश्च संपूज्य तत्र च स्वर्णादिनिर्मितं त्रि
गुणीकृतसूत्रवेष्टितं सर्वांगं चंदनागरुक
र्पूरधूपदीपितं कुंभं प्रणवमुच्चरन्संस्था
प्य तत्र पुष्परागनीलवैदूर्यविद्रुममौ॥
क्तिकमरकतवज्रगोमेदपद्मरागाख्या
नि नवरत्नानि वज्रमुक्तानीलपद्मराग
मरकतेति पंचरत्नानि वा ससुवर्णानि
निक्षिप्य कुंभस्योपरि गंधाक्षतदूर्वा
न्वितं प्रागुक्तलक्षणं कूर्चं निधाय तत्र
क्षं लं हं सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं
दं थं तं णं ढं डं ठं टं ञं झं जं छं चं ङं घं गं खं कं
अः अं औं ओं ऐं एं ॡं ऌं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं
आं अं इति विलोममातृकां तन्मूलमं
त्रेत्रिर्जप्त्वा आत्मनः कुंभस्य योगपीठ

स्यैवैकं भावयन्वक्ष्यमाणपंचाशद्दोष
धिकाष्टैरश्वत्थोदुंबरप्लक्षवटत्वक्काष्टैः
पलाशवृक्षत्वघाष्टैः कर्पूरचंदनकस्तूरि
कुंकुमवासितैस्तीर्थजलैर्वा कुंभमापू
र्यस्वपुरतो वक्ष्यमाणविधिना प्रांरप्रांः
स्थाप्य कुंभपूरितजलेन सज्ञायजलेनापू
र्येत्तत्र गंधाष्टकं विलोक्य तत्र वक्ष्यमाण
वन्हिकलाः सूर्यकलाः। सोमकलाश्चावा
ह्य पृथक् संपूज्य तासां प्राणप्रतिष्ठां विधा
य प्रणवाद्येकपंचाशत्कला वक्ष्यमाण
मातृकान्यासोक्ताः संपूज्य तः त्र प्रथमम
काराद्यक्षराण्युत्पन्नाः कववर्गो न्यासवद्वा
द्विदशाकलाः समावाह्य हंसः शुचिषदि-
त्यस्य वामदेव ऋषिर्जगती छंदः सूर्यो देवते
ति संध्याशीनमत्वा ॐ हंसः शुचिषद्वसु
रंतरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणस
त् नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋत
जा अद्रिजा ऋतं बृहत् इति मंत्रमु

शि॰ १
८५

त्वार्यब्रह्मणेनम इतिसंपूज्य ॐ कंस्कंदायन
मः कुबेरोगिरिष्ठाः त्रिषुपस्योरुषुविक्रम
णेष्वधिक्षियंति भुवनानिविश्वा इतिप
ठित्वा ॐ विष्णवेनमः इतिसंपूज्य ॐ टंज
रायेनम इत्यादिसंपूज्य प्राग्वज्जरादिदश
कलानां प्राणप्रतिष्ठां विधाय मकाराद्रु
द्रोत्पन्नाः पयवर्णोत्थाः तीक्ष्णाद्या दश
कलाः समावाह्य त्र्यंबकब सिष्ठोरुद्रो
नुष्टुप् इतिन्यासादिकं कृत्वाः ॐ त्र्यंब
कंयजामहे सुगंधिंपुष्टिवर्द्धनं उर्वारु
कमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात्
ॐ रुद्राय नमः इतिपठित्वा ॐ पं तीक्ष्ण
येनमः इत्यादिसंपूज्य तीक्ष्णादीनां प्रा
णप्रतिष्ठां विधाय ईश्वरादिदोरुत्प
न्नाषकारादिसकारान्तपंचवर्णोत्थाः
पीतादिपंचकलाः आवाह्य न्यासादि
स्मरणपूर्वकं गायत्रीमुच्चार्य ईश्वरा
यनम इतीसंपूज्य ॐ षं पीतायैनम इ

त्यादिसंपूज्य पीतादीनां प्राणप्रतिष्ठां वि
दध्यात् ततो नादात्सदाशिवाडुत्पन्नाः
स्वरजानिवत्साद्याः षोडश कलाः समा
वाह्य विष्णुयोनि मिति मंत्रस्य त्वष्टा ग
र्भकर्त्ता ऋषिः विष्णुर्देवता अनुष्टुप्छंदः
गर्भधारणार्थे विनियोगः ॐ विष्णुर्योनिं
कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिंशतु आसिं
चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते सदा
शिवाय नमः इति संपूज्य ॐ ग्निं निवृत्ये
नमः इत्यादि संपूज्य निवृत्यादीनां प्राण
प्रतिष्ठां विदध्यात् ॐ त्र्यचतुर्लंबति देव
ताः शंखं संपूज्य सकलकलामयं शंख
जलं मूलमंत्रेण कुंभजले संयोज्य प्रव
त्यपनसाद्यपल्लवान्निर्ईक्ष्वारुणील
तयासंवेष्ट्य कल्माषधिपाकपामुखे
निधाय तदुपरि कलशसजातीयं तं
डुलपूर्णं नारिकेरफलाद्यं कल्पवृक्ष
फलं तु स्थाप्यायं संस्थाप्य पद्म वस्त्रयुगेन

घटंस्नंवेष्टयेद्धितिवेधांप्रधानकुंभस्था
पनंविधायपूर्वादितोरणासमीयेषुप्रा
गुक्तमंडलेध्वष्टदलकमलेषुवाशा
लिपुंजोपरिप्रागुक्तविधिधिनाप्रति
द्वारमेकंकुंभंसंस्थाप्यतत्रपूर्वदिशात
कुंभेध्रुवंदक्षिणेधरांपश्चिमेवाक्पति
मुत्तरेविघ्नेशंचसंपूज्यतद्वदाग्नेयादि
कोणेचतुष्टयेकुंभान्संस्थाप्याग्नेयकु
भेश्रमनंचैऋत्येहुजयंवायव्येसिद्ध
र्थंईशानेमंगलंचसंपूज्यपुनःपूर्वादि
।कुंभेष्विंद्रादिलोकपालानावाह्यवैदि
कतत्तन्मंत्रेणसंपूज्यपुनःपूर्वाद्यष्टदि
क्षुकुंभाद्बहिःऐरावतंपुंडरीकंवामनं
कुमुदंअंजनंपुष्पदंतंसार्वभौमंसुप्रती
कंचपूज्यदिग्गजान्संपूज्यपुनर्गु
रुर्वेधांगत्वास्वासनेसमुपविश्यस्वेष्ट
मंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वातस्यऋ।
ष्यादिकरषडंगन्यासपूर्वकंसकल।

न्यासजातं विधाय देवं ध्यात्वा मानसोप
चारैः संपूज्य प्रधानकुंभे वक्ष्यमाणप्रकारे
ण मूलमंत्रेण मूर्तिं परिकल्प्य तत्र स्वेष्टदे
वतामावाह्य वक्ष्यमाणप्रकारेण षोडशोप
चारैः सांगं सावर्णं तत्कल्पोक्तविधिना सं
पूज्य वेद्या दक्षिणभागे हस्तमात्रायामवि
स्तारमंगुष्ठपर्वमात्रोच्चं वालुकाभिः सम
चतुरस्रं स्थंडिलं कृत्वा तत्र वक्ष्यमाण।
नित्यहोमोक्तविधिना वह्निं संस्थाप्य तत्र
देवमावाह्य संपूज्य नित्यमोक्तविधिना पा
यसेन हुत्वा पुनर्देवं संपूज्य कुंभस्थमूर्तौ
संयोज्य तत्थैव वह्निं संपूज्य विसृज्य वक्ष्यमा
ण विधिना सर्वभूतबलिं तत्कल्पोक्त
बलिदानं च विधाय देवायोत्तरापोशना
दिनीराजनान्तं नित्यपूजोक्तविधिना वि
धाय प्राणायामं मंत्रपंक्त्यृष्यादिकरषडंग
न्यासपूर्वकं मूलमंत्रमष्टोत्तरसहस्रं ज
पित्वा देवाय वक्ष्यमाणविधिना जपं स

शि॰ ८७

87

समर्घ्यपूर्वं मंडलस्यैशानकोणे स्थापितं
विकिरोपरि सुवर्णगर्भं वस्त्रयुग्मवेष्टितं
जलपूरितं करकं विन्यस्य तत्रास्त्रदेवतां
सिंहारूढां दक्षिणवामकरयोः खड्गखेट
कधारिणीं वीररूपां पश्चिमाभिमुखीं ध्या
त्वा तिलकगंधादिभिः पंचोपचारैः संपूज्य न
मस्कृत्य तं करकं स्कंधे न्यस्य मुद्गलमंडपा
भ्यंतरे प्रदक्षिणं भ्रमन् नन्नालेनोदकधा
रिसिंचन् पश्चाल्लौकिकपाद्यानां वास्त्रपात्रेण
साशिर्मं रक्षरक्षोति वद प्रदक्षिणं परिक्र
म्य तं करकं स्वास्थाने निवेश्य पापविषयस्य
मंत्रेण पुनस्ताम् अस्त्रदेवतां पंचोपचारैः संपू
ज्य ततः प्रागुक्तकुंडे मुष्टिं ईशानयोर्म
ध्यमतां वा पश्चकुंडे गुरुरग्निस्थापनं कुर्या
त् तत्रादौ कुंडस्य मयेनोपलिप्यां कुं
डसमीपे गुरुर्वक्ष्यमाणनिःसंपूजोक्त वि
धिनाग्न्यासनमात्मीयं संपूज्य स्वेष्टमंत्रं
यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य गुरुं प्रा

णाम्यकुण्डसंस्कारान्कुर्यात् तत्रादौ कुण्डं
मूलमंत्रेणवीक्ष्यास्त्रमंत्रेणप्रोक्ष्यास्त्रमं
त्रेणैवकुशैः त्रिः संताड्यकवचमंत्रेणपु
ष्पास्त्रमंत्रेणकुण्डमध्येकिंचित्खननं
कृत्वास्त्रमंत्रेणवामदक्षांगुष्ठानामिकाभ्या
मुद्धृत्यबहिस्त्यक्त्वाहृन्मंत्रेणशुद्धमृत्तिक
यारवातस्थानमापूर्यास्त्रमंत्रेणसमीत्यक
वचमंत्रेणकुण्डमध्येकिंचित्खननं कृ
तास्त्रमंत्रेणजलैः संसिच्यास्त्रमंत्रेणका
ष्ठादिनाकुट्टयित्वादृढीकृत्यकवचमंत्रे
णकुशैः कुण्डसंमार्ज्यकवचेनैवगोमया
द्भिः संलिप्यकवचेनैवाग्निसोमसूर्याना
मष्टात्रिंशत्कलारूपंसंचिंत्यकवचेनैव
मेखलात्रयेपवित्रिसूत्रेणप्रतिमेखलंत्रि
स्त्रिः संवेष्ट्य ह्रीं अमुककुण्डायएतदास
नंतेनमः अमुककुण्डायपाद्यार्घ्यः स्वा
हा इत्यादिवक्ष्यमाणविधिनासनादिपं
चैः उपचारैः प्रणवचतुरस्राकृतिकु॥

शि॰ १
८८

ण्डनाम चतुर्थी नमोन्तेन संपूज्य तथैव
नाद्भिं संपूज्य मेखलात्रयं हृन्मंत्रेण त
थैव संपूज्यास्त्रमंत्रेण कुण्डं ववज्रं च ह
दं संचिंत्य हृन मंत्रेण कुशैः कुण्डस्य चतु
र्दिक्षु वन्हेर्ज्वालालासाय चतुष्टयं मार्गं च
तुष्टयं परिकल्प्य कवचं प्रत्रेणाच्छिन्ना
ग्रेः कुण्डं संस्कृत्य तत्र मंत्रेण स्तु मंत्रेण
वा दक्षिणप्रध्योत्तरेषु प्रागग्रं गायाश्च म
पूर्वं पूदयाद् इति विस्तः मिश्रो रेखाः कुशा
मूलेन निर्विलरव्यप्रणवेना भुस्य प्रागग्रासु
रेखासु दक्षिणरेखायां विष्णवे नमः मध्य
रेखायां रुद्राय उत्तरे रेखायां इन्द्राय नमः
उदगग्रासु रेखासु पश्चिमरेखायां ब्र
ह्मणे नमः मध्यामरेखायां यमाय नमः
पूर्वरेखायां सोमाय नमः इति संपूज्य त
त्र वक्षमाणयोगपीठपूजाक्रमेण मण्डा
कारिपदत्त्वांतसं योगपीठं संपूज्य त
त्प्रकेसरे पुष्पाद्याद्वि प्रादक्षिणेण मध्या

न्तं ॐ यमायै नमः ॐ विजयायै अपराजितायै अ
पराजिताये नित्यायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै अ
घोरायै मंगलायै नमः इति संपूज्य ह्रीं सर्वशक्ति
कमलासनाय नमः इति मध्ये पुष्पांज
लिं निक्षिप्य तत्र भुवनेश्वरीति मंत्रेणावा
हनादि परमीकरणान्तं तन्मुद्रया विधा
यासनादि षोडशोपचारैः संपूज्य तत्र श्रीशि
वं ध्यात्वा मूलमंत्रेण तथैव तत्संपूज्य देवी
मूलत्रा नांदेवचक्रामान्मतं चिचिंत्य स्व
र्णादि पात्रेण मत्वा च वैन्नूतनेन सूर्पकां
नादि भवमरणं भवं वा श्रोत्रिय द्विजगृ
हाद्वाग्निमस्त्र मंत्रेण पात्रं कृत्वा कवच मं
त्रेण सप्रानीयेन पात्रांतरेण विधाय चक
म्पक पासुवासिन्या वा समानीतं गुरुराद्या
या त्रिमंत्रेणैकमगारं तन्मध्यात्त कृत्वा
शेषं नैऋत्यकोणे परित्यज देवीशं मूले
न पुरतः संस्थाप्य मूलमंत्रेण त्रस्येण प्रो
क्ष्यास्त्रेणाकुशः सत्ताऽकवचेनाभ्युक्ष्य

शि०।
८९
89

तत्रस्वमूलाधारस्थवह्निमंडलमध्य
गतपरमात्मरूपाग्नीषोमात्मकविंदोः
सकाशाद्वह्निंमणिपूरगतज्वलनेन
सहसुषुम्नामार्गेणवहन्तासापुटाध्माना
निष्कास्यरमितिवह्निबीजमुच्चरन्पुरतः
पात्रस्थितवह्निचैतन्यंसंयोज्यचक्षोष्टबि
न्दवपार्थिववह्नीनानैक्यंविभावयन्म्र
णवैनाभिमंत्र्यवमितिधेनुमुद्रयाऽमृ
तीकृत्यास्त्रमंत्रेणसंरक्ष्यकवचमंत्रेण
वगुंठ्य ॐरंवह्नयेनमः इतिगंधादिभिः
संपूज्यजानुभ्यामवनीगतस्तत्पात्रंकरा
भ्यामादायकुण्डस्योपरित्रिःप्रदक्षिणं
परिभ्राम्यदेव्यायोनौशिवबीजमितिध्या
यन्स्वाभिमुखंकुण्डमध्येप्रणवमुच्चर
न्नमग्निंनिक्षिप्यमैथुनांतधिपादेव
देव्योणचमनंदत्वाः ॐचित्पिंगलहनह
नपचपचदहसर्वज्ञाज्ञापयस्वाहा इमं
मंत्रमुच्चरन्नमुखेपूत्कृत्याकुशैरग्निप्र

न्वात्म्यकाष्ठेः पट्टकृत्सजालिनिसिष्टनः रौं
अग्निंप्रज्वलितंतंवंदेजातवेदंहुतावहं
सुवर्णवर्णममलंसमिद्धंसर्वतोमुखं इ
तिज्वलन्तमग्निमुपस्थायोपविश्यवक्ष
माणान्तान्हिमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वा।
सिरसिभृगुऋषयेनमः मुखेगायत्रीछ
न्दसेनमः हृदयेअग्नियेदेवतायेनमः गु
ह्ये रंबीजायनमः पादयोः स्वाहाशक्तये
नमः इतिविन्यस्यदीक्षांगहोमेविनियो
गः इतिकृतांजलिर्वदेत् लिंगे रौंसुहि
रण्यायनमः गुह्येरंगगनायनमः त्तरासि
अूरक्तायेनमः मुखेवंकृष्णायेनमः नासि
कायां लंसुप्रभायेनमः नेत्रयोः यंअतिर
क्तायेनमः सर्वांगेयंबहुरूपायेनमः इति
सप्तजिह्वाविन्यसः रौंसहस्रार्चिषेहृदया
यनमः रौंस्वस्तिपूर्णायशिरसेस्वाहा रौंउ
त्तिष्ठपुरुषायशिखायेवषट् रौंधूमव्यापि
नेकवचायहुम् रौंसप्तजिह्वायनेत्रायवौ

घट् रैं धनुर्द्धरायास्त्राय फट् इति षडं
गमन्त्राणां गुह्यादितलान्तं करयोर्विन्य
स्य हृदयादिषडंगेष्वपि न्यसेत् ततः शि
रसि रैं अग्नये जातवेदसे नमः वामां
से रैं अग्नये सप्तजिह्वाय नमः वामपा
र्श्वे रैं अग्नये हव्यवाहनाय नमः वाम
कट्यां रैं अग्नये अश्वोदरजाय नमः
लिंगे अग्नये वैश्वानराय नमः दक्षक
ट्यां रैं अग्नये कौमारतेजसे नमः दक्षि
णपार्श्वे रैं अग्नये विश्वमुखाय नमः
दक्षिणांसे अग्नये देवमुखाय नमः इति
विन्यस्य वक्षमाणं वह्निरूपं स्वात्मानं-
ध्यात्वा सप्तजिह्वामुद्रां बध्वा प्रदर्शयेत्
स्योत्तरभागे कुशास्तरेषु कुसुवौ प्रणीता
प्रोक्षणीपात्रे आज्यस्थालीं चरुस्थालीं परि
रिधित्रयसमित्पंचकामिध्मं नूनम् नसाग्र
दीर्घकुशमुष्टिरिति पात्राण्यधोमुखानि
संस्थाप्यान्यान्यपि होमद्रव्यदध्यक्षतादि

बलिद्रव्याणिगंधपुष्पादिपूजाद्रव्याणिच
यथायथंसंस्थाप्याधोमुखानिस्रुक्स्रुवादी
निसपवित्राधोमुखेहस्तमेकरूपावोक्षण
पूर्वकमुत्तानीकृत्यप्रणीतापात्रंप्रक्षाल्यस्व
पुरतःकुशास्तरेनिधायशुद्धजलेनपूर्य
तत्रगंधाक्षतान्निक्षिप्यप्रादेशमात्रंसा
ग्रंकुशद्वयंमध्येब्रह्मग्रंथियुतंजलमध्ये
उत्तराग्रंपवित्रंनिधायकरद्वयानामिका
ङ्गुष्ठाभ्यांपवित्रमूलाग्रेविधृत्यास्त्रमंत्रमु
च्चरन्पवित्रमध्येनजलंपात्राद्बहिस्त्रिवा
रंभूमौनिक्षिप्यपवित्रमुत्प्लवनंविधायत
न्मध्येकिंचिद्घृतंनिक्षिप्यतत्पात्रंक
राभ्यामामस्तकमुद्धृत्यकुण्डस्योत्तरभा
गेकुशास्तरेनिधायतदुपरिप्रागग्रानद
र्भान्निक्षिपेदितिप्रणीतापात्रंसंस्थाप्यप्रो
क्षणीपात्रंप्रक्षाल्यशुद्धजलेनापूर्यतन्म
ध्येप्रणीतापात्रजलंपात्रांतरेणोद्धृत्य
किंचिद्दत्वातेनमूलमंत्रेणसर्वाणिपात्रे

शि॰ ९१

91

गणहोमङ्कृत्वागणपूजाङ्कृत्वागणेश्चप्रोक्षये
दितिकृत्वासादनंविधायप्रोक्षणीयजले
नाग्निंमूलमंत्रेणपरिषिच्यायगर्भैश्चतु
र्भिश्चतुर्भिर्दर्भैः प्राचींदिशमारभ्यप्राग्या
मुत्तराग्रैरीशानादिग्नय्यन्तंपरिस्तीर्यपु
नर्दक्षिणस्यांप्रागग्रैः पूर्वपरिस्तरणमूल
मग्रेराच्छादयन्पुनः पश्चिमायामुत्तराग्रै
र्दक्षिणपरिस्तरणमूलंमूलेनाच्छादयन्
पुनरुत्तरस्यांप्रागग्रैः पश्चिमपरिस्तरण
मूलमूलेनपूर्वपरिस्तरणाग्रमग्रेणाच्छा
दयन्परिस्तीर्यपरिधित्रयमादायसर्वत्र
स्थूलंपश्चिमेउत्तराग्रंततः कनिष्ठंदक्षि
णपूर्वाग्रंपश्चिमपरिधेर्मूलोपरिमूलं
यथाभवति ॥ अथापुनस्ततोपिकनिष्ठ
मुत्तरस्यांपूर्वाग्रंपश्चिमपरिधेरग्रोपरि
स्थमूलमितिकुण्डस्यमध्यमेखलोप
रिधिपरिधित्रयंनिक्षिपेत् अत्रपश्चि
ममेखलायांतुपरिस्तरणपरिधिस्था

पनंयोनिनात्वोर्ध्वमेखलयोरंतराले का
र्यामितिलत: पश्चिमपरिधौ ॐब्रह्मणेन
म: दक्षिणपरिधौ ॐरुद्रायनम: इतिसं
पूज्य स्वस्वदेवतामंत्रदीक्षितंब्राह्मणमाकु
पकुण्डस्य दक्षिणेभागेकुशासनेसमुप
वेश्य अमुकगोत्रोऽमुकशर्माहम अमुक
शर्माह अमुकगोत्रिणं अमुकवंशांतर्ग
ता अपकसाखाध्यायिनं अमुकशर्माणं
ममोक्तविधादीक्षागभूतहोमकर्मण्युक्
ताकृतावेक्षणपब्रह्मत्वेनत्वांवृणे इति
वस्त्रालंकारादिभिर्वृणुयात: ततस्तंगंधा
दिभि: पूजयेत: ब्राह्मणत्वाभेकुषावट
कंवासंपूज्य मान्हमंत्रेणमर्घपावाचाचम
नीयंमधुपर्कपात्राणिसंस्थाप्यसंस्कृत
कुण्डमध्येषट्कोणगर्भितकर्णिकंसके
सरंचतुर्द्वारमुक्तचतुरस्त्रत्रपवेष्टितम
ष्टदलकमलंबन्हेपूजापीठंविभाव्यतत्र
प्रागुक्तविधिनामंडकादिशानात्मानं

श्री॰१
९२

92

योगंपीठसंपूज्य अष्टदलकेसुरेपुस्वाग्ना
दिष्वाशिषेनमध्यांतं ॐपीतायेनमः ॐ
श्वेतायेनमः एवंअरुणायेकृष्णायेधूम्रा
येतीव्रायेविस्फुलिंगिन्येरुचिरायेज्वालि
न्येनमइतिनवशक्तीः संपूज्यरंसर्वशा
क्तिकमलासनायनमइतिसमस्तपीठं
संपूज्यतन्मध्येवान्हिं वरेर्वरस्वस्तिक
शृतव्यभातीर्दध्यानंमेभोजगतंत्रिनेत्रं
सिंदूरवर्णंतपनीयभूषंवान्हिंजटाभूषि
तमौलिमीडे इतिग्निंध्यात्वासप्तजि-
व्हामुद्रांप्रदर्श्य ॐ वैश्वानरजातवेद
इहावहलोहिताक्षसर्वकर्माणिसा
धयस्वाहा अग्नयेनमः इत्याग्निंत्रिः
पुष्पांजलिनासंपूज्यसुनर्वान्हिमंत्रमु
च्चार्यअग्नयेएतदासनंनमः पुर्नर्व
ान्हिमंत्रंअग्नयेएषतेअर्घःस्वाहाः एवंए
ततेआचमनीयंसुधाएवन्नाममधुपर्कः
सुधाः एषतेआचमनीयंसुधाएतत्तस्मा

नंनमः इतित्मासिरखरएणमुखमूर्ध्वादिसर्वा
गोद्देषुानमेरवत्नायावह्निः पात्रांतरेऽवेषा
दिग्यात्नानान्ताउपचाएन्वन्हेस्ततस्तगभा
वनूयायरिकत्यपुनएवमनीयंदत्वाव
न्हावेववस्त्रंदत्वापुनर्वह्निएवमनीयंद
त्वायज्ञोपवीतंनिवेधवह्निःपुनरावमनी
यंदत्वागंधपुष्पेवन्हाववदद्यादितिवान्हि
मंत्रेणसनादिपुष्पान्तानुपचाराउपच
येवटकोणेषुदेवासुकोणमारभ्यमध्या
न्ते ॐस्रूंहिरण्यायेनमः ॐघ्रूंगगनायेन
मःस्रूंरक्तायेनमः ॐक्रूंकृष्णायेनमः ॐस्रूं
सुप्रभायेनमः ॐश्रूंअतिरक्तायेनमः ॐप्रूं
बहुरूपायेनमः इतिसप्तजिव्हाः संपूज्याष्ट
दलकेसरेषुअग्नीशासुरवायव्यादेवमत
दादिवसुदिक्षुच ॐसहस्त्रार्चिषेहृद
यायनमः ॐस्वस्तिपूर्णायशिरसेन
मः ॐतिष्ठपुरुषायशिखायेनमः धू
मव्यापिनेकवचायनमः सप्तजिव्हाय

त्रि०।
९३
93

नेत्रायनमः ॐधनुर्द्दराया स्वायनमः इ
तिषडंगानिसंपूज्यअष्टदलेषुदेवाग्र
मारभ्यां ॐअग्नयेजातवेदसेनमः ॐ
अग्नयेसप्तजिव्हायनमः ॐअग्नयेह
व्यवाहनायनमः ॐअग्नयेअश्वोदर
जायनमः अग्नेवैश्वानरायानमः ॐ
अग्नयेकौमारतेजसेनमः ॐअग्नये
विश्वमुखायनमः इतिप्रादक्षिण्येना
ष्टौमूर्ती संपूज्यतद्बहिश्चतुरस्रे च
इन्द्रादीन्सायुधान्संपूज्यपुनर्वह्निं
संपूज्यधूपदीपादिदत्वानैवेद्यमुत्स
ज्याग्नाववतिक्षिप्याग्नवदाचमनीयं
दत्वाताम्बूलंवन्हाविवनिवेद्याग्निंप्र
णम्यस्नुकस्नुवाप्रादायाधोमुखौवाव
ग्नौप्रतप्यकुशान्गृहीत्वातयोग्नंकु
शाग्रेमध्यंमध्येमूलंमूलेरितित्रिः
संमार्ज्यपुनरधोमुखौतौप्रताप्यवा
मकरेणादायप्रोक्षणीयजलेनदक्षि

णाकरायेण प्रोक्ष्य पुनरपि प्राग्वत् प्रताप्य
कुशान् अग्नौ प्रक्षिप्य स्नुक्स्नुवौ सव्यदक्षि
ण भागे कुशास्तरे निधाय आज्यस्थाली
मादाय अस्त्रमंत्रेण प्रक्षाल्य स्वपुरतः कु
शास्तरणे निधाय तदुपरि पुनः स्वयं प्रादे
शमात्रं संग्रंथमध्ये व्रह्मग्रंथियुतं कुश
द्वयरूपं पवित्रं निधाय पात्रान्तरस्थं
घृतं गोदुग्धं तं दुग्धादिद्रव्येण सहितं वीक्ष
णादिभिः चतुःसंस्कारैः संस्कृतं वामे निधेनु
मुद्रया अमृतीकृतं मूलेनाष्टधाभिमंत्रि
तमाज्यस्थाल्यां निक्षिप्य कुण्डाद् अंगारा
न् उद्धृत्य मेखलाया वहि भूमौ वायव्यकोणे
निक्षिप्य तेष्वाज्यस्थालीं हृन्मंत्रेण निधा
य कुशद्वयं प्रज्वाल्य हृन्मंत्रेण ज्योति निक्षि
प्य शेषमग्नौ निक्षिप्य पुनर्दर्भद्वयं प्रज्वा
ल्य कवचमंत्रेण ज्योतिनिक्षिप्य शेषमग्नौ
निक्षिप्य पुनर्दर्भद्वयं ज्वाल्य कवचमंत्रे
ण आज्यस्थालीं परितः परिभ्राम्य दक्षिणो

षमग्नौ निक्षिप्य पुनः कुशान्प्रज्वाल्य हूं मं-
त्रेणाज्ये प्रदर्श्य पश्चाद्यथांशं वह्नौ निक्षिप्या-
ज्यस्थालीमुद्धृत्य प्रादक्षिण्येन कुण्डं प-
रितो भ्रामयन्नानीय स्वपुरतः कुशास्त-
रे निधाय बाह्यस्थानं गारान्कुण्डमध्ये नि-
क्षिप्याज्यं संगृह्णीयः संस्पर्शा गुष्ठानामि-
काभ्यां करद्वयेन पवित्रमूलाग्रे धृत्वा-
ग्रे स्व मंत्रमुच्चारयन्पवित्रमध्येन घृ-
तमुत्साव्य हूं मंत्रमुच्चरन्नन्तर्येव पात्र-
मध्येन स्वाभिमुखं घृतं त्रिः संप्लाव्य तत्प-
वित्रमाज्यस्थाल्यां प्रागग्रं मध्ये निक्षिप्य
भागद्वयं कृत्वा दक्षिणभागं शुक्लपक्षं
वामभागं कृष्णपक्षं परिकल्प्य पुनस्त-
त्रैव वामभागे इडां दक्षिणे पिंगलां म-
ध्ये सुषुम्णामिति नाडीत्रयं संचिंत्य स्रुवे-
ण दक्षिणभागाद्धूं मंत्रेणाज्यमादाया-
ग्नये स्वाहेति वह्नेर्दक्षिणनेत्रे हुत्वाग्रे-
ग्नये इदं न ममेति तदुद्देशत्यागं विधाय पु-

पुनर्हृन्मंत्रेण वाम भागादाज्यं गृहीत्वा ओं
सोमाय स्वाहेति वन्हे र्वामलोचने हुत्वा
सोमायेदं न मम सुदेशात्यागं विधाय पु
नर्दक्षिन्मंत्रेण मध्यादाज्यं गृहीत्वा ओं
अग्नीषोमाभ्यां स्वाहेति वन्हेर्ललाटलोच
ने हुत्वाग्नीषोमाभ्यामिदं न मम सुदे
शात्यागं विधाय पुनर्दक्षिणभागाद्धृदा
ज्यं गृहीत्वाग्नये स्विष्टकृते वन्हेर्वक्त्रे
हुत्वाग्नये स्विष्टकृत इदं न मम सुदे
शात्यागं विधाय ओं भूः स्वाहा अग्नय इ
दं न मम ओं भुवः स्वाहा वायव इदं न म
म ओं स्वः स्वाहा सूर्यायेदं न मम ओं भूर्भु
वः स्वः स्वाहा प्रजापतय इदं न मम ओं वै
श्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्व
कर्माणि साधय स्वाहा इति वन्हे र्मंत्रेण
वारत्रयं हुत्वा अग्नय इदं न मम इति प्रति
वारं सुदेशात्यागं कृत्वा ओं अग्ने र्गर्भाधा
नं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेः पुंसव

शि०
९५
95

नंसंपादयामिस्वाहा ॐअग्ने सीमन्तो न्नयनंसंपादयामिस्वाहा इतिप्रतिक र्माज्याहुत्यष्टकंहुत्वावागीश्वरीगर्भी ज्ञासंन्हिप्रागुक्तरूपंध्यायन् ॐअग्ने जातकर्मसंपादयामिस्वाहाइत्यष्टावा ज्याहुतीर्हुत्वा वन्हेर्नालच्छेदंकृत्वासूत कंसंशोध्यवन्हेर्नामकरणंसंपादया मिस्वाहाइत्यष्टावाज्याहुतीर्हुत्वातंशि वाग्निरितिनाम्नाकृत्वा ॐवन्हेरु पनिष्क्रमणंसंपादयामिस्वाहा ॐअ ग्नेचोलंसंपादयामिस्वाहा ॐअग्ने रूपनयनंसंपादयामिस्वाहा ॐवन्हेर्म हानाम्न्यंसंपादयामिस्वाहा ॐअग्नेर्म हाव्रतंसंपादयामिस्वाहा ॐअग्नेर्गो दानंसंपादयामिस्वाहा ॐअग्नेरूप सदंसंपादयामिस्वाहा ॐअग्नेः समा वर्तनंसंपादयामिस्वाहा ॐअग्नेरुद्वा हंसंपादयामिस्वाहा इतिप्रतिकर्मा

ष्टा वाहुत्वीहुत्वावन्हेर्गर्भाधानाद्युद्वाह
न्तान्संस्कारान्विधायवन्हेः पितरौदेव
देवौप्राग्वत्संपूज्यविसर्ज्यमूलाग्रेषुघ
तासिक्ताः पंचसमिधस्तुल्लीमेकदेवांज
लिनावन्होसमर्प्य ॐ स्पूं हिरण्यायैस्वा
हा ॐ छ्यूं गगनायैस्वाहाः ॐ पूं रक्तायैनमः
ॐ वृं कृष्णायैस्वाहा ॐ न्यूं सुप्रभायैस्वा
हाः ॐ श्रूं प्रतिरक्तायैस्वाहा ~~बि~~ ॐ षृं ब
हुरूपायैस्वाहाः ॐ सहस्रार्चिषे हृदयाय
स्वाहाः ॐ स्वस्तिपूर्णाय शिरसेस्वाहाः ॐ
उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायैस्वाहाः ॐ धूम
व्यापिनेकवचायस्वाहाः ॐ सप्तजिह्वाय
नेत्रायस्वाहाः ॐ धनुर्धरायास्त्रायस्वाहा
अग्नये जातवेदसेस्वाहाः ॐ सप्तजिह्वा
यस्वाहाः ॐ अग्नये हव्यवाहनायस्वाहा
ॐ अग्नये अश्वोदरजायस्वाहाः ॐ अ
ग्नये वैश्वानरायस्वाहाः ॐ अग्नये कौ
मारतेजसेस्वाहाः ॐ अग्नये विश्वमु

स्वायस्वहाः ॐ अग्नये मुखाय स्वाहाः इति
जिह्वांग मूर्तिमंत्रैरेकैकामाहुतिं दत्वाः
ॐ लं इन्द्राय स्वाहा ॐ रं अग्नये स्वाहाः
इत्यादि लोकपालानां तदायुधानां च ॥
स्वस्वनामभिरेकैकामाहुतिं हुत्वा सर्व
त्र प्रागवनतिं नाम्नो देशमागे च कुर्यात्
ततः स्रुवेणाज्यमादाय स्रुवि चतुर्वा
वारं निक्षिप्याग्रधोमुखं स्रुवं स्रुचो मु
खे निधाय ते स्थाप्य प्रागुक्त वह्निमंत्रमु
च्चार्य स्वाहाः स्थाने वौषडिति सदेनो लिह्य
न स्रुवा हुत्वा पवित्रयो ॐ स्वाहाः ॐ श्री
स्वाहाः ॐ श्री ह्रीं स्वाहा ॐ श्री ह्रीं क्लीं स्वा
हाः ॐ श्री ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वर
वरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इ
ति समस्तेन गणपतिमंत्रेण चतुर्वार
माज्येन जुहुयादित्यग्नि स्थापन वि
धिः इत्थमाग्नि स्थापनं विधाय तता
नूतनतामृादि पात्रमस्त्रमंत्रेण प्रक्षा

ल्यतत्रमु[illegible]लंमंत्रेणाष्टधाभिमंत्रितानुतं
ड्लानुपेवक्ष्साप्रसत्तिमितानस्त्रमंत्रंज
पन्निक्षिप्यतत्रगोदुग्धंयावत्तास्तंभ
वतितावन्निक्षिप्यप्रक्षालितेनपात्रेण
कवचमंत्रमुच्चरन्तत्पात्रवक्त्रंपिधाय
मूलमंत्रंस्मरन्प्राङ्मुखोगुरुस्वरूपं
ल्कातस्मिन्शातेमूलमंत्रेणस्त्रुवेण
ज्यंनिक्षिप्यकवचमंत्रेणतत्पात्रमवता
र्यास्त्रमंत्रेणाभिमंत्रितेकुशास्तरेवरुनि
क्षिप्यात्रिधाविभज्यैकभागंदेवायकुं
भस्थायनिवेद्यमण्डलंपरितःपूर्वमु
कुरार्पणकर्मणिकृतांकुरभाजनानि
निक्षिप्यघृतपूर्णपिष्टमयदीपांश्चनि
धायकुण्डसमीपंगत्वास्वासनेसमुप
विश्यतत्रवक्ष्यमाणविधिनासांगंसा
वरणंसर्वोपचारैःपूजयेत्तःअत्राध्यी
दिस्मानानानानाभिपूजावदेवकुण्डाद
हिःपात्रान्तरेदेवमुद्दिश्यकल्पयेत् त्र

प्रा०
९७

97

न्यात्सर्वेकुंडमध्यगावकल्पयेदिति त
तोमूलमंत्रेणवान्हिदेवतयोविकेकी
करणार्थंपंचविंशत्याहुत्यात्माग्निदेव
तानामैक्यभावयन्मूलेननाडीसंधा
नार्थमेकादशवारंघृतेर्हुत्वाषडंगाव
रणदेवतानामेकैकाहुतिंहुत्वाप्राङ्
निर्मितावरोत्तरीयांशमवधाविभ
ज्यैकांशेनमूलमंत्रेणपंचविंशतिधा
हुत्वाप्रागादिदिक्स्थाष्टकुंडेषुमुत्र
त्विभिःप्रागुक्तविधिनाष्टादशसंस्का
रैःसंस्कृतेषुगुरुःस्वकुंडादग्निमुद्धृत्यावि
हृत्यनिक्षिपेत्ततःऋत्विजश्चस्वस्वकुंडे
वान्हिंपरिषेचनपरिस्तरणपरिधिप्रक्षे
पणपूजादिभिःसम्यक्परितोष्यसमि
द्धेतस्मिन्ःस्वेष्टदेवतांनित्यपूजोक्तवि
धिनास्थासनपूजादिपूर्वकं देवमावा
ह्यतांवह्नौतैरुपचारैःसम्यकसंपूज्यव
न्हेकीकरणनाडीसंधानांगावरणहोमा

तेमूलमंत्रेणगुरुणाविभज्यदत्तेनघृत
मिश्रपायसेनपंचविंशतिघासस्वस्वकु
डे जुहुयुः अथगुरुः सर्वतोभद्रमंडलस्य
पूर्वादिक्रिवीथ्यांचतुष्टयेमरवादिदिशिस्थाने
षुप्राच्यांमेषवृषयोः आग्नेय्यांमिथुनेदक्षि
णेकर्कसिंहयोर्नैरृत्येकन्यांपश्चिमेतुला
वृश्चिकौवायव्येधनुः उत्तरेमकरकुंभौई
शानेमीनइतिविभक्तेषुराशिषुतदधिप
भ्योग्रहेभ्योनक्षत्रेभ्यः करणेभ्यश्चबलिंद
द्यात्पथामेषवृश्चिकस्थानयोः कंखंगं
घंङं मेषवृश्चिकराश्यधिपतयेमंगलाय
एषगंधाक्षतपुष्पपायसबलिर्नमः एवं
वृषतुलाराश्यधिपतयेशुक्रायनमः
२ मिथुनकन्याधिपतयेबुधायेयं ४
कर्कराश्यधिपतयेसोमाय श्रं २६ सिंह
राशिअधिपतयेसूर्यायतं ५ धनमीनरा
श्यधिपतयेशुक्रायगुरवेयमकरकुंभ
राश्यधिपतयेशनये एवबलिनिमः पु

शि०।
९८
98

नःमेषराशये पूषाभूत्वाश्विभरणीकृत्तिका
पादनक्षत्रदेवताभ्यो दिवानक्तंचरेभ्यः
सर्वेभ्यो भूतेभ्यः एषगंधाक्षतेत्यादि पूर्व
वत् बलिर्नमः एवं वृषाय शंषशाभूत्तकृ
त्तिकापादत्रयरोहिणीमृगशिरोर्द्धन
क्षत्रदेवताभ्यो दिवेत्यादि मिथुनराशये
शाभूत्तमृगशिरोर्द्धार्द्रापुनर्वसुपादत्र।
यनक्षत्रदेवताभ्यो दिवेत्यादि एवमः
ग्रेपिमंत्रा ऊहनीयाः ततो मीनमेषयोरं
तरालेववकारणाय एषगंधपुष्पाक्ष
तयुक्तपायस बलिर्नमः एवं वृषमिथु
नयोर्मध्ये बालकरणाय मिथुनां कर्क
योर्मध्ये तैतिलाय कन्यातुलयोर्मध्ये ग
राय वृश्चिकधनुषोर्मध्ये वणिजे धनु
र्मकरयोर्मध्ये विष्टये एषगंधाक्षतेत्या
दि अवराशिराश्यधिपतीनां राशिद्वय
स्थानेपि बलिर्देय इति संप्रदायः ततो
गुरुःकुंभस्थायदेवायानरायशानादि

नीरजनांतं वक्ष्यमाणविधिना कृत्वास्तु
त्वा समापयेत् इति कृते शिष्येन पायसे
न बलिं दत्वा ततस्तृतीयं भागं शिष्येण
सह गुरुर्भुक्त्वा स्वयंमाचांतः स्वाचांता
य शिष्याय षडंगन्यासयोगेन सकली
कृताय प्रादेशमात्रं पयोकं दन्तकाष्ठं
हृन्मंत्रेणाष्टधाभिमंत्रितं दद्यात् । शिष्यो
पि तेन दंतधावनं विधाय दंतकाष्ठं प्र
क्षाल्य पुरतः परित्यज्याचम्य गुरोः समी
पं गच्छेत् । ततो गुरुः शिखाबंधनेन मूल
मंत्राभिमंत्रितेन संरक्ष्य तेन सार्द्धं तस्यां
वेद्यां कुशास्तरणे तस्यां रात्रौ शयनं कुर्या
दित्याधिवास सुंदरार्यशिष्येण श्रीनिवा
सेन धीमता चंद्रिकायां प्रकाशोऽगात्पंच
चमः इति श्रीसुंदराचार्यचरणारविन्दद्व
न्द्वांतेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विर
चितायां शिवार्चनचंद्रिकायां पंचमप्रका
शः ततो गुरुः सशिष्यः प्रातरुत्थाय कृ

तावच्छूपकक्रियः शिष्याय प्रादेशमात्रं य
थोक्तं दन्तकाष्ठं मूलमन्त्रेण सप्ताभिमन्त्रि
तं दत्वा दन्तधावनं कारयेत्। शिष्योपि
तेन वक्ष्यमाणदन्तधावनमन्त्रं स्मर
न् दन्तान् विशोध्य दन्तकाष्ठं प्रक्षाल्य
पुरतः चतुरस्रे हस्तमात्रे स्थण्डिले त्यजे
त्। ततो गुरुस्तत्परीक्षां कुर्यात्। ततः
शुभाशुभफलानि सारसंग्रहे ईशाना
ग्रे स्नानलाभः प्राच्यग्रे मूर्तिरुत्तमा आ
ग्नेयाग्रे मनस्तापो वंधुनाशश्च दक्षिणे
राक्षसाग्रे मृत्युभयं वारुणाग्रे मनःस्थुव
चापव्याग्रे व्यग्रता वकोण्याग्रे सुखावह इ
ति ततः स्वप्नपरीक्षां कुर्यात्। तत्र श्रीकु
लप्रकाशतन्त्रे क्रूरस्वप्ने धमादीक्षा ह्यक्रू
रमध्यमा भवेत्। उत्तमस्वप्नपूर्वा तु दीक्षा
सर्वोत्तमा मता। ततो दन्तकाष्ठे अमंगल
दिगग्रपाते दुःस्वप्ने च प्रायश्चित्तं सारसं
ग्रह एव अमंगलस्थानपाते प्रायश्चित्तं

समाचरेत् प्रायश्चित्तं त्वग्रे पुरश्चरणप्र
करणे वक्ष्यते ततः शिष्योपि स्नातः कृ
तपूर्वाह्निकक्रियः समलंकृतः श्रीगुरुं
प्रणम्य तदाज्ञया तत्पार्श्वे उपविशेत् त
तो गुरुः स्वकल्पिजस्वस्वकुंडेन यथैवदे
वसांगसावरणं संपूज्य सघृतैस्तिलैस्त
त्कल्पेषु पुरश्चरणहोमोक्तसंख्येरष्टो
त्तरसहस्रमष्टोत्तरशतं वा जुहुयुः ततो
गुरुः शिष्यं प्रत्यानीरिक्तं पंचगव्यं पाय
यित्वा कुंडसमीपे नीत्वा दिव्यदृष्ट्या विलो
क्य तस्य हृदयारविंदाज्जीवात्मानं मूल
प्रत्युक्तपरिपाट्या तद्देहाद्ब्रह्मरंध्र
मार्गतः निःसार्य स्वात्मनि योगबलेन
गुरुः कृत्वा संयोज्य शिष्यस्य षडध्वशो
धनं कुर्यात् तत्र शिष्यस्य पादयोः कला
ध्वानं निवृत्तिप्रतिष्ठाविद्याशांतिःशांत्य
तीतात्मिकं पंचकलात्मकं संचिंत्य तत
स्तस्य लिंगप्रदेशे शिवशक्तिसदाशिवे

श्वरशुद्धविद्यामायाविद्याकलारामका
लनियतिपुरुषप्रकृत्यहंकारबुद्धिमनः
श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणवाक्पाणि
पादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगंधाका
शवाय्वग्निसलिलपृथ्व्यात्मकषड्त्रिंश
त्तत्त्वरूपं शैवतत्त्वाध्वानं ध्यायेत् इति
शैवदीक्षायां वैष्णवदीक्षायांतु जीवप्रा
णाधिपसुर्मनइन्द्रियदशकतन्मात्राः
भूतानांपंचकमपिकृत्यं तेजसांवितु
यं तद्वच्च वासुदेवप्रमुखाश्चत्वारश्च परि
ष्टादुषिन्द्रियदशकं प्रागुक्तं श्रोत्रादयो
वागादयश्च तन्मात्राश्च शब्दरूपः भू
तपंचकमाकाशादि तेजसांत्रयं सोम
सूर्याग्निमयं वासुदेवप्रमुखाः
श्च सर्वादेवः संकर्षणप्रद्युम्नानिरुद्धा
श्चत्वारः सोरदीक्षायांतु भूततन्मात्रे
न्द्रियाणिमनोगर्वश्च धीस्तथा प्रधानं
चितिगर्वो हंकारः प्रधानं प्रकृतिन्त

त्वंशाक्तिदीक्षायांतु आत्मविद्याशिवाए
तेविपरीतास्तएवच सर्वतत्त्वंचेतिवि
परीताशिवविद्याआत्मइतिक्रमेणत
एवचआत्मविद्याशिवाएवइतिदृशात
त्वानिइत्यंततदृक्षायांतुतद्ध्यानंचिंतये
दिति गाणपत्यदीक्षायांतुशांभवतत्वान्ये
वन्नालत्यानि ततः शिष्यनाभौ अतल
वितलसुतलमहातललतलातलरसा
तलपातालभूर्भुवः स्वर्महर्जनस्ततपः
सत्यलोकात्मकचतुर्दशभुवनरूपंभु
वनाध्यानंसंचिन्त्य ततस्तस्यहृदयेअ
कारादिक्षकारान्तवर्णकदंबरूपंव
र्णाध्यानंविभाव्य तस्यललाटमूलमं
त्रस्यवर्णसमुदायध्यानंसंस्मृत्यततः
शिष्यशिरसिपदसमुदायमयंमूलमं
त्रस्वरूपंमंत्राध्यानंध्यायेदितिशिष्य
पुरिरध्ववर्गं संचिंत्य तंकूर्चेनस्पृशन्
गुरुः स्वकुंडे हौं अमुकस्य कलाध्यानं

श्रि॰ १०१
101

वर्णाध्वंनिविलीनंविभाव्यपुनः ॐशो
धयामिस्वाहा एवंधन्त्राकैल्तिलैरष्टधा
ऊत्वाकलाध्वनंतत्वाध्वानिविलीनं
विभाव्यपुनः अमुकस्यतत्वाध्वानंशो
धयामिस्वाहा ऽत्सष्टधाऊत्वाभुवना॰
ध्वानंवर्णाध्वनिविलीनंविभाव्यपु
नः ॐवर्णाध्वानंशोधयामिस्वाहा ई
त्सष्टधाऊत्वातंपदाध्वानिविलीनं।
विभाव्यपुनः अमुकस्यपदाध्वानंशो
धयामिस्वाहा ऽत्सष्टधाऊत्वातंमंत्रा
ध्वानिविलीनंविभाव्यपुनः ॐअमु
कमंत्राध्वानंशोधयामिस्वाहा ऽत्सष्ट
धाऊत्वातंब्रह्मरंध्रस्थपरमशिवेवि
लीनंविभाव्यपुनःसंहृतिक्रमेणैवप
रमशिवसकाशात्तमंत्राध्वानंसृष्टात
तःपदाध्वानंतस्मात्तः वर्णाध्वानंत
तोभुवनाध्वानंततस्तत्वाध्वानंततः
कलाध्वानंचसृष्टातत्तस्थानेसंस्था

यपशिष्यं दिग्भ्यस्तस्मादिलोकयस्वात्मनिस्थि
तं शिष्यश्चैतन्यं तद्धस्यारविंदे स्त्रावाह
नोऽक्षप्रकारेण लनवृत्तसारंध्रसंयोज्यात्र
त्रष्ठ इन्द्रं करजातीनामध्वशोधनं नका
र्यं तेषांपादोदकप्रदानेनशोधनं कुर्यात्॥
ततःपुनःपूर्ववत्तस्येष्टदेवतायाश्चांगाव
रणदेवताभ्योघृतेनैकैकामाहुतिंहुत्वा
ॐभूरग्नयेचपृथिव्यैचमहतेचस्वाहा ॐ
भुवोवायवेचांतरिक्षायचमहतेचस्वाहा ॐ
सुवरादित्यायचदिवेचमहतेचस्वाहा ॐ
भूर्भुवःस्वश्चंद्रमसेनक्षत्रेभ्यश्चदिग्भ्यश्च
महतेचस्वाहा इत्याज्याहुतित्रयंहु
त्वा इतः पूर्वंप्राणबुद्धिदेहधर्माधिकार
जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासुमनसावाचाक
र्मणाहस्ताभ्यांपद्भ्यामुदरेणशिश्नापा
यत्स्मृतंयदुक्तंयत्कृतंतत्सर्वंब्रह्मा
र्पणंभवतुस्वाहा इत्यष्टावाज्याहुतीर्हु
त्वा ॐ सहस्राशीर्षेमहातेजानमस्ते बहु

शि ।
१०२

हूपधक् सर्वाग्निनेसर्वगतपावकाय
नमोस्तुत्ते त्वंरौद्रघोरकर्मावचारहात्वं
नप्रामित्ते विश्णुस्त्वंलोकपालोसिशां
तिमंत्रप्रयच्छमे इत्यग्निंप्रार्थ्यअग्निमं
त्रेणप्रागवदग्निसंपूज्यमूलानितिरिक्तसि
ध्यर्थंध्यामिसष्ठं तंमृतिरं गें ह्रूं सांगंकुरु
कुरुस्वाहा इतितिलैरेकाम्राहुतिंहुत्वा
घृतेनस्रुचमापूर्यतउपरिपुष्पमधोमु
खंस्रुवंचनिधायशंखवत्संपुटाभ्यांक
राभ्यांगृहीत्वोत्थायपस्रुक्स्रुवयोर्मूलेनाा
भौनिधायवौषडतेनमूलमंत्रेणहुत्वा
त्रयंहुत्वाप्राग्वनत्रदेवंसंपूज्यवन्हेः स
काशादुद्वास्यकलशेविसर्ज्यप्राग्वद्ध्या
हत्याग्निजिह्वांगमूर्तिमंत्रैरकैकामा ।
ज्याहुतिंहुत्वाप्राग्वत्प्रोक्षणीयजलेना
ग्निंपरिषिंच्य नमोवन्हेमहाप्राज्ञसर्व
कर्मप्रसाधक कर्मान्तरेपिसंप्राप्तेप्रस
न्निधिंकुरुसादरं इत्याग्निंप्रार्थ्यसंहार

मुद्रयातंस्वात्मन्युद्वास्यपरिधीनुपरणास्त
रणांश्चतूष्णीमग्नौप्रक्षिप्यप्रणीतापात्रमु
द्वास्यस्वपुरतः कुशास्तरेनिधाय गंप्राच्यै
दिशेनमः दक्षिणायैदिशेनमः गंप्रतीच्यै
दिशेनमः गंउदीच्यैदिशेनमः गंऊर्ध्वायै
दिशेनमः इतितत्तदिशिप्रणीताजलमु
त्क्षिप्य अधस्यायैदिशेनमः इतिभूमौज
लंनिक्षिप्यभूमौपतितजलेनस्वात्मानं
शिष्यंचकुशैःसंप्रोक्षयेदितिप्रणीतोद्वा
सनंविधायब्रह्माणमुद्वासयेत् ब्रह्मस्था
नेवस्त्रायब्राह्मणायसहिरण्यंपूर्णपात्रं
दापयेदितिदीक्षांगहोमविधिः पूर्णपात्र
स्वरूपंतुप्राक्दीक्षाप्रकरणेभिहितं त
तोनेत्रमन्त्रेणशिष्यस्यनेत्रेनूतनपट्टव
स्त्रेणबध्वाहस्तेनगृहीत्वाकुंभसमीपं
नीत्वातस्यांजलिंपुष्पैरापूर्यस्वयंमूलमं
त्रमुच्चरन्नुच्चरन्सादेवतायैपुष्पांजलिंदा
पयित्वातस्यनेत्रबंधनंविमुच्यकुशास्त

शि० १
९३
103

रेतंसमुवेश्य अज्ञानतिमिरांधस्यज्ञानां
जनशलाकयाचक्षुरुन्मीलितंयेन
तस्मैश्रीगुरवेनमः इतिमंत्रंशिष्यंपाठ
यित्वाकुंभदेवंसांगंसावरणंसर्वोपचा
रैः संपूज्यप्रागुक्तभूतशुद्धिविधिनात
स्यदेहंसंहृत्यसंशोध्योत्पाद्यतस्यदेहेमू
लमंत्रस्यऋष्यादिविन्याससजातंवि
न्यस्यपुनः कुंभदेवतांगंधादिपंचोप
चोपचारैः संपूज्यमंडपद्वारदेवताः स
लोकपालांगावरणदेवतावृंददेवताग
णोशाक्षित्रलुरायतनदेवतास्वस्वांगाव
णसहितादेवस्यांगविलीना इतिविभा
व्यतांप्रागुक्तविधिनाषडंगयोगन्यास
योगेनसकलीकृततेजोरूपतामापाद्य
ततेजोरूपंकलशजलंपरब्रह्मसमर्पसे
वितंयत्रशिष्यंसप्रलंबेधाः पूर्वेशानो
तरान्यतमदिग्निसर्वतोभद्रादिमंडले
पूर्वाभिमुखंभद्रपीठेसमुपवेश्यपंच

वाघद्योषपुरःसरं गुरुः कुंभं समुद्धृत्य कुंभ
मुखस्थाम्रपल्लवादिकं कल्पवृक्षशा
खा बुद्ध्या शिष्यशिरसि निधाय वेदघोषं
कुर्वद्भिः ऋत्विग्भिरन्यैश्च ब्राह्मणैः सह मा
तृकया मूलमंत्रेण च तं पूर्वाभिमुखोपावि
ष्टमुत्तराभिमुखो तिष्ठन्नभिषिच्य पुनः
पूर्ववदभ्यर्चितमस्त्ररूपं करकं गृहीत्वा त
त्तोयैरष्टार्घ्यमभिषिंच्य तत्करकावशिष्ट
जलेन शिष्यमाचामयित्वा देवतास्वरू
पं प्राग्वत्षडंगन्यासेन सकलीकृतमशुद्धे
धौते नूतने वाससी परिधापयित्वा नतं
स्वसमीपे समुपवेश्य शिष्यदेहसंक्रांतदे
वं तस्यैव देहे गंधादिपंचोपचारैः संपूज्य
। शिष्यदेवयोरैक्यं विभावयन् गुरुर्विनीत
स्य शिष्यस्य दक्षिणकर्णे श्रीमूलमंत्रं ग
णेशादिचतुरायतनमंत्रपूर्वकं गणेश
दीक्षायां सूर्यादिपूर्वकं वक्ष्यमाणतत्तणा
तपूजनक्रमेण त्रारस्त्रयं पठेत्। शिष्यो

शि०।
१०४
104

ब्राह्मणश्चैतस्य हस्ते मंत्रदानरूपेणोद
कं दद्यात्। अन्येभ्यस्त्वेवमेव वदेत्। त
तः शिष्याः स्वगुरूपदिष्टं मूलमंत्रं ऋ
ष्यादिकरषडंगन्यासपूर्वकमष्टोत्तर
शतमष्टाविंशतिवारमष्टधा जपित्वा
जपं समर्प्य गुरुमंत्रदेवतानामैक्यं वि
भाव्य साष्टांगं बहुशो गुरुं प्रणम्य पुनः पं
चांगं प्रणमेत्। तत्राष्टांगपंचांगयोर्लक्ष
णमुक्तं प्रागेव प्रमाणेन। ततः प्रणम्य गुरु
वे स्वात्विग्भ्यश्च प्रमाणोक्तां दक्षिणां दा
पयेत्। इति क्रियामयी दीक्षा। अथैवं विस्तर
तः क्रियादीक्षां कर्तुमशक्तश्चेत्पूर्वोक्ते
कनिष्ठे मंडले वाग्रवेदिकायां मंडलं कृ
त्वा तथैव तत्र कुंभस्थापनं कृत्वा ऋ।
।त्विग्वरणं शान्तो गुरुश्चानुरसमेवं कुंडं
कृत्वा तत्राग्निं स्थापनाद्यखिलं क
र्म कृत्वा कविधिना। अभिषिक्तदीक्षां द
यात्। मंडपकरणाशक्तौ कचित्स्रपात्ते

नास्थले प्राग्वन्मंडलं कृत्वा तदशक्तौ चतु
रस्रवृत्त वेष्टितमष्टदलकमलं वा निर्मा
यतत्रोविधिना कलशं संस्थाप्य प्राग्वच्चतु
रस्रं कुंडं तदशक्तौ प्रागुक्तविधिना स्थंडिलं
वा कृत्वा तत्रोक्तविधिनाग्निं संस्थाप्याग्नि
स्थापने विस्ताराशक्तौ नित्यहोमोक्तवि
धिना वाग्निं संस्थाप्योक्तविधिना होमादिकं
कृत्वाभिषिंच्य मंत्रं ध्यान् अथाग्नेर्वर्णा
द्याः तत्रनादर्यं चरात्रे अग्नेर्भासश्च गंधाश्च
शब्दाश्चाकृतयस्तथा विकाराश्च शिखाश्चै
वसंवेद्याः कर्मसिद्धये पद्मरागद्युतिश्रेष्ठो
लाक्षारससमप्रभः बालार्कवर्णो हुतभुक्
जपार्थं शस्यते बुधैः इंद्रगोपकसंकाशः
शोणिताभोथ पावकः शक्रचापमिभः
श्रेष्ठः कुसुमाभस्तथैव च रक्तानां पुष्पजा
तीनां वर्णेनाग्निरिहोच्यते अथ गंधः सुगं
धद्रव्यगंधोग्नि घृतगंधः सुशोभनः आपु
दः पद्मगंधः स्याद्दिव्यगंधश्च सुव्रत नाग

शि ।
१०५
105

चंपकपुन्नागपाटलीयूथिकानिभः पद्मे
दीवरकल्हारसर्पिर्गुग्गुलुसंनिभिः पा
वकस्य शुभो गंध इति अथ शब्दः जीमू
तवल्लकी शंखमृदंगध्वनितुल्यकः श
ब्दोग्नेः सिद्धये होतुरेतान्यः स्याद्यसिद्धिदः
शारदातिलकेपि भेरीवारिदहस्तीन्द्रध्व
निवह्नेः शुभावह इति : अथाकृतिः नार
दपंचरात्रे छत्राकारो द्विजश्रेष्ठ ध्वजचा
मरसन्निभः विमानानां हयानां च प्रासा
दानां वृषभस्य च आकारेणाथ हंसानां
मयूराणां च सिद्धिदः तथाकृतिः सदा व-
ह्निः सर्वसिद्धिकरः स्मृतः शेषाणां दक्षि
णारूपं न शस्तं होमकर्मणि पद्मरूपं कथि
तं चैतद्यदि तस्य प्रतिक्षणं अन्यो नित्यं प्र
पयेन तदा सिद्धिकरो नलः अथ शिखाः
विषमाश्च शिखा वह्नेर्व्याप्तप्रशस्ता भावह
ह्रस्वा ह्रस्वोन्नता दीर्घाग्निज्वालाः सिद्धि
दाः स्मृताः तथा शारदातिलकेपि प्रद

क्षिणा: त्यक्तकंपा: छत्राभा: शिखिन: शि
खा: शुभदाय जमानस्य राजस्यापि विशे
षत: तथा नारस्य पंचरात्रे प्रदीप्ते निरिह्म
नोत्तु निर्धूमे सगुणे तथा हृद्ये तु हि प्रदक्षे
व होतव्यं सिद्धिमिच्छता । स्निग्ध: प्रदक्षिण
वर्त: सुशब्द: स्वापियोम वेत । नित्यमेवं श
भकरो यक्ष्न्यैर्वर्जितो गुणे: अथ निषिद्ध:
अल्पतेजा स्वल्पस्त स्याद् विस्फुलिंगसमन्वित:
धूमावली च ज्वाला च कृशानुर्नैव सिद्धिद:
दुर्गंधश्चावली च व्यपितश्च यो भवेत:
भूमिं च विलिखेद्यस्तु सो पिस्यात्पराभवं
तथा घास्त्रादित्त्रमके कृष्ण: कृष्णगतेर्व
र्णी यजमानं विनाशयेत । पूतिगंधो क्षत
भुजो हेतुर्दुस्वप्रदो भवेत । छिन्नाव तत्त्वा
शिखा कुर्यान्मृत्युं धनपरिक्षयं । शुक्रप
क्षनिभो धूम्र: प्राणवत्तसप्रभ: भूमिंगुण
ज्ञानी नांगवाद्य कुरुते विसात् । तथान्तं
तारे घरोहम महिषादीनां रुक्त मन्त्रनसि

शि॰ १
१०६
106

ह्वियेरूक्षश्चटचटाशब्दस्वापसव्यगतिः
सदा॥ सलिलेविद्धसुधापश्चयपश्चाधःशि
खाएवचनेष्यन्तेसोमुनिश्रेष्ठशान्तिस्मि
न्मारमेश्वरे अत्रैवंविधेषुदोषेषुप्रायश्चि
त्तमुक्तं कुलप्रकाशतंत्रे एवंविधेषुदो
षेषुप्रायश्चित्तायदेशिकः मूलेनाज्येन
जुहुयात्पंचविंशतिमाहुतीरिति पंचविं
शतिरेकैकस्मिन्दोषे अथवह्नेः सात्वि
कादिजिह्वाभेदाः तत्रदीक्षायागहोमशांति
कादिसात्विकहोमेषुहिरण्याःप्रागेवो
क्ताः अथवश्यादिकाम्यहोमेषुराजसजि
ह्वाःकुलमूलावतारे राज्यस्यः पद्मरागो
कासुवर्णा भद्रलोहितास्वेताधूम्रिन्या।
न्याकरालिकेतिः अथक्रूरहोमेषुताम
स्यापितत्रैवनामस्याविश्वमूर्तिकास्फु॥
लिंगिनीधूम्रवर्णाचतुर्थीतुमनोजवा
पंचमीलोहितारव्यातस्मात्करालीगादि
तातथ्या कालीचसप्तमीप्रोक्तातातथ्या

कार्यभेदतः यागक्रियाकाम्यहोमकरहो
मेषु वक्रमात् इति अथ जिह्वानामधिदे
वताः तत्र कुलप्रकाशतन्त्रे जिह्वानाम
धिदेवास्यार्विबुधाः पितरस्तथा गंधर्वयक्ष
नागाश्च पिशाचा राक्षसास्तथा रसनासु सु
रादीनां जुहुयात्कार्यसिद्धये तस्मादघुस्ततो
देवा वांछितां सिद्धिमुत्तमां रसनाश्रीयना
मामाः कथानोः प्रापशोभनाई ति अथा
त्र होमकाले वन्हेजिह्वाविधारः कर्णादिकं
ज्ञात्वा जिह्वायामेव जुहुयात् तथाचो
क्तं महाकपिलपंचरात्रे गुह्यकल्पवः स
र्वकार्यप्रसिद्ध्यर्थं जिह्वायां तस्य होमये
तः चक्षुः कर्णादिकं ज्ञात्वा होमयेद्देवपू
कोतमः अग्निकर्णे हुतं यस्तु कार्यार्थे व्या
धितो भयं नासिकायां महदुःखं च क्षपा
नाशनं भवेत् कंठे वारिरिष्यं प्रोक्तं तस्मा
जिह्वासु होमं वेत् तत्र कथामंतत्र कर्णे
पत्र धूमस्तु नासिके पत्रालयज्वलनेन

शा।
१०७
(107)

त्रंपत्रभस्मनुतच्छिरः पत्रवैज्वालितोव
न्हिः तत्रजिह्वाप्रकीर्त्तितेति तथाशारदा
तिलकेपि वैश्वानरंस्थितंध्यायेत्समिद्ध
मेषुदेशाकः शापानमाज्यहोमेषुनिघस्त
शेषवस्तुषुश्चास्यांलजुहुयाद्वन्हेर्विप
श्चित्सर्वकर्मसु कर्णहोमेभवेध्वाधिने
त्रेत्वंधत्वमीरितं नासिकायांमनपीडा
मस्तकेधनक्षयः साधूमेग्निः शिरःश्रो
कोनिर्धूमश्चक्षुरेववज्वलनुकशोभ
वेत्कर्णः काष्ठलग्नश्चनासिकाश्चाग्नि
र्निजायतेयत्रशुद्धस्फाटिकसन्निभः त
न्मुखंतत्रविज्ञेयंचतुरंगुलमानतः इ
तिश्रुवस्नुकस्नुवौ तत्रश्रीसारसंग्रहे
स्नुकस्नुवौपिंशपाश्चत्थश्रीपर्णीरवा
दिरामुजौ चंदनद्रुपदेवद्रुवैककतश
मीभवौ बिल्वोदुम्बरपालाशनागके
शरसंभवौ वकुलाशोकपुन्नागप्लक्ष
न्यग्रोधचंपके निर्मिताविति शारदा

तिलके श्रीयंणीपिंशुपाक्षीरश्मारविबेक
तमंबुधः गृहीत्वाविभजेद्वित्सुमात्रंघड्विंशा
तापुनः विशत्पंशोभवेद्दंनोवेद्धितेरष्टभि
भवेत् एकांशेनभवेत्कंठः सप्तभागमितं
मुखं वेदि त्र्यंशेनाविस्तारः कंठस्यपरिकी
र्तितः अग्रंकंठस्यमानंस्यात्मुखेमार्गंप्र
कल्पयेत् कनिष्ठांगुलिमानेनसार्पिषो
निर्गमायवै वेदिमध्येविधातव्याभागेने
केनकर्णिकाविस्तीर्णवह्नितस्याएकांशे
नाभितोवृत्तंतस्याख्यातंत्रिभिर्भागैर्वृत्तम
ध्यांशतोवहिः त्र्यंशेनकेनपरितोदलान्य
ष्टौप्रकल्पयेत् मेखलामुखवेधाःस्यात्प
रितोद्व्यंशमानतः दंडमूलाग्रयोः कुंभोगु
णावेदांगुलेः क्रमात् दंडोयुग्मयमांशोस्या
द्हंसस्यानाहइति वाड्गिरयोः पृष्ठभागो
वेधाः कूर्माकृतिर्भवेत् हंसस्यवाहस्ति
नोवापीत्रिणोवामुखंलिखेत् मुखस्य
पृष्ठभागेस्यात्संप्रोक्तं लक्षलं स्तुवःस्तुव

शि० १
१०८
108

श्चतुर्विंशतिभिर्भागैः एरास्त्रिप्रत्नकं द्वाविंशत्पादं डमानयं शैरितस्य कीर्तितं चतुर्भिरंशै नाह- कर्णोऽपग्राहितस्छिरः अंश द्वायेन निखने तं के मगपदाकृतिं दंड मूलाग्रयेर्गंडी भवेत्कं करणभूषितेति दंडीयुगं कंकणाकारं कंकणभूषितं तत्रिस्वयमूलत्वात गंडीकंकणबद्धवदिति वायवीयसंहितावचनाच्च अन्यत्र तु गंडीकुंभः तत्र तस्यैवावष्टंभकत्वात् वायवीयसंहितायां तु कलसुवो नेजसो वापितिं श्रुकस्तुचामोवकुंभसंभवः पलाशापत्रनिच्छिद्रैरुत्त्विरैस्तुकस्तुवोसुनेनिद्धाह्वा अश्वत्थपत्रसंक्षिप्तैर्होमेकर्मणीति अथैतदुच्चनाप्रकारः तत्र शिंशपापाश्वत्थश्रीपर्णीखदिराम्रचंदनदेवदारुबेक्कंकतसमीपलाशोदुंबरबिल्वपनसवकुलाशोकनागकेसरपुन्नागचंपकवटप्लक्षवृक्षाणां मः

यतमस्य सूत्रकमत्रूणमशीर्षं वृत्ता दि
।मिरष्टहस्तमुष्टिहस्तमानाद्यधिस्थूलदीर्घस
मचतुरस्रं कांस्यं गृहीत्वा तन्मुष्टिमंगुल्ले
नचतुर्विंशत्यंगुलमानषड्विंशांशेन
विभज्य तेषु विंशत्यंशं देडार्धं विभज्या
वशिष्टषोडशभागेष्वयदेशे भागाष्टकं
मुत्वार्थं परिकल्प्यावशिष्टभागाष्टकेन
मचतुरस्रं वेदिकां कृत्वा तन्मध्ये चिन्हं कृ
त्वा तच्चिन्हमवलंब्याष्टांशमानेन नाभि
तो वृत्तं निष्पाद्य तद्बहिरष्टांशमाने
नैव तदन्तरं निष्पाद्य वृत्तयोरन्तराले ष्ट
दले भक्तित्रयं निष्पाद्य मध्ये वृत्ताभ्यां रां क
र्णिकां स्थाप्य पद्मनगर्तेगत्वा तन्तद्बहिरष्टांशा
मानेन वृत्तं निष्पाद्य तद्बहिरष्टकोशां
शमानेन वृत्तान्तरं कृत्वा वृत्तद्वयान्तरा
ले षट्दलानि परिकल्प्य तद्बहिरष्टांशमाने
न सुसमाकारां वितित्वा बाह्ये मं विद्र्य
त् ततोग्रे वशिष्टशेन वेद्याः कृत्तीयांश

शि०
२०९
109

नपार्श्वद्वयखंडलेनमध्येएकांशमि
तंकंठंविधायकंठत: किंचिदुच्चमव
शिष्टसप्तभिरंशैरेकंठसमानविस्ता
रंसमतलमध्यस्तात्दधोध: स्तीपमाण
स्यैवत्र्यंमुखंकृत्वामुखेपिवेदिकावन्मे
खलांपरिकल्प्यकंठाधोमुखस्यमेखला
माभिंदन्प्रणालिकाकारमेकांशमान
निम्नंकनिष्ठाप्रवेशयोग्यंखातंकृत्वा
कर्णिकांमध्यस्यखातमध्यात्मुखमध्य
प्रणालिकाकारखातमध्येघृष्याघृतंनि
स्सरतितथातन्प्रलोहशलाकयाकंठवे
दीपरिधिमेदिनंसुषिरंविधापतत्पे
वाग्रेपिमुखपरिधिमेदिनंघृतनिर्ग
मनायकनिष्ठाप्रवेशयोग्यंरंध्रंकुर्या
त् ततोवघा: पृष्ठभागेकुमारंमध्येकिं
चित्समतलंभूमौयथानिश्चलंतिष्ठे
त्तथाकृत्वामुखस्यपृष्ठभागेमध्येकिं
चिन्निम्नंकृत्वामुखेरंध्राधस्तादुत्त

भागं हंसमुखाकारं गजमुखाकारं व
राहमुखाकारं वासुरम्यं कारयित्वा द
ण्डस्य मूलेऽएकांशेन कंकणाकारं त्र्यं
चतुष्टयं वा कृत्वा तदग्रांशाच्चतुष्टयेन
मुखं कंठं मध्यमूलादिसुशोभितमूर्ध्व
मुखं कुम्भं निर्माय तदधः पुनरेकांशेन
कंकणादि तदधोंशात्त्रयेण प्राग्वदूर्ध्वमु
खं कुम्भं तदधः पुनरेकांशेन कंकणा
दिकं कुर्यादिति स्रुवं निर्माय स्रुचश्चतु
र्विंशतिभागदैर्घ्यमग्रदेशोर्ध्वपमाने
न वर्तुलाकारस्थूलशिरोभागं पुनः स्रुव
र्तुलं स्रुवं निर्माय तस्य मुखप्रदेशे पंक
मध्यागतमग्रपत्राकारं कर्षमात्रघनः
ग्राहित्वा तत्कृत्वा तदधोदंडमूलेएका
शमानेन प्राग्वत्कंकणानि तदधोंशाच
तुष्टयेन कुम्भं तत्र एकांशेन कंकणानि
च कुर्यादिति स्रुवनिर्माणप्रकारः एवं
स्वर्णाल्पमात्रं चतुरंशमानदैर्घ्यस्रू

त्रंवेष्टनयोग्यंस्थूलंतत्स्यात्कांपुनरेकांशो
नकंकणानितन्नोंशत्रयेणकुंभंपुनरे
कांशेनपत्रंताम्रमयोवास्रुकस्रुवौका
कार्यौ स्रुकस्रुवाभावेपलाशमध्यपत्र
द्वयंपिप्पलदलद्वयंवाहोमेग्राह्यंसंस्का
रोपिस्रुकस्रुवयोरेवंतान्मिनसमयेप
त्रयोरपिकार्यइति: अथहोमद्रव्यमा
नानि नवधारदातिलके कर्षमात्रं
घृतहोमेशुक्तिमात्रंपय:स्मृतंदधि
प्रसृतिमात्रंस्याल्लाजा:स्युर्मुष्टिसंमि
ता पृथुकास्तत्प्रमाणा:स्यु:शर्करावा
पितथोदिता:गुड:पलार्द्धमान:स्या
त्शर्करापितथामतायासार्द्धंचरुमा
नंस्यादिक्षु:पर्वमिता:स्मृता:एकैकं
पत्रपुष्पाणितथापूपानिकल्पयेत्
कदलीनागरंगाणांफलान्येकैकशो
विदु:मातुलुंगंचतु:खंडंपनसांदशधा
स्मृतं अष्टधानालिकेराणिखंडि

तानि विदुर्बुधाः त्रिधा भूतं विल्वफलं
कपित्थं खंडितं त्रिधा उर्वारुकफलं हो
मेकं च्छित्तं खंडितं त्रिधा फलान्यान्या
न्यखंडानि समिधः स्युर्दशांगुलाः दूर्वा
त्र्यंसमा द्विहंगुष्ठीवी चतुरंगुलाः व्रीह
यो मुष्टिमानाः स्युर्मुद्गमाषा यवा अपि
तंडुलाः स्युस्तद्र्धांशाः कोद्रवा मुष्टिसं
मिताः गोधूमा रक्तवालमाविहिना मु
ष्टिमानतः तिलाः स्युश्चुलुकमात्राः स्युः स
र्षपास्तत्प्रमाणकाः शुक्तिप्रमाणं लव
णं मरिचान्यपि विंशतिः पुरवस्य मानं
स्यात् रामठं तत्समं स्मृतं चंदनागरुक
र्पूरकस्तूरी कुंकुमानि चिंतिडी वीजमा
नानि समुद्दिष्टानि देशिकेरिति सार
संग्रहे पापसंवाक्षसम्मितमिति कर्ष
स्य क्षणमुक्तं सारसंग्रहे माषा दशागुं
जास्या षोडशमाषो निगद्यते कर्ष इति
तैलस्याप्येतदेव परिमाणं शुक्तिः कर्ष

।शा·।
१११
111

द्वयंप्रसृतिमंत्रं द्वे मुष्टिपलं पलार्द्धं कर्ष
द्वयंः चतुर्ग्रासार्द्धमशीतिरक्तिकामितेन
तु अंकं कुलमूलावतारे गुंजाभिर्दशभि
र्माषः शाणो माषचतुष्टयं द्वौ शाणौ व
टकः कोलो वदरं द्रंक्षणश्चसः तौ द्वौ पा
णितलं कर्षः सुवर्णकवलग्रहः पिचु
र्विडालपदकं तिंडकोक्षश्च तद्द्वयं शु
क्तिरष्टमिका ते द्वे पलं बिल्वं चतुर्थिका
मुष्टिराम्रं प्रगुंजोथ द्वे पले प्रसृतिस्तथे
ति मातुलुंगं बीजपूरं उर्वारुककर्क
टी तद्द्वौ शाः शुक्तिमिताः चुलुकमा:
त्राः पाणितलप्रमाणः कर्षमात्राड्स
र्षः पुरः गुग्गुलुः बदरमानं अशीतिगु
गुंजामितिः रामठं हिंगुः तथा नारदपं
चरात्रे तत्तीपखंडं मूलानां ह्रस्वानिस्व
प्रमाणतः शैवागमेपि खंडत्रयं स्याः
मूलानां सूक्ष्माण्येकं च होमयेतः एकं
चमस्रखंडमिति यावतः कन्दानामष्ट

सभागं न्तानामंगुलमिति ॥ अथ सामि
धा नारदपंचरात्रे समित्प्रादेशमात्रेण
समच्छेदा त्वचान्विता तथा विशीर्णा द्विदला
ह्रस्वा वक्रा स्थूला कृशा द्विधा कृमिदु
ष्टाश्च दीर्घाश्च निस्त्वचः परिवर्जिता
विशीर्णायुः स्वयं कुर्यात् द्विदला व्याधिसं
भवः ह्रस्वा पापं प्रमाप्नोति वक्रा विक्रु
तिस्तथा स्थूलाभिहरते लक्ष्मीं कृशा पुं
जायते स्वयं द्विधायां नेत्रदोषाः स्युः की
टदष्टा पापनाशिनी द्वेषं प्रकुरुते दीर्घा प्रा
णघ्नी निस्त्वचस्मृता ॥ क्षीरानाधि-
कान्मृता समिधः सर्वकामदाः ॥ अङ्गुल
वं समच्छेदान्तर्जन्यंगुलवर्तुलां ॥ ३ ॥ श्री
होमपद्धतौ ॥ प्राप्नोति विपुलां श्रियं श्री
तेष्मार्तिवन्तं शोभे समिधः परिकीर्ति
ता ॥ तथा बाणपत्रीयसंहितायां ता ॥ पाला
शः परा वा पि पत्रीया द्वादशांगुला ॥ अ
वक्रा अत्वपंपत्रुक्का ॥ सत्वचो निर्व्रणाः

शि॰ १
२१२
112

समाः स्पर्शा पुल्ला वा विहिताः कनिष्ठांगु
लसंमिताः प्रादेशमात्रा वा ला मेहोत्त
व्याः सकला अपि अथ प्रकृतेः क्रिया
दीक्षा शक्तानां वर्णादिक्षादि विधिर्लि
ख्यते अथ वर्णादीक्षा तत्र पुंप्रकृत्या
त्मकान् अकारादि क्षकारान्तान् मातृका
वर्णान् पुंप्रकृत्यात्मके शिष्य देहे यथो
क्त विधिना विन्यस्य पुनः संहार क्रमेण
मूर्द्धादि हृदयान्तस्थं क्षकारं हृदयादि
दक्षिण पादाग्र पर्यन्तस्थं सकारं संह
रामि हृदयादि दक्षिण पादाग्र पर्यन्त
स्थं सकारं हृदयादि वाम पादाग्रावधि
स्थं षकारं संहरामि हृदयादि वाम
पादाग्रावधिस्थं पकारं हृदयादि द
क्षिण पाण्यग्रावधिस्थं शकारं संहरा
मि हृदयादि दक्षिण पाण्यग्रावधिस्थं
शकारं एवं पुल्याशकारं बकारं संह
रामि हृत्पादि मुखवृत्तस्थं माकारं शि

रस्येत्यत्रकाकारेसंहरामीत्यन्तमुक्त्यपुः
त्वावर्णान्संहृत्यपुनस्तथैवतन्मंसकल
तत्त्वग्राममसमेतंपरमात्मनिसंयोज्यविली
नसकलतत्त्वसमूहंविगतनिखिलक
लुषंदिव्यतनुंशिष्यंविचिन्त्यपुनःपर
मात्मनःसकाशादकारादिक्षकारान्ता
न्वर्णान्उत्पाद्यवक्ष्यमाणसृष्टिन्यासक्र
मेणशिष्यदेहेमातृकावर्णान्विन्यस्यपु
नःस्तथैवतन्मंतत्त्वग्रामसमेतंतस्मिन्संयो
ज्योक्तविधिनोपदेशंकुर्यादितिवर्णदी
क्षा अथकलादीक्षा तत्रपादतोजानुप
र्यन्तंनिवृत्तिकलां जानुतोनाभिपर्यन्तं
प्रतिष्ठाकलां नाभितःकंठान्तंललाटप
र्यन्तंशांतिकलां ललाटान्तब्रह्मरंध्रान्तं
शान्त्यतीतकलांचशिष्यदेहेसंचिन्त्यनि
वृत्तिकलांप्रतिष्ठाकलायांसंहरामिप्र
तिष्ठाकलायांसंहरामिप्रतिष्ठाकलां
विधाकलायांसंहरामिविधाकलांशा

त्तिकलां शांत्यतीतकलायां संहरामि
इति क्रमात् संहृत्य वेधयित्वा तां परमा
त्मनि संहृत्य प्राग्वत्तस्य शरीरं संशोध्य
समुत्पाद्य पुनः परमात्मनः सकाशात्
शांत्यतीतकलां ततः शांतिं ततो विद्यां
ततः प्रतिष्ठां ततो निवृत्तिं च सृष्टिक्रमे
ण शिष्यदेहे तत्तत्स्थाने संयोज्योपदेशा
दिकं कुर्यादिति । एवमष्टत्रिंशत्कला
भिर्वा एकपंचाशत्कलाभिर्वक्ष्यमाणा
भिर्वा उक्तयुक्त्या संहारसृष्टिन्यासक्र
मेण शिष्यं संस्कृत्य दीक्षां दद्यात् इति
कलादीक्षा । अथ स्पर्शदीक्षा तत्र गु
रुः स्वहस्ततले शिवरूपं स्वगुरुं ध्याय
न् मूलविद्यां षडंगमंत्रान् मातृकां च ज
न् शिष्यस्य शिरसि स्वदक्षिणकरं नि
धायोपादिशेत् इति स्पर्शदीक्षा अथ
वाग्दीक्षा तत्र गुरुः परिचिद्रूपे शिवे
चित्तं निधाय तदुद्भूतान् समस्तमंत्रा ।

नु ध्यायन्तन्मयः स्वयं शिष्याय मंत्रानु
पदिशेत् इति वाग्दीक्षा अथ दृग्दीक्षा
तत्र गुरुः स्वनेत्रे निमील्य परमात्मस्वरू
पिणीं मंत्रदेवतां ध्यात्वा तत्प्रसन्नचित्तो
दिव्यचक्षुषा शिष्यं निरीक्ष्य मंत्रोपदेशं कु
र्यादिति दृग्दीक्षा पश्चादनुक्रमेण तद्दृदी
क्षात्रयं विरक्तानां शिष्याणां तत्त्वविद्गु
रुणा कार्यमिति स्त्रीणां तु वाग्दीक्षैव वि
हिता नान्या अथ वेधदीक्षा तत्र गुरुः शि
ष्यस्य मूलाधारे चतुर्दलपंकजमध्ये
त्रिकोणमध्ये पथ्याकाररूपां कुण्डलिनीं ध्यात्वा
तत्पत्रचतुष्टयमध्यस्थं वादिसान्ताक्षर
चतुष्टयं तन्मध्यस्थिते कमलासने संहृ
त्य तत्र ब्रह्माणं तदूर्ध्वगतस्वाधिष्ठानाख्ये
षट्पत्रकमलमध्यस्थिते विष्णौ संयोज्य
वेधयित्वा तत्पत्रषट्कमध्यस्थं बादिलान्त
वर्णषट्कं च विष्णौ संयोज्य तदूर्ध्वं नाभिमं
डले दशदलकमलात्मके मणिपूरके

शि॰ १
११४

114

चक्रे विद्धं संयोज्य तत्तत्र कशाकमलम
ध्यस्थडादिफांतवर्णदलाकसहितं वि
स्तुतसंकजमध्यस्थे रुद्रे संयोज्य वेध
यित्वा तं रुद्रमनाहतात्ख्ये हृत्पद्मे का।
दिठान्त द्वादशवर्णात्मद्वादशदल सं
योके संयोज्य तेरक्षरैः सार्द्धं तं रुद्रं तन्म
ध्यस्थिते ईश्वरे संयोज्य वेधयित्वा कंठ
देशे षोडशस्वरात्म षोडशदलकमले
विशुद्धिचक्रे तमीश्वरं संयोज्य तैः स्वरैः
सार्द्धमीश्वरं तन्मध्यस्थे सदाशिवे संयो
ज्य वेधयित्वा तत्स्थ हक्षवर्णद्वयसहितं
सदाशिवं तन्मध्यवर्त्तिनि बिंदौ संयोज्य
वेधयित्वा तं बिंदुं तदूर्ध्वस्थितायां क
लायां संयोज्य तां पुनर्नादे नादान्ते नादा
न्तमुन्मन्यां तां बिंदुचक्रे गुरुवक्त्रे चैत्सु
न्तरां तरं संज्ञया वेधयित्वा जीवात्मना
सह तां कुण्डलिनीं परशिवे संयोज्य वे।
धयेत्‌ एवं कृते शिष्यो गुर्वात्मपा शच्छिन्न

संस्कारयाशोविसंज्ञः सघः क्षितितलेपात

िततो गुरुः संहृतिपरिक्रमेणपरशि

वात्कुण्डलिनीमुत्थाप्यतयासंहृतमखि

लंसृष्टिक्रमेणप्राप्यदेहेतत्तच्चक्रेतांतां

देवतांसंयोज्यहृदयेजीवंमूलाधारेकुण्ड

लीसंयोज्योपदेशादिकंकुर्यात् ततः सं

जातदिव्यबोधोभूतभविष्यद्वर्तमानः

रुः सदाशिवोभवति इतिवेधदीक्षा प्रा

यः कलौवेधदीक्षाकरोगुरुः नचोत्तमः शि

ष्यश्चदुर्लभः इत्याङुराचार्याः प्रसंगादत्रा

पिलिखितेयमितिशिवं पद्मपुराणे

गुरोरभावेविप्रेन्द्रमंत्राग्रहणमुच्यते कृ

ष्णपक्षेत्रयोदश्यांदक्षिणामूर्तिसंनिधौ

तालपत्रेमनुंलिखस्थापयेद्वतदग्रतः

संपूज्यदक्षिणामूर्तिमुपचारैः प्रयत्नतः

पायसंविनिवेद्याथप्रणमेद्दण्डवत्ततः

तालपत्रंसमालोक्यपठेद्दष्टोतरंशु

तः एवंगृहीतोमंत्रः स्याङुरोरपिविशि

त्रि॰ ११५

यते गुरोसंविनादोषाः प्रायेणतुकलौयु
गे एवंगृहीतोमंत्र स्यात्सर्वसिद्धिप्रदंन
एमिति अथैवंदीक्षितानांसद्भक्तियुक्ता
नांगुरुततःशास्त्रतश्चापिस्नातोशेषरहस्य
परमार्थानांशिष्याणांगुरुःपूर्णाभिषेका
ख्यंद्वितीयमभिषेकंकुर्यात्‌ तत्रप्राग्युक्ते
मण्डपेवेदिकारहितेवक्ष्यमाणंविपुलं
ततस्पृजाचक्रंनिर्मायप्राग्वत्पंचवर्णर
जोभिः कर्णिकास्तनकेसरकोणादिक
मापूर्यतत्रमध्येरवारितोयपूर्णंकुंभंप्रागु
क्तविधिनाषोडशोपचारैःसंपूज्यान्येषु
कलशेष्वुतथैवांगावरणदेवताःसंपू
ज्यदीक्षोक्तविधिनाशिष्यस्यजन्मनक्ष
त्रेप्राग्वत्पंचवाद्यपुरःसरंश्रीसदाशिव
मंत्रैर्ब्राह्मणैःसहतंसम्यगभिषिंचनतत
शिष्योपिप्राग्वत्‌ श्रीगुरुंप्रणम्यदक्षि
णारिकंदत्वाप्रासणानभूरिदक्षिणा
दिभिस्तोषयेदितिपूर्णाभिषेकवि

धिः सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चंद्रिकायां प्रणीतायां प्रकाशो गा
न्धषष्ठक ६ इति श्री सुन्दराचार्य वर-
णारविन्दद्वंद्वान्तेवासिनां श्री श्रीनिवा
सभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रि
कायां षष्ठप्रकाशः त्रुटिसदाशिवं भूम
ध्यस्थहृदि रत्नपंकजमास्थाकर्णनील्वान
त्सत्रद्वय अथनित्यपूजाद्विविधा अ
निर्माल्या सनिर्माल्या चेति अनिर्मा-
ल्या मानसपूजा सनिर्माल्या बाह्यपू
जा षड्तंत्रतत्वसारसंहितायां अनिर्मा
ल्यं सनिर्माल्यमर्चनं द्विविधं मतं दि
व्यैर्मनोमयैर्द्रव्यैर्गंधपुष्पैः स्रगादिभिः
यदर्चनं सनिर्माल्यं दिव्यभोगापवर्गदं
ग्राम्यारण्यादिसंभूतैर्याग द्रव्यैर्मनोरमै
र्भक्त्येयत्क्रियते सम्यक् सनिर्माल्यं तद
र्चनं जातमात्राणि पुष्पाणि घ्रातान्य
वनिसंगतैः पंचभिश्च महाभूतैर्मनु

नाश्नाशिनानया प्राणिभिश्चद्विरेफाद्यै
र्योध्यैरेव न सशयः अतो निर्मल्यमित्यु
क्तमिति अत्र वा देवपतीनामधिकारः
यदाह आगताव:द्विविधंत्याज्यध्वम
नोर्वाह्यांतरमुपासनं न्यासिनामांतरं
प्रोक्तमिति वस्तुमनसापूज्येषु योगीषु
ष्वेर्वा रणसंभवे: शिवार्थं पुष्पहिंसायां
न भवेत्स तु हिंसा यां न भवेत्स तु हिंसकः
इति शिवरहस्य वचनं तद जितेंद्रियप
तिपरं वस्तु तस्तु तपरिव्राट् स्नानमात्रे
णाहोमदानादिभिर्विनासर्वदुःखपिशा
चेभ्यो मुक्तो भवति नान्यथा परिव्राट
विरक्तश्चाविरक्तश्च तथा गृही कुंभी
पाके तु मज्जेते तावुभौ कमलासनेपु
एण त्रियोग हस्थश्च पत्तपापपये वंकु
पुरन्त्वहं संसारान्न निवर्तते विध्याति
क्रमदोषतः आरूढपतितानां येते भवे
युर्दुःखभाजनमिति कुंभसंभवव

चनादेव यतीनामसंयतेन्द्रियत्वं दोषा
येव अतस्तेषां मानसपूजनमेव विहि
तमिति यद्वा सर्वेषामेवाधिकारः यदु
क्तं पद्मास्त्ये पुराणे स्मरणे कीर्तने विष्णो
स्तथा मानसपूजने सदाधिकारः सर्वे-
षां महापातकिनामपीति अन्यत्र तु ग
हस्थानामेवाधिकारः यदुक्तं मगस्त्येन
अनेषामुभयं तत्रेति अनेषां गृहस्था
नां उभयं आभ्यंतरं बाह्यं च अत्राभ्यंत
रं पूजनं बाह्यार्चनस्यांगत्वेनोक्तं केव
लमानसार्चने निषेधदर्शनात् यदाह
स्वयमेव न गृही ध्यानमात्रेण परत्रेह वा
मंगलं प्राप्नोति चेद्वत्स्ने दानहोमादि
भिर्विना गृहस्थो यदि दानादि दर्पान्न
जुहुयादेपि पूजयेद्विधिनानेवकः कु
र्यादेतदन्वहं न ब्रह्मचारिणो दातुमाधि
कारोस्ति भामिनि गुरुभ्योपि च सर्वेभ्यः
केवादपादपोक्षितामिति अत्र घ्राण

पुष्पात्फलत्वंसिद्ध्येदन्यंनोमानसाद्यपात
स्मादपरिहार्यत्वादन्यस्यचानुपापत्तः श्र
ल्पबुद्धित्वतोन्हणांवाह्यपुष्पैर्भवेक्रिये
तिपतत्वसारसंहितावचनं तत्तदंगभू
तस्याभ्यंतरयजनस्यांतमावश्यकत्वं
गृहस्थानामुपपादयतीतितस्मात्‌ गृह
स्थानांवाह्यपूजेवनित्यासाचपंचधाप
दुक्तंमंत्रतंत्रप्रकाशेपूजापंचविधाप्रो
क्तापंचरात्रादितंत्रके ताश्चाभिगमनं
चोपादानेज्याध्याययोगकाः तत्राभिग
मंनाममंत्रिभिःपरिकीर्त्तितंसंमार्जनोप
दिसंस्कारोदेवमंदिरे उपादानंभवेद्दे
वपूजासाधनमेलनं ततश्चापिभवेदि
ज्यागंधपुष्पादिभिःपुनःपीठपूजाचदेव
स्यसांगावरणपूजनं मंत्रार्थभावनापू
र्वंजपोमंत्रस्यकीर्तनं तच्छास्त्राध्यय
नंसम्यक्स्वाध्यायोमंत्रिभिःस्मृतःगु
रुदेवात्मनामैक्यभावनायोगउच्यते

सालोक्यमपिसारूप्यंसार्ष्टिमीप्यंसार्ष्टिना
मकं सायुज्यमपिपंचानांफलान्येवंविदुः
क्रमादिति तत्रादाविज्यानिरूपणेनसर्वा
सांनिरूपणंस्यादित्यतःप्रधानभूतज्या।
निरूप्यते तत्रश्रीनारदपंचरात्रे निशा'
वसानेशयनात्स्मृत्वानारायणंप्रभुं उत्था
यदक्षिणांगेनवामपादंन्यसेद्भुवि निशा
वसानेपश्चिमयामे कश्चिद्दोमध्यमोया'
मोरात्रैः सुह्याविशांपते संचिंतयसिधर्मा
र्थौषामउत्थायपश्चिमईतिभारतेतत्रैवो
त्थानोक्तेः दक्षिणांगेनोत्थापनारायणं'
स्मृत्वेतिसंबंधः नारायणमित्युपलक्षणं
स्वेष्टदेवतांस्मृत्वेत्यर्थः सारसंग्रहे रात्रे
शेषेसमुत्थायकृत्वावश्यकमादरात् रा
त्रिवासःपरित्यज्यवाससीपरिधायच आ
चम्यशुद्धदेहःसन्देवतायागमंदिरं मा
र्जयित्वोपलिप्याथभक्तियुक्तःस्वशक्ति
तःउपविश्यपशुचौदेशेप्राङ्मुखःप्रोक्तश्रा

शि॰ १
११८

मनेप्राणायामत्रयंकृत्वान्यासंविधानतः
न्यासंऋष्यादिन्यासं निर्मात्यमपकृष्याथ
दद्यात्पुष्पांजलिंतथा ॥ अर्घ्यपाद्येनिवेद्या
थदद्याद्वैदंतधावनं मुखप्रक्षालनंदत्वाद
द्यादाचमनीयकं करास्यप्रोंछनायाथद
द्यात्सोमलंशुभं दक्षिणामूर्तिःप्रातरुत्था
यदेवेशिसंस्मरेत्सद्यमुज्वलं कर्पूराभंस्म
रेत्तत्रश्रीगुरुरूपिणं सुप्रसन्नंलसद्भूषामंडि
तंशांतिभूषितं भैरवीतंत्रे व्योमांबुजेक
र्णिकमध्यसंस्थेसिंहासनेसंस्थितदिव्यमू
र्तिः ध्यायेद्गुरुंचंद्रशिलाप्रकाशंचित्पुस्त
काभीतिवरंदधानं श्वेतांबरंश्वेतविले
पंपुष्पंमुक्ताविभूषंमुदितंद्विनेत्रं वामांकपी
ठस्थितरक्तशक्तिंमंदस्मितांसांद्रकृपा।
निधानं रक्तांगणाभरणांवरांच्यंस्मेरा
ननांपीनकुचांप्रियांके वामेनिषण्णाम
तिरक्तकांतिंवामेनलीलाकमलंकरे
ण ध्यायेद्ध्यानामपरेणनाथंसंशिल

ध्यगात्‌ द्विभुजां द्विनेत्रां पद्मं शिरसि गुरु
पादांबुजद्वंद्वं निजमूर्द्धनि संस्मरे दिति
सारसंग्रहात्‌ सारसंग्रहे अर्चयेद्धूपु
ष्पैर्वहिर्हेर्मानसैस्स्तुवानामभिस्तस्य
संकेतसंसिद्धे गुरुकीर्त्तितैः तदज्ञाने गु
रुभ्यो यन्नमोंतैर्वा समर्चयेत्‌ स्तुवीत
स्तुतिभिः प्रीत्यै आचार्यसर्वसिद्धिये स्तु।
तिस्तु प्रयोगे वक्ष्यते प्रातःस्मरणनिरि
क्तकाले गुरुध्यानमाह श्रीवागेदीक्षा
कालेयथारूपंस्यानुग्रहकर्मणि दृष्टं
तत्तेन भावेन ध्यायन्नाद्धिकमाचरेत्‌
इति विहायसपंचरात्रे तथैव रात्रिशे
यं तु काले सूर्योदयावधि सूर्योदयावधि
अस्तोदयावधीत्यर्थः तस्यैव स्नानका
लत्वात्‌ कर्त्तव्यं स जपध्यानं नित्यमारा
धकेनवै कपिलपंचरात्रे। विभज्य पं
चधा रात्रिं शेषे देवार्चनादिकं जपहो
मं तथा ध्यानं नित्यं कुर्वीत साधकः सा

रसंग्रहे इतिस्तुत्वा हृदिस्थापयेदिष्टांच
देवतांगुरुदेवतयोरैक्यंभावयेच्चनिरा
कुलः इष्टार्थप्रार्थनांकृत्वाह्याज्ञांसंप्रा
र्थयेनततः इष्टदेवस्यभूमेश्चतस्यांमुक्त
मानुसारतः विन्यस्यपादनुत्थायकुर्या
दावश्यकीक्रियांग्राज्ञाप्रार्थनश्लोका
प्रयोगेलिख्यंते तथाइत्यमुच्चार्यल
ब्धाज्ञोदेशिकः शौचमाचरेत् नारद
पंचरात्रे पदेपदेस्मरेद्वस्त्रंकूरेपाया
न्निजालयात् कुर्यान्मलः च्युतिंतत्र
वाससाकंप्रवेष्ट्यच स्वदिशाश्चनवी
क्षेतततोयायाज्जलाशयं शौचंकृ
त्वायथाशास्त्रंविधिनाचमनंततः
दंतकाष्ठंततोभुक्त्वास्नायालक्ष्नुना
रदद्विजोत्तिनारदसंबोधनं ग्रालया
त्हरेइषुनिक्षेपंहरेमतीत्य नैर्ऋत्य
मिषुनिक्षेपमतीत्याभ्याधिकंभुवंइ
तिविष्णुवचनात् शौचविधिमाहना

रद्पंचरात्रेत्तिस्त्रो लिंगेमद्देदेयाएकै ।
कांत्तरमत्तिकाः पंचवाकरेदेयास्तिस्त्रः
पाएपो विर्स्नुशुद्धये मूत्रोत्सर्गविशुद्धिः
स्यात्पुरीषस्याप्यनंतरं पंचायानेमत्ति ।
काः स्पुरेकोकांसरमत्तिकाः दशवाम
रेदेयाः सप्तनूभयहस्तयोः पादयोत्ति ।
सभिः शुद्धिस्तुपंचभिः नियोजयेत्तता
विप्रकर्षावैसप्तमत्तिकाः स्वदेहेस्वेद
दोषघ्नं ब्राह्मणैः कर्मशुद्धये भक्तानां
क्षत्रियाणांचवर्षास्वेवनिरूपितं प्राव
रामुक्तावथेतस्मादेकमन्नवनोदनंश
रद्ग्रीष्मवसंतेषुनित्यकार्यक्रियारेः एत
स्मादपिचैकांमत्तिकांपरिल्लेपयेत्त् हे
मंत्तेशिशिरेचैवश्रोत्रियः समयः स्थित
पथिशौचंप्रकर्त्तव्यंदेशकालानुरोध
तः गंधलेपमपास्यैवमनः शुद्धाविशु ।
ध्यातिइति दंतकाष्ठमंत्रमाह दक्षि ।
णामूर्त्तिः क्लीमंतेकामदेवायसर्वंत्ते

शि०१
११२०
120

जनचालिवेत् प्रियायेत्तिहृदंतोयंम
नुदंतविशुद्धये तथावक्त्रंमूलाणुना
नित्यंक्षालयेत्सिद्धिहेतवे अथस्नानं
तच्चत्रिविधं औदकमात्रध्यानभेद
तः तत्रौदकंस्नानंनारदपंचरात्रे अ
थाधिकारसिध्यर्थंस्नानंवक्षामिपूर्व
तः येनभक्तोभिषिक्तस्तुयागहोमार्हतां
व्रजेत् शंकुनाथाभिजप्तेनशुचिस्था
नात्तुमृत्तिकांगृहीत्वास्त्रेणसंचिंत्यपा
पाज्जलनिकेतनं तत्रादौजलकूलं
तुक्षालयेदस्त्रवारिणा मर्दनंकृत्वावि
धिस्नानंसमाचरेत् अभिमंत्रितान्
अस्त्रेणसंविधिस्नानंवैदिकंस्नानंव
सिष्ठसंहितायां कृत्वादौवैदिकंस्ना
नंततस्तांत्रिकमाचरेत् नित्यस्यांगे
षडंगानिप्राणायाममपुरःसरं श्रीसूर्य
मंडलातीर्थमाकृष्यांकुशमुद्रया व
मित्यनेनचात्मात्मकवचेनावगुंठये

तः संरक्ष्यास्त्रेण मूलेन मंत्रयेत् हस्तसंख्य-
या आत्मरक्षां ततः कुर्याद्वारिक्षेपेण वा
स्ततः निमज्जेत् श्रीदेवं ध्यायेच्च त्वाम
नुं जपेत् उन्मज्य कुंभमुद्रां च बध्वा सिंचे
त्स्वमूर्द्धनि तीर्थावाहनमंत्राः स्युः प्रयोगेव
क्ष्यांते एतत्तीर्थपिफलानि शापार्थं कार्यं
सावाहनं स्नानमभिधाय वह्निपुराणे यो
नेन विधिना स्नापायत्र कुत्र जले द्विजः
स तीर्थफलमाप्नोति तीर्थस्नानगुणाफ
लयुतं सिंचेत् सप्तधा त्रिधा वा समहत्त्वा
भिषिच्यायमनुना मंत्रितैर्जलैरिति कपि
लवचनात् त्रिधाभिषिच्य मूलेनेति सार
संग्रहवचनाच्च तथाः ततः श्रीपत्तो देवान्
मनुष्यांस्तर्पयेदित्थं स्नाने विशेषमा
ह त्रिपुराणेवि विधाय वैदिकं स्नानं ततः
स्नांत्रिकमाचरेत् मदमस्त्रेण वा दीय।
तेन तत्तामभिमंत्र्य च षिखामंत्रेण शोध्य
मंत्रयेन्मूलमंत्रतः पूर्द्धादिपादपर्यंतं

त्रि॰ १
१२१

विलिप्य च तथा षपुः संमुखी करणी मु-
द्रां बध्वा प्राणं निरुध्य च निमज्ज्य तत्र हि
मुत्थाय नाभि मात्रे जले स्थितः प्राणया
मं त्रयं कृत्वा मंत्रेण मंत्रवित् विन्यस्य प
डंगानि कल्पयेत्तीर्थमग्रतः ततः संप्रा
र्थ्य सूर्यात् मंडलात्ततः सप्त मंत्रेण मंत्र
सोऽभिलवाचांकुशमुद्रया तीर्थावाहमंत्रे
ण मंत्रयेत् सप्त कृत्वाः शिवे वत्लिमिश्र-
ण मंत्रहृदयं प्रियं जलस्थं व्योम षहीर्घस्व
रभिन्नं स बिंदुकं सर्वानंदमयेत्तीर्थं प्रा
क्ति वेहि पुनं द्विठः जलं वकारः व्योम ह
कारः तेन युक्त एतत्तत् षट् दीर्घ स्वरभिन्नं ते
न ह्रां क्रीं ह्रूं ह्रें ह्रौं ह्रः इति द्विठः स्वाहाकारः
तथा एकविंशाक्षरः प्रोक्तस्तीर्थ शक्तिम
नुः प्रिये तारं नमो भगवति चूर्णा देवत-
तां विके अंबालिके महामालिन्ये ह्येहि
हि भगवत्यत्र अशेषतीर्थान्वालेमा
या श्री वीजयोरथ शिवजटारूढे च शं

गेगंगांविकेह्रिंठःगंगाविधेयमाख्यातात्रि
पंचाशद्भिरक्षकैनारःप्रणवःमायीह्रीह्रि
ठःस्वाहासुगममन्यत् तथाभुवनेश्वयास
माल्लोकुचमत्तीक्तस्पसुधाणाना ववचेना
वगुंश्चाघ्यसंरक्ष्यास्त्रेणमंत्रवित् मूलेव
देवतानत्रसांगांसावरणांधिये समावाद्य
जलेधाल्वातत्पादहृपनिर्गतं ध्यात्वाती
र्थस्मरन्मूलमंत्रंस्तोपाजलेत्रिशःउन्म
ज्यमूलमंत्रेणसिंचेल्केकुंभमुद्रया केमू
र्द्धि अवम्यविधिनापश्चान्मूलमंत्रेणत
र्पयेत् त्रिधादेविसमुत्तीर्यजलाद्धेतशु
भांवरे परिधायाथतिलकंकृत्वासंध्यां
समाचरेत् तीर्थशाक्तिध्यानंप्रयोगेवक्ष्य
ते अथैवंवाग्हणस्नानाशक्तानांमंत्रस्ना।
नविधिमाह नारदपंचरात्रे अथमान्त्रशु
भंस्नानंतोयाभावेतुयत्कार्यंदुर्गेकाले
धृशीतले गमनेक्षिप्रासिध्यर्थगुरुका
र्यचतांत्रितःप्राप्ताययपविप्राःउनिशा।

शि० १
१२२

मागेतथापुनःप्रक्षाल्यपादावाचम्यप्रो
क्षितेनतुवारिणा स्थानंक्षशादिशाप्राग्वत्त
संशोध्याथविशेषतः स्वंस्वहस्ततलेन्य
स्यक्रमाआसांस्ततस्तुबो मूलमंत्रादि
तः कुर्यात्सर्वमंत्रगणेनवै केवलादुद
कस्नानात्संस्कारपरिवर्जितात् प्रभास
दिषुतीर्थेषुयत्फलंस्नानकस्यतु ज्ञेयंद
शगुणंतस्मा न्मंत्रस्नानस्यनारद ध्यान
स्नानमथोवक्ष्येद्वाभ्यांमपिपरंबयतः स्व
स्थितंपुंडरीकाक्षंमंत्रमूर्तिप्रभुंस्मरेत्
तत्पादेटकजांधारांनिपातंतीस्वमूर्द्धनि
चिंतयेत्स्मरंध्रेणप्रविशंतीस्वकांतनुंत
यासंक्षालयेत्सर्वमंतर्देहगतंमलं त
त्क्षणाद्विजो मंत्रीजायतेस्फटिकोपमः
इमंस्नानवरंमंत्रात्स्नानाल्लक्षगुणंस्मृ
तं तस्मादेकतमंकार्यस्नानंश्रद्धापरे
ण तु स्नानपूर्वाःक्रियाः सर्वायतःसम्या
स्तुनारद तस्मात्स्नानंपुराकुर्यायदीच्छे

ब्धेयश्चात्मनः शैवागमेपि मनसा मूल
मंत्रेण प्राणायामःपुरःसरं कुर्वीत मानसं
स्नानं सर्वत्र विहितं च तत्क्षितिपुंडरीका।
क्षमित्युपलक्षणम् तेन स्वेष्टदेवदेव
तां स्मरेदित्यर्थः मंत्रस्तु शिवव्यतिरिक्ते
ष्वेष्टः शिवे तु मंत्रोत्तरमाह ततः शिवा
त्मकैर्मंत्रैः कृत्वा तीर्थं शिवात्मकं मा
र्जनं संहितामंत्रैस्ततो येन समाचरेदि
ति शैवागमात् संहितात्तु व्योमव्यापी
तु ये मंत्राः पंचब्रह्माणि यानि च ये मंत्र
शिवमाय श्रीरुद्रेति यथाक्रमं सर्व
पापहराः प्रोक्ता विधेयं शिवसंहितेति व्यो
मव्यापी तु आभूमिमाद्यतो व्योमव्यापी
नैव च कीर्तयेत् प्रणवाद्यं तु रुद्रं यं व्यो
मिव्यापीत्र कीर्तित इति नारदपंचरात्रे
सुधौतं परिधायाथ वस्त्रयुग्मं रवेदिदं त
दभावादधः शाटीयोगपट्टकसंयुतं त
चैकवाससासास्माद्वितत्यं कटोत्वन

नकुर्यात्केशधूननं ।वसिष्ठः ऊर्ध्वपुंड्रं
त्रिपुंड्रंवर्माकृत्वासंध्यांसमाचरेत् रुद्रया
मलेविभयाद्भस्मीशुद्धेतिलकंवर्णभे
दतः नारदपंचरात्रे ब्राह्मणस्योर्ध्वपुंड्र
स्यात्क्षत्रियस्यत्रिपुंड्रकं वैश्यपुंड्रमर्द्ध
चंद्रंशूद्राणांवर्तुलाकृतिं कूर्मपुराणे
यस्तुनारायणंदेवंप्रसन्नंपरमेपदं धा
रयेत्सर्वदाशुक्लंललाटेगंधवारिभिः
यत्तत्प्रधानंत्रिगुणंब्रह्मविष्णुशिवात्म
कं धत्तंतच्छलधारणाङ्कल्पेवनसंश
यः त्रिपुंड्रंतुयोवध्याकानां विनाभस्मत्रि
पुंड्रेणविनारुद्राक्षमालिको पूजितो
पिमहादेवोनसम्यक्फलदोभवेत् ।
भासयत्येवंयद्भस्मकृतंभासयतेचय
तः तस्यक्षणात्सर्वपापानांभस्मेतिप
रिकीर्तितं यथात्कार्यसहस्राणिकृत्वा
यः स्नातिभस्मनातत्सर्वंदहतेभस्मय
थाग्निस्तेजसावनमितिलिंगपुराणे

वचनात् भस्मत्रिपुंड्रधारणविधिस्तु वा
यवीयसंहितायां शिवाग्नेर्भस्मसंग्राह्य
मग्निहोत्रोद्भवं तु वा वैवाह्यग्न्युद्भवं वा।
पिपक्वं शुचि सुगंधि च कपिलायाः शकृ
त्स्तं गृहीतं गगने पतत् नक्लिन्नेनापि
कठिनं न दुर्गंधि न चोषितं उपर्यधः प
रित्यज्य गृहीयात्सलितं यदि पिंडीकृत्य।
शिवाग्नौ तु तत् क्षिपेन्मूलमंत्रतः अपक्व
मतिपक्वं च संत्यज्य भस्मितं सितं आदा
य वा समालोक्य भस्म वारि विनिःक्षिपेत्
भस्मसंग्रहणं कुर्याद्देवेनु ह्रासितेसितेति
ह्रासने कृते यस्मात्प्रचंड भस्म प्रजायते गो
मयग्रहणादौ विशेषमाह तत्रैव यद्वा
धरामसंस्पृष्टं सद्येनानीय गोमयं वामे
न पात्रे संशोध्य अघोरेण विनिर्दहेत् पु
रुषेण समद्धृत्य ईशानेन विशोधयेत् इ
त्थं तु संस्कृतं भस्म अग्निरित्यादिमंत्रत
तस्माद्ब्रह्मेति यजुषां मंत्रयेद्रुद्रसंख्यया

शि०१
१२४

प्रणवाद्येश्चतुर्थ्यंतैर्नामभिरेषशोकेषु पं
चवर्णापञ्चरायैमोल्लाशोदरहस्तुव।
त्रिपुंड्र धारणं कुर्यान्मूर्द्धि पंचाक्षरेण वा
त्रिपुंड्रं धारयेन्मंत्री साक्षाच्छिवइवापरा
नामभिः सद्योजातादिभिः अक्षरशाव्व।
स्वेषाद्यपवावीनामपंचकत्वात् अत्र
त्रिपुंड्रं धारणेंगुलिनियमो जाबालोप
निषिबाह्मणे त्रिपुंड्रं कारयेत्सश्चाब्र।
ह्मविष्णुशिवात्मकं मध्यांगुलिरादा
यत्तिसभिर्मूलमंत्रितं अनामामध्यमां
गुष्ठैरथवास्यात्रिपुंड्रकं तिलकेप्र।
कारांतरंतुइत्थं तु संस्कृतं भस्म अग्नि
रित्यादिमंत्रतः चिमत्संगुलिनिसस्य
पुनरादायमंत्रतः तस्माब्रह्मेतियजु
र्वामंत्रयेत्कुर्वसंख्यया ललाटेब्रह्म।
विष्णोपाहृदयेहव्यवाहन नाभौस्कं
दोगलपृष्ठारुद्रेदक्षिणबाहुके आ
दित्योबाहुमध्योचशशीचमणिवंध

के वामदेवो वामबाहौ बाङ्मध्ये प्रभं
जनः मणिबंधे बवसवः षडहदेशे हरः
स्मृतः भ्रूमध्ये ककुदि संप्रोक्तः परमात्मा
शिरः स्मृत ॥ अमंत्रकं वापवीयसहिता
यो पुनर्य्यस्तु करोमंत्री त्रिपुंड्रं भस्मना
लिखेक्षिति एतच्च आदिविषयकं ज्ञे
यं अत्र भस्मधारणे विशेषास्तु प्रयो
गे बक्ष्यंते शाक्तानां तु वामके श्वरतं
त्रे षट्शत्यां श्री विद्या यजनप्रकरणे
त्रिपुंड्रक विधारी चेति एतत्रिपुंड्रधा
रणं चंदनादि सुगंधद्रव्येण रम्यं त्रिपुं
ड्रं धृत्वा ललाटे चंदनचंदनेन जननानि ध्या
यामिति भगवती ध्याने श्री ड्डुवीससा
क्तत्वात् अथ संध्या तत्र महाकपिल
पंचरात्रे उपविश्य शुचौ देशे प्राणायामं
त्रयं कृत्वा मूलमंत्रेण कृत्वा वै देहे कु
र्वीति मार्जनं शैवा मम प्राणायामत्र
यं कृत्वा मूलमंत्रेण मंत्रवित् ॥ अंगानि

शि०। विन्यसेद्देहेकरन्यासपुरःसरंभ्रमतोहि
१२५। न्यपुरतोजलंबंधेनुमुद्र्या आभिमंत्र्य
चमूलेनसप्तवारंवसाधकः आकारादि
सकारांतैर्मातृकार्णैःसबिंदुभिःप्रत्य
र्णंप्रोक्षयेन्मूर्द्धिकुशैर्मूलेनचत्रिधा दे
वंध्यात्वाथमनुविद्वानुमंडलसंस्थितं
आदायतोयमांमंत्रबीजैर्मूलात्मकैस्त
था लंबंरंयंहमितिचलान्युक्तानिपुरा
विते सप्तकृत्वस्ततोमूलमंत्रेणत्रिःपुन
श्चतत् वामहस्तेनिधायथगलितैर्जल
बिंदुभिः पुनस्त्रिधावसंप्रोक्ष्यमूलमंत्र
णमूर्द्धनि नासामास्थिमयशिष्टेनतेजो
रूपेणतेननु प्रविश्यांतर्गतंसर्वमंग्
लंसंशोध्यनिर्गतं दक्षनासापुटेनैत।
स्मत्वादक्षिणहस्तगं वामभागेवज्र
शिलांध्यात्वास्त्रेणवतां क्षिपेत् प्रक्षा
ल्यहस्तावाचम्यमूलमंत्रेणमंत्रवित्
गायत्र्यावाथमूलेनदद्यादर्घ्यंत्रयंततः

ष्ठिाचायमंडलस्थापयेद्वैमूलेनतर्पये
त् त्रिधाजप्त्वाथगायत्रीमष्टाविंशति
वारकं जपित्वामूलमंत्रंवशातमष्टोत्त
रंततःसमर्प्यततज्जपंमंत्रीदेवमुद्रास्यमं
डलात् निधायहृद्रूपेततस्तर्पणमाच
रेदितिमूलेनार्घ्यदानंतुगायत्रीरहित
मंत्रपरंज्ञेयं तथाशैवागमेसंध्यालो
पोनकर्तव्यःशंभोराज्ञैवमेवहिदीक्षि
तःसंध्ययाहीनोनदीक्षाफलमश्नुतेसं
ध्याहीनोऽप्यसंध्यायांपूर्वसंध्याक्रियाम
प्य विधायोत्तरसंध्यायाःक्रियांकुर्याद
तंद्रितःप्रायश्चित्तमपिकर्तव्यं य
दुक्तंतत्रराज्ञे स्नानसंध्यार्चनालोपेजपे
द्विधांशतंशिवेहेति तथा ध्यात्वादेवं
जलेसम्यक्जपित्वाथमूलंततःस्रेहो
तरशतनावस्मात्तर्पयेन्मूलमंत्रतःतद
र्धेनतदर्धेनदशाधावाथतर्पयेत् तत
स्वांगावरणदेवतास्तर्पयेत्क्रमात्

शि-
१२६

ऐके कांजलिना तत्तन्नाम मंत्रेण मंत्र
वित् पुनः संपूज्य देवेशं सांगावरणकं
ततः समुद्वास्य हृदि ध्यायेत्स्वात्मानं तन्म
यं स्मरेदिति नारदपंचरात्रे तत्त्वाक्ष
संपूर्णमंडमादाय पाणिना एकांते नि
र्जने स्थाप्य मनोज्ञे दोषवर्जिते हन्मध्य
स्थं स्मरेद्विष्णुं प्रबुद्धानंदविग्रहे दिगत
रं नवीक्षेत मौनी सिरोधिलोचनः महा
कपिलपंचरात्रे मूलमंत्रं जपन्नाछे व
र्धवत्राप्नोति वेग्रहे प्राप्य हस्तौ च पादौ
च प्रक्षाल्याचम्य च ततः यागमंडपमा
साद्य विशेत्कृत्वा प्रदक्षिणं उत्तरतंत्रे
प्राचांतः शुचितां प्राप्तः सुस्नातो देवपू
जने पूजाविधावहिः स्थित्वा चलं हेत्तो
तरेधिपा गृहे चैव द्वारदेशस्थः प्रणम्य म
नसा गुरुं प्रणमेद्धृदि देवेशं दिक्पाला
नपि चेतसा यत्पूर्वमर्जितं पापं तद्दिने
प्यद्दिनेपि वा प्रायश्चित्ते नापनुदेत्त

ग्रपापंस्मरेद्धिया तत्तापस्यापनोदार्थं
प्रत्यक्षमुदीरयेत् मंत्रद्वयं तु प्रयोगे तथा
एवं कृते प्रथमतः पापोत्सादनकर्मणि
यस्मात् दृढतरं पापं दूरे स्वावतिष्ठयेत्र
नीते पूजेने स्थानं स्वप्रघाति पुनश्च तत्
यस्मात् द्रुततरं पापं तन्नाशमुपगच्छ
ति पूजनेत्यक्तपापस्य काममिष्टं क्ष।
णाद्भवेत् सारसंग्रहे ततः प्रक्षाल्यपा
दौ चेह त्वाचाचम्य यत्नतः दद्यादर्घ्यं दि
नेशाय यत्नतस्त्रकार इहोच्यते गोमयेनोप
लिप्तायां भूमौ कृत्वा तु मंडलं सिंदूरे
ण ततः पश्चादुपविश्य निजासने प्राङ्मु
खः प्रणमेदिष्टदेवतां भक्तितत्परः प्रा
णायामत्रयं कृत्वा सूर्यमंत्रेण मंत्र
वित् विन्यस्य तद्दशाङ्गान् ध्यात्वा सू
र्यमनन्यधीः तत्क्रमोक्तविधानेन त
पूजयेदुपचारकैः पुरतो मंडलं तत्र कृ
त्वा जनेन वर्तुरस्रकं । निधाय तत्र

श्री०
१२७

साधारं सजलं तत्ताम्रपात्रकं गंधपुष्पा
क्षतान्दर्भान्दूर्वासर्षपसंयुतान् सा
तिलान् रक्तपुष्पाणि यवांश्चापि प्रवि
न्यसेत्ससेत्तु सूर्यमंत्रेण तत्पात्रंस्पृश
न्नष्टोत्तरं शतं त्वभिमंत्र्य वत्तत्पात्रंस
मुत्थाप्य करद्वयात्तु मूर्द्धांतं सूर्यमंत्रेण
दद्यात्प्रदक्षिणं जपेक्ष्यतो यथाश
क्ति सूर्यमंत्रमनन्यधीः तदर्घांबु नतं
सूर्यं ध्यायन्देशिकसत्तमः नत्वार्घ
णाग्यविसर्जेन्मंडलेत्तं दिवाकरं सूर्य
मंत्रमक्षरं तत्तु तत्स्रकरेवक्षत्ते ततः
स्थापविधिवद्द्वारपूजां समाचरेत्तु द्वा
रमर्घांबुना प्रोक्ष्य विघ्नमुद्दिश्य समर्चयेत्
तत्र दक्षिणे महालक्ष्मीं वामे चैव
सरस्वतीं द्वारश्रियं च तन्मध्ये शारव
योर्दक्षिणान्ययोः गणं पक्षेत्रपालं च ।
पार्श्वयोः निधीन्क्रमात्तु मायाश्रा ।
क्तिं गंगां च यमुनां तथा धातारं च वि

धातारमूर्ध्वीदिक्क्रमतोपजेत् अधश्च
देहलीमिष्ट्वा द्वारपालौ समर्चयेत् प
श्चिमद्वारमारभ्य द्वारपाला अमी क्रमा
त् ~~मध्यमा~~ नंदीचैव महाकालो गणे
शो वृषभस्तथा ततो भृंगिरिटिः स्कंदः
वुमांचंडेश्वरौ ततः एतोश्चाष्टौ महेश
स्य द्वारपालाः प्रकीर्तिताः नंदः सुनंद
चंडौ च प्रचंड बलसत्त्वको प्रबलो भद्र
नामा च सुभद्रश्चाष्टमस्ततः क्रमाद
मी समभ्यर्च्या वैष्णव द्वारपालकाः व
क्रतुंडैकदंष्ट्रौ च महोदर गजाननौ लं
बोदरश्च विकटो विघ्नराजस्ततः परं धू
म्रवर्णश्च संप्रोक्ता विघ्नेशद्वारपालक
ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी
तथा वाराही च तथैन्द्राणी चामुंडा च
श्रियासहा एता देव्याः क्रमादष्टौ शा
क्तेय द्वारपालिकाः एता एव सौर द्वार
पालिकाज्ञेया सौरं शक्तिमपंतेसौ

श्रि॰
१२८

128

दर्पसीमास्यदमित्तिवामदेवतंत्रवच
नात् आर्कमाषवशिखिशिरं विम्बे शि
कायावपुरित्तिसारसंग्रहवचनाच्च अ
थद्वारदेवतानां ध्यानं तत्राद्यमहाराध्य
चरणैः श्रीललितार्चनचंद्रिकायां ना
नातंत्रेभ्यः संगृहीतं पद्मपाशांकुश
फलं भोजपाणिंपाटलतुंदिलं वीरं वि
घ्नेश्वरं वंदे गजवक्त्रं त्रिलोचनं पद्म
द्वयवराभीतिभास्वत्पाणिचतुष्टया
निर्दिश्यहेमगौरांगीमहालक्ष्मीस्त्रिलो
चना अक्षस्रक्पुस्तकाभीतीर्दधानां
बहुभिर्वरं त्रिलोचनां स्मरेहेवीं सर्वशु
क्लांसरस्वतीं तप्तकार्तस्वराभासां दि
व्यरत्नविभूषितां द्वारश्रीरूर्ध्वपद्मस्था
वराभयकरांबुजा सितौ गजास्याः पर
शुं दंतं पाशं त्रिशूलकं भुजेश्चतुर्भि
र्बिभ्राणः सोमभूषकोपरिसंस्थितो कपा
लपाले विभ्राणं कुलविग्रहं तीक्ष्ण

अक्षांसमर्थ्यामिक्षेत्रेशं क्षंतावेद्धिषं मु
क्तामाणिक्यशं काशोकिं चितस्मितमु
खांवुजो अन्योन्यालिंगनपरोशं खः
पङ्कजधारिणो विगलद्रक्तवर्षाभ्यां
पद्माभ्यांमूर्द्धिलांछितौ शंखासनस
मासीनौ विश्वसंकल्पकौ तुन्दिलंकं
बुकनिधिंवसुधारांच्चनस्तनी वाम
नः पंकजनिधिंप्रियपासहितंस्मरेत्त
सिन्दूराभौ भुजाश्लिष्टौ रक्तपद्मोपला
न्वितौ निस्सरद्रत्नवर्षाभ्यांपद्माभ्यांमू
र्द्धिलांछितौ पद्मासनसमासीनौ विश्व
संकल्पकल्पकौ तुन्दिलंपंकजनिधिं
तन्वीवसुमपि मति वराङ्कुशौपाशम
भीतिमुद्राकरैर्दधानांभवमूलां घना
घनौघप्रभादेहकांतिमापांत्रिनेत्राम
निशंस्मरामि पाशांकुशावराभीतिर्द
धानामरुणप्रभां त्रिनेत्रांचित्तकलां
वन्देगौरीरक्तांवरोज्वलां वराभयक

तीम

शि॰ १
१२९

129

रांसौम्यांसोमकोटिसमप्रभां भजेगं
गांमहादेवीपरांदेवतरंगिणी वाम
पादार्घ्वसंभूतांपरांदेवतरंगिणी वरा
भयकरांवंदेकालविग्रहां भर्त्तारंज॰
गत्तांवंदेशंखचक्रगदाम्बुजं विभ्राणं
गरुडारूढधातारंकल्मषविग्रहं रक्तर
कारविंदस्थंवराभयकमंडलून् हं
सारूढंविधातारंवंदेस्सजनमन्वितं
सिंहारूढाघपामवर्णेखड्गखेटकधा
रिणी अघस्थंदेहलीवंदेपश्चिमा॰
स्यांसुराक्षिणीमिति ततःसारसंग्रहे
पश्चिमद्वारमासाद्यतत्रतत्रिलपूर्वं
कं द्वारमुद्राघचास्त्रेणमंत्रितान् स
र्वपाशसतान् पुष्पकोस्तुबिकिरेन्मं
हपाभ्यंतरेबुधः नाराचमुद्रपासमग
स्त्रमंत्रेणदेशिकः तूरणपागेसिद्धा
र्थाक्षतपुष्पाणिनाराचास्त्राधिपाबु
धः अस्त्रमंत्रंसमुच्चार्यमंडपांतर्विनि

क्षिपेत् नारायणीये अपकामन्तु भूता
नीत्येतन्मंत्रद्वयं गुरुः पठित्वाक्षतान्सि
द्धार्थपुष्पाणि विकिरेत्तत अस्त्रमंत्रे
ण मंत्रज्ञो मंडपाभ्यान्तरे बुधः मंत्रद्वयं
प्रयोगे वक्ष्यते अस्त्रेणास्त्रोपास्यमंत्रां
गभूतेन नतुफट्कुरमात्रेण पडुत्कं भु
वनेश्वरीपारिजाते हकाररेफौ च वि
सर्गं तावन्मपफट्त्वुबत्तदंते उल्का
न्तरे सर्षपमक्षतांश्च पुष्पाणि मुंचेदि
ति नूर्णं पद्धतौ निर्गच्छतां तु विघ्नानां
वर्त्मदं घात्स्ववामतः सोमशंभुः मंडपा
भ्यन्तरे विदान्वामपादपुरःसरं प्रविश्य
विघ्नांस्त्रिविधानुत्सार्यास्त्रमनुं स्मरन्
वामले पाखंडकारिणो भूता भूमौ ये चां
तरिक्षगाः दिवि लोके स्थिता ये च ते
नश्यंतु शिवाज्ञया इत्येतेन स्त्रं समुच्चार्य
पार्ष्णिघाताद्भिस्त्रिभिः विघ्नानुत्सार
येदिति नूर्णपागे पार्ष्णिघातैस्त्रिभि

पि। १
१३०

र्भैमात्तालैह्लानंतरिक्षगान् विघ्नानु।
त्सारयेद्दिव्यानस्त्रतीक्ष्णावलोकना
त् पार्ष्णिघातैर्वामपादस्य वामपार्ष्णि
त्रिभिर्वा तैर्भूमिष्ठानिति सोमशंभुव
चनात् सारसंग्रहे विघ्नानुत्सार्य विधि
वत् द्वारमाच्छाद्य वासमी पंचगव्यार्द्व
नायाम्यांप्रोक्षयेन्मंडपांतरं श्रीकुल्लार
ण्वि संमार्जनोपपाद्येद्दर्पणोदरवत्कृतं
विमलंधूपदीपादिपुष्पदामादिशोभि
तं पंचवर्णरजश्चित्तं स्थानशुद्धिरयंमता
सारसंग्रहे नैऋत्यामुच्चायेद्वास्तुपुरुषंच
स्नादिभिः ईशाने क्षेपनाथंचक्षेत्रपा।
लासनंततः संविशोदासनेमंत्रीति क्षेत्र
पालप्रार्थनमंत्रः प्रयोगे वक्ष्यते उत्तरत
त्रे अः फडितिचमंत्रेणपूजावेदीनतो।
विशेत् संस्कुर्यादासनंस्थानंचतुर्भिवी
क्षणादिभीः संस्कारैः स्तत्रसंपूज्याविघ्नं
नाः पीठंवृतताः आधारशक्तिमारभ्य

स्वासनं तत्र विन्यसेत् आपस्तंबः पूजा
सनमथात्मीयं चैलाजिनकुशोत्तरं त
त्रोपविश्य विधिवत् स्मरेद्विष्णुं गुरुं मु
दा योगिनीतन्त्रे पृथ्वीमंत्रेणासने संनिष्ट
इति मंत्रः प्रयोगे वक्ष्यते भैरवीतंत्रे मेरु
पृष्ठ ऋषिः प्रोक्तः सुतलं छंद ईरितं पृथि
वी देवता प्रोक्ता विनियोगो निजासने नि
जासने आत्मासने सारसंग्रहे आस
नस्य चतुष्कोणगणेशं वसरस्वती दु
र्गा क्षेत्रपतिं चापि वन्द्याद्विषु समर्चये
त् गोनमीयतन्त्रे प्राङ्मुखोदङ्मुखो वा
पि स्वस्तिकासनमास्थितः उत्तरे तन्त्रे
उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा भूत्वा प्रपतमा
नसः स्वस्तिकासनमासीनः पद्मासन
मथापि वा सारसंग्रहे स्वस्तिकादिक्र
मेणैव ऋजुकायो विशेद्बुधः स्थापये
दक्षिणे भागे पूजाङ्गाणि चात्मनः सु
वासितां वु संपूर्णं सम्मे कुंभं सुशोभनं

प्रि०१
१३१

131

प्रक्षालननाय करयोः पात्रं पश्चे निवेशाये
त् घंटादिज्वलितान् दीपान् स्थापयेत्स
रित्तः शुभान् दर्पणं चामरं छत्रं तालवृ
न्तं च पादुके यथायथं तु संस्थाप्य संस्कु
र्यात्तान्निचाल्लवान् उत्तरे तंत्रे पुष्पनै
वेद्यगंधादि ह्रीं हूं फडिति मंत्रकैः नारा
चमुद्रयादृष्ट्यासमयावलोकयेत् पद्मा
त्मनानवस्त्रानं सम्यक् पुष्पादिदूषणं
श्वस्पर्शपर्शनेनापि परस्यायार्जितं च वा
तथा निर्माल्यसंस्पर्शं कीटाद्यारोहणं च
यत् तत्सर्वं नाशमायाति नैवेद्यविलो
कनात् ततो रामिति मंत्रेण शिखादी
स्प पस्य संशोधत् सत्तुस्यास्य भद्रो दीपो निष्क
म्पाद्रः सुखप्रदः पतंगकीटकेशादिदा
हाद्भ्यादसंहतेः वसामज्जादिसंभूते
यैः स्नादिं तु पयोजने अस्तानरूपं तत्स
र्वं दोषं स्पर्शादिनश्यति पश्चाद्वर्णं प्रक्षे
नारसिंहेन मंत्रेण देवीतीर्थेन संस्पर्शे

त् पानीयघटमध्यस्थं वीक्षणं गुह्यं च या
जकः वामेन पाणिना घृत्वा वामपार्श्वे
स्थितं तदा पात्रमाधारमंत्रेण संस्कुर्वीत सं
स्पृशेज्जलं पश्चान्नारोपयेदिति संसृष्टि ।
रिहसंगता पद्मसूत्रेण पात्रे तोयेवा त्रा
न्ततो भवेत् जलाशापशापस्पर्शो ज्ञान ।
त्वा नाघसंगतं सूत्रेणानि विनश्यन्ति ता
नि वै देवपूजने नृसिंहमंत्रेणैकाक्षिरः स
चाग्रे वक्ष्यते आधारमंत्रस्तु स्वसंज्ञाघक्ष
रं बिंदुचंद्रार्घपरिजोत्तितमिति स्वयमु
क्तः संज्ञाद्यक्षरं नामाघक्षरमित्यर्थः उ
तरत्रैः कृतांजलिपुटो भूत्वा वामदक्षि
णपार्श्वयोः नत्वा गुरुं गणेशानं पुरतः स्व
इष्टदेवतां सुगंधपुष्पाणि पादापवंदनात्का
निमंत्रवित् मर्दयित्वा करौ सम्यक् सुर
भी कृत्य साधकः वामहस्ते समादाय नि
र्मुच्याघ्रापयन्तु नः वक्ष्यमाणेन मंत्रेण
वैशान्यां दूरतस्त्यजेत् त्यजेत्तनाएव

शि॰ १
१३२

132

मुद्रयाक्षिपेत्ततः पुष्पं मंत्रीनाराच
मुद्रयेति सारसंग्रहात् मंत्रप्रयोगे
वक्ष्यते नृसिंहकल्पे करशुद्धिं समाच
कुर्यात्तालत्रयेण ततः ऊर्ध्वोर्ध्वमस्त्रमंत्रे
णदिग्बंधमपि दिक्षु शिकः तेन संजनितं
तेजोरक्षां कुर्यात्समंततः अस्त्रमंत्रेण
स्मकरस्थाद्यादित्रिवृसंबंधः पाणी वि
शोधयेदस्त्रमंत्रेणमनुनामः इति दक्षि
णामूर्तिकल्पे वचनात् अस्त्रमंत्रस्तु न
तदंगभूतः न तु केवलफट्कारः अस्त्रा
यफट्प्रोक्ता मामयेत्तक्षिणकरा।
मिति कुंभसंभववचनात् अन्तराचात्र
पत्रपत्राद्यादिप्तिदेनामिधानं तत्रतन
दंगभूताम्[illegible]दिमंत्राग्राह्याः न
तु फट्कारमात्रमुक्तवचनात् न चैवं पा
पपादेवाकृतेद्याद्देवस्य हृदयाणुनेत्या।
दावप्यंगमंत्रादानप्रसंगः निराकांक्ष
त्वात् न च मंत्रोद्धारेति प्रसंगः अंगमं।

त्वग्राहकाभावात् मंत्रोद्धारानंतरमेवां
गमंत्रोद्धारात् क्वचिदक्षरपदेन क्वचित्
कूटपदेनोद्धाराच्चेति शिवंधस्वरूपमु
क्तं प्रयोगसारे अत्राक्षपादिक्षुनर्जन्माज्जे
लाग्रंवलितायग्रेति सारसंग्रहे प्रका
रत्रितयं वन्हेः कृत्वा त्वेणस्वमुद्रया अ
स्त्रिप्रकारमुद्रयासात्वयेवक्ष्यते गोपा।
लकल्पे सुखासनेनोपविश्य प्राणाया
यामं विधाय वै भूतशुद्धिं ततः कृत्वा।
न्यासं कुर्यादनंतरं न्यासं मातृकायां सा
रसंग्रहे भूतशुद्धिं ततः कुर्यात्प्राणाया
मपुरःसरां पादतो जानुपर्यंतं चतुरस्रं
सवज्रकं लं वृत्तं पीतवर्णं भुवः स्था
नं विचिंतयेत् जान्वोरानाभि वं सार्द्ध
निभं पद्मेन लांछितं शुक्लवर्णं स्वबी
जेन युक्तं ध्यायेदपांस्थलं नाभितः कंठ
पर्यंतं त्रिकोणं रक्तवर्णकं सस्वस्तिकं
स्वबीजेन युक्तं वन्हेस्तु मंडलं कंठाद्

त्रि॰ १३३

133

मध्यपर्यंतं कृष्णं वायोस्तु मंडलं षट्को
णं बिंदुभिः षड्भिर्युक्तं बीजेन चिंतयेत् तन्म
मध्याद्ब्रह्मरंध्रांत्तं वर्तुलं ध्वजलांछितं
धूम्रवर्णं स्वबीजेन युक्तं ध्यायेन्नभस्थ
लं इति ध्यात्वा तु भूतानि स्वकार्येषु शिशि
कोत्तमः धर्मकंदसमुद्भूतं ज्ञाननालं सु
शोभितं परवैराग्यकर्णिकं स्वीयहत्क
मलं ध्यायेत् स्फुरणेवेनप्रकाशितं कृत्वा
तत्कर्णिकास्थ्यं प्रदीपकलिकानिभं
सुषुम्नावर्त्मना त्मानं परमात्मनि योज
येत् आत्मानं जीवात्मानं योगयुक्तेन
विधिना सोहं मंत्रेण साधकः तत्रैस र्वे
भूतानि विलीनानि विचिंतयेत् ततः
पुरुषनिभं पापमित्यादि पापपुरुषध्या
नं प्रयोगे वक्ष्यते तथा ततः संशोषयेदे
नं पूरकादिक्रमेणैव विधाय प्राणसरो
धं वायुबीजेन वा पुना वह्निबीजेन त
तैव संदहेत् सकलांततनुं भस्मनद्यापुमा

र्गेणनिर्गतं चिंतयेत्सुधी ततो बमितिबी
जेन प्लावयेत्सकलां तनुं संजाते सकले
देहे देवतोपासनक्षमे आत्मलीनानि तं
त्वानि स्थानं प्रापयेत्ततः आत्मानं हृदयां
भोजमानयेत्परमात्मनः हंसमंत्रेण वि
धिवत्तेजोरूपं कलेवरं देवताराधनेयो
ग्यमुपन्नमिति भावयेत् इति अत्र केचि
त् संयोज्य जीवमथर्वदुर्गमम ध्यनाडीमा
र्गेण पुष्कर निविष्टपशिवे सुसूक्ष्मे हंसे
न देहपमेरेंद्र पुरोगते नेति योगिनीतं
त्रवचनात् सोहंमंत्रेण तामायां ताय
नायां ते सिद्धभाविता ध्यात्वा वं ब्रह्मरं
ध्राद्वहृदि जीवकलां न्यसेदिति वासिष्ठ
संहितावचनाच्च हंसमंत्रेण जीवस्या
न्नपनं सोहंमंत्रेण पुनरापनं च वदंतिय
थागुरूपदेशमत्र विधेयमिति अथके
चित् वायुबीजादिजपे चतुः षष्ठ्यादि
संख्यामाहुः तत्र प्रमाणं चिंत्यं वस्तुत

शि॰ १
१३४

134

स्तुतत्तत्क्रमेभावनावधिरेवजपोवापु
वीजादीनां यदुक्तं कात्यायनीसंहितायां
ततोभूतात्मकेदेहेवायुवीजेनवायुना
वायुमुत्तोल्पसंशोष्यतत्वामुद्रक्षयात्म
जेदिति तथा योगिनीतंत्रेपि दक्षिणेव
न्हिवीजेनप्राग्दमितिभावयेदितिच कुं
भसंभवः भूतशुद्धिविहीनेनकृतापूजा
भिचारवत् विपरीतंफलंदद्यादभक्त्या
पूजनंयथेति अतएवेविमावयप्रकीर्ति
केचित्तुश्रीमच्छंकराचार्यचरणेर्योगप्र
कारणेप्रोक्तत्वाद्योगिपरंवदंतितन्नप्रस्त
वाय श्रवणात् श्रीकुलार्णवे आत्म
स्थानमनुष्यदेवशुद्धिश्चपंचमी याव
न्नकुरुतेदेविताव देवार्चनंनहि सुस्ता
नभूतसंशुद्धियामादिभिः प्रिये षडंगाद्य
खिलन्यासेदेहेशुद्धिरितीरिते सारसं
ग्रहे भूतशुद्धिं विधायेत्थं ततो वैस्थाप
येदसून् अमून्प्राणान्नूतनत्प्रकारः प्र

योगे वक्ष्यते तदुक्तं वासनाक्रमोऽपि पुर
स्ताद्वक्ष्यते त्रैलोक्यमोहनतंत्रे प्राणया
मं ततः कृत्वा मातृकान्यासमाचरेत् कुं
भसंभवः वामया पूरयेद्वायुं स्वरैः कायेऽथ
कुंभयेत् रेचयेद्याक्षिभिर्वर्णैस्ततः पिंग
लया पुनः प्राणयामंत्रयं त्वेवं कृत्वात्मा
पकमाचरेत् आकारादिक्षकारान्तैरा
पादतलमस्तकमिति मातृकान्यासप्र
योगे वक्ष्यते गुहकल्पे एवं विन्यस्य दे
हे स्वे मातृकां विश्वमातः प्राणयामत्रयं
कृत्वा मूलमंत्रेण मंत्रवित् विन्यस्य तद
हिच्छंदो देवतानि महामुने कृत्वा करां
गविन्यासं योगपीठं न्यसेत्ततो श्रीरुद्रया
मले सगर्भश्च विगर्भ[illegible]ः अथ प्राणाया
मो द्विधा मतः योगिनीतंत्रे अयं प्राणाया
मः सकलदुरितध्वंसनकरो विगर्भः प्रो
क्तोऽसौ शतगुणफलो गर्नकलितः जप
ध्यानायेतः सतु निगदितो गर्भरहितः

शि॰ १३५

मग भक्त्या युक्तो मुनिपरिवृढैर्योगनिरतैः
ज्ञानार्णवे आसने सम्यगासीनो वामेना
पूर्व वोदरं कुंभकेन त्रिराव त्य दक्षिणेन तु
रेचयेत् कनिष्ठां नामिकां गुष्ठैर्यन्नासापु
टधारणं प्राणायामः स विज्ञेयः तर्जनीम
ध्यमे विना आद्यपमूलमंत्र त्रिरित्तिमू
नसरव्यावच्छेदकं कुंभसंभवः यावच्छ
क्यं मनुं जपेदिति संभवः अतः कुंभकस
मय एव मंत्र जयो ज्ञेयः दक्षिणामूर्तिकल्पे
पि प्राणापानौ समौ कृत्वा प्रविधाय च कुं
भकं हृत्पंकजे समासीनं मां ध्यायन्यत
मानसः मूलमंत्रं यथाशक्ति जपेद् क्तिपरा
यणः अतोत्र जपपूजांग मूल प्राणायामेषु
यथाशक्ति मूलमंत्रस्य जप एव कार्यः न तु
मात्र द्विगणना तस्यास्तु योगांग प्राणा
यामपरत्वात् उक्तं च कालतापनीतंत्रे म
ध्यमूलाद्यावदग्रमंगुष्ठेन निपीड्यते।
मात्रा सा प्रोच्यते सद्भिर्योगिभी हंसप्रयच्छ

तीति योगशास्त्रेऽपि ज्ञानुं प्रदक्षिणीकुर्या
द्यावत्कालेन हस्तकः तावत्कालमिता
मात्रीत्युनि श्वाससमापितेति कुलार्ण
वे तपासितीर्थपात्राणामवदानवृत्ता
द्यः प्राणायामस्य तस्यैतेकलांनाहेति
षोडशी मानसे वाविकं पापं कायिकं वा।
पि यत्कृतं तत्सर्वं निर्दहेच्छीघ्रं प्राणाया
मत्रयेण वै दह्यंते ध्यायमानानां धातूनां
हि यथा मलाः तथेंद्रियाणां दह्यंते दोषाः प्रा
णस्य संयमात् प्राणायामविशुद्धात्मा य
द्यत्कर्म करोति हि तत्तत्फलं त्वसंदेहः स्व
प्रयत्नेन वा कृतं कुंभसंभवः प्राणायामैर्वि
ना यद्यत्कृतं कर्म निरर्थकं अतो यत्नेन क
र्तव्याः प्राणायामाः शुभार्थिभिः अतः परं त्व
यास्य मंत्रस्य ऋष्यादिकरषडंगन्यासान्
कृत्वा योगपीठन्यासं कुर्यात् तत्र ऋष्या।
दिपदार्थानां न्यासासंभवात् द्वाचकप
दानामेव न्यासः कार्यः तथान्व दिक्षिणा

मुनिसंहितायां ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिर
हं शिरसिमां न्यसेत् पंक्तिः छंदस्तु विन्से
यं मुखे विन्यस्य पार्वति देवतां हृदये वा
लां विन्यसेत्परमेश्वरीति न्यासप्रकारः
स्तु योगिनीतंत्रे ऋष्यादीन्विन्यसेद्देवि
तुषी हृपयांतिकाविति ऋषये नमः छ
न्दसे नम इत्यादि प्रपंचसारे ऋषिर्गुरुत्वा
च्छिरसैव धार्यः छंदो क्षरत्वा द्रसनाग
तं स्यात् धियावगंतव्यतया स देव हृदि
प्रतिष्ठामनु देवतायाः ऋष्यादिपदानाम
र्थाननुसारसंग्रहे ऋवर्णादिस्तु गत्यर्थो धा
तुः प्राप्त्यर्थकस्तथा षिवर्णार्थस्तु विज्ञान
मतस्तत्प्रापकश्च सः अनयो रूपसंपत्तो
ऋषिर्गुरुरितिः छद्दीति धातुरिच्छायां
दादिदानार्थको भवेत् छंदो। चकि मनो
वर्णनद्वयोरिच्छाप्रदानतः क्रीडार्थका
न्दतीति संपन्नं देवतापदं साधकाय
मनोभावं ददातीति जगुर्यतइति करस

ङ्गन्यासमिति अत्र केचित् करन्यासे अं

गुष्ठाभ्यां नमः तर्जनीभ्यां नमः इत्यादिन्या

सं वदंति तत्र प्रमाणं चिंत्यं वस्तुतस्तु ज्ञाना

र्णवादिना नात्र दर्शनात् तद्ज्ञानविजृंभि

तमिति भाति यथा ज्ञानार्णवे मूलविद्यां

द्विरावृत्य पंचांगुलितलेऽव षडंगक्रमयो

गेन विन्यसेत् परमेश्वरीति षडंगक्रमयोगे

न हृदयाय नमः शिरसे स्वाहा इत्यादिक्रमेण

त्यर्थः शारदातिलकेपि अंगुष्ठादि षडंगु

लीषु न्यसेदंगैः सजातिभिः अत्रेतत् तल

योर्न्यस्येत् सजातिभिः हृदयाय नमः शिर

से स्वाहा इत्यादिभिरित्यर्थः जातिलक्षणं तु

कारणांगमे नमः स्वाहा वषट् हुं च वौषट्

फट् कारश्च जातिषट्कमिदं प्रोक्तं हृदया

द्यंगसंगतमिति नारदपंचरात्रेपि अंग

षट्कांगानि योजयेत् कनिष्ठाद्यासु च ततो

हृदयादिक्रमेण हृदयाय नमः शिरसे स्वाहा

इत्यादिक्रमेणेत्यर्थः योगिनीतंत्रे तु उच्चरेत् प्र

शि-। १३०

1307

एवंपूर्वमाकरंबिन्दुसंयुतंस्वाहायहृदया
येतिनमोयुक्तंकनीयसि अंगुष्ठेनन्यसे
दितिशेषः ईकारंप्रणवादेविचंत्रविंबस
मायुतं मुखझायनतो वा अंशिखायैवत
तःपरंवषडंतंप्रविन्यस्येन्मध्यपामध्यमां
गुलौ मात्राद्वादशकान्ताराक्त् विंदुपाद्याय
संयुता कवचायहूमित्येतत्तर्जन्यामयं
नामया आकारादिविसर्गांतेयोजयेत्तव
एवात्परं असुरक्षयमायाव अस्त्रायतद
नंतरं षडक्षरसमायुक्तंविन्यसेतल्लयो
र्द्वयोरिति स्पष्टएवोक्तः अत्रएवनमः स्वा
हादीनांहृदयादिपदयोगेनेवाभिधानंना
उष्ठादियोगे अन्यथातदभिधीयते नु
ल्यन्यायिरिदिति षडंगमात्राणांवासना
नुसारसंग्रहे बुद्धिगम्यंचहृन्मतं नत्वात्र
णामनुक्तो हिहृदासोक्रियते धुना नमः
स्त्रियावुद्धिगम्यात्सुष्वेरर्थेपशीरोमतं स्वा
हयावततः स्वस्वविषयाहरणंमतं न

नशिरोणनासम्यक्प्रोक्तोऽग्नेविवयाहुति
रिति शिखामहोवषट्चागंशिखयात्मत
नुर्महे प्रोक्तंकवस्याङ्हहरेग तद्युक्तंकवचं
मतं ऊँमहकवचेनास्यमहसागच्छतेतनः
शरिरंमंणस्तदन्नेत्रंदृष्टिश्चदर्शनं वौषट्
वाच्यां [illegible] तच्चदशितेनस्यातन्म
हः स्मृतंनेत्रंत्र्यसुक्षेपवाचीत्रसुखंवलना
र्थकः षट्काग्नित्तेनचानिष्टमाक्षिप्यप
रिपालयेत् गोतमीपिपि ईड्यमानो हृदा।
त्मायंहृदयेस्याश्चिदात्मकः क्रियतेतत्पर
त्वंतुहृन्मंत्रेणततः परंसर्वज्ञादिगुणोत्तु
गेसविद्रूपेचित्मनि क्रियतेविषमाहारः
शिरोमंत्रेणधीमता ह्रच्छिरोरूपविद्याम
मयतोभावनादृढा क्रियतेनिजदेहस्य।
शिखामंत्रेणसादरं मंत्रात्मकस्यदेहस्य
मंत्रवाच्येनतेजसा सर्वतोवर्ममन्त्रेण
क्रियतेनन्यसंवृत्तिः यद्दातिपरंज्ञानं
संविद्रूपेपरात्मनि हृदयादिमयंतेज

शि॰। २३८

साद्देतं नेत्रमंत्रकं आध्यात्मिकादिरूपं यत् साधकस्य विनाशयेत् अविधाजात मंत्रस्त्वं तत्परं धामसमीरि तमिति अत्रके चित् षडङ्गन्यासे नेत्रत्रयापदेशे षडितिप्रयो गं वदंति तत्र प्रमाणं विंत्यं वस्तुतस्तु हृद यशिखोशिखायांकवचाक्षपत्र्येषु सहृच्चतु र्थीमिति रितिप्रपंचसारवचनात् षडंगं। विन्यसे मंत्री हृत्शिरश्च शिखा ततः क वचं नेत्रमस्त्रं चेति दक्षिणामूर्तिवचनात् हृदयं पंचशिरो देविशिखाकवचं ततः नेत्र मस्त्रं न्यसे तद्गे ततिज्ञानार्णवाच्च चतु र्थ्यं कवचनस्यैव दर्शनात् नेत्रयेतित्वंत्र तएवपवित्रमनल्पारूढं वामलिंगोपनां कितं केवलः शंकरस्यांते समलंकं पश्चिम मुखं अजितं चामृताधारसंस्थितं तं प्रोक्त रेतः धरे शंकेवलं दयान्नेत्राय अक्षरं। पदं तदंते वौषडित्युक्तं नेत्रमंत्रोण्यपं स्म नइति नारदपंचरात्रेस्य रूपएवोक्तः अ॰

मध्याह्निनेत्रदेवतापक्षेनेत्राभ्यामित्यादि
पदांतरमक्षेपापत्तेः प्रपंचसारेः संक्षिप्ति
तोमनुमिमंप्रतिजप्तुमिच्छनकुर्यान्निज
नवपुष्येवतुयोगपीठं अंशोरुयुग्मपदस्य
ननाभिमूलपार्श्वद्वयेर्विहितगात्रसमु
ज्ज्वलंव मध्येनन्ताद्यैरपिप्रज्ञानात्मांति
केर्पजेमंत्री पीठरूपमत्रपाश्चिममिति
आननवामपार्श्वेनाभिमूलदक्षपार्श्वे
रितिपद्मपादाचार्याः ईशानःशिवःआ
धाराख्यंयच्छक्तिंहृदयेंशेचदक्षिणे ध
र्मज्ञानंचसव्यांशेऊर्वोर्वामान्ययोरपि
वैराग्यसंपमैश्वर्यमितिअनंतायेरि
त्यादिपदेनपद्मसूर्यसोमवन्हिसत्वर
जस्तमआत्मांतरात्मज्ञानात्म ज्ञानत
त्वमायातत्वमायातत्वकलातत्वविद्या
तत्वपरतत्वानांग्रहणं सारसंग्रहे मू
लाधारेचमण्डूकंरुद्रंकालाग्निसंज्ञ
कं स्वाधिष्ठानेप्यनाम्पज्वेप्रकृतिमू

शि०१
१३९

लपूर्विकां आधारशक्तिं हृदये विन्यस्य म
नुवित्तमः कूर्मानंत्तौ वराहंश्च धरणीञ्च वसु
धारणींच सुधार्णवं रत्नद्वीपं च विन्यस्य
तत्र स्वर्णमहीधरं तदूर्ध्वे नंदनोद्यानं त
न्मध्ये मणिमण्डपं कोटिसूर्यप्रभं हेमप्रा
कारपरिवेष्टितं रत्नमण्डपमध्यस्थां वे
दिकां हेमनिर्मितां विन्यस्य तस्या मध्यस्थं
रत्नसिंहासनं शुभमाशारीरे स्वस्य धर्मादिभिः
पीठकल्पनमाचरेत् दक्षिणांसे न्यसेद्ध
र्मं ज्ञानं वामांसकेन सेत् वामोरुमूले वै
राग्यमैश्वर्यं दक्षिणे न्यसेत् मुखे धर्मं वा
मपार्श्वे चाज्ञानं नाभिमंडले वैराग्यं दक्ष
पार्श्वे चानैश्वर्यं न्यसेत्क्रमात् धर्मादीन्पा
दपादांश्च गात्राण्यन्यान्प्रकल्पयेत् हृद्य
नंतं न्यसेत् दक्षिण्यद्वंतं तत्कर्णिकोपरि अ
र्कं च केसरे सोमं पत्रे वह्निं ततो न्यसेत्तत्ते
षां कलान्यसेत्तत्तन्मंडले तत्र तत्र वै त
त्र तत्र तत्तन्मंडलन्यासमपरा वै स्पर्धैः वै

शाय्हस्त्वेवकारार्थवाची तथान्यसेद्गुण
त्रयंप श्चात्सत्वादिकमतः परंन्यसेत्मा
त्मपरमात्मविज्ञानात्मान्यसेत् ज्ञानमा
याकल्पाविद्यापरतत्वानिचक्रमात् पीठ
मंत्रंप्रविन्यसेत्ततोदेशिकसत्तमः देहात्म
केततः पीठं ध्यायेद्दिक्षुचदेवतां अथपी
ठस्यंमंत्रंपश्चिममितिपीठमंत्रमंतंनरा
मितिपीठमंत्रंप्रविन्यसेद्क्षितिचप्रपंचतोः
मुद्राःप्रदर्शयेत् नारादपंचरात्रे एवंन्या
संपुराकृत्वाकरयोर्विग्रहेततः मूलमंत्रा
दिसर्वस्यन्यस्तमंत्रगणस्यच मुद्राःप्रदर्शि
येत् स्वास्वध्यानंमंत्रसमान्विताः ततस्तुवि
ग्रहेध्यायेदात्मानंविश्वरूपिणम् सारसं
ग्रहे ततः स्वेपास्यमंत्रस्यन्यासान् ऋष्या
दिकांन्यसेत् यस्यमंत्रयेनासाः कर्तव्याः
सिद्धिमिच्छताः ततोमंत्रपुटैर्वर्णैर्मातृका
यासविंदुभिः विन्यसेन्मंत्रवित्सम्यक्शा
स्त्रदृष्टेनवर्त्मना अथषड्ंगकरन्यासास्त

शि०। तो मुद्राः प्रदर्शयेत् श्रीकुलार्णवेः आगमो
१४० क्तेनमार्गेण न्यासं नित्यं करोति यः देवता
भावमाप्नोति मंत्रसिद्धिः प्रजायते यो न्यासक
वचछन्नो मंत्रं जपति तं प्रिये दृष्ट्वा विघ्नाः
पलायंते सिंहं दृष्ट्वा यथा गजाः अकृत्वा न्या
स जालं यो मूढात्मा कुरुते जपम् विघ्नैः संबा
ध्यते नूनं व्याघ्रैर्मृगशिशुर्यथा कालिका
पुराणे न्यासानां प्रचुरत्वे हि फलानामपि
भूरिता उक्तं न्यासो सारं शारदा तिलकसा
रसंग्रहाणां वचनैः पीठशक्ति न्यासो नास्ती
ति प्रतीयते अथ मूलमंत्र न्यासः तत्र श्री
रुद्रयामले प्राणायामं ततः कृत्वा मूलमंत्रेण
साधकः विन्यसेत् त्रिखण्डं देवतां नि
यथाविधि करांगन्यासमुख्यांस्तु न्यासान
न्यान् समाचरेत् तत्तत्कल्पोदितान्मंत्री
तत्तद्विहित्या ज्ञस्त्वाधिकं तु समाचरेत् उत्त
रमंत्रे वाग्भवस्य द्वितीयेन कामराजे
न भैरव मुद्रायां च धनं कार्यं मूलमंत्रेण

दर्शनं परित्यागस्तु मुद्रायास्ताराबीजेन
चावरेत् प्रांतादिचंद्रबिंदुभ्यां षष्ठस्वरस
मन्वितं तीरोबीजमिति प्रोक्तमिति प्रांता
दिर्हिंकारः सुगममन्यत् सारसंग्रहे ध्यानं
कुर्यात्ततो मंत्री तत्तत्कर्मोक्तवर्त्मना ध्या
नमात्मेष्टदेवस्य वेदनं मनसा मतं तदपि
द्विविधं प्रोक्तं सगुणं निर्गुणं तथा स्वात्म
नो हृदयांभोजं कर्णिकाकेसरोज्वलं प्रफु
ल्लं सोमसूर्याग्निमंडलेन विराजितं त्वीये
ष्टदेवतां तत्र ध्यायेदागमबोधितां एवं यदे
वेदनं तद्धि सगुणं ध्यानमुच्यते यज्जीव
ब्रह्मणोरैक्यं सोहंस्यामिति वेदनं तदेव
निर्गुणं ध्यानमिति ब्रह्मविदो विदुः ध्यानं
तु तत्तत्कर्मेषु वक्ष्यते योगिनीतंत्रे अ
थांतर्यजनं वक्ष्ये यथावदवधारय वामना
डीसमाकृष्य किंचिदाकुंचयेद्गुदं रेचये-
त्सव्यमार्गेण जिह्वांतालुगतां चरेत् प्रा
क्तिः शिवपदे योज्या किंचिदाकुंचयेदध

शि०१ अंतर्यागमिदं देवि कथितं गुरुभाषितं
२५१ फेत्कारिणीतन्त्रे आराध्य मनसा भक्त्या
बाह्यपूजामथाचरेत् गोतमीये पूजां च
मानसीं कुर्यात्ततोर्घस्थापनं चरेत्। सारसं
ग्रहे ध्यात्वा स्वं तुर्यं सौ ऽन्यासमार्गेण मं
त्रवित् तस्मिन्पीठ स्थितां मिष्टदेवतां मुः
क्तविग्रहं ध्यात्वा यजेच्चंद्रस्नाद्यैमानसैर्भो
जनान्तिके : भोजनावसरे चांतर्वैश्वदेव
समाचरेत् मूलाधारे स्मरत्कुंडं कुंडल्य
ग्निसमुज्वलं आत्मांतरात्मपरमत्मानां
श्चतुराध्यकं धर्माधर्मादि तेन तन्त्रमूल
मंत्रपुरःसरं जुहोमि स्वाहेति प्रत्येकं
जुहुयात्ततः अहंतासत्यपेयूष्मकामक्रो
धादिकं हविः मनएव स्रुवः प्रोक्तः सुषुम्णा
सुगुदीरिता तदंते न्मयो भूत्वा यथाशक्ति
जपेन्मनुं तज्जपं सर्वसंपत्त्यै देवतायै नि
वेदयेत् जपनिवेदनमंत्रस्त्वग्रेवक्ष्यते
लक्ष्मसागरे इत्थं जपं यथाशक्ति कृत्वा

देवीसमर्प्यनत्त गुरुं प्रणम्यविधिवत्पू
जाचक्रंसमुद्धरेत्‌ सिद्धेश्वरीतंत्रे प्रणम्य
श्रीगुरुं भत्क्या साधकः श्चंदनादिभिःस्वर्ण
दिरचितेपीठेपूजाचक्रंसमुद्धरेत्संस्थाप्य
पुरत्तोदेविविष्णुभेपीठेसुरेश्वरी दद्यापुष्पांज
लिंतत्रमूलमंत्रेणसाधकः दक्षिणामूर्ति
संहितायांश्रीखंडरक्तश्रीखंडश्रीपर्णीसंभ
वेपटे चक्रंसंस्थापयेदेविविष्णुभपीठेसुरेश्व
रीनाम्नवरवर्णेनि श्रीरुद्रयामलेनतः
कुंकमसिंदूरैःकार्पयंत्रंतुयोगिनासौवर्णे
राजतेताम्रेस्फाटिकेबैदूर्मेतथा चक्रेपयो
क्तविधिनापूज्यादेवीनरोत्तमे दक्षिणामू
र्तिसंहितायां गंडकीभवपाषाणेस्वर्णेराज
तताम्रयोरिति रत्नसागरे पावज्जीवंसु
वर्णेराजतेसुर्यद्वाविंशातिःप्रीये ताम्रद्वा
दशाकंवर्षत्तदर्द्धंभूजपत्रके सारसंग्रहे
ताम्रेद्वादशाकंवर्षंस्फाटिकादौतुसर्वदा
तेषांमध्येस्फुटिकंतुसर्वसिद्धिप्रदंभवे

त्रं लक्षसागरे भूमिसिंदूररजसा रचितं स
र्वकामदं सुवर्णेन रचितं यंत्रं सर्वराजवशं
करं रजतेन कृतं यंत्र मायुरारोग्यकामदं
संताम्रेण रचितं यन्त्रं सर्वैश्वर्यप्रदं मतं यं
त्रं हि स्फाटिके देवि मनोभिलषितप्रदं मा
णिक्यरचितं यंत्रं राज्यदं मुक्तिदं मतं गोमे
द रचितं यंत्रं सर्वैश्वर्यप्रदं मतं कृतं मक
रते यंत्रं सर्वशत्रुविनाशनं लोहत्रयेद्रु
वं यंत्रं सर्वसिद्धिकरं मतं लोहत्रयविभा
गं तु कथयामि तवा मभागाद्धा सुवर्णस्य
रजतस्य वषोडशा ताम्रस्य रविभागेन पी
ठं कुर्यान्महेश्वरि तस्मिन्पीठे तु निर्मलं
पूजाचक्रस्य कारयेत् शांतिदं पुष्टिदं प्रो
क्तं सर्वशत्रुनिवर्हणं आयुरारोग्यजनन।
कं कांतिदं पुष्टिदं मतं तंत्रराजे सीसकां
स्यादिषु पुनः पूर्वोक्तविपरीतकृत् फल
कायां पटे भित्तौ स्थापयेन्न कदाचन स्था
पितं यदि मोहेन लाभे नाशान्ततापि वा

कुलंतत्तिनंसंपदंवानिर्मूलयन्तिसर्वथा
कुलमूलावतारे ञ्‌गिरंगुलविस्तारं
प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोत्तरं पलप्रमाणंकर्त
व्यमर्चापीठंमनोहरं यवार्द्धोच्छ्रयंकुर्वीत
चतुरस्रंसमंततःतस्मिन्पीठेविनिर्माणं
पूजाचक्रस्यकारयेत् सौत्रामणीतंत्रे ञ्
नुरेखाभवेल्लक्ष्मीचक्ररेखाहरिद्रुता ल
क्षसागरे ञ्‌गिरंगुलंहेमस्यरजतस्यत
थैवच ... ताम्रस्यपूर्वसंख्यैवमागणेकचा
द्येयथेच्छया ञ्‌गिनरंगुलाविस्तारस्यंगुल
विस्तारायामइत्यर्थःपलंपंचविंशत्युत्तर
त्रिंशत्गुंजापरिमितं ञ्‌गुलविस्तारस्तु
मानांतरांगुलमानेन वेदेकापीठस्थावि
कारस्याक्षीनांविधिःपुनःमानांतरांगुलेनै
वमवेन्नान्येनविदितिमहाकपिलपंच
रात्रवचनात् पूजाचक्रस्यपीठशाब्दवा
च्यत्वात् मानांतरांगुलंतुप्रागेवमंडप
प्रकरणेप्रोक्तं तंत्रराजे चक्रेदेव्यास्तथा॥

प्रि०
१६३

ष्ठिष्ठाप्रतिष्ठात्रिविधोच्यते सा चतन्मावि
दाकार्यसंप्रदायानुरोधिना मूचक्रे पूजा
चक्रे देव्यां देवीत्फवलक्षणं तेन स्पेष्ट दे
वचता मूर्तौ संप्रदायानुरोधिना नित्यनैमि
त्तिकोपास्तिनिरतेन तथा स्थिरे शुभग्र
होपेते ऽनुकूले गुणशालिनि मुहूर्ते का
रयेदिति तथा क्षोद्रान्यदुग्धैः प्रथमं ना
सिच्या
लिकेरोध्यं सातत: अभिम्याघ्य तोपेन क
पित्ते नाक्ष्सौपधैः आवाह्याभ्यर्च्य तत्त
ऽनेचक्रे संस्थाप्य पूजयेत् गंधैः पुष्पैना
वैधूपैर्दीपैर्नैवेद्यतर्पणैः त्रिरात्रं चिरात्रं
पूजयेद्देवीमिति तथा एवं दिनत्रयं क्ष
त्वा ततो नित्यक्रमं भजेत् एवं देवीप्रति।
ष्ठायां क्रमः सान्निध्यकारकाः इति लक्ष।
सागरे देव्यादौ वेदादितैर्मंत्रैः अनुसार
ण माचरेत् धातुनिर्मितचक्राणां मूर्तीनां
च विशेष इत इति अग्न्युत्तारण प्रकारस्तु प्र
योगे वस्यते नारदीये देवाग्रतः स्ववामा

ग्रे त्रिकोणं चंद्रनाभसा वृत्तेन वेष्टितं वा।
ह्येचतुरस्रेण चैव हि विरच्यमुद्रया मत्स्य
रूपया साधको भुवि सारसंग्रहे त्रिकोण
वृत्तसंवीतं चतुरस्रेण वेष्टितं गंधलिसे
त्स्ववामाग्रे विरच्य मत्स्यमुद्रया संपूज्य
गंधैर्वा अर्घ्यमंडलापनमोणना ग्रंगा।
निचतुरस्रस्य कोणेषु पुरतस्तथा दिक्षु
। वाह्ये समभ्यर्च्य शंखाधारं प्रविन्यसेत
॥कुलार्णवे आधारेण विना शंखो न च
॥तुष्यंति मातरः तस्माद्विधिवदाधारं क
॥ल्पयेत् कुलनापिके आधारं त्रिपदं प्रा
॥कुः षट्पदं वा चतुष्पदं अथवा वर्तुला
॥कारकुर्यादिति मनोहरं सारसंग्रहे मू
॥लेवक्षालितं शंखाधारं संस्थापयामि
।च कालं सबिंदुकं तद्वत् जगेशं समुद्धरे
॥त् वन्ह्यंते मंडलायेति तथा धर्मप्रदेति
।च दशकलात्मने प्रोक्ता नमोगंधादि
।भिर्यजेत् वन्हेर्दशकलास्तत्र प्रादक्षि

एभिनपूजयेत् कालोमकारः विंदुग्रनु
स्वारः भुजंगश्चोरेफः तादशविंदुयुतं ते
नमंरं इति यामले धूम्रार्चिर्विरूपाज्व
लिनी ज्वालिनी विस्फुलिंगिनी सुश्रीः सु
रूपा कपिला हव्यवहा तथा वन्हेर्दश का
लाज्ञेयादश धर्मफलप्रदाः सारसंग्रहे
अस्त्रेण क्षालितं शंखं तत्र संस्थाप्य पूजये
त् शंखमानं तु प्रादेशं चतुरंगुलमुच्छ्रितं
अर्घ्यपात्रमिति प्रोक्तोस्यामयामीति मंत्र
तः अहमर्घ्यप्रदायांते वदेत् द्वादशाद्गस
पकलात्मने पदं प्रोक्तान्घ्र्यपात्राय हृन्म
नुः अनेन शंखमभ्यर्च्य कलांसूर्यपूजयेत्
यामले तपिनी तापिनी धूम्रा मरीचिर्ज्वा
लिनी रुचिः सुषुम्ना भोगदा विश्वा बोधि
नी धारिणी क्षमा एता द्वादशधा पूज्या र
वेरर्घ्यप्रदाः कलाः सारसंग्रहे ततः सुधा
मेयेस्तोयैर्मूलांते मातृकां पठन् विलो
मां पूरयेत्तस्मिन् पूजकोमनुनामुना अ

र्घपात्रं पूरयामीत्युक्त्वा सपूजयेत्ततः प्रा
रब्धानिलके विंदुस्तु तत्सुधामयैः तोयैः सु
गंधिपुष्पधैः पूरयेत्तं यथाविधि विंदुः घु
मध्यां तत्र चंद्रमंडलस्य विधमानत्वा
दिति सारसंग्रहे कर्णचंद्रौ विंदुयुतौ
कामप्रदपदं ततः षोडशांते कलाशब्द
मात्मने नमइत्यथः गंधपुष्पैः समभ्यर्च्य
कलाषोडशकं पजेत् कर्णः उ चंद्रः सः
विंदुः अनुस्वारं तेन ॐस इति यामले तत्र
मत्ता मानदा पूषा तुष्टिपुष्टी पुरति धृति
शंशिनी चंडिका कांतिर्ज्योत्स्ना श्रीः प्रीति
रंगदा पूर्णापूर्णमत्ता कामदायिन्यः स्व
रजाः कलाः सोममंडलमध्यस्थाइति ना
रब्धपि प्राणप्रतिष्ठां कुर्वीत कलानां तत्र
तत्र च तत्र तत्रेति तत्तत्कलापूजनांते
इत्यर्थः सारसंग्रहे प्राग्वतीर्थं समावा
ह्यमूलमंत्रेण तत्र च संयोज्य नेत्रमंत्रे
णपुष्पं न्यस्य शिखा ण ना प्रदर्शा गालि

शि॰ १४५

नीमुद्रांमुद्रयाधेनुसंज्ञया अमृतीकृत्य विधिवत्सुधाबीजेनसाधकः ध्यात्वेष्टदेवतांतत्रसकलीकृतदेशिकः अंगन्यासेनचास्त्रेणकल्पयेच्चदिशोदृशा नेत्रमंत्रेणसंवीक्ष्यमुद्रयाशंखसंज्ञयाऽऽवृत्य ततोदीप्यमुद्रयोनिरूपया गंधपुष्पादिभिस्तत्रपूजयेदिष्टदेवतां षडंगानिचसंपूज्यमंत्रयेन्मूलमंत्रतः अष्टकृत्वस्ततश्चार्घंछादयेन्मत्स्यमुद्रया नारदीये वीक्षणंनेत्रमंत्रेणनचेन्मूलेनमंत्रवित् मूलेनेतिपंचांगपरंतंत्रनेत्रमंत्राभावात् अत्रापिसर्वत्रतत्तदंगमंत्राणामेवादानेहृदयाद्यैरिति अगस्त्यः कवचेनावगुंठयेदितिनन्मुद्रये॥ विशेषःसारसंग्रहे तच्छेषस्थजलंकिंचित्कुंभतोयेविनिक्षिपेत् शारदातिलके अर्घस्योत्तरतःकार्यंपाद्यंसाचमनीयकं शौनकः अर्घस्योत्तरदिग्भागे

पाद्यं साचमनीयकं मधुपर्कं च संस्थाप्य।
त्रिकोणेषु यथाक्रमं एकैकपात्रं मंत्रे
णहृदयेन हृत्वाभिमंत्रयेत् । विष्णुधर्मो
त्तरे मधुपर्कं च सक्षौद्रं दधि प्रोक्तमनी
षिभिः दध्यभावे पयः कार्यं मध्वभावे
तथा गुडः घृतप्रतिनिधिर्नास्ति तत्र
जलं समाचरेत् पात्रमुक्तमुत्तरतन्त्रे त
द्यात्कांस्यपात्रेण शौक्तं स्यादिति भवेन
वा स्फेनरूप्यं वाराहपुराणे परमं पव
द रामं मधुसंज्ञं तदुच्यते नदाप्यतेय।
दत्तेन मधुपर्कस्तदाप्यतः पात्राणि च
स्थंते शारदातिलके दक्षिणे प्रोक्षणी
पात्रमाधायाद्भिः प्रपूरयेत् किंचिद्धो
बुसंगृह्य प्रोक्षणं भसि योजयेत् पंच।
रात्रे पुनराचमनीयार्घ्यपात्रं संस्थापये
तत्ः प्रपंचसारे गंधपुष्पाक्षतयवकु
शाग्रतिलसर्षपाः दूर्वा चेति क्रमाद
र्घद्रव्याष्टकमुदीरितं अक्षतास्तंडुला

नवनाक्षतैरर्घ्यं येद्विष्णुमिति वचनाद्वि
शेषः तस्य केवलाक्षतार्घो निषेधात्ना
रदपंचरात्रे श्रीविष्णोरर्घे सिद्धार्थका॥
।तिला दूर्वाः सयवाः सिततंडुलाः पोय
क्षीरघृतोयेत मिदमर्घ्यमुदाहृतमि
त्युक्तत्वात्। सिद्धार्थाः सर्षपाः दूर्वायाः
पात्रत्रयान्विताः पत्रत्रयान्विता दूर्वाः
प्रशस्ताः सर्वकर्मणीति सोमशंभुवच
नात् प्रपंचसारे पाद्यं श्यामकदूर्वाब्ज
विष्णुक्रान्ताभिरुच्यते जामीति लवंगकं
कोलैर्यत्तसाचमनीयकं जातीजातीफ
लं तथाचमनपात्रेपि दद्या जातीफलं
मुने इत्यगस्त्यसंहितावचनात् जा
तिफलादीनि चूर्णितानि देयानि चूर्ण
यित्वा पयान्वा संक्षिपेदाचमनीयके इ
ति फेत्कारिक्षंतत्रवचनात् लिंगपुरा
णे वंशाग्रा एवक्षताश्चैव यवव्रीहिति
लानि च ग्रा ज्ञा सिद्धार्थ पुष्पाणि भसि

नंचार्घपात्रके कुशपुष्पपवव्रीहिबहु।
मूलनमालकं दापयेत्प्रोक्षणीपात्रम
सितंप्रणवेनच उशीरंचंदनंचैवपाद्य
चपरिकल्पयेत् जातीकंकोलकर्पूर
बहुमूलतमालकं चूर्णयित्वायथान्या
यंक्षिपेदाचमनीयके बहुमूलंदूर्वा
प्रपंचसारे शुद्धाभिरद्भिर्विहितंपुन
राचमनीयकं शुद्धाभिरित्युक्तेर्जा
त्यादिनत्रदेयमित्यवगम्यते अर्घा
दिद्रव्यालाभेतु शौनकः एषांप्रभावे
पुष्पाक्षिततद्भावनयान्यसेत् मंत्र।
तत्रप्रकाशेपि द्रव्याभावेप्रदातव्या
शालितातंडुलाःशुभ्राः असितंतुशि
वपूजायामेव अर्घादिपात्राणितुतं
त्रराजे त्रिलोहकावमस्यात्रेष्वेक
स्मिन्नर्घकल्पलं भैरवीतंत्रे पात्रं
कांचनकाचरूप्यजनितंमुक्ताक
पालोद्भवंविश्वामित्रंमयंचकाम

शि॰। २४७ [147]

फलदंहेमं श्रियेस्फाटिकं तारंप्री।
तिदमिह सिद्धिजनकंश्री नालिके
रोद्भवंकापालंस्फुटमंत्रसिद्धिजनक
मुक्तिप्रदंमौक्तिकं हेमादिनिवुमुक्षू
णामिति कुलार्णवे स्वर्णरूप्यशि।
लाताम्रकापालांवुजमन्मयं नालि
केरंच शंखंचमुक्ताशुक्तिसमुद्भवं पु
ण्यवृक्षकृतंरम्यंपात्रंसंल्लोलितंशु
भं भैरवीधामले नरपात्रंवरारोहे।
विज्ञेयंचोत्तमोत्तमं नालिकेरोद्भवं
देविज्ञेयंचोत्तमंमध्यमं कावपात्रंतु
सुश्रोणिज्ञेयंचोत्तकन्यसं मध्यमोत्तम
कंहैमंतारंमध्यममध्यमं ताम्रपात्रा
दिकंचैवप्रोक्तंमध्यमकंन्यसं न्यसोत
मकंवैल्वंवृक्षवृक्षजमेवच कन्यसेम
ध्यमंप्रोक्तंमरामयंकन्यसाधमं महा
हारकतंत्रे शृणुदेविप्रवक्ष्यामिना
सिकेरविधिंशुभं पुरावैनिर्मितंमात्रं

विश्वामित्रेण धीमता

"विश्वामित्रकपात्रं तु सर्वपात्रोत्तमोत्त
मं तस्मिन् संपूजयेद्देवं सिद्धदेवीश्च
सर्वशः तस्य स्पर्शनमात्रेण चैकविंश
तिकं कुलं उद्धरिष्यति संदेहो गृहस्थो
भवति प्रिये ब्रह्महत्यादिपापानि तथा।
विश्वासघातकः हत्या पात्रं नालिकेरं स
र्वपापं प्रणश्यति कन्याकोटिप्रदाना
नि तथा हेम शतानि च योऽददाति महेशा
नि राहुग्रस्ते दिवाकरे तत्फलं कोटिगु
णितं नालिकेरार्घदानतः अलाभे तस्य
पात्रस्य चान्यपात्रैस्तु पूजयेत् हस्त्यादिपा
त्रं देवेशि ब्रह्माद्यादेवतागणाः तत्पतिस
र्वयोगिन्यः प्रीताः सिद्धिं ददाति च देवीपु
राणे हेम राजत ताम्राणि कांस्य मृत्शैल
जानि च रत्नादीनि च पात्राणि शुभे रखा
तानि च अर्घ नैवेद्यपूजार्थं बलिदाने
प्रकल्पयेत् शिवरहस्ये हेमपात्राणि
सर्वाणि लोहहीनानि भवन्तु मे अर्घदत्वा

पि।
१४८
148

तुपैप्येणाश्चापूराज्यसुतान्लभेत् ना
म्रपात्रेणसौभाग्यंधर्मभन्मायसंभवे
सर्वाल्लाभेत्तुमोहेयंस्वहस्तघटितंय
दि आसनंवान्वपात्रंवभग्नमासाद
येन्नतु सर्वत्रस्वर्णवता म्रमर्वपात्रे
ततोधिकं पात्राणामास्ररः कार्यःपा
त्राणेपवीतमानितुवलिहोमक्रियार्थं
हिविनापात्रंनकारयेत् चतुर्विंशांगु
लंपात्रंमुत्तमंपरिकीर्तितं मध्यमंतु
त्रिभागेनंकनिष्टंद्वादशांगुलं वस्वं
गुल्वविहीनंतुनपात्रंकारयेत्क्वचित्
नाभीविवररूपाणिपुंडरीकाकृती।
नित्य शंखनीत्पलाभानिपात्रापरि
कल्पयेत् देवीयामले वष्पाकर्षण
कर्मीणिहेमपात्रेसुरेश्वरि शांतिकेपौ
ष्टिकेचैवराजतंकारयेस्त्रिये लोहपा
त्रंसमानेयंमारणेच्चाटनेतथा स्तंभ
कार्येषुपाषाणेविशेषेणतुमंपयंस

वेकार्येषुकर्तव्यंवैस्याभिमंत्र्यंचसुव्रते।
कास्यपात्रंविजायानीमंत्राराधान।
कर्मणि शारदातिलके आत्मानंया
गवस्तुनि मंडलंप्रोक्षयेत्कुरु: प्रोक्ष
णीपात्रतोयेनमनुनास्यानपिक्रमा
त् श्रीकुलार्णवे पूजाङ्गाणि
संप्रोक्ष्यमूलास्त्रेण विधानवित् ८
शोधयेद्धेनुमुद्रां च दर्भास्युद्धिः प्रकीर्ति
ता रुद्रयामले अहो प्रोक्षितं नैवेद्य
पात्रा प्रोक्षितं समर्चयेत् शारदाति
लके न्यासक्रमेण देहे स्वधर्मादीन् पू
जयेत्ततः पुष्पधे: पीठमन्त्रं तं तस्मिंश्च
परदेवतां पंचकृत्वः पुनः कुर्यात्पुष्पां
जलिमनन्यधी उत्तमांगे हृदाधारेण
दूस्वांगकेक्रमात् विनानिवेद्यंगंधा
घैरुपचारै: समर्चयेत् गुरुपदिष्टवि
धिनाशेषमन्यत्समापयेत् सर्वम·
न्तःपूपुजीत प्रोक्षणाद्भिः समाहितः ध

पि
२५९

149

मांदीसुपलक्षणं तेन मंडूकादिपीठः
मंत्रासियोगपीठदेवतायोगपीठमा
सस्थास्तेषु पूजा उत्पर्थं शेषं जयादि
कं सारसंग्रहे मूलाधारगते कुंडे पू
र्वोक्तचतुरस्रके पूर्ववज्जुहुयान्मंत्री
धर्माद्विकं हविः प्रकाशात्मये अथवा
भ्यांतरे कार्यमग्निकार्यं ब्रवीमि तत्र
वह्निमंडले दंडमूलकुंडलिरूपि
णी अत्र कुंडे हुनेदु धत्सूर्यमंडलव
विषि वासनेधनसंदीप्ते पवाभिख्य
समीरणे संधुक्षिते प्रजुहुयात् क्षमू
तीरनंतरं मूलविद्यां समुच्चार्य ॐनेत्य
म्नाहुतीस्ततः मंत्ररूपं पठेत् श्लोकं प
रं गुरुतरं परात् धर्माधर्महविर्दीप्ते
आत्माग्नौ मनसा स्रुचा सुषुम्नावर्त्मे
नानित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहं स्वाहांते
नाहुतिं दत्वा हुनेत् पूर्णाहुतिं गुरुः मू
लविद्यां समुच्चार्य श्लोकमन्यं पठेन्मु

प्रकाशामर्शहस्ताभ्यामवलम्बीन्म-
नीत्तुवं धर्माधर्मकलास्नेहं पूर्णवह्नौ
जुहोम्यहंस्वाहांतेनाहुतिंदत्वाप्राण
यमनिरोधतःनिरस्तनिखिलक्षेपाव
धिमात्मानचिन्मयंस्मरेत् हवनप्र-
कारस्तुप्रयोगेवक्ष्यते मंत्रतंत्रप्रकाशे
अथोत्तरसहस्रंतुहुत्वांतर्यागमादरा
त् जपेत्त्रातिनेमंत्रीति अंतर्देहे यागः
पूजाःसारसंग्रहे आत्मपूजांविधाये
त्थंयथाशक्तिमनुंजपेत् स्वेष्टदेवत
मात्मानंभावयन्नतमानसःएतेनाष्टो
त्तरसहस्रंतुप्रातःपरं अथयागपीठपू
जातत्रश्रीसारसंग्रहे अर्घोदकेनसं
प्रोक्ष्यमूलमंत्रेणमंत्रवित् पूजाचक्रं
ततस्तत्रपीठपूजांसमाचरेत् देवश
स्यातरतःपूज्यागुरुपंक्तिस्ततपरं
महागणपतिःपूज्योदक्षिणेचंदना
दिभिःउत्तरतःउत्तरादिशिपातेनदेव

त्रि॰ १
२५०
150

सा दक्षिणभुजसमीपस्थायालं उ।
तरत्न तथा वक्ष्यामि रुद्रयामले सर्वा
धोमंडुकाधारे रुद्रः कालाग्निर्विमु
रक्षां करोतु मे नित्यं यामूलप्रकृतिः स
दानंद आधारशक्तिर्योममरक्षां क
रोतु सा कूर्मस्तु सनातनं पापादनंतो र
क्षयेत्सदा तस्य मूर्ध्नि स्थितः वक्री
वाराहः परिक्षरतु दंतेन तत्स्थिता
पृथ्वी पातु नित्यं वसुधराः समुद्रः स
वेदा पातु स रि~~वाउति मेकल~~
क्षीरमतेर्जलैः रत्नद्वीपस्तु मे रक्षां क
रोतु स्वर्णपर्वतः पातु मानंदनो या
ने रक्षंतु कल्पपादपाः अधस्तेषां स
दा पातु विचित्रा रत्नभूमिका अर
त्नमंदिरं पातु सततं पातु वेदिक इति
भैरवयामले रत्नं वर्णमहाकायं मंड
कं प्रथमं यजेत् तत्र कालाग्निरुद्रं
वडपाचा(?)ड्रसमान्वितं पंचवक्त्रं रक्त

कस्सवर्णरक्षापरांगकं तदूर्ध्वेमूल
पक्तिंबंधूकाभांवराभयो सारसंग्रहे
स्त्रधःपीठस्यरक्तान्नांपाशांकुशवाद
समन्विएभयो हस्ताब्वेर्द्धधनीसम्पक्
यजेदाधारशक्तिकां तस्याउपरिसंपू
ज्यः कर्मस्वर्णरु चिर्हठः सहस्रशिरसं
तत्रशुक्लवर्णमलंकृतं नीलवस्त्रं
महाकायमनन्तंसम्पगर्चयेत पीतांव
रधरंतत्रनीलवर्णंस्तुभूषणंबवचक्र
गदापद्मधारिणंयोत्रिणंयजेत बीहृ
यशुकहस्ताब्वाबराभयकरांशुभां
तदूर्ध्वोपरिनीलाभ्यांधरांधीरःसम।
र्चयेत रत्नद्वीपःउलंचतंत्रराजे नव
रत्नमयवीपंनवखंडविराजितं पुष्पं
नीलंचवज्रंर्यविद्रुमंमोक्तिकंतथाई
शान्मरकतंवज्रंगोमेदंपद्मरागकंई
शानईशानकोणेक रक्तरत्नखंडं
यथाभवति तथापश्चिमादिविलो

मेनवरत्नमयाखिंडनिमध्यांतानिधे
यानीतमर्घ्यः तत्रैव कुरुकुल्लापद्दने प
श्चिमपुष्पाणंतुसंप्राप्यावतरेत्तत इ
त्युक्तत्वात् रत्नमंदिरंनानारत्नमयंस्व
र्णप्रकारवेष्टितं वीश्रमन्ताध्येमणि
द्वीपेकल्पवृक्षवनोज्वले स्वर्णप्रका
रसंदीप्तस्मरेन्माणिक्यमंडपमिति दे
वीयामलवचनात् वेदिकास्वर्णम
यीविचित्रमंडपंतत्रपूजयेत् स्वर्णवे
दिकामितिसारसंग्रहात् सारसंग्रहे
रत्नसिंहासनं तत्रपूजयेन्मंडलान्वि
तं तस्यादेषुपूजेत्सम्यगाग्नेयदिशि
वांतकं धर्मवृषतनुं रक्तवर्णमाद्येस
मर्चयेत् सिंहाकारंततोज्ञानंश्याम
वर्णसमाहितः भूताकारंचवैराग्यपी
तवर्णंपूजेत्ततः कृष्णवर्णंगजाकार
मैश्वर्यंसाधुपूजयेत् अग्निदेशांस
मारभ्यचतुर्दिक्षुसमर्चयेत् अधर्मा

दीस्त्रपीठस्यचित्रगात्रधियाबुधः वाम
केश्वरतंत्रे मध्येमायांतथाबिधांपूजये
त्साधकोनमः सारसंग्रहे तत्प्राकारंत
तोनंतंपीठमध्येसमर्चयेत तस्यमूर्द्धि
पद्मेत्त्वंसर्वलक्षणसंयुतं आनंदकं
दमध्यन्मसंविन्नमनंतरं प्रकृत्यात्मक
पत्राणिविकारात्मकेसरान् तत्वरूपा
कर्णिकांचमातृकावर्णविग्रहां लिंग
पुराणेतस्यपूर्वदलंसाक्षाद्अणिमामय
मक्षरं लघिमादक्षिणंचैवमहिमापा
श्चिमंतथा प्राप्तिर्वैवोत्तरंपत्रंप्रकाम्यं
पावकस्यतु ईशित्वंनैरृतेपत्रंवशित्वं
वायुगोचरं सर्वज्ञत्वंतथैशानंकर्णि
कासोमउच्यते सोमस्याधस्तथासूर्य
स्तस्याधः पावकः स्वयं सारसंग्रहे बो
धरूपः सत्वगुणोरजः प्रकृतिरूपकं
तमोगुणोमोहरूपः प्रोक्ताह्येवंगुणा
स्त्रयः वामकेश्वरतंत्रे ज्ञानतत्वात्म

विद्यातत्वात्मकं तथा पर
तत्वात्मकं चैव

शि॰ १५२

कं यजेत् कलातत्वात्मकं चैव क्रमेण
परिपूजयेत् चतुर्भुवमध्ये चेति प्रप
ञ्चसारे मध्येनंतपद्ममस्मिन् सूर्यसोम
वह्नितारवर्णैर्विभक्तैः सत्वादींस्त्रीन्
गुणानात्मयुक्तान् शक्तीः किंजल्केषु म
ध्ये यजेच्च सारसंग्रहे केसरेषु तन्म
ध्ये पूर्वादिषु यथाक्रमं तन्मन्त्रोक्त
पीठस्थ नवशक्तीः प्रपूजयेत् पीठमं
त्रेण मंत्रवित् यन्निष्ठमध्ये ततो यजेत्
सनत्कुमारः प्राग्याद्यष्टसुपत्रेषु कर्णि
कायां यजेन्मुने चतुर्थ्यानमसायुक्तैः
स्वैस्वैरेव तु नामभिः मध्ये पुष्पांजलिं द
यात् पीठमंत्रेण मंत्रवित् यजेत्प्रादक्षि
ण्येन एताः प्रदक्षिणं पूज्या इति मंत्र
तंत्रप्रकाशवचनात् पूर्वादिष्वित्यत्र
पश्चिमस्यैव पूर्वत्वं स्वराः षोडश देव
क्षियुग्मयुग्मप्रभेदतः इत्यादौ केनु
संलिख्य पश्चिमादिप्रदक्षिणमिति

क्षानात्मोर्वियंत्रेवर्णाविन्यासदर्शनाद
वरणाच्चीयांदेवाग्रेप्राग्भिधानाच्च
लाघवास्त्रापिकल्पनात् दक्षिणेच
नथागुरुमितिसंकर्षणवचनाच्च नार
दपंचरात्रेपि गुर्वर्यायांमंडलेदेवदेव
स्यदक्षिणेमंडलोपरिगुरुन्तुसमर्चयेप
दिति अत एवदेवस्योत्तरत इतिपूर्वो
क्तस्यापिपूजामंडलस्योपर्यवपूजात्वे
पा धर्मादिपूजायामप्येवमेवदेवाग्रे
कल्पितंप्राच्यनुसारेणवाग्नेयादिक
ल्पयेत् अत्रभाविनिभूतवदुपचार
आवाह्यमंत्रेणमुनेऽत्मनंतरमावाह
नोक्ते भूताकारमितिभूतःदेवयोनिः
भूतोमीदेवयोनयइतिकोशात् तत्स्व
रूपंतुरक्तवस्त्रधराःकृष्णानरवदंष्ट्रा
मुदंष्ट्रिकाःकर्त्रीखट्वांगहस्ताश्चराक्ष
साघोररूपिणःभूतास्तथैवरीनास्पाइ
ति भूतडामरतंत्रोक्तस्वरूपाःपीठ

शि० । १५३

कय: मंत्रा श्चतत्तत्प्रकरणेवक्ष्यंतेषा
रसंग्रहे पीठशक्तीर्नवाभ्यर्च्य केसरे
षुचमध्यत: वरदाभयधारिण्य: पी
ठंपीठाणुनापूजेत्त मूलमंत्रंसमुच्चा
र्यवक्ष्यांतंदेवनामव मूर्तिंचकल्प
यामीतिमूर्तिमध्येविनिक्षिपेत्त पुन
र्मूलंसमुच्चार्यदेवनामवपूर्ववत्त मू
र्तिंचपूजयामीतितांपुष्पेणसमर्चये
त अथेहदेवताप्रीतयेपजेदावृत
नान्यपि आपतनानिवक्तुण्यत्तनानि
नानितुमध्यायस्वदेवताया अंगभू
तानितत्स्थापनक्रमाह तत्रैव तत्र
षपंचायतनस्यवक्ष्येसंस्थापनंभ
क्तिविभेदाभिन्नं भास्वद्धिहाश्रीपति
पार्वतीशाविघ्नेश्वरेणकीगसुनाह
रिस्व कस्मैकरंतेनननंगेन्द्रजेषामाये
स्वरे भागवराजा रुद्रशेनविघ्नाधिपश
क्तिकस्मामध्यागिनकोणक्रमतस्तु

नवमा

पूज्याः तथा च वैस्मवागमे तस्याग्नेये
गणेशानं सूर्यं नैऋत्यकोणके वायवे
त्वंबिकामीशमैशान्यै हरिपूजनमि-
ति रत्नसागरे रविर्विनायको देवी।
विष्णुः पूजकरपूजने गणेशार्कौ वि
केशानां तथा नारायणार्चने विघ्नोह
रिः कात्यायनी शिवसूर्यार्चने क्रमात्
देवार्चने शिवो विघ्नः सूर्यो विष्णुस्तथै
व च शिवो रविर्भवानी च विष्णुर्विघ्ने।
श्वरार्चने आग्नेयादिषु कोणेषु स्थाप्या
श्चांगीगिभावतः पूज्याश्चैव महेशानी
ति अत्र सर्वत्र देवपूज्यायां तत्पूजाव।
क्रपूर्वं मंत्रमुधरन्तत्र तत्कल्पोक्तविधि
नात्पीठपूजापूर्वकं पंचायतनदेवताः
पूजयेत् अस्याः पूजायां नैफल्यं तस्मात्
तं दुर्लं कुलार्णवादिवस्य मंत्ररूपस्यायं
त्र व्याप्तिमजानता कृत्वार्चनादिकं स
र्वं व्यर्थं भवति शाभवि मंत्रमंत्रोक्तं

देवतामंत्ररूपिणी यंत्रेसंपूजितादेवि
सहसैवप्रसीदति कामक्रोधादिदोषो
त्थसर्वदुःखनियंत्रणात् यंत्रमित्या
हुरेतस्मिन्देवःप्रीणातिपूजितःशरी
रमिवजीवस्यदीपस्यस्नेहवत्प्रिये स
र्वेषामपिदेवानांतथायंत्रंप्रतिष्ठितं
तस्माद्यंत्रंलिखित्वावाध्यात्वावाभ
जेत्शिवे ज्ञात्वागुरुमुखात्सर्वंपूजयेद्वि
धिनाशिवे एकपीठेपृथक्पूजांविना
यंत्रंकरोतियः ऽंगांगित्वमाप्यन्यका
देवताशापमाप्नुयात् एकपीठेकुले
शानिस्वेस्वेयंत्रेपृथक्पृथक् यजो
दावरणोपेतान्देवांस्तत्तद्विधानतः
ऽपाद्यदेवतामेकामर्चयेद्यान्यदेव
तां उभाभ्यांलभतेशापंमंत्रीचेच्चल
मानसः कुलप्रकाशतंत्रे खंडितेस्फु
टितेदग्धेप्रस्पृष्टेमानविवर्जिते व्यंगन
हपशुस्पृष्टेपतितेदुष्टभूमिषु स्त्रम्य

मंत्राचितोविबपतितस्पर्शदूषिते द-
शाखेतेषुनोकुर्युःसन्निधानंदिवौकस
इति अयपंचायनपूजायामुकमुकेलु
ल्पन्यायात् अत्रकेचित्प्रधानदेवताबा
हनानंतरमेवतदावरणपूजार्थंदेवता
प्रप्राचीकल्पनात्तत्पूर्वमेवचतुराय
तनदेवतानांपूजायाःकार्यत्वात्कल्प
नयुक्तमितियथास्थितात्प्रयादिदिक्षुच
रायतनदेवताःपूजनीयाइमाऊःतत्क
ल्पपूजासु उत्तराशामुखोभूत्वापदाचक्रं
प्रपूजयेत् उत्तराशेचपूर्वाशाईशानेव
ह्निकोणकमित्यादिज्ञानार्णववचनात्प्र
ग्निराक्षसवायव्यशंभुकोणमुखोपीये
शिति कुलप्रकाशतंत्रवचनादन्यत्रापि
बमनेकानंत्रेषुदर्शनाच्च यथास्थितदि
क्रमेकणपूजायामीशानेकोणस्थिता
याःकदाचित्प्रधानदेवतायामभागेक
दाचिदक्षिणेकदाचदग्नेकदासर्वे

शि॰ १५४

तिस्थितत्वेनैव्यत्वप्रसंगात् यथास्थि
तायेयादिषुस्थापनासंभवात् प्रधान
देवतायाः पीठपूजानंतरमेवचतुराय
तनदेवतापूजनात् पीठपूजायामपिध
र्मादिपूजनेकल्पतप्राप्त्यानुसारेणैवा
ग्नेयादिकल्पनालाघवाद्वापितथाक
ल्पनाच्चतुरायततदेवतामंगत्वात्तत्प्र
धानदेवतायामूर्तेः कल्पितत्वाच्चतद
ग्रे प्राचीकल्पनमौचित्यादिति अत्रपं
चायतनपूजायां गणेशाद्यतिरिक्तच
तुर्देवतोपासकैः प्रोक्तक्रमेणदेवता
संख्याप्यगणेशमारभ्यप्रादक्षिण्यक्र
मप्राप्तदेवताचतुष्टयंसंपूज्यमध्येस्व
स्वदेवतांपूजयेत् गणेशोपासकैस्तु
सूर्यमारभ्यप्रादक्षिण्यक्रमप्राप्तदेव
ताचतुष्टयंसंपूज्यांतेगणेशंपूजयेदि
त्यागमसिद्धांतः अत्रकेचित् पंचाय
तनपूजायां देव्याराधकेनसूर्यगणे

पूर्वाशिवविष्णुनैर्ऋत्यांतिदेवीपूजयेदि
तिस्मृत्युक्तमितिवदंतितदसंगतंप्रा
दक्षिण्यापत्ते अन्यदेवतापूजने अ
प्रदक्षिणक्रमस्याप्यलाभतया अतो
नाव्यस्तक्रमापत्तेश्च वस्तुतस्तुगणे
शंसूर्यंविष्णुंदुर्गामावाह्यपूजयेदि
ति योगिनीतंत्रेदेवीपूजायांपंचायत
नपूजाक्रमदर्शनात् अतोगणपतिं
देवंसूर्यंविष्णुमुमापतिं दुर्गांचपूजये
द्विद्वानितिभैरवीतंत्रेपिपंचायतनपू
जाक्रमदर्शनाच्चायमेवसांत्रिकसिद्धा
न्तः तत्संप्रदायसिद्धश्च अन्यदेवतोपा
सकैरपितथैवगणेशादिक्रमएवका
र्यः एकेनदेहहन्यायात् इदंपंचायतन
पूजात्ववश्यंकार्या शिवंभास्करमग्निं
चकेशवंकौशिकीम मनसानर्चयेद
याति स्वर्गलोकात्सयोगनिमित्तिभ
विष्णुपुराणेप्रत्यवायश्रवणात् म

शि॰ १५६

156

नसाध्यनर्चयन्नित्यर्थः अग्निर्गणेशः
पावकः कार्तिकेयोविनायकइतिभ
विष्योत्तरपुराणवाचनात् १ तथामध्य
प्रधानपूजांगत्वेनगणेशादीनांसिद्धावि
विचारेणात्तीहवेसवतंत्रेसिद्धांदिशो
धनंतेषामंगत्वेसतिराजवत् पूजाप्रका
रः प्रधानेस्वस्मोग्रंथविस्तराक्षित्तिग्र
थमध्यस्यापितमूर्तौस्वष्टदेवतामावा
ह्यपूजयेत् तत्रमूर्तिस्तुतत्रयानोक्तरू
प्यसात्तुशिवलिंगशालग्रामादावपि
भावनीयाशिवलिंगादिमांसर्वदेवत
पूजाधिकरणत्वात् तेषुसर्वाश्चदेवता
पूज्याः तेषांलिंगमणौकुंभेमंडलेचप्रपू
जनं शालग्रामेवतस्तुध्यपंत्रादौचप्रपू
जयेत् भूमावेवकृतापूजापुत्रायुर्धन
नाशिनीतिरुद्रयामलवचनात् शा
लिग्रामशिलायांतुतत्स्वध्यासमर्च
येदितिसोमशंभुवचनात् लिंग॰

स्थंडिलतपोवह्नौसूर्येकुड्यपटेषुच मंडले
फलकेमूर्धिहृदयेपदशकीर्तिता १ एषु
स्थानेषुदेवेशिपजंतिपरमंशिवमिति
कुलार्णववचनात् शिवमित्युपलक्षण
त्वेषामित्युक्तेः तेषांपंचायतनदेवतानां
यंत्रादाविस्यादिमंदप्रतिमापरं शाल
ग्रामेमुणौमंत्रेस्थंडिलेप्रतिमासुच ह
रेःपूजातुकर्तव्याकेवलेनतुभूतले इ
तित्रैलोक्यसंमोहनतंत्रवचनात् ना
दातुतत्तध्यानोक्तरूपाप्रतिमाकार्या सा
नुपानांगुलप्रमाणेनदशापंचदशांगुला
गृहेहेनुप्रतिमापूज्यानाधिकातुप्रशस्य
तइतिकपिलपंचरात्रोक्तरूपाप्रतिमा
कार्यादशांगुलमितापंचदशांगुलमिता
वेत्यर्थः दशांगुलप्रमाणवातिष्यंगु
लमितिपिच ग्रभ्यस्याप्रतिमाविस्ता
गृहेषुगृहमाधिमिमितहपग्रीवपंच
रात्रवचनात् मानांगुललक्षणंतुषा

शि

२५७

157

गेवमंडपप्रकरणेभिहितं कालोत्तरे।
लिंगमस्तकविस्तारो लिंगोच्छ्रायसमो
भवेत् त्रिगुणः परिणाहः स्यात्तद्वत्पिं
डीप्रतिष्ठिता लिंगतुल्यप्रणालं स्या
त्पंचसूत्रस्य लक्षणं पंचसूत्रसमायु
क्तं शिवलिंगं समर्चयेत् भुक्तिदं देवि
धनारोग्यसुतप्रदं शिल्पशास्त्रेपि लिं
गमस्तकमध्यात्सूत्रं स्यादाप्रणाल
कं लिंगप्रणालीपृष्ठं वंतावदेव प्रकी
र्तितं ब्रह्मलेपितयापीठे पंचसूत्रं प्रच
क्षत इति हयशीर्षपंचरात्रे आदिमू
र्तिर्वासुदेवः संकर्षणमथापरं तत प्र
द्युम्नं चानिरुद्धं च स्वयमेवासृजत्प्रभुः
चतुर्मूर्तिः परः प्रोक्त एकोभिपतेत्त्रि
धा केशवादिप्रभेदेन मूर्तिद्वादशकं
स्मृतं पंकजं दक्षिणे दद्याद्वामे च जलजं
तथोपरि [illegible] मोपरि गदा यस्य चक्रं
चाधो व्यवस्थितं आदिमूर्तिस्तु भे

दोयंकेशवेतिप्रकीर्त्यते अधरोत्तरभावे
नकृतमतन्तुपत्रेवे नारायणाख्यासामू
र्तिः स्थापिताभुक्तिदा सम्माधः पंकजं
यस्यपांचजन्यंतथोपरिः दक्षिणोर्ध्वे
गदायस्यचक्रंचाधोव्यवस्थितं आदिमू
र्तेस्तुभेदोयंमाधवेतिप्रकीर्तितः दक्षि
णाधास्थितंचक्रंगदायस्योपरिस्थिता
वामोर्ध्वेसंस्थितेपद्मंशंखंचाधोव्यव
स्थितं संकर्षणस्यभेदोयंगोविंदेतिप्र
कीर्तितं दक्षिणोपरिपद्मंतुगदाचाधो
व्यवस्थिता वामोर्ध्वेपांचजन्यंचचक्रं
चाधोव्यवस्थितं संकर्षणभेदोयंविष्णु
रित्यधीयते दक्षिणोपरिशंखंचचक्रं
चाधःप्रदृश्यते वामोर्ध्वेपांकजंयस्यग
दाचाधोव्यवस्थिता मधुसूदननामा
यंभेदःसंकर्षणस्यतु दक्षिणोर्ध्वेगदा
यस्यपंकजंचाप्यवस्थितं वामोर्ध्वेसं
स्थितंचक्रमध पांचः प्रदृश्यते बुधैः

शि० १
१५८
158

ङ्गं वामपादं दक्षिणं पोषपद्मगं वालिवं
चनसंसक्तं वामनं चाप्यधःस्थितं वामो
र्ध्वे कौमुदीयस्य पुंडरीकमधःस्थितं
यत्राप यत्र करा वामपार्श्वे यस्य व्यवस्थि
ता स्थितो वाप्युपाविष्टो वामानुरागो।
विलासवान् प्रद्युम्नस्याहि मे देयं दा।
मोदर श्रीधरेति प्रकीर्तिते दक्षिणोर्ध्वे
महाचक्रं कौमुदीनदधःस्थिता वामो
र्ध्वे नलिनं यस्यान्वधः शंखो विराजते
हृषीकेश इति ज्ञेयः स्थापितः सर्वका
मदः दक्षिणोर्ध्वे पुंडरीकं पांचजन्यम
धस्तथा वामोर्ध्वे संस्थितं चक्रं कौमुदी
तदधःस्थिताः पद्मनाभेति सा मूर्तिः
स्थापिता मोक्षदायनी दक्षिणोर्ध्वे पांच
जन्यमधस्तात्तु कुशेशयं सव्योर्ध्वे कौ
मुदी देवी हाहि तिराजमधःस्थितं अ
निरुद्धस्य भेदोयं दामोदर इति स्मृतः
एतेषां तु स्त्रियो कार्ये प्रमवीणाधरेस्तु

मे सिद्धार्थसंहितायां तु चतुर्विंशतिमू
र्तयउक्ताः वासुदेवो गदां शंखं चक्रपद्म
धरो मतः पद्मं शंखं तथा चक्रं गदां वह
ति केशवः शंखं पद्मं गदां चक्रं धत्ते ना
रायणः सदाः गदां चक्रं तथा शंखं पद्म
वहति माधवः चक्रं पद्मं तथा शंखं गदां
च पुरुषोत्तमः पद्मं कोमोदकी शंखं चक्रं
धत्तेप्यधोक्षजः शंकृष्णो गदां शंखपद्म
चक्रधरः स्मृतः चक्रं गदां पद्म शंखं गोविं
दो द्धरते भुजैः गदां पद्मं तथा शंखं चक्रं वि
ष्णुर्बिभर्ति पः चक्रं शंखं तथा पद्मं गदां च
मधुसूदन गदां सरोजं चक्रं च शंखं धत्ते
च्युतः सदाः शंखं कोमोदकी चक्रमुपेंद्रः
पद्मसुद्धरेत् चक्रं शंखं गदां पद्मधरः प्र
द्युम्नउच्यते पद्मं कोमोदकी च शंखं धत्ते
त्रिविक्रमः शंखं चक्रं गदां पद्मं वामनो
महते सदा पद्मं चक्रं गदां शंखं श्रीधरो व
हते भुजे चक्रं पद्मं गदां शंखं नरसिंहो वि

शि-१
१५९

189

भर्त्तियः पद्मं सुदर्शनं शंखं गदां वा शंखं ध
त्ते दामोदरः सदा जनार्दनः ॥ अनिरुद्ध
श्चक्रगदाशंखपद्मलसद्भुज हृषीके
शो गदां चक्रं पद्मं शंखं च धारयन् प
द्मनाभो वहेच्छंखं पद्मं चक्रं गदां तथा
पद्मचक्रं गदां शंखं धत्ते दामोदरः स
दा ॥ जनार्दनः शंखं चक्रं सरोजं च गदां
वहति यो हरिः ॥ शंखं कौमोदकीं पद्मं च
क्रं कृष्णो बिभर्त्ति यः ॥ राता अमूलपो ज्ञेया
दक्षिणाधः करक्रमादिति सुंदराचार्य
शिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चंद्रिकां
यां प्ररणीता पात्रकाशः सप्तमो गमन् ॥ इ
ति श्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वन्द्वान्ते
वासिना श्रीनिवासभट्टविरचितायां श्री
वार्चनचंद्रिकायां सप्तमप्रकाशः ॥ अथ
शालग्रामलक्षणानि स्कंदपुराणे स्नि
ग्धा कृष्णा पांडुरा च पीता नीला तथैव च
रक्ता रूक्षा च वक्रा च महारस्थूला लत्वन्तां

क्षिलाकपिलाकर्बुराभग्नावक्रचक्रेक
चक्रिका वहन्मुखीवहच्चक्राल्गनाच
क्राथवापुनःरवक्रचक्राथवापास्यात
भग्नचक्राल्वधोमुखी श्रयतासांवणा
दिभेदेनगुणदोषास्तत्रैव स्निग्धासिद्धि
करीमंत्रेकृष्णाकीर्तिंददातिच पांडुरा
पापदहनीपीतापुत्रफलप्रदा नीलासं
दिशतेलक्ष्मीरक्तारोगप्रदायिनी रूक्षा
चोद्वेगदानित्यंचक्रादारिद्र्यदायिकास्थू
लानिहंतिचैवायुर्निःफलालुन्त्रलांछि।
ता कपिलाकर्बुराभग्नावक्रचक्रेकच
क्रिका वहन्मुखीवहचक्रलग्नचक्रा।
थवापुनःबक्रचक्राथवापास्याद्भग्नच
क्राल्वधोमुखी पूजयेद्यःप्रमादेनदुःख
मेवलभेत्ततः अग्निपुराणेच तथाव्या
लमुखीभग्नाविषमावक्रचक्रिका वि
कारावतनाभिश्चनारसिंहीतथैवच
कपिलाविश्रमावर्तारेखावर्ताचपा

छिन्ना दुःखदा सा तु विज्ञेया सुखदा न कदाचन स्निग्धा श्यामा तथा मुक्तामा या वा समचक्रिका योगिणमूर्तिरनंताख्या गंभीरा संपुटा लघ्वा सूक्ष्ममूर्तिश्च संभु खी सिद्धिदायिका धात्रीफलप्रमाणेनाकारेणोभयसंपुटा पूजनीया प्रयत्ने न विशेषेण तु पूजयेत् पूजिते फलमाप्नोति इह लोके परत्र वै इति सूक्ष्मा च दोषाश्चैते सकामा चीनविप्रा एतदुक्तं श्रीभगवता स्कंदे खंडितं स्फुटितं भग्नं शालग्रामे न दोषभाक् इत्यानुपूर्व्या मूर्तिः सतांयत्नेन पूजयेत् तथा चक्रं वा केवलं तत्र पर्येन सह संपुटं केवले वनमाला हरिलक्ष्मा सहास्थितं इति मु ख्या स्निग्धा श्यत्र मुख्या रक्ता श्यामता मुख्या भावेन मुख्या हि पूज्या इत्यु च्यते परैः अथ नामामेव लक्षणविशेषेण संज्ञा निर्दिश्य वा से श्रीभगवद्वस

संवादे निवसामिसदाब्रह्मन् शालग्रामा
ख्यवेश्मनि तत्रैवरथचक्रांकभेदेनामा
निमेशृणु द्वारदेशेसमेचक्रे रेखयंतेनां
तरीयके वासुदेवःसविज्ञेयः शुक्लाभ
श्चातिशोभनः विचक्रेएककलग्नेसुपूर्व
भागेस्तुपुष्कलः संकर्षणाख्योविज्ञेयो
रक्तश्चैवातिशोभनः प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्र
स्तुपीनदीसिस्तथैवच छुविरांछिद्रबहु
लंदीर्घाकारंस्तुतद्भवेत् अनिरुद्धस्तुनी
लाभोवर्तुलश्चातिशोभनः रेखात्रयंतु
तद्वरिपद्मंपद्मेनलांछितं सौभाग्यं केपा
वोदधाद्यतुःकोणोभवेनुयः श्यामंना
रायणंविद्यान्नाभिचक्रंतथान्नतं दीर्घ
रेखासमोपेतंदक्षिणेसुषिरपृथु ऊर्द्ध्व
मुखंपिजानीयाद्वारेचहरिरूपिणं का
मदंमोक्षदंचैव अर्थदंचविशेषतः पर
मेष्ठीचशुक्लाभः पद्मचक्रसमान्वितः
विन्दाकृतिस्तथापृष्ठेसुषिरंचापिपुष्क

शि॰ १
२६१

रं कृष्णवर्णं तथाविद्धं स्थूलेचक्रे सुशो
भने द्वारोपरितथा रेखाद्वयपतेमध्यदे
शतः कपिलो नरसिंहस्तु पृथुचक्रः सु
शोभनः ब्रह्मचर्याधिकारी स्यान्मान्यथा
पूजनं भवेत् ब्रह्मचर्येन पूज्यो सौ अन्य
था विघ्नदो भवेत् क्वचिच्च नरसिंहः स्या
त् कपिलः पंचबिंदुकः ब्रह्मचर्येन पू
ज्यः स्यादन्यथा सर्वविघ्नदः स्थूलं चक्र
द्वयं मध्ये गुंजाभसवर्णकं द्वारोपरि
तथा रेखा पूजाकारा सुशोभना स्फुटि
तं विषमं चक्रं नारसिंहं तु कापिलं संपू
ज्य मुक्तिमाप्नोति संग्रामे विजयी भवेत्
पाद्मे कार्तिकमाहात्म्ये च यस्य दीर्घमुखं
पूर्वकृ षितं तन्नसणौ पृथुलः रेखाश्च केसरा
कारा नारसिंहं तु कपिलं ब्राह्मे वाराहं
शक्तिलिंगे च विषमे स्मृते इंद्रनीलनि
भः स्थूलं त्रिरेखालांछितं स्थलं पाद्मे
च वराहाकृतिराभुग्नश्चरेखा रत्नकृ

तः वाराहइतिसंप्रोक्तः व्राह्मेच दीर्घकां
चनवर्णापाविंदुवपविभूषिता मत्स्यः
ख्यासशिलाज्ञेयाभुक्तिमुक्तिफलप्रदा
कचिच्च मत्स्यरूपंचरेखांवदीर्घाकारं
तुइभवेत् विंदुत्रयसमायुक्तं कांस्यव
र्णंसुशोभनः व्राह्मे हयग्रीवोकुशाका
रोरेखापंचभवेतिहि वहुविंदुसमाकी
र्णो दृश्यतेनीलरूपकः पाद्मेच हयग्रीवा
यथालंवारेखांकायाशिलाभवेत् त
थासौम्याहयग्रीवः पूजितोज्ञानदोभवे
त् किंच ग्रंथ्याकृतिमुखंयस्यसाश्म
शिरस्तथा पद्माकृतिभवेद्वापिहय
ग्रीवस्तुसौमतः व्राह्मे वैकुंठंतिलवर्ण
अंचक्रमर्कंतथा ध्वजंद्वारोपरितथारे
खापूजाकार्यासुशोभना श्रीधरस्तुतथा
देवचिन्हितोवनमालया कंदंवकुसुमा
कारोरेखपंचकभूषितः वर्तुलश्चातिह
स्वश्चवामनः परिकीर्तितः अतसीकु

सुमप्राख्योविंदुनापरिशोभितः अन्यत्र
व वामनाख्योभवेद्देवोह्रस्वोपःस्यान्म
हाद्युतिः ऊर्ध्वचक्रोध्यधःचक्रःशोभि
ष्ठोध्यप्रदोर्चितः व्राह्मे सुदर्शनस्तथादे
वःश्यामवर्णोमहाद्युतिः वामपार्श्वेग
दाचक्रेरेखेचैवतुदक्षिणे व्राह्मेच च
क्राकारेणपंक्तिः सापद्मरेखामयीभवे
त सुसुदर्शनइत्येवंख्यातः पूजाफलप्र
दःदामोदरस्तथास्थूलोमध्येचक्रंप्रति
ष्ठितं दूर्वाभंद्वारिसंकीर्णंपीनारेखा
न्वितोवच पाप्रेचउपर्यधश्चक्रेद्वेना॥
तिदीर्घमुखेविलं मध्येचरेखालंचेका
सचदामोदरस्मृतः अन्यत्रचस्थूलोदा
मोदरोऽन्नेपः सूक्ष्मरंध्रोभवेत्तुपः चक्रेच
मध्यदेशस्थेपूजितःसमुखःसदानाना
वर्णोह्यनंताख्यो नागभोगेनचिन्हितः
अनेकचक्रसंभिन्नाः सर्वकामफलप्र
दः पाप्नेव अनेचक्रोवहुभिश्चिन्हैरणु

पत्लाक्षितः अनंतः सतु विज्ञेयः सर्वपूजाफ।
लप्रदः ब्राह्मे बिंदु क्षुद्रिश्च सुसवी सुपस्मोर्द्धे ह
श्यते मुखं पुरुषोत्तमः सविज्ञेयो भुक्तिमुक्ति
फलप्रदः दृश्यते शिखरे लिंगं शालिग्रामस
मुद्भवं तस्य योगेश्वरो नाम ब्रह्महत्यां व्यपो
हति आरक्तं पद्मनाभाख्यं पंकजच्छत्रसं
युतं तुलस्या पूजयेन्नित्यं दरिद्रत्वविखरो भ
वेत् चंद्राकृतिहिरण्याख्यं रश्मिज्वालाविनिर्दि
ष्टेत् सुवर्णरेखाबहुलं स्फटिककृतिशोभि
तं किंचयच्चे वज्रकीटोद्भवा रेखाः पंक्तीभू
ताश्चपत्रवे शालग्रामशिलायां सा विष्णुपं
जरसंज्ञिता नागवल्कुंडली भूतरेखा पंक्तिः
सशोषकः पश्चाकारं तु पंक्ती द्वे मध्ये यंवाच
रेखिकागरुडः सतु विज्ञेयः चतुश्चक्रो जना
र्दनः चतुश्चक्रः सूक्ष्मद्वारो वनमालांकितो
हरः लक्ष्मीनारायणः श्रीमान् भुक्तिमुक्ति-
फलप्रदः अर्द्धचंद्राकृतिर्देवो हृषीकेशस्तु
दाहृतः नमर्च्यतलमतो ल्वर्गं विषयांश्चसमी

हितान् वामपार्श्वे समे चक्रे कृष्णवर्णः स
विंदुकः लक्ष्मीनरसिंहो विख्यातो भुक्तिमु
क्तिफलप्रदः त्रिविक्रमस्तथा देवः श्यामव
र्णो महाकृतिः वामपार्श्वे तथा चक्रे रेखा
वैव तु दक्षिणे प्रदक्षिणावर्तकृत वनमा
लाविभूषिता या शिला कृष्णसंज्ञा सा धन
धान्यसुखप्रदा चतुरस्त्रोपयत्र दृश्यंते रेखा
पार्श्वसमीपगाः द्वे चक्रे मध्यदेशे तु सा शि
ला तु चतुर्मुखेति एतल्लक्षणयुक्तास्तु शा
लग्रामशिलाः शुभः यस्त्रनास्वपि सूक्ष्मा
स्थूलाः प्रशस्तनराः स्मृताः यथा च श्रीभग
वत्स्वसंवादिनैवैव यथा यथा शिला सू
स्यामहत्पुण्यं तथा तथा तस्मात्तां पूजये
न्नित्यं धर्मकामार्थसिद्धये तत्राप्यामल
की तुल्या सूक्ष्मा चातिवया भवेत् तस्यामे
वसदा वत्सन् श्रिया सह माम्यहं अथ श्री
शालग्रामशिलामहात्म्ये यः [illegible]पाद्ये
माघमाहात्म्ये यः पूजयेद्धरिं चक्रे शाल

ग्रामशिलोद्भवे एजमूपसहस्रेणतेनेहंप्री
तिवासरं यदामनान्तिवेदांताब्रह्मनिर्गुण
मच्युतं तत्प्रसादोभवेन्नृणांशालग्रामशि
लार्चनात् महाकाहस्थितोवान्हिमेध्यमा
नःप्रकाशते अपिपापसमाचाराःकर्मण्यन
धिकारिणःशालग्रामार्चकावैष्णवनैवयांति
यमालयं नतथारमतेलक्ष्मीनतथास्वपुरे
हरिःशालग्रामशिलाचक्रेयथासमरतेसदा
अग्निहोत्रंहुतंतेनदत्तापृथ्वीससागरा येना
र्चितोहरिश्चक्रेशालग्रामशिलोद्भवे कामे
क्रोधेमदेलोभेव्याप्तोयोत्रनराधमःसोवि
यातिहरेर्लोकंशालग्रामशिलार्चनात् यः
पूजयतिगोविंदंशालग्रामेसदानरःआभू
तसंप्लवंयावन्नसप्रच्यवतेदिवः१ विनाक्षा
मीथैर्विनादानैर्विनायज्ञैर्विनामखैःमुक्तिं
यातिनरोवैष्णवशालग्रामशिलार्चनात् न
रकंगमेवासंचातिर्यक्कृमियोनिकं नया
तिवैष्णवपापोयिशालग्रामेच्युतार्चकःदीक्षा

शा०
१६४

विधानमंत्रज्ञश्चक्रेयोबलिमाहात्म्यं संयाति
वैष्णवंधामसत्यंसत्यंमयोदितं नैवेद्यैर्वि
विधैःपुष्पैर्धूपदीपैर्विलेपनैःगीतवादित्र
स्तैश्चशालग्रामशिलार्चनं कुरुतेमानवो
यस्तुकलौभक्तिपरायणः कल्पकोटिसहस्रा
णिनिवसेत्सन्निधौहरे लिंगैस्तुकोटिभिर्दृ
ष्टैर्यत्फलंपूजितैस्तुतैः शालग्रामशिलाया
स्तुएकेनापीहतत्फलं शालग्रामशिलारूपे
यत्रतिष्ठतिकेशवः तत्रदेवासुरायक्षाभुव
नानिचतुर्दश शालग्रामशिलायांतुयःश्रा
द्धंकुरुतेनरः पितरस्तस्यतिष्ठंतितृप्ताःक०
ल्पशतंदिवि शालग्रामसमीपेतुक्रोशमा
त्रसमंततः कीकटेपिमृतोयातिवैकुंठभ
वनंनरः शालग्रामशिलाचक्रंयोदद्याद्दा
नमुत्तमं भूचक्रंतेनदत्तंस्यात्सशैलवन
काननं स्कांदेकार्तिकमाहात्म्ये श्रीशिव
स्कंदसंवादे शालग्रामसमीपेतुक्रोशमा
त्रंसमंततःशिलायांतुत्रैलोक्यंसचराचरं

मयासह महासेन लीनं तिष्ठन्ति सर्वदा दृष्ट्वा
प्रणमिता येन स्नापिता पूजिता नया यज्ञ।
कोटिसमं पुण्यं गवां कोटिफलं भवेत् काम
सक्तोपियो नित्यं भक्तिभावविवर्जितः शाल
ग्रामशिलां पुत्र संपूज्य सेवाच्युतो भवेत् शाल
ग्रामशिलाबिंबं हत्याकोटिविनाशनं स्मृतं
संकीर्तितं ध्यानं पूजितं च नमस्कृतं शालग्रा
मशिला दृष्ट्वा यान्ति पापान्यनेकशः सिंहं दृष्ट्वा
यथा यान्ति वने मृगगणा भयात् मनः करो
ति मनुजः शालग्रामशिलार्चने पापानि
विलयं यान्ति तमः सूर्योदये यथा कामस
क्तोपि वा क्रुद्धः शालग्रामशिलार्चनं भक्त्या वा
प्यभक्त्या कृत्वा मुक्तिमवाप्नुयात् नैव
स्ति तद्भयं नास्ति तथा मरणजन्मनोः पः क
ल्पाकुरुते विष्णोः शालिग्रामशिलाग्रतः
गीतं वाद्यैस्तथा स्तोत्रैः शालग्रामशिला
र्चनं कुरुते मानवो यस्तु कल्पौ भक्तिपरा
यणः कल्पकोटिसहस्राणि रमते विष्णु

शि॰
१६५

165

सर्वाणि शालग्रामेनमस्कारेभावेनापिनरैः
कृते भयंनैवकुर्वंत्तिनङ्कत्तापेनराभुवि
मद्भक्तिबलदर्पिष्ठामत्तप्रभुंननमंत्तिपेवा
सुदेवं नत्तेज्ञेयामद्भक्ताःपापिनोहित्ता शा
लग्रामशिलायांतुसदापुत्रवसाम्यहं द
नंदेवेनतुष्टेनस्वस्थानेममभक्तितःपद्म
कोटिसहस्रैस्तुपूजितेमपियत्फलं तत्फ
लंकोटिगुणितं शालग्रामशिलार्चने पू
जितोहंनतैर्मर्त्यैर्नमितोहंनतैर्नतैःनकृ
तंमर्त्यलोकेयैःशालिग्रामशिलार्चनं
शालिग्रामशिलाग्रेतुयःकरोतिममार्च
नं तेनार्चितोहंसततंयुगानामेकसप्त
तिःकिमर्चितैर्लिंगदानैर्विष्णुभुक्तिवि
वर्जिते शालग्रामशिलाबिंबनार्चिते
यदिपुत्रकृष्णनैर्हेममनैवेद्यंपुत्रपुष्पंफ
लंजलं शालग्रामशिलालग्नं सर्वंया
तिपवित्रतां योहिमाहेश्वरोभूत्वावैष्ण
वंलिंगमुत्तमं द्वेष्टिवैयातिनरकंपाव

ड्डिग्रस्थश्चतुर्दश्यां सकृदभ्यर्चितो विबे शालग्रा
मसमुद्भवे मुक्तिं प्रयांति मनुजा नूनं सांख्येन
वर्जिताः मल्लिंगैः कोटिभिर्दृष्टैर्यत्फलं पू
जितैस्तु तैः शालग्रामशिलायां तु एकेनापि
हि तद्भवेत् तस्माद्यत्नात्र मद्भक्तैः प्रीत्यर्थं म
म पुत्रक कर्तव्यं सततं भक्त्या शालग्रामशि
लार्चनं शालग्रामशिलारूपी यत्र तिष्ठति
केशवः तत्र देवासुरा यक्षा भुवनानि चतुर्द
श शालग्रामशिलाग्रे तु सकृत्संडेन तापि
ताः वसंति पितरस्तस्य न संख्या तत्र विद्यते
प्रमाणमस्ति सर्वस्य सुकृतस्येह हि पुत्रक फ
लप्रमाणहीनं तु शालग्रामशिलार्चने यो
ददाति शिलां विप्रो शालग्रामसमुद्भवां वि
प्राय विष्णुभक्ताय तेनेष्टं बहुभिर्मखैः मा।
नुष्यं दुर्लभं लोके शालग्रामोद्भवा शिला
प्राप्यते न विना पुण्यैः कलिकाले विशेष
तः स धन्यः पुरुषो लोके सफलं तस्य जी।
वितं शालग्रामशिलाशुद्धा गृहे यस्य च

शि० १
१६६

160

पूजितास्सन्नियम्येंद्रियग्रामंशालग्रामशि
लार्चनं यः कुर्यान्मानवोभक्त्यासजातिपर
मंपदं भक्त्यावायदिवाभक्त्यायः करोतिस
पुण्यभाक् द्वेषेणापिकलोभेनदंभेनकपटे
नवा शालग्रामोद्भवंदेवंदृष्ट्वापापात्प्रमुच्य
ते अशुचिर्वादुराचारः सत्यशौचविवर्जि
तः शालग्रामशिलांस्पृष्ट्वासद्यएवशुचि
र्भवेत् तिलप्रस्थशतंभक्त्यायोदद्यात्दिने
दिने तत्फलंसमवाप्नोति शालग्रामशि
लार्चने पत्रंपुष्पंफलंमूलंतोयंदूर्वाक्ष
ताः सुत जायतेमेरुणातुल्यंशालग्रामशि
लार्पितं विधिहीनोपियः कुर्यात्क्रियामं
त्रविवर्जितः चक्रपूजामवाप्नोतिसम्यक्
शास्त्रोदितंफलं नतत्रैवान्यत्रस्कंधेधृत्वा
नुपोध्यानंवहेत्तशैलनायकं तेनोक्तंत्रभु
वंसर्वंत्रिलोकंसचराचरं ब्रह्महत्यादिकं
पापंयत्किंचित्कुरुतेनरः तत्सर्वंनिर्दह
त्याशुशालग्रामशिलार्चनं नपूजनंन

मंत्राश्चनजपोनचभावना। नस्तुतिर्नोपि
चारश्च शालग्रामशिलार्चने शालग्राम
शिलायत्रतत्तीर्थंजोजनत्रयं तत्रदानं
चहोमंचसर्वंकोटिगुणंभवेत् शालग्रा
मशिलायांतुयः श्राद्धंकुरुतेनरः पित्त
रस्तस्यतिष्ठंतितृप्ताः कल्पशतंदिवि
शालग्रामसमीपेतुक्रोशमेत्रंसमंततः
कीकटेपिमृतोयातिवैकुंठभवनंनरः शा
लग्रामशिलाचक्रंयोदद्याद्दानमुत्तमंभु
चक्रंतेनदत्तंस्यात् सशैलवनकाननं
गरुडपुराणे तिष्ठंतिनित्यंपितरोमनु
ष्यास्तीर्थानिगंगागयपुष्कराणि यत्रा
श्वमेधाद्यपिपुण्यशैलाश्चक्रांकिताय
स्यवसंतिगेहे पाद्मेकार्त्तिमाहात्म्ये य
मश्चकेपासंवादे शालग्रामशिलायांतु
येनरैः पूजितोहरिः संशोध्यतेषांपापा
निमुक्तयेविद्धिदोभवेत् कार्त्तिकेमथु
रायांतुसारूप्यंदिशतोहरिः शालग्राम

शिलायांवैपितृनुद्दिश्यपूजितोः कृतः
समुद्धरेत्तस्यापितृन्नेतासलोकतांव्र
ह्मणारुद्रीयेवयत्रध्वजोपाख्यानांतेः
शालग्रामशिलारूपीयत्रतिष्ठतिकेश
वः न बाधंतेसुरास्तत्रभूतवेतालकाद
यः शालग्रामशिलायत्रतत्तीर्थंतत्तपोवनं
शतंवापूजिताभक्त्यानरधिकंफलं अ
थातासांवाहुल्येफलविशेषः पाद्मेमाघ
महात्म्येदेवदूतविकुंडलसंवादे शाल
ग्रामायुगाः पूज्यायुगेषुद्वितयंनहि अ
युग्मानैवपूज्यंतेविषमेष्वेकएवहि शि
लाद्वादशभोवैश्यशालग्रामसमुद्भवा
विधिवत्पूजितायेन तस्यपुण्यंवदामि
ते कोटिद्वादशलिंगैस्तुपूजितैः स्वर्णप
कजैः यत्स्याद्द्वादशकल्पेषुदिनेनैकेन
तद्भवेत् यः पुनः पूजयेद्भक्त्या शालग्रा
मशिलाशतं तत्फलंनैवशक्तोहंवक्तुं
कल्पशतैरपीत्याद्यास्तुविस्तारः इति

स्यंमाहात्म्यंच अत्रकेचित्शालग्रामे ।
विष्णोर्नावाहनंकार्यमितिवदंति तत्रप्र
माणंचिंत्यं वस्तुतस्तुस्कंदपुराणादिदर्शि
नाह्यावाहनमवश्यंकार्यमितीप्रतीयतेय
थास्कंदपुराणेविप्रः पूर्वंनिजेदेहेस्मत्तु ।
क्षेननसेद्बुधः ततस्तुप्रतिमायांचशाल
ग्रामेविशेषतः क्रमेणैवततःकुर्यात्स्वा
द्वावाहनादिकं आवाहयेच्चपुरतोध्यान
सेव्यंद्विजोत्तमेति अतएवावाहनाद्युद्वा
सनांतमर्चनमभिधायोक्तंबोधायनेन
शालग्रामप्रतिमास्वप्स्वावाहनवि
सर्जनमिति तथात्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे
पि शालग्रामइस्मुपक्रम्यविसर्जनांता
पूजोक्ता अत्रशालग्रामशिलायांतुप्र
तिष्ठांनैवकारयेदितिप्रतिष्ठामात्रनिषे
धादावाहनमवश्यंविष्णोरन्यदेवतानां
चापिरुद्धमिति आवाह्यचौदेषुस्थाप्य
मस्तांगमांस्त्रपूजयेदितिभागवतेपिम

शि॰
१६८

भगवन्नामद्वयमभिधानात् आदिपदे
नशालग्रामपंचायत्योग्रहणं आवाह
नस्वरूपमुक्तं सिद्धांतशेखरे स्वतएवाभि
पूर्णस्यतत्वस्येहार्चनादिषु सान्निध्यसंमु
खीभावस्तदावाहनमिष्यते इतितात्प
र्यार्थमाह शारदातिलके मूलमंत्रंस
मुच्चार्य सुषुम्नावर्त्मनासुधीः आनीयतेज
स्वस्थानान्नासिकारंध्रनिर्गतं करस्थ।
मातृकांभोजेचैतन्यंपुष्पसंचयेसंयोज्य
ब्रह्मरंध्रेणमूर्तावावाहयेत्सुधीः सुषुम्ना
वर्त्मनाब्रह्मरंध्रेणदक्षिणनासारंध्रेण
निर्गतमिति गरुडपुराणे आगच्छेतिप्र
योगेणमूलमंत्रेणशंकरः आवाहनं
प्रकर्तव्यमितिनृसिंहपुराणे आगच्छन
रसिंहेति सारसंग्रहे आवाहनंस्थापनं
चसान्निध्यापनमेवच संनिरोधनमि
त्युक्तं संमुखीकरणंततः अथावगुंठ
नंप्रोक्तंसकलीकरणंततः अमृतीक

रणंदेवपरमीकरणंतथा विधायस्वस्व
मुद्राभिः प्राणस्थापनमाचरेत् सकली
करणस्वरूपंच सिद्धान्तशेखरे अपि।
भिन्नस्वभावानांपदाभिन्नप्रयोजनं अं
गानामंगिनासाद्धं सकलीकरणंविद्
मिती श्रीकुलार्णवे पीठेदेवंप्रतिष्ठा
प्यसकलीकरणंमंत्रवित् मूलमंत्रेण
दीपन्यंमालिन्याचोदकेनच प्रियांसंप्रो
क्षयेद्विद्वान्देवशुद्धिरियंप्रिये पंचशुद्धिं
विधायेत्थंपश्चात्पूजनमारभेत् सापूजा
सफलादेविचान्यथानिष्फलाभवेत् त
थाः वाग्भवंवदयुग्मांतेवाग्वादिनिचवा
ग्भवं कामराजततः। क्लिन्नेक्लेदिनि
क्लेदयेतिच महाक्षोभंकुरुयुगंकाम
राजमतः परं नातीयंमोक्षशाब्दांतेकु
रुयुग्मंवदेततः स्यान्तुस्यादपराचांतेम
न्त्रंपाद्धिरक्षरैः दीपनीमनुरित्युक्तः स
र्वसिद्धिकरः प्रियेचकारात्कुरुयुग्मांतेता।

त्रि॰ १६९

१६४

तीयं तदनु पराप्रासादबीजमित्यर्थः सप्त-
त्रिंशदक्षरइत्युक्तेः वाग्भिचकामराजता
तीयंबालाविद्यापाएव सात्वग्रेवाक्ष्यंते
पराप्रसादबीजंतुपुरस्तात्प्रयोगस्यैवमं
त्रस्यांतेइत्युक्तेः तथा सकलीकरणन।
प्राणांस्तदीयानीन्द्रियाणिच प्रतिष्ठाप्या
र्चयेदेवमन्यथानिष्फलंभवेत् अत्रके
चित् तस्मिन्प्राणप्रतिष्ठांतुप्रतिमापू
जनेऽरते नक्वचितुबुधःकुर्यात्कल्याम
त्युमवाप्नुयात् इत्युत्तरतंत्रवचनात्प्रा
णप्रतिष्ठानकार्येत्याहुः तन्न तस्यव-
चनस्यावाहनादिरहितस्यकेवलस्यं-
डिलादेपूजनविषयत्वात् अतएवो
क्तंतत्रैव प्रतिमापूजनादन्तइतिप्रति
मामूर्तिः तस्यांमंत्रमय्यामपितथात्वा
त अन्यथाकथंसकलीकरणमिति
सारसंग्रहे मुद्राः प्रदर्शयेविधिवत्तुपचा
रान्प्रकल्पयेत् मुद्राः तत्कल्पोरक्ता

नात्वग्रेवक्ष्यंते प्रपंचसारे आसनस्वाग
तेसार्घ्यपाद्यसाचमनीयके मधुपर्काच
मस्नानमवसनाभरणानिच सुगंधसुमनो
धूपदीपनैवेद्यवंदनाः प्रयोजयेद्देवना।
यामुपचारांस्तुषोडश अर्घ्यपाद्यसाचम
नेमधुपर्काचमान्यपि गंधादयोनिवेद्यां
ताउपचारादशक्रमात् गंधादयोनिवेद्यां
तापूजापंचोपचारिका सपर्यात्रिविधा
प्रोक्तातासामेकतमांश्रयेत् अत्रपंचो
पचारपूजापक्षे अर्घ्यादिपात्रस्थापनंना
स्तिप्रयोजनाभावात् भैरवीतंत्रे एकैक
स्यांततोमंत्रीप्रणम्यनुमिवेदयेत् तन्नि
वेदनप्रकारमाह नारदपंचरात्रे प्रणवं
तेत्रिधाकृत्वाप्राणंव्योमविभूषितं इ
दमिदमिदंपश्चात्पदंदद्यात्षडक्षरंग
हाणचततः पंचदशाक्षरः योज्यः सर्वोप
चारेःषुपाद्यादिषुसदैवहिः प्राणंहका
रः व्योमबिंदुः सारसंग्रहे: मूलेनैवास

शि।
१७०

नं स्थानेन स्वागतमीरयेत् ततोर्घंमू-
र्ध्नि दद्यात् स्वाहामंत्रेण मंत्रवित् पाद्यं च
देवतापादस्तु तदापायं प्रकल्पयेत् स्वधा
दाचमनं वक्त्रे देवतायाः सुधाणुना सुधा
मंत्रेण दद्याच्च मधुपर्कं मुखांबुजे अत्र
वैदिको मिश्रितो वापि विप्रादीनां विधी-
यते तांत्रिको विप्रभक्तस्य शूद्रस्यापि प्र-
कीर्तित इति पद्मपुराणवचनात् ब्र-
ह्मणक्षत्रियवैश्यैर्गणेशादिपंचदेवता-
नां तत्तद्वैदिकमंत्रेण प्रथमं पूजां कृत्वा
ततस्तांत्रिकमंत्रेण पूज्या कार्या पश्चात्
तद्वैदिकमंत्रानेन तत्तांत्रिकमंत्रं कृत्वा
वा पूजा कार्या केवलं तांत्रिकयजन-
स्य शूद्रविषयत्वात् उक्तवचनात् तत्र
वैदिकमंत्रास्तु गणानां त्वेति गणपतेः प्र
गौरीर्मिमायेति भुवनेश्वर्याः दिगारीभैर
नो पद्मागिरिभरण्याः श्रीसूक्तं लक्ष्म्याः
जातवेदसे सुनवाम सम इति दुर्गायाः वि

स्तुः पुरुषसूक्तं रवेराकृष्णेनेति शिवस्य
नामः शंभवायेति त्र्यंबकं यजामहइति
गणानांत्वेति मंत्रस्य गत्समद ऋषि
त्रिष्टुप् छंदः ब्रह्मणस्पतिर्गणपति देवता
गौरीर्मिमायेति दीर्घतमा ऋषि जगती विश्वे
देवा आकृष्णेनेति हिरण्यस्तुपस्त्रिष्टु
प्सविता अथोपचाराः तत्रादावास
नानि उक्त रत्नत्रैपीठ्यं पुष्पादिरचितं
कुशसूत्रादिसंयुतं अतिप्रीतिकरं द
द्याममाप्यन्यस्य भैरव पद्मदारुस
मुद्भूतं मासनं चाव्रणं शुभं अन्यदारु
मंबचापिदद्यादासनमुत्तमं संकट
कक्षीरयुतं दारुसारविवर्जितं बैज।
पितृश्मशानसंभूतं वर्जं। पित्वाविभी
तकं चैत्यस्नाम प्रसिद्धिहेतुभूतो महा
वृक्षः दाहमयासने विशेषमाह रुद्र
यामले शांडिल्यभद्रसारस्य चासनं
हस्तमात्रकं सप्तांगुलोच्छ्रितं दद्यात्।

द्विष्टरं वा षिचक्षणः शांडिल्यो विल्वैः
विल्वेषु शांडिल्य शैलूषौ मालूर पूः श्रीफ
लावपीत्यमरः भद्रसारस्यंदनः भद्रसा
रो मल्लपजो भद्रश्रीश्चंदनो। स्त्रियामित्य
मरकोशात्। विष्टरो भद्रमुष्टिः डामरे
सप्तविंशतिदर्भाणां वेरायग्रेग्रंथिभू।
षिता। विष्टरे सर्वपत्रेषु लक्षणं परिकी
र्तितमिति। यद्वा विष्टरश्च स्वासनमा
त्रवाची। विष्टरो विटपी दर्भमुष्टिः पीठ
घमासनमिति हि कोशः। उत्तरतंत्रेः के
शजं वा ऽन्कलं शाल्तुणवा स्त्रमेतद्द्वयं
स्मृतं रोमजं केवलं चैव वादरं च चतु
ष्टयं वा त्वेयु कंवलं श्रेष्ठमासनं देव
तुष्टये वा स्त्रमासनं चतुष्टयमित्यर्थः
वादरं कार्पासं कार्पासं वादरं च तदि
ति विश्वप्रकाशकोशात्। तथा सिंह
व्याघ्रतरक्षूणां छागस्य माहिषस्य च
गजानां तुरगाणां च वृकस्य मारस्य च

मेण: दूकचरोमजं श्रेष्ठं दारवं चंदनो
द्भवं एकवं रंकुनामामृग: काश्मीरदे
शप्रसिद्ध: यत्तद्रोमजं पामरीतिलोके
प्रसिद्ध: कंबलविशेष: तथा पद्मासनं
कुशमयं तदासनमनुत्तमं योगपीठस्य
सदृशं नासनं कौशमुच्यते तथा: सर्वे
षां तेजसानां चाप्यासनं श्रेष्ठमुच्यते व
र्जयित्वा लोहमयं कांस्यसीसकमेव चे
ति सारसंग्रहे देवस्य वामभागे तु दर्घा
मूलेन चासनं पीठं दारुमयं वा स्वं वा
मे कौशं वा तैजसं आसनं चाद्विधं प्रोक्त
मिति अत: परमर्घ्यदानं तच्च देवस्य शि
रोहिण्मये वा शिरसि देयं तच्च पितृर्घ्य:–
व्याप्त: विप्रकरे दानादिति वाक्यं तस्य
पितृणां शिरोहिरण्मये व तत्र दानादिति
सोमशंभु: आगताय तथार्घ्यपात्रात्तु
मासनगापच पूजान्तोगं तु कामापद
पाद्यं विचक्षण: आगतेत्वानका

लेचनेवेद्योपक्रमेतथा पापस्यापिस
मुद्दिष्टः समयस्त्वविधोबुधैः तणीपागो
सुगंधतैलैरभ्यज्यसुगंधामलकादि
भिः उद्वर्तनंविधायाथस्नापयित्वोष्ण
वारिणा गंधोदकैश्चमूलेनपयाशास्त्र
भिषेचयेत् महाभिषेकंसर्वत्रशैरवैनै
वप्रकल्पयेत् सर्वत्रैवप्रशस्तोऽजवः ॥
शिवः सूर्यार्चनंविनाः ज्ञानमालायां ।
पाद्येचमधुपर्केचस्नानेवस्त्रोपवीतयो
भोजनेवाचमंदद्यादितियामले पीतं
कौशेयवसनंविष्णुप्रीत्यैप्रकल्पितंर
क्तंशक्त्यर्केविघ्नानांशिवस्यचशितं ।
प्रियं मलहीनंतथाछिद्रंक्षौमंकार्पा
समेवचा मंत्रतंत्रप्रकाशे तैलादिदू
षितानाद्रोगः सच्छिद्राद्युस्यताभवेत्जी
र्णंदरिताकर्तुर्मलिनात्कीर्तिहीनता
कालिकापुराणेनिर्दशंमलिनं जी ।
र्णंछिन्नंगात्रावलंबितं परकीयं ।

वारखुद्धसूचीविघ्नंतथासितं ञसके
शामधौतंच श्लेष्ममूत्रादिदूषितं प्रश
नेदेवतानाम्यष्टादेवेपिक्रमेचकर्मणि वर्ज
येत्सोपयोगेच यज्ञादावुपयोजने सार
मंग्रहे यज्ञोपवीतंदत्वाथभूषणानिस
मर्पयेत् नानिनानाविधानिस्युर्मुकुटा
दिप्रभेदतः स्त्रीपुंप्रभेदतश्चापिविज्ञेया
निवक्षणेः योगिनीतंत्रे गंधःपुष्पंतथा
धूपोदीपोनैवेद्यमेवच यस्यप्रदीयते
वस्त्रमलंकारादिकांचनं तेषांदेवत
मूर्ध्नार्पयित्वाप्रोक्षणपूजने अस्य
मूलमंत्रेणप्रतिनाम्नानिवेदयेत् व
रुणस्यतुबीजेनतेषांप्रोक्षणमाचरे
त् वस्त्रस्यदेवतालक्ष्मीरथवापिप्र
जापतिः सुवर्णेचाग्निदेवत्यंरजतंच
रुद्रदेवतं हीरकेवारुणंस्वर्णंरसानांप
ष्टितथा जतस्यवरुणोदेवःपेयानां
वरुणस्तथा कुसरस्यरमादेवीपर

शि॰१
२०३

मान्नस्यवैवहि घृतप्रदीपकेविष्णुस्तैल
योरोवनस्पतिःगंधर्वश्चतथाधूपोह्या
ज्यंचैवग्निदैवतं मधुवैवारुणंज्ञेयंद
धिक्षीरंचवैष्णवं वानस्पत्यंतथापुष्पं
वैष्णवोगंधईरितः माल्यायाश्चतथादु
र्गासर्वदाविष्णुदैवतं अत्रपूजनएव
दैवतोवारः तेषांदैवतमुच्चार्यपूजयेत्नु
विचक्षणइतिस्वयमभिधानात् उत्स
र्गस्तुमूलमंत्रेण उद्देनमूलमंत्रेणत
थोत्सर्गानिवेदने इतिस्वयमभिधाना
त् कालिकापुराणे चूर्णकृतोवाघृष्टो
वादाहकर्षिलएववारसः संमर्दजोवा
पिप्राण्यंगोद्भवएवच गंधपंचविधः
प्रोक्तोदेवानांप्रीतिदायकः गंधचूर्णं
गंधपत्रंचूर्णंसुमनसस्तथा प्रशस्तः
गंधपुष्पाणांपात्रचूर्णानियानिचता
निगंधाह्वहानिस्युः स्मूर्णजाःप्रथमाः
स्मृताः घृष्टोमलयजोगंधःसरल

श्चनमेरूण: अगरुप्रभृति श्चैवघृष्टपंक
प्रदीयते घृष्टेन घृष्टोगंधोयं द्वितीय: प
रिकीर्तित: शारदातिलके गंधश्चंदन
कस्तूरीकाल्कागुरुभिरीरित: तथादेव
दारुवंगरुब्रह्मसानसारानुवंदनात् प्रि
यादीनोचयोस्यधाग्रह्यते दाहजोरस:
मदाहकर्षितोगंधस्ततीय: परिकीर्ति
त: सुगंधकरवीराद्यंगंधत्वनिकात्
या सुगंधान्यरसो यो सो निष्पीड्यपरि
गृह्यते समंमर्दोद्भवोगंध: संमर्दजइती
र्यते मृगनाभिसमुद्भूतस्तत्को शोद्भव:
एववा गंध: प्राण्यंगंध: प्रोक्तो मोददं:
स्वर्गवासिनां मंत्रतंत्रे पुष्पंपंचविधं
प्रोक्तं मुनिभिनीरदादिभि: परापरोत्त
मंचैवमध्यमंचनपाधमं सौवर्णंपर
मित्युक्तमपरंचित्रवस्त्रजं वृक्षगुल्म
लतापुष्पमुत्तमंपरिकीर्तितं अधमं
पत्रतोयादिमध्यमंतुफलास्मकं उ

शि॰ १
१७८

174

स्तत्वं न क्रियायोग्यं सदा योग्यं परापरे ए
पुष्पउत्स्वत्वं पदेव मोक्तं तत्तस्तु नः क्रिया
योग्यं न भवतीत्यर्थः परापरे परं सौवर्णं
अपरं वस्त्रेति चा उत्सङ्गे चेत्तसदा योग्यं भ
वतः देवतोपरि सदा धार्यं इत्यर्थः तयो
रेकतरमप्युत्सत्वं यदि भवति तदा तत्तु
नः क्रियायोग्यं देवपूजायोग्यं न भवती
त्यर्थः तदुक्तं स्नानार्णवे पुष्पैः पर्युषितै
र्देवि नार्चयेत्स्वर्णजैरपि निर्माल्यभू
तैः कुसुमैरुच्छिष्टैः परमेश्वरी तानि
र्माल्यभूतैः उत्सङ्गैः दत्तैरितियावत्
उच्छिष्टैः पूजावशिष्टैः उत्तमपुष्पाणि
मारसंग्रहे शुक्लाकुसुमा च तुलसी शु
क्लं रक्तं च पंकजं केतकीपुष्पं जा
तीद्वयं हिहयारिजं पुष्पाणां दश कंहे
तत्तषशास्त्रपरिकीर्तितं रक्तनीलोत्पल
शास्तमल्लिकाकुमुदं तथा कुमुदं क
ल्हारकं चैव मुंदारं तगरं पुन अर्जुनं

किंशुकं रक्तमंदारं नागचंपकं अशोक
बिल्वपुष्पाणि पाटलीनव मल्लिका
पंचकं कर्णिकारं च पारिजातनतस्तु च
शतबगोडुबं पुष्पं कोरंटकुसुमानि च
इत्यादीनि सुपुष्पाणि गंधवंति लसंति
च ततन्मंत्रविधानेषु विहितानि सम
र्पयेत् स्नानानि चांगलग्नानि शीर्णानि
क्ष्मागतानि च इत्यादीनि सुपुष्पाणि गं
धवंति लसंति च ततन्मंत्रविधानेषु वि
हितानि समर्पयेत् स्नानानि चांगलग्ना
नि शीर्णानि क्ष्मागतानि च यानि पर्युषि
तानि स्युः कृमिभिर्भक्षितानि च कोर
काणि च दुष्टानि समाघ्रातानि नार्पये
त् मंत्रतंत्रप्रकाशे पत्रेषु तुलसीश्रे ॥
ष्ठा बिल्वं दमनकं शुभं मरुकां देवक
ल्हारी विष्णुक्रांतानथैवच अपामार्गो
न्यग्रोधारीपत्री सुरभिसंज्ञका नागव
ल्लीदलं दूर्वा कुशा वत्रं न यामलं पत्रं

शि।
२७५

175

चागस्तिवृक्षस्यपुष्पंधात्रीदलंतथे
ति ज्ञानमालायां नाक्षत्रैरर्चयेविद्वं
ननुलस्यागणाधिपं नदूर्वयापजेद्दु
र्गांविल्वपत्रैर्दिवाकरं देवीनामर्कम
दाराब्रह्मित्तगरंतथा गणेशायवस्
र्यायरक्तपुष्पमतिप्रियं शिवेकुंदंमद
तीचंपूर्यांवंधूककेतके जयारक्तात्रि
सध्येद्द्सिंदूरंकुटजानिच मालतीपु
ष्पंरक्तहयारिवर्बरीस्रजेत् उग्रगंध
मगंधंवाक्रिमिकेशादिदूषितं युष्ट्र
पात्रपाणंगवासोभिःकुशितामनि
त्राानीतंनार्पयेच्छंभोःप्रमादाद्विदो
षकृत् कलिकाभिस्तथानेज्यंविना
चंपकपंकजैः नशुष्कैःपूजयेच्छंभुंप
त्रैःपुष्पैःफलैरपि स्वात्वानीतैःपर्युषि
तैर्याचितैःक्रुस्रवर्णके स्वयंनिका
शितैःपुष्पैःस्वपंचपत्तितैर्भुवि वा
जपेद्हतीपुष्पंकांचनारंकुरंटकं स

वैपुष्पैः महापूजाविहितैरपि कर्तव्यास
वेदेवानांभक्तिरेवात्रकारणं अत्रत्वा
त्वानीतैः मध्याह्नस्नानोत्तरमानीतै
रित्यर्थः अन्नरूस्नानादिशान्तः काली
नपूजांतत्प्रथमप्रहरकृत्यमुक्तानन्तः
पुष्पफलादीनामुपार्जनमाचरेत्।
इति द्वितीयप्रहरकृत्यत्वेननारदपंच
रात्रे पुष्पाहरणस्योक्तत्वात् तथा प
त्रंचायदिवापुष्पंफलंनेष्टमधोमुखं
दुःखदंतत्समाख्यातंयथोत्पन्नंतथा
र्पणं चित्तपूजासुसर्वासुनविरुद्धस्य
दूषणं अधोमुखार्पणनेष्टं पुष्पांज
लिविधौनतत् लक्षपूजासुसर्वासु
पुष्पमेकैकमर्पयेत् समुदायेनचेत्पू
जालक्षपुष्पार्पणंनतत् नपर्युषितं
दोषोस्तिजलजोत्पलचंपके तुलस्य
गस्त्यबकुलेबिल्वगंगाजलेतथा अ
त्रकेचित् उत्पलपदस्यनाजलप

शि॰
७६

१७६

देनकमलमात्रं ग्राह्यमिति वदंति न
नतुलस्यां विल्वपत्रे च जलजेषु च
सर्वशः न पर्युषितदोषोस्ति मालाः
कारगृहेष्विति भविष्यपुराणवच
नादिति सारसंग्रहे परारोपितवृक्षे
भ्यः पुष्पाण्यानीय चार्चयेत् अविज्ञा
पर्वतैर्यस्तु निष्फलं तस्य पूजनं स्ना
नमालायां फलेष्वामलकं श्रेष्ठं चार
रं तितिडीफलं दाडिमं मातुलुंगं वा
जंवीरं पनसोद्भवं कदलीचूतसंभू
ते श्रेष्ठं जंबूफलं तथा पजेदेतेः सदा
बिल्वपत्रैः पुष्पैः पत्रैरपि दिवसे श्रिव
सो स्तुलैः पुष्पैः पूजा तथा निशि पुष्पा
बमावेप्रवालैर्वा कारयेच्च नकोरकैः
अतः परमावरणपूजा तत्र पुष्पोप
चारांते सारसंग्रहेः मंत्रसंपुटितैर्वर्णै
मातृकायाः सबिंदुकैः क्रमेणगंधपु
ष्पार्घैर्देवस्यांगेषु समर्चयेत् तथांगम

चेयेद्देहे देवस्यापनुवितमः ज्ञानार्णवे
पित्वपांगमद्धयेद्देहेति पयवाहिन्या
मपि त्वपांगमर्चयेद्देहे न्यासस्थानेषु
मंत्रवित् इति शारदातिलके अंगादि
लोकपालांनंतयजेदावरणान्यपिः
केसरेष्वग्निकोणादि हृदयादीमिपूज
येत् नेत्रमग्नेरीशान्वस्त्रंध्यायेदथाथ
गदेवताः तुषारस्फाटिकश्यामलनील
कृष्णारुणाचिषः वराभयधारिण्यः
प्रधानतनवः स्त्रियः अंगादीतिविशेषा
नभिधाने लोकपालशब्देनतदस्त्रा
णामप्यादाने अत्राग्निकोणादीत्यादि
पदस्यक्रमग्राहित्वादग्निराक्षसवायव
शानकोणेष्वंगचतुष्टयंयजेदितिवद
त्ति तन्त्र अग्नीशासुरवायुव्यमध्यादि
क्ष्वंगपूजनमिति ज्ञानार्णवरक्षिणा
मूर्तिसंहितयोर्वचनात् हृदयंचाग्नि
दिग्भागे ईशान्यांचशिरोयजेत् शिखां

निर्ऋतिदिग्भागे व्यापव्येक कवचं तथा
अस्त्रमंत्रं तथा दिक्षु नेत्रमग्ने प्रपूजये
दिति दक्षिमूर्त्तिकल्पवचनात् वह्नौ
हृदयमीशान्यां शिरो नैरृते शिखां
वायौ वर्म पुरो नेत्रमस्त्रं दिक्षु चतुर्ष्व
पीति कपिलपंचरात्रवचनात् इत्था
हृदयमाग्नेय्यामीशान्यां च शिरो जनेत्
नैरृत्यां च शिखां पूज्य वायव्यां कवचं
यजेत् अग्रे चैव पुरतो नेत्रमस्त्रं दिक्षु स
मर्चयेदिति सोमशंभुवचनात् पूर्वया
म्यन्तरे विसो हृदयं विनिवेशयेत् शि
रः पूर्वोत्तरे दद्यात् शिखां पश्चिमदक्षिणे
पश्चिमोत्तरदिग्भागे कवचं विन्यसेद्धरेः
अन्तः ग्रे केसरोद्देशे नेत्रं दिक्ष्वस्त्रन्तथे
ति नारदपंचरात्रवचनाच्चेति अत्र व
र्णपूजास्य पुरः प्रवीप्रकल्पयेत् त
दादि परिवाराणां प्रादक्षिण्येन पूजन
मिति नारसिंहकल्पवचनात् पद्म र

भिमुखाद्देवाभिमुखतो दृष्टा प्राग्वादि
हरितोस्याः पूजाहोमादिकर्मस्थितिः
मारसंग्रहवचनात् यत्रैव भास्वानुदयं
प्रयाति प्राचीमिमां वेदविदो वदंति म
ध्ये तु सा पूजकपूज्ययोश्च सदागमज्ञै
स्ततं विचिंत्येति भैरवीतंत्रवचनाद्दे
वाग्नं प्राचीं परिकल्प तदनुसारेण यथा
दिकं कल्पयित्वांगानि पूजयेत् आवरण
देवताश्चैवमेव पूजयेदिति महाकपि
लपंचरात्रे शिरः प्रभृतिमंत्रेषु पूजायां
तु नमोंतता शिरोभिन्नेषु होमे स्वाहांत
ता भवेत् तथा चोक्तं प्रणवादौ त्यजेत्ता
रं स्वाहांते वान्हिवल्लभां वषडंते वषट्
स्याज्ज्यानमोंते च नमस्त्यजेदिति आव
रणदेवतास्तत्कल्पे वक्ष्यंते मालिनी
तंत्रे स्य स्वस्थाने स्वाभिमुखान् पूजये[illegible]
त्प्रोक्षणादिभिः अभिमुखान् देवस्यश्री
विद्यावरणपूजायां दक्षिणामूर्तिसहि

श्रि॰ १
१२८

तायां श्रीविद्यासंमुखीं स्मरेत् ॥ इत्युक्ते
न्त्यासिद्धेश्वरीतंत्रे ॥ अथार्घ्यस्य समा।
र्येश्च मार्तंडः स्वमरीचिभिः तद्वद्वेगे।
निजैर्देवी ध्यातव्याः स्वमरीचिभिः तू
र्णं यागे रेदेवीं ध्यात्वा तच्छरीरान्मपू
खनिकरं वन्हिः विभिः सत्पस्थौरीमूर्त्त
परिवारे विचिंतयेत् ॥ अथ प्रथमावरणं
त्वार्घं मूलमुच्चार्य मंत्रवित् संपूज्य देवं
संबोध्य वदेन्मंत्रमिमं ततः ॥ अभीष्टसि
द्धिं मे देहि शरणागतवत्सल भक्त्यास
मर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनं इति पु
ष्पांजलिं दत्वा प्रणमेद्भक्तिभक्तितः प्र
त्यावरणमेवं तु तत्तन्नाम्नां समर्चयेत्
इत्थमावरणं सम्यभ्यर्च्य मनुवित्तमः
अंते पजेल्लोकपालांस्तेषामस्त्राणि च
क्रमात् ॥ इंद्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं स
वाहनं ॥ अग्निं तेजोधिपं रक्तं शक्तिहस्तं
सुभूषणं ॥ यमं प्रेताधिपं कृष्णं दंडहस्तं

समर्चयेत्त रक्षोधिपं च निरृतिं खड्गह
स्तं सुप्रभं पाशहस्तं सुशुभ्रांगं वरुणं
यादसांपतिं वायुं प्राणाधिपं धूम्रमंकु
शाख्यं करं जजेत्त यक्षःपतिं कुबेरं च शु
ल्क वर्णं गदाकरं विद्याधिपं तथेशानं
स्वस्थं शूलकरं यजेत्त नागाधिपं तथा
नंतं गोरवं चक्रकरं यजेत्त लोकाधिपं
विधातारं रक्तं पद्मकरं यजेत्त ऐरावतं
तथा मेषं महिषं मनुपूरुषं मकरं मृग
मत्स्यौ वृषं च विपहंसकौ ईंद्रादिलो
कपालानां वाहनानि बिदुर्बुधाः वज्र
पत्तितानितां शक्तिदंडं खड्गं समर्चयेत्त ख
ड्गमाकाशसंकाशं पाशं विद्युन्निभं यजे
त् अंकुशं रक्तवर्णं च शुक्लवर्णं गदां
यजेत्त त्रिशूलं नीलवर्णं च यजेन्मंत्री
ततः परं रथांगं करवेदाभं पद्मं रक्तं स
मर्चयेत्त लोकपालायुधान्येवं क्रमे
परिपूजयेत्त पुनर्मूलं समुच्चार्य सांगा

शि॰ १७९

यसपरीक्षितं च कारणपदेवनो माध्यचतु
र्थ्यंतमुदीर्यं च नामः स्वर्चयेद्गंधपुष्प
धैः साधकस्त्रिधा ततो यजेद्धूपदीपा
नैवेद्यैः सुमनोहरैः प्रपंचसारे सगुग्गु
ल्वागुरुशीरसितान्यमधुचंदनैः सार
गारविनिर्मितैर्मंत्रीनेरछै: प्रधूपयेत्तशे
वागमे धूपभाजनमस्त्रेणप्रोक्षाभ्यर्च्य
हृदाणुना अस्त्रेणपूजितं घंटां वादय
पन्गुग्गुलुं दहेत् नारदपंचरात्रे आ
वाहनेऽर्घ्यं धूपे च पुष्पनैवेद्ययोजने नि
त्यमेवं प्रयुंजीत तन्मंत्रामंत्रिनामपि
च कारादीयपि नया पूजा कालेबिना
न्यत्र हितं नास्याः प्रबालनं नानपाव
बिना पूजां कारयेत्सिद्धिलक्षणः दघा
तारावसानेचगजध्वनिपदंततःमं
त्रमातःपदं चैवस्वाहाक्षरसमन्वितं
एकादशाक्षरो मंत्रो घंटायाः सर्वसि
द्धिदः २ उद्धारः सुगमः कालिकापुरा

णे कामतस्तु तथा धूपमग्नेवानन्तु दक्षि
णे नधूपं वितरेत्तु भूमौ नासनेन घंटेत
था पश्चात्तथा धारगतं कृत्वात्तं विनिसे
वेदयेत् मेदोमज्जासमाक्तान्न धूपानि
निवेदयेत् नपक्षधूपं वितरेन्माधवा
पकदाचनक्षायं धूपस्तु रात्रिर्तिलोके
प्रसिद्धिः विह्वः धूपार्पणे जीवजात्तामि।
ति प्रपंचसारे गोसर्पिषावात्तैलेनवा।
र्त्ताचलघुगर्भया दीपितं सुरभिं शुभं।
शुभ्रं दीपमुच्चैः प्रदीपयेत् वाशब्देनाम
योरामिश्रनत्वमुक्तं नामिश्रीकृत्य दद्यात्तु
दीपस्नेहान् घृतादिकान् कृत्वा मिश्रीकृ
तं स्नेहं त्वामिश्रं नरकं व्रजेत् इति काल
कापुराणवचनात् तूर्णापागे
पारावतस्त्वमाकारं दीपनेत्रादिदर्शयेत्
दक्षिणे सर्पिवा दीपं तिलत्तैलेन वामत
सिताविर्तिदक्षिणे तो रक्ताविर्तिस्तु वाम
तः कालिकापुराणे वक्षेपुदीपोदात्तव्यो

शि॰ नत्वभूमौ कदाचन कर्वस्तु पाद्यविना

१८० पयो दीपमुत्सृजेन्नरः सताघ्रतापेन

रकमाप्नोत्येवशान्तंसमाः रुद्रपामल्ले

नेवनिर्वापयेदीपंसाधकस्तु कदाच

न यस्तु निर्वापयेदीपंतस्यलक्ष्मीर्विन

शति कूष्मांडच्छेदिकानारीदीपनि।

र्वापकः पुमान् विधवा क्षयरोगस्त्व

भवेत्सप्तसुजन्मसु सनत्कुमारकल्पे

इत्थंस्तुत्वंसमभ्यर्च्य पंचावरणसंयुतं

कदलीफलसंयुक्तंपायसंविनिवेद

येत् सारसंग्रहे सघृतंपायसंपक्वंसुप

क्वंश्लक्ष्णयासह सर्करादधिसंयुक्तंसापू

पंशंसमोचकं सुसंस्कृत्याविधानेननै

वेद्यंतुसमर्पयेत् नानार्णवे शुद्धस्फ

टिकसंकाशंचंद्ररश्मिसमप्रभं तत्सं

स्नसुवर्णजेपात्रेचारुम होदनंप्रिये हिं

गुजीरमरीचाद्यैराद्यैकेरचितः शुभःव

टकः कुंकुमाकारः पायसंहेमसन्निभं

दुग्धमावर्तितं सम्यक् शर्करासारपूजि
ते कपिलाघृतसंयुक्तं मजेलवक्शो
भिमंडकाः शर्कराफाणिताश्चैवसूपंसु
स्नेहवंनघा नानाविधानिपेयानिव्यंज
नानिबहूनिच सारसंग्रहे निधायस्व
र्णेनिपात्रेसाधारंतत्रमंडले संस्थाप्यच
तुरस्रेचसंस्कुर्याच्छास्त्रमार्गतः अस्त्रमं
त्रेणसंप्रोक्ष्यचक्रमुद्राभिरक्षितं वायु
बीजेनसंशोष्यवह्निबीजेनतंदहेत् स्प
र्शान् दक्षकराग्रेणसुधाबीजेनमंत्रवित्
अमृतीकृत्यतत्सर्वं मूलमंत्रेणतत्पुनः
स्पर्शनकराभ्यांविधिवद्दृष्ट्वाभिमंत्रये
त् धेनुमुद्रांप्रदर्श्याथगंधपुष्पैः समर्च
येत् देवमभ्यर्च्यंकुर्यात्पुष्पांजलिमन
न्यधीहिमपात्रस्थितंदिव्यंपरमान्नंसु
संस्कृतं पंचधाषड्रसोपेतंगृहाणममम
सिद्धये मूलमंत्रंसमुच्चार्यस्वाहांतंजल
मर्पयेत् कराभ्यांतत्समुद्धृत्यपूजितंच

त्रि०
१८१

सुधात्मकं निवेद्यामिभवत्तेसानुगा
यजुषोणत्तत सर्वपूजामुत्तन्नानैवेद्य
स्यमनुस्त्वयं प्राणसंस्तस्ततथापानोव्या
नोदानमनुस्ततः समानोडि युत्ताः सर्वे
प्राणवाचाद्यादि नकाः पंचमंत्राभवंतीह
क्रमेणपरिकीर्तित्ताः प्राणादीनांसुद्य
नुवक्ष्यंते नैवेद्यसंस्कारस्तन्निवेद
नप्रकारश्चाग्रेप्रयोगेवक्ष्यते स्नाना
एवं संकल्पपरमेशान्यैनित्यहोम
विधिंचरेत संकल्पनैवेद्यं सारसंग्र
हे इत्येतुसंस्कृतेवन्हौदेवमावाह्यमंत्र
वित्त संपूज्यमूलमनुनापंचविंशति
माहुती हुनेदाज्यैनह विषातिलैर्वा
पायसैः शुभैः तंडुलैस्तिलमिश्रैर्वाप्य
पुष्पकैः अंगावरणदेवानामेकैकामा
हुतिंहुनेत उद्वास्यदेवंवन्हिंवपूजा
स्थानव्रजेत्ततः उपविश्यासनेमंत्रीद
द्यात्तभूतवलिंततः ईशानेमंडलंकृ

त्वासाधारंतत्रनिक्षिपेत् अन्नंचंजन
नीष्वंपात्रंपुष्पादिपूजितं ध्यात्वाभूता
निसंपूज्यततस्तेभ्योबलिंहरेत्तत्रबलि
मंत्रोवस्तुत्सर्गप्रकारश्चप्रयोगेवक्ष्य
ते उच्छिष्टपूजाचक्रे देवंस्वात्मनिवह्निं
चेति अग्निसंस्कारःप्रागेवदीक्षाप्रका
रणेभिहितःतत्रापिसंक्षेपप्रकारस्तुप्र
योगेवक्ष्यते वसिष्ठःअग्न्याधानादि
कंकर्मनित्यहोमेनविद्यतइति नारदी
ये पुनराचमनंदद्यात्करोद्वर्तनमेवच
पुनराचमनंतत्रापोशानंचकारयेत्
ष्ठंतच्छोधनारीन्युक्तानि प्रपंचसारे
पुनर्निवेद्यशुद्धत्यपुरोवत्परिपूज्यचसु
खवासादिकंदत्वेति तंत्रांतरे गंडूषा
दिनतोदत्वातांबूलादिनिवेदयेदि
ति तथानारायणीये सकर्पूरंचतां
बूलंदद्यात्रीराजनंतथा समर्प्यमु
कुटादीनिभूषणानिविचक्षणःश्री

दर्शयेत्तथादर्शं कल्पयेच्छत्रचामरेष्व
गस्त्यः कर्पूरखंडकस्तोगिनिस्तंनागवल्ली
दलैर्युतं सुधाविंदुसमायुक्तं पूगीफल
महरं तांबूलं रघुनाथाय दत्वा कामा।
नवाप्नुयात् सुधाविडंचूर्णं नीराजनः
माहसोमशंभु शिरस्यारोप्य देवस्यहू
र्वोक्षतपवित्रकमिति अत्र नीराजन
शब्देनारात्रिकमभ्युचते तत्रस्नानाव
र्णेवे आरात्रिकं ततः कुर्यात्सर्वकामा
र्थसिद्धये सौवर्णे राजते कांस्ये लोक
नेत्रमनोरमं कुंकुमेन लिखेत्पद्मंव
सुपत्रं वरानने दीपमेकं कर्णिकायांव
सुपत्रे दृढदीपकान् पवणोधूमरवित्ता
न्शर्करादुग्धसंयुतान् वलपांचित
शोभाभिः शोभितान् घृतपूरितानभ्र
मिमं जपन्ततो मंत्री रत्नैश्च पानतः परः
मूलमंत्रेण चाभ्यर्च्य ततश्चारात्रिकं।
कं चरेत् नमात्रं लुसमुधस्तमस्तकं।

स्थालके परमेश्वरि

182

च परा वीजं

तं पुनः पुनः नववारं महादेव्यास्ततो
नीराजनं चरेत् आरात्रिके महादेव्या
श्चक्रमुद्रां प्रदर्शयेत् श्रीवीजं संलिख्य
मंत्रवित् मः गसौचमपनाप श्रादिं ङः
स्यानुक्रमतो लिखेत् वामकर्णे समा
युक्तान् विंदुनादविभूषितान् वीजपं
चकमेतद्धि पंचरत्नमुदीरितं पूर्ववीज
विलोमेन रत्नेशी यं नवाक्षरी परावी
जं भुवनेश्वरीवीजं गसौचमपनाई॥
तिगकारसकारमकारनकाराएतेप्र
त्येकं लकारोपरिस्थिता ऊंकारविंदु
नादयुक्ताः पंचरत्नवीजानि भवंति ता
नि तु ग्लूं स्लूं म्लूं स्लूं न्लूं पूर्ववीजविलोमे
न मायाश्री क्रमेण कामपनी तंत्रे ई
त्यमारात्रिकं कृत्वा प्रणम्य परदेवतां
प्राणायामं त्रयं कृत्वा मूलमंत्रेण सा
धकः पासं कृत्वा यथापूर्वं ध्यात्वा दे
वी हृदंबुजे मूलमंत्रं यथाशक्ति जपे

शि॰
१८३

183

तद्गतमानसः कृत्वार्णैवे ग्रंथयित्वा मा
तृकावर्णैर्मूलमंत्राक्षराणि चक्र
मोत्क्रमतस्त्रिरावृत्या मंत्रशुद्धिरितीरि
ता शारदातिलके सहस्रं कृत्वा संमा
जप्य मूलमंत्रमनन्यधीः तज्जपं सर्व
मपर्य्यै देवतायै समर्प्पयेत् नित्य
होमे कर्त्तान्तरमाह॥ ऋषिरर्णो मूर्त्तिः
यथाशक्ति जपं कृत्वा नित्यहोमं समा
चरेदिति शैवागमे ॥ अशक्तेन सह
स्रं तु न्यूनं त्रिशतं तु वा ॥ अशक्तेन रश
तं वापि जपेन्नित्यमतंद्रितः ॥ जपो ज
पसमर्पणप्रकारश्च पुरश्चरणप्रका
रणे वक्ष्यते तथा ॥ इत्थं जपं समर्प्याथ
घंटावादनपूर्वकं स्तुवीत स्तुतिभिः
सम्यक् साधको भक्तिसंयुतः ॥ तंत्रांत
त्रे पौराणिकैर्वैदिकैश्च पुरश्चरैर्मूल
मंत्रेणैव च वा हि प्रदक्षिणप्रणामं च कु
र्य्याद्धर्म्मार्थसाधकं ततः क्षमापयेन्म

त्रैवर्ण्यमात्रेणमहेश्वरीस्नापनमंत्रा
प्रयोगेवर्ण्यंते अत्रपौराणिकैर्वैदिके
रितित्रैवर्णिकपरं मूलमंत्रेणेति शूद्र
परत्वेयं शूद्राणांपौराणयदिसत्कृपा
देपिनिषेधात् यदुक्तं कालिकापुरा
णे मोहाद्वाकामतः शूद्रः पुराणंसंहि
तोस्मृतिंपठन्नरकमाप्नोतिपितृभि
सहपापकृदितिपंचरात्राणांतु श्रव
णेपिनाधिकारः यदुक्तंनारपंचरात्रैः
ब्राह्मणक्षत्रियविशांपंचरात्रंविधीय
ते शूद्रादीनांनतत् श्रोतुंपदवीम
धिरोहतीति शैवागमे अर्घ्यपात्रसमु
द्भुतमूलमुच्चार्यमंत्रवित् साधुवासा
धुवाकर्मपटादावगतंमया तत्सर्वं
भगवन्श्रीभोगहारणराधनंपरं इत
घोरकमुत्सृज्याकिंविदेवस्यदक्षिणे
करेसमर्पयेद्विद्वान्कृत्वमाराधनं।
पिबे श्रीकुलार्णवे कृत्वार्चनादि

का = ४

शि
१९४

कं सर्वं समन्त्रो ऽस्तु रसरंडनः पूर्वा
दि मनुना देवताये समर्पयेत् सार
संग्रहे वदेदितः परं पूर्वं प्राणवुद्धि
ततो वदेत् देहधर्माधिरं च ततो ज्ञा
ग्रत्सुषुप्तिच वदेदवस्थासु मनसा
वाचा पदमुच्चरेत् कर्मणा वद हस्ता
भ्यां पद्भ्यामुदरेण च देहेच्छिस्ना
च पश्च्छ्ब्देस्मृतं यत्पदमुच्चरेत् भक्
च यत्कृतं तच्च सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु
स्वाहा तत्र संप्रोक्तो ब्रह्मार्पणमनूत्त
मः मंत्रः प्रयोगे स्वहपित व्यः सनत्कु
मारः उद्वासयेत्ततो देवं परिवारगणैः
सहः प्रपंचसारे स्तत्विं दुखं उपरिमं
ङित मौलि मेव मुद्वासये त्पुनरमुह
स्यं वुजे स्वेपिाव रहस्ये रसिमह्या
महेशास्य पूजिता याश्च देवताः श्री शि
वांगविनीनास्ता: सन्तु सर्वेषु भाव
हाः इति पुष्पांजलिं दत्वा प्रणम्य प

रिभावयेत् देवस्यांगे विनीनं तच्च स्मिवं
दमघोघतः तेजोरूपे शिवं ध्यात्वाक्षम
स्वेति पुनः पुनः क्षमाप्यारोपयेत्त्वीय
हृदंभोजं महेश्वरं गच्छ गच्छ परं स्था
नं परमेश्वर यत्र ब्रह्मादयो देवा न विः
दुः परमं पदं विसृज्यानेन मंत्रेण ततः
पूरकवायुना ध्यायेत्तु मंत्रेणानेन त्वा
तं स्थापयेद्धृदि तिष्ठ परे स्थाने पर
मेश्वर यत्र ब्रह्मादयः सर्वे सुरा तिष्ठंति
मे हृदि विसर्जन संहारमुद्रां बध्वाथ
तेजोरूपां महेश्वरी विभाव्य पुष्पेणो
द्धृत्य वहच्छासाध्वना शिवे प्रवेश्य पद्मा
शांतस्थसहस्रारसरोरुहे विश्राम्य म
ध्यनाड्याना मानीय हृदयांबुजे संस्था
प्य सम्यक् सपूज्य स्वात्मानं तन्मयं स्म
रेदिति हे सपारमेश्वरवचनात् कुल
मूलावतारे ऐशान्यां मंडलं कृत्वा द्वार
पद्मविवर्जितं विसर्जनार्थं निर्माल्य

प्रा.१
१८५

घारिणः पूजनायवै निक्षिप्य तस्मिन्नि
र्माल्यं मंत्रेणानु समर्चयेत् चंडेश्वरं म
हादेवं निर्माल्यैश्चंदनादिभिः लेह्यचो
ष्यान्नपानादिभिर्माल्यस्रग्विविलेपनं
निर्माल्यभोजिने तुभ्यं दद्यामि श्रीशिवा
ज्ञया इति नैवेद्यशेषं तु दत्वा नत्वा वि
सर्जयेत् गणेश्वरपरामर्शिन्यां लंबो
दराय निर्माल्यमैशान्यां मंडलेन्यसेत्
संमोहन पंचरात्रे विष्वक्सेनाय नि
र्माल्यं नैवेद्यं च निवेदयेत् शैवागमे
पूर्वोक्तराशिशि प्राप्तं चंडेशं मंडलेर्चये
त् देवदेवस्य निर्माल्यैश्चापं तं चंडेश्व
रं वामदेवतंत्रे तेजश्चंडोस्य निर्मा
ल्यभोक्ता देवे शिवस्ततः तस्मै सपर्पये
नित्यं नाजिघ्रन्नाक्रमेच्चतत् उत्तरतं
त्रे ततो भास्करबीजेन सहितेनामुना
पुनः मंत्रेण भास्करायार्घमर्च्चिंत्रार्घ्य
निवेदयेत् ॐ नमो विवस्वते ब्रह्मन्

भास्वते विस्तृतेजसे जगत्सवित्रे शुचये
सवित्रे कर्मदायिने नतः कृतांजलिर्भू
त्वा पठित्वा मंत्रमीरितं एकाग्रमनसा वा
ग्भिरच्छिद्रमवधारयेत् जोपक्षच्छिद्रं त
पःछिद्रं पच्छिद्रं पूजने मम सर्वं तदच्छि
द्रमस्तु भास्करस्य प्रसादतः भास्करवी
जंत्र्यक्षरमंत्रः पूर्वमर्घ्यदानप्रकरणे प्रो
क्तः विजयमालिनीतंत्रे अर्घ्यतोयेन दे
वेशि गंधपूजावशेषिणः आत्मनो अर्किंचि
न्मूलेन मंत्रयेद्दृष्धा शिवे प्रोक्षयेत्त
त्तोयेन स्वात्मानं मूलमंत्रतः निर्मा
ल्यं सस्तके धार्यं मूलमंत्रेण मंत्रिणा प्रा
प्य पादोदकं देवि नैवेद्यं विभजेत्त्रिपे
तद्भक्तेभ्यः स्वयं भूत्वा तन्मयो विहरेत्सु
खं ननु शिवादिप्रसादस्वीकारनिषेधव
चनविरोधः तस्याशुचिपरत्वात् स्कंद
पुराणे तन्निर्माल्यस्वीकारस्योक्तत्वात्
स्कंदपुराणे तन्निर्माल्यस्वी पश्चाद्ब्रह्म

हापिशुचिर्भूत्वानिर्माल्यंपरस्तुधारयेत्
तस्यपापंमहत्तस्रीघ्नंनाशापिष्यमहा
स्नानेस्नापयित्वाविधानेनयोलिंगंस्नान
पोदकं त्रिःपिबेत्त्रिविधंपापंतस्येहापि
प्रणश्यति लिंगस्नपनवार्भिर्यः कुर्या-
न्मूर्ध्न्यभिषेचनं गंगास्नानफलंतस्यजा
यतेत्रविपाप्मनः इतितथानिर्माल्यंहि
तुयोभक्त्याशिरसाधुरमिष्यति अशुचि
भिन्नमर्यादोनरःपापसमन्वितः नरके
पततेघोरेतिर्य्यग्योनौप्रजायते इ
ति कालिकापुराणे फलंपुष्पंच
ताम्बूलमन्नपानादिकंचयत् अद
त्वातन्महादेवेनभोक्तव्यंकदाचन
पथिवापर्वताग्रेवासमायामपिमाघ
कः तथातस्मैनिवेद्यैव [illegible]लमपमुप
कल्पयेत् वाराहपुराणे विस्मृत्यांत
रं ब्रूयात् श्रीगोपारंतरंतथा नासिका
नाहिमूर्खाणांवाक्यंशास्त्रविगर्हितं

भविष्यपुराणे यथा शिवस्तथा विष्णुर्य
था ह्युमा उमा यथा गंगा चतुरूपं न विद्य
ते विष्णुरुद्रांतरं यच्च श्रीगौर्योरंतरं तथा
गंगागौर्योरंतरं च यो वक्ति मूढधीस्तु सः रौ
रवादिषु घोरेषु पतत्यधः भविष्योत्तरे
यो ब्रह्मा स हरिः प्रोक्तो यो हरिः स महेश्व
रः महेश्वरः स्मृतः सूर्यः सूर्यः पावक उ
च्यते पावकः कार्तिकेयोसौ कार्तिके
यो विनायकः गौरी लक्ष्मीश्च सावित्री श
क्तिभेदाः प्रकीर्तिताः देवं देवीं समुद्दिश्य
यः करोति व्रतं नरः न भेदस्तत्र मंतव्यः
शिवशक्तिमयं जगत् पद्मपुराणे सौ
राश्च शैवा गणेशा वैष्णवाः शक्तिपू
जकाः मामेव ते प्रपद्यंते वर्षापः साग
रं यथा एकोहं पंचधा जातः क्रीडया ना
मभिः किल देवदत्तो यथा कश्चित्पुत्र
काह्वननामभिरिति विष्णुवचनं गी
तासु अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च प्र

श्रि०
१८७

मुरेवचप्रभुःफलदाता विष्णुपुराणेः
यज्ञनूयज्ञानुयज्ञंत्पेनेजयनूनूयः यं
लथान्येहिनत्येवंसर्वभूतायनोहरि
इच्छंसर्वत्रसर्वरूपेणश्रीविष्णोरेवक्री
डुनान्मीडृदेवनाप्रमादस्त्रीकारोदोष
बहइतिभाति विचारकारणमिति अ
त्रश्रद्दत्वात्दित्तनेननिवेद्यैवेत्तनेन
चकिंचिदेयंकिंचिन्द्रोत्कव्यमितिवा
देयभोक्तव्यमितिवाविधीयते अत्र
केचित्तविनियुक्तवियोगदोषाद्भक्ताप
हारप्रसंगाच्चपूर्वःपक्षःश्लाघ्यइतिवि
देनि वस्तुतस्तुकिंचिदग्रशोषादिप
दाभावात्तकर्मानराप्तुनेःनिवेदनमो
जनयोरेककर्मकत्वात् श्रुतिसंवा
दानंत्रदेषिप्रानवाद्यौतरपक्षएवश्रेय
नितिश्रुतिःतस्मादिद्वांसोविरूपहृतं
भक्ष्यपपुरिति नारदपंचरात्रे यन्नाकिं
चितसपमश्रीयात्पुरोविप्रानिवदि

तं विष्णोर्वीर्यमनसा मूलं साष्टधा तं
जपेदिति प्रापश्चिमतमथुक्रमिति विप्र
तिना रक्षसंबोधने नित्यपूजायां संक्षेप
प्रकारः प्रयोगे वक्ष्यते अथ नित्यपूजाया
मति संक्षेपियावश्यावश्यकी क्रियतां।
माहप्रपंचसारे अथ पुनराचम्य गुरूः
प्राग्वदनो विष्टरोपविष्टः सन् प्राणाया
मं सलिपिन्यासं क्लृत्वान्यसेत्तत्त्वमादी।
ति अत एव प्राणायामं मातृकान्यास
ऋष्यादिकरांगन्यासऋष्यादिकराग
न्यासानभिधाप्रोक्तं तन्त्रे वजपारंभेम
नूनां तु सामान्येयं प्रकल्पनेति इयं प्रा
णायामादिक्रियाप्रकर्षेण कल्प्यते सम
र्प्यते अधिकार्यते प्रकल्पना अधि।
कारसंवादनामामान्यासर्वे वरणाश्र
मसाधारणा तैनैतैरेव सर्वेषां पूजा।
धिकारः अत एव तेषामकरणे निंदा
श्रूयते पद्यागसपसंहितायां प्राणाया

शि। १८८

मैर्विनाव्यपघात् कृतं कर्म निरर्थकं प्र
योगपत्नेन कर्तव्याः प्राणामाः शुभार्थिभि
रिति दक्षिणामूर्त्तिकल्पे जयार्थं सर्व
मंत्राणां विन्यासेन लिपेर्विना कृतेन त
न्निःफलं विधात्तस्मादादौ लिपिं न्य
सेत् कपिलपंचरात्रे ऋषिः छंदो दैव
तानां विन्यासेन विना यदा जप्यन्ते सा
धितोप्येष तंत्रं तु तुच्छफलं भवेत् गौत
मीये ध्यानं जपोर्चना होमाः सिद्धमंत्र
कृता अपि अंगविन्यासविधुरा न दा
स्यन्ति फलान्यपी अत एव विधिहीना
नुष्ठाने दोषमाह याज्ञवल्क्यः विधिह
ष्टं तु यत्कर्म करोत्यविधिना नरः फ
लं न किंचिदाप्नोति क्लेशमात्रं हि तस्य
तत् इति गंधर्वतंत्रे प्रवासे पथि गुर्गे
वास्थानाप्राप्तौ जले पि वा कारागा
रनिबद्धो वाप्यायो वैश्यागतो पि वा मनो
जपे समुत्पन्ने सिंहव्याघ्रसमाकुलेप

स्थ्ये

खक्रागमेवैवकुर्यान्मानसपूजनं म
नसाहृदयसंस्थान्तर्ध्यात्वायोगारम्भपीठकं
तत्रैवपृथिवीमध्येपूजांतत्रसमाचरेत्
मैत्रप्रसाधनस्नानंदन्तधावनकर्मवैत्र
न्यच्चसर्वंमनसाध्यात्वाकुर्याच्चपूजनं
पद्यापुष्पादिभि पूजाबाह्यदेशेविधीय
तेतथाहृदयिकतेष्याःसर्वाश्चप्रतिपत्त
पःजलेप्रवहणादौप्राप्योवेशागतःगृही
नानवृतःअन्यच्चसर्वमितिमैत्रप्रसाध
नंदन्तधावनव्यतिरिक्तमित्यर्थःमैत्रा
दीनांमानसासंभवात् नारदपंचरात्रे
ब्राह्मान्मुहूर्तादारभ्यप्रागंशेविप्रवास
रात् जपध्यानार्चनस्तोत्रैःकायवाक्
मनसायुतैःअभिगच्छेज्जगद्योनिंत
च्चाभिगमनंस्मृतं ततःपुष्पफलादी
नामुत्थायापार्जनमाचरेत् भावधामनि
घातिकारणंप्रहरंपरं ततोप्यांगेनपा
गेनपूजयेत्परमेश्वरं साधकःप्रहरं

शि॰ १
१८९

विप्रदत्त्याकालो हि सम्मतः श्रवणे विं
ननंमध्यात्ममततः पाठसंचित्तामाध्या
पकालंतद्दिक्कालांतंमुनिसत्तमा
दिनावसानेसंप्राप्तेपूजांकृत्वासमभ्य
सेत् मियोगंनिशावसानेपश्चामेरंत
रीकृतंविप्रेतिनारदसंबोधनं श्रादि
पदेनसमिदाधारणं समित्पुष्पकुशा
दीनांसकालः समुदाहृते इतिदक्षव
चनात् अंगेनयोगेनितिस्वपमेवविद
णोतिमध्याह्नाकेनदेषांचपूजाचप
शुनाचपात्रितपंतत्र्यपणांगंतुर्यमन्य
चपूजने मध्याह्नेम्यनेनमधुपर्कउक्त
पशुत्वरंगंविष्णुधर्मोत्तरे माधुपर्कि
कपश्वर्थंततो मन्त्रांनिवेदयेत् महि
रण्यबीजपात्रंदक्षिणेनसर्वेनु पशुः
कल्पोनकर्तव्यइत्याहभगवानभृगुः
दक्षिणंदक्षिणा एतन्मध्याह्नपूजनं
ततरंसतिसंभवेकार्यं तथात्तत्वसा

रसंहितायां श्रीमातुरीसोत कीचैव त्रासी
दैवाधिकीतथा साधनाभाविनीचेति
पंचधाभिघत्ते पुनः यदिलंघनपर्यंतो
माधिरात्मनिदृश्यते तदा पूजा न कर्तव्या
स्थंडिले प्रतिमासु च स्नानं देवकार्ये वा
कुर्यात् द्वेपथापिवा रविमंडलमाल्यो
क्य प्रतिमामथवापुनः मूलमंत्रस्यहृ
ज्जस्त्वा पुष्पं साक्षतमुत्क्षिपेत् शांतो
व्याधिरसुग्रैः क्रांतश्चैवोपवासकैः नि
जसामपि केवोपिस्वकर्तव्यं समापयेत्
स्नात्वा देवमथाग्नींश्च गुरुन् विप्रान्ए
तान् च कालाविविधापूज्यसमाहितः न
रोपोस्थितिसंप्राप्य जपहोमादिकं च
कार्यं यस्तु रोगवशान्मोहवशान्मोह
वशाद्रोपउपागतेः जपेन क्षालनीयः
स्याद्दानेन हवनेन च ध्यानेनापि सु
निश्चेष्टः स्नात्वा कर्म बलाबलमिति ना
रदपंचरात्रवचनात् तथा ग्रंथसूत

पि॰१
१९०

किनःपूजांवदाम्यागमवोधतो ज्ञात्वा
नित्यंचनिर्वर्त्यमानस्याक्रियथानुवेवा
ह्यपूजाक्रमेणैवस्थानयोगेपूजयेत् य
दिकामीनचेत्कामीनित्यंपूर्वं वदाचरे
त् ज्ञासिनोवक्षतेपूजायथैवागमवो॰
धितो लघ्वंवापरिवालवामर्थपात्रा
दिसाधनं पूजोदकेनकर्तव्यानचतो
पंचविधते नदासंपूजयेदेवंभावना
कुसुमादिभिःदोर्वोधकीप्रवक्षामिपू
जाभागमवोधितो मूर्खस्त्रीबालवृद्ध
यादुर्वोधाइतिभाविताःरत्नमंडपध
मादिचतु[illegible]गंबुजं मूलमूर्तिः
षडंगानितेषांपूजाविधीयते अन्ये॰
षांप्रोक्तासंक्षेपकर्मणि सर्वेषामेव
वसूनामत्नाभेभावनेवहि निर्मलः
नोदकेनापिपूर्णातत्याहनारदः तथा
पुनस्त्रिधापूजाउत्तमाधममध्यमात्र
धिकारिनिमित्ताभ्याविभिधेतेषान

धापुनः यागोपकरणैः कृत्स्नैः क्रियमा
णोत्तमामता यथालब्धैर्विनिष्पाद्य द्र
व्यैः पूजा तु मध्यमा पत्रपुष्पांबुनिष्पाद्या
पूजाधममसंतका विदित्वाखिलवेदा
र्थं ब्रह्मर्षिभिरकल्मषैः क्रियमाणा तु या
पूजा सात्विकी सा वित्तिदा राजर्षिभिस्त
पोनिष्ठै भगवत्स्ववेदीभिः या पूजा क्रि
यते सम्यग्राजसी सा सुखप्रदा स्त्रीबाल
वृद्धमूर्खाद्यै भक्तै रस्तुङ्मानसैः या पूजा
क्रियते नित्यं तामसी सा प्रकीर्तिता तथा
आराधनासमर्थश्चेद्ध्यात्स्वेन साधनं यो
जयेत्तु नैवेशा क्रांति कुर्यात्स्वेन दर्शनं नैवे
कल्पस्य विधेत्साधो पापात्मवनान्यथा
यस्तु भक्त्याप्रयत्नेन स्वयं पापचाखिलं
साधनं चाविधेहि द्वानुसमग्रफलं ल
भेत् योर्चयेद्विधिवद्भक्त्याचापरानीतै
र्वसाधनैः पूजाफलार्द्धमेवास्य न सम
ग्रफलं लभेत् कुंभसंभवः सुस्पः सम

शि।
२९१

र्यः कुर्वीतोत्तमैरेव साधनैः मध्यमो
मध्यमैरेव न्यूनो न्यूनैस्तपोधन ग्राप
ल्लभ्यात्समर्च्चापि न्यूनैरेव समाचरेत्तपू
जाकर्मविशेषेण देशकालानुसारतः
भविष्यपुराणे विभवे सति यो मोहान्न
कुर्याद्विधिविस्तरं न तत्फलमाप्नोति
प्रलोभाक्रान्तमानसः सुंदराचार्यशि
ष्येण श्रीनिवासेन धीमता प्रणीतायां
चंद्रिकायां प्रकाशोऽगमदष्टमः इति श्री
सुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना
श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्री
शिवार्चनचंद्रिकायामष्टप्रकाशः नि
त्यपूजाप्रयोगः तत्र श्रीमान्साधके
न्द्रो ब्राह्मे मुहूर्ते शयनात्तु दक्षिणांगे
न समुत्थाय पादपर्यंकं कृत्वा हस्तौ पा
दौ प्रक्षाल्य रात्रिवासः परित्यज्य धौ
तेवाससी परिधायाचम्य देवतायाम
मंदिरं संमार्ज्य गोमयेनोपलिप्य वि

ता मू=२

नंगनाक्षिभिरलं कृत्य तत्रस्थासनेसमु
विश्यपूजामुहूर्तेर्निर्माल्यमपकृष्यप्रा
णायामत्रयं ऋष्यादिन्यासत्रयपूर्वकंपू
र्वोदितपूजाविशिष्टपत्रादिनामूलमंत्रे
णत्रिरभ्यर्च्यपाद्यावमनीयंदत्वादेवा
यदंतधावनगंडूषमुखप्रक्षालनादि
दत्वापुनराचमनीयंनिवेद्यकराभ्यांप्रों
नायसूक्ष्मनिर्मलवस्त्रंदत्वास्वशिरसि
स्थितसहस्रदलकमलकर्णिकायांस्वी
गुरुं श्वेतवस्त्राभरणभूषितंवराभय
ज्ञानमुद्रापुस्तककरंचंद्रकोटिनिभं
सुप्रसन्नं श्वेतगंधानुलेपनंश्वेतमा
ल्यविभूषितंवामांकगतया रक्तवर्ण
यारक्तवस्त्राभरणगंधमाल्यविभूषि
तयावामकरधृतलीलाकमलयादेव्या
दक्षिणभुजेनालिंगितंत्रिनेत्रंशांतस्मि
तमुखंशिवरूपिणंध्यात्वातच्चरणा
रविंदयुगलस्तुतपीयूषधारयास्वदेह

ल=

स्व

शि०१
१९२
192

मभिषिक्तं संचिंत्य श्रीअमुकानंदना
थश्रीपादुकां पूजयामीति तदनु तर्पण
कृत्वा संकेतेन नाम्ना तत्स्थाने श्रीगुरु
भ्यो नमः गुरुपादुकाभ्यो नमः इति मंत्रे
णैवागंधादिभिर्मानसैर्बाह्यैर्वा संपूज्य
श्रानंदमानंदकरं प्रसन्नं ज्ञानस्वरूपं
निजभावयुक्तं योगींद्रमीड्यं भवरोगवै
द्यं श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि इति प्रणा
म्य हृन्मंत्रेण स्वहृदि लयं भावयेत् ततो
मूलाधारादि ब्रह्मरंध्रांतमुद्यत्सूर्यस
हस्रप्रभं सुषुम्नांतस्तेजोदंडनिभं मूल
मंत्रं ध्यात्वा तत्तेजसा व्याप्तं स्वशरीरं
संचिंत्य वक्ष्यमाणविधिना मूलमंत्रे
ण प्राणायामत्रयं कृत्वा वक्ष्यमाणऋ
ष्यादिकरषडंगन्यासान् विन्यस्य हृत्प
कमले वक्ष्यमाणरूपं देवं ध्यात्वा मान
सैरुपचारैः संपूज्य मूलमंत्रं यथाश
क्ति जपित्वा देवाय जपं समर्प्य स्तुत्वा

ध्यं

ये ि वरे शि श्री देवि बाले भवदा ज्ञयैव

प्रणम्य त्रैलोक्यचैतन्यमयादिदेव श्री

श्रीत्रिपुरे महेशि

पांकर त्वच्चरणान्ते येवा प्रातः समुत्था

पत्तव प्रियार्थं संसार यात्रामनुवर्त्तयि

ष्ये संसारयात्रामनुवर्त्तमानं त्वदाज्ञया

शंकर [illegible] देवदेव स्पर्द्धेति र।

स्कारस्कलित प्रमादभयानि मामि भवंतु

मातः

नाथ जानामि धर्मं न च मे प्रवृत्ति र्जाना

म्यधर्मं न च मे निवृत्तिः त्वयेन्द्रियाणाम

धिदेवतेन यथा नियुक्तोस्मि तथा करो

मि एतत्प्रार्थनस्लोका गणेशाद्युपास

कै स्वयायोग्यमूहनीयाः इति प्रार्थ्य दे

श्री

वीनामादाय समुद्रमेखले देवि पर्वत

स्तनमंडले विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पाद

स्पर्शं क्षमस्व मे इति भूमिं प्रार्थ्य श्वासा

बाले त्रिपुरे

नुसारेण तस्यां पादं निधाय श्री शिवं स्तु

दीयो स्याप्पपदे पदे स्त्रमंत्रं स्मरन् ग्रा।

माद्बहिर्नैरृत्यां याम्यां वा दिशि शरत्र

क्षेपदूरम तीत्य यथाविधि मलमूत्रं

त्रो

४

शि० १
१९३

193

स्नर्गत्वौचाचमनादिकं विधायानिषिद्ध
दिनेषु विहितं दन्तकाष्ठमादाय क्लीं काम
देवाय सर्वजनप्रियाय नमः इति मंत्रेण
दन्तधावनं विधाय दन्तकाष्ठं प्रक्षाल्य
पुरतः शुद्धदेशे परित्यज्य मूलमंत्रेण मु
खं प्रक्षाल्य कुशतिलपर्वगंधाक्षतकु
सुमधौतवस्त्राण्यादाय अस्त्राभिमंत्रित
शंकुनाशुचिस्थानात् मृत्तिकां च गृहीत्वा
स्नानार्थं गत्वा त्रिः मंत्राभिमंत्रितजलेन
तीरं गत्वास्त्रमंत्रेण मृत्तिकामादायास्त्र
मंत्रेणैवाभिमंत्र्य शिखामंत्रेण तृणादि
कं निरस्य मूलमंत्रेणाभिमंत्र्य तयाम्
त्तिकया मृद्धि दिपादांतं विलिप्य आधा
रः सर्वभूतस्य विष्णोरतुलतेजसः तद्रू
पाश्च ततोजाता आपः स्नाः प्रणमाम्यहं
इति तीर्थं जलं प्रणम्य वक्ष्यमाणसंमु
खीकरणमुद्रां बध्वा प्राणवायुं निरुंध
न् जलांतः प्रविश्य त्रीं ह्रीं निमज्योन्मज्य

वा

सौः अस्त्राय फट्
इति

प्रक्षाल्य तत्राल्पमस्त्रा
भिमन्त्रितं कुशादिकं
निधायोद्धृतजलेन
तीर्थद्वाह्निक दिशौचं
कृत्वा स्वशाखोक्तवि
धिना वैदिकस्नानं वि
धाय तदङ्गतर्पणं
कृत्वा तीरं

नाभिमात्रेजलेस्थित्वाग्रहेत्यादिश्रीशि
वप्रीत्यर्थंतांत्रिकस्नानमहंकरिष्ये इति
संकल्पंकृत्वामूलमंत्रेणप्राणायामत्रयं
मूलमंत्रस्यऋष्यादिकरषडंगन्यासांश्च
कृत्वास्वपुरतोजलेहस्तमात्रंचतुरस्रंती
र्थंपरिकल्प्यब्रह्मांडे [illegible]रतीर्थानिकरैः
स्पृष्टानितेरवे तेनसत्येनदेवेशतीर्थंदे
हिदिवाकर इतिसूर्यात्तीर्थंप्रार्थ्याक्रो
मित्यंकुशमुद्रयासूर्यमंडलंभित्वा गंगे
चयमुनेचैवगोदावरिसरस्वति नर्मदे
सिंधुकावेरिजलेस्मिन्संनिधिंकुरु इ
तिसूर्यमंडलात्तीर्थमावाह्यपुरःकल्पि
ततीर्थमंडलेसंयोज्यवक्ष्यमाणतीर्थ
शक्तिमंत्रेणशक्तिमावाह्यतांध्यायेत
तत्रसर्वानंदमयीमशेषदुरितध्वंसा
रुणांकप्रभांज्ञक्षोभोर्द्ध्वकरद्वयेनदध
तींपाशंसृणिंचक्रमात् दोर्भ्यांचामृत
पूर्णहेमकलशंमुक्ताक्षमालांवरंगं

हकारैर्वकारः ...
ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः = २

शि॰ १
२९४

गा सिंधुसरिद्द्वयादिसहितां श्रीतीर्थशा
क्तिं भजे इति तीर्थशक्तिं ध्यात्वा ...
... सर्वानंदमये तीर्थशक्ति एह्येहि
हि स्वाहा तीर्थशक्त्ये नम इति तीर्थशा
क्तिं पूज्य ॐ नमो भगवत्ति अंबे अंबि
के अंबालिके महामालिन्ये ह्येहि भग
वत्ति अशेषतीर्थालवाले ह्रीं श्रीं शिव
जटाधिरूढे गंगे गंगांबिके स्वाहेति मंत्रे
ण सप्तवारमभिमंत्र्य तत्र ह्रींकारेण लोड्य
... वमिति धेनुमुद्रयामृतीकृत्य कवच
मंत्रेण वगुंठनमुद्रया वगुंठ्य अस्त्रमंत्रे
ण छोटिकाभिः संरक्ष्य तत्र सचक्रं सां
गावरणं देवं ध्यात्वा जलमयैः पंचोप
चारैः संपूज्य मूलमंत्रेण सप्तवारमभि
मंत्र्य तत्र मूलमंत्रं जपन् हृदि देवं स्म
रन् त्रिर्निमज्योन्मज्य कुंभमुद्रां बध्वा
मूलमंत्रेण स्वशिरसि त्रिवारमभिषिच्य
जलं विसिसृक्षोः निखिलं विघ्नं मुद्गः अं

जल

ॐ

ॐ प्रजापतेः मतरः सर्वभूतानामापो दे
व्यः पुनंतु मां वंडं इति स्वशिरः प्रोक्ष्य ।
अलक्ष्मीर्मलरूपा या सर्वभूतेषु संस्थि
ता क्षालयंति निजस्पर्शादापो नित्यं पु
नंतु मां इति मंत्रेणचात्मानमभ्युक्ष्य
मे केशेषु दौर्भाग्यं पसीमंते यच्च मूर्द्धनि ल
लाटे कर्णयोरक्ष्णोरापस्तद्घ्नंतु वो न
मः इति प्रणम्य मूलमंत्रेण स्वाहांतेन ।
त्रिराचम्य मूलेन च त्रिः संतर्प्य देवं वि
७२
सर्ज्यतीमागत्य धौते वाससी परिधायो
रू करौ च मराङ्घ्रिश्च प्रक्षाल्याचम्य स्व
वर्णविहितं तिलकमादौ विधाय शि
वभक्तश्चंगभूतं भस्मत्रिपुण्ड्रधारणं कु
र्यात्तत्राग्निहोत्रोद्भवं वाह्याग्न्युद्भवं वा
पूर्वोक्तविधिनावक्ष्यमाणविधिनावा
संस्कृतं शिवाग्नावंतरिक्षे गृहीतं कपि
लागोमयपिंडं शुष्कं मूलमंत्रेण दग्धं
देवोद्वासनात्पूर्वमेव गृहीतमप्यक्ता

शि०।
१९५

शास्त्रस्तु तु गन्धच न्दनादिना त्रिपुड्र धारणं

195

त्रिपञ्चकरहितंवस्त्रेणशोधितंकर्पूरादि
सुवासितंभस्मसंगृह्यसंस्थाप्यतेनवा
त्रिपुंड्रधारणंकुर्यात् नमस्कारस्तुमू
लमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसि
पिप्पलादऋषयेनमः मुखेगायत्रीछं
दसेनमः हृदयेश्रीरुद्रायदेवतायैनमः
गुह्येअग्निबीजायनमःपादयोःभस्म
शक्तयेनमःममोक्षार्थेभस्मधारणे
विनियोगःइतिऋष्यादिन्यासंविधाय
अंगुष्ठयोःकलायनमःहृदयायनमः
तर्जन्योःकलविकरणायनमःशिर
सेस्वाहा मध्यमयोःबलविकरणाय
नमःशिखायैवषट् अनामिकयोःब
लप्रमथनायनमःकवचायहुं कनि
ष्ठयोःसर्वभूतदमनायनमःनेत्रायवौ
षट् करतलपृष्ठयोःमनोन्मनायनमः
अस्त्रायफट् इतिविन्यस्यहृदयशिरः
शिखाकवचनेत्रेषुप्रागुक्तान्येवमं

त्र॰२

त्रानुचिन्त्यस्यास्त्रमंत्रेणनालयंदद्यास्त्रिवं
धनंचकृत्वाबिभूत्तेभू तिमानासिद्दा
मदेव:सदाशिव:रक्षाबंधस्त्वयादेविर
क्षमामनघेसदाइतिविभूतिंप्रणम्यदे
सद्योजातंप्रपद्यामिसद्योजातायवैन
मोनम:भवेभवेनातिभवेभजस्वमांभ
वोद्भवायनम:वामदेवायनमोज्येष्ठा
यनमोरुद्रायनम:कालायनम:कल
विकरणायनमोबलविकरणायनमोब
लायनमोबलप्रमथनायनम:सर्वभूत
दमनायनमो म नोन्मनायनमःअघोरे
भ्योघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्य:सर्वत:श
र्वसर्वेभ्योनमस्तेअस्तुरुद्ररूपेभ्य:तत्पु
रुषायविद्महेमहादेवायधीमहितन्नो
रुद्र:प्रचोदयात्ईशान:सर्वविद्यानामी
श्वर:सर्वभूतानांब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधि
पतिर्ब्रह्मशिवोमेअस्तुसदाशिवोमिइतिमं
त्रान्पठित्वाविभूतिमादायवामकरेनि

शि० घायभस्माभिमंत्रणमंत्रस्यऋष्यादि
१९६ न्यासंकुर्यात् ततःशिरसि अथर्व
196 ऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः
हृदयेश्रीरुद्रायदेवतायैनमः इतिवि
न्यस्य अग्निरितिभस्मवायुरितिभस्म
जलमितिभस्मस्थलमितिभस्मव्यो
मेतिभस्मसर्वंहवाइदंभस्ममनएता
नि चक्षूंषिभस्मानि इत्यभिमंत्र्य ॐ
आपोवाइदंसर्वंविश्वाभूतान्यापःप्राणा
आ वाआपःपशवआपोऽन्नमापोऽमृतमापः
संम्राडापोविराडापश्छंदांस्यापोज्यो
तींष्यापःसत्यमापःसर्वादेवताआपो
ॐ भूर्भुवःस्वरापॐइतिमंत्रेणाद्भिःसंसि
ओ च्यमानस्तोकेतनये आयुषिमा। येमान
नोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः मानोवी
रान्रुद्रभामिनोवधीर्हविष्मंतःसदमि
त्वाहवामहे इतिमंत्रेणसंमृज्यद्विधा। ज्य
कृत्वाएकेनभागेनईशानःसर्वविद्या

नाभिमिति प्रागुक्तमंत्रेण शिरसि तत्पुरुषा
येति मंत्रेण मुखे अघोरेभ्य इति मंत्रेण
बाह्वोः वामदेवायेति मंत्रेण कंठादिना
भ्यं तेस सद्योजातं इति मंत्रेण ऊरुमूला
दिपादपर्यंतं इति सर्वांगेषु भस्मोद्धू
लनं कृत्वा हस्तौ प्रक्षाल्य द्वितीयभाग
मादाय तस्मा व्रह्मत देत त्पाशुपतं प
शुपाश विमोक्षाय इति मंत्रेण एकाद
शवारमभिमंत्र्य शिरसि ॐ ऐं ह्रीं हरं गों
नमः शिवाय ललाटे ब्रह्मणे नमः हृ
दये हव्यवाहनाय नमः नाभौ स्कंदाय
नमः कंठे पूष्णे नमः दक्षिणबाहुमूले
रुद्राय नमः बाहुमध्ये आदित्याय नमः
मणिबंधे चंद्राय नमः वामबाहुमूले वा
मदेवाय नमः इति त्रिपुंड्रधारणं कृत्वा
वैदिकसंध्यां कृत्वा तांत्रिकसंध्यां कुर्या
त् अथ भस्मधारणविधिस्त्रैवर्णिका
नामेव अन्येषां तु पंचाक्षरेण मूलमंत्रे

शि॰१ एवंत्रिपुंड्रधारणंकार्यमिति ॥ अथ तां
१९७ त्रिकसंध्या तत्रमूलमंत्रेणशिखांब
ध्वामूलेनैवप्राणायामंत्रयंकृत्वामूल
श्री मंत्रस्य ॥ आदिकरषडंगन्यासान्वि
न्यस्यस्वपुरतोधेनुमुद्रयाजलममृती
कृत्यमूलमंत्रेणाष्टवारमभिमंत्र्या
तज्जलबिंदुभिः कुशैरकारादिक्षका
रांतैरेकपंचाशदक्षरैः सबिंदुभिः प्र
त्यक्षरंस्वशिरः प्रोक्ष्यमूलेनचत्रिः प्रो
क्ष्यसूर्य्यमंडलेयथोक्तरूपंदेवंध्यात्वा
दक्षिणकरेणजलमादायवामकरा
ग्रेणस्पृशन्लंवंरंयंहंइतिपांचभौति
कबीजैः सप्तवारमभिमंत्र्यमूलमंत्रे
णचत्रिरमभिमंत्र्य तज्जलंवामकरे
निधायतत्क्षलितबिंदुभिर्मूलमंत्रेण
दक्षिणकराग्रेणस्वशिरसित्रिः प्रोक्ष्या
वशिष्टंवामकरस्थंजलंवामनासास
मीपंनीत्वातेजोमयवामनासारंध्रे

तः प्रविष्टं ध्यात्वा तेन जलेन स्वदेहां = १

णास्वदेहांतस्थंसकलकलुषंप्रक्षाल्य
कृष्णवर्णंतज्जलंदक्षिणनासारंध्र
विनिर्गतंविभाव्यदक्षिणकरेणाद्
यस्ववामप्रभागेवज्रशिलायां ॐ श्रीं
पशुहुंफट् इतिपाशुपतास्त्रमंत्रेणमास्फा
ल्यहस्तौप्रक्षाल्यपुनर्दक्षिणकरेणज
लमादायदक्षिणनासारंध्रेणप्रविश्य
चंद्ररंध्रस्थचित्तचंद्रमंडलमध्यगतपी
यूषसिंधौमिलित्वातन्मयेनराजरंतः
विवरान्नेत्राभ्यांविनिर्गतंविभाव्यतज्ज
लंवामकरेनिधायतज्जलविंदुभिः ॐ
अमृतमालिनीस्वाहा इतिमंत्रेणस्वशि
रसिप्रोक्ष्यमूल [illegible]
[illegible] मूलमंत्रेणत्रिराचम्यांजलिनाजल
मादायोत्थायमूलमंत्रंवक्ष्यमाणगाय
त्रींवासमुच्चार्यश्रीमहादेवएषतेअर्घः
स्वाहा इतित्रिरर्घांजलिं सूर्याभिमुख
मुत्क्षिप्यमूलमुच्चार्यश्रीरुद्रंतर्प्पयामि

स्वाहा नामित्रिनैर कपार्दिजाने

नमइतित्रिःसंतर्प्य प्राग्वत्प्राणायामा
दिकं कृत्वा सूर्यमंडले देवं ध्यायन् ॐ
तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि
तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् इति रुद्रगायत्री
यथाशक्ति जपित्वा मूलमंत्रं चाष्टोत्त
रशतं जपित्वा जपं समर्प्य कृत्वा प्रण
म्य सूर्यमंडलाद्देवं स्वहृदि विसृज्य श्री
गुरुं प्रणमेदिति त्रिषु कालेषु तांत्रिक
संध्याविधिः गणेशाद्युपासकैरप्युक्त
रीत्या तत्तन्मंत्रेण संध्या कार्या ततस्त
पेत्र्यार्घदानजपं तत्तन्मूलमंत्रजपश्च
विशेषः ग तत्गायत्री तत्तत्कल्पोक्तैवा
त्र संध्यालोपो न कर्तव्यः प्रभो राज्ञे
वमेव हि दीक्षितः संध्याहीनो न दी॰
क्षाफलमश्नुते इति शिवरहस्यवच
नात्संध्यात्रयमावश्यकमिति ततः
प्रातःसंध्यानंतरं वैदिकतर्प्पणं निर्व
र्त्य स्वपुरतो बंधेनुमुद्रया जलममृती

हृत्पत्तत्रसचक्रेसांगावरणंदेवंध्यात्वा
मूलमंत्रमुच्चार्यश्रीरुद्रंतर्प्पयेस्वःयामि
नमइत्यष्टोत्तरशतवारंतदर्धमष्टाविं
शतिवारंवादेवस्यमुखकमलेपरमाम्
तबुध्यातत्तीर्थजलैःसंतर्प्यावरणदे
वताश्चअमुकंतर्प्पयामिनमइतिप्रत्ये
कमेकैकांजलिनासंतर्पयेदेवंस्वहृदिवि
सर्ज्यतीर्थंचसूर्येविसर्ज्यगुरुंदिक्पत्ति
ग्रहान्प्रणम्यशुद्धोदकपूर्णपात्रमादा
यहृदिस्थदेवतांस्मरन्मौनीस्वपदमा
त्रहृदिः स्तोत्रादिकंपठन्स्वगृहंगच्छेत्
ततोद्वारिस्थितउँदेवत्वंप्रकृतेश्चिंतया
याक्रांतमभून्मम तन्निःसारयचित्तान्मे
पापंफट्फट्तेनमः सूर्यःसोमोयमःका
लोमहाभूतानिपंचचएतेशुभाशुभस्ये
हकर्मणोनवसाक्षिणःइतिपठित्वाहूं
फडितिद्वौर्घटस्यापार्श्वेद्वयमूर्ध्वम
धश्चावलोक्यसुमनाभूत्वागृहांतः

शि०। प्रविश्यांगणे स्थित्वा पादौ प्रक्षाल्याच
१९९ म्यांगणभूमौ गोमयेनोपलिप्तायां सिं
दूरादिना रचितकजमंडलमध्ये स्वा
सनमास्तीर्य ह्रीं आधारशक्तिकम
लासनाय नमः इत्यासनं संपूज्य तत्र
प्राङ्मुख उपविश्य वक्ष्यमाणसूर्य
मंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
शिखायां कवये नमः अस्य सूर्यमंत्रस्य ब्रह्मऋषये नमः मु
खे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीसूर्य
यदेवताये नमः इति विन्यस्य सूर्यार्घ
दाने विनियोगः इति कृत्वा जलं वेदे
त हं अस्त्राय फट् इति करयोर्विन्य
स्य तानेव मंत्रानू हृदयादि अंगुष्ठयोः ह्रां हृ
दयाय नमः तर्जन्योः ह्रीं शिरसे स्वाहा म
ध्यमयोः ह्रूं शिखायै वषट् अनामि
कयोः ह्रैं कवचाय हुं कनिष्ठिकयोः
ह्रौं नेत्राय वौषट् करतलपृष्ठयोः हः
अस्त्राय फट् इति करयोर्विन्यस्य तान्

नेवमंत्रान्हृदयेशिरसिशिखायांकव
चेनेत्रस्थानेषुविंस्यास्त्रमंत्रेणताल
त्रयंदशदिग्बंधनंचकृत्वारक्तांबुजा
सनमशेषगुणैकसिंधुंभानुंसमस्त
जगतामधिपंभजामि पद्मद्वयाभय
वरान्दधतंकराब्जैर्माणिक्यमौलि
मरुणांगरुचिंत्रिनेत्रं इतिसूर्यंतन्मं
डलेसांगावरणंध्यात्वास्वपुरस्थ्वतुर
स्रवृत्तत्रिकोणात्मकंमंडलंकृत्वाश्री
सूर्यार्घाधारमंडलायनमइतिमंडलं
संपूज्यतत्रसाधारं प्रस्थजलग्राहिता
म्रपात्रंनिधायसूर्यमंत्रेणशुद्धोदके
नापूर्यतिलयवसर्षपश्यामाकतंडु
लकुशाग्रगंधाक्षतरक्तपुष्पाणिरक्त
चंदनंचनिक्षिप्यकुशैराच्छाद्यतत्पात्रं
कराभ्यामाच्छादयन्सूर्यमंत्रमष्टोत्त
रशतंजपित्वाजानुभ्यामवनींगतःत
त्पात्रंकराभ्यामामस्तकमुद्धृत्यपूर्वो

शि॰१ २०० 200

न=२

करूपं सूर्य निजेष्टदेवत्तामेदेन ध्या

पन ह्रीं ह्रीं सः सग्रहराशिनक्षत्रयोग

करणपरिवतासन संस्थिं श्रीसूर्याए

षत्तेअर्घः स्वाहा इति सूर्यार्घं दत्वात

न्मंत्रं यथाशक्तिजपित्वा सूर्यंकत्वा

प्रणाम्य पूर्वमंडपद्वारं गत्वा तत्रवक्ष्यमा

णविधिना सामान्यार्घसंस्थाप्य तद

शंको त्तामप्रादिपात्रस्थं जलं धेनुमु

द्रामृतीकृत्य तेन जलेन वा पूजा मंड

पस्य द्वारं प्रोक्ष्य द्वारस्या ईशा खायां उ

विघ्नायनमः तद्दक्षिणे महालक्ष्मीनमः

वामे सरस्वत्यै नमः पुनर्मध्ये द्वारश्रि

यै नमः द्वारस्य वामदक्षिणशाखयोः

गंगणपतये नमः क्षं क्षेत्रपालायनमः

शंखनिधिवसुधाराभ्यां नमः पद्म

निधिवसुमतीभ्यां नमः मायाशक्त्यै

नमः विद्युत्तये नमः गंगायै नमः यमु

नायै नमः धात्रे नमः विधात्रे नमः दे॰

या=४

जा

मध्ये

श्ा के वाराहै इन्द्राणै

भृंङ्गिरिटये नमः स्कन्दाय नमः इति द्वारपालौ संपूज्य दक्षिणद्वारं गत्वा तथैवार्घाम्बुभिरभ्युक्ष्य विघ्नादि देहल्यन्तमभ्यर्च्य द्वारपार्श्वयोः

तिदेहल्यंतं क्रमेण संपूज्य अर्घं देहल्यै नम

तस्याः वामदक्षिणयोः नंदिने नमः

महाकालाय नमः इति द्वारपालौ संपू

ज्योत्तरद्वारं गत्वा तदर्घांबुनाभ्युक्ष्य वि

घ्नादिदेहल्यंतं प्रोक्तक्रमेण संपूज्य द्वा

रपार्श्वयोः गणेशाय नमः वृषभाय न

मः इति द्वारपालौ संपूज्य पूर्वद्वारं ग

त्वा तथैवाभ्युक्ष्य विघ्नादि देहल्यंतम

भ्यर्च्य द्वारपार्श्वयोः उमायै नमः चंडे

श्वराय नमः इति द्वारपालौ संपूज्य वे

त्रहस्तानंद सुनंद चंड प्रचंड बल प्रबलः

भद्र सुभद्राख्याः प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमे

ण पूज्याः गणपत्यैस्तु वक्रतुंडैकदं

ष्ट्र महोदर गजानन लंबोदर विकट

विघ्नराज धूम्रवर्णाख्याः प्रतिद्वारं

पूज्याः शाक्तमोरेस्तु ब्राह्म्याद्यष्टमात

रः प्राग्वत्पूज्याः पुनः पश्चिमद्वारं ग

त्वास्त्रमंत्रेण तालत्रयपूर्वकं द्वारमू

श्ा के ब्राह्मी माहेश्वरी

श्ा कौमारी वैष्णवी

श्ा चामुण्डायै २ श्रियै २

सुनन्द

ये भूता॰ ५

पि॰ १
२०१

दूर्वासर्षपाक्षतकुसुमान्यादायास्त्रमं
त्रेणसंप्रोक्ष्याभिमंत्र्य अपक्रामंतु भू
तानि पिशाचाः प्रेतगुह्यकाः ये चात्र
निवसंत्यन्ये देवता भुवि संस्थिताः अ
पसर्पंतु ते भूता ये भुवि संस्थिताः ये भूता
विघ्नकर्तारस्ते नश्यंतु शिवाज्ञया इ
त्यनेनैव मंत्रं जपन् नाराचमुद्रया मंड
पांतः प्रक्षिप्यत स्मान्निर्गच्छतो विघ्न
संघातनाशाय वामांगसंकोचेन मार्गं द
त्वास्त्रमंत्रं स्मरन् वामपा[illegible]त्रये
ण भौमानूर्द्ध्व दृष्टि तालत्रयेणांतरि
क्षगान् निमेषदृष्ट्यावलोकनेन दिव्या
न्विघ्नानुत्सार्य दक्षिणपादपुरस्सरं
देहलीमुल्लंघ्य वाससा द्वारमाच्छा घ
घ पंचगव्यार्घतोयाभ्यां घंटावादन
पूर्वकं मंडपाभ्यंतरं प्रोक्ष्य मंडपस्य
नैर्ऋतकोणे वास्तुपुरुषाय नमः त
त्रैव वास्त्वधीशाय ब्रह्मणे नमः इति

र्ष्णि घात

संपूज्य मंडपस्य ईशानकोणे रक्तवर्णं
परक्तद्वादशाशक्तिसहिताय श्रीदीप
नाथाय नमः इति दीपनाथं संपूज्य ॥
ॐ तीक्ष्णदंष्ट्र महाकाय कल्पान्तदह
नोपम भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दा
तुमर्हसि इति भैरवाज्ञां गृहीत्वा अस्त्राय
फडिति मंडपमध्ये स्थापूजा वेदीग
त्वात्तत्रस्यासनस्थानं मूलमंत्रेण वी
क्ष्यास्त्रमंत्रेण प्रोक्ष्य तेनैव मंत्रेण कु
शैस्त्रिः संताड्य कवचमंत्रेणाभ्युक्ष्य
तत्र चैलाजिनकुशोत्तरं हस्तद्वयमा
त्रं चतुरस्रं चतुरंगुलोच्छ्रितं स्वासनमास
नमास्तीर्य मूलमंत्रेण द्वादशाधाभि
मंत्रितजलेनाभ्युक्ष्य शिरसि मेरुपृ
ष्ठऋषये नमः मुखे सुतलं छन्दसे न
मः हृदये पृथिव्यै देवतायै नमः
आसने विनियोगः इति कृताञ्जलि
र्वेदादिनिजस्य पाद्यादिकं विन्यस्य पृष्ठि

शि० २०२

त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृ
ता त्वं च धारय मां नित्यं पवित्रं कुरु
चासनं इत्यासनमभिमंत्र्य ह्रीं आधा
रशक्तिकमलासनाय नमः इति आ
सनं संपूज्य तत्र प्राङ्मुख उदङ्मुखो
वा पद्मस्वस्तिकवीरसिद्धान्यतमेना
सनेनोपविश्य आसनस्य स्वस्तिद
क्षिणाग्रकोणादिचतुष्कोणेषु प्राद
क्षिण्येन गं गणपतये नमः दुं दुर्गायै
नमः सं सरस्वत्यै नमः क्षं क्षेत्रपाला
य नमः इति संपूज्य गंधपुष्पाक्षता
दीनि पूजाद्रव्याणि स्वदक्षिणाग्रको
भागे निधाय ह्रां हूं फट् इति दिव्यदृ
ष्ट्यावलोक्य कपूराद्यैर्वासितशुद्धो
दकपूर्णं वामभागस्थं कुंभं आं इति
वामपाणिनास्पृशन् दक्षिणकरां
गुष्ठाग्रेण स्रौं इति कुंभस्थजलं सं
स्पृश्य रं इति दीपशिखां स्वाकारं

प्रक्षाल्य कृतांजलिर्वामे गुरुभ्यो न
मः दक्षिणे गणपतये नमः अग्रे श्री
महादेवाय नमः इति प्रणम्य चंदन
सुगंधपुष्पाण्यस्त्रमंत्रेणमर्दयित्वा क
रोसु रभी कृत्य तत्सुरभ्यं इतिदीप्य शि
खां वामकरेण स्वमूर्द्ध्नि परिभ्रमय्य पि
त्वा घ्राणयेत्तिभ्यः सर्वे बिल्वपर्यान्तुमे
मांहिंसंति हिंसकाः मृत्युरोगभयक्ले
शाः पतंतु रिपुमस्तके इति पठित्वास्त्रमं
त्रेण नाराच मुद्रये शान दिशि दूरे प्रक्षि
प्यास्त्रमंत्रेण पुनः करावन्योन्य मार्ज
नेन संशोध्यास्त्रमंत्रेणैव दत्तालत्र
यमंगुष्ठ तर्जन्युत्थ शब्देन दशदिक्षु बं
धनं कृत्वास्त्रमंत्रेण त्रिशूलमुद्राबि
मुद्रितो व्यस्तस्तोमणिबंधेनान्योन्यमं
पृक्तो करौ स्वमूर्द्ध्नि परितः प्रादक्षि
ण्येन त्रिर्भ्रामयन्नग्निप्राकार त्रयं वि
धाय तन्मध्यगतमात्मानं संचिंतयेत्

बालायाः पूज्यते = श्री बालायै त्रिपुरायै नमः इति बालायाम्

तो

च

च

अमुकदेवतापूजादियोग्यता सिद्ध्यर्थं भूतशुद्धिं करिष्ये इति संकल्प्य

समारणविधिनामूलमंत्रेणप्राणाया
म त्रयंकृत्वाभूतशुद्धिंकुर्यात्त ता
त्रपादादिजानुपर्यंतंपृथिवीस्थानं
चतुरस्रंवज्रलांछितंपीतवर्णंब्रह्म
देवतंनिवृत्तिकलाधिष्ठितंलंबी
जयुक्तंध्यात्वाजान्वादिनाभिपर्यंतं
मपांस्थानमर्द्धचंद्राकारंश्वेतवर्णं
पद्मद्वयेपि पद्मलांछितंविष्णु
देवतंप्रतिष्ठाकलाधिष्ठितंवंबी
जयुक्तंध्यात्वानाभ्यादिकंठपर्यंतंव
न्हिस्थानंस्वस्तिकोपेतंत्रिकोणाका
रंरक्तवर्णंरुद्रदेवतंविद्याकलाधि
ष्ठितंरंबीजयुक्तंध्यात्वाकंठादिभ्रू
मध्यपर्यंतंवायुस्थानंषट्कोणाकारंषट्
बिंदुलांछितंधूम्रवर्णंकृष्णवर्णं
मीश्वरदेवतंशांतिकलाधिष्ठितंयं
बीजयुक्तंविचिंत्यभ्रूमध्यादिब्रह्मरं
ध्रांतमाकाशस्थानंवृत्ताकारंध्वज

ष

लांछितं धूम्रवर्णं सदाशिवदेवतं शां
त्यतीतकलाधिष्ठितं हंबीजं युक्तं ध्या
त्वा तत्र पंचभूतमये देहे धर्मकंदसंभू
तं ज्ञाननालकमैश्वर्याघष्टदलोपेतं
परवैराग्यकर्णिकं स्वहृदयारविंदं वि
भाव्य तत्कर्णिकायां जीवात्मानमारा
ग्रमात्रं प्रदीपकलिकाभासुरमनादि
मलसंछन्नपरचिद्रूपं संचिंत्य प्राणु
क्तरूपेण मूलाधारात्कुंडलिनीमु॥
त्थाप्य सुषुम्णावर्त्मना मूलाधाराघ
नाहतांतं तच्चक्रगतवर्णं वर्णाधिदे
वताः ग्रसंती हृदयकमलमानीय तत
या कवलीकृतं जीवात्मानं ध्यापनसु
षुम्णावर्त्मना बि[illegible]दिचक्रस्थवर्ण
वर्णाधिदेवताकं दंवकं जीवात्मानं सं
योज्य कुंडलिनी स्वस्थानमानीयतं ।
लयसंहारं कुर्यात् तत्र पृथ्वीस्थाने
पादेंद्रियगमनक्रियागंतव्यगंधघ्रा

मूलाधार स्वाधिष्ठान मणी
पूरकानाहतय

शुद्धा

ग्रसन्ती ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा तत्र स्थित सहस्रदलकमलकर्णिका मध्यवर्तिनि
परमात्मज्योतिषि सावर्णविरताधिदेवता — ६

शि०। एष ध्वीब्रह्मानिवृत्तिसमानवान्सं
२०४ स्मृत्य ओं ह्रां ब्रह्मणे पृथिव्यधिपतये
निवृत्तिकलात्मने हुं फट्स्वाहा इ
त्तिमंत्रेण तान्सर्वान्कुंडलिनी द्वारा
अपां मध्ये संहरेत् ततो पां स्थाने ह।
स्तदानंदात्तब्यरस रसना जलविष्णु
प्रतिष्ठादानां संचिंत्य ओं ह्रीं विष्णवे
जलाधिपतये प्रतिष्ठाकलात्मने हुं
फट्स्वाहा इति तान्सर्वान्कुंडलि
नी द्वारा बह्नितत्वे संहरेत् ततो ब
ह्नि स्थाने पायु विसर्ग विसर्जनीय
रूप चक्षु बह्नि रुद्र विद्याख्याना न्सं
स्मृत्य ओं ह्रूं रुद्राय तेजो धिपतये वि
द्याकलात्मने हुं फट्स्वाहा इति मं
त्रेण तान्सर्वान्वायुमंडले संहरेत्
ततो वायुस्थाने उपस्थानंदत्वक्‌द्विष
यस्पर्शी ग्रन्थवायुध्वीश्वर शांत्याख्या
नान् संस्मृत्य ओं ह्रैं ईश्वराय वाय्व

वा

धिपतये शांतिकलात्मने हूं फट् स्वा
हा इति तान् सर्वानाकाशस्थाने सं
हरेत् ततश्चाकाशस्थाने वद न
वक्तव्य शब्दश्रोत्राकाशसदाशिवशां
त्यतीतप्राणान् संस्मृत्य ॐ ह्रौं सदा
शिवायाकाशाधिपतये शांत्यतीतक
लात्मने हूं फट् स्वाहा इति तान् सर्वा
न् कुंडलिन्यां संहृत्य तां बिंदुशक्तौ बिं
दुशक्तिं नादशक्तिं परशक्तौ प्रणवेन
संहृत्य ॐ ह्रीं हूं फट् स्वाहा इति तां पर
शक्तिं पूर्वोक्तपरमात्मनि संयोज्य के
वलशरीरे वामकुक्षौ पापपुरुषं चिंत
येत् यथा वामकुक्षिस्थितं पापपुरु
षं कज्जलप्रभं ब्रह्महत्याशिरस्कं धं
स्वर्णस्तेयभुजद्वयं सुरापानहृदा पु
रं गुरुतल्पकटिद्वयं तत्संसर्गिपद
द्वयं मंगप्रत्यंगपातकं उपपातक
रोमाणं रक्तश्मश्रुविलोचनं खड्ग

(margin, left): कौ नादश

(margin, right): ललाटमध्यं नीत्वा तत्रत्य इति [illegible]

चर्मधरंकुद्दंकुक्षौपापंविचिंतयेत् ॥ इ
तिपापपुरुषंसंचिंत्यवामनासारंध्रेः
णवायुमापूर्यनाभिस्थषट्कोणका
रेवायुमंडलेसंयोज्यतत्रयमितिवायुवी
जंकृष्णवर्णंसंचिंत्यकुंभकेनयंबीजंवी
जमावर्तयन् तदुद्भूतेनप्रचंडवायु
नासपापपुरुषंस्वदेहंसंशोष्यतंवायु
दक्षिणनासयाविरेच्यपुनर्दक्षिणना
सयावायुमापूर्यमूलाधारेसंयोज्यत
त्रस्थवह्निमंडलेरमितिवह्निबीजं
रक्तवर्णंविचिंत्यकुंभकेनरमितिबी
जमावर्तयंस्त ॥ दुत्थितेनमहावह्नि
नासपापपुरुषंस्वदेहंसंदह्यपापपु
रुषभस्मनासहितंवायुंवामनासया
विरेच्यपुनर्वामनासयावायुमापूर्य
ब्रह्मरंध्रेसंयोज्यतत्रस्थितचंद्रमंड
लेवमित्यमृतबीजंशुक्लवर्णंसं
चिंत्यकुंभकेनवंबीजमावर्तयंस्त

न्त्रिः सृतामृतधारयास्वदेहभस्मसंसि
च्यतं वायुं दक्षिणनासया विरेच्य पुन
र्दक्षिणनासया वायुमापूर्य मूलाधा
रस्थपार्थिवमंडले संयोज्य तत्र लमि
ति पृथ्वीबीजं पीतवर्णं संचिंत्य कुंभ
केन लं बीजमावर्त्य पँस्तदुद्भूतेन ते
जसामृतप्लावितं भस्म घनीकृत्य तं
वायुं वामनासया विरेच्य पुनर्वामना
सया वायुमापूर्य मूलाधारस्थ विंदुम
ध्ये मायाबीजं स्फुरद्बालार्कवर्णं संचिं
त्य कुंभकेन मायाबीजमावर्त्त पनत्ते
नकस्वरणायवसमेतं स्वदेहं निष्प
न्नं विभाव्य तं वायुं दक्षिणनासया
विरेचयेदिति स्थूलशरीरं निष्पाद्य सू
क्ष्मशरीरं निष्पादयेत् तद्यथा तत्र
पूर्वोक्तसहस्रारकमलस्थपरमात्मनः
सकाशात्सकलजगत्सिसृक्षाविजृं
भितपरब्रह्मेच्छारूपिणीं परशक्तिं गौ

ह्रीं नमः इति परमात्मनः सकाशा
त्स्वस्थानमानीयततो नादशक्तिं
ततो बिंदुशक्तिंप्रणवेनसंह्णत्वाबिं
दुशक्तेः सकाशात्तसकलजगत्स
ष्टिहेतुमूर्त्तां कुंडलिनीं प्रणवेन निः
सार्यततः ॐ ह्रौं सदाशिवायाकाशा
धिपतयेशांत्यत्तीतकलात्मनेन
म इति मंत्रेण शांत्यतीतसदाशिवा
काशश्रोत्रशब्दवत्कव्यवदनवा।
व आकाशस्थानेस्थापयेत्ततत
आकाशमंडलात् ॐ ह्रैं ईश्वराय
वायुधिपतये शांतिकलात्मनेन
म इति मंत्रेण पानशांतीश्वरवायु
स्पर्शव्यस्पर्शतद्विषपानंदोपस्थ।
न्वायुस्थानेस्थापयेत् ततो वायु
मंडलात् ॐ ह्रूं रुद्राय तेजोधिपत
ये विद्याकलात्मने नमः इति मंत्रे
ण व्यानविद्यारुद्रतैं श्चक्षूपविस

ज

रू

जनीयविसर्गपापूनग्निस्थाने स्था
पयेत् ततोग्निमंडलात् ॐह्रीं वि
श्वजलाधिपतयेप्रतिष्ठाकला
त्मनेनम इतिमंत्रेणादानप्रतिष्ठा
विस्फजलरसनारसदातत्मादानह
स्तानपांस्थाने स्थापयेत् ततोजल
मंडलात् ॐह्रीं ब्रह्मणेपृथिव्याधि
पतयेनिवृत्तिकलात्मनेनम इति
मंत्रेणसमाननिवृत्तिब्रह्मपृथिवी
घ्राणगंधगंतव्यगमनक्रियापादें
द्रियाणिपृथिवीस्थाने स्थापयित्वा
नादशक्ति बिंदुशक्तिपरशक्तीनां
प्रणवेनस्वदेहेव्याप्तिंविभाव्यसोह
मितिमंत्रेणाब्रह्मरंध्रस्थपरमात्म
नःसकाशात्तकुंडलिन्याजीवात्मा
नंसंहृत्तवर्णाधिदेवतासहितमा
त्मास्विकेषुतत्तद्वर्णवर्णाधिदेव
ताःस्थापयन् हृदयकमलेजीवात्म

हृदयकमलमानीय

शि।
२०७

नं स्थापयित्वा कुंडलिनीं सुषुम्णामा
र्गेण मणिपूरकादिचक्रेषु तत्तद्वर्ण
वर्णाधिदेवताः स्थापयन् मूलाधा
रं नीत्वा तत्र तां स्थापयेत् ततः स्व
शरीरं निरस्तसकलकलुषं तेजोरू
पं देवताराधनयोग्यं विभाव्य प्राणप्र
तिष्ठां कुर्यात् अथ प्राणप्रतिष्ठामाप
प्या शिरसि ब्रह्मविष्णुशिवेभ्यः ऋ
षिभ्यो नमः मुखे ऋग्यजुःसामभ्यः
छंदोभ्यो नमः हृदये परा प्राणशक्ति
देवतायै नमः गुह्ये आं बी[illegible]जाय न
मः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः नाभौ क्रों
कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम
प्राणप्रतिष्ठार्थे विनियोगः इति कृ
तांजलिर्वदेत् ततः अं आं ह्रीं क्रों अं
कं खं गं घं ङं आकाशवाय्वग्निसलि
लपृथिव्यात्मने आं हृदयाय नमः उं
आं ह्रीं क्रों [illegible] शब्दस्पर्शरूपरसगं

ईं चं छं जं झं ञं

ॐ उं टं ठं डं ढं णं

धात्मने इच्छाशिरसे स्वाहा ॥ ऐं ह्रीं क्रीं ॥ श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने ॐ शिखायै वषट् ॥ ओं ऐं ह्रीं क्रीं ऐं तं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं कवचाय हुं ॥ ओं ऐं ह्रीं क्रीं ऐं वचनादानविसर्गगमनानंदात्मने ओं नेत्राय वौषट् ॥ ओं ऐं ह्रीं क्रीं ऐं मनोबुद्ध्यहंकारचित्तात्मने अः अस्त्राय फट् ॥ इति मंत्रानंगुष्ठादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि न्यसेत् ततो नाभ्यादिपादद्वयाग्रांतं ऐं नमः ॥ कंठादिनाभ्यंतं ह्रीं नमः ॥ मूर्ध्नादिकंठांतं क्रीं नमः ॥ ततो हृदयकमले वायव्यदले यं नमः आग्नेये रं पूर्वे लं पाश्चिममेवं ईशाने शं नैरृते षं ततो रसं ॥ दक्षिणे हं कर्णिकायां क्षं नमः इति न्यसेत् ततो ध्यानं रक्ताब्धिपोतारुणपद्मसंस्थां पाशांकुशाविम

धं दं धं नं

त्म = ४

फं बं भं मं

वं

रं लं वं शं षं सं हं ह्रं

शि॰ १
२०८

क्ष्णशरासबाणौ पाशांकुशं कपालं च दधती
कराग्रे रक्तां त्रिनेत्रां प्रणमामि देवी॥ वा
मा घ्रूर्ध्वयो राघेन दाघे धस्य योरन्येत
दाघस्य योरपरे इत्यापुध्यानं पा
रां सोधनुः इति ध्यात्वा हृदि हस्तं नि
धाय ॐ आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हं
सः सोहं मम प्राणा इह प्राणा आमि
त्यादि मम जीव इह स्थितः अमित्या
दि मम सर्वेंद्रियाणि अमित्यादि म
म वाङ्मनश्चक्षुः श्रोत्र घ्राण प्राणा
इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठंतु स्वाहा ॐ
मिति प्राणप्रतिष्ठामंत्रं जपित्वा नि
जं वपुर्ज्योती रूपं ध्यायेदिति प्राण
प्रतिष्ठाविधिः अथ मातृकान्यासः
तत्र मातृकार्णैः प्राणायामं त्रयं कृ
त्वा मातृकान्यासं कुर्यात् तत्र स्व
रैः पूरकः कादिभिः कुंभको यादि
भी रेचक इति प्राणायामः क्रमोऽसे

षोडशसंस्कारार्थं षोडशवारं प्रणवजपोऽपि कार्य इति मन्त्ररत्नावल्याम्

[margin note, partly illegible] त्रिरिति मैरव ... षोडशसंस्कारा ... ततः पञ्चदश वारा ... इत्यादि

यः इत्थं प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्री छंद
से नमः हृदये श्रीमातृकासरस्वती देव
तायै नमः गुह्ये हल्भ्यो नमः पादयोः स्व
रेभ्यः शक्तिभ्यो नमः नाभौ व्यक्तये की
लकाय नमः इति विन्यस्य । मातृकान्या
से विनियोग इति कृत्वां [illegible] जलिर्बंदे
त् ततो दक्षकरतले अं नमः तत्पृष्टे
आं वामकरमेरूं दक्षांगुष्टादिवामांगु
ष्टांते पुतुरीयस्वरादि ओंकारांतं वि
न्यस्य वामकं भतत्पृष्ठतलेषु औका
रादि विसर्गांतं न्यसेत् अयं केवलो दि
न्यासः ततो वामकरतलादि दक्षकर
तलांते विसर्गाद्यकारांतान् स्वबिंदून्
सेत् अयं संहारन्यासः द[illegible]क्षकरतलां
तं सविसर्गानुस्वरान्न्यसेत् अयं स्थि
न्यासः दक्षकरतलादितत्कनिष्टा
न्तमध्ये स्वरान् अकां [illegible] न्विन्यस्य वा

वीजेभ्यो नमः

मणिबंधा धा कनिष्ठ करस्य कर भो बहिः

र=

अः

नदरा

दिवामकरतला

लां

रादी

शि०१ मकरतलादितल्कनिष्ठांतंलकारादि
२०९ विसर्गांतान्‌ष्टौ स्वरान्‌विंदुविसर्गयु
क्तान्‌न्यसेदिति अपंस्यांतिन्यासः इ
का तिमातृस्वरान्‌विन्यस्यकंकारादिणकारान्ता
न्दक्षिणगुह्यमूलादितत्कनिष्ठाग्रपः
र्वांतेषुपंचदशस्थानेषुविन्यस्यवामो
गुष्ठादितल्कनिष्ठाग्रांतेषुतादिशांता
न्विन्यस्यकरद्वयेपंगुष्ठादिकनिष्ठां
प= तंपुनर्देवषादिक्षांतान्पंचवर्णान्‌न्य
सेदितिमातृकावर्णैकरशुद्धिं विधा
यांगुष्ठयोः अंकंखंगंघंङंआं हृदया
यनमः तर्जन्योः इंचंछंजंझंञंईंशिर
सेस्वाहा मध्यमयोः ञंटंठंडंढंणंऊं शि
खायैवषट्‌ करतलपृष्ठयोः अंपंरं
लंवंशंसंहंलंक्षंअः अस्त्रायफट्‌ इ
तिकरयोर्विन्यस्यैतानेवमंत्रान्‌हृ
दयशिरःशिखाकवचनेत्रेषु विन्य
स्यास्त्रमंत्रेण तालत्रयंदशदिग्बंधनं

चक्रं त्वा व्योमेन्दो रसना ... कर्णेक

मचांद्रद्वंद्वः स्फुरत्केसरं पत्रांतर्गतं पंच

वर्गयशालार्णं द्विविवर्गं क्रमात्त आ

शाख्व श्रि षु लांत लांगलि पुजाक्षोणी

पुरेणावृत्तवर्णं बुं शिरसि स्थितं विष

गदप्रध्वंसिमृत्युंजयं इति ब्रह्मरंध्रव

र्णारविंदं वक्ष्यमाणरूपं ध्यात्वांत आ

सपूर्वकं बहिर्न्यासं कुर्याच्च उक्तं च मंत्र

तंत्रप्रकाशे आदौ भ्यंतरे न्यस्य षडाधा

रेषु पार्वति अकारादिक्षकारांतांस्ततो

देहे बहिर्न्यसेदिति तत्रांतर्न्यासक्र

ममाह दक्षिणामूर्तिः कण्ठपत्राम्बुजे

कंठे स्वरान्सम्यक्प्रविन्यसेदिति हृदय

कपत्रेन हृन्नाभौ दशदले न्यसेत्

दशावर्णान् लिंगमूले षड्दले षट् पंच

ए चतुर्दलेतथाधारे चतुर्वर्णांस्ततो

न्यसेत् भ्रूमध्ये द्विदले हक्षाविंत्यं तमी

लकां न्यसेदिति तद्वर्णान्द्वादशावर्णा

शि॰ १
२१०

210

न्कादिडंतानित्यर्थ दशवर्णान्डा
दिफांतान्षड्वर्णान्बादिलांतान्
चतुर्वर्णान्वादिसांतान्नितान्बिंदुयु
कान्न्यसेत् बिंदुयुक्ताक्षराणीतिज्ञा
नार्णववचनात् अथैतत्प्रयोगः तत्र
मूलाधारध्वनिस्फुल्लाप्रबुद्धा शक्ति
कुंडलीस्खलत्पावकसंकाशा सूक्ष्मतेजः
स्वरूपिणी मूर्धाराध्वरः पद्मस्पर्शो।
ती विद्युदाकृतिः तयास्पृष्टशिरः प
द्मारस्ततोघस्वरूपिणः निर्गतान्मा
तृकावर्णान्सुषुम्णावर्त्मना तनु
व्यापयित्वा स्थितान्सर्वानेवध्यात्वात्र
विन्यसेत् इतिसूक्ष्मरूपांवर्णांतनुंध्या॥
त्वा कंठे विशुद्धिचक्रे षोडशदलक
मलमूर्ध्वमुखं ध्यात्वा तद्दलेषु पूर्वा
दि प्रादक्षिण्येन ॐ अं नमः ॐ आं नमः
ॐ इं नमः ॐ ईं नमः ॐ उं नमः ॐ ऊं न
मः ॐ ऋं नमः ॐ ऌं नमः ॐ ॡं नमः ॐ

ॐ ॠं नमः

नमः ऊँ ओं नमः ऐं ऐं नमः औं औं नमः अं

अंनमः अः अःनमः इतिविन्यस्यहृद

येनाहतचक्रे द्वादशदलकमलंध्या

त्वातद्दलेषुपूर्वादिप्रादक्षिण्येनङ

कंनमः खं गं घं ङं चं छं जं

झं ञं टं ठं ततोनाभिमंडले दशाद

लकमलंमणिपूरकचक्रंप्राग्वध्या

त्वातद्दलेषु पूर्वादिप्रादक्षिण्येन डं

ढं णं तं थं दं धं नं पं फं इति

विन्यस्यलिंगमूलेस्वाधिष्ठानचक्रे

षड्दलकमलंध्यात्वातद्दलेषुप्राद

क्षिण्येनबं भं मं यं रं लं ततो

मूलाधारचक्रेचतुर्दलकमलंगुदम

ध्यतरेध्यात्वा वं नमः शं षं सं

ततोभ्रूमध्यआज्ञाचक्रेद्विदलक

मलंध्यात्वातद्दले योः हं नमः क्षं न

मः इतंतमीलकोविन्यस्यबहिर्मात

कान्यासंकुर्यात् अन्तर्मातकान्या

नमः

अं

ष्ठया अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां
तुन्यासः सर्वत्रसंमत इति पद्यवाहिनी
वचनात् इतिखष्ठ्यादिकरषड ङ्गुन्यासव्यतिरि
क्तेष्वियं व्यव
स्था तेयातत्रा
नंगुष्ठा

शि॰ । सोमनसैवकार्यः पुष्पैरनामयापिवापि
२११ मनसावान्यसेदणूनिति श्रीदक्षि
णामूर्त्तिसंहितावचनात्त अत्रचास
मुच्चये अणून् मंत्रान् अत्रैवंन्यस्या
पुष्पैर्देवतामूर्त्तौ अनामयास्वदेहेम
नसामूलाधारादिषुचक्रेषुतत्रक
रस्पर्शासंभवात्त् अनामयासांगुष्ठा
नांसर्वांगुलीनांविहितत्वात्तथैवसं
प्रदायात्तषडंगमुद्राणामपिपृथक्
प्रतिपादनाच्चेति अथवहिर्न्यासः
तत्रध्यानंपंचाशद्वर्णभेदैर्विहितव
दनाः पादपुककुक्षिदेशांभास्वत्कप
र्दाकलितशशिकलामिंदुकुंदावदा
तां अक्षस्रक्कुंभचिंतालिखितव
रकरांत्रीक्षणांपद्मसंस्थामच्छाकल्पा
मतुच्छस्तनजघनभरांभारतीतांनमामि
चिंतालिखितंपुस्तकं दक्षिणोर्द्ध्वकरमारभ्यदक्षिणाधः

व
वक्त्रो
न
कू
च्छा
तु
९११

करपर्यंतमायुधध्यानं इतिपूर्वोक्तेव्र
ह्मरंध्रस्थवर्णारविंदेमातृसरस्वतींध्या
त्वा शिरसिअंनमः मुखवृत्तेआंनमः
दक्षिणनेत्रेइंनमः वामेईंनमः दक्षि
णकर्णेउंनमः वामकर्णेऊंनमः दक्षि
णनासापुटेऋंनमः वामेॠंनमः दक्षि
णगंडेऌंनमः वामेॡंनमः ओष्ठेएंन
मः अधरेऐंनमः ऊर्ध्वदंतेओंनमः अ
धोदंतेऔंनमः तालुमूलेअंनमः जि
ह्वाग्रेअः नमः दक्षिणबाहुमूलेकंन
मः मध्येखंनमः मणिबंधेगंनमः अं
गुलिमूलेघंनमः अंगुल्यग्रेङंनमः वा
हुमूलेचंनमः मध्येछंनमः मणिबंधे
जंनमः अंगुलिमूलेझंनमः अंगुल्य
ग्रेञंनमः दक्षोरुमूलेटंनमः जानु
निठंनमः गुल्फेडंनमः अंगुलिमूलेढंन
मः अंगुल्यग्रेणंनमः वामोरुमूलेतं
नमः जानुनिथंनमः गुल्फेदंनमः अं

मबा

ङं

ले

खि॰ गुलिमूले धंनमः अंगुल्यग्रे नंनमः द
२१२ क्षिणपार्श्वे पंनमः वामे फंनमः पृष्ठे
बंनमः नाभौ भंनमः जठरे मंनमः हृद
ये यंनमः दक्षिणांसे रंनमः ककुदि लं
नमः वामांसे वंनमः हृदयादि दक्षिण
कराग्रपर्यंतं शंनमः हृदयादि वामक
राग्रपर्यंतं षंनमः हृदयादि दक्षिणपा
दाग्रपादाग्रपर्यंतं संनमः हृदयादि वा
मपादाग्रपर्यंतं हंनमः हृदयादि नाभ्यं
तं ळंनमः हृदयादि मूर्द्धांतं क्षंनमः इ
ति केवलमातृकान्यासः अत्र केवले
पि बिंदुयुक्तत्वमक्षराणां वीर्ययोज
नार्थमिति संप्रदायः अथ बिंदुमातृ
कान्यासः तत्र मारसंग्रहे न्यसेद्बिंदु
ति कामेतां संहारेण विलोमतः पूर्वो
क्तावमुन्यायाः षडंगं च तथा भवे
दिति अथ प्रयोगः तत्र ऋष्यादिकं
षडंग न्यासास्तु प्रागुक्ता एव ध्यानं

212

नु अक्षस्त्रजंहरिणपोतमुद्दंचटंकंवि
द्यांकरैरविरतंदधतीत्रिनेत्रां अर्द्धेंदु
मौलिमरुणमरविंदवासांवर्णेश्वरी
प्रणमतस्तनभारनम्रां विद्यापुस्तकंद
क्षाधूर्द्धकरयोराद्येनदाद्यधस्थयोरन्ये
इतिवर्णारविंदेध्यात्वामूर्द्धादिहृदयां
तेक्षंनमः नाभ्यादिहृदयांतेलंनमः
वामपादाग्रादिहृदयांतेहंनमः दक्षि
णपादाग्रादिहृदयांतेसंनमः इत्यादि
शिरसिअंनमः इत्यंतेसंहारक्रमेण
पस्यवर्णस्ययत्रस्थानंतत्रतत्रतदक्ष
रंन्यसेत् अथविसर्गमातृन्यासः सा
रसंग्रहएवसंचिंत्यसहिमार्गेणवि
न्यसेत्सर्गसंपुनामिति अथप्रयोगः
तत्रसंध्यादिध्यानांतेकेवलमातृका
न्यासोक्तमेव अः नमः आः नमः इत्या
दिविसर्गांतान्वर्णान्केवलमातृ।
कान्यासस्थानेष्वेवन्यसेत् इतिवि।

शि॰ सर्गसहितमातृकान्यास अथ विंदुवि
२१३ सर्गयुक्तस्थितिमातृकान्यासः तत्रैव
213 विंदुविसर्गयुतां स्थित्वाडादिठान्तां ति
कंन्यसेत् पूर्वोक्तानेवमुन्यासाः षडं
गंचतथाभवेदिति अथ प्रयोगः तत्र
ऋष्यादिकरषडंगन्यासाः केवलमा
तृकान्यासवदेव ध्यानंतु सिंदूरकांति
ममिताभरणांत्रिनेत्रांविद्याक्षसूत्रम
गपोतवरंदधानं पार्श्वस्थितांभगव
तीमपिकांचनाभांध्यायेत्कराग्रधृत
पुस्तकवर्णमालांवामाद्यधः करयो
राद्यतदापूर्वयोरन्ये इत्याद्युधध्यानं
इति वर्णारविंदेध्यात्वादक्षिणगु
ङः ल्फे डंः नमः अंगुलिमूले ढंनम
अंगुल्यग्रेणांनमः वामोरुमूलेतंः न
मः इत्यादि हृदयादिमूर्द्धान्तं क्षंनमः इ
त्यंतं केवलमातृकाख्याने वंविन्
स्यपुनः शिरसि अंनमः मुखवृत्ते अं

नमः इत्यादिशक्षिणजानुनितंबंनमः इ
त्यंतेबिंदुविसर्गयुक्तान्वर्णान्केवा
लमातृकान्यासस्थानेष्वेवन्यसेत् ई
तिस्थितिमातृकान्यासः अत्रयतिवेला
नसेःकार्यःसंहारांतःकुलेश्वरन्यासो
गृहस्थेःस्थित्यंतःसृष्ट्यंतोवर्णिनांभवे
दितिकुलार्णववचयतिवानप्रस्थयोरा
दौसृष्टिस्ततःसंहारइतिक्रमेणकार्यः
गृहस्थेस्तुप्रथमंसंहारस्ततःसृष्टिस्थि
तीचकार्येतिनस्थित्यंतनतास्यात्एवंब्र
ह्मचारिभिःसृष्टिस्थितिसंहारानंतरंपु
नःसृष्टिःकार्याएवंकृतेस्थित्यंतनतास
ष्टेतनतासंहारंतताचभवतीत्यादुः अत्रप
क्षागुरूपदेशेकार्यमितिसुंदराचार्य
शिष्येणश्रीनिवासेनधीमताचंडिका
कार्याप्रणीतायांप्रकाशानवमोगम
नः इतिश्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वं
द्वांतेवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेनविर

स्ततःस्थिति

अत्र—

चिन्तायां श्रीवार्चनचंद्रिकायां नवमः
प्रकाशः॥ अथ तारोत्थैकपंचाशत्क॰
लामातृकान्यासः तंत्रसारसंग्रहे प्रा॰
णतोत्थकलायुक्तांमातृकां विन्यसे
त्ततः वर्णादिकानमोंतास्तान्यस्तत्ला
घुवसंयुताः ऋषिः प्रजापतिः प्रोक्तो गा
यत्री छंद ईरितं सरस्वती कलारूपा दे
वता परिकीर्तिता ह्रस्वदीर्घस्वरद्वंद्व
गतैरंगं षडंबैर्भवेदिति तत्र शिरसि प्र
जापतये ऋषये नमः मुखे गायत्री छंद
से नमः हृदये कलारूपिणी मातृका
सरस्वती देवतायै नमः इति विन्यास्य
न्यासे विनियोग इति कृतांजलिर्वदे
त अंआंओं हृदयाय नमः इंईं शिरसे स्व
हा उंऊंऊं शिखायै वषट् एंऐंऐं कवचा
य हुं ओंऔंऔं नेत्राय वौषट् अंअःअः
अस्त्राय फट् इति करांगन्यासः ततो
ध्यानं हस्तैः पद्मं रथांगं गुणमथ हरि

धु॰

एं पुस्तकं वर्णमालां टंकं शुभ्रं कपालं
दरममत्तजसद्धेमकुंभं वहंतीं मुक्ताविधुत्पयोदस्फटिकनवजपाबंधुकैः पंचवक्त्रैस्त्र्यक्षैर्वक्षोजनम्रां सकलशशिनिभां शारदां तां नमामि ॥ शंखः चामाद्यः करयोराद्ये तदाद्यूर्द्वयोरन्ये तदाद्यूर्ध्वयोरपरे तदाद्यूर्द्वयोरितरे तदाद्यूर्ध्वयोरंत्ये इत्यायुधध्यानं इति वर्णरविं ध्यात्वा न्यसेत् तद्यथा ॐ अं निवृत्त्यैनमः ॐ आं प्रतिष्ठायैनमः ॐ इं विद्यायैनमः ॐ ईं शान्त्यैनमः ॐ उं इन्धिकायैनमः ॐ ऊं दीपिकायैनमः ॐ ऋं रेचिकायैनमः ॐ ॠं मोचिकायैनमः ॐ ऌं परायैनमः ॐ ॡं सूक्ष्मायैनमः ॐ एं सूक्ष्मामृतायैनमः ॐ ऐं ज्ञानामृतायैनमः ॐ ओं आप्यायिन्यैनमः ॐ औं व्यापिन्यैनमः ॐ अं व्योमरूपिण्यैनमः ॐ अः अनंतायैनमः ॐ कं सृष्ट्यैनमः ॐ खं ऋद्ध्यैनमः ॐ गं स्मृत्यैनमः ॐ घं मेधायैन

शि ।
२१५

मः ॐ ङं कांत्यै नमः ॐ चं लक्ष्म्यै नमः ॐ छं द्यु
त्यै नमः ॐ जं स्थिरायै नमः ॐ झं स्थि
त्यै नमः ॐ ञं सिद्ध्यै नमः ॐ टं जरायै न
मः ॐ ठं मालिन्यै नमः ॐ डं शान्त्यै नमः
ॐ ढं ऐश्वर्यायै नमः ॐ णं कामिकायै नमः
ॐ तं वरदायै नमः ॐ थं ह्लादिन्यै नमः ॐ
दं प्रीत्यै नमः ॐ धं दीर्घायै नमः ॐ नं
तीक्ष्णायै नमः ॐ पं रौद्र्यै नमः ॐ फं भ
यायै नमः ॐ बं निद्रायै नमः ॐ भं तन्द्रा
यै नमः ॐ मं क्षुधायै नमः ॐ यं क्रोधायै
नमः ॐ रं क्रियायै नमः ॐ लं उल्कायै
नमः ॐ वं मृत्युरूपायै नमः ॐ शं पीता
यै नमः ॐ षं श्वेतायै नमः ॐ सं अरु
णायै नमः ॐ हं असितायै नमः ॐ क्षं
अनन्तायै नमः ॥ इति शुद्धमातृकान्या
सः ध्यानेषु न्यसेत् अत्र नादात्मनः स
दाशिवात्संभूताः स्वरकालाग्निवत्
अक्षस्रक्कुम्भपाशाङ्कुशकपालकरा

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

कचवर्गकला: उ लु=२

ध्येया: अकारात्तब्रह्मणा सन्ना: पीता

अक्षसूत्रकंकजोभयकमंडफ्केराध्ये

या: टतवर्गजाडकरौद्विलोरुसन्नांश्या

मान्ज्ञभयपशोखचक्रवरहस्ताध्येया: पप

वर्गजामकाराद्रुद्रात्सन्ना: षारक्तौइनि

भान्ज्ञभयपशूलकपालवरहस्ता: ध्येया:

षादिपंचवर्णजाईश्वरादिंद्वोत्सन्ना

रक्ताऋभयहरिणटंकवरहस्ताध्येया

इतितारोत्थकलामातृकान्यास: अ

थकेशवादिमातृकान्यास: सारसंग्रहे

केशवादिहृदपुत्रान्न्यसेत्तांकामपूर्व

विकांपादिनृधात्तुपुतान्न्यसेत्प्रा

णशक्त्यात्ममूर्तिभि: साध्यनारायणा

ऋषिर्गायत्रंछंदउच्यते लक्ष्मीनारा

देवि यणोदेवतापरिकीर्तित: षट्दीर्घयु

क्तकामांते: प्राग्वद्वर्गौ: षडंगकमिति

अथप्रयोग: तत्रसाध्यनारायण ऋ

षिर्गायत्रीछंद: श्रीलक्ष्मीनारायणो

शि॰ २१६ देवतापरिन्यासे विनियोगः इति स्व
ष्यादिकं स्मृत्वा मूर्द्धादिषु प्राग्वन्न्य
स्य नमोन्तेन विन्यस्य श्रं कं खं गं घं ङं
श्रीं क्लीं हृदयाय नमः इं चं छं जं झं ञं
क्लीं शिरसे स्वाहा उं टं ठं डं ढं णं ऊं क्लीं
शिखायै वौषट् एं तं थं दं धं नं ऐं क्लीं
कवचाय हुं ओं पं फं बं भं मं औं क्लीं नेत्रा
य वौषट् अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं
अः अस्त्राय फट् इति मंत्रैः प्राग्वत्करष
डंगन्यासं कृत्वा विधारविंदमुकुराम्
तकुंभपद्मकोमोदकीदरसुदर्शनशो
भिहस्तं सौदामिनीमुदिरकांतिविभा
तिलक्ष्मीनारायणात्मकमखंडितत्त
मात्ममूर्तिं वपुरिति शेषः वामाधः
करमारभ्य दक्षिणाधः करपर्यंतमा
युधध्यानं इति ध्यात्वा क्लीं श्रं केशवा
य कीर्त्यै नमः क्लीं श्रं नारायणाय कां
त्यै नमः क्लीं इं माधवाय तुष्ट्यै नमः।

ह्रीं ईं गोविंदाय पुष्ट्यै नमः रां वं डं विस्र
वेघत्यै नमः ॐ मधुसूदनाय शान्त्यै नमः
ॐ त्रिविक्रमाय क्रियायै नमः (ह्रीं ग्रं)
नारायणाय कान्त्यै नमः) ॐ वामनाय
दयायै नमः लं श्रीधराय मेधायै नमः
ॡं हृषीकेशाय हर्षायै नमः एं पद्मना
भाय श्रद्धायै नमः ऐं दामोदराय लज्जायै
नमः ओं वासुदेवाय लक्ष्म्यै नमः औं संक
र्षणाय सरस्वत्यै नमः अं प्रद्युम्नाय प्रीत्यै
नमः अः अनिरुद्धाय रत्यै नमः कं चक्रि
णे जयायै नमः खं गदिने दुर्गायै नमः गं
शार्ङ्गिणे प्रभायै नमः घं खड्गिने सत्यायै
नमः ङं शंखिने चंडायै नमः चं हलिने
वाण्यै नमः छं मुसलिने विलासिन्यै
नमः जं शूलिने विजयायै नमः झं पाशि
ने विरजायै नमः ञं अंकुशिने विश्वा
यै नमः टं मुकुंदाय विनदायै नमः ठं नं
दजाय सुनंदायै नमः डं नंदिने स्मृत्यै न

भुक्त्यै

शि०। म:ढंनरायणाऋध्यैनम:णंनरकजि
२१७ नेसमृध्यैनम:तंहरयेशुध्यैनम:थं
बुध्यै कृष्णायभुक्त्यैनम:दंसत्यायभुक्त्यैन
217 म:धंसात्वतायमत्यैनम:नंशौरये
क्षमायैनम:पंशूरायरमायैनम:फं
जनार्दनायउमायैनम:बंभूधरायक्ले
दिन्यैनम:भंविश्वमूर्तयेक्लिन्नायै
वसुदायै नम:मंवैकुण्ठायैनम:पंत्वगात्मनेपु
रूषोत्तमायवसुधायैनम:रंअसृगा
त्मनेबलिनेपरायैनम:लंमांसात्म
नेबलानुजायपरायणायैनम:वंमे
दस्यात्मनेबालायसूक्ष्मायैनम:शंअ
स्थ्यात्मनेवृषघ्नायसंध्यायैनम:षंमज्जा
त्मनेवृषायप्रज्ञायैनम:संशुक्रात्मने
हंसायप्रभायैनम:हंप्राणात्मनेवरा
हायनिशायैनम:ळंशक्त्यात्मनेवि
अ मलायमोघायैनम:क्षंपरमात्मने
नृसिंहायविद्युतायैनम:इत्येवं पं

चाशन्मूर्त्तिशक्तीः केवलमातृकान्यास
स्थानेषु न्यसेत् केवलमातृकान्यासः
केशवाद्यास्त्रिमेषपाशाङ्कुशंरवलह
स्तकराः शक्तयस्तत्प्रियांकेषु निषण्णाः स
स्मिताननाः विद्युद्दामसमानांगपः पंक
जाभयपदोहवः इतिकेशवादिमातृका
न्यासः अथश्रीकंठादिमातृकान्यासः
सारसंग्रहे न्यसेत्तातीर्यसंयुक्तां हृदंसौ
रुद्रपूर्विकां यादीन्धातुसमायुक्ता
न्प्राणशक्त्यात्मभिः सह मुनिस्तु दक्षि
णामूर्त्तिः छंदो गायत्रमुच्यते अर्द्धनारी
श्वरोदेवो देवता देवि कीर्त्तिता षट्दीर्घयु
क्तां तार्तीयप्रांतवर्णैः षडंगं कं कृत्वासं
चिंतयेद्देवमिति तार्तीयं भैरव्याः अथ
प्रयोगः तत्र दक्षिणामूर्त्तिर्ऋषिर्गायत्री
छंदः श्री अर्द्धनारीश्वरो देवता न्यासे वि
नियोगः इति ऋष्यादिस्मृत्वा विन्यस्य
करषडंगन्यासं कुर्यात् तद्यथा अं कं खं

श्रीकंठमातृकाया

रेफः
हकारः सकारः औकारः अनुस्वारः विसर्गः इति भैरवीत्रतीयबीजं सारसंग्रहशारदातिलकमते। ज्ञानार्णवादिमते तु विसर्गो नास्त्येव। अनुस्वारान्तमेव

शि०
२२८

गंघंङं ॐ ह्रस्त्रां हृदयाय नमः इंचंछंजं
झंञंऌं ईंह स्त्रीं शिरसे स्वाहा डंठंडंणंकुं
हस्त्रूं शिखायै वषट् एंतंथंदंधंनं ऐं ह्रस्त्रैं
कवचाय हुं ओंपंफंबंभंमं ॐ ह्रस्त्रौं ने
त्रायै वौषट् अंयंरंलंवंशंसंहंलंक्षं
ॐ हस्त्रः अस्त्राय फट् इति षडंग मंत्रा
नंगुष्ठादितलांतं विन्यस्य हृदयादि
ष्वपि षडंगेषु विन्यस्येत् ततो ध्यानं
बंधूककांचननिभं रुचिराक्षमालां पा
शांकुशं वरदं निजबाहुदंडैः बिभ्राणमिंदु
शकलाभरणं त्रिनेत्रमर्द्धांबिकेश
मनिशं वपुराश्रयामः दक्षाधः करमा
रभ्य वामाधः करपर्यंतमायुधध्यानं
इति ध्यात्वा न्यसेत् तत्र पंचाशलोः ॐ श्री
कंठेशाय पूर्णोदर्यै नमः ह्रौं ॐ अनं
तेशाय विरजायै नमः ह्रैं इं सूक्ष्मेशा
नाय शाल्मल्यै नमः ह्रौं ईं त्रिमूर्तीशा
य लोलाक्ष्यै नमः ह्रौं ॐ लं स्पाराय वीशा य

ह्रौं उं अमरेशाय वर्तुलाक्ष्यै ॐ अर्घीशाय दीर्घघोणायै नमः
ह्रौं ॐ भारभूतीशाय दीर्घमुख्यै नमः

पक्षिराजिकायै नमः ह्स्रौं लं हरेशाय पंकु-
ञोदर्यै नमः ह्स्रौं ऐं ठीशाय पार्श्वकेश्यै
नमः ह्स्रौं ऐं भौतिकेशाय विकृतमुख्यै
ह्स्रौं ऐं सद्योजातेशाय ज्वालामुख्यै
ह्स्रौं ग्रं अनुग्रहेशाय उल्कामुख्यै ह्स्रौं
श्रं अक्रूरेशाय श्रीमुख्यै ह्स्रौं ख महा-
सेनेशाय विद्यामुख्यै ह्स्रौं कं क्रोधीशा-
य महाकाल्यै ह्स्रौं खं चंडेशाय सरस्वत्यै
ह्स्रौं गं पंचान्तकेशाय सर्वसिद्धिगौर्यै
ह्स्रौं घं शिवोत्तमेशाय त्रैलोक्यवि-
द्यायै ह्स्रौं ङं एकरुद्रेशाय मंत्रशक्त्यै
ह्स्रौं चं कूर्मेशायात्मशक्तये ह्स्रौं छं एक-
नेत्रेशाय भूतमात्रे ह्स्रौं जं चतुराननेशाय लम्बोदर्यै ह्स्रौं झं अजेशाय द्रावि-
ण्यै ह्स्रौं ञं सर्वेशाय नागर्यै ह्स्रौं टं सोमे-
शाय खेचर्यै ह्स्रौं ठं लांगलीशाय
मंजर्यै नमः ह्स्रौं डं दारुकेशाय रूपिण्यै
ह्स्रौं ढं अर्द्धनारीश्वराय वीरिण्यै णं उमा

शि। कांत्तेशायकाकोदर्य्यैः स्त्रौं तं आषाढीश
२२९ शायपूतनायै: ॠं स्त्रौं: थं दण्डीशायभ
द्रकाल्यैनमः ॠं स्त्रौं: दं अत्रीशाययो
गिन्यैनमः स्त्रौं धं मीनेशायशंखिन्यै
नमः स्त्रौं: नं मेषेशायगर्जिन्यै: स्त्रौं: पं
लोहितेशायकालरात्र्यै स्त्रौं: फंशिखी
शायकुर्दिन्यै हस्त्रौं: रं भं छगलंडेशायव
ज्रायै स्त्रौं: मं महाकालेशायजयायै:
स्त्रौं यं त्वगात्मने वालीशायसुमुख्यै स्त्रौं
रं असृगात्मने भुजंगेशायरेवत्यै स्त्रौं: लं
मांसात्मने पिनाकीशायमाधव्यै: स्त्रौं:
वं मेदस्यात्मने खड्गीशायवारुण्यै: स्त्रौं
शं अस्थ्यात्मने वकेशायवायव्यै: स्त्रौं:
षं मज्जात्मने श्वेतेशायरक्षो(विदा)धारिण्यै
स्त्रौं: सं शुक्रात्मने भृग्वीशायसहजायै:
स्त्रौं: हं प्राणात्मने नकुलीशायमहाल
क्ष्म्यै स्त्रौं: लं शक्त्यात्मने शिवेशायव्या।
पिन्यै: स्त्रौं: क्षं परमात्मने संवर्त्तेशाय

ब्रि

ज्री

महामायैनमः इतिकेवलमातृकास्या
नेषुन्यसेत् अत्ररुद्राः स्युःताराकाद्यत्
शूलकपालिकाः शक्तयोरुद्रपीठस्थाः
सिंदूरारुणविग्रहाः रक्तोत्पलकपाला
भ्यामलंकृतकरांबुजाः इतिमूर्तिशा
क्तीनांध्यानं इति श्रीकंठादिन्यासः अ
थभुवनेश्वरीमातृकान्यासःसारसंग्र
हे मायाद्यांमातृकांदेविन्यसेत्साधक
सत्तमः मुनिःशक्तिःसमाख्यातोगायत्री
छंदउच्यते देवताजगतामादिर्मातृका
भुवनेश्वरी षड्दीर्घयुक्मायांतैर्वर्गैःप्रा
गवत्षडंगकइति अथप्रयोगः तत्रशक्ति
ऋषिःगायत्रीछंदः श्रीमातृकामयीभुव
नेश्वरीदेवतान्यासेविनियोगः इतिप्र
णवादिकंस्थलामूर्द्धादिषुचतुर्थीनिमां
तेनविन्यस्य अंकंखंगंघंङं आंह्रांह्रदया
यनमः इंचंछंजंझंञं ईंह्रींशिरसेस्वाहा
उंटंठंडंढंणं ऊंह्रूंशिखायैवषट्ओंतं

शि॰। १२०

यं दं धं नं एं ह्रें कं च्वा यु हुं डों पं फं वं भं मं श्रीं ह्रीं नेत्राय वौषट् । श्रं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं अः हुं अस्त्राय फट् इति षडंगमन्त्रैः करषडंगन्यासं विधाय । उद्यत्कोटि दिवाकरप्रतिभटां तुंगोरुपीनस्तनीं वेढ्याढ्ये किरीटहाररशनामंजीरसंशोभितां बिभ्राणां करपंकजैर्जपवटीपाशांकुशौ पुस्तकं दिश्यान्नो जगदीश्वरी त्रिनयना पद्मे निषण्णा सुखं दक्षाधःकरमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तमायुधध्यानं इति वर्णरविं देवीं ध्यात्वा ह्रीं अं नमः ह्रीं ईं नमः इत्यादि ह्रीं क्षं नमः इत्यन्तके वर्णान्तकास्थाने दैवे विन्यसेत् अथ बीजादिन्यासः श्रीपुर्तीमातृकान्यसेत् क्षिधिवत्परमेश्वरि मुनिर्भृगुः समाख्यातो गायत्री छन्दईरितं देवता जगतां मादिर्लक्ष्मी प्रोक्तानुमातृकां न्यषट् दीर्घ भिन्न श्री बीजयुतैर्वे।

ह्रीं अं नमः ह्रीं ई नमः

श्री

गेः षडंगकं इति अथप्रयोगः तत्र भृगु
ऋषिः गायत्री छंदः मातृरूपिणील
क्ष्मीर्देवता न्यासे विनियोगः इति ऋ
ष्यादिकं स्मृत्वा प्रागुक्तविधिनाविन्य
स्य अं कं खं गं घं ङं आं श्रीं हृदयाय न
मः इं छं चं जं झं ञं ईं श्रीं शिरसे स्वाहा उं
टं ठं डं ढं णं ऊं श्रूं शिखायै वषट् एं तं थं
दं धं नं ऐं श्रैं कवचाय हुं ओं पं फं बं भं मं
औं श्रौं नेत्राय वौषट् अं यं रं लं वं शं षं
सं हं लं क्षं अः श्रः अस्त्राय फट् इति ष
डंगमंत्रैः करषडंगन्यासान्विधाय विकच
द्रामसमप्रभां हिमगिरिप्रख्यैश्चतुर्भि
र्गजैः शुंडादंडसमुद्धृतामृतघटैरासि
च्यमानामिमां विभ्राणां करपंकजैर्जप
वटीपद्मद्वयं पुस्तकं भास्वत्कुलसमु
ज्वलांकुचनतां ध्याये जगत्स्वामिनी
नी दक्षाधःकरमारभ्यवामाधःक
रपर्यंतमायुधध्यानं इति वर्णारविं

प्रि॰ २२१

२८१

देव्याश्चाश्रीं ऐंनमः श्रीं ऐंनमः श्रीं ई
नमः इत्यादिमातृकान्यासस्थानेषुन्य
सेत् इति श्रीबीजादिमातृकान्यासः
सारसंग्रहे कामबीजयुतांन्यस्येन्मातृ
कांकमलेक्षणे संमोहनोमुनिश्छंदो
गायत्रीदेवताप्रोये संमोहनीसमाख्या
तामातृकाविश्वमोहिनीदीर्घयुक्तेन
कामेनयुतैर्वर्गैः षडंगकंइति अथप्र
योगः तत्रसंमोहनऋषिर्गायत्रीछंदः
मातृकामयीसंमोहिनीदेवतान्यासे
विनियोगइतिऋष्यादिकंस्मृत्वावि
न्यस्यप्रागुक्तविधिनादीर्घहृस्वस्वरसं
युक्तैःषड्वर्गैः षड्दीर्घयुक्तकामबी
जान्वितैः करषडंगन्यासंविधायबा
लार्ककोटिरुचिरांस्फटिकाक्षमालां
कोदंडमिक्षुजनितंस्मरपंचबाणान्
विद्यांचहस्तकमलैर्दधतींत्रिनेत्रांध्या
येत्समस्तजननींनवचंद्रचूडांवामा

ध्यू

पृष्ठे करयोः पुस्तककोदंडे दक्षोद्ध्वे घः करयोः पंचबाणाक्षमालेइत्यापुंध्या ने इतिवर्णारविंदेध्यात्वाक्लींश्रींन मः क्लींश्रींनमः इत्याद्दिमातृकांबिम्ब मश्रित्यथास्थानेषुन्यसेत् इतिकामबी जादिमातृकान्यासः अथशक्तिश्रीका मबीजादिमातृकान्यासः सारसंग्रहे मायालक्ष्मीस्मरारूढामातृकाविन्यसे त्प्रिये महासंमोहनोस्यस्या मुनिः छंद स्तुकीर्तितं गायत्रीदेवताचैवमहासं मोहिनीरिताद्विरूढबीजत्रितयप्रांते वर्णैःषडंगकंइति अथप्रयोगः तत्रम हासंमोहनऋषिः गायत्रीछंदः मातृका महासंमोहिनीदेवतान्यासेविनि योगः इति ऋष्यादिकं स्मृत्वाप्राग्वद्वि न्यस्यास्य अंकंखंगंघंङं आंह्रीं हृदयाय नमः इंचंछंजंझंञंइं श्रीं शिरसे स्वाहा उंटंठंडंढंणंऊं क्लीं शिखायैवषट् एंतं

५८

शि॰। २२१

षंदंधंनंऐंह्रींकवचायहुं त्रंपंफंवंमं
मं श्रौं श्रीनेत्रायवौषट्ः \[illegible\] श्रंयंरं।
लंवंशंषंसंहंलंक्षं स्त्रः ल्कींश्रस्त्राय
फट् इतिषडंगमंत्रैः करषडंगन्यासं वि
धाय ध्यायेत् समक्षवलयेक्षुशारासः
पाशांकुशद्वयांकुशारान्नवपुल्लकंचा
श्चाविभ्रतीनिजकरैररुणांकुचार्त्तं सि
मोहिनीत्रिनयनांनवचंद्रचूडां वामा
धःकरमारभ्यदक्षिणाधःकरपर्यंत
मायुधध्यानं इवर्णरविदेध्यात्वा ह्रीं
श्रीं ल्कीं श्रें नमः ह्रीं श्रीं ल्कीं श्रां नमः इ
त्यादिमातृकान्यासस्थानेषु न्यसेत्
इतित्रिवीजादिमातृकान्यासः अथप्रपंच
यागमातृकान्यासः तत्रसारसंग्रहे।
प्रपंचयागकर्माथवक्ष्यते भुक्तिमुक्ति
दं पंचमंत्रमयंसर्वसिद्धिसंपत्प्रदाय
कं महागणपतिंध्यात्वादौसऋषिच्छंद
देवतं। सांगन्याससमावरणंध्यात्वात्त

मंत्रमस्यधा जपेज्ज्ञाणपतंवीजंसरू
षिछंदस्दैवतं चत्वारिंशाच्चचत्वारित
थैवप्रजपेत्ततः सकृज्ज्ञाणपतंमंत्रंज
त्वावैदिकमप्यथ मालामंत्रंचतुर्वारं
सकृत्पादंजपेत्ततः ऋष्यादिसंहितं
न्यसेत् मातृकांपूर्वं वत्त्रिधास्वरादिस
प्तवर्गास्तियहान्सप्तविन्यसेत् मुखेवा
हू पाद्योश्चजठरे हृदयेक्रमात् नमो
मायांवहंसश्चसोहंस्वाहेतिवैमनुःप्रप
चयागमंत्रोयमस्याणे समुदीरितः प्र
पंचयागमंत्रस्यमुनिर्ब्रह्मासमीरितः
परमायासमाख्याताणायत्रीछंदउच्यते
मेमहः परंसमाख्यातंदेवताचिन्मयं
प्रियेत्र्यव्यंत्तेवोधितंनित्तंसर्वपापिनि
रंजनं विलोमगैः पंचमंत्रैः सार्द्धहरि
हराक्षरैः प्राग्वक्ष्गविसानस्थैस्तारमा
यादिकैः क्रमात् स्वंगानिप्रकुर्वीत
जातियुक्तानिपार्वति वेदादिमायया

त्वा

हरात्तरै

त्रि०। २२२

रंतेदक्षत्वाहदीन्क्रमतस्ततः मंत्रशेषांस
मुच्चार्यहोमंकुर्यात्समाहितः प्रपंचया
गनामायंहोमः सर्वसमृद्धिदः इतिध्या
नादिकंप्रयोगंवक्ष्यते अथप्रयोगः तत्र
महागणपतिमंत्रेणप्राणायामत्रयं
कृत्वाशिरसिगणकऋषयेनमः
मुखेनिचृद्गायत्रीछं
दसेनमः हृदये श्रीमहागणपतयेदे
वतायेनमः गुह्येगंबीजायनमः पा
दयोःस्वाहाशक्तयेनमः ममप्रपंच
यागांगत्वेनजपेविनियोगः इतिऋ
ष्यादिन्यासंविधायांगुष्ठयोः ॐगांहृ
दयायनमः तर्जन्योः श्रींगींशिरसेस्वा
हाः मध्यमयोः ह्रींगूंशिखायैवषट्
अनामिकयोः क्लींगैंकवचायहुंकनि
ष्ठिकयोः ग्लौंगौंनेत्रायवौषट्करत
लपृष्ठयोः गंगःअस्त्रायफट् इतिषडं
गमंत्रानंगुष्ठादितलांतंकरयोर्विन्य

स्य हृदयशिरःशिखाकवच नेत्रेषु च
विन्य स्यास्त्रमंत्रेणतालत्रयंकृत्वात
र्जन्यंगुष्ठशरेर्देशदिग्बंधनंचविधा
य हस्तीद्राननमिंदुचूडमरुणच्छायं
त्रिनेत्रंरसादाश्लि ष्टंप्रियासपद्मम
करपाद्यांकस्थपासंततं बीजापूर
गदाधनुस्त्रिशिखयुक्चक्राब्जपाशो
त्पलव्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नकलशान्
हस्तैर्वहंतंभजे गंडभित्तिगलद्दानपू
रलालसमानद्विरेफांकर्णतालाभ्यां
वारयंतंमुहुर्मुहुः कराग्रधृतमाणिक
क्यकुंभवक्त्रविनिर्गतैः रत्नवर्षैःप्रीण
यंतंसाधकान्मधविह्वलंमाणिक्यमु
मुकुटोपेतंरत्नाभरणभूषितं युगपत्से
वितंदेवैरसुरैश्चमुहुर्मुहुः वामधःक
रमारभ्यदक्षाधःकरपर्यंतं आयुध॥
ध्यानंरत्नपटेश्रुंडाग्रे इतिगणपतिंध्या
त्वाॐश्रीह्रींक्लींग्लौंगंगणपतयेवरद

मंत्रकोशे भैरवत्रा दिजातेच धनुः

शि॰। सर्वजनंमेवशमानयस्वाहा इतिमंत्रं
२२४ मष्टधाजपित्वागणपतिबीजस्यगण
कऋषिर्निचृच्छंदः विघ्नेश्वरोदेवता
प्रपंचयागांगत्वेनजपेविनियोगः इति
ऋष्यादिकंस्मृत्वाविन्यस्यगांगींगूंगैंगौं
गः इतिमंत्रैः करषडंगन्यासंविधाय
सिंदूराभंत्रिनेत्रंपृथुलरजठरंहस्तपद्मै
र्दधानंदन्तंपाशांकुशेष्टान्युरुकरवि
लसंबीजपूरार्तिर्नसं बालेन्दुमौलिंक
रिपतिवदनंदानपूराईगंडं भोगींद्राब
द्धभूषंभजतगणपतिंरक्तवस्त्रांगरागंवा
माधःकरमारभ्यदक्षाधःकरपर्यंतमा
युधध्यानं इष्टंवरं गुरुकरः शुभदंडः
इतिध्यात्वागं इतिगणपतिबीजंचतु
श्चत्वारिंशाद्वारंजपित्वाॐगणानांत्वा
गणपतिंहवामहेप्रियाणांत्वाप्रि
यपतिंहवामहेनिधीनांत्वानिप
तिंहवामहेवसोममआहमजानि

शारदातिलकेऽस्य मन्त्रस्योद्धारोऽस्ति अयं पञ्चपञ्चाशदक्षरो मन्त्रः

गं

गर्भधमा त्वमजासि गर्भधं इति गणपतिवै।
दिकं मंत्रमेकवारं जपित्वा ह्रीं क्रों ॐ नमः स
र्वविघ्नाधिपाय सर्वार्थसिद्धिदाय सर्वदुःख
प्रशमनाय एह्येहि भगवन् सर्वरक्षादपत्तं
भयपत्तं भयन्ह्रीं गं गं नमः स्वाहा क्रों ह्रीं इति मा

रा

लामंत्रं चतु र्वृत्तिजपित्वा ततः पूर्वोक्तां शु
द्धमातृकां ऋष्यादिकां षडंगन्यासध्यान
पूर्वकं वारत्रयं विन्यस्य मुखे ॐ अं आं इं ईं उं ऊं
ऋं ॠं लृं लॄं एं ऐं ओं औं अं अः ॐ आदित्याय न
मः दक्षिणबाहुमूलादग्रांतं यं रं लं वं सोमा

बाहु

य नमः वामबाहुमूलादग्रांतं कं खं गं घं ङं भौ
माय नमः दक्षिणोरुमूलादिपादाग्रांतं चं
छं जं झं ञं शुक्राय नमः वामोरुमूलादि पा
दाग्रांतं टं ठं डं ढं णं बुधाय नमः जठरे तं थं
दं धं नं बृहस्पतये नमः हृदये पं फं बं
भं मं शनैश्चराय नमः इति सप्तग्रहान्वि
न्यस्य प्रपंचयागमंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिर्गा
यत्री छंदः सकलपदार्थानुगत परिपू

शि॰ ९ एॕस्वप्रकाशसच्चिदानंदपरज्योतिः परमा॰
२२५ त्मादेवतात्रपञ्चयागमातृकान्यासेविनि
योग्यः इतिस्प्रष्या दिसमृत्वा चतुर्थी नमो
न्तांमूर्द्धादिषुस्पृष्या दीन्विन्यस्य ॐह्रीं
अंकंखंगंघंङं आंस्वाहा हृदयाय इंह्रींइं
चंछंजंझंञंईंसोहं शिरसेस्वाहा ॐह्रींउंटं
ठंडंढंणंऊंहंसः शिखायैवषट् ॐह्रींएं
तंथंदंधंनंऐंह्रीं कवचायहुं ॐह्रींओंपंफं
बंभंमंऔं नेत्रायवौषट् ॐह्रींअंयंरं
लंवंशंषंसंलंक्षंअः हरिहरात्वायफट्
इतिषडंगमंत्रैः करषडंगन्यासंकृत्वात्ता
रादिपंचमनुभिः परिवीयमानेमानेरग
म्यमनिशंजगदेकमूलं सच्चित्सुगमन
श्वरमच्युतंतत्तेजः परंभजतसांद्रकृपां
बुराशिं इतिसकलप्रपंचातिरिक्तः परि
पूर्णसच्चिदानंदोहमिति स्वात्मानंध्या
त्वापरमात्मवन्हौ तत्त्वस्थानपुत्तान्व
र्णान्जुहोमीति धिया ॐह्रींक्षंहंसः सोहं

अंहंसः

स्वाहा॥ ॐ ह्रीं लं हंसः सोहं स्वाहा इत्यादि ॐ
ह्रीं सोहं स्वाहा इत्यंतं संहारक्रमेण विन्य
स्य पुनः ॐ ह्रीं अः हंसः सोहं स्वाहा इत्यादि
ॐ ह्रीं क्षः हंसः सोहं स्वाहा इत्यंतान् सवि
सर्गान् वर्णान् केवलमातृकान्यासस्था
नेष्वेव न्यसेदिति प्रपंचयागन्यासः अथ
मूलमंत्रेण प्राणायामं त्रयं कलायोग
पीठन्यासं कुर्यात् अथ प्राणायामविधिः
तत्र बद्धापद्मासने ऋजुकायः समुपवि
श्य दक्षिणांगुष्ठेन दक्षिणनासापुटं निरुध्य
वामनासापुटेन वायुमाकृष्य सोदरं पूरयि
त्वा कनिष्ठानामिकाभ्यां वामनासापुटं
च निरुध्य हृदि देवं ध्याय मूलमंत्रं जपन्
यावच्छक्यं वायुं कुंभकेन धृत्वा पुनर्दक्षि
णनासापुटेन शनैः शनैस्तं वायुं त्यजेदि
त्येकः प्राणायामः पुनर्दक्षिणपुटेन वायु
माकृष्य तथैव कुंभयित्वा तथैव वाम
नासारंध्रेण वायुं त्यजेदित्यन्यः पुनर्वा

शि०
२२६

मनासारंध्रेणप्राग्वद्वायुमापूर्यतथैव कुंभयित्वातथैवदक्षिणनासारंध्रेणा तंवायुंसंजेदित्यपरः इत्थंप्राणायामत्रयं कृत्वा मूलाधारे मंडूकायनमः स्वाधि ष्ठानेकालाग्निरुद्रायनमः मणिपूरेमू लप्रकृत्यैनमः हृदयेआधारशक्त्यैनमः हृदयएवकूर्मायनमः अनंतायनमः वा राहायनमः पृथ्व्यैनमः सुधार्णवायनमः रत्नद्वीपायनमः स्वर्णपर्वतायनमः नंदनोद्यानायनमः कल्पवृक्षेभ्योनमः विचित्ररत्नभूम्यैनमः स्वर्णप्राकारायनम रत्नमंडपायनमः स्वर्णवेदिकायैनमः र त्नसिंहासनायनमः इत्येतत्सर्वंतन्नस्था नभावनयाविन्यस्यस्वशरीरमंसद्वयोरु द्वयकल्पितपादचतुष्टयंमुखनाभिपा र्श्वद्वयकल्पितगात्रचतुष्टयंरत्नसिंहास नमूनंध्यात्वादक्षिणांसेधर्मायनमः वामांसेज्ञानायनमः वामोरौवैराग्याय

नमः। दक्षिणोरौरौ ऐश्वर्यायनमः मुखे ऽ

धर्मायनमः वामपार्श्वे ऽ ज्ञानायनमः

अ नाभौ वैराग्यायनमः दक्षिणपार्श्वे ऽ नै

श्वर्यायनमः इतिविन्यस्यपुनर्हृदयेमा ध्ये

यायैनमः विद्यायैनमः इतिमायाविद्ये ऽ

नन्तरूपेविचिंत्यतदुपरिसिंहासनम

अनन्ताय नमः ध्ये पद्मायनमः आनंदकंदायनमः सं

विन्नालायनमः प्रकृतिमयपत्रेभ्योनमः

विकारमयकेसरेभ्योनमः पंचाशद्व

र्णबीजाढ्यसर्वतत्वरूपायै नमः कर्णि

कायैनमः अं अर्कमंडलायनमः उं सोम

मंडलायनमः मं वन्हिमंडलायनमः सं

प्रबोधात्मनेसत्वायनमः रंप्रकृत्यात्मने

तं मोहात्मने तमसे नमः रजसेनमः आं आत्मने अं अंतरात्मने

नमः पं परमात्मनेनमः ह्रीं ज्ञानात्मनेनम

सिंहासनस्यचतुर्दिक्षमध्येचज्ञानत

त्वात्मनेनमः मायातत्वात्मनेनमः कला

तत्वात्मनेनमः विद्यातत्वात्मनेनमः

शि। परतत्वात्मनेनमः इतिविन्यस्य ॐनमो
२२७ भगवते सकलगुणात्मशक्तियुक्ताया
नंतायेयोगपीठापनमइति मूर्द्धादिपाद
पर्यंतंव्यापकंन्यसेदिति योगपीठन्यासः
अथमूलमंत्रन्यासः सर्वाग्रेतत्तत्कल्पे
षुवक्ष्यते तत्तत्तत्कल्पोक्तमुद्रारचना
नपूर्वकंस्वेष्टदेवंतत्तत्कल्पोक्तरूपंस्वाभि
हेतेनध्यात्वास्वशिरसिमूलमंत्रेणपुष्पां
जलिंदत्वापुनर्हृदयकमलेध्यात्वाव
क्ष्यमाणयोगपीठपूजापुरस्सरंमानसै
रुपचारैर्देवंसांगंसावरणंसंपूज्यमा न
समेवनैवेद्यंदत्वादेवंभुजानंध्यायन्
मूलाधारेऽन्तरात्मपरमात्मज्ञाना
त्मा चेत्यात्मचतुष्टयाकारचतुरस्रकुंड
मध्ये चिच्छक्तिकुंडलिनीवह्निरूपा
ध्यात्वामूलमंत्रमुच्चार्य अहंतांजुहो।
मिस्वाहा पुनर्मूलेनअसत्यंजुहोमिइत्यं
हंतासत्यपैशुन्यकामक्रोधलोभमोह

मूलमन्त्रन्यासः नानारूपमित्यर्थः

अहंता शब्दार्थो हङ्कारः

मस्मात्सपरिणित्क्रमेणपुष्पुमणास्कगपुक
मनं वेणहुत्वाप्राणायामकृत्यप्यादिक
रषडगन्यासंकृत्वामूलमंत्रमष्टोनर
शत्तवारंजपित्वावक्ष्यमाणाविधिनाज
पंसमर्प्यश्रीगुरुंप्रणम्यतत्पुरतश्चस्ना
नुलिप्तेश्रीपरायादिपीठसौधादिनिर्मि
तेस्थंडिलेवाकुंकुमादिनावक्ष्यमाणं
नतल्कस्यो जावक्रेनिर्मापनत्त्रमू
लमंत्रेणपुष्पांजलिंदद्यात् यद्वास्वर्णा
दिभिःशिल्पिवरैर्निर्मितंपूजाचक्रंचंद
नादिमंडितंप्राग्वत्पीठेसंस्थाप्यपुलिंदघा
तं श्रत्रस्वर्ण दिघाठनिर्मित्तस्प
पूजाचक्रस्याम्लरसनासंशुद्धस्यादौवे
दिकमंत्रेणाग्न्युत्ताराणंकारयित्वाम
धुघृतगोदुग्धधानारिकेरजलैः
पकपृथक् मिश्रपंचवृशाहौषधि
क्वाथजलैस्तत्तन्मंत्रवर्णौषधिक्वाथ
लैस्नान जले

अथाप्रयोगः कृत्यनित्यक्रियः आचम्यप्राणानायम्यश्रीगणेशंसंस्मृत्वध्येत्यादिदेशकालौसं कीर्त्य अमुकगोत्रोमुकशर्माहं श्रीबालत्रिपुरापूजनार्थं अमुकद्रव्यमययन्त्रसंस्कारंकरिष्ये इतिसंकल्प्य

न धयो

श्रि॰
२२८

वांमिषिंचेत् अत्र मंत्रवर्णो विधिग्रह
णे मंत्रवर्णोप्युक्तवर्णौषध्यो ग्राह्याः
तासु पुरश्चरणप्रकरणे वक्ष्यंते ततः शु
द्धजले वामाभिषेकात्रमंत्रैः प्रक्षा
ल्य चंदनागुरुकर्पूरकस्तूरीकुंकुमादिपं
केन लिप्य पुरतः शुभे पीठे संस्थाप्य तच्च
क्रेस्पृष्ट्वा मूलमंत्रमष्टोत्तरसहस्रं जपित्वा
संशुद्धस्य तस्य प्रागुक्तप्राणप्रतिष्ठामंत्रे
ममपदस्थाने श्रीरुद्रपूजाचक्रस्येतिप
दं प्रयोजयन् चक्रस्य शान्प्राणप्रतिष्ठा
मंत्रं जपन् प्रागुक्तप्राणशक्तिध्यानपूर्व
कं प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा तत्र पीठपूजापूर्व
कं देवमावाह्य सांगं सावरणं संपूज्य वक्ष्य
माणमहानैवेद्यबलिदानादिपूर्वकं म
होत्सवं प्रत्यहं दिनत्रयपर्यंतं कुर्यात् दि
नत्रयमपि प्रत्यहमर्दिने आवाहितं देवं नावि
सर्जयेत् चतुर्थदिने नित्यपूजां तं देवं
विसर्जयेत् इति प्रतिष्ठिते चक्रे नित्य

नैमित्तिकादिपूजनंकुर्यात् अग्न्यागार
णंतु ऋग्वेदोक्ताग्निसूक्तेन कार्यं सूक्त
अग्निः सप्तिंवाजंभरंददात्यग्निर्वीरं
श्रुत्यंकर्मनिष्ठं अग्निरोदसीविचरत्स
मंजन्नग्निर्नारीं वीरकुक्षिंपुरंधिं अग्ने
रप्नस्वतःसमिदस्तु भद्राग्निर्महीरोदसीआ
ग्निर्विवेश अग्निरेकंचोदयत्समत्स्वा
ग्निर्वृत्राणिदयतेपुरूणि अग्निर्हत्यंज
रतःकर्णमावाग्निरद्भ्योनिरदहज्जरूथं
अग्निरत्रिंघर्मउरुष्यदन्तरग्निर्नृमेधंप्र
जयासृजत्सं अग्निर्दाद्द्रविणंवीरपेशा
अग्निर्ऋषिंयः सहस्रासनोति अग्निर्दि
विहव्यमाततानाग्नेर्धामानिविभृतापु
रुत्रा अग्निमुक्थैर्ऋषयोविह्वयन्ते
ऽग्निंनरोयामनिबाधितासः अग्निंवयो
अन्तरिक्षेपतन्तोऽग्निः सहस्रापरियाति
गोनां अग्निंविशईळतेमानुषीर्याअ
ग्निंमनुषोनहुषोविजाताः अग्निर्गान्ध

शि॰१
२२९

वांपथ्यामत्तस्याग्रेगच्छतिघत्तश्चनिषत्ता
अग्नयेब्रह्मन्सभवस्ततस्करग्निमहाम
वोचामासुवृक्तिं अग्नेप्रावजरितारंपः
विश्वाग्नेमहिश्वविणमायजस्व अथैत
स्यप्रयोगः तत्रएभिर्मन्त्रैःप्रथमंप्रतिष्ठि
तस्यचक्राटिकमग्निशब्दरहितैःशान्ता
वस्याःशुद्धजलैरभिषिच्यानंतरमग्निश
ब्दसहितैःशान्ताच्चस्याभिषिंचेदित्युपग्मुता
रणविधिः अग्निःसप्तिमित्यस्यसप्तऋ
र्षिः अग्निर्देवतात्रिष्टुप्छन्दःसप्त
सप्तर्चंसूक्तं ततःप्रत्यहंतुअम्लादिभिः
शुद्धजलेनप्रक्षालनंधातुमयचक्रस्य।
स्फाटिकस्यजलेनैवक्षालनंकार्यमिति
इत्थंप्रतिष्ठितंप्रक्षालितंचंदनादिमंडिते
पुरतःप्रोक्तपीठेसंस्थाप्यतत्रमूलमंत्रेण
पुष्पांजलिंदत्वाथपुरतः किंचिद्वामाग्रे
चतुरस्रवृत्तत्रिकोणात्मकंमंडलंचंदना
नुलिप्तेभूतलेमत्स्यमुद्रयाविधायपत्री

न्यु

ठः स्वाच्वीधारमंडलायनमः इतिमंडलं
संपूज्यतत्रवायव्यनैरृत्येशानाग्नेयकी
णेषु हृदयायनमः शिरसेनमः शिखायै
नमः कवचायहुंनमः इतिसंपूज्यपुरतः
नेत्रायनमः देवाग्नीरेवतुर्दिक्ष
स्त्रायनमः इतितन्त्रोक्तानिषडं
गानिसंपूज्यतत्रमूलमंत्रेणप्रक्षालितम
र्घपात्राधारंश्रीरुद्रार्घपात्राधारंस्थाप
यामीतिसंस्थाप्यमंरंधर्मप्रदशकला
त्मनेवह्निमंडलायश्रीरुद्रार्घारायनमइ
तिसंपूज्यस्वायादिप्रादक्षिण्येनवत्ताका
रेणयंधूम्रार्चिषेनमः रंऊष्मायेनमः लं
ज्वलिन्यैनमः वंज्वालिन्यैनमः शंविस्फु
लिंगिन्यैनमः षंसुश्रियैनमः संसुरूपा
यैनमः हंकपिलायैनमः लंहव्यवाहायै
नमः क्षंकव्यवाहायैनमः इतिवाह्निकलाः
संपूज्यपूर्वोक्तप्राणप्रतिष्ठामंत्रेमसमप
दस्थानेधूम्रार्चिरादीनामितिपरंस्प्रपु

घी

हा

शि॰ १
२३॰

आधारं स्पृशन् प्राणप्रतिष्ठामंत्रं जपन्
नासो प्राणप्रतिष्ठां विधायास्त्रमंत्रेण
स्वर्णादिनिर्मितपात्रं प्रक्षाल्य श्रीशिवा
र्घपात्रं प्रतिष्ठापयामीति तस्मिन्नाधा
रे संस्थाप्य ॐ ह्रें ह्रः अर्घपात्रं द्वादशकलात्म
ने सूर्यमण्डलाय श्रीशिवार्घपात्राय नम
इति तत्पात्रं संपूज्य तत्र भूमिस्थं मण्डल
वन्मण्डलं विभाव्य तथैव षडंगैः संपूज्य
तत्र वर्तुलाकारे प्रादक्षिण्येन कं भं तपिन्यै
नमः खं बं तापिन्यै नमः गं फं धूम्रायै नमः
घं पं मरीच्यै नमः ङं नं ज्वालिन्यै नमः चं
धं रुच्यै नमः छं दं सुषुम्णायै नमः जं थं भोग
दायै नमः झं तं विश्वायै नमः ञं णं बोधि
न्यै नमः टं ढं धारिण्यै नमः ठं डं क्षमायै नम
इति संपूज्य प्राग्वत् प्राणप्रतिष्ठामंत्रं तपि
न्यादीनामित्ति पदं योज्य तासां प्राणप्रति
ष्ठां विधाय बिंदुश्रुततपीयूषभावनया क्षं
लं हं सं षं शं वं लं रं यं मं भं फं पं नं धं दं थं

ङं थं

ति बं

तंणंढंडंठंटंञंझंजंछंचंङंः घंगंखंकं अः अं
औंऐंएंॡंऌंॠंऋंऊंउंईंइंआंअं इत्यने
मूलमंत्रं त्रिर्जपन्शुद्धोदकैः श्रीवार्घपात्रं
पूरयामीति बिंदुस्नुतपीयूषभावनयासं
पूर्यतत्र गंधपुष्पाक्षतयवशुकुशात्तिंस
षेपद्दूर्वा इत्यर्घ[illegible]ड्याहृत्यं निक्षिप्यांतं सं
कामप्रदषोडशकलात्मने सोममंडलाय
श्रीवार्घामृताय नमः इति जले संपूज्य
तत्प्राग्वत्भूमिस्थं मंडलं विभाव्य तथैव
षडंगैः संपूज्य तत्र वन्हाका[illegible]णप्रादक्षिण्ये
न अं अमृतायै नमः आं मानदायै नमः इं
पूषायै नमः ईं तुष्ट्यै नमः उं पुष्ट्यै नमः ऊं र
त्यै नमः ऋं धृत्यै नमः ॠं [illegible]यै नमः
ऌं चंद्रिकायै नमः ॡं कांत्यै नमः एं ज्योत्स्ना
यै नमः ऐं श्रियै नमः ओं प्रीत्यै नमः औं अंगदा
यै नमः अं पूर्णायै नमः अः पूर्णामृतायै न
मः इति संपूज्य प्राग्वदमृतादीनामिति प
दं प्राणप्रतिष्ठामंत्रं नियोज्य जपन्तासां

शि। २३१

प्राणप्रतिष्ठां विधाय प्राग्वत्सूर्यमंडला
त्स्नानप्रकरणोक्तविधिना तीर्थमावा
ह्य मूलमंत्रेणार्घ्यजले संयोज्य षि।
खामंत्रेण गालिनीमुद्रां प्रदर्शयवमिति
धेनुमुद्रयामृतीकृत्य तत्र देवं ध्यात्वा ष
डंगन्यासमंत्रान्देवस्य देहे हृदयादिषु
विन्यस्य कवचेनावगुंठ्य नेत्रमंत्रेण
वीक्ष्यास्त्रेण संरक्ष्य शंखमुद्रया तन्मात्र
मवधार्य योनिमुद्रया तज्जलं स्पृष्ट्वा
न्ततेजोमयं भावयन् ... मुद्दीप्य मूल
मंत्रेहृदि देवं गंधादिभिः संपूज्य प्राग्वत्त
दंगानि चतुरावर्णांश्च संपूज्य मूलमंत्रेण
षट्वारमभिमंत्र्य मुद्रया रक्षयेत् इत्यर्घ्य
संस्थाप्य तत्पात्रस्यो न रतः पंचकोणा का
रेण त्रिकोणमंडलं त्र्यं कृत्वा तेषु मंड
लं ह्य पेसाधारं सजलं किंचिद्दत्वा पात्र
त्रयं तत्तीपं मंडले घृतं मधुपर्कपात्रं च
तिपात्रत्रयं संस्थाप्य मूलमंत्रेण गंधादि

दधि मधुयुक्तं कांस्यं

भिःपृथक्पृथ गम्पर्च्चांतेषुपात्रांत
रेणाधत्त्वार्घजलं किंचिद्दत्वामूलमंत्र
ण पृथक्पृथगष्टवारमभिमंत्र्य मु
द्रयाच्छादयेत् इतियाद्याचमनीयमधु
पर्कपात्राणि संस्थाप्य पाद्यपात्रे श्यामा
क दूर्वा ब्ज विष्णुक्रांता निक्षिप्याचमनी
यपात्रे जातीफलल वंगकंकोल्लचूर्णा
नि निक्षिपेत् अत्रार्घादिद्रव्याल्लाभेप्र।
क्षालितान्तंडुलान्पुष्पाणिवाददद्या
त् ततःपूजाचक्रस्यदक्षिणेकोणेमंड
लेसाधारं सजलंपुनराचमनपात्रं।
निधायत् त्रार्घपात्रजलंकिंचित्पात्रां
तरेणाधत्त्यदत्वामूलमंत्रेणाष्टवारम
भिमंत्र्य तथैव तत्समीपे प्रोक्षणार्थंपा
त्रांतरंसंस्थाप्य तज्जलंकिंचित्पात्रांत
रेणाधत्त्य तेनजलेनस्वात्मानंपूजाच
क्रं पूजाद्रव्याणि च मू लमंत्रेणप्रोक्ष्य
स्वदेहंगंधपुष्पैरलंकृत्यस्वेष्टदेवता

मत्स्य

त्रि

शि॰ रूपं संचिंत्य प्रागुक्तयोगपीठदेवतानां
२३२ तन्न्यासस्थानेषु संपूज्य हृदयकमले के-
सरेषु वक्ष्यमाणां तत्तत्पीठशक्तीश्च संपू-
ज्य तत्तत्पीठमंत्रेण सर्वांगे पुष्पांजलिं द-
त्वा स्वेष्टदेवतारूपं स्वात्मानं ध्यायन् मू-
ल मंत्रैर्मूर्ध्नि हृदये गुह्ये पादयोः सर्वांगे च
पंचस्थानेषु पंच पुष्पांजलीन् दत्वा धूप-
दीपौ निवेद्य प्राग्वन्मूलाधारे चतुरस्र
कुंडं संचिंत्य तत्र कुंडल्यात्मकपरमा-
त्मवह्निं संचिंत्य मूलमंत्रेमुच्चार्य धर्माध-
र्महविर्दीप्ते स्वात्मानो मनसा स्रुचा सुषु-
म्णावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहं
पुण्यं जुहोमि स्वाहा पुनर्मूलं प्रागुक्तम-
न्त्रो कमंत्रं च पापं जुहोमि स्वाहा इ-
त्यं पुण्यपापे कृत्वा हृत्स्थे संकल्पवि-
कल्पौ धर्मं च पृथक् पृथक् हुत्वा पुनर्मू-
लं प्रकाशामर्शहस्ताभ्याम् अवलंब्यात्म-
नीस्रुचं धर्माधर्म कलास्नेहं पूर्णं वह्नौ

अत्र पुण्यपापाः सप्ताहुतयः
त्वा
त्या
तु=

रत्नानि

जुहोम्यहं इति धर्माधर्मात्मकं सकलप्र
पंचं पूर्णाहुतित्वेन हुत्वा निखिलोपाधि
नो निरतिशयसुखानंदचिद्विलासात्मकं
स्वात्मानं ध्यायन् प्राणायामत्रयादिस
पूर्वकं मूलमंत्रमष्टोत्तरशतवारं जपित्वा
जपं समर्प्यार्घ्यजलेन पूजाचक्रमभ्युक्ष्य पू
जाचक्रस्योत्तरभागे ऐं गुरुभ्यो नमः दक्षि
णे गं गणपतये नमः इति संपूज्य पूजाच
क्रस्याधस्तादतलादिसप्तपातालभाव
नया डं मण्डूकाय नमः कालाग्निरुद्राय न
मः मूलप्रकृत्यै नमः आधारशक्तये कूर्मा
य नमः अनंताय नमः वराहाय नमः दंष्ट्राग्रे
पृथिव्यै तस्यां सुधार्णवाय नमः तस्मिन्न
वरत्नमयद्वीपाय [illegible] स्वर्णवेदिकायै
तदुपरि रत्नसिंहासनाय नमः इति तत्तद्भाव
नया संपूज्य पूजाचक्राधारपीठं सिंहास
नत्वेन परिकल्प्य तस्याग्नेयादिकोणे
चतुष्टये पादचतुष्टये धर्माय नमः वै

तया

न्या

नमः

सना

नमः ... वायव्यादिकोणचतुष्टये

...नाय नमः

तन्मध्ये स्वर्णपर्वताय॰ तदुपरि नन्दनोद्यानाय॰ तन्मध्ये कल्पवृक्षेभ्यो नमः
तेषां मध्ये विचित्ररत्नभूम्यै तन्मध्ये स्वर्णप्राकाराय तन्मध्ये रत्नमण्डपाय
तस्यान्तः =५

शि। १ राग्यायनमः ऐश्वर्यायनमः इति प्राद
२३३ क्षिणेपन संपूज्य सर्वत्र आग्नेयीदिक्स्य गात्र
चतुष्टयेअधर्माय अज्ञानायनमः अ
वैराग्यायनमः अनैश्वर्यायनमः इति प्र
दक्षिणेपन पूज्यपेत् ततः सिंहासनस्यम
ध्ये मायायैनमः विद्यायैनमः इति मायावि
द्येपटसूत्रमय परिष्काररूपेण लौकिकम
आवरणप्रावरणरूपस्थिते स्थितेध्यात्वा संपूज्य
तदुपरि अनन्तायनमः इति लल्याकार
मनन्तं संपूज्य तस्य मूर्ध्नि पद्मायनमः आ
नन्दकन्दायनमः संविन्नालायनमः तद
लेषु प्रकृतिमयपत्रेभ्योनमः तत्केसरेषु
विकृतिमयकेसरेभ्योनमः तत्कर्णिका
यां पंचत्रिंशद्वर्णबीजाद्यं सर्वतत्त्वरूपा
यै कर्णिकायै केसरेषु अं अर्कमंडलाय
कर्णिकायां ऊं सोममंडलाय पत्रेषु मं वन्हि
मंडलाय तथैव ब्रह्मणे विष्णवे रुद्राय
तथैव संबोधात्मने सत्वाय रं प्रकृत्यात्मने रज

(margin notes:)
या
पेराः
इती पाहि वचनेन इमे
तदधः
कृ
पञ्चाग्र
लिङ्गपुराणे कर्णिकायां मण्डलत्रये सोमसूर्याग्नयः सर्वलक्ष्मीघः पावकः सूर्य
ॐ
रामपूजापद्धतौ सारसंग्रहे पत्रकोणेषु धर्मसत्त्वादीन् कमलोपरि तु सत्वपूर्वान् गुणान्सर्वे वैश्नीनां म
ण्डलानि च ब्रह्मविष्णुमहेशांश्च ध्यानात्मानौ त्रीन्च धाल्कर्णकेषु इति गुरुविदां मतम्

सेत्तं मोहात्मने तमसे - श्रां श्रात्मने श्रंत्र

तरात्मने स्वं परमात्मने - ह्रीं ज्ञानात्मने

नमः इत्ति संपूज्य सिंहासनस्याग्नादि

चतुर्दिक्षु मध्ये च ज्ञानतत्वात्मने नमः

मायातत्वात्मने किलातत्वात्मने विद्या

तत्वात्मने परतत्वात्मने ॐ नमो भगव

ते सकलगुणात्मशक्तियुक्तायानंतायायो

गपीठाय नमः इत्ति संपूज्य तत्केसरेषु स्वा

ग्रादि प्रदक्षिणेन गणेशादित्तत्पीठस्य

नवशक्तीः पीठमंत्रेच संपूज्य तत्तन्मूल

मंत्रमुच्चार्य श्रीशिवादिमूर्तिं परिकल्प

यामीति पीठमध्ये शिवलिंगादित्तन्मू

र्तिं तदभावेषु पुष्पादिकं वा निक्षिप्य ध्या

नोक्तां मूर्तिं विभावयेत् सुंदराचार्य शिष्ये

ण श्रीनिवासेन धीमता चंद्रिकायां प्रणीता

यां प्रकाशेष्टशमोगमत् इति श्रीसुंदराचा

र्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना श्रीश्रीनि

वासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचं

मध्ये

शि॰ १ ङ्किकायां दशमः प्रकाशः ॥ अथ पंचायत

२३५ नीचेत्तद्देवस्य ईशानादिकोणचतुष्ट

ये विष्णुसूर्यगणेशदुर्गाः संस्थाप्य गणे-

शादिक्रमेण तत्तत्कल्पोक्तविधिना तत्त

द्यंत्रे तत्पीठपूजापुरःसरं पृथक् सांगाव

रणान् सर्वोपचारैः संपूज्य तत्तन्मंत्रजप

स्तोत्रपाठप्रणामादिभिः परितोषयेत् अ

त्र पंचायतनपूजायामपि पूज्यपूजकयो

र्मध्ये पूर्वदिशं परिकल्प्य तदग्रसारेणेशा

नादिकं कल्पयेदिति ॥ पुनर्मूलमंत्रेण प्रा

णायामत्रयं मूलमंत्रस्य ऋष्यादिकरष

डङ्गन्यासांश्च कृत्वा कराभ्यां पुष्पांजलिमा

दाय पद्ममुद्रां बध्वा पूर्वोक्तमातृकांभोज

त्वेन ध्यात्वा पद्मासनेनोपविष्टो ऋजु-

कायोन्नमुखो गुदमेढ्योरंतराले सुषु-

म्णांतश्चतुरस्रमध्यस्थचतुर्दलपंकजद

लेषु विद्योतत् शषसावर्णं चतुष्टयं स-

केसरं पीतवर्णं मूलाधारं संचिंत्य तन्म

ध्येसोमसूर्याग्निमयकन्याशित्रिरेखंत्रि
कोणंविभाव्यतन्मध्येसूर्यकोटिप्रतीका
शंचंद्रकोटिसुशीतलंजपाकुसुमप्रभं
ज्योतिर्लिंगंध्यात्वातदुपरिचिद्रूपांतडि
त्कोटिप्रभादीप्तांबिसतंतुतनीयसीप्रसु
प्तभुजगीवसार्द्धत्रिवलयेनास्थितांसर्वा
नर्थाभिन्नपापरचिदात्मकश्रीपरब्रह्मा।
बिनाभूतांकुंडलिनीशक्तिंचिरंविभाव्य
गुरूपदिष्टविधिनागुदाकुंचनपूर्वकंहूं
कारेणतांकुंडलिनीमुत्थाप्यसुषुम्णाव।
र्त्मनामूलाधारस्वाधिष्ठानकमणिपूर
कानाहतविशुध्याज्ञाख्यषट्चक्रभे
दक्रमेणब्रह्मरंध्रंनीत्वातत्रसौरमामृतां
बुधौपरमात्मनिसंयोज्यशिवशक्त्यात्म
केतत्तेजोबहिर्न्नासाध्वनाकरस्थपुष्पांज
लौनिःसार्यमूलमंत्रमुच्चार्यश्रीशिवइहा
गच्छागच्छइतिचक्रमध्यस्थितमूर्तेःशि
रसिपुष्पांजलिप्रक्षेपेणतत्तेजआवाह

शि॰ १
२३५

नीमुद्रयासमावाह्यत्वंब्रह्मरंध्रेणप्रवि
श्यसंचिंत्यशिवरूपेणपरिणतंध्यानो
क्तरूपंत्वंध्यायन्मूलमंत्रमुच्चार्यश्रीश्री
शिवइहतिष्ठतिष्ठ इतिस्थापनीमु
द्रांप्रदर्श्यदेवेशक्तिसुप्तमसर्वावरण
संयुत यावत्त्वांपूजयिष्यामितावत्त्वंसु
स्थिरोभवेतिप्रार्थ्यपुनर्मूलमंत्रमुच्चा
र्यश्रीशिवइहसंनिधेहिसंनिधेहीति
संनिधापनमुद्रयासंनिधाप्यमूलमुच्चा
र्यश्रीशिवइहसंनिरुद्धोभवपुनर्मूलं
श्रीशिवइहसंमुखोभवइतितन्मु
द्रयाविधायपुनर्मूलंश्रीशिवइहाव
गुंठितोभवइत्यवगुंठ्यदेवस्यहृदया

वगुंठनमुद्रया

दिषडंगन्यासस्थानेषुषडंगमंत्रान्वि
न्यस्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवंसकलीकृतो
भवेतिसकलीकृत्यधेनुमुद्रांबद्ध्वा
देवस्यमूर्ध्निअमतवाहिस्थापनंमूल
मुच्चार्यश्रीशिवअमतीकृतोभवेत्यम

तीकृत्यमहामुद्रांबध्वामूलमुद्रार्पयेश्री
शिवपरमात्मनीकृतोभवेतिदेवस्यमू
र्ध्निपरमात्मनचक्षिंध्यात्वामूलमंत्रंततः
ऐंवदवदवाग्वादिनिऐं क्लीं क्लिन्नेक्लेदय
महाक्षोभंकुरु क्लीं सौः मोक्षंकुरु सौः
ह्सौः इतिदीपनीमकारादिक्षकारान्तां
मातृकांचोच्चार्यार्घोदकेन [illegible] देवंत्रिः
प्रोक्ष्यदेवस्यहृदयंस्पृशन्पूर्वोक्तप्राण
प्रतिष्ठामंत्रेममपदस्थानेश्रीशिवस्ये
तिपदंप्रक्षिप्यप्राणप्रतिष्ठामंत्रंजपन्।
देवस्यप्राणप्रतिष्ठांविधायमूलमंत्र
मुच्चार्यशिश्रीवायनमइतित्रिःपुष्पांज
लिंदत्वालिंगयोनित्रिशूलाक्षमालाव
राभयमगरखट्वांगकपालडमरु का
ख्यादशमुद्राःप्रत्येकंकामबीजेनविर
च्यमूलमंत्रेणप्रदर्शयेद्इतिमुंचेदिति
प्रोक्तदशमुद्राःप्रदर्श्यमूलमुद्रार्पयेशि
वरात्तनेश्वासनंनमःइतिचासंचार्मेवा

शि॰। २३६

स्त्रेयोध्यंवायपासंभवमासनंदेवस्यवा
ममागेविन्यस्य ॐहंहंहं इदंमिदं गृहाण
स्वाहा इतिनिवेद्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवा
यनमः इतिपुष्पांजलिंदत्वापुनर्मूल
मुच्चार्यश्रीशिव एषतेअर्घः स्वाहा इ
तिपूर्वस्थापितार्घपात्राज्जलगंधपुष्पाक्ष
तयवकुशाग्रतिलसर्षपदूर्वान्वितंपा
त्रांतरेण लेदेवस्यशिरसिदत्वा ॐहं
हंहं इदमिदमिदं गृहाणस्वाहा इतिनि
वेद्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवायनमः इति
पुष्पांजलिंदत्वापुनर्मूलमुच्चार्यश्रीशि
वएतत्तेपाद्यंनमः इतिपाद्यपात्रात्श्यामा
माकदूर्वाब्जविष्णुक्रांतान्वितंजलंपात्रां
तरेणादत्वादेवस्यपादयोर्दत्वा ॐहंहंहं
इत्यादिमंत्रेणप्राग्वन्निवेद्यमूलमंत्रेण
प्राग्वत्पुष्पांजलिंदत्वाप्रत्युपचारंकु
र्यादिति ॥ ततआचमनीयपात्रात् जा
तीफलंलवंगकंकोलचूर्णयुतंजलंपा-

मिदं

जलं

दत्वा

ल

त्रान्तरेणोद्धृत्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवाए
तत्तेश्वाचमनीयंसुधेतिदेवस्यमुखक
नः मलेदत्वाप्राग्वन्निवेद्यपुष्पांजलिंद
त्वामधुपर्कपात्रमुद्धृत्यमूलमुच्चार्यश्री
शिवाएषतेमधुपर्कंसुधेतिदेवमुखेद
त्वाप्राग्वन्निवेद्यपुष्पांजलिंदत्वापुनरा
चमनीयपात्रात् पात्रान्तरेणजलमुद्ध
त्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवाएतत्तेश्वाचम
नीयंसुधेतिपुनराचमनीयंदत्वा
रत्नपादुके उपनीयपादुकायुगमारुह्य
भगवन्रत्ननिर्मितं स्नानमण्डपमाया
हिस्नानार्थंप्राक् दिग्गतमितिप्रार्थ्य पू
र्वस्यांदिशिशिबिरचितंस्नानमंडपंनीत्वा
प्राग्वदासनंदत्वार्घ्यपाद्याचमनीयानि
नि प्राग्वद्देयसुगंधतैलादिकमुपनीयमू
मु लमुच्चार्यश्रीशिवाएतत्तेसुगंधतैलाभ्यं
गसुगंधामलकोल्लेखोद्वर्तनस्नानादिकं
नमः सुगंधतैलाभ्यंगसुधामलकायु

शि॰१ इत्तेनं च विधाय महाराजोपचारवन्ना ना
२३७ विधैर्जलैरभिषिंच्य गंगादिनीर्थोदाह
नजलपूर्णकनककलशसहस्रेर्दैवं
भिषि=४ कन्याभिरलंकृत्वा प्राग्वदाचमनीयं
दत्त्वा जलनापहरणार्थं वस्त्रं दत्त्वा गंगाप्रो- ग्छनं
क्षणं परिकल्प्य धौतदुकूलयुग्ममानी
पवमिति वरुणबीजेनाभिमंत्रेनजले
नास्त्रमंत्रेण प्रोक्ष्य बृहस्पतिदेवताभ्यां
वासोभ्यां नमः इति संपूज्य मूलमुच्चार्य
श्री शिव एतत्ते वाससी नमः इति वास
सी परिधाप्य पूर्ववन्निवेद्य पूर्ववदा
चमनीयं दत्त्वा स्वर्णादिनिर्मितयज्ञोप
वीतमानीय मूलमुच्चार्य श्री शिव एतत्ते
यज्ञोपवीतं नमः इति यज्ञोपवीतं दत्त्वा
प्राग्वदाचमनीयं निवेद्य रत्नपादुके उ
पनीय पादुकायुगमारुह्य भगवन्रत्न
निर्मितं श्रीगच्छ निवासं देवनिर्मितं पा
द्यामलंकारस्य मण्डपे इति दक्षिण

दिगंतमलंकारमंडपं नीत्वा तत्र सिंहा
सनेउपवेश्य नानाविधालंकारणानि
समर्प्य रत्नपादुके उपनीय प्रा
ग्वत्प्रोक्ष्य नानादेवतेभ्यो मुकुटाद्याभ
रणेभ्यो नमः इति संपूज्य मूलमुच्चार्य ।
श्रीशिवरात्रिमुकुटं नमः एतत्कुंड
लं नमः इति नानाभरणानि तत्तन्नाम्ना
समर्प्य रत्नपादुके उपनीय पादुके परि
धाप्य रापंचवाद्यपुरस्सरं पागमराडप
मायाहि परिवारगणैः सह इति प्रार्थ्य प्र
धानमंडपं नीत्वा तत्र प्राक्कल्पितयोगा
पीठे देवं समुपवेश्य तत्र छत्रचामरादि
नानाविधोपकरणव्यग्रहस्तपरिवार
देवतागणं स्वर्णोपकरणसमूहमिव देव
शरीराद्विनिर्गत्य स्वस्वस्थाने समुपवि
ष्टं प्रधानदेवतासदृशाकाराभरणपु
ष्पादिशोभितं स्थिरीभूतं परित्रश्चक्रम
ध्ये ध्यात्वा चंदनागरुकर्पूरादिनानागं

शि॰ | धमानीयप्राग्वत्प्रोक्ष्यगंधर्वदेवत्याप
२३८ गंधायनमः इतिसंपूज्यमूलमुच्चार्यश्री
शिवइत्यषत्तेगंधोनमः इतिदेवायगं
धंसमर्प्यप्राग्वन्निवेद्यपुष्पाणिप्राग्व
त्प्रोक्ष्यवनस्पतिदेवताभ्यः पुष्पेभ्योन
मः इतिपुष्पाणिसंपूज्यमूलमुच्चार्य
श्रीशिवइमानित्तेपुष्पाणिवोषडिति
नानाविधानिपुष्पाणिगंधयुक्तपुष्पा
णिसमर्प्यप्राग्वन्निवेद्यदेवस्यहृदेव
स्यहृदयादिषडंगन्यासस्थानेषुषडंगा
निलयांगत्वेनसंपूज्यश्रीशिवपरिवा
रदेवतापूजनार्थमनुज्ञांमेदेहीतिदेवं
प्रार्थ्यतनत्कल्पोक्तांगावरणदेवतांपू
जयेत् तत्रादौदेवस्यदेहेमस्तकेहि
षुमातृकाक्षरन्यासस्थानेषुमूलपुटि
तैर्मातृकावर्णैः संपूज्यपश्चाद्बाह्यांगा
वरणदेवतांपूजयेत् तत्रदेवास्यंप्राची
परिकल्प्यतदनुसारेणाग्नेयादिकंक

स्नापयित्वा पूजयेत् अग्न्याग्नेय्यैशाननैरृ
त्यवायव्येष्वंगचतुष्टयं हृदयादिकवचा
न्तं पुरस्तान्नेत्रं चतुर्दिक्षु चास्त्रं पूजयेद्द्वि
तीयः इत्यंगावरणदेवताः संपूज्य तद्बा
ह्ये पद्मास्थितान्देवान्प्राच्याद्यष्टसु दिक्षु
क्रमेण लं इन्द्राय नमः रं अग्नये नमः टं
यमाय नमः क्षं निरृतये नमः वं वरुण
य नमः यं वायवे नमः सं सोमाय नमः हं
ईशानाय नमः इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य
ऐशानयोर्मध्ये आं ब्रह्मणे नमः निरृति
वरुणयोर्मध्ये ह्रीं अनन्ताय नमः इति ऊ
र्ध्वमुखाधोमुखौ संपूज्य इन्द्रादीनां समी
पेषु वज्राय नमः शक्तये नमः दंडाय नमः
खड्गाय नमः पाशाय नमः अंकुशाय नमः
गदायै नमः त्रिशूलाय नमः पद्माय नमः
चक्राय नमः इति लोकपालायुधानि समापु
धानि पूजयेत् अत्र सर्वत्रावरणपूजा
यां प्रथमावरणपूजान्ते मूलमन्त्रेण देव

शि॰
२३९

संपूज्यमूलमुच्चार्य श्रीमीष्टसिद्धिं मे दे-
हि शरणागतवत्सल भक्त्या समर्पयेत्तु
भ्यं प्रथमावरणार्चनं इति देवचरणयो
रर्घोदकपुष्पादिकं दद्यात् एवं द्वितीया
वरणादिष्वपूहनीयं ततो मूलमुच्चार्य
सांगाय सावरणाय श्रीशिवाय नमः इ
ति त्रिः पुष्पांजलिना संपूज्याथ मंत्रेण धू
पभाजनं प्रोक्ष्य हृदयमंत्रेण गंधादिभि
र्धूपभाजनमभ्यर्च्य तत्र सारांगारान्नि
धाय वामितिधेनुमुद्रयामृतीकृत्य क्लीं
सुरभितेजसे स्वाहा इति मंत्रेण गुग्गुला
दि धूपं निक्षिप्य गंधर्वदेवताभ्यो नम इति धू
पं संपूज्य मूलमुच्चार्य वनस्पतिरसोत्पन्नो
गंधाढ्यो गंध उत्तमः आघ्रेयः सर्वदेवा-
नां धूपोऽयं प्रतिगृह्यतां इति धूपमुत्सृ-
ज्य वामभागे घंटां निधायास्त्रमंत्रेण प्रो
क्ष्य तेनैव मंत्रेण त्रिरभ्यर्च्य ऐंगजध्वनि
मंत्रमातः स्वाहा इति घंटामंत्रेण त्रिर

श्रीशिवएवतेधूपोनम

य धूपाय
ति

भिमर्ज्यं वामकरेण तां घंटां वादयन् ॐ।
हं हं हं इदं मिदं गृहाण स्वाहा इति मंत्रेण
नार्चेर्धूपं निवेद्य धूपभाजनं देवस्य वा
मभागे निवेशयेत् दीपयाहिण्यां गोस्तनं ति
लतैलं हं वा क्षिप्य तत्र कर्पूरगर्भिं वर्त्तिं नि
धाय ह्रीमिति प्रज्वाल्य विष्णुदेवताय घृ
तप्रदीपाय नमः तैलदीपश्चेद्धनस्पतिदे
वताय तैलदीपाय नमः इति संपूज्य वामि
ति धेनुमुद्रयामृती कृत्य मूलमुच्चार्य सुप्र
काशो महान्दीपः सर्वत्रिमिरापहः सबा
ह्याभ्यंतरं ज्योतिर्दीपोयं प्रतिगृह्यतां इमु
च्चार्य श्रीशिवाय घृतदीपो नमः इति दीपमु
त्सृज्य प्राग्वद्घंटां वादयन् देवस्य पादादि
मूर्द्धान्तमुद्धेर्दीपं प्रदर्श्य घृतदीपश्चेत् दे
वस्य दक्षिणभागे तैलदीपश्चेत् देवस्य वा
मभागे दीपं निवेशयेत् प्राग्वत् देवस्य पाद्याच
मनीयं दत्वा स्वर्णादि पात्रे भक्ष्यभोज्यले
ह्यचोष्यपेयात्मकं चतुर्विधमन्नं कदलफल

श्रि। २५०

वर्णां तिक्तकषायमधुरात्मकं षड्रसोप
तं नानाविधं व्यंजनसमेतं नैवेद्यमानी
य विष्णुदेवतायै नैवेद्याय नमः इति नै।
वेद्यं संपूज्य देवस्य पुरतश्चतुरस्रमण्ड
ले साधारं तत्पात्रं निधाय मूलमंत्रेण
वीक्ष्यास्त्राय फट् इति तनस्त्रमंत्रेण
प्रोक्ष्णमर्घजलेन प्रोक्ष्य तेनैव मंत्रेण
कुशैस्त्रिः संताड्य कवचमंत्रेणाभ्युक्ष्य
अधोमुखदक्षिणहस्तोपरि तादृशं वा
मे हस्तं निधाय यमिति वायुबीजेनाष्ट
वारमभिमंत्र्य नैवेद्यगतस्पर्शादि
दोषान् शोषयित्वा पुनर्वामस्योपरि दक्षि
णकरं निधाय अधोमुखवामहस्तेना
च्छाद्य रमिति वह्निबीजमष्टवारं ज
पन् तत्कृतदोषान् दग्ध्वा धेनुमुद्रां दर्शि
यन् वमिति अमृतबीजमष्टधा जपन् नै
वेद्यममृतीकृत्यास्त्रमंत्रेण नैवेद्यस्योप
रि चक्रमुद्रां दर्शयन् तत्संरक्ष्य मूलमंत्रे

णाष्टवारमभिमंत्र्य दक्षिणहस्ते जलं गृही
त्वा हेमपात्रगतं दिव्यं परमान्नं सुसंस्कृ
तं पंचधा षड्रसोपेतं गृहाण परमेश्वर
इति नैवेद्यस्योपरि चुलुकोदकं निक्षि
प्य मूलमुच्चार्य श्रीशिवाय एतत्ते नैवेद्यं नमः
इत्युत्सृज्य कराभ्यां तत्पात्रं स्पृशन् पूर्वो
क्त निवेदनमंत्रेण निवेद्य पात्रान्तरे धे
नुमुद्रया जलममृतीकृत्य देवस्य दक्षि
णहस्ते तज्जलं किंचित् दत्वा अमृतोपस्त
रणमसि स्वाहेति देवमाचामयित्वा वा
महस्तेन विकचोत्पलसन्निभां ग्रा
समुद्रां दर्शयन् दक्षिणकरेणा कनि
ष्ठानामिकांगुष्ठयोगेन प्राणाय स्वा
हा एवं पुनस्तर्जनीमध्यमांगुष्ठयोगे
न अपानाय स्वाहा पुनर्मध्यमानामिकांगुष्ठ
योगेन व्यानाय स्वाहा पुनस्तर्जनीम
ध्यमानामिकांगुष्ठयोगेन उदानाय
स्वाहा एवं पुनस्तर्जनी पंचांगुलिभिः

य ध्यमा

शि॰ १
२५९
श्र

समानायस्वाहा इतिप्राणादिपंचमुद्राभिः
पंचग्रासान्ग्राहयित्वास्वर्णादिपात्रेज
लंधेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य नमस्तेदेवदे
वेशसर्वतृप्तिकरंवरं ग्रन्थानिवेदितं
शुद्धंप्रकृतिस्थंसुशीतलं परमानन्दसं
पूर्णंगृहाणजलमुत्तमं इतिदेवस्यवा
मभागेजलपात्रंनिवेशयन्जलंनिवे
द्यपुष्पांजलिमादाय सत्पात्रैविद्धवि
सौख्यविविधानेकभक्षणं निवेदया
मितेदेवसानुगायजुषाणतत् इतिपु
ष्पांजलिंदत्वाऽस्त्रमंत्रेणाच्छिद्रंधनंकुर्व
न्देवंपरितोजवनिकांविभाव्य वंश्रवा
लकंनैवेद्यंनमः इत्यंगुष्ठानामिकायोग
रूपांकरद्वयेननैवेद्यमुद्रांप्रदर्शयेदेवं
भुंजानंध्यायेत् तथाब्रह्मेन्द्राद्यैः सरस
मभितःमुपविष्टैःसमंतोदव्याघ्रिंजक्वल
यकरयासादरंवीज्यमानः नर्मक्रीडा
प्रहसनपरोहासयन्यंक्तिभोक्तॄन्भुंक्ते

नाथेद्रं सुहवि
दि॰ इतिवर
त्वा बलीपाठः

६ आदौ प्राणायामादिकं विधाय मूलेन वीतरागं फडिति प्रोत्तरां फडिति कुशैस्ताडनं कुर्मिन्त्य मधुहराम्

पात्रेकनघटितेषडंरसानूदेवदेवः इति
ध्यायन्मूलमंत्रंदशधाजपित्वाजपंस
मर्प्यनित्यहोमंकुर्यात् तत्रपूजास्थानस्यै
शानभागेकुण्डस्य स्थण्डिलवेदिकायांवात
मेगोमयेनोपलिप्तेप्रागुक्तलक्षणाग्निव
तुसंस्कारैः संस्कृते हृन्मंत्रेणविह्नरूपं

सहस्रार्चिषे हृदयायनमः

मरं देवताकाः प्रागग्रास्तिस्रोरेखावुदग्
पमवेन्द्रदेवताकाउत्तराग्रास्तिस्रोरेखाः
कुशमूलेन। वह्निस्थमध्येप्राणस्थं
पूर्वेसभ्यंपश्चिमेआहवनीयंउत्तरेऽ
न्वाहार्यंदक्षिणेगार्हपत्यमितिपंचव
न्हिस्थानानिसंचिंत्यकुशांबुनास्त्रमंत्रे

धनुर्धराय अस्त्राय फट्

णसंप्रोक्ष्य ह्रींसर्वशक्तिकमलासनाय
नमः इतितन्मध्येयोगपीठंसंपूज्यतत्र
भुवनेशींऋतुमतींविचिंत्यतद्योनौवा

स्थ

व स्थानेशिववीजधियासूर्यकांता
दिभवमग्निंप्राणवेनसंस्थाप्यचिंत्यंग
लहनहनदहदहपचपचसर्वज्ञा

स्यूं

जिह्वाबीजेषु रेफयकारऊकारः अनुस्वार... ते क्रमाच्चत्वारो वर्णाः क्रमो येताः ... तथा हि ... जिह्वानामकजिह्वानां बीजेनिष्पा... हबशवलरयेति वर्णाः क्रमेण पूर्वो क्रदर्णं ... रेफात् ... स्त्यादि

शि। १ यपस्वाहेतिमंत्रेणकुशैर्मुखपूर्त्व स्या
२६२ ग्निप्रज्वाल्य काष्ठैः परत्व्य अग्निंप्र
ज्वलिंतं वदेज्जातवेदं हुताशने सुवर्ण
वर्णममलं समिद्धं सबलोमुखं इति।
ततः कृतांजलिरुपस्थायोप विश्य
लिंगेषु हिरण्यायेनमः गुदेगगना
येनमः शिरशिरक्तायेनमः मुखे
बूं कृष्णायेनमः नासिकायांल्यूंसु
प्रभायेनमः नेत्रयोः अतिरक्तायेनम
सर्वांगेषु बहुरूपायेनमः इतिसंजि
ह्वाः विन्यस्यमहस्वाचिषेरूपायन
स्वस्तिपूर्णायशिरसेस्वाहा इतिपुरु
षायनमशिखायैवषट् धूमव्यापिन्य
नेकवचायहुं सप्तजिह्वायनेत्र
योवौषट् धनुर्धरायास्त्रायफट् इति
षडंगमंत्रानंगुष्ठादितलान्तं विन्यस्य
हृदयादिषडंगेष्वपिविन्यसेत् ततः
मूर्ध्निअग्नयेजातवेदसेनमः वामांसे

यां

अग्नये सप्तजिह्वाय नमः। वामपार्श्वे अग्न
ये हव्यवाहनाय नमः। वामकट्यां अग्नये
अश्वोदरजाय नमः। लिंगे अग्नये वैश्वान
राय नमः। दक्षिणकट्यां अग्नये कौमार
तेजसे नमः। दक्षिणपार्श्वे अग्नये विश्व ये
मुखाय नमः। दक्षिणांसे अग्नये देवमुखाय
तीं नमः। इति मूर्तीरष्टौ विन्यस्य गर्भरहितै
र्दर्भैरग्निं प्रागादिक्रमेणोत्तराग्रैः पूर्वाग्रै
श्चोपरिस्तीर्य वन्हेर्मुखे षट्कोणं विभा
व्य तन्मध्ये षट्कोणेषु मध्यादि प्रादक्षि
ण्येन प्रागुक्ताः सप्तजिह्वाः संपूज्य तद्बहि
रष्टदलं कमलं विभाव्य तत्केसरेष्वाग्नी
शान निर्ऋति वायुकोणेषु वन्हेरेतद
ग्रादि चतुर्दिक्षु च षडंगानि प्रागुक्तानि सं
पूज्याष्टदलेषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येनाष्ट
क्ताः मूर्तीः प्रागुक्ताः संपूज्य च सुरस्रे दिक्पालाँ
स्तदायुधानि च संपूज्य मध्ये देवं वैश्वा
नरं जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वक

शि॰।
२४३

मीणीसाधयस्वाहा इति मंत्रेणाभिगंधा
दिभिः संपूज्य अस्त्रमंत्रेण क्षालितायामा
ज्यस्थाल्यामाज्यं निक्षिप्य मूलमंत्रेणाष्ट
वारमभिमंत्र्य अमृतमिति धेनुमुद्रयामृती।
कृत्य दर्भद्वयं अग्नौ प्रज्वाल्य हृदयमंत्रेण
तेनाज्यं पर्यग्निकृत्य दर्भयुग्ममग्नौ नि-
क्षिप्य कवचमंत्रेण प्रदीप्तदर्भद्वयेन तत्त
घृतं नीराज्याग्नौ दर्भद्वयं निक्षिप्य पुनर्द
र्भान्प्रज्वाल्यास्त्रमंत्रेण घृते प्रदर्श्याग्नौ
तान्निक्षिप्य स्रुक्स्रुवौ तद्दर्भाग्रे पलाश
स्य मध्यपत्रद्वयम् अश्वत्थपत्रद्वयं वा गृही
त्वाग्नौ [illegible] प्रताप्य कवचमंत्रेण दर्भैः
संमार्ज्य पुनः प्रताप्यास्त्रमंत्रेण प्रोक्ष्य दर्भे
पुनिधाय मार्जनदर्भानग्नौ निक्षिपेत् स्रु
वेणाज्यमादाय अग्नये स्वाहा इत्यग्नेर्द
क्षिणनेत्रे हुत्वा अग्नये इदं न मम इत्युद
ग्त्यागं कृत्वा एवं सर्वत्र तत्त्वाग्नौ दक्षि
णाग[illegible]द्यात् ततः ॐ भूः स्वाहा अग्नये

इति [illegible]

उत्तरनीयः ततः पुनराज्यमादाय ॐ सोमाय स्वाहेति वह्नेर्वामनेत्रे हुत्वा पुनरादाय
पुनर्मध्यमाभागादाज्यमादाय अग्नीषोमाभ्यां स्वाहेति वह्नेर्भाललनेत्रे हुत्वा पुनरादाय अ
ग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इति वक्त्रे जुहु-१

म ई

इदंस्म ॐ भुवः स्वाहा वायवेइदंनमम ॐ
स्वः स्वाहा सूर्यायैनमम ॐ भूर्भुवः स्वः
स्वाहा प्रजापतयेइदंनममेत्याहुतिचतुष्टं
यंहुत्वा ॐ वैश्वानरजातवेदइहावलोहि
ताक्षसर्वकर्माणिसाधयस्वाहा इत्यग्नेर्मंत्र
णाहुति त्रयंहुत्वा अग्नेर्गर्भाधानंसंपाद
यामिस्वाहेत्याक्षिगर्भाधानंपुंसवनसीमंतो
न्नयनजातकर्मनामकर्मान्नप्राशनचूडा
करणोपनयनसमावर्त्तनविवाहाख्या
नसंस्कारानपृथक्पृथग्गृह्णाहुतिभिः
कृत्वापूर्वोक्तजिह्वादिमूर्त्यन्तदेवतानांस्पृ
हिरण्यायेस्वाहा इत्यादितन्नामभिश्चतु
र्थीस्वाहान्तैरेकैकाहुतिंहुत्वा ॐ स्वाहा ॐ
श्रीं ह्रीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं स्वाहा ॐ श्रीं
ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतयेस्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं
क्लीं ग्लौं गं गणपतयेवरवरदस्वाहा ॐ श्रीं
ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतयेवरवरदसर्वज
नंमेस्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपत

क्लींस्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं = ५

शि॰ १ येवरवरदसर्वजनंमेवशमानयस्वाहा
२४६ इतिमहागणपतिमंत्रंदशधाविभज्यहु
त्वापुनःसमस्तेनमहागणपतिमंत्रेण
चतुर्वारंजुहुयात् इतिसंस्कृतेग्नौदेवं
ध्यात्वामूलमंत्रेणगंधादिभिःसंपूज्य
वन्हिदेवतयोरैक्यंविभावयन्मूलमं
त्रेणस्वाहान्तेनाज्यपायसतिलतण्डु
लव्रीहियवभक्तानामन्यतमेनघृत
ति व्यतिरिक्तद्रव्येषुत्रिमधुयोगंकेवलंघृ
तयोगंवाकृत्वापंचविंशत्याहुतीर्हु
त्वाहृदयायस्वाहा शिरसेस्वाहा शिखायैस्वाहा क
वचायस्वाहा नेत्रायस्वाहा अस्त्राय
स्वाहा इतितत्कल्पोक्तैः षडंगमंत्रैः
षडंगमंत्रैःषडाहुतीर्हुत्वावरणदेव
तानांतत्तन्नाममंत्रेणस्वाहांतेनैकै
कामाहुतिंहुत्वा ॐभूरग्नयेचपृथिव्यै
चमहतेचस्वाहा भुवोवायवेचांत
रिक्षायचमहतेचस्वाहा सुवरादित्या

पयवदिवेचमहतेचस्वाहा भूर्भुवःस्वःचं
द्रमसेचनक्षत्रेभ्यश्चदिग्भ्यश्चमहतेच
स्वाहा इतिचतस्रआज्याहुतीर्हुत्वा ॐ इ
तः पूर्वंप्राणदेहबुद्धिधर्माधिकारतो
जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासुमनसावाचा
कर्मणाहस्ताभ्यांपद्भ्यामुदरेणशिश्ना
यत्स्मृतंयदुक्तंयत्कृतंतत्सर्वंब्रह्मार्प
णंभवतुस्वाहा इतिमंत्रेणाष्टावाज्या
हुतीर्हुत्वावह्निंप्राग्वत्संपूज्य न्यूनाति
रिक्तसिद्ध्यर्थंददामिसघृतंतिलं ॐ हूं
सांगंकुरुकुरुस्वाहा इतितिलैरेकामा
हुतिंहुत्वा ॐसहस्रार्चिर्महतेजानमः
स्तेबहुरूपधृक सर्वशीर्षसर्वगतपाव
कायनमोस्तुते त्वंरौद्रघोरकर्माचवी
रहात्वंनमोस्तुते विष्णुस्त्वंलोकपाभ
लोस्मिशांतिमत्रप्रपच्छमे इत्यग्निंप्रा
र्थ्यघृतेनस्रुवमापूर्यततउपरिपुष्पंद
त्वाग्रेघोमुखेनस्रुवेणतन्मुखेपिधा

शि॰१ यज्ञांखवत्संपुटाभ्यांकराभ्यांगृहीत्वो॰
२५५ त्यायमूलमंत्रेणवौषडंतेनाहुतित्रयं
हुत्वाप्रोक्षणीजलेनवन्हिंपरिषिच्य
मूलमंत्रेणतत्रदेवंसंपूज्यसंहारमुद्र
यापूजाचक्रेविसृज्याग्निंसंपूज्य भो
भोवन्हेमहाशक्तेसर्वकर्मप्रसाधक
कर्मान्तरेपि संनिधिंकुरुसादरं इ
त्यग्निंप्रार्थ्यसंहारमुद्रयास्वहृद्गृहासे
येदितिनित्यहोमविधिःअत्रैवंविस्ता
राशक्तोअग्न्याधानादिकंकर्मनित्यहो
मेनविधत्ते इतिवसिष्ठसंहितावचना
ल्लौकिकाग्नावेवदेवंध्यात्वासंपूज्यमू
लमंत्रेणपंचविंशत्याहुतीःषडंगमंत्रै॰
श्चषडाहुतीरावरणदेवतानामेकैका
हुतिंजुहुयात् आवरणहोमाशक्तो
मूलमंत्रेणषडंगमंत्रैश्चोक्तसंख्यांजु
हुयात् इतिनित्यहोमंविधायपूजा॰
स्थानंगत्वास्वासनेसमुपविश्यमूल

प्राप्तेसं
धु
मा
च
२५५

मंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिक
रषडंगन्यासपूर्वकं मूलमंत्रेण पुष्पांज
लित्रयं दत्वा पूजाचक्रस्य ... शानको
णे चतुरस्रवृत्तत्रिकोणमंडलं कृत्वा त
त्र साधारे सव्यंजनान्नोदकपूरितं ताम्रा
दिपात्रं निधाय सर्वभूतानि इह आगच्छत
इहतिष्ठत इत्यावाह्य सर्वभूतेभ्यो नमः
इति पुष्पादिभिः संपूज्य ये रौद्रा रौद्रकर्मा
णो रौद्रस्थाननिवासिनः योगिन्यो ह्युग्र
रूपाश्च गणानामधिपाश्च ये भूचराः खे
चराश्चैव तथा चैवान्तरिक्षगाः सर्वे ते
प्रीतमनसो भूताः गृह्णन्त्विमं बलिं इति
वामकरांगुलिभिरर्घपात्रात्पात्रांतरे
णोद्धृतजलधारां बलिपात्रे निक्षिपन्
बलिमुत्सृज्य पुष्पांजलिमादाय भूता
नि यानी ह वसंति भूतले बलिं गृहीत्वा
विधिवत्प्रयुक्तं संतोषमासाद्य व्रजन्तु
सर्वे क्षमन्तु तान्यत्र नमोस्तु तेभ्यः इति पु

भूतानि ते

शि। ष्पांजलिं कृत्वा प्रणम्य यथासुखं वि
२५६ हरं न्तु भूतानीति नाराच मुद्रया विस
र्ज्यास्त्रमंत्रेण शुद्धजलैः स्थानं प्रो
॥ क्ष्य देवं तत्रैव ध्यात्वा पात्रान्तरे बमिति
धेनुमुद्रया जलममृतीकृत्य अमृतापि
धानमसि स्वाहेति देवायोत्तरापोशा
नं दत्वा नैवेद्यं गत्वसारं मुद्रकृत्य नैवे
द्यं नैवेद्यपात्रे निधाय गोमयाद्भिः र
स्त्रमंत्रेण तत्स्थानं शोधयित्वा तस्मात् किं
चिन्नैवेद्यमादाय निर्माल्य भोजिने नमः
इतीशान्यां निक्षिप्य हस्तप्रक्षाल्य देवा
य करशोधनार्थं सुगंधचूर्णादिकं क
रक्षालनाय जलं दत्वा सूक्ष्म वस्त्रेण
पादौ हस्तौ च प्रोक्ष्य सुगंधचूर्णादिभिः
करौ सुरभिती कारयित्वा ताम्बूलमा
दाय मूलमुच्चार्य श्री शिवाय नमः ल्दल
कर्पूरपूगभागनरं गितं सर्षाधितं सु
गंधं च ताम्बूलं प्रतिगृह्यतां एतत्तेन

निवेद्य

तांबूलंनमः इतितांबूलंसमर्प्यप्रागुक्तनि
वेदनमंत्रेणनिवेदनमंत्रेणमूलमंत्रमु
च्चार्यसुप्रसन्नायश्रीशिवायनमः इति।
त्रिःपुष्पांजलिनासंपूज्यपुनर्मूलमुच्चा
र्यसुप्रसन्नायश्रीशिवायएषगंधोनमः
एवंगंधपुष्पधूपदीपैराराधयेदितिप्र
सन्नपूजांकृत्वामुकुटंपरिधाप्य दर्प
दर्शयित्वमुकुटंपरिधाप्य छत्रचामर
व्यजनादिनानाविधराजोपचारान्प
रिकल्प्यदूर्वाक्षतकुशजलान्यादाय मू
लमुच्चार्यश्रीशिवाय एतत्तेनीराजनंनमः
इतिदेवस्यमुकुटोपरिदूर्वादिकंनिक्षि
पेत् अत्रनीराजनशब्देनारात्रिकम
युक्तंतत्रकांस्यादिबृहत्स्थाल्यांचन्द
नादिनाऽष्टदलंकमलंकृत्वातन्मध्ये
ऽष्टसुदलेषुचपिष्टमयान्नवदीपान्घृ
तपूर्णान्कर्पूरगर्भवर्त्तिसहितान्निः
क्षिप्यह्रींइतिप्रज्ज्वाल्यकंचिद्बहुरत्नम

६६

एडलेनिधायपवमित्तिधेनुमुद्रयाऽमृती
कृत्वास्त्रमंत्रेणचक्रमुद्रयासंरक्ष्यश्रीं
ह्रीं क्लीं ग्लूं म्लूं [illegible] ह्रीं श्रीं इति रत्नेश्व
रीविद्ययामूलमंत्रेणचपंचपंचकपल्यग
म्यर्च्यतत्पात्रंकराभ्यामादायोत्थायमू
लेनश्वरदेवस्यचरणान्मूर्द्धांतंमूर्द्धादिच
रणान्तंचपुनःपुनर्भ्रामयन्नूर्ध्वंकृत्वानीरा
जनविधिःततःप्राणायम्यमूलमंत्रेण
प्राणायामत्रयंकृत्वाऋष्यादिकंरषम
ङ्गन्यासपूर्वकंवक्ष्यमाणविधिमाप्र
हितामक्षमालांवक्ष्यमाणविधिना
संपूज्यवक्ष्यमाणप्रकारेणदेवंभावय
न्मूलमंत्रमष्टोत्तरसहस्रंतदर्द्धंत्रिश
तमष्टोत्तरशतंवाजपित्वापुनःप्रा-
णायामऋष्यादिन्यासपूर्वकंजपमा
लांवक्षमाणविधिनाशिरसिनिधाया
र्घोदकमादाय ॐ गुह्यातिगुह्यगोप्ता-
त्वंगृहाणास्मत्कृतंजपं सिद्धिर्भवतु

मेदेवत्वत्प्रसादात्त्वयिस्थितेतिदेवस्य
दक्षिणहस्तेगृहीतोदकदानेनजपंस·
मर्प्यवक्ष्यमाणप्रकारेणजपमालांसं
पूज्यरहसिनिधापयेत् अत्रजपमाला
मात्रांगुलिभिर्जपगणनाकार्या इत्थंज
पंविधायघंटावादनपूर्वकंशिवसह
स्रनामस्तोत्रादिभिं[illegible]त्वाप्रदक्षिणन स्तु=
मस्कारैःपरितोष्यईपदत्तंभक्तिमात्रे
णपत्रंपुष्पंफलंजलंनिवेदितंचनैव
द्यंतु गृहाणानुकंपया आवाहनंजाना द् न
मिनजानामिविसर्जनं पूजांचैवन·
जानात्वंगतिःपरमेश्वरःकर्मणामन मि
सावाचात्वत्तोनान्यागतिर्मम अन्त·
श्चारेणभूतानांद्रष्टात्वंपरमेश्वरःनाथ
योनिसहस्रेषुयेषुयेषुव्रजाम्यहं तेषुते
ष्वचलाभक्तिरच्युतास्तुसदात्वयि देवो
दाताचभोक्ताचदेवःसर्वमिदंजगत् दे
वोजयतिसर्वत्रयोदेवःसोहमेवहि इ

शि०१
२५८

नि कृत्वांजलिः क्षमाप्य पुनः पुनः प्र
णम्य स्वेष्टार्थप्रार्थनां कृत्वा अर्घपात्र
मुद्धृत्य साधु वासाधु वा कर्म यद्यदाच
रितं मया तत्सर्वं भगवन् शंभो गृहाण
राधनं परम् इति कृत्वा माराधनं किंचि
दर्घोदकदानेन समर्प्य पुनः प्राग्वदर्घं
दत्वा तन्मात्रं स्वस्थाने निवेश्य पुष्पांज
लिमादाय ॐ इतः पूर्वं प्राणदेहबुद्धिध
र्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्था।
सु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यां
मुदरेण शिश्ना यत्स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं
तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा श्रीगु
रुदेवसमर्पितमस्तु इति देवस्योपरि
पुष्पांजलिमादाय मूलमुच्चार्य रश्मि
रूपा महेशस्य पूजिता याश्च देवताः
श्रीशिवार्के विलीनास्ताः संतु सर्वसु
खावहाः इति पुष्पांजलिं निक्षिप्य द्वार
देवतार्घागावरणादि देवतास्त्वदेव।

देह
स्म
पा

नि० तोप्य प्रणम्य पुनः पुष्पांजलिः ५

स्वांगे विलीना इति विभाव्य देवं तेजोरूपं
विभाव्य श्रीशिवक्षमस्वेति तालत्रयं दत्त्वा
संहारमुद्रां बध्वा गच्छ गच्छ परं स्था
नं स्वस्थाने परमेश्वर यत्र ब्रह्मादयो
देवा न विदुः परमं पदं इति पठित्वा नि
र्माल्यपुष्पेण सह तत्तेजः समुद्धृत्य घ्रा
णवहन्नासापवनात्तत्तेजो ब्रह्मरंध्रं नी
त्वा सुषुम्णामार्गेण हृदयपंकजमानी
य उं तिष्ठ तिष्ठ परे स्थाने स्वस्थाने पर
मेश्वर यत्र ब्रह्मादयः सर्वे सुरास्तिष्ठं
ति मे हृदि संस्थाप्य तत्र यथोक्तरूपं देवं
ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य स्वामे
देन ध्यापन प्राणायामत्रयं ऋष्यादिष
डंगन्यासान् विधाय ईशानकोणे चतु
रस्र वेष्टितं त्रिकोणं मंडलं कृत्वा तत्र प
वापत्तनी विदीशानादि कोणचतुष्के प्रा
दक्षिण्येन लम्बोदराय चण्डेश्वराय विष्व
सेनाय तेजश्चण्डाय नमः इति गणेशा

इति च हृदि

शान्तिरस्तु ... शिवः ... विघ्न ...

शि॰ १ २४९

नोनिर्माल्येनुसंपूज्यमघेवरुणुस्वराय नमः इतिदिवस्यनिर्माल्यपुष्पादिकंनि क्षिप्यनैवेद्यशेषंकिंचिदादाय लेह्यचो ष्यान्नपानानित्तांबूलंस्रग्विलेपनं निर्मा ल्यभोजिनेतुभ्यंददामिश्रीशिवाज्ञया इतितत्रैवनिःक्षिप्यकरंप्रक्षाल्यताम्रा दिपात्रेगंधपुष्पान्वितंजलमापूर्यसूर्या भिमुखःस्थित्वा ॐनमोविवस्वतेब्रह्म न्भास्वतेविष्णुतेजसे जगत्सवित्रेशु चयेसवित्रेकर्मदायिने इतिपठि त्वा ह्रांह्रींसः श्रीसूर्यएषतेर्घः स्वाहाः इ ति सूर्यायार्घंदत्वाकृतांजलिः पर्यन्ते ल्छिद्रंतपश्छिद्रंयच्छिद्रंपूजनेमम स र्वन्तदच्छिद्रमस्तुभास्करस्यप्रसादत इत्यच्छिद्रमवधार्यपूजास्थानंगत्वाव शिष्टंगंधंकिंचित्स्ववामकरेनिधाय तत्रार्घपात्रोदकंकिंचिन्निक्षिप्यालो ड्यमूलमंत्रेणाष्टवारमभिमंत्र्यतेनज

स

तेनस्वात्मानंप्रोक्ष्यमूलमंत्रेणनिर्मा।

ल्यपुष्पंशिरसिनिधायमूलेनार्घपात्रोदि

कंलेनैवचरणोदकंप्राश्यनैवेद्यंशिव

भक्तेभ्योविभज्यदत्वास्वयमपिभुक्त्वाश्री

व=५ शिवरूपःसुखंविहरेत् इतिनित्यपूजावि

।धिः अत्रब्रह्महापिपशुर्विभूत्वानिर्माल्य

यत्नुधारयेत् तस्यपापंमहच्छीघ्रंनाश

यिष्येमहाव्रते स्नपयित्वाविधानेनयो।

लिंगंस्नपनोदकंत्रिःपिबेत्त्रिविधंपापं

तस्येहापिविनश्यति लिंगस्नपनवा।

र्भिर्यःकुर्यान्मूर्ध्नाभिषेचनं गंगास्नान

फलंतस्यजायतेतत्रविपाप्मनः इतिस्क

न्दपुराणेशिवनिर्माल्यंधारणंतन्नैवेद्य

भक्षणंचलङ्कलैःकर्तव्यमित्युक्तत्वाद

वश्यंकार्यमिति यत्नुशिवनिर्माल्यधा

रणात्नैवेद्यभक्षणादौनिषेधवचनंत

दशुचिपरंनिर्माल्यंहितत्पोभक्त्याशिर

साधारयिष्यामि अशुचिर्भिन्नमर्यादेन

शि॰
२५०

रः पायसमन्वितः नरके पतते घोरे तिर्य
क्योनौ प्रजायते इति स्कंदपुराणे देव
स्त्राशुचिरनधिकारी अदीक्षितइतियाव
त् द्विजानां मनुपेतानां स्वकर्मापनादि
षु यथाधिकारो नास्तीह स्याद्वोपनयना
त्तु तथा चादीक्षितानां च मंत्रदेवार्चना
दिषु नाधिकारोस्त्यतः कुर्यादात्मानं शि
वसंस्कृतमिति कालोत्तरवचनात् अ
थैवं विस्तरतो नित्यपूजां कर्तुमशक्तश्चेत्
प्रातरुत्थाय श्रीगुरुं स्मृत्वा प्रणम्य शौचा
दिकं विधाय यथोक्तविधिना स्नात्वा स्नानेपि
विस्तराशक्तो निर्मलादिस्नानानन्तरं
कुंभमुद्रया स्वशिरसि त्रिरभिषिच्योक्त
विधिना त्रिपुंड्रं विधाय तत्रापि विस्तारा
शक्तो मूलमंत्रेणाभिमंत्रितभस्मना वि
धायोक्तविधिना संध्यातर्पणसूर्यार्घ्यदा
नानि कृत्वा तर्पणेपि विस्तराशक्तो मू
लमंत्रेणार्घ्यं विप्रातिवारं देवं संतर्प्य स

स्नानेन

शारदा॰ व्याख्यायांश व्दार्थचिन्तामणौ (पूजापटले) दौर्बोधकौं प्रवक्ष्यामि पूजामागमचोदिताम्
मूर्खस्त्रीबालवृद्धाद्यादुर्बोधिताइतिमाविंता: रत्नमंड पधर्मादिचतुष्क्र मुरगोमुजम् मूलमूर्ति लि धाङानि
तेषांपूजाविधौकृते अन्येषामपिसर्वेषांप्रोक्तासंक्षेपकर्मणि इति अयमर्थ: पीठपूजायां रत्नमण्डप
मात्रं धर्मस्थाने ऐश्वर्य वैराग्य हंसकानां चतुर्णांपादपीठानां शेषनागसकमलस्यच पूजां कृत्वाप्रधानदेवता
या: पूजां विधायाङ्ग देवतानांपूजाकरणीया इति अन्येषां दुर्बोधातिरिक्तानामपि आलम्ब्य पूर्वोक्तां पारदर्शय मा
गादिवशात्संक्षेपत: पूजायाउक्तिकौ शक्तायामपि चेत्यमेवप्रकारेणानुसरणीय: इति

(राज) तत्रैव
सर्वेषूपचारेषु मा
धेमथोजातं ध्यानं
पुष्पांजलिं दत्वा हृतौ
प्रदातव्ये इत्यपि सर्वेषू
पचारेषु वौषध्या:
सर्वेषु

र्घदानेविस्ताराशक्तौकेवलमूलमंत्रे
णैवार्घ्यंदत्वागृहंगत्वाप्रागुक्तविधिना
पश्चिमद्वारमेवसंपूज्यप्रागवत्प्रविश्या
सनंकल्पयित्वाप्यासनेपिविस्ताराश
क्तौह्रीँआधारशक्तिकमलासनायनम
इत्यासनंसंपूज्योपविश्यप्रागवत्तत्त्व्यास [illegible] रायां
साधभूतशुद्धिंविधायभूतशुद्धावपिवि
स्ताराशक्तौप्रागवत्हृदयेजीवात्मानंध्या
त्वातथैवब्रह्मरंध्रेसंयोज्यप्रागवत्पापपु
रुषंध्यात्वातथैवयंबीजेनसंशोष्यरंबी
जेनसंदह्यवंबीजेनाप्लाव्यपुनर्ब्रह्मरंध्रा
जीवात्मानंहृदयमानीयप्रागवत्प्राणप्र
तिष्ठांमातृकान्यासांश्चकृत्वासमस्तमा
तृन्यासकरणाशक्तौकेवलमातृकान्या
समेवकृत्वाप्राणायामयोगपीठन्यास
मूलमंत्रन्यासांश्चकृत्वा ध्यानार्घस्थाप
नादिसर्वंप्रागवत्समापयेत् पाद्यादिपा
त्रस्थापनाशक्तौअर्घपात्रंप्रोक्ष [illegible] पा
रागी

शि।
२५१

त्रैवसंस्थाप्यप्रोक्षणीजलेनैवपाद्यादी
निकल्पयेदिति अथनित्यपूजायाम
तिसंक्षेपेपिपावत्यावश्यकीक्रियातत्रा
माहाप्रपंचसारे अथपुनराचम्यगुरुः
प्राग्वदत्तोविष्टरोपविष्टः सन् प्राणा
यामंसलिपिन्यासंकृत्वान्यसेत्तदृष्या
दीनिति अत्तएवप्राणायाममात्रकाक
रांगन्यासानामभिध्यायोक्तंजपारंभेमनू
नांतुसामान्येयंप्रकल्पनेति इयंप्राणा
यामादिक्रियाप्रकर्षेणकल्प्यतेसम
र्प्यते अधिकार्यत्तेप्रकल्पना अधि
कारणसंपादनासामान्यसर्ववर्णाश्र
मसाधारणी तेनैतैरेवसर्वेषांपूजाधि
कारः अत्तएवैषामकरणेनिंदाश्रूयते
यथागस्त्यसंहितायां प्राणायामैर्विना
यद्यत् कृतंकर्मनिरर्थकं अतोयत्ने
नकर्तव्याःप्राणायामाःशुभार्थिभिरि
ति तथा जपार्थसर्वमंत्राणांविन्या

सेनन्निपेर्विना कृतंतन्निःफलंविद्यात्त
स्मादादौन्निर्यिन्यसेत्त तथा ऋषिःछंदो
देवतानांविन्यासेनविनायदा जप्यते
साधितोप्येवतत्रतुच्छफलंभवेत् तथा
ध्यानंजयार्चनाहोमाःसि द्धयंत्रांकृता
अपि अंगविन्यासविधुरानदास्यंतिफ
लान्यपिमीत्ति अतएवात्रसर्वत्रविधि
नानुष्ठानेदोषमाह भविष्योत्तरे विधि
हीनंतुपत्कर्मकरोत्यविनानरःनतफलं।
मांवाप्नोतिक्लेशमात्रंहितस्यनदिति ३।
नोपिसंक्षेपप्रकारःशास्त्राद्गुरुमुखाद्व
गंतव्यःइयंसंक्षेपपूजाविस्तरतःकर्तुम
शक्तानामेव शक्तैश्चदालस्यादिनाविस्ता
रंत्यक्त्वासंक्षेपेनक्रियते। तदादोषायभ
वतीति सुंदराचार्यशिष्येणश्रीनिवासे
नधीमताचंद्रिकायांप्रणीतायांप्रकाशो
कादशोगमत् इतिश्रीसुंदराचार्यचर
णारविंदद्वंद्वांतेवासीनाश्रीश्रीनिवासभ

शि॰ हेनविरचितायांश्रीशिवार्चनचंद्रिकाया
२५२ मेकादशप्रकाशः अथपुरश्चरणविधिः

तत्रपुरणसंपन्नोमंत्रोहिफलदायकः
किंहोमैः किंजपैश्चैवकिंमंत्रन्यासवि
स्तरैः रहस्यानांचमंत्राणांपदिनस्यासु
रक्रियाहिमंत्राणांप्रधानंबीजमुच्यते
बीजहीनोयथादेहीसर्वकर्मसुनक्षमः
पुरश्चरणहीनोहितथामंत्रः प्रकीर्तितः
इतिवैशंपायनेनपुरश्चरणस्यावश्य
कत्वाभिधानात् तस्यतुनिरुक्तिर्विधि
हीनानांफलंहंतिनुकर्मणामितिविधि
हीनानुष्ठानेनिराश्चवरणात्तदनुष्ठान
विधिर्विचार्यलिख्यते तत्रपुरश्चरण
शब्दनिरुक्तिर्वायसंहिसंहितायां सा॰
धनंमूलमंत्रस्यपुरश्चरणमुच्यते पुर
तश्चरणीयत्वाद्धिनियोगारब्धकर्मणं
पुरतोविपोगस्यचरणाद्वातथादित
मिति विनियोगलक्षणंतु मंत्रतंत्र

प्रकाशो धर्मार्थकाममोक्षाणां शास्त्रमा।
र्गेणयोजनं सिद्धिर्मंत्रस्य संप्रोक्ता विनि
योगो विलक्षणः पुरश्चरणपूर्वोसौ विनियो
गो विनिर्मितः फलाय मंत्रसेवाया राजसेवा
यथा तथाचरणात् पूर्वमेवासौ पुरश्चरण
मुच्यत इति एतेन विपनियोगारम्भकर्म
सामर्थ्यजनकक्रियाऐहिकामुष्मिकमंत्रा
त्मशुद्धिहेतुक्रीयावापुरश्चरणमित्युक्तंत्र
त्रकेवित् प्राप्येनां जपविधिरादरेणका।
र्यो विद्वद्भिः सहतद्विधिर्निजेष्टसिध्येः इति
दीक्षाप्रकारेणाभिधाय मध्येमध्येपितत्तत्
न्त्रकरणेपूजाजपहोमानेवाभिधायमंत्रै।
स्तद्देवताभिरुक्तिभिरपिजपध्यानहोमा।
र्चनाभिरित्युक्त्वपसंहारेप्रपञ्चसारका
रैरभिधानात् शारदातिलककृतापि
सर्वत्रपूजाजपहोमानाभिधायप्रयोगा।
भिधानात्राजयालिप्यते मंत्रोनाहुता
त्रफलप्रदः प्रनार्चितो हरेत्कामान्।

शि॰
२५३

स्माद्भितयमाचरेत् इति कुलप्रकाशात्
त्रवचनाच्चांगत्रयात्मकपुरश्चरणं व
दन्ति अन्येनु संसारे दुःखभूयिष्टे यदी
च्छेपरमात्मनः पञ्चागोपासनेनैवम
त्राजायीसुखं व्रजेत् पंचाङ्गानि महादे
विजपोहोमश्च तर्पणं साभिषेकश्च वि
प्राणमाराधनमपीश्वरि पूर्वपूर्वदशां
शेन पुरश्चरणमुच्यते इति कुलमूला
वतार वचनात्प ञ्चांगं वदन्ति अपरेतु
मूलमंत्राद्दशांशं स्यादंगमंत्रजपादिकं
मिती कपिलवचनात् जपोगानां दशां
शेन कर्तव्यः सिद्धिमिच्छतेति वायवी
यसंहिता वचनाच्च षडंगं वदन्ति इत
रे तु जपोहोमस्तर्पणं च साभिषेकोघ
मर्षणं सूर्यार्घ्यजलपानं च तुर्यो प्राण
मंदेवपूजनं ब्राह्मणानां भोजनं च पूर्व
पूर्वदशांशतः दशांगोसनं भात्याः पुर
श्चरणमुच्यते इति सारसंग्रहवचना

दशांगवदन्ति तथा जह्वाजपवतुर्थांशं
स्वाहातं मंत्रमुच्चरन्निति वैशंपायनव-
चनात् वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं तत्सहस्रं घ
तप्लुतैः पायसान्नैः प्रजुहुयादिति शार-
दातिकवचनात् क्षेत्रान्तरेजपस्याष्टभा
गहोमेन सिद्ध्यतीति दक्षिणमूर्तिकल्पव
चनात् तर्पयित्वाब्दमेषामनुहुपात्तदृशा
शेन घृतैस्तिलतंडुलैरिति सारसंग्रहव
चनाच्च होमस्यानियतत्वात्तत्तर्पयेत्त
दशांशेन सहस्रेण पयोधसा कुर्याद्दशां
शतो होमं ततः सिद्धो भवेन्म
नुरिति सनत्कुमारवचनात् तर्पयेत्ता।
वत्स्येषामनृनां कृतसंख्यया तर्पणं वि
हितं नित्यमिति शैवागमवचनाच्च तर्प
णस्याप्यनियतत्वाच्च तत्तत्कल्पोक्तमे
वपुरश्चरणं युक्तमित्यस्मासिद्धांतः॥ अ
थजपनिर्णयः॥ तत्र वैशंपायनः यत्रि
श्चानिगदेनैव मंत्रे संख्याविधीयते त

शि॰ १ त्रसर्वत्रमंत्राणांसंख्याचद्विर्युगक्रमात्
२५४ कल्योक्तैवक्ष्यतेसंख्यात्रेतायांद्विगुणा
भवेत् द्वापरेत्रिगुणाप्रोक्ताकलौसंख्या
चतुर्गुणेतियामले प्रजपेदुक्तसंख्यया
चतुर्गुणंजपंकलाविति अत्रकेचिद
तेनप्रपंचसारशारदाद्युक्तजपस्यापि
चतुर्गुणादिनाकलौपुरश्चरणमितिव
दन्ति तन्ननारदपंचरात्रादिदर्शनात्प्र
पंचसाराद्युक्तजपस्यचतुर्गुणएव यथा
नारदपंचरात्रे मार्गशीर्षस्यमासस्यत्री
ण्यहान्येकमेववा उपोष्यशुक्लद्वाद
श्यामारभ्यात्माक्षरंजपेत् अष्टलक्षमा
विच्छिन्नंपुरश्चक्रेद्विजःशुक्लाचारः
शुचिःस्नातोवाग्यतोविजितेन्द्रियःत्रे
तायांद्विगुणःप्रोक्तोद्वापरेमंत्रसिद्धिर
ष्टार्णेलक्षरद्वपजयाद्भवेत् ततोपि
द्विगुणाभ्यासाद्दैहिकामुष्मिकीचसा ए
वमेवात्मशुद्धिःसाद्वितावान्स्वयमे

युगे त्रेतायां द्विगुणः प्रोक्तो द्वापरे त्रिगुण
स्तथा कलौ चतुर्गुणः प्रोक्तो द्वात्रिंश
ल्लक्षलक्षणः अष्टस्यार्णमंत्रसांमुख्यक
री ऐहिकी इहलोकसुखदा आमुष्मिकी
स्वर्गादिलोकदा आत्मशुद्धिः तत्वज्ञान
साधनभूतासिद्धिरिति द्वात्रिंशल्लक्षंद्वा
त्रिंशल्लक्षमानेन मनुमंत्रं जपेत्पुनरिसा
चार्यचरणैरप्युक्तं तथाज्ञानार्णवे बाला
प्रकरणे वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं तद्दशांशहु
नेत्प्रिये इति बालायामभिधायन्यासपू
जादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेदिति भै
रव्यामतिदिष्टं लक्षजपजपं चतुर्गुणीकृ
त दीक्षाप्याप्यजपेन्मंत्रं तत्वलक्षं जिते
न्द्रिय इति भैरव्यामभिधाय बालायां ताव
देषा बालेति विख्याता त्रैलोक्यवशका
रिणी जपपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदा
चरेत् इति शारदातिलककृतादिष्टं त
त्वलक्षं द्वादशलक्षं अतो द्वादशात्तत्वा।

शि० १
२५५

255

निवसन्त्येके विपश्चित इति प्रयोगसार
वचनादिति तत्वा प्रपंचसारभैरवीप्र।
करणे दीक्षां प्राप्य विशिष्टलक्षणयुतः स
संप्रदायाद्गुरोर्लब्ध्वा मंत्रममुं जपेत्सुनि।
यतस्तत्वाद्दलक्षं वशी इति द्वादशलक्ष।
मुक्तं तथा लक्षत्रयं जपेन्मंत्रमित्युक्तस्य
त्रिपुरामंत्रस्य जपे च मंत्रमादिपलक्ष
मिति मानुलं जपेदेनमिति च प्रपंचसा
रशारदातिलकयोश्चतुर्गुणजपएवाभिहि
तः तैनैकत्रानिर्णीत इति न्यायेन सर्व
त्र चतुर्गुणजपएवाभिहित इति निर्णी
ते नवतदर्धसंख्यकं वापि शुद्धाचारो
जितेन्द्रिय इति प्रपंचसारेद्धजपाभिधा
नविरोध इति वाच्यं उक्तानारदवचने
वास्यैहिकसिद्धिपरत्वादामुष्मिकपर
त्वाद्वाविरोधाभावादिति प्रपंचसारे।
समुद्रतीरेष्वथवाद्रिशृंगेसमुद्रयाणां
सरितांचतीरे जपेद्विविक्तेनिजाएव

गेहे विष्णोर्गृहे वा पुरुषो मनस्वी समुद्र-
गा साक्षाद्देव अन्यथा सर्वासामपि परं
परयातथात्वाद्विशेषवैयर्थ्यादिति मन
स्वीश्रद्धवान् सनत्कुमारः नद्याः समुद्र
गामिन्यास्तीरे गोष्ठे यद्वा मुने अश्वत्थ।
बिल्वमूले वा सिंधुतीरे जलाशये पश्चि
माभिमुखे देवगृहे वा शैलमस्तके देवः
शिवः प्रत्यंमुखं शिवस्थानेवृषभेण वि-
वर्जिता इतिकुंभसंभववचनेक वा॥
क्वात नारदपंचरात्रे। गिरिगोष्ठ प्रविष्टे
दनद्यः रण्याश्रमा हृदाः देशाः पुण्याजप
स्यैते यत्र वा जायते रुचिः प्रविष्टं दः प्रस्र
वणं नदी पुण्यनदीतीरं अरण्यं पुण्या-
रण्यं पुष्करार्बुदादि पावनं वनमिति शा
रदातिलकात् त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे
बिल्वच्छायां समाश्रित्य मूले स्वत्थस्य
वा प्रिये गुरो वा संनिधौ गोष्ठे वृषशून्ये
शिवालये नदीतीरे श्मशाने वा तुलसी

शि। कानने पि वा अभीष्टदेवसंनिधौ जपे
२५६ न्मंत्रं समाहितः नदीतीरे पुण्यनदीती
रे अन्यनदीतीरस्य निषिद्धत्वात् क
पिलपंचरात्रे क्षेत्रतीर्थवनारामदेवा
लयनदीह्रदाः कुटी विविक्त इत्येते दे
शाः स्युर्मंत्रसिद्धिदाः वायवीयसंहिता
यां सूर्यस्याग्नेर्गुरोरिंदोर्दीपस्य ज्वलितं
स्य वा विप्राणां च गवां चैव संनिधौ शा-
स्यते जपः अथ वा निवसेत्तत्र यत्र चित्तं
प्रसीदति गृहे जपः समः प्रोक्तो गोष्ठे द
शगुणस्तु सः आरामे च तथारण्ये सहस्र
गुणमुच्यते अयुतं पर्वते पुण्ये नद्यां लक्ष
गुणस्तु सः कोटिं देवालये प्राहुरनन्तम्
मसंनिधौ मम शिवस्य तथा शांभवः अ
नन्तं विष्णुसंनिधौ यामले म्लेच्छदुष्ट
मृगव्यालशंकातंकविवर्जिते एका
न्ते पावने निंदारहिते भक्तिसंयुते सु
देशे धार्मिके राष्ट्रे सुभिक्षे निरुपद्रवे

स्यभक्तजनस्थानेनिवसेत्तत्पराश्रये
राजानःसचिवाराजपुरुषाःप्रभवोज
नाःचरन्तियेनमार्गेणनवसेत्तत्रतत्व
वित् जीर्णदेवालयोद्यानगृहवृक्षत
लेषुच नदीकूलाद्रिकूलेषुभूच्छिद्रा
दिषुनोवसेत् पुण्यक्षेत्रादिकंगत्वाकु
र्याद्भूमिपरिग्रहं नृपादमुकमंत्रस्यपु
रश्चरणसिद्धयेमयेयंगृह्यतेभूमिर्मंत्र
मेसिद्धतामितिभूमेःपरिग्रहंकृत्वाप
रिमाणंचसर्वतःनद्यपर्वतनीयार्दो।
परिमाणेनखंडितं ग्रामेक्रोशमित
स्थानंनगरेद्व्यंस्मृतं क्षीरवृक्षमया
न्कीलानस्त्रमंत्राभिमंत्रितान् निखने
द्दशदिग्भागेतेष्वेवपूजयेत् क्षेत्रा
नुकीलितेमंत्रीनाविघ्नैःपरिभूयते क्षे
त्रपालादिकंस्तत्रपूजयेद्विधिवत्ततः
दिक्पतिभ्योबलिंदत्वाततःक्षेत्रंसमा
श्रयेत् क्षेत्रमध्यंसमाश्रित्यकूर्मचक्रं

शि० ।
२५७

विचिंतयेत् कूर्मचक्रमविलापपः कु
र्याज्जपयज्ञकर्म तज्जपस्य फलेनाः
स्तीसर्वेनार्थायकल्पते सारसंग्रहे कू
र्मस्थितिंपरिज्ञायपोजयादिविधौस्थि
तः सम्प्राप्नोतिफलान्युक्तान्यन्यथाना
शमेतिच तस्मात्कूर्मविभागंतुविज्ञा
याखिलमाचरेत् सचतुर्धा स्थितोः
लोके तत्प्रकारस्तथोच्यते प्रथमस्तु परः
कूर्मस्तत्तद्देशगतस्तथा ग्रामगोगृह
गश्चेतिचतुर्द्धासव्यवस्थितः देशग्रामगृ
हेष्वास्यं नवधाविभजेत्ततः प्रागादिपा
श्चिमान्तं तु कादिमान्तानिविन्यसेत्
ईशान्तासुदिक्षु पश्चान्नामाद्यक्षरतोभ
वेत् तन्मुखं पार्श्वौपाणी कुक्षिपादौ
ततस्ततः पुच्छमेकमथोमध्यंपदंमे
वंषडंगवान् मुखेसर्वार्थसिद्धिः स्यात्क
रयोरल्पसिद्धयः कुक्षौतुनित्यनैष्फः
ल्यंपादयोर्नैवसिद्धयः पुच्छेमनस्तु

नियत्तोपदेशे सर्वार्थसिद्धयः तस्मात्तस्सा
धुविज्ञायकुर्यात्सर्वंजपादिकं तंत्रराजे
व्यंजनंदेशकूर्मेस्यात्गृहकूर्मेस्वरास्त
था ग्रामकूर्मेतद्भित्तयंपरकूर्मेनतुद्वयं
नित्यंपूर्वमुखोयस्मात्तेननास्तिसिद्धिरीति
रित्य इतिस्वरव्यंजनयुक्तेपिदेशनामनि
व्यंजनप्राधान्यंदेशकूर्मेस्वरोगृहकूर्मे
स्वसस्तेषां श्रेसोयं तथाग्रामकूर्मेपिस्व
रस्येति केवलस्वरयुक्तेनुसर्वत्रस्वरस्य
दिकोद्दंमुखंज्ञेयं देवीयामले कुरुक्षेत्रे
प्रयागेवगंगासागरसंगमे महाकालेव
काश्यांवदीपस्थानंनचिन्तयेत् एतत्तव
क्रस्वनाप्रकारः प्रयोगेवक्ष्यते सिद्धेश्व
रीतंत्रे तस्मान्मुखंसमाश्रित्यसर्वकार्यं
समारभेत् तदलाभेकरंवापिकूर्मस्था
नंसमाश्रयेत् कालिकोद्भवे स्थानसा
धकयोर्नाम्नोररित्वंपत्रविद्यते तदक्षः
शास्त्रतोज्ञात्वाततस्सम्यक्चारित्यजेत्तत्र

षि॰ १
२५८

समासेन श्रीरिव्लमद्ध्यस्योकंगकारेणाकृपस्यपरं अद्ध्यस्यगकारेणछकारस्यातेनव लद्ध्यस्यपकारेणपकारस्यापिलद्ध्यं श्रीद्ध्यस्यघकारेण। घकारस्योयुगेनव जकारस्यटकारेणरुकारस्यखकारतः उकारस्यतकारेणफकारस्यधकारतः भकारस्यतुरेफेणयकारस्यसकारतः श्रीरिव्लमेषांवर्णानामन्योषोमित्रभावना कूर्मचक्रेरिपुस्थानंसाधकोपलनलक्ष्यजेत्त यथागर्गस्यवैरिस्याद्दहासेप्रहस्तुरम् गयामरे।श्वरस्यैवमकाराधेषुयोजयेत्त रुजुभट्टस्यछकारव्यंलत्तकस्यारिपञ्चकंउड्डियाणंघरापुरपरपस्य श्रीडंघघ्नुणाकस्यच जयमीन्तीछकराणस्यरिःखंधारंतुउणास्यतु डाकदेवस्यताराख्यंधर्मीख्यंफंजिभट्टतः भट्टस्यरम्यकंवैरिपञ्चदत्तस्यसोमका एवंक्रमेणसंशोध्य

५५

वैरिस्थानं त्यजेद्बुधः क्षेत्रसाधकमंत्राण
मेकमेवाषमस्वरं पदिस्यात्सघुवंमंत्रः
सर्वसिद्धिफलप्रदाः अथजपमाला सा
तुद्विविधा मातृकाक्षरमयीरुद्राक्षा
दिमणिमयीचेति तत्रप्रथमामाह सा
रसंग्रहे अका[illegible]रादिक्षकारान्तैर्बिन्दु
वन्मातृकाक्षरैः अनुलोमविलोमस्थैः
क्लृप्तया वर्णमालया प्रत्येकवर्णपुक्
मंत्राजप्ताः स्युः क्षिप्रसिद्धिदाः वैरिमंत्राश्च
पिन्हएणं सुसिद्धा घात्तु किंपुन्यरिति तत्प्र
कारमाह कुलमूलावतारे ब्रह्मनाडीग
तानादिक्षां[illegible]तवर्णान्विभाव्यच अ
र्णं बिन्दुयुतं कृत्वास्वेष्टं मंत्रं जपेत्सुधीः
अकारादिषु संयोज्य तथा कादिषु चक्र
मात् क्षार्णं मेरुमयो तत्र कल्पये ज्जग
दीश्वरी तदा लिपिर्भवेदक्षमालार्द्धेश
तसंख्यया अनया सर्वमंत्राणां जपः स
र्वार्थसाधकः क्षकारं मेरुसंस्थाने लका

शि०१
२५९

षादिविलोमतः एकैकोत्तरितंमंत्रंजपे
देवंफलप्रदमिति अत्राक्षोत्तरमहले।
वाक्षोत्तरशतंवापद्राजपःकार्यस्तद्याव
र्गाष्टकविभेदेन भवेदक्षोत्तरंशतमिति
अक्षमालाप्यक्षस्तत्रैवमुक्तः उक्तंचशा
रदातिलके आदिक्षान्तार्णयोगित्वाद
क्षमालेतिकीर्तितेति क्षिसानाऽर्णविपिअ
कारःप्रथमोदेविक्षकारोन्त्यस्ततःपरं
अक्षमालेतिविख्यातामातृकावर्णरू
पिणीति अत्रवर्णाष्टकजपस्तुदिक्षा-
तादिसंख्यावसानेकार्यः तदुक्तंमातृका
र्णवेपि अकारःप्रथमोदेविक्षकारोन्त्य
स्ततःपरं अक्षमालेति आरभ्याकार
मादौमनसिपरिजपेन्मातृकांसावसा
नांध्यात्वातच्चावसानेपुनपिपठेद्दान्त
मेवावरोहे लान्तनष्टैचवर्गास्तदनुप
रिजपेद्दूपएवावसानेह्यान्तंसंहारयु
क्तंपशुपतिगदितायामलेमालिकेयं

धत्वामेरुस्थाने अवसानं क्षकारं त्वान्त्वा
नकचटतपयशान्तारव्यानन्तदनुदृष्टि
ष्टसंख्यासमाप्यनंतरं अवसानो ऊद्दी
ष्टपान्तादिसंख्यावसाने एवावधारणे।
द्वितीयानुसारसंग्रहे अथ वक्ष्ये क्षमाया
लाविधानंमंत्रकाम्यया पंचविंशति।
भिः प्रोक्ता मणिभिर्मुक्तिदायिनी त्रिंश
द्भिर्यमदासप्तविंशत्यक्षैस्तु सर्वदा अ
भिचारकरीयं चदशभिः कल्पितानुसा
चतुःपंचाशदक्षैः साकाम्यकर्मसुसि
द्धिदा अष्टोत्तरशतैः कृपासर्वाभीष्टप्र
दामता मणयः शंखसंभूताः प्रोक्ताल
क्ष्मीप्रदायकाः मुक्तिप्रदाः स्फटिकजाः
पद्माक्षाः पुष्टिवर्द्धनाः भुक्तिमुक्तिप्रदाः
प्रोक्ता रुद्राक्षाः सर्वसिद्धिदाः पुत्रजीवम
वाः पुत्रपशुधान्यसमृद्धिदाः विद्रुमोत्था
स्तु मणयो धनसौभाग्यवश्यदाः मौक्ति।
कामुक्तिदाः प्रोक्ताः सर्वसंपत्समृद्धिदाः

शि० २६०

260

पापापहाः कुशमयाः कामदाः स्वर्णरु
प्यजाः शारदातिलके रुद्राक्षैर्निर्मिका
मूत्तेजयेनसुमनोरथान् पद्माक्षौर्वि-
हितामालाशत्रून्संनाशिनीमता कुश
ग्रंथिमयीमालासर्वपापप्रणाशिनी
पुत्रजीवफलैः कृतासाकुरुतेपुत्रसंप
दं . निर्मितारूप्यमणिभिजयमालेप्सि
तप्रदाहिरण्मयैर्विरचितामालाकाम
न्प्रयच्छति प्रवालैर्विहितामालाप्र
यच्छेत्सुष्कलंधनं सौभाग्यंस्फटिकी
मालामौक्तिकैर्विहिताश्रियं निर्मिता
शंखमणिभिः कुरुतेकीर्तिमव्ययां स
वैरत्नैर्विरचितामालास्यान्मुक्तयेनृणां
सर्वैरिति एकेनपंचभिरितिकेचित्तः
मिश्रणेनुनिषेधमाह उत्तरतंत्रे इंद्रा
क्षैयादिजप्येतरुद्राक्षैःस्फाटिकेस्तथा
नान्यन्मध्येप्रयोक्तव्यंपुत्रजीवादिके
ष्वपत यद्यन्यन्नुप्रयुंजीतमालायांज

एकैकस्यं च पंचमराय इति पदार्थादर्शे

पकर्मणि तस्यकामंचमोक्षंचनरदा
न्तिप्रियंकरी जन्मान्तरेजायतेसोवेद
वेदांगपारगः मिश्रीभावंततोयान्तिचरा
डालैःपापकर्मभिरिति बृह्मयामले रव
ङ्गःशृंगस्ययामालापितृणांमोक्षदायिनी
निश्चादावीकृताबश्यैत्नाक्षयाज्वरकर्म
णि श्रर्कस्योच्चाटनेकायीश्रीफलेस्नानं
साधने गजदन्तस्यमणिभिः कुयात्सवा
र्थदायिनी राजतीसर्ववश्येषुमोहनेनता
म्रजास्मृता मारणेचायसीप्रोक्तेति सार
संग्रहे सापुनस्त्रिविधाप्रोक्तासात्विकी
राजसीतथा तामसीबनितास्वायाशान्ते
रक्षेतरैःशुभैःमणिभिःशंखसंभूतैःस्व
तपद्मसमुद्भवैःकुशाग्रग्रंथिभवैःलक्ष्मी
राजसीचतुरूतरैःपंचाशाद्भीरक्तपद्मवीजै
रारक्तचंदनैःस्वीवर्णैरकतरुजैःपीतसा
रसमुभिद्भवैःपद्मकाष्ठसमुद्भतैरजनीका
ष्ठसंभवैःदेवदारुसमुद्भतैःकृष्णकाष्ठ।

शि०।
२६९

समुद्भवैः मणिभिस्तामसीं चाशांविपृ।
ड्भिर्मणिभिः कृता सापामीनैव विंवाख
ङेकु भङ्कु समुद्भवैः कपिशार्हूलरूक्षाणां
जंतनामास्थिसंभवैः नराश्वरासभेभानां
स्नायुभिग्रथितैरपि ततत्कार्यविभेदैः
नसामाकार्या विपश्चिताइति कुशाग्रं।
थिमावानांतुब्राह्मणानामेव कुशाग्रैर्या
जपेद्विप्रः सुवर्णमणिभिर्नृपः पुत्रजीवै
र्जपेद्वैश्यः पद्माक्षैः सर्वएवबेतिनारख
वनात् गोपालस्यतुपद्माक्षमत्तीवप्रश
स्तं गौतमेनतन्मात्रविधानात् यथास
माहितमनाभूत्वापद्मबीजाक्षमालया
जपेदिति नारदपंचरात्रेपि जपस्यगण
नीप्राहुः पद्माक्षैर्भक्तिवर्द्धनैरिति वैष्ण
वानामपिरुद्राक्षमालातीवप्रशस्तापि
तुभागवतोभूत्वेत्युपक्रम्यरुद्राक्षैश्चोत
मामितिवराहवचनात् अथमालासं
स्कारकालः तत्रयोगिनीतंत्रे द्वादश्यां

वैस्नवीमाला कर्तव्या साधकोत्तमैः मंत्र
सैर्विहस्क मंत्रेण दिव्यभागे प्रयत्नतः शक्ती
नामपि कर्तव्या मुक्ताराता यथाविधि
श्रेष्ठाम्पां वनवम्पां चतुर्दश्यं तथैव च त्र
योदश्यां तथा कुर्याच्छिवस्यापि सुरेश्व
रि चतुर्थ्यां गणनाथस्य मध्याह्ने भास्क
रस्य तु पूर्वाह्ने। देवि कर्तव्या सन्नध्यं जग
दीश्वरि इति अथ सूत्राणि तत्रैव पट्टसू
त्रकृता माला देव्याः प्रीतिकरी सदा का
र्पासी वैस्नवीमालाय समसूत्रे रथापि वा दु
णा भिर्वाल्कलैर्वापि शैवीमाला प्रकीर्ति
ता कार्पाससूत्रै रन्येषां विदध्याजपमा-
लिकां कार्पाससूत्रे विशेषस्तत्रैव तत्तो
द्विजेन्द्रपुण्यस्त्री निर्मितं त्रिगुणं त्रिगुणी
कृतसूत्रं प्रक्षाल्य यत्नतः कालोत्तरे स्क
न्द उवाच देवदेव महादेव साक्षिस्पीतिल
येश्वर रुद्राक्षैर्जपमाला तु कथं कार्या म
हेश्वर संस्कारः कथं नाथ कर्तव्यः कीट

शि०।
२६२

262

चतुर्वक्त्रैश्च

यांफलं ईश्वरउवाच शृणुषरामुख च।
श्चामिरुद्राक्षैः क्षिपतेपथा जपमाला
विधानेनसाजपसिद्धिदा एकवक्त्रैर्द्वि
वक्त्रैश्चपंचभिः षड्वक्त्रैर्वायकर्त्तव्यामिश्रो
मिश्रास्तुवर्जयेत् मुखमुखन्तुकर्त्तव्यंमु
खंमुल्लेविवर्जयेत् रुद्राक्षस्योन्नतंप्रोक्तं
मुखंपृष्ठेतुनिम्रकं धात्रीफलप्रमाणेन
श्रेष्ठमेतदुदाहृतं वदरान्नप्रमाणेनख
ण्डकान्मध्यमाध्यवे ऊर्ध्ववक्त्रंतुमेर्वा
ख्यंकर्तव्येतन्नलंघयेत् नवत्रितंतुना
श्वेतदृष्टिनीयमसंस्पर्शान् ग्रस्यपर्शल्वि
न्योन्यस्य उत्तरत्तत्रे एकोमेरुस्तत्रदेयः
सर्वेभ्यःस्थूलसंभवः आद्यंस्थूलंततस्त
स्मान्यूनंन्यूनतरंतथा विन्यसेत्क्रमशा।
स्तस्मात्सर्पाकाराच्चसापनः व्रह्मग्रंथिपु
तंकुर्यात्प्रतिवीजंयथाविधि अथवाग्र
थिरहितंदृढरज्जुसमन्वितं त्रिरावृत्या
पमध्येनवाईत्वसांतदेशात्तः ग्रंथिःप्रद

क्षिणावर्तः सब्रह्मग्रंथिसंज्ञितः तथा
कालोत्तरे रावैभक्तं विधायाथ साध
कोऽग्नयेत्स्वयम् कृत्तनित्यक्रियः।
शुद्ध उक्तेष्वक्षेषु मंत्रवित् यथाकामं
यथालाभमक्षानानीययत्नतः वक्ष्यमा
कर्याकरणे यत्नउक्तः अन्योन्यसमरू
पाणिनातिस्थूलकृशानिच कीटादि
भिरदुष्टानिनजीर्णानिनवानिच ग
व्येस्तुपंचभिस्तानिप्रक्षाल्यतुपृथक्पृ
थक् आदौपूर्वदिने अक्षान्रुद्राक्षान्
यथाकामं वक्ष्ये दृफलं भेदस्थ्रवणात्तश
क्तिव्यतिरिक्तः एकमुक्तं सेयं पंचगव्यंतु
नृसिंहपुराणे दुग्धंकांचनवर्णायाः श्वे
तायाश्चैवगोमयं गोमूत्रंताम्रवर्णायानी
लायाश्चभवेद्दधि घृतंवैकृष्णवर्णायाद्
लेनत्पंचगव्यकम् गवांवर्णास्तुतुल्यभा
सेन्निर्देशोषुयत्रवतत्रवर्णविभागेन पंच
गव्यानिचाहरेत् वर्णालाभेनदोषोस्ति।

शि० १
२६३

263

मात्राहीनं तु वर्जयेत् गोघृतं द्विगुणं मू
त्रं सर्पिर्दध्याच्चतुर्गुणं क्षीरमष्टगुणं प्रोक्तं
पंचगव्ये तथा दधि गायत्र्यादाय गोमूत्रं
गंधद्वारेति गोमयं आप्यायस्वेति च क्षी
रं दधिक्राव्णेति च दधि तेजोसि शुक्र।
मित्याज्यं देवस्य त्वा कुशोदकं इति प्रक्षा
ल्य सुक्तं विष्णोर्नित्स्वयमेव सद्योजाते
ति मंत्रेण क्षालयेत् पंचगव्यकैः पंचगव्ये
जैर्लेपैः क्षालयेत् पंचगव्येन सद्योजातेन
सज्जलैरिति तत्त्वसारवचनात् चन्दना
गुरुगंधाद्यैर्वामदेवेन चर्चयेत् धूपयेद
घोरेण कृष्णागुरु सुगुग्गुलुनः तन्मूलघो
रमंत्रेण लेपयेत् चंदनादिभिः आहि
पदेन कर्पूरकस्तूरीकुंकुमादि निगद्येत
मंत्रयेत् पंचमेनैव प्रत्येकं तु शतं शतं मे
रुं च पंचमेनैव तथाघोरेण मंत्रयेत् शेषा
गमे अश्वत्थपत्रैर्नवकैः पद्माकारेण क
ल्पयेत् सूत्रं मणिं च गंधाद्यैः क्षालितो।

स्तत्रनिक्षिपेन्नानारंगशक्तिं मातृकां विमृत्ते
रुद्राक्षकेष्वथ विन्यस्य पूजयेदान्ये त्त्वह
पार्श्वेव शक्तितः मणिमेकैकमादाय।
मूत्रेनत्र तु योजयेत् गोपुच्छसदृशीका
पीएकाग्रावासमेरुका एकाग्रासमरू
पाः पु मुद्राष्टकं दर्शयित्वा प्रत्येकं पूज्य
पेदंग्ने मुकुपांछेवंशक्तितः क्रमात् ग्र
थितं पंचभिमंत्रैः पूर्वं वज्ज्रपद्याशिवः
मंत्रैः सद्योजातादिभिः पंचभिः होमप्ये
वभिरेवमंत्रैः पूजाहोमयोरेकमंत्रस्या
वैकल्यात् मुद्राष्टकं कृत्वावाहनादि
अनंतरं पूजाभिधानात् अन्यमणिव
प्यपंसंस्कार इति वदंति तदसानविजं
भित्तं रुद्राक्षाणामयं प्रोक्तः संस्कारः श्रु
तिदेशितः इतरेषु तु तंत्रोक्तः कर्तव्योगु
हस्थैरिति कालोत्तरवचनादेव अथ
रुद्राक्षमाहात्म्यं न कुत्पतिस्तन्मुखभेद
स्तत्फलानि च नानापुराणेषु तत्र स्कंद

शि.१
२६५

पुराणे त्रिपुरोनामदैत्यस्तुपुरासीद्दति
दुर्जयः जित्वास्तेनसुराः सर्वेवृह्याद्यवि॥
ष्णुदेवताः त्रिपुरस्यवधार्थायदेवा
नांत्राणेनायच लोकानांभयनाशायक्र
तुकर्मप्रवत्तये सर्वदेवमयंदिव्यंज्ज्वलि
तंघोररूपकं चिन्तितंस्यान्मयापुत्रअ
घोरास्त्रमनुत्तमं निद्रयानस्यभार्याया
स्तावदघावदद्दरशपन दिव्यवर्षसहस्रा
णिचक्षुरुन्मीलितेमया पुटाभ्यामाकु
लाक्षिभ्यांपतिताजलविंदवः तत्रासु॥
विन्दवोजानामहारुद्राक्षवृक्षकाः स्था
वरत्वमनुप्राप्यमर्त्यानुग्रहकारणात
फलंतिसर्वकालंहिग्रविच्छिन्नंफलप्र
दाः वापिहल्लेंगे वृहेन्द्रमुखसकलाार
मररक्षणार्थंशंभोः पुरासुरविमर्दनेष्ठ
त्मकाले तत्रैपुरेदसणनिरोधभवाक्षि
वारिरुद्राक्षवृक्षनिकराणलदावभूवु
रुद्राक्षानकंदेशेदशानपरिमितानम

ल्के विंशतिर्द्वेषट्कर्णप्रदेशे करयुगल
गतान्द्वादशैव बाह्वोरिन्द्रोः कलाभिः पृ-
थगितिगदितैश्चैकमेकं शिखायां वक्षस्यष्टा
धिकं यः कलयति शतकं स स्वयं नीलकण्ठः
रुद्राक्षबीजमिति ये भुवि धारयन्ति हस्ते
च मूर्ध्नि तथोरसि भूमिभागे तेषां न शान्ति
सदृशाय मपश्यनेत्रपद्माशने ऽसुरकिन्न
रपन्नगेषु शिरोमाला च षड्विंशत् द्वात्रिंश
त्कंठमालिका कूर्परे षोडश प्रोक्ता द्वात्रिंश
न्मणिबंधयोः अष्टोत्तरशतैर्युक्तमुपवीतं।
विधीयते तदर्धमुरसो माला शिखायामे
कमुच्यते कर्णयोश्चापि षट्संख्याधारणे
क्रमशीरितः संख्याहीनं न कर्तव्यमधिकं।
नैव दुष्यति संख्याभेदं प्रवक्ष्यामि जपमा
लानुपा भवेत् मोक्षार्थे पंचविंशत्या शान्ते
विंशति पौष्टिके त्रिंशच्च धनसंपत्त्यै पंच
दश्यभिचारके ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः
शूद्रश्चेति चतुर्विधः श्वेतारक्तसुवर्णाभ

शि०। २९५

ह्रस्ववर्णाः क्रमादमी एते षुद्राक्षणाः श्रे
ष्ठो जपमालाकृते भृशं अक्ता मे तु द्विजा
तीनामपि वा स्वस्वजातयः अति स्थूलो
ति सूक्ष्मश्च स्फटितो भंगुरो लघुः भिन्नः
पुरा धृतो जीर्णो रुद्राक्षो न वरः स्मृतः म
णीयत् कुन्तं त स्थानं मुखं पहं तु निम्नकं
घटयेदेकदिग्वृत्तमणीन् सद्दन्तां पंक्तिव
त् अन्योन्यघर्षणादेव जपहानिर्भवेद्ध्रु
वं श्लेषेन रज्जुना तेन वर्तनं त्रपरूपतः
अन्योन्यमध्यदेशे तु कर्तव्यां ग्रंथयः पृ
भाः चतुर्दशान्तवक्त्राणि रुद्राक्षाणां क्र
माद्भवेतत् धारणस्य फलं तेषां वक्ष ते षां
विधिक्रमात् एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्र
ह्महत्यां व्यपोहति द्विवक्त्रे देवदेवो तु गो
वधं नाशयेद्ध्रुवं त्रिवक्त्रमनलः साक्षा
त्स्त्रीहत्याहरति क्षणात् चतुर्वक्त्रं स्वयं
ब्रह्मा गुरुहत्यां व्यपोहति पंचवक्त्रः शि
वः साक्षात् सर्वपापैः प्रमुच्यते षड्वक्त्रं

कार्त्तिकेयस्तु धारयेद्दक्षिणे करे ब्रह्महत्
त्यादिभिः पापैः मुच्यन्ते नात्र संशयः सप्तव
क्त्रं महानागो ह्यनन्तो नाम नामतः गोवध
घस्त्वर्णचार्याभ्यां मुच्यन्ते सर्वदा नराः अष्ट
वक्त्रो सेन साक्षाद्देवो गणाधिपः विघ्नास्त
स्य प्रणश्यन्ति सोऽन्ते याति परां गतिम् न
ववक्त्रं भैरवः स्याद्धारयेद्वाम हस्तके भुक्ति
दं मुक्तिदं प्रोक्तं मम तुल्यो बली भवेत् दश
वक्त्रो भवेद्यस्तु साक्षाद्देवो जनार्दनः पिशा
चग्रहवेतालब्रह्मराक्षसपन्नगैः संभवा
नि वै दोषाणि क्षिप्रं नश्यन्ति धारणात् वक्त्रै
कादशरुद्राक्षं रुद्राणकादशास्मृताः शि
खायां धारयेन्नित्यं तस्य पुण्यफलं शृणु
अश्वमेधसहस्रस्य वाजपेयशतस्य च
गवां शतसहस्रस्य सम्यक्दत्तस्य यत्फल
म् तत्फलं समाप्नोति वक्त्रैकादश्या धार
णात् वक्त्राद्वादशा रुद्राक्षं भास्करद्वादशा
त्मकं वह्न्यश्वमेधगोमेधफलं प्राप्नोति

शि। धारणात् वक्त्रयोद्शांवत्सरुद्राक्षय।
२६६ विधारयेत् पूज्यतेसततंदेवैःप्राप्यतेपु
ण्यमुत्तमं चतुर्दशासुवक्त्रैरुद्राक्षंधा
रयेयदि मूर्ध्निस्थितेतुचेन्नित्यंतस्मिन्ये
म्रियतेनरः पवित्रस्पवक्त्रस्तुशशिखण्ड
शिराःस्वयं वधत्तेसततंदेवैःसत्यंचषण्मु
खमुखैःवहुलंप्राप्यतेपुण्यंभाग्यवान्
जायतेनरःस्नानेनदानेजपेहोमेवैश्वदे
वेसुरार्चने प्रायश्चित्तेतथाश्राद्धेदीक्षाका
लेविशेषतःरुद्राक्षधारीमुत्वाचयत्किं
चित्कर्मवैदिकं योविप्रःसततंकुर्यात्
तत्कर्मसफलंभवेत् पद्मपुराणे कंठे
शिरसिहस्तेचकर्णयोरुपवीतके रुद्रा
क्षधारणदेवरुद्रोभवतिमानवः शिवपु
राणेरुद्राक्षान्धारयेद्विप्रःसंध्यादिषु
चकर्मसु तत्सर्वंसफलंप्रोक्तंलक्षको।
टिगुणंध्रुवम् लिंगदर्शनवत्पुण्यंभवे
द्रुद्राक्षदर्शनात् ततोकोटिगुणंपुण्यं

लभते धारणान्नरः शिरसा धारणात्को
टिः कर्णयोर्दशकोटयः गलेबध्वा कोटि
शतं मूर्ध्नि कोटिसहस्रकं आयुतं वोपवी
तं बल्लक्षकोटि भुजद्वये अप्रमेयफलं ह
स्ते सुरुद्राक्षधरो भवेत् लैंगे वसिष्ठे खा
दन्मांसं पिबन्मद्यं संगच्छन्नन्त्यजातिभिः
सद्यो भवति पूतात्मा रुद्राक्षे शिरसि स्थिते
स्कन्दपुराणे रुद्राक्षकं मामाश्रित्य श्वनो
पि म्रियते यदि सोपि रुद्रत्वमाप्नोति किं पु
नर्मानुषादयः उच्छिष्टो वा विकर्मस्थो यु
क्तो वा सर्वपातकैः मुच्यते सर्वपापेभ्यो न
रो रुद्राक्षधारणात् रुद्राक्षमालिकां कं
ठे धारयन् भक्तिवर्जितः पापकर्मापि यो
त्यं रुद्रलोके महीयते शैवपुराणे रुद्रा
क्षधारो भूत्वा पित्र्यं पैत्र्यं कर्म वैदिकं का
र्यं द्विप्रस्तु योमोहात्सा न्नासावाप्नोति तत्फ
लं वासिष्ठलैंगे रुद्राक्षधारणे लज्जा ये
षामस्ति महामुने संकीर्णसा भवेद्गृह

न्ततेषां वंशापुरं शृणु अथान्येषामक्षविशे
षाणांतु योगिनीतंत्रे उक्ते वक्षैः सूक्ष्मसूत्रे
ग्रंथितां साधकोत्तमः मालां विधाय वै।
पात्रे ~~[illegible]~~ किंचिद्गंधादिवा॰
विंतां भूतशुद्ध्यादिकां पूजां समाप्य तत्र
पूजयेत् गणेशसूर्यविष्ण्वीशदुर्गाश्चा
वाह्य मंत्रवित् पंचगव्येषु तां क्षिप्त्वा हौं
मंत्रेण च मंत्रवित् तस्मादुत्तोल्य तां मा
लां स्वर्णपात्रे निधाय च पयोदधिघृत।
क्षौद्रशर्कराद्यैरनुक्रमात् तोयधूपांतरैः
कृत्वा पंचामृतविधिं बुधः क्रमात् तत्रैव सं
स्थाप्य स्थापयेत् शीतले जले ततश्चंदन
सौगंधिकस्तूरीकुंकुमादिभिः तां मालि
प्य तौ मंत्रमष्टोत्तरशतं जपेत् तस्यां नव
ग्रहांश्चापि दिक्पालांश्च प्रपूजयेत् ततः
संपूज्य च गुरुं गृह्णीयान्मालिकां शुभां मे
रुतंत्रे श्रीदे गणपतिं देवं सूर्यं विष्णु
मुमापतिं दुर्गां च पूजयेद्विद्वान्मालायां

सुसमाहितः पंचगव्ये क्षिपेन्मालां प्रासादे
नाभिमेलितां प्रासादेन अत्रैव वक्ष्यमाण
प्रसादतपरामंत्रेण ततस्तूल्ध्वोत्तोल्यतां।
मालां स्थापयेद्धेमपात्रके पंचामृतेनसं-
स्नाप्यशीतलेन जलेन व चंदनेन सुगंधे
न कस्तूरीकुंकुमाद्भिभिः अभिषेकं ततः
कृत्वा मंत्रेणानेन मंत्रवित् प्राणं जीवस
मारूढं कौमारस्वर भूषितं विंडनादसमा
युक्तं मंत्रराजं प्रविन्यसेत् नवग्रहान्पूज
यित्वा ततो दिक्पालपूजनं तिलघृतयु
क्तेन शक्तितो होमयेत्ततः स्वर्णं तु दक्षिणां
दद्याद्विप्रांस्तु तोषयेत्ततः दक्षिणामाचा
र्याय अनेन प्रसादेन विन्यसेत् अष्टोत्त
रशतं जयेदित्यर्थः प्राणो हकारः जीवः
सकारः स्वर्णपात्राभावे अश्वत्थपत्रंग्राह्यं
उक्तयोगिनी तंत्रवचनात् प्रकारान्तर
स्तु कुब्जिकातंत्रे शिलिप्ये न पूजयेदादौ
वस्त्रगंधानुलेपनैः संहृष्टः कारयेन्मा-

पि॰ २६८ स्तां विष्णु ज्ञां स्वर्णरूपिणीं यथायोग्यं वेध
वतीं मालां कुर्याद्विचक्षणः वर्णमानेन
मा कार्या पंचगव्ये न्यहं क्षिपेत्त वर्णमा
नेन मात्र का वर्णमानेन तन्तं संख्याये त्पथ
सूत्रं चापि वतुर्थे न्हिसान्वये स्वमंत्रके
समान वर्णसूत्रेण ग्रथयेद्रुद्राक्षणासु
र्णो द्विगुणं वापि ग्रथयेत्साधकोत्तमः ब्र
ह्मग्रंथिं ततो दद्यान्नागपाशमथापि वाक
वचेनावबध्नीयान्मालां ध्यानपरायणः
सर्वशेषेततो मेरुं सूत्रद्वयसमन्वितं ग्रं
थयेत्तारयोगेन बध्नीयात्साधकोत्तमः एवं
निष्पाद्य देवेशि प्रतिष्ठां यां समाचरेत्तत्स्थं
डिले मण्डलं कृत्वा यथाभाग विधिक्रमा
त मण्डलं स्वेष्टदेव पूजाचक्रं पूजयित्वा
यथान्यायमिष्टदेवमनुक्रमात न्यासपू
र्वं जपेन्मंत्रमष्टोत्तरसहस्रकम् जुहुया
च्चदृशांशेन परस्य देवस्य परात्प्रियं परात्प्रिय॥
मिन्पनेन पुरश्चरणं गहोमियद्‌च्चं परस्य

देवस्योक्तं तेन होमयेदित्युक्तं ततो मंडल
मध्ये तु तां मालां स्थापयेद्बुधः अस्त्रमंत्रेण
तोन्यस्य मूलमंत्रं ततो न्यसेत् अंगानि ता
निविन्यस्य देवतास्तु चिन्तयेत् अभेदरू
पमासाद्य मालां कुर्यात् दाप्तिकां ततो ब
लिं यथान्यायं दद्यात्तैः साधकोत्तमैः एवं प्र
तिष्ठमापाद्य मालायामिष्टदेवतां आचा
र्यं पूजयेन्मंत्री शिष्येन च यथाविधि ना।
न्यं मंत्रं जपेत्तत्र यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः अ
स्या दिव्यजपत्वं मंत्रस्य ग्राहः बलिं मालायाः
तैः होमद्रव्यैः तथा उत्तरतंत्रे दृढं सूत्रं नियुं
ज्जीत जपेत्तु स्वच्छत्तिनो यथा जीर्णे सूत्रे पुनः
सूत्रं ग्रंथयित्वा शतं जपेत् शेवागमे यदा
संचुह्यते मालाग्रथयित्वा यपूर्ववत् प्रति
ष्ठितां पात्तस्यानुमंत्रं जप्यादनन्यधीः तथा
तर्जन्यानस्यपोत्सूत्रं कंपयेन्नैव धूनयेत्।
नस्य शेद्वामहस्तेन करभ्रष्टां न कारयेत् अ
स्पाणां चालनं गुह्येनान्यमक्षं न संस्पृशेत्

शि॰।
२६९

269

जपकालेसदाविद्वान्मेरुंनैवविलंघयेत्
परिवर्तनकालेतुसंघट्टंनैवकारयेत् क।
लिःखटखटाशब्देलमानेचलन्मतिः च॰
लितेचैवविद्वेषःस्फुटितेव्याधिसंभवः ह
स्तच्युतेमहाविघ्नःस्वत्रच्छेदेविनश्यतित्र
त्रपुरश्चरणेपिजपमालाभावेकरेणवा॰
जपगणनाकार्या उक्तंचनारदपंचरात्रेत्र्य
ष्टांगुलिभिरेवापिजपकर्मसमारभेत् इति
प्रपंचसारेपि पद्मासनःप्राग्वदनोप्रला॰
पीतमानसस्तर्जनवर्जिताभिःप्रसन्नज
वांगुलिभिर्जपेत्नातिद्रुतंनातिविलंबि
तंचेति मंत्रतंत्रप्रकाशेजपस्यगणना॰
कुर्यादष्टवांगुलिपर्वभिः इतिस्रकारमा
ह श्रीभैरवीतंत्रे अनामामध्यमारभ्यक
निष्ठानुक्रमेणतु मध्यमामूलपर्यंतांक
रमालाप्रकीर्तितेति गौतमीयेप्याह कनि
ष्ठानामिकांगुष्ठमध्यमाभिर्जपेत्सदेति
तदानामामध्यमूलकनिष्ठामूलमध्या

ग्रनामध्यमाग्रमध्यमूलपर्यंतमितिनव
सुगणनायांकृतायांनववारंमंत्रजपोभ
वति इत्यमपुतादिष्वप्यूहनीयं वास्तुतः
स्तुतत्रान्तरत्दर्शनीसहितांगुष्ठिमेरवज।
पःकार्यःपद्रुक्तंकुलमूलावतारे अक्षैप
वस्येमहेशानिजप्यस्यगणनाफलं अं
गुलीजपसंख्याजंफलमेकगुणंस्मृतं रे
खयाष्टगुणंविद्यात्पुत्रंजीवेदशाधिकं
शतंस्याच्छंखमणिभिःप्रवालैस्तुसहस्र
कं स्फाटिकैर्दशसाहस्रंमौक्तिकैर्लक्षमु
च्यते पद्माक्षैर्दशलक्षंतुसौवर्णैःकोटि
रुच्यते कुशग्रन्थ्यावरुद्राक्षैरनन्तंगुण
तंभवेत् स्वेतपद्माक्षमालाभिर्जपेस्याद
मितंफलं अंगुलीभिर्जपेत् अंगुष्ठेनवि
नाजप्तंविफलंभवतिप्रिये पर्वभिर्वांगु
लीनांतुजपेदनुदिनंप्रिये मध्यमानामि
कामध्यपर्वद्वयमिहप्रिये मेरुप्रकल्पते
कुर्वनप्रदक्षिमनुक्रमात् अनामामूल।

पर्वादिक निष्ठानुक्रमेणतु तर्जन्यग्रादि
तोदेवि मध्यामूलावसानकं गणयेच्च।
क्रमेणैवं किंचित्संकोचयेत्तलं अंगुली
र्न विपुंजीत जपकाले महेश्वरि अंगुली
नां वियोगेतु छिद्रेषु स्रवते जपः उल्लंघ्य
गणनां देवि न मंत्रं प्रजपेत्क्वचित् यतस्त
ज्जपमीशानि वज्ञाद्हंति राक्षसाः अ
थवा मध्यमामध्यमूलपर्वद्वयं प्रिये म
ध्यं कृत्वा जपेद्देवि तर्जनीमूलकाविधि अ
नामध्यपर्वादि प्रदक्षिणक्रमेणवै इति
अंगुलिजपे रेखाजपः पर्वजपश्चेति
त्रिविधाकरमालाजपः तत्र कनिष्ठाद्यं
गुष्ठपर्यन्तं पुनः पुनर्गणनांगुलिजपः
कनिष्ठाद्यंगुलिगतरेखाजपः पर्वजप
स्तु प्रोक्तलक्षणएवेति अथपुरश्चरण
कालेविहितानि तत्र नारदः मनःसंहर
णं शौचं मौनं मंत्रार्थचिंतनं अव्यग्रत्व
मनिर्वेदो जपसंपन्निहेतवः त्रैलोक्य॥

मोहनंतं त्रैलोभमात्सर्यरहितः कामक्रो
धविवर्जितः सर्वथालभते सिद्धिमन्यथा
निष्फलं भवेत् कुंभसंभवः नित्यं नैमित्ति
कं पुष्टकं वीतेः चाश्रमोदितं तदेव कर्म
कुर्यांदीनत्तन्मनात्मपरायणः दान्तस्त्रि
षवणस्नायी मौनी संमानितापरः यतेत
वैस्वं कर्मे स्थिरधीर्नियतेन्द्रियः गोत्तमः
स्वकर्मानिरतिर्यस्य तस्यासिद्धिरदूरतः द्रू
तोपि नासिद्धिस्यादितरस्य द्विजोत्तमा क्रूर
स्यापि नसिद्धिस्यादिति सत्यं नसंशयः इत
रस्य स्वधर्मरहितस्य दूरतोपि चिरकाले
नापि मंत्राणवे भूपाल्याब्रह्मचारित्वं मौ
नं चापर्नुस्मृपता नित्यं त्रिषवणस्नानं सु
ष्ठुकर्मविवर्जितं नित्यपूजा नित्यदानं दे
वतास्तुतिकिर्तिनं नैमित्तिकार्चनं चैव
विश्वासो गुरुदेवयोः जपनिष्ठाद्वादशैते
धर्माः स्युर्मंत्रसिद्धिदाः ब्रह्मचर्यं त्रिविधं
मैथुनविवर्तिः तदुक्तं दक्षिणेन स्मरणं

शि॰ । कीर्तनं केलिः प्रेक्षणं गुह्यभाषणं सङ्क
२७१ ल्पोऽध्यवसायश्च क्रियानिर्वृत्तिरेव च ।
एतन्मैथुनमष्टाङ्गं प्रवदन्ति मनीषिणः । वि
२७१ परीतं ब्रह्मचर्यमेतदेवाष्टलक्षणं । अ
भिलाषपूर्वकं स्मरणकीर्तनप्रेक्षणानि
निषिद्धानि केलिः परिहासादिवाक्यचे
ष्टा गुह्यभाषणं संभोगार्थं रहोमन्त्रणं सं
कल्पः मानसं कर्म अध्यवसायः संभोग
निश्चयः । त्रिषवसात्त्वानं तु शाक्तपरं त्वा
नं त्रिषवणं प्रोक्तमशक्त्या द्विः सकृद्वेति
ति वैशम्पायनवचनात् क्षुत्कर्म तु दम्भ
द्वेषेण पापोत्साद उच्चाटो भ्रममारणव्या
धिश्चेति स्मृतं क्षुद्रमिति नारायणप्रो
क्तं नित्यपूजातत्पूर्वकमेव जपविधाना
त् नैमित्तिकार्चनं अयनादौ विशेषपू
जा तदुक्तं मन्त्रतन्त्रप्रकाशे अष्टोत्तरस
हस्रं तु कृत्वा नित्ययोगमादरात् जपेत्सुदि
नेष्वत्यनित्यपाषयः स्मृतः अयने विषुवे

चैव ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः द्वादशपापौर्णमा
स्यां तु तेषु नैमित्तिको जपः नित्यात्त्रिगुणि
तः सोऽप्यथ पूजा वै वहरेत्तथैवेति कपिल
पंचरात्रे मंत्रस्य देवतातारातिथिवारेषु
जप्यतामिति तथा गौतमः ततो गुरोः पा
दपद्मं पुष्पांजलिभिर्यजेत् तस्मादाशी
सदा ग्राह्यास्ततः सन्तोषमाचरेत् संतुष्टेन
गुरौ देवः संतुष्टो नान्यथा भवेत् तथा श्री
भगवद्वाक्यम् संतुष्टो हि गुरुर्यस्य तुष्टं ज
गत्त्रयम् नास्त्यसाध्यं जगत्यत्र प्रसन्ने तु गु
रौ मुने हृदि न्यासहृरौ वा किंचन कदाचिद्विक
ल्पयेत् कुंभसंभवः स्नायाच्च पंचगव्येन
केवलामलकेन च श्रुतिस्मृतिपुराणो
क्तमंत्रैः स्नायादनंतरं अनुतिष्ठेदनुष्ठेयं
शुचिव्रततमो निशाम् प्रपंचसारे अथ तु
हविष्यप्राशीन क्षाराशी वा जपेन्मंत्रमिति
वा शब्दः समुच्चये फेत्कारातंत्रे गुरुगो
विंदप्रवालेषु दीनां घटकपणेषु च भवे

शि॰। २२२

दार्यमत्तिमंत्रीनबद्धोहंसमाचरेत् पश्चा
द्भ्यः समभ्यर्च्यग्रासंदद्यात्सुशोभनं गो
नमः गोषुभक्तिः सदाकार्यागोषुशुश्रूष
णंतथा मेक्षाद्धिनिमाहारः सक्तुद्धात्रोवि
धीयते दद्यामूलफलैर्वापिकुर्याद्दशान
मन्वहमितित्रैलोक्यसंमोहनेतंत्रे नि
षंगोषुप्रसंनासुगोपालोपिप्रसीदतिः॥
अथनिषिद्धानि तत्रत्रैलोक्यसंमोहन
तंत्रे नाश्रियंकस्यचिद्भूयान्नानृतंवाक
दाचन नर्छ्यामात्रमेधिद्धान्विभीतक क
रंजपेः नकुर्यान्कस्यचित्किंचिन्नगृह्णी
याज्जयातरे तैलाभ्यंगंनकुर्वीतमधुः
मांसंविवर्जयेत् स्त्रीषुसंभाषणंनेवकु
र्याद्देविविमोहितः नतग्रोनस्रगंधयोः गंधाक्षो
गीतवाद्येविवर्जयेत् नगृह्णीयादि।
तिसंततिसंभवे असंभवेतुदिनभक्ष्यमा
त्रं ग्राह्यंवक्ष्यमाणपुत्के विमोहितः॥
कामपरवशः प्रयोगसारे विभीतकार्के

कांरवग्रहीच्छायांनसंश्रयेत् कुंभसंभवः वा
अनःकर्म्मभिर्न्नित्यंनिस्पृहोवनितादि
षु स्त्रीशूद्रपतितव्रात्यनास्तिकोच्छिष्टभाष
णं असत्यभाषणंपरिवर्जयेत् सर्व्वेष्वपिन
भाषेतजपहोमार्चनादिषु वर्जयेद्गीतवाद्या
दिश्रवणंनृत्यदर्शनं तांबूलंगंधलेपंचपु
ष्पधारणमेवच मैथुनंतत्कथालापंक्रोधंहि
परिवर्जयेत् असद्भाषमत्यर्थंवर्जयेदन्य
पूजनं कौटिल्यंक्षौरमभ्यंगमनिवेदितभो
जनं असंकल्पितकृत्यंचवर्जयेन्मर्द्दनादि
कं त्यजेदुष्णोदकंस्नानंसुगंधामलका
दिकं सम्येरिति तत्रप्रायश्चित्तमाहनार
दः सकृदुच्चरितेशब्देप्रणवंसमुदीरयेत्
प्रोक्तेमापरुषशब्देपिप्राणायामंसकृच्चरेत्
कृते बहुप्रलापेचावश्यंन्यस्यांगानित
तोजयेत् कृतेप्येवंतथास्पृश्यस्पर्शस्यानानां
स्पर्शनेनव नश्यति योगियाज्ञवल्क्यः प
दिवागमनीयःसाज्वरादिषुकथंचन वा

हारेद्वैस्नवं मंत्रं स्मरेद्वा विस्नुमव्ययं वाय।
वीयसंहितायां पतितानामन्त्यजानां दर्श
नेभाषिते क्षुते घोवायुगमने जृंभिणे
जपमुत्सृजेत् प्राप्तावाचमप्यैव तेषां प्राणा।
यामं षडंगकम् कृत्वा सम्यक्जपेच्छेषं य।
द्वा सूर्यादिदर्शने मार्जारं कुकुटं क्रौंचं श्वानं
गर्धुं खरं कपिं दृष्ट्वाचम्याचरेत्कर्मस्पर्शे
स्नानं विधीयते एवमादीश्च नियमाननुस्मर
न् कुर्वीत इति तथा शिववचनं क्रोधं क्षु
तं मदं क्षीणां निष्ठीवनं विजृंभणं दर्शनं स्व
प्नीचानां वर्जयेज्जपकर्मणि प्राचान्तः
संभवे तेषां स्मरेद्वा मां त्वया सह यो तीविव
ग्रपश्येद्वा कुर्याद्वा प्राणसंयमं मोमहेशं त्व
या पार्वत्या। लिंगपुराणे सूर्याग्निश्चन्द्रमा
श्चैव ग्रहनक्षत्रतारकाः एतेज्योतींविवो
कानि विद्वद्भिर्ब्राह्मणैस्तथेति तथा क्रोधे
मदः क्षुधातन्द्रानिष्ठीवनजृंभणे श्वान
चदर्शनं निद्राप्रलापास्ते जपद्विषः तथा।

विष्णुधर्मोत्तरेऽपि विष्णोर्जपन्स्नातः स्तुतप्र
स्रवलिप्तादिषु पूजायां नाम कृत्स्नस्य सप्तवा
रान्प्रवर्तयेत् यद्यच्चैवं भवेन्मन्त्री स्वयमप्यशु
चिः पुनः स्नात्वाचम्य यथापूर्वं न्यासं कृत्वा
पुनर्जपेदिति न्यासं त्वधिकारसंपादकं ए
तेन मूत्रोत्सर्गादावशुचित्वसंभवश्चेत्स्ना
नं अन्यथा प्राणायाम षडंगन्यासान्कृत्वाशे
षं समापयेदिति प्रतीयते वैशंपायनः अस्ना
तस्य फलं नास्ति न चातर्पयतः पितॄन् नाप्य
तर्प्पयतो देवान्नासत्यमभिजल्पतः नैक।
वासा जपेन्मन्त्रं बहुवस्त्राकुलोपि वा त्यजेद्दु
र्जनसंस्पर्शमशकादिभयेत्यजेत् वायवी
संहितायां उष्णीषी कंचुकी नग्नो मुक्तकेशो
गलावृतः अपवित्रकरोऽशुद्धः प्रलपन्न जपे
त्क्वचित् असंवृतो करौ कृत्वा शिरसि प्रावृ
तोपि वा चिंताव्याकुलचित्तो वा क्रुधो भ्रान्तः
क्षुधान्वितः अनासनः शयानो वा गच्छन्नु
त्थित एव च रथ्यायामशिवस्थाने न जपेत्त

शि॰ १ मिसन्तरे उपानत्कूटपादोवापानशय्याग

२७४ तस्तथा प्रसार्य न जपेत्सादावुत्कुटासनः

एववा कपिलपंचरात्रे विक्षेपादथवा

लक्षणा जपहोमार्चनान्तरा उत्तिष्ठति

तदा न्यासं षडंगं विन्यसेत्पुनः अपवित्र

करः अपवित्रं कुशं विना दर्भेण यत्कर्म

विना सूत्रेण वा पुनः राक्षसं तद्भवेत्सर्वं

नेहामूत्रफलप्रदमिति कूर्मपुराणवच

नेन तस्यावश्यकत्वाभिधानात् सूत्रं य

ज्ञोपवीतं तत्र विष्णुः स्नातः सुप्रक्षालित

पादः शुचिः बद्धशिखी दर्भपाणिराचान्तः

प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पद्मी मौनी ध्यानी

देवताः पूजयेत् इति तत्र वामे बहुकुशा

दक्षिणोपरि माषिकं पवित्रं तथा संध्यो

पक्रमे कात्यायनः सव्ये पाणौ कुशान्कृ

त्वा कुर्यादाचमनक्रियां ह्रस्वाः प्रचर

णीयाः स्युः कुशा दीर्घाश्च बर्हिषः दर्भाः

पवित्रमित्युक्तमतः संध्यादिकर्मसु स

२७४

व्यः सोपग्रहः कार्यो दक्षिणः सपवित्रकः।
सव्ये वामे ननु कीदृशा धार्या दक्षिणे धा
र्या न वेत्यत्र आह हस्वाः पार्वणपंचयज्ञा
दिप्रवारा र्या दीर्घा बर्हिः संज्ञकाः प्रस्ता
रपरिस्तरार्थाः प्रावाराद्यन्येषु संध्यादिषु
दर्भा बहवण धार्या विशेषरहिताः कर्म
सु शुद्धिसाधनं त्वेकः कुशोपग्रह इति कु
शहस्तः समाहित इति अशून्यं तु करं कु
र्यात्सुवर्णरजतैः कुशैरिति पारस्करगो
भिलादिभिरप्युक्तं अतो विशेषाभावात्
संध्यादिषु सव्यः सकुशमुष्टिः दक्षिणः अ
नन्तगर्भिणं साग्रं कौशं द्विदलमेव च प्रा
देशमात्रं विज्ञेयं पवित्रं यत्र कुत्रचित् इ
ति स्वोक्तलक्षणपवित्रयुक्तः अनन्तगर्भि
भिन्नं गर्भं गाभिर्द्वितीयं अनन्तगर्भिणंत्री
पंच विहाय चतुर्थं ग्राह्यं लघुहारीतः ज
पे होमे तथा दाने स्वाध्याये पितृतर्पणे अ
शून्यं तु करं कुर्यात्सुवर्णरजतैः कुशैः।

श्रा० । रितिः सुवर्णधारणंतु दक्षिणानामिकायां
२७५ अनामिकायांतद्धार्यं दक्षिणस्यकरस्यवे
ति हेमधारणस्य देवीपुराणवचनात् र
जतंतु तर्जन्यां धार्यं यत्रोपादिश्यते क
र्मकर्तुरंगं नतूच्यते दक्षिणस्तत्रविज्ञे
यः कर्मणां पारगः करइति कात्यायनव
चनात्तर्जनीमूलस्यपितृतीर्थत्वेन तद्देव
तरजतधारणं तत्रैवन्याय्यमित्येतन्मू
लमहाजनाचारेण निर्णीतप्रामाण्यात
र्जन्यां रजतं धार्यमिति स्मृतिसमुच्चये
लिखितवचनाच्च सव्यापसव्याबलितं
ब्रह्मग्रंथिसुन्वितम् लंघयेत्पर्वमात्रंतु
द्वियं नैवलंघयेत् इति वचनाम दनामा
मध्यपर्वणास ग्रंथिपवित्रं धार्यं कर्मका
ले प्रकुर्वीत सपवित्रामनामिकां लंघये
देकपर्वास्याद्वितीयं लंघयेदिति शंखव
चनाच्च सुवर्णरजते तेरिति बहुवचनं वहु
धारणस्य कर्मांगत्वं व्यनक्ति तच्च दधि

त्ववत्सुवर्णत्वरजतत्वजात्योर्द्यणुकाद्या
रम्भवजेरेकधारणमुपपद्यतइति वाम
नपुराणे उदकेनविनापूजा विनादर्भेण।
चाक्रीया: आज्येनचविनाहोम:फलंदास्यं
तितेबले इत्यास्तांविस्तर: नारदपंचरात्रे
अपवित्रकरोनग्न: शिरसिप्रावृत्तोपिवा
प्रलपन्वाजपेद्यावत्तावन्निष्फलमुच्यते
नग्नमाहात्रि: नग्नोमलिनवस्त्र:स्यान्नग्न।
श्चार्द्धपट:स्मृत: नग्नोद्विगुणवस्त्र:स्यान्न
ग्नोरक्तपटस्तथा नग्नश्चस्यूतवस्त्र:स्या
न्नग्न:सिद्धपटस्तथा द्विकच्छोनुत्तरीय
श्चनग्नश्चावस्त्रएवच भविष्यपुराणे
द्विकच्छ: कच्छशेषश्चवहिकच्छस्तथै
वचराककच्छ: कच्छशून्योनग्न:पंचवि
ध:स्मृत: देवल: बहुवासाभेन्नग्नोनग्न:
कौपीनवाससेति श्रांस्थापन: दानमाच
मनंहोमंभोजनंदेवतार्चनं प्रौढपादोन
कुर्वीतस्वाध्यायंचैवतर्पणं आसनारूढ

शि।। पादस्तु जानुनोर्जंघयोस्तथा कृतावसवि
२२६ घतो यस्तु प्रौढपादः स उच्यते मंत्रतंत्रप्र

काशेतु उक्तनियमानभिधाय शाक्ता वे
वं सर्वमेतदृशाक्तः शाक्तिः तोजयेषितु
क्ते सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेधी
मता चंद्रिकायां प्रणीतायां प्रकाशोपा
दृशोगमत् इति श्रीसुन्दराचार्यवरण
विन्दद्वन्द्वान्तेवासिना श्रीश्रीनिवासमद्दे
न विरचितायां शिवार्चनचंद्रिकायां द्वा
दशप्रकाशः अथ जपः तत्र कुंभसंभ
वः गुरोर्लब्धस्य मंत्रस्य शश्वदावर्तनं हि
यत् अनन्तरं गाक्षराणां च न्यासपूर्वं ज
पः स्मृतः अंगेति सुतीक्ष्णासंबोधनं अ
क्षराणामन्तरावर्तनं जपइति संबंधः त
द्वेधानाह वाचवीपसंहितायां जपः स्याद
क्षरावृत्तिः सत्रेधोपांशुमानसः यदुच्यनी
चस्वरितैः शब्दैः स्पष्टपदाक्षरैः मंत्रमु
च्चारयेद्वाचा जपयज्ञः स वाचिकः शने

रुद्धायेन्मंत्रमीषदोष्ठौचचालयेत् किंचि
च्छ्रवणयोग्यः स्यादुपांशुः सजपः स्मृतः
जिह्वाजपः सविज्ञेयः केवलंजिह्वयाज
धियापदाक्षरश्रेणींवर्णस्वरपदात्मिकां
उच्चरेदर्थसंस्मृत्या सउक्तो मानसो जपः उ
च्चैर्जपोविशिष्टः स्यादुपांशुर्दशभिर्गुणैः उ
पांशुः स्याच्छतगुणः साहस्रो मानसः स्मृतः
नारदपंचरात्रे वाचिकं सर्वकार्येषु उपांशु
सर्वसिद्धिषु मानसं मोक्षकार्येषु ध्यायेद्देवं
सर्वतः महाभारते सर्वेषामेव यज्ञानां ज
पयज्ञः प्रशस्यते अहिंसया हि भूतानां जा
यते सोमहाफलः जपनिष्ठो द्विजः श्रेष्ठः
सर्वयज्ञफलं लभेत् श्रीभगवद्वचनं च
यज्ञानां जपयज्ञोस्मीति पद्मनाभीये या
वन्तः कर्मयज्ञास्सुः प्रदीप्तानि तपांसि च स
र्वे ते जपयज्ञस्य कलां नार्हन्ति षोडशीं ज
पेन देवता नित्यमुपमाना प्रसीदति प्रसन्ना
विपुलान्भोगान्दद्यान्मुक्तिं च शाश्वतीं

शि॰। मृगुसंहितायां येपाकपट्टा स्वत्वारो वि
२२७ धिपद्मसमन्विता सर्वेतेजपपद्मस्य क
लांनार्हेतिषोडशी अथासनानितत्रता
रः कुशाजिनाम्बरैर्युक्तं चतुरंगुलमूर्द्ध
तः चतुरस्रंद्विहस्तंचसुदृढमृदुनिर्मलं
आसनंकल्पयित्वातुजपकर्मसमारभेत्
वैशंपायनः सर्वसिद्धौव्याघ्रचर्मज्ञानसि
द्धौमृगाजिनं वस्त्रासनंरोगहरं वेत्रजश्री
विवर्द्धनं कौशेयपौष्टिकंप्रोक्तंकंवलंदुः
खमोचनं अवस्त्रमाविकंवक्ष्यमाणावृह्म
यामलवचनेकंवलवस्त्रासनेदोषश्रव
णात् वास्त्रिषुकंवलंश्रेष्ठमासनंदेवतुष्ट
ये इत्युत्तरतंत्रवचनात् मृगुः काम्यार्थं
कंवलंचैवश्रीमद्रक्तकंवलं धर्मार्थ-
काममोक्षाप्त्यैकृष्णाजिनकुशोत्तरे वृह्म
यामले कंवलंश्वेतरक्तंचविचित्रानी
लपीतकौ व्याघ्राजिनंचकौरंगमन्यैर्ना
नाविधासनैः प्रयुप्तनिविद्धानि सारसंग्र

हे वंशाश्रमधरणादारुतृणपल्लवनिर्मि
ते वर्जयेदासनं मंत्री दारिद्र्यदुःखदं नारी
क्षितो विशेज्ज्ञानुहत्संसारा राजिने गृही वि
शेषधनिर्धनस्थश्च ब्रह्मचारी च स्नातकः ब्र
ह्मयामले तृणपल्लवकाष्ठनिपाषाणेम
एमपं तथा ब्रह्मासनं च वस्त्रं च केवलं क्षि
तौ मासनं एवमष्टविधं देवि चासनं परि
वर्जयेत् तृणासने भवेद्रोगः पल्लवे चित्त
विभ्रमः पाषाणे च तथोच्चाटो ज्वरः स्यान्म
एमयासने दित्यासने भवेत्पीडा पापविस्फो
टदुःखदं वंशासने दरिद्रः स्याद्वस्त्रे स्थानवि
नाशनं चिंता च प्रवालाहानिरुच्चाटो विव
ज्वधोरः शोकप्रबलादिका रोगा मृत्युः स्यादा
रुकासने इत्थं चाष्टासनं देवि वर्जयेत्सर्वक
र्मसु अथ जपपूर्वदिनकृत्यं तन्त्रे लोक्या-
मोहनतंत्रे शुभे मुहूर्ते नक्षत्रे प्राह्णे कालेप
नवृत् गुरोराज्ञां समासाद्य नत्वा कर्म समार
भेत्स नन्दकुमारः अथ वक्षामि मंत्रस्य पुर

शि॰। श्वरणामुत्तमं कृताभिषेको विधिवन्मंत्रल
२७८ ब्ध्वा गुरोर्मुखात् शुभे मुहूर्ते नक्षत्रे तिथौ।
स्नात्वा यथाविधि विप्रान्संतर्प्य यत्नेन भो
जनाच्छादनादिभिः भूवित्तवस्त्रभूषाद्यैः सं।
तोष्य गुरुमात्मनः आरभेत जपं पश्चात् तनु
ज्ञा गुरस्सरं प्रथमं तत्र क्षेत्रपालांश्च संपू
ज्य बलिं दद्याद्यथाविधि मंत्रः प्रयोगे वक्ष्य
ते बलिमंत्रस्तु पूर्वमेहि द्वयं पश्चाद्धि द्विरुषि।
तास्यात्पुरुद्वयं मंजपं द्वितयं भूयो नन्दयं पा।
द्वितयं पुनः ततो विघ्नपदं द्वं द्वं महाभैरवान्
त्परं क्षेत्रपालबलिं गृह्ण द्वयं पापवकसुर
री बलिमंत्रोयमाख्यातः सर्वकामफलप्र
दः तस्मै सपरिवाराय बलिमेतेन वाह
रेदिति ततश्चोपवासः कर्तव्यः प्रथमजपा
रंभः महाकपिलपंचरात्रे एतन्नक्षत्रति
थ्यादौ करणायोगवासरे मंत्रोपदेशो गु
रूणां साधनं वसुखावहमिति दीक्षा पुरश्च
रणयोः समाननक्षत्रादिकं ज्ञेयं तत्र प्रागुक्त

विधिनाविचार्यसमीचीनंसमयंज्ञात्वासमा
रभेत तदुक्तं दक्षिणामूर्तिकल्पे साधयेत्प्रव
रोविद्वान्पूर्वपक्षेसमाश्रितःपुण्येमुहूर्तेन।
क्षत्रेतिथौस्नात्वायथाविधि नत्वागुरुंगणे
शानंनत्वादुर्गांचमानरः तथाकुंभसंबःसंक
ल्पंकुर्वीतपुरश्चरणमादरात् नारदीयेसंक
ल्पंतुबुधःकुर्यात्स्वस्तिवाचनपूर्वकम् तथा
देवलः अभुक्त्वाप्रातराहारंस्नात्वाचम्यसमाहि
तःसूर्यादिदेवताभ्यश्चनिवेद्यव्रतमाचरेत्।
प्रातव्रतमाचरेदितिसंबंधः व्रतंस्वतंत्रमवि।
षयोनियमसंकल्पः तदुक्तं कुंभसंभवेन क
र्तव्यस्यसमस्तस्यनियमग्रहव्रतं नियमव्यति
रेकेणसर्वंभवतिनिष्फलं अभुक्त्वाप्रातराहा
रमित्येकवचनादर्थात्पूर्वदिनेएकभक्तंका
र्यं अत्रश्चापवादाचाशक्तस्यैकभक्तंस्वेयं सूर्या
दिदेवेभ्यइति सूर्यःसोमइत्यादिनामव्यस्त्या।
पुराणोक्तपर्यायेणनिवेदयेत्पार्थः महाभारते।
गृहीत्वौदुंबरंपात्रंवारिपूर्णमुदङ्मुखः उपवा

शि०।
२७९

संतु गृह्णीयात तथा संकल्पद्धुधेये उक्तञ्च इति नियमग्रहणार्थं संकल्पयेन्मनसा नियमं इति तथा गोभिलः अनेन तु रश्वरणेनेति अत्र यद्यपि मनसा संकल्पयति वाचा अर्जितं तु कर्मं कृत्वा सतिलं सकुशोदकं फलं समभिधायेति तथा कुंभसंभवः निष्कामानामनेनैव साक्षात्कारो भवेदिति साक्षात्कारस्त्विह देवदर्शनं अनेन परश्वरणेनेति अत्र यद्यपि मनसा संकल्पयति वाचा अभिलषति कर्मणा चोपपादयति इति। हारीतस्मरणात् तत्स्माद्यत्पुरुषो मनसा अधिगच्छति तद्वाचा वदति तत्कर्मणा करोतीति अनेन च मनसाधिगतस्य वाचा अभिलषिष्यमाणेयेन रूपेण मनसा गच्छति तेनैव वाचाप्यभिलाषः कर्तव्यः इति प्राप्यते अनो मुककामेन मया इदं कर्तव्यमिति फलनिर्देशो लेखए

बप्रतीयते तथापि मासादीनामप्युल्लेखः
कर्त्तव्यः तथा च ब्रह्माण्डपुराणे मासपक्ष ।
तिथीनां च निमित्तानां च सर्वशः उल्लेख
नमकुर्वाणो न तस्य फलभाग् भवेत् इति ।
मासपक्षतिथीनां सर्वशः सर्वप्रकारेण समा
न्यविशेषभावेन तत्र सामान्येन मासपक्ष
तिथिपदे विशेषः कार्त्तिक शुक्ल प्रतिप
दादिपदेन दर्शपतेव इषेमासि सितेपक्षे ।
इत्यादि मुनीनां प्रयोगः निमित्तानां देशाक
लादीनां सर्वप्रकारेण तत्र सामान्येन भा
रतवर्षपदेन तस्य सर्वकर्मफलहेतुत्वात्त
दुक्तं विष्णुपुराणे इतः संप्राप्यते स्वर्गो मु
क्तिमस्मात्प्रयान्ति हि तिर्यक्त्वं नारकत्वं
चपान्यतः पुरुषा मुने न खल्वन्यत्र मर्त्या
नां कर्मभूमौ विधीयते इति विशेषणे का
श्यादिपदेन कालस्यापि सामान्यतः श्रेयो ।
त्येन न विशेषसूर्योपरागादिपदेन तथैवं
मासादीनां निमित्तानामुल्लेखस्य द्विपप्रसं

प्रि॰। गः संयोगः पृथक्त्वं न्यायेन सकृदुल्लेखः-
२८० स्यैवोमयार्थत्वात् उल्लेखनं वचनं प्र
योगमकुर्वतः फलाभावश्चाभिहितः
अत एव गरुडपुराणे श्राद्धप्रकरणे
ऽप्यद्यास्मिन् देशेऽमुकमासेऽमुक
राशिगते सवितरि ऽमुकपक्षे ऽम-
ुकतिथौ इत्याद्यभिलापः अग्निपुरा
णे अथ सोमार्कग्रहणसंक्रान्त्यादौ
सुतीर्थके इति तथा मकरस्थे रवौ मा
घे प्रातःकाले तथामले गोःपदेऽपि जले
स्नाने स्वर्गदं पापिनामपीति पद्मपुराणे
विधिवाक्यं मकरस्थे रवौ माघे इत्युक्तं
एवमन्येष्वपि विधिवाक्येषु श्रूयते फ
लेवात्र मंत्रसिद्धिः सकमानात्तूक्तवच
नात् नचैहिकमंत्रसिद्धिकाम इत्यभि
लपनीयं उक्तनारदवचने नोभयासि
द्धेः पुरश्चरणफलत्वाभिधानादिति
तथा पूजात्रैकालिकी नित्यं जपतर्पण

मेवचाहोमोब्राह्मणभुक्तिश्चपुरश्चरणं
मुच्यते कुंभसंभसंभवचनेजपपाठीना
मेवपुरश्चरणशब्देनाभिधानाच्चपुर
स्तश्चरणमहंकरिष्ये इत्यभिलपनीयं
पुरश्चरणस्यविरसमयसाध्यत्वेनाद्या
मुकतिथौपुरश्चरणंकरिष्ये इत्यनुपप
न्नंस्यादिति साम्प्रतंकरिष्यइतिवा श्रौतः
पक्षः [illegible] धातो: कृतिमात्रार्थ
त्वात्क्रियायाःकृतिसामान्यान्वितत्वेन
वर्तमानतिथौपयाकयापिकृत्यासंपरि
नयात्ततिथौकृतेनिर्वाहस्त्वोपपरिनिः
रिति अद्यारभ्यकरिष्येइतिवाऽन्तःप
रमशोवेपिनजपवाधःतदुक्तंविष्कना
पत्नव्रतविवाहेपिश्राद्धेहोमार्चनेजपे
प्रारब्धेसूतकंनस्यादस्यादनारंभेवसूत
कं प्रारंभोवरंपत्नेसंकल्पोव्रतजापयो
नांदीमुखंविवाहादौश्राद्धेपाकपरिक्रि
येति वस्तुतस्तुनेत्रिकदीक्षावत्तामशो

शि०। बाह्यसंभवेपिनित्यार्चनबाधोनास्ति
२८९ इत्जपोदेवार्चनविधिः कार्योदीक्षान्
न्वितैर्नरैः नास्तिपापंयतस्तेषांमृतकं
वापतान्मनामितिदेवीयामलवचा
नात् सूतकेमृतकेचैवधूमोङ्काराद्
केनथा जप्यंचार्घ्यंतथाकुर्यात्मंत्रन्या
सपुरःसरमितिमृडानीतंत्रवचनात्
शिवविष्णुत्वर्चनेदीक्षायस्यचाग्निप
रिग्रहः ब्रह्मचारियतीनांचशरीरेना
स्तिसूतकमितिविष्णुयामलवचनात्
सूतकेमृतकेचैवनित्यंविष्णुमुपास्यच
सातद्धानस्यविप्रेन्द्रसद्यः शुद्धिः प्रजाप
इति तेर्नारदपंचरात्रवचनात् उपासनेतु
विप्राणामंगशुद्धिः प्रजापतइतिपरा
शरवचनाच्च अत्रविप्राणामित्युक्तेः
क्षत्रियादीनामधिकारोनास्तीतिप्र
तीयते ब्राह्मणस्यैवपूज्योहं शुचेर
प्यशुचेरपिस्त्रीशूद्रस्यापिसंस्पर्शोब्र

जपान्तात्सुद्धः स्मृतः इति विसिष्ठवचनात्
विप्रस्यतु सदैवाहे शुचेरण्य शुचेरपि पू
जांगं कृत्वाभिशूद्रस्य पुनः स्वाचारवर्ति
न इति शिववचनात् नैवेवपूजस्य भुंजी
नशिवलिंगं महेश्वरं सूतके ब्राह्मणा म
तके चापि नत्याज्यं शिवपूजनमिति
लिंगपुराणे वचनाच्चेति शूद्रस्य तु आप
त्सु एवं विप्रस्य तु कल्पादिति एतत्
त्रिकपूजायामेव पंचपञ्चाशे तु नाधि
कारः अग्निहोत्रादिकमार्थं शुद्धिः।
स्तात्कालिकी स्मृता पंचपञ्चानकु
वीत तत्र शुचिः पुनरेव सः इति गौतमव।
चनात् तात्कालिकी यावत्तात्कर्मसिद्धि
ति नैमित्तिककाम्यपूजायां तु नित्यकाना
धिकारः सूतके मृतके चापि वर्तमाने तु
नारद कामतः पूजितेमंत्रेण शांतिकादि
चकुत्रचित् जपेत्पंचतंमंत्री सिंहमंत्रः
स्य भक्तितः शान्त्यपमकामाद्यप्रायेचित्त

विधौ जपेदिति नारदपंचरात्रवचना
त् तथा वायवीयसंहितायां एवमुक्तं
विधानेन विलंबत्वारितं विना उक्तसं
ख्यं जपं कुर्यात्सुरश्चरणसिद्धये देव
तागुरुमंत्राणामैक्यं संभावयधिया ज
पेदेकमनाः प्रातःकालान्नध्यंदिनाव
धि[illegible]पत्संख्याप्रासमारभ्य ध्वंतत्क
र्तव्यं दिने दिने यदि न्यूनाधिकं कुर्याद्व्र
तभ्रष्टो भवेन्नर इति दिवा वै वजपं कु
र्यात्पौरश्चरणिको विधिरिति फलकारि
णीतं त्वे दिवापदाभिधानात् जपे रात्रौ
ववर्जयेदिति कुंभवेन रजनीजपनि
षेधाद्वेशकालाद्युपद्रवसंभावना।
यां चतुर्थमु[illegible]हूर्तपर्यंतमपि जप्तव्यं
पंचममुहूर्तस्य राक्षसीनाम सा वेला।
गर्हिता सर्वकर्मस्विति मत्स्यपुराणेनि
दितत्वादिति अन्यत्र च मुहूर्तपादेन।
भागउच्यते दिवसपंचमागो निषिद्ध

इत्यर्थः तथापिगलनामात्ते नाध्यानेन।
विनोमंत्रः सुसिद्धोपिप्रसीदति नाजप
सिद्धिदानेच्छु नौहुतः फलदोभवेत्पू
र्णंध्यानेजपेहोमेतस्मात्कर्मचतुष्टय
प्रत्यहंसाधकः कुर्यात्स्वेयंवात्सिद्धिमि
च्छति जपश्रांतः शिवंध्यायेध्यानश्रांत
पुनर्जपेत् जपध्यानसमायुक्तः क्षिप्रं
सिद्ध्यतिमंत्रवित् नारदः संख्यापूर्तौ
निजेष्टेष्वेजपसंख्यादशांशतः यथोक्त
कुंडेजुहुयात्पयथाविधिसमाहितः अथ
वाप्रत्यहंजप्ताजुहुयातदशांशतः वैशं
पायनः नैरंतर्यविधिः प्रोक्तोनदिनंव्या
प्तिलंघयेत् दिवसातिक्रमात्सुमोमंत्र
सिद्धिर्भवेन्नहि यावत्संख्यंजपेद्यावद्धिपू
र्वस्मिंस्तावद्देवतु दिनान्तरेपिप्रजपेद
न्यथासिद्धिरोधकृत् गौतमः ध्यानाद्वै
नजपानांच प्राणायामास्त्रयस्त्रयः आद
यन्तयोर्विधीयन्ते नासिकापुटचारिणः

मां

शि॰ २८३

उत्तरतंत्रे जपान्ते पूजयेन्मालां तो ये रम्यु
क्ष्यपल्लवः निधाय मण्डलस्योपरि सव्य
हस्तगतां कृत्वा ऽहमंत्रेणमायायाः प्रोक्ष
णं परिकीर्त्तितं ओंमाले महामाये सर्व
शक्तिस्वरूपिणी चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्त
स्तस्मान्मे सिद्धिदा भव पूजयित्वा ततो
मालां गृहीत्वा दक्षिणे करे बीजं गणप
तेः ० पूर्वमुच्चार्य तदनन्तरं अवि
घ्नं कुरु माले त्वं गृह्णामि दक्षिणेन च मं
डलस्योपरि निधाय सव्यहस्तगतां वा कु
र्य्यात् पूजयेदिति संबंधः तया जपं समा
रभेत् पश्चात् पूर्वद्यानमास्थितं हस्तेन त
जमादाय चिन्तयेन्मनसा शिवां चिंत
यित्वा गुरुं मूर्द्ध्नि यथावर्णादिकं भवेत्
मंत्रचक्रं ततो ध्यात्वा पीत वर्णं हिरण्म
यं महामायं च हृदये आत्मानं गुरुपा
दयोः आत्मा चक्रे ततः पश्चात् गुरोर्मं
त्रं स्वात्मने देव्याश्चापि कतां नीत्वा

सुषुम्नावर्त्मनाततः तत्त्वस्वरूपमेकं तत
षच्चं प्रतिलंबयेत् षट्चक्रोपि महामायो
क्षणं ध्यात्वा प्रप्रयत्नतः लंबयेन्मूलमंत्रे
णवादिषोडशचक्रकं आदिषोडशच।
क्रस्योसाधत्मानंदायिनी चिन्नयन्साध।
को देवीजपकर्मसमारभेत्त सुषोरूपारि
नाडीनां त्रयाणां प्रान्त उच्यते तस्यांतं त्रिप
थं स्थाने षट्कोणं चतुरंगुलं तत्षट्चक्र
मिदं प्रोक्तं शुक्लं कंठस्य मध्यगं त्रयाणामपि
नाडीनां हृदये चैकता भवेत् तस्यां नाषोड
शारं स्यात्सप्तांगुलप्रमाणतः तस्मिन्मुक्तं यो
गस्यैरादिषोडशचक्रकं ध्येयानामथमंत्रा
णां चिन्तनस्य च यस्माद्दीर्घं तु हृदयं तस्मा।
द्दीर्घितिगघतोपस्थानाणवोच्चारणात् त
दुक्तं तत्रैव निसेतुमाद्यं जपकर्मसमारभे
त् मंत्राणां प्रणवः सेतुस्तत्सेतुः प्रणवः स्म
तः चतुर्दशस्वरो योसौ शोषश्चौकारसंज्ञ
कः सा चानुस्वारचंद्राभ्यां शब्दाणां सेतुरु

शि॰। व्यते अत्र शिवा मित्युपलक्षणं पूर्वं पूजासु
२८४ संगतमिति स्वयमभिधानात् तथा पूजा।
पित्वा ततो मालां गृह्णी या दक्षिणे करे म
ध्यमाया मध्यभागे वर्जीयित्वा तु तर्जनी म
नामिकाकनिष्ठाभ्यां पुनान्यनमभावतः
स्थापयित्वा तत्र मालां मणुष्ठाग्रेण तऊ तं
प्रत्येकं बीजमादाय अंकाहूं ईं नमैरव प्र
तिबारं पठेन्मंत्रं यत्नेन रोष्योन चालयेत्
मालाबीजं तु जप्तव्यं स्पर्शेन्नहि परस्परं
पूर्वं जपप्रयुक्तेन बांगुष्ठाग्रेण भैरव पूर्वं
बीजं प्रपन्नपस्तु परबीजं च संस्पर्शेत् अं
गुष्ठेन भवेत्तस्य निष्फलः स जपः सदाः मा
लां स्वहृदये संनिधत्वा दक्षिणपाणिना
देवी चिंतयन् जप्यं कुर्याद्वामेन संस्पर्शे
त् अंका हूं ईं अंगुष्ठाग्रेण स्पर्शः मालावी
जं तत्संबंधी मणिः शैवागमे तर्जन्यान।
स्पर्शिता सूत्रं कंपयेन्न विधूनयेत् तस्य
पाहामहंता नकरंभ्रष्टं न कारयेत्।

अक्षाणां वालनेंगुष्ठेनान्यमक्षंमसंस्पृशन्
अंकाद्बहिर्न्यगुष्ठाग्रेणेत्यर्थः जपकालेस
विद्वान्मेरुं नैव विलंघयेत् परिवर्तनका
लेचसंघट्टं नैवकारयेत् कलिः खट खटी
शब्दे दोलनमालेचलन्मतिः चलितेचैवदु
र्भेषः स्फुटितेव्याधिसंभवः हस्तच्युतेमहा
विघ्नः सूत्रच्छेदे विनश्यति चलितेमध्य
मायाअंगुल्यन्तरगते स्फुटितेमणौसूत्र
च्छेदेगुणच्छेदपीत्यर्थः तथा काशेक्षुतेच
जे मायामेकमावर्तनं त्यजेत् प्रमादात्
जेनीस्पर्शोभवेदावर्तनंत्यजेत् आवर्तनं
मंत्रस्य जपेनिषिद्धसंस्पर्शेक्षालयित्वा
पुनर्जपेत् योगिनीतंत्रे सर्वासूस्वपिवमा
लासुमेरुः पार्श्वेविधीयते नतस्पर्शोतंक
दाचिलुप्यहेद्यावर्तनंपुनः तथामहाक
पिलपंचरात्रे एकचित्तः प्रशान्तात्माक्ष्य
क्षसूत्रकरः शुचिः भुग्नग्रीवान्नतः शा
न्तः कंठुन्मीलनवर्जितः सविसर्गसमा

शि° १
२८५

मंत्रं च सविंदुं साक्षरं स्फुटं न द्रुतं नापि वि
श्रांतं क्रमान्मंत्रं जपेत्सुधिः नारदपंचरा
त्रे अक्षराद्क्षरं पावनं सर्वदोषविव
र्जितं विलंबितं च नातीव तथास्पष्टप
दोद्भवं चित्तविक्षेपरहितनमसुत्कष्ट
धियान्वितं एवं कृत्वा जपं विप्र विनिव
घस्त्र यागवत् योगिनीतंत्रे अष्टोत्तर
शतं चापि जपांते शिरसि क्षिपेत् त्वं मा
ले सर्वदेवानां प्रीतिदा शुभदा मम शि
वं कुरुष्व मे भद्रे यशो वीर्यं च सर्वदा पु
ष्करा शिखि बीजस्थं सूक्ष्मान्वितं भवेत्
अ का पा शा शि स युक्तं सिद्धो हृदयमं
युत एष पंचाक्षरो मंत्रो मालायाः परि
कीर्तितः ग्रहणे स्थापने चैव पूजने वि
योजयेत् पुष्पकं रहकारः प्रारवी रेफ
सूक्ष्मा ईकारः अ का पा शा शि भ्यां हिं
दुवं इन्द्रां भ्यां युतं सिद्धस्वरूपं हृदयं नम
केल्कारिणी तंत्रे य पा शाक्ति जपं कृत्वा

प्राणायामत्रयं चरेत् नारदपंचरात्रे जपं
तदनुकुर्वीत यथाशक्तिपुनादिकं निवे
दयेद्धि मोक्तश्च वाक्कर्ममनसान्वितं ॐपु
ण्डरीकाक्ष विश्वात्मन् मंत्रमूर्त्ते जनार्दन
गृहाणेमं जपं नाथ मम दीनस्य शाश्वत इ
मुक्त्वार्घोदकं पुष्पं कृत्वा दक्षिणपाणिगं
अग्रतो निक्षिपेद्धीमो मूलमंत्रेण नारद मं
त्रात्मा भगवान् विष्णुरचिरात्सिद्धिदो भवे
त् शिवादौ वा हसोमयं भुःमानसोपांशु
भाष्याणां कुर्यादेकतमं जपं मूलस्याष्टश
तं जप्त्वा नविलंबितं गुह्यातिगोप्ता त्वं गृहा
णास्मत्कृतं कृतं सिद्धिर्भवतु मे देव तत्प्र
सादात्वयि स्थिता भोगी स्तोकं पठित्वा सुद
सहस्रेन पूर्णो भवे मूलमंत्राद्यंतोपेन बर
हस्तेन निवदयेत् नारदपंचरात्रे संपूज्या
थ जपं कुर्याद्यावद्वै प्रहरद्वयं तदूर्ध्वं पूर्वं
वत्स्नात्वा विशेषेण विधानवित् मासा
वसानमखिलं कुर्मं कुर्यात्पुरोदितं पू

शि०।
२८६

नाग्निहोममपर्यन्तं ततश्च जपमारभेत् । या
वद्दिनावसानं तु भूपस्नात्वा ततो द्विज
उपास्य पूर्ववत्संध्यां देवं संपूजयेत्पुनः । वि
सृज्य भोजनं कुर्यात्ततस्तु तारकोदये सं
ध्यामुपास्य देवं पूर्ववत्पूजयेदिति संबं
धः अथ भोज्यानि त्रैलोक्यमोहनतंत्रे । भि
क्षाशी वा हविष्याशी शाकमूलफलाशनः
पयोव्रती वा नियतो जपेदेकाग्रमानसः
भिक्षास्वरूपमाह कुंभसंभवः वैदिकाचा
रयुक्तानां शुचीनां श्रीमतां मतां सत्कुल
प्रसूतानां जातानां भिक्षाशी चाग्रजन्म
नां इति नारदः चरुमूलफलक्षीरद—
धि भिक्षान्नशाकवः एतत्सप्तविधं प्रो
क्तं पवित्रं व्रतभोजनं कल्किः यावीय
वागूः शाकं च पयो भैक्षं हविष्यकं पूर्व
पूर्व प्रशस्तं स्यादशनं मंत्रसाधने हा—
विष्यकं कुंभसंभवेन सितैकविधं हैम
न्तं मुन्यन्नं तंत्रायसं भक्तं अंशाद्गावहतं प

श्यामनुतोलहतंचयत् दधिक्षीरघृतं
गव्यंमक्षवंगुडवर्जितं तिलाश्चैवासि
तामुद्गाःकंदकेमुकवर्जितं नालिकेर
फलंचैवकदलीलवलीतथा आम्रमा
लकंचैवपनशंवहरीतकी व्रतांतरप्र
हस्तंचहविष्यंमन्यतेवुधः अवैस्तवम
लभ्यंवाप्यप्रशस्तंव्रतान्तरे साज्यमेवा
न्नंतत्सर्वंपदीच्छेसिद्धिमात्मनःलघुमि
ष्टहिताप्रीचविनीतःशांतचेतनःमुन्यन्नं
नीवारःश्यातातपःहैमन्तिकंसितास्विनं
धानंमुद्गास्तिलापवा कालापकंगुनी
वारावास्तूकंहिलमोचिका षष्टिकाका
लशाकंचमूलकंकेमुकेतरत् कंदंसैध
सामुद्रेगव्येचदधिसर्पिषी पयोनुद्धृतसा
रंचपनसाम्रोहरीतकी पिप्पलीजीरक
चैवनागरंगकतिंतिडी कदलीलव
लीधात्रीफलान्यगुडमैक्षवं अतैलप
केमुनयोहविष्यान्नंप्रचक्षते मूलकं

शि० १
२८७

हविरप्यवैष्णवानां निषिद्धं तदुक्तं विष्ण
यामले यत्र मांसं तथा मद्यं तथा वृन्ता
कमूलके निवेदयेन्नैव तत्र हरेरैका
न्तिकीरतिरिति अथ वर्ज्यानि तत्र कु
भसंभवः लवणं च फलं चैव क्षारं क्षौद्र
रसान्तरं माषमुद्गमसूराषान् कोद्रवा
न्चणकानपि क्षारं लवणमिति संभ
वः मुद्गासिताः सारसंग्रहे स्विन्नं च लव
णं मांसं गृञ्जनं कांस्यभोजनं माषाढकी
मसूरांश्च कोद्रवांश्चणकानपि तांमूलं
च द्विभुक्तं च दुःसंवासं प्रमत्ततां वर्जये।
दिति ब्रह्मयामले निश्चयोत्साहधैर्यैश्च
तत्त्वज्ञानस्य दर्शनात् अत्यासीत्यक्तशं
गश्च षड्भिर्मंत्राः प्रसिद्ध्यति प्रायसीबहुभ
क्षी च प्रजल्पी नियमाग्रहः नीचसंगाश्च
लौल्याच्च षड्भिर्मंत्रो न सिद्ध्यति अशंकि
तमनाश्चैव शिवभक्तिसमन्वितः देवि
मंत्रमयं साक्षाद्ध्ययेदात्मानमात्मनि स्म

नोऽन्यत्र रिचोऽन्यत्र शक्तिरन्यत्र मालतःन
सिद्ध्यति वराहैकल्पकोटिशतैरपि । यद्यु
ष्ठं चारनालं वा कोद्रवान्नं मसूरिकाम् । कां
स्यपात्रं च तैलं च मंत्रवीर्यहराणि षट् । वीर्य
विज्ञानयोर्हंता स्नानहंता श्च पर्युषः तस्मा ।
त्सर्वप्रयत्नेन मंत्री पर्युषितं त्यजेत् । आरना
लं चाम्लमम्लं मंत्री दृष्ट्वा परित्यजेत् । फल ।
लोपो भवेन्नूनं मंत्रवीर्यहरं ध्रुवं । तेन कार
णभावेन मंत्री क्षारांश्च वर्जयेत् । पित्तलं म
त्सुदं नूनं क्षुद्रवान्यच कोद्रवम् । कोद्रवा
न्नं परित्याज्यं सर्वथा जपकर्मणि । मसूरीमा
न हेंत्री च परित्याज्या च सर्वथा । कांस्यपात्रम
शुद्धं च तत्स्पृष्टं विष्णुना पुरा । मंत्रवीर्यहरं ॥
त्सा शृणु यद्यपि स्यां महेश्वर । तस्मात्सर्वप्रयत्ने
न कांस्यं त्याज्यं तु साधकैः । तिलतैलं मंत्रपू
तं पावनं देवदुर्लभं । पूर्वं पीत्वा प्रयत्नेन त्या
ज्यं कार्यं हि सर्वदा । वर्जयेज्जपवेलायां भो ।
ज्यं नैव सदा बुधैः । न भोक्तव्यं मंत्रिणा तत्कदा

शि। चन अथ भोजनपर्यायः तत्र कुंभसंभ
२८८ वः उपस्तीर्याभिधार्यं तत्सत्कृतं प्रोक्ष
णादिभिः पावयेद्वैदिकैर्मंत्रैः पुनर्मूले
नमंत्रवित् वैदिकैः प्रोक्षणादिभिः पा
वयेदिति संबंधः मूलेन मंत्रयेदिति शे
षः तथा सोमशंभुः हृदासंभोजयन्मंत्री
पूतेराचामयेज्जले हृदा हृदयमंत्रेण।
जलंच मूलेनाभिमंत्रितं पिबेदिति प
लाशपत्रेण मध्यपत्रवर्जितेन कृतपा
त्रात्यामेव भुंजीतेति वदन्ति कोस्य
भोजननिषेधादनियम इति तत्त्वं अथ
शयने विजयमालिनीतंत्रे अधः शया
नः शुद्धात्मा जितक्रोधो जितेंद्रियः नारद
पंचरात्रे भुक्ता शयीत शयने सुशुद्धेच
सुशीतले अर्द्धरात्रे समुत्थाय पादप्रक्षालनं
वै द्विज आचम्य देवं संस्मृत्य शीघ्रं संपू
ज्य पूर्ववत् जपं कुर्यात् यथाशक्ति अर्पये
च्च तदीश्वरेति तथा च शंपापयनः शय

नेकुशशाय्यायांविन्यसेच्छुचिवस्त्रधृक
तद्वासःछालयेन्नित्यमन्यथाविघ्नमाव
हेदिति तथावायवीयसंहितायां ग्रह
तास्तरणस्तीर्णेसदर्भप्रायनेशुचिःमं
त्रितेचशिवंध्यायन्प्राक्शिरस्कोनिशि
स्वपेत् शिवइत्युपलक्षणं मंत्रितोस्वे
ष्टमंत्रेण कपिलपंचरात्रे गुरुपादार्च
नेकृत्वाउपवासीजितेन्द्रियःदर्भदप्यांग
तोरात्रौदृष्टस्वप्नंनिवेदयेत् योगिनीतं
त्रे य जायतोदूरमुदैतिदैवमावत्यमं।
त्रानुप्रपनास्थिरेतान् लब्ध्वैकभुकद।
क्षिणपार्श्वशायीस्वप्नंपरीक्षेतपक्षे।
कदेशंमंत्रानितिबहुवचनेनसकलं
सूक्तंगृह्यतेनतथा ॐभगवन्देवदेवे
शशूलभृद्वृषवाहन इष्टानिष्टेसमाच
क्ष्वममसुप्तस्यशाश्वत एवंसुप्तःकुशा
स्तीर्णेनतःप्रपनमानसःनिशांतेपश्य
तिस्वप्नंशुभंपिंगलामते तारोहिंधिद्व

शि॰। यं शृणु त्वं पार्वति देवि इति । स्वप्नमाणव
२८९ मंत्रोयं शंभुना परिकीर्त्तितः नमो ज्वाय
त्रिनेत्राय पिंगलाय महात्मने वामाय
विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः स्वप्ने क
थय मे तत्त्वं सर्वकार्येष्वशेषतः क्रिया।।
सिद्धिं विधास्यामि त्वत्प्रसादान्महेश्वर
मंत्रतंत्रप्रकाशी ॐ हूं त्रसकल लोकायवि
ष्णवेप्रभविष्णवे विश्वाय विश्वरूपाय
स्वप्नाधिपतये नमः स्वप्नमाणवमंत्रोयं
कथितो नारदादिभिः अथ शुभमथाव
कल्पना तत्र योगिनीतन्त्रोक्तं त्रिविधं शी
पत्रस्यथयथार्थमयथार्थकं अपाचव
कं यत्सुस्थानां संपन्नानां हि दर्शनं य
थार्थं तद्यथार्थं मत्स्वस्थानां विकारजं
अपाचकं मानसं च यथार्थफलमुच्य
ते एषां स्वरूपमाह पश्चिति दर्शनं स्वा
दीनां विकारजं पिमानां मानसं मनोवि
काराजं आगमसिद्धान्ते आद्येवर्षेवस

राज्ञो द्वितीये याम्ये पाको वर्षपादात्तृतीये
मासे पावकः पूर्वरीत्या तुर्ययामे सद्यः पाको
गो विसर्गे सुहृद्दृष्टः स्वाप्ने यामे दृष्टस्य स्वप्न
स्य वर्षमात्रे पावकः फलं एवमग्रेपि वि
सर्गे निशान्ते तयाक्रूरे धमामध्यमास्या
दृष्टे न तमोत्तमे न विद्यते उत्तमो यस्मा
मासि द्विरुत्तमात्स्वप्ने ऽस्पर्यः तानेवहित
त्रैव स्वप्ने पशुपतिं वेद देवं निजेष्टं सर्वतोमु
खं गुरुं प्रसादसुमुखं निर्मलं वन्त्रमण्ड
लं गंगां गां भारतीं भानुं लिंगिनं लिंगमे
श्वरं प्रसन्नं तत्र पानी पात्सिद्धं स्वप्ननिर्द
र्शने प्रसन्नं विजगुरुं स्नानं एव सिद्ध मा
पि नारदपंचरात्रे क्षितीलाभः क्षत।
जाम्बिलरणं चाग्निपूजनं होमश्च ज्वा
लितवन्हौ संग्रामविजयस्तथा हंसको
कमयूराणां रथारोहणमेव च कोक
श्चक्रवाकः कपिलपंचरात्रे कन्यां छ
त्रं रथं दीपं प्रसादं कमलं नदीं कुंजरं

शि । वृषभं माल्यं समुद्रं फणिनं द्रुमं पर्वतं
२९० वहयं मेध्य मामममांसं सुरासवं एवमा
२९०
मादीनत्र वीणोद्दृष्ट्वा सिद्धिमवाप्नुयात् स्मृतिरपि परा कर्मसु काम्येषु स्त्रियं स्वप्नेषु पश्यति समृद्धिं तत्र जानीयात् तस्मिन् स्वप्न निदर्शनं भेरवीन तत्रे नदी समुद्र तरणं कामा प्रागमनं तथा भास्करोदयनं चैव प्रज्वलनं तं हुताशनं ग्रहनक्षत्र ताराणां चंद्रमण्डल दर्शनं नक्षत्राणि अश्विन्यादीनि तारा अश्वा नि हर्म्यस्यारोहणं चैव प्रसादस्य रसो पिवा नागाश्ववृषभेन्द्राणां नरशैलाग्र रोपणं विमान गमनं चैव सिद्धिमंत्रस्य दर्शनं लाभः सिद्धतरोश्चैव देवीनां श्चैव दर्शनं एवमादीनि सहस्रशो नरः सिद्धिमवाप्नुयात् स्वप्ने तु मदिरापानं मामममांसभक्षणं कृमिविष्टानुलेपं वरुधिराभिषेचनं भोजनं दधिभक्त

सश्वेतवस्त्रानुलेपनं सिंहासनं रथंयाना
नंध्वजंराज्याभिषेचनं रत्नाद्याभरणा-
दीनि दृष्ट्वा स्वप्ने प्रसीदति नारदपंचरात्रे
गुरुर्देवो द्विजः कन्या गोगजाश्वाश्च केशरी
दर्पणं शंखभेर्यौ वतंत्रीवाद्यं च रोचनं तां
म्बूलभक्षणं चैव लयाद्ध्याभिनन्दनम्
सिद्धान्नमाममांसं च मद्यस्त्रीमदिरासवाः
छत्रंयानं सितं वस्त्रं तथान्यं श्वेतचन्दनं मा
ल्यमुक्ताफलेहारः पूर्णः समुदितः शशाप्र
चण्डकारिणः स्वस्थो निम्नगा यथ महोद-
धिः प्रफुल्लपादपः शालिरोचनाकुंकुम
मधुः लाजाः सिद्धार्थकाः बीजं नवभांडं च
पायसं उपसन्नोप्यथाचार्यो गायत्रीवर
णसगताः मनःप्रीतिकराश्चान्ये लोकेशी
स्वावरांगनाः सर्वेस्वप्नाः शुभाः प्रोक्ताः सि
द्धिमोक्षफलप्रदाः अथाशुभसूचकाः
नारदपंचरात्रे अतोन्ये विपरीतास्तुम
नसः खेददाश्चापि गर्हिता लोके द्विद्वि

शि०१ २९१

स्त्रावस्त्रस्नेष्वशुभावहाः अतः उक्तशुभ
शकुनकात् कपिलपंचरात्रे चंडालंकल
भंकाकंगतेशून्यममंगलं तैलाभ्यक्तं
नरंलग्नंशुष्कवृक्षंसकंटकं प्रसादम
मलंदृष्ट्वा नरोरोगमवाप्नुयात् कलभं
गाजं बालमुखं अत्रप्रायश्चित्तमाहाकपिलः
दृष्ट्वादुःस्वप्नकंचैवहोमात्सिद्धिमवाप्नुया
त तथापिंगलामते शुभेशुभंभवेत्तस्य
नुकुर्यात्दशुभेशांतं अस्त्रेणेतिक्रमाद्विद्वा
निति तथानारदपंचरात्रे दृष्ट्वासमाचरे
द्धोमंदन्तकाष्ठोदितंमुने केवलेनाथ
वान्येनसिंहमंत्रेणशांतये दन्तकाष्ठप्र
करणेनावराह स्वयमेव शांतंसहस्रंसा
ष्टंवायथाशक्त्याथवाद्विजा अस्त्रसंपूज्य
तेनैषांनाम्नास्वाहान्वितेनच दोषान्ज
हिजहीत्येवंपदंनामावसानगं अस्त्रसिं
हमंत्रयोर्विकल्पः एषांदोषनिदानानां
अथस्वप्ननिवेदनं तत्रैवशांमस्तुशुचि

यावांतःपुष्पहस्तोगुरूत्तमंप्रणम्यापि
रमाहृष्टस्तस्मैस्वप्नंनिवेदयेत् नारद
पंचरात्रे स्वप्नेवाऽपिसमस्यांवा स्वप्न
येमत्तिहर्षदे ऽर्ककस्माघदिजायेतनरा
ख्यातंव्यंगुरोर्विना मंत्रप्रसादजनितं
लिंगंचनगुरोर्विना प्रकाशनीयंविपे
ऽकस्यचित्सिद्धिमिच्छता प्रकाशया
त्तियोमोहादौत्सुक्यान्मंत्रजंसुखं निक
टस्याश्चतात्तस्यसिद्धिर्यायात्तिदूरतः
आविर्भवंतिदुःखानिशोकाश्चविवि
धाअपि वक्रतुण्डकल्पे चित्तप्रसादो
मनसश्चतुष्टिरल्पाशितास्वप्नपराङ्मु
खत्वं तथाभैरवीतंत्रे ज्योतिःपश्यतिस
र्वत्रशरीरंवाप्राशपुक्क निजंशरीरमथ
वादेवतामयमेवहि नारदपंचरात्रे मं
त्राराधनशक्तिस्यप्रथमंवत्सरत्रयंजा
यन्तेबहवोविघ्नानिममस्यस्यनारदाः
न्मद्धिगंसाधकोयातिकर्मणामनस्याप

पि॰ १ द्वि तृतीयवत्सराद्दूर्ध्वं राजानश्च महीभृतः। प्रार्थयन्तेनुरोधेन गर्विता अपि

२९२

मानवाः। प्रसादः क्रियतां नाथ मम मोद्धरणाकारणं प्रज्वलत्तंच पश्यंति निजमाविभवेनवा अन्तस्ते मुनि शार्दूल नि द्दुरं वक्तुमक्षमाः। नवमाद्वत्सराद्दूर्ध्वं स्वयं सिद्धांतिमंत्रराट् नानाश्चर्याणि हृदये मंत्रसिद्धिमयानि वै। अत्यानन्दप्रदान्याशु प्रत्यक्षेण वहिस्तथा जडधीस्तु क्षणात् पिप्रक्षणान्मत्तिप्रहर्षिनः क्षणात् दुंदुभिनिर्घोषंशृणोत्यप्यंतरिक्षतः क्षणाच्च मधुरं वाद्यं नानागीतसमान्वितं अजिघ्रति क्षणाद्गंधान्कर्पूररमृगनाभिजानः। उत्पतन्तं क्षणं चापि पश्यत्यात्मानात्मचंद्रार्क किरणाकीर्णं क्षणामालोकयेन्नभः। गजागोवृषनादांश्च शृणोत्यार्श्च क्षणाद्द्विज निर्भरांबुदसंक्षे संक्षेणमाकर्णयत्यपि नारकाणि वि

विचित्राणि योगिनी नभसि स्थितानां प
श्यत्यङ्गहयन्तश्च क्षणं मंत्रवृब्रवीत्तदा
क्षणं किल्लकिल्लारावहंसवर्हिरव ।
तथा क्षणं मघोदयं पश्यत् क्षणं रात्रिं
दिने सति रात्रौ च दिवसालोकं स सूर्यं
क्षणमीक्ष्यते वलेनपरिपूर्णश्च तेज
सा भास्करोपमः पूर्णेन्दुसदृशः कांत्या
गमने विहगोपमः शमेन पृक्कः प्रोच्चैन
गांभीर्येण सुखेन च स्वल्पासनेनाह्न
शताबह्ननापि न खिद्यते विरामूत्रपो
रध्वाद्भ्यस्तभवेन्निद्राजपस्तथा जप
ध्यानगत्तामेत्रीन रवेदमधिगच्छति
विभोजनपानाभ्यां पक्षमासादिकं मु
ने इत्येवमादिभिश्चन्हैर्महाविस्मय
कारीभिः प्रवर्त्तैः संप्रबोधयन् प्रसन्नो
मंत्रडिति तथा बोद्धापनः सिद्धेस्तु
त्रीणि चिन्हानि दानाभोक्ताः प्रपावक
दानाभोक्ता प्रपापावकदुस्पर्शः प्रपंच —

शि। २९३

2913

मारे तत्तोप्यप्रत्यपात्वेवंजायन्तेज
पत्तोमन्त्रंअधिष्ठितं निष्पपदीपं निल
मिसंगेहं भवेत् अर्कोमस्तिजसासो।
भवतिनल्लिनजासनत्तं क्लिंकरीप्या
ज्ञेगानप्यपत्तिद्दस्याद्गुतमप्यधनधान्यं
कुलंतत्समीयं देवानिनमोस्मेविद्ध।
धातिफणिनोनेवदरप्पतिपुत्रामित्रा
णित्कुद्धात्तदपदिपरंधामविष्णोःसं
भूयात् एवंहृतेपिनसिद्ध्यतिचेत्‌ हृ
पंत्रपंवापुरश्चरणंकुर्यात्‌ तदुक्तंके
त्कारिणितंत्रे कर्मणाप्रवलेनेवप्र
त्तिवधोविरोधिना प्रद्दिसिद्धिंनलभ
तेद्विस्त्रिवीपुनराचरेत् अथइतिग्रन्थ
मपयोविचार्यते तत्रवायवीयसंहिता
यां अथाग्निकार्यंवक्ष्यामिकुण्डेवा।
स्थंडिलेपिवा वेद्यामप्यायसेपात्रेम
एमयेवाशुभेनवे ज्ञानाग्निंबनिस्सने
मित्तिकंहामं स्थंडिलेवासमाचरेत्।

गोमयेनोपलिप्तायांभूमौस्थंडिलरूपं
कंहस्तमात्रंतुन्नतंकुर्याद्वालुभिःसुशोभ
नं अंगुलोत्सेधसंयुक्तंचतुरस्त्रंसमन्तत
क्रियासारे समोह्यदिक्षुप्राक्प्लवःप्रागु
दक्प्रवणोपिवा गुदक्प्लवःप्रदेशोवा
स्थंडिलस्यस्थलंस्मृतंप्लवःप्रणवःतथा
कपिलःस्थंडिलंवालुकाभिर्वारितंमृद्
जसापिवातथावसिष्ठःहस्तमात्रंस्थंडि
लंवासंक्षिप्तेहोमकर्मणि अत्रसंक्षिप्ते
इत्यभिधानात्सहस्रादिसंख्योहोमःस्थं
डिलेनकर्तव्यइतिकेचित् तन्नहोमंस
मारभेत्कुंडेस्थंडिलेवाप्रपूजिते अग्नि
ग्निप्रणयनंकृत्वाह्याचार्यःसर्ववेदवि
त् तिलहोमंव्याहृतिभिरष्टोत्तरसह-
स्रकमितिवायुपुराणवचनात् कुंडे
वापितत्रहोमोविधीयते अयुतंहोमः
संख्याचपालाशसमिधस्तथेतिपद्म
पुराणवचनात्अत्रहोमशक्तौतुजपो

प्रा॰ | शाक्तस्य सर्वत्रेति नारायणीयवचनात्
२९४ जपएव कार्यः तत्र ब्राह्मणैः पुरश्चरणे
जपसंख्याचतुर्गुणजपः कार्यः क्षत्रियैः
षड्गुणो वैश्यैरष्टगुणः होमकर्मणि शक्ता
नां त्रयाणां जपसाम्यता होमकर्मण्यश
क्तानां वेदस्तु वसुसम्मितः इत्यादि इति सार
संग्रहवचनात् तदशक्तौ तु विप्राणां द्वि
गुणः क्षत्रियाणां त्रिगुणः वैश्यानां चतुर्गु
णः होमकर्मण्यशक्तानां विप्राणां द्विगु
णो जपः इतरेषां तु वर्णानां त्रिगुणादि
विधीयते इति गौतमीवचनात् तत्रा
प्यसक्तौ होमसंख्याचतुर्गुणजपः का
र्यः होमाशक्तौ जपं कुर्यात् होमसंख्या
चतुर्गुणमिति वसिष्ठवचनात्
वतदपि विप्रमात्रपरं क्षत्रियवैश्ययो
र्यथाक्रमं षड्गुणाष्टगुणजपो भवति प्रागु
क्तवचनात् तत्राप्यशक्तौ होमसंख्या
चतुर्गुणाद्विकरणजपो कार्यः पयदं

294

गं विहायैतेन तत्संख्याद्विगुणो जपः क
र्तव्यः सांगसिद्ध्यर्थं तद्दशांशेन भक्तित
इति कुंभसंभववचनात् तद्दशांशेन पुर
श्चरणसंख्या चतुर्गुणादिकरणशक्तेन
एतदपि विप्रमात्रपरं क्षत्रियवैश्ययोः
स्त्रिगुणश्चतुर्गुणो जपो भवतीत्युक्तगौ
तमवचनादेव द्विजभक्तेन शूद्राणां च
तु चतुर्गुणपक्षे दशगुणजपो भवति द्वि
गुणपक्षे तु पंचगुणजप इति द्विजभक्त
शूद्रायांगतु यवर्णमाश्रितो यः शूद्रस्त
स्य तद्वर्णविहितजप एवेति तदुक्तं सार
संग्रहे द्विजानां होमविरहे सियः प्रोक्तः
सूरिभिर्जपः तथापि तेषां स एवोक्तः शूद्रो
शूद्रोयं वर्णमाश्रितः तत्स्त्रीणां विहितं जा
पं कुर्याद्भक्तियुतः सदेति गौतमोप्याह
होमाभावे द्विजानां तु जपः प्रोक्तः पुरा तु यः
तत्सुभ्रुवां च तद्भक्तशूद्राणां च स एव हि।
ति सारसंग्रहे तत्होमं दशांशेन जा।

शि॰। ले संपूज्य देवतां तर्पयामीति मन्त्रान्ते
२९५ प्रोक्ताङ्गिर्मूर्द्धि तर्पयेत् वैशायनः तर्प
295 णस्य दक्षांशे नूनमोन्तेमंत्रमुच्चरन् अ
भिषिंचेत्स्वमूर्द्धानं जलैः कुंभाख्यमुद्रया
सारसंग्रहे तदन्ते भोजयेद्विप्रान् सदाचा
रान् दक्षिणायुतः नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ले
ह्यचोष्यैस्तथेतरैः सर्वथा भोजयेद्वि
प्रान् कृतसांगत्वसिद्धये विप्राराधनमा
त्रेण व्यंगं सांगत्वमाप्नुयात् एकमंगं वि
हीयेत तत्ता नेष्टमवाप्नुयात् अंगहीनं
भवेद्यद्यत्कर्मनेष्टार्थसाधकं न्यूनाति
रिक्तकर्माणि न फलंतीति मनोरथारनः
देवतापूर्णतां यानि समस्तानि भवन्ति
चेति अतो यत्नेन विदुषो भोजयेत्सर्व
कर्मसु यानि यान्यपि कर्माणि हीयंते
द्विजभोजनैः निरर्थकानि तानि स्यु-
र्वीलान्यपरगानिवत् गुरुं संतोषये
त्स्वर्णाहिरण्याम्बरादिभिः गुरौ तुष्टे हि

संतुष्टो मंत्रः सिद्ध्यति मंत्रिणः इत्यं पुरश्चर
णातः प्रसन्ना देवता भवेत् ॥ श्रीकुला-
र्णवे यदृच्छया यास्तु तं मंत्रं छद्मनापि छले
न वा परेरितं वा गाथा वा तं जपेद्यदि अन
र्थंकृत् पुस्तके लिखिता मंत्रा नालोक्य
प्रजापतिः नाये ब्रह्महत्यासमं तेषां पातकं
परिकीर्तितं अनेककोटिमंत्राणि चि-
त्तव्याकुलकारणं मंत्रं गुरुमुखात्प्राप्तमे
कं स्यात्सर्वसिद्धिदं सुन्दराचार्यशिष्ये
ण श्रीनिवासेन धीमता चंद्रिकायां प्रणी
तायां प्रकाशो गात्त्रयोदश इति श्रीसुन्द
राचार्यचरणारविन्दद्वंद्वान्तेवासिना श्री-
निवासभट्टेन विरचितायां शिवार्चना-
चंद्रिकायां त्रयोदशः प्रकाशः अथ पुर
श्चरणप्रयोगः तत्रादौ जपस्थानानि त
त्र समुद्रतीर पर्वताग्र गंगासमुद्रगामि-
नीनदीतीर बिल्वगृह विविक्त निर्जन ग
हगोष्ठ अश्वत्थबिल्वफलाशापपश्चिमा

शि०१ मिमुखवृषस्थूनशिवालयगुरुसन्नि
२९६ धितुलसीवनस्विष्टदेवतासन्निधि
पुण्यक्षेत्रवनोपवननदीहृदस्वामि
मत्तस्थानालेच्छदुष्टमृगव्यालशो-
कावर्जितैकान्तनिन्दारहितधार्मि
कस्वेष्टदेवताभक्तजनाश्रयसुभिक्ष
निरुपद्रवराजत्सविवादिगमनागम
नरहितस्थानानिएतेषामन्यतम-
स्थानंग्रामेक्रोशमात्रंनगरेक्रोशद्वयं
नदीपर्वततीर्थादौपरिमाणरहितं-
स्थानंमाश्रित्यममामुकमंत्रस्यपुरश्च
रणसिद्ध्ये मयेयंगृहीताभूमिर्मन्त्रोमे
सिध्यतामितिमंत्रेणभूमिपरिग्रहं-
विधायवटप्लक्षपिप्पलप्लक्षोदुम्बरा
न्यतमवृक्षभवानवितस्तिमात्रानष्ट
शकीलान्कृत्वास्त्रमंत्रेणपृथक्पृ
थगष्टवारमभिमंत्र्यपूर्वादिषष्ट्दि-
क्षुईशानयोर्मध्ये निर्ऋतिवरुण

योमेध्येवोर्ध्वाधोवृत्तानिरेखायत्ततद
स्वमंत्रांतेस्वाहायनमइतिप्रतिकीलस।
मीपेमाषभक्तबलिंदत्वाक्षेत्रमध्येक
चित् क्षंक्षेपालायनमः गंगणेशायन
मः वंवास्तुपुरुषायनमः इतिक्षेत्रपा।
लगणेशवास्तुपुरुषान्संपूज्यसुसमे
भूतलेप्राक्प्रत्यगायतानादक्षिणायता
स्ततस्त्रश्चतस्रोलेखाविलिख्यनवको
ष्ठानिकृत्वातेषुपूर्वादिक्रमेणप्रादक्षि
ण्येनसप्तसुकोष्ठेषुकचट [illegible] तपयशा।।
ख्यान्सप्तवर्णान्विलिख्येशानकोणेल
क्षोविलिख्यमध्यकोष्ठंतथैवनवधा।
विभज्यतेषुपूर्वादिप्रादक्षिण्येन अआई
ईत्यादिषोडशस्वरान् हंहःशः क्रमेणवि
लिख्यमध्यकोष्ठंतथैवनवधाविभज्य
तेषुपूर्वादिप्रहृष्टेश्रीकारंलिखेदितिकु
र्मचक्रंनिर्माप्यतत्रमध्यगतनवकोष्ठेषु
मध्येपूर्वाद्यष्टसुकोष्ठेषुवप्रादक्षिण्येना

लक्ष	क	च
श	श्रीं	ट
य	प	त

शि०। मत्तवृषभशीलराजवासुकयर्थंकृतपृ
२९७ ष्ठि पद्मयोनि महाशांखछायाछत्राख्या
२९७ ननव क्षेत्रपालान् ॐ क्षं अमत्तक्षेत्र
पालायनमः ॐ क्षं वृषभक्षेत्रपायनमः
इत्यादि प्रणव क्षेत्रपालबीजं तन्नामच
तुर्थीनमोन्तान्गंधादिभिः संपूज्यग्रा
मादिनामाद्यक्षरयुक्तकोष्टदिग्मुखे
तत्स्नामेतदधः पार्श्वद्वयगतकोष्ट द्व
यात्मकमकूर्मेहस्तेवापृष्ठेसवार्थसि
द्धये इतिमंत्रराजवचनात्मध्यकोष्ठा
त्मककूर्मपृष्ठे क्षेत्रमध्येवाजपार्थंगृहं
शीतवातातपनिवारणक्षमंकुर्यात्।
अथबल्पस्थानानि तत्र अकारेण ग
कारस्यारित्वं डकारस्य गकारेणलका
रस्यपकारेण। ञकारस्यचकारेणज।
कारस्यटकारेणफकारस्यखकारेणठ
कारस्यतकारेणपकारस्यधकारेणभ
कारस्य रेफेणपकारस्यसकारेणत्व।

रिमन्योन्यमितिनिपत्रस्थानसाधकयोराध
क्षरेणारित्वेतत्स्थानंत्याज्यमितितदुदा
हरणन्तुअमरकंटकस्थानंगणपत्तेः
साधकस्यारिर्भवतिगरुडपुरममरेश्व
रस्यापिइत्यमन्यत्राप्यूहनीयं अथजप
माला सातुद्विधा मातृकाक्षरमयीचे
ति तत्रमणायस्तुपुत्रजीवशंखविद्रुम
रत्नमुक्ताफलपद्मबीजसुवर्णरजतकु
शाग्रंथिरुद्राक्षाइत्यक्षविशेषाः अक्षसं
ख्यातुसात्विकराजसतामसभेदेनाष्टो
त्तरशतंचतुःपंचाशत्सप्तविंशतिश्चे
ति अथमाला सूत्राणिविद्धोःपद्मसू
त्रंकार्पाससूत्रंवादेव्याःपट्टसूत्रंशिवस्य
सर्वेभ वंवाल्कलंवासूर्यगणेशयोःका
र्पाससूत्रंपट्टसूत्रंवाकार्यं ...कार्यं
तत्सूत्रंत्रिवृत्त्रिगुणीकृतंस्वप्रमाणेनवा...णयो
षित्कृतंकुर्यात् अन्येषुसूत्रेषुयथा
योग्यमेवकार्यमिति अथसंस्कारः तत्र

मरीमयी

वा
त्रंकार्पासं

वात्रिगुणीकृ
णत्रिगु

शि॰। गोत्रगोमयदुग्धदधिघृतकुशजला
२९८ त्मकं पंचगव्यं संपाद्य पूर्वदिने कृत्तैक
भक्तः साधकः प्रातः कृतनित्यकृत्यः
सूत्रमणींश्च पृथक्पृथक् पंचगव्येन
जलैश्च प्रक्षाल्य नवसु पिप्पलदलेषु
पद्माकाररचितेषु सूत्रं मणींश्च संस्था
प्य तेषु प्रणवं भुवनेश्वरीबीजं मातृका
क्षराणि च सूत्रे प्राणबीजं च विन्यस्य सू
त्रं मणींश्च गंधादिभिः संपूज्य कुण्डे दी
नित्यहोमविधिनाग्निं संस्थाप्य यथा
शक्ति सघृतैस्तिलैः केवलघृतैर्वा स
प्तादिपंचमंत्रेण स्वाहोमाशक्तौ जपं
वा विधाय सूत्रे रुद्राक्षपुत्रं जीवपद्मा
क्षांश्च तन्मुखं संयोज्य यथासुखमन्य
मणीन्मित्वा रोप्यैकैकं मणिं मध्ये गु
रूक्तविधिना ब्रह्मग्रंथिं विधाय गोपु
च्छाकारेण ग्रथयित्वा सर्वतस्थूलं
सजीयमेकं मणिं मूर्द्धं मुखं सूत्रद्वय

मेकीकृत्यमेरुंयथयित्वा ॐसद्योजा
तंप्रपद्यामिसद्योजातायवैनमः भवे
भवेनादिभवेज़स्वमाभवोद्भवायन
मः इतिमंत्रेणपंचगव्येन शीतलज
लेनप्रक्षाल्य ॐवामदेवायनमोज्ये
ष्ठायनमोरुद्रायनमः कालायनमः क
लविकरणायनमोबलविकरणाय
नमोबलप्रमथनायनमः सर्वभूतद
मनायनमोनमो न्मनायनमः इतिमं
त्रेणचंदनागरुकर्पूरकुंकुमैर्विलिप्य
ॐअघोरेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरे
भ्यः सर्वतः सर्वसर्वेभ्योनमस्तेअस्तु।
रुद्ररूपेभ्यः इत्यगरुक्षीरशर्करागुगु
लुमधुचंदनघृतैर्धूपयित्वा ॐतत्पु
रुषायविद्महेममहादेवायधीमहितं
न्नोरुद्रः प्रचोदयात् इतिगंधचंन्दनं।
कस्तूरीकुंकुमकर्पूरैर्लेपयेत् ततः
ॐईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्व

शि॰। भूतानांब्रह्माधिपतिर्ब्रह्माशिवोमेस्त्व

२९९ स्तुसदाशिवोमितिमंत्रेणप्रतिबीजं

शतंशतमभिमंत्रयेत् मेरुंचान्येना

घोरेभ्योइ॰त्यनेमापिशतंशतमभि

मंत्रयेत् ततश्चावाहनस्थापनसंनि

धापनसन्निरोधनसंमुखीकरणस

कलीकरणावगुंठनामृतीकरणपर

मीकरणानिततन्मुद्रयाविधायप्राग्गु

प्तैः पंचभिमंत्रैः प्रतिबीजंपंचोरैःस्वेष्ट

देवतावल्मूजपित्वा इत्थंसंस्कृतमाल

याजपंकुर्यादिति जपमालासंस्कार

विधिः इत्थंप्रतिष्ठितमालायाजपंकु

र्वतन्यदातत्सूत्रंजीर्णमितिजानातित

देवतदंसूत्रग्रंथिंपित्वातयास्वेष्टमष्टो

त्तरशतंप्रायश्चित्तार्थंजपित्वापश्चात

यामालयायथापूर्वंजपंकुर्यात् अ

न्येषांपद्माक्षादीनांतुप्रतिष्ठाविधि

प्रदर्शातेतंत्रग्रंथितामालांकुत्रवि

२९९

पचा

च

सात्रे संस्थाप्य तस्यां गणेशसूर्यविष्णु
शिवदुर्गाः पृथक् पृथगावाह्य संपूज्य
होमंत्रेण पंचगव्ये निक्षिप्य पुनस्तां त
स्मादुद्धृत्य स्वर्णपात्रस्थे पिप्पलदल
स्थो वा धूपवासिते पंचामृते निक्षि।
प्य पुनस्तां मुद्धृत्य शीतलजले निक्षि
प्य प्रक्षाल्य चंदनागुरुकस्तूरीकर्पूरकुं
कुमसौगंधिकपंकैरनुलिप्य तस्यां
हंसो मिति मंत्रमष्टोत्तरशतं जपित्वा
नवग्रहान् दशदिक्पालांश्च संपूज्य
सघृतैर्नैवेद्यैर्यथाशक्ति कांचनं दक्षिणां
दत्वा ब्राह्मणांश्चान्नादिभिस्तोषये।
दिति अथवामृत्तं मणींश्च पंचगव्ये
दिनत्रयं संस्थाप्य चतुर्थदिने समुद्धृ
त्यास्त्रमंत्रेण प्रक्षाल्य हृन्मंत्रे ग्रप
पित्वा स्थंडिले स्वेष्टदेवतापूजामंडलं
विधाय तत्र स्वेष्टदेवतां संपूज्य मूल
मंत्रमष्टोत्तरशतं जप्त्वा स्वेष्टदेवता

शि०१
३००
300

कल्पोक्तपुरश्चरणहोमद्रव्येण घृते
न च यथाशक्ति हुत्वा मण्डलमध्ये मा
लां संस्थाप्य तस्यामस्त्रमन्त्रं मूलमन्त्रं
षडंगमन्त्रांश्च विन्यस्य स्वेष्टदेवरूपां
तां विचिंत्य वक्ष्यमाणविधिना सर्वं
भूतबलिं दत्वा तस्यामिष्टदेवतां सं
पूज्याचार्यं दक्षिणादिभिः परितोष्य
प्रणम्य ब्राह्मणांश्चान्नादिभिस्तोषये
दिति इत्थं प्रतिष्ठितया मालया ना
न्यं मन्त्रं जपेत् अथ पुरश्चरणकाले
विहितानि तत्र मनःसंहरणं शौचं मौ
नं मन्त्रार्थचिंतनाव्यग्रता निर्वेदश्चाद्य
जजपोत्साहक्रोधत्यागस्ववर्णाश्रम
धर्मानुष्ठानपरितुष्टतैंद्रियनिग्रहब्र
ह्मचर्यं गुरुन्नतिकेवलामलकस्नान
मन्त्राभिमन्त्रितजलेनाभिषेकस्त्रिष
वणं हविःसवनमशाकोसक्तुद्वालान्नं दे
वार्पितस्वेष्टदेवतातर्पणमध्यप

त्ररहितपलाशपत्ररचितपत्रावला
रात्रैमितभोजनंगोविप्रबालादिषु।
कृपाचेति अपतत्कालनिषिद्धानि
अग्निपानरतभाषणेवारंजविभीतका
केलुहीछायाक्रमणप्रतिग्रहस्त्रीश।
स्पतितनास्तिकोच्छिष्टसंभाषण।
स्नानतर्पणाघनुनुष्ठानवङ्कवृक्षैकव
स्त्रमलिननधारणकाम्यकर्मसंकल्पि
तस्ववर्णाश्रमाविहितकर्माचरणका
स्यभोजनदिवाभोजनासद्भाषणन्यपू
न्यनकौटिल्यक्षौणसाधुसमामोल्लज
लत्तानोन्मर्दनगीतवाद्यादिश्रवण।
नस्पर्शनादृष्टविधमेथुनतत्कथाला
पश्रुद्रकर्मोत्तानस्पर्शप्राणिहिंसाकं
चुकोष्णीषधारणकराप्रावरणके।
शामीक्षणशिरःप्रावरचिंताक्रोधभ्र
मत्वरामनोरथस्थापनोत्पानगमनो।
धकारामंगलस्थानपादुकाधारण

शि ३०१

301

पानशय्याधिरोहणपादप्रसारणो
त्कयसनक्षुज्जृंभाहिक्कादिविकल्प
मनस्त्वानशानप्रौढपादनग्नकुश
राहित्यानि अथासनानि तत्रव्याघ्र
चर्ममृगाजिनचैत्रनिर्मितकंबल
कुशाकटरकपटवस्त्रात्मकानि अ
थनिषिद्धासनानि वंशरचितदारु
मियपाषाणपल्लवेष्टकानिर्मिता
निकेवलभूतलंचेति अथपुरश्चर
णारंभपूर्वदिनकृत्यं तत्रप्रातःस्ना
त्वानित्यक्रियांनिर्वर्त्य ब्राह्मणान्भो
जनादिभिस्तोषयित्वा स्वगुरुमपिव
स्त्राभरणधनधान्यादिभिः संतोष्य
जपस्थाने त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमं
डलेक्षेत्रपालायनमः क्षेत्रपालइ
हागच्छागच्छेति क्षेत्रपालमावाह्यो
क्तमंत्रेण क्षेत्रपालंगंधादिभिःसंपू
ज्यतदग्रेत्रिकोणमंडलेसाधारंसौ

न्यंजनोस्कपूर्णं नलिपात्रंनिधाय
एह्येहिविडुविपुरुपुरु भंजय भंजय म
र्दय मर्दयविघ्नविघ्नमहामेखक्षेत्रपा
लबलिंगृह्ण गृह्ण स्वाहा इतिमंत्रेण ।
बलिंदत्वाउपविशेत् अथजपारंभ
दिनकृत्यं तत्रशुभेमासिचंद्रतारानु
कूलेतिथिवारनक्षत्रादिशोधितेसुदि
वसेप्रातःस्नात्वागुरुविप्रानामाहूय
ब्राह्मणैःस्वस्तिवाचनंकारयित्वाकु
शहस्तः ॐसूर्यःसोमोयमःकालःसंध्ये
भूतान्यहःक्षपा पवनोदिक्पतिर्भूमि
एकाशंखेचरामराःब्राह्मंशासनमास्था
यकल्पध्वमिहसन्निधिं इतिपठित्वा
ताम्रपात्रेकुशतिलाक्षतजलान्यादा
यादङ्मुखःअद्यामुकेमासिअमुकरा
शिंगतेसवितरि अमुकपक्षे अमुक
तिथौ भारखवर्षाख्यभूप्रदेशे विशेषक्षे
त्रेवेदअमुकक्षेत्रे अमुकगोत्रःअमु

कश्यामी क्षत्रिय श्चेदमुकवर्मा वैश्यश्चे
दमुकगुप्तः शूद्रश्चेदमुकदासः अ
मुकमंत्रसिद्धिकामो मुकमंत्रस्य पत्स
रव्याजपात्मकं पुरश्चरणं करिष्ये अ
द्यारभ्यैतावद्दिनैर्वाहं करिष्ये इति के
चिदित्ति संकल्पं विधाय गुरु गणपति
दुर्गामालनत्वा पूजां समाप्य जपमार
भेत् तत्र मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं
कृत्वा मूलमंत्रस्य ऋष्यादि करषडं
न्यासानस्य हृदि देवं ध्यायन् जपमा॥
लां वामहस्ते कुत्रचित्पात्रे व्यसंस्था
प्यार्घोदकेन संप्रोक्ष्य ॐ माले माले म
हामाये सर्वशक्तिस्वरूपिणि चतुर्व
र्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भवइ
ति गंधपुष्पाक्षतैर्मालां संपूज्य ॐ अ
विघ्नं कुरु माले त्वमिति मंत्रेण दक्षि
णहस्ते न मालामादाय स्वशिरसि श्री
गुरुं के पीतवर्णं मूलमंत्रं हृदये स्वेष्ट

देवंगुरुपादयोःस्वात्मानंध्यात्वामूम
ध्यस्थाद्वाचक्रेगुरुदेवत्तमंत्रात्मनामे
कंविभाव्यकंठस्थविशुद्धिचक्रेतच्चतु
ष्टयमेकीभूतंसुषुम्णावर्त्मनानीयत
त्रदेवंध्यात्वामूलमंत्रेणहृदयस्थानाह
तचक्रमानीयतत्रापिदेवंध्यायन्हृदय
समीपेमात्वामानीयदक्षिणहस्तस्यम
ध्यमांगुलिमध्यपर्वणिसंस्थाप्यैकचित्ति
तोभूत्वाग्रीवोन्नतगात्रःकंडून्मीलनरहि
तःखट्खटादिमकुर्वन्मंत्रार्थगतचि
त्तोमायाःप्रतिबीजंमंत्रमुच्चरन्पूर्वबी।
जजयसमयेऽपरंबीजमस्पन्दूप्रणवो।
च्चारणपूर्वकंमंत्रमारभ्यप्रातःकालान्म
ध्यंदिनावधिदिवाचेवजपंकुर्यात्मोरक्ष
रणिकोविधिरपिफलकारिणीतन्त्रेदिवाप
दाभिधानात्जपंरात्रौचवर्जयेक्षितिकुं
भसंभवेनरजनीनिषेधाद्वदेशापुपद्र
वसंभावनापंचरक्षस्यासमापनीयेवा।

माऽर्द्धप्रहरत्रयावधिजपित्वा सर्वं गुह्याति
वत्येन्ते पुनः प्रणवमुच्चार्य जपं समाप्य
त्वं माले सर्वदेवानां प्रीतिदा शुभदा स
दा शिवं कुरुष्व मे भद्रे यशो वीर्यं च सर्व
दा इति मंत्रेण मालां स्वशिरसि निधाय
पुनः प्राणायामत्रयं कृत्वा रुष्याादिकर
षडंन्यासान्विधायार्घ्योदकेन प्रागुक्त मं
त्रेण जपं समर्प्य प्रागुक्त मालापूजन मंत्रे
ण मालां संपूज्य रहसि स्थापयेत् अत्र
प्रणवोच्चारणं तु नैत्रैवर्णिकानामेव शू
द्रादीनां तु श्रीकारस्थापनं योः प्रणव॥
त्वेन ग्राह्य इति ततो मध्यान्ह स्नानादि
कं विधाय पुनः पूजां विस्तरतः कृत्वा
प्रतिदिन होमपक्षे जपदशांशेन कल्पो
क्त विधिना सकृतेन्गौ हुत्वा होमदशां
शतर्पणं तर्पणदशांश मार्जनं मार्ज
नदशांश ब्राह्मण भोजनं च प्रत्यहं च
कुर्यात् प्रतिलक्षहोमपक्षे [illegible]क

लक्षसंख्यं जपं समाप्य तद्दशांशहोमा
दिकं कृत्वाग्निमल्लक्षजपमारभेत्तत्क
ल्पोक्तसंख्याजपसमाप्तानंतरं होमपक्षे
कल्पोक्तसंख्यं जपं समाप्य पश्चात्तद्दशां
शहोमादिकं कुर्यादिति पक्षत्रयेप्ये
कः पक्षः कार्यः होमपर्यायस्तु प्रागेवदी
क्षाप्रकरणे प्रोक्तः होमाशक्तो नु जपए
व कार्यः तत्र ब्राह्मणेः पुरश्चरणसंख्या
चतुर्गुणजपः कार्यः क्षत्रिये षड्गुणः वै
श्ये रष्टगुणः तत्र शक्तो होमसंख्या चतु
र्गुणजपः कार्यः एतद्विप्रमात्रपरं क्षत्रि
यवैश्ययोः प्राग्वत्षड्गुणाष्टगुणजपो भ
वति द्विजभक्तेतरशूद्राणां दशगुणज
पो भवति चतुर्गुणपक्षे द्विगुणपक्षे तु
पंचगुणजप इति द्विजभक्तशूद्राणां तु
यद्वर्णमाश्रितोपि शूद्रस्तद्वर्णविहितज
पएव द्विजस्त्रीणामपि तथैवेति स्त्रीशू
द्राणां होमानधिकाराज्जपएव विहित

शि० १
२०४
३०४

इति इत्थं होमं विधाय वंदनागलकपू
रादिवासितैर्जलैर्होमसंख्यादशांशांत
प्रागुक्तविधिना जलेदेवं ध्यात्वा संपूज्य
संतर्प्य स्वात्मानं देवतारूपं ध्यायन् कुं
भमुद्रया मूलमंत्रांते आत्मानमभिषिं
चामि नम इति तर्पणसंख्यादशांशांत
स्वमूर्द्ध्न्यभिषिच्याभिषेकसंख्याद
शांशसंख्याकान् स्वेष्टदेवताभक्तान्
सदाचारान् ब्राह्मणान् प्रातर्निमंत्र्या
हूयाभ्यंगादिना स्नपयित्वा वस्त्रगंधा
दिभिरलंकृत्य षड्रसैर्नानाविधैर्भक्ष
भोज्यैः स्वेष्टदेवताबुद्ध्या भोजयित्वा ता
न्मूलदक्षिणाभिः परितोष्य विसर्जयेदि
ति प्रत्यहं लक्षांते समस्तसंख्यासमा
प्तौ भक्तिपूर्वकं कुर्यादित्त ततः प्रक्लृ तत्रकृत
ते मध्यान्हपूजानंतरं वैश्वदेवादिक
माह्निकं विधाय स्वेष्टदेवतामंत्रजप
ध्यानकीर्तनश्रवणादिना दिनशेषं—

नीत्वाश्रात्कौसापंतनस्थानंविधायदेवं
संपूज्यभुंजीन तत्रभोज्यानिमेसंशृ
ल्कैकविधास्विन्नहैमंतिकनीवार
षष्टिकाकंगुपवाः श्यडानवहताःपा
दाभ्यमनुत्तीस्याबहत्तागुडवर्जितमि
क्षवंकृस्मातिलमुड्कलापकेमुक
वर्जंकंदविशेषनालिकेरकदली
फलबलीपनसात्राम्रामकाइक
हरीतकीवास्तुककालशाकहिल
मोचिकासैंधवसामुद्रलवणेश्चर्ते
साराणिगव्यानिपिप्पलीजीरकनाग
रंगतितिडीमूलकाः अथवर्ज्यानिगु
डकृतिमलवणक्षारलवणस्विन्नप
र्युषितनिस्नेहकीयदिदूषितकोजि
कगंजनबिल्वकरंजलशुनमणाल
कोद्रवमंडूकेतैलपक्कमाषमसूरच
णकगोधूमधान्यादीनि अतिभोज
नंदिवाभोजनंचदिवाभोजनंच अ

शि ३०५

प्रयोजनपर्यायः तत्रत्वेष्टदेवताप्र
सादमन्नं मध्यपत्ररहितपलाशाप
त्ररचितपत्रावल्यां संस्थाप्य वैदिक
मंत्रैः संस्कृत्य मूलमंत्रेणप्रोक्ष्य प्रति
ष्ठेव्यं मूलमंत्रेण मन्त्रधाभिमंत्र्याहि
तेहृन्मंत्रेणाश्नीयात् मूलमंत्रेणद्वा
त्रिंशद्वारमभिमंत्रितं जलंच पिबेत्
अथ शयनं तत्रकुशानिर्मितायां श
य्यायां प्रक्षालितायां क्षाराद्भिः प्रक्षा
लितं वस्त्रमास्तीर्य शय्यां मूलमंत्रेण
सप्तवारमभिमंत्र्य ॐयज्जाग्रतो दूरमु
दैति दैवं तदु सुप्तस्य तथैवैति दूरंगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे
मनः शिवसंकल्पमस्तु येन कर्माण्य
पसो मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विदथेषु धीराः यदपूर्वं यक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु यत्प्रज्ञान
मुत चेतो धृतिश्च यज्ज्योतिरन्तरमृतं प्रजा

सुयस्मान्न ऋते किंचन कर्म क्रियते तन्
मे मनः शिवसंकल्पमस्तु येनेदं भूतं भु
वनं भविष्यत् परिगृहीतममृतेन सर्वं येन य
ज्ञस्त्रायते सप्तहोता तन्मे मनः शिवसंकल्प
मस्तु यस्मिन्नृचः साम यजूंषि यस्मिन् प्रति
ष्ठिता रथनाभाविवाराः यस्मिंश्चित्तं सर्व
मोतं प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्प
मस्तु सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्ने
नीयते भीषुभिर्वाजिन इव हृत्प्रतिष्ठं य
दजिरं यविष्ठं तन्मे मनः शिवसंकल्पम
स्तु इति मंत्रांस्त्रिः पठित्वा ॐ भगवन्देव
शशाङ्क भूषण वृषवाहन इष्टानिष्टे समाच
क्ष्व मम सुप्तस्य सा प्रवत ॐ हिलि हिलि
शूलपाणये स्वाहा नमो जाय त्रिनेत्राय
पिंगलाय महात्मने वामाय विश्वरू
पाय स्वप्नाधिपतये नमः स्वप्ने कथय मे
तथ्यं सर्वकार्येष्वशेषतः क्रियासिद्धिं
विधास्यामि त्वत्प्रसादान्महेश्वर ॐ नमः

शि॰। सकललोकायविश्वबेप्रभविश्वबेः
३०६ विश्वायविश्वरूपायस्वप्नाधिपतयेनम
ईतिमंत्रांश्चसकल्पपल्वाप्राक्शिरादक्षिणपार्श्वशायीस्वप्नंपरीक्षेत्तत्रसु
स्वानांप्रथमेप्रहरेदृष्टस्यस्वप्नस्यवर्षेणफलंद्वितीयेषष्ठेमासितृतीयेमास
त्रयेणचतुर्थेमासेननिशान्तेसद्यःफलंस्यादिति अथसिद्धिसूचकस्वप्ना
प्रसादसुमुखस्वेष्टदेवतागुरुनिर्मलचंद्रसूर्यमण्डलगंगागोसरस्वतीसम्नाशिशिवलिंगानांदर्शनंभूमिव्याभरकं
समुद्गतरणयुद्धजपहोमवह्निपूजनहंसचक्रवाकमयूरसारसरथारोहणाक
न्याछत्ररथदीपप्रासादगजवृषमाल्य
सर्पकुलवृक्षपर्वतपवित्राममांसनु
रगसुरासवस्त्रीदर्शनंनदीतरणाका
शगमनग्रहणनक्षत्रदर्शनहर्म्यप्रासा
दशिखरगजाश्ववृषनरुपर्वतशिख

समुद्र

रारोहणविमानगमनलाभदेवीदर्श
नानि मदिरापानामर्मासभक्षणपुरी
षानुलेपानरक्ताभिषेकरत्नाभरणादि
दर्शनानि अथाशुभाशूचकाः चण्डाल
कलभकाकशून्यगर्तमंगलच्युते ॥
लाभकनवनशुष्कवृक्षकंटकतरुत
लशिहित प्रासाददर्शनेरोगदंतत्रप्रापवि
तं नसिंहमंत्रंपठित्वा दुःस्वप्नप्रसूचितान्
दोषान्जहि २ पुनर्नसिंहमंत्रंपठित्वास्वा
हाइत्यष्टोत्तरशतघृतेर्जुहुयात् अथ।
वाएवमेवास्त्रमंत्रेणवाहोमःकार्यस्त्रान्
सिंहमंत्रस्तुवर्णात्यवन्हिसंस्थंतुमनुस्वर
विभूषिषितं विंदुनादयुतंप्रोक्तंबीजंनर
हरेःशुभमित्युक्तंअस्त्रमंत्रस्तुमूलविद्या
या अथस्वप्ननिवेदनं तत्रगुरुचरणार।
विंदयुगलंप्रणम्यपुष्पहस्तःस्वप्नंतस्मै॥
निवेदयेत् गुरोरन्यत्रप्रकाशयेत् अथ
सिद्धिचिन्हानि चित्तप्रसादोमनस्तुष्टिः

स्वल्पापानानिद्राजपज्योतिर्देशानाक
स्मादत्ति हर्षोन्तरिक्षस्यदुंदुभिशब्द
मधुरवाद्यनानागीतश्रवणकर्पूरादि
सुगंधपरिमलघ्राणचंद्रार्ककिरणा
कीर्णकाशालोकनानि एवंकृतेपि
नसिध्यतिचेत् द्विस्त्रिर्वापुनः पुनः
कुर्यात् उक्तंचफेत्कारिणीतंत्रे कर्म
णाप्रबलेनैवप्रतिबंधोविरोधिनाप
रिसिद्धिंनलभते द्विस्त्रिर्वापुनरावमेत्
इति अथमंत्रसिद्धेरन्यःपर्यायःतत्रकु
लपकाशतंत्रे अथवान्यप्रकारेणपु
श्चरणमुच्यते ग्रहणेर्कस्यचेंदोर्वाशु
चिःपूर्वमुपोषितःनद्यांसमुद्रगामिन्यां
नाभिमात्रेंभसिस्थितःस्पर्शाद्विमुक्तिप
र्यन्तंजपेन्मंत्रंसमाहितःतावत्कालंजपि
त्वेत्यंततोहोमादिकंचरेत् अयमर्थः
तत्रशापिसूर्योपरागेत्रिरात्रमेकरात्रं
वापूर्वमुपोषितस्तदशक्तावेकभक्तंवा

विधायग्रहणंदृष्ट्वास्नानंविधायअ्घा।
मुकेमासि अमुकराशिगतेसवितरिअ
मुकतिथौअमुकपक्षेभारतवर्षाख्येभू
प्रदेशे अमुकतीर्थेसूर्यग्रहणेचंद्रग्रहणे
वा अमुकगोत्रः अमुकशर्मेत्यादि अ
मुकमंत्रसिद्धिकामः अमुकग्रहणेतत्स
मयमारभ्यविमुक्तिपर्यंत अमुकमंत्रंज
पमहंकरिष्ये इतिसंकल्पंकृत्वाविमु।।
क्तिपर्यन्तंजपेत् ततोग्रहणकालीनज
पदशांशहोममहंकरिष्ये इतिहोमसंक
ल्पः होमाशक्तौप्रागुक्तवज्जपःकार्यःअप
रस्तुमंत्रसिद्धिपर्यायःतत्रकुंभसंभवः कृ
ष्णाष्टमीसमारभ्ययावत्कृष्णचतुर्दशीदि
वंध्यात्वाजपेमंत्रमयुतानांचतुष्टयं द
शांशंहोमादिकंयत्पश्चात्तर्पयेदभिषेच।
येत् ततःसिद्धोभवेन्मंत्र इतिअपमर्षैः
अत्रअपेत्यादिअमुकमंत्रसिद्धिकामः
कृष्णाष्टमीमारभ्यतच्चतुर्दशीपर्यन्तं।

शि॰।
३०८

अमुकमंत्रस्यायुतचतुष्टयजपनद
शांशहोमादिसहितपुरणजपमहं।
करिष्य इति संकल्पं विधायायुतचतु
ष्टयजपं सप्तधा विभज्य घत्यहं च चतु
र्दशोत्तरशतशताधिकसहस्रपंचकं
जपित्वांतिमदिने षोडशोत्तरशतशता
धिकसहस्रपंचकं जपेदित्येवमयुत
चतुष्टयजपं कृत्वा दशांशहोमादिकं
कुर्यादिति अन्यप्रकारस्तु कुलार्णवे
मंत्री तु प्रजपेन्मंत्रं मातृकाक्षरसंपुटं
अनुलोमविलोमेन मंत्रसिद्धिप्र
जायते त्रिपञ्चाक्षरसंयुक्तं मातृकाक्ष
रसंपुटं क्रमोत्क्रमाच्छतावृत्त्या मास
त्सिद्धो भवेन्मनुः मातृकाजपमात्रेण
मंत्राणां कोटिकोटयः सिद्धाः स्युन च सं
देहो यस्मात्सर्वं तदङ्गवमिति अपम
र्पैः क्रमोत्क्रमान्मातृकपुटितं मंत्रं प्र
ति दिनं शतं मासमात्रं जपेदिति अ

त्रापि अथेत्यादिक्रमोत्क्रममातृकापु-
टितं मंत्रस्य मासमात्रं प्रतिदिनं शतश
तसंख्यं जपमहं करिष्ये इति संकल्पं ।
विधाय प्रतिदिनं जपेत् अत्र शाशाद्यो
न्मूनसंख्यामवच्छेदकः अष्टोत्तरश
तसंख्यं जपेदिति सर्वैः मातृकासंपुटप्र
कारस्तु अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं
ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं चं छं जं झं
ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं
रं लं वं शं षं सं हं रा म क्षं लं हं सं षं शं वं ।
लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं
टं ञं झं जं छं चं ङं घं गं खं कं अः अं औं ओं
ऐं एं ॡं लृं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं आं अं इति
शतवारं मूलमंत्रं जपेदिति त्रिषष्टि
अर्णमातृका तु प्रतिशाख्ये त्रिषष्टिर्वा
वर्णाः संभवतो मताः प्राकृते संस्कृते चा
पि स्वयं प्रोक्ताः स्वयं भुवा स्वराः विंशति
रेकश्चस्पर्शानां पंचविंशतिः यादयश्च

शि॰ १ स्मृतोल्वष्टौचत्वारश्चयमास्मृताः॥ अ
३०९ नुस्वारोविसर्गश्चकथौचारिपराश्रयौ
॥ स्पशाश्चेतिविदेयोऌकारः प्लुतमे.
वचेतिद्वितवेकस्तु॥ अआइईउऊऋॠ
ऌॡएऐओऔअंअः २१ कखग
घङचछजझञटठडढणतथदधनप
फबभम यरलवशषसहाक्षणनमः
अंअः॥ षष्ठ्यन्तएवंत्रिषष्ठिवर्णामातृका
अनयामातृकयाप्रत्यक्षरंबिंदुपुटकया
प्राप्राग्वत्स्वेष्टदेवतामंत्रंसंपूटीकृत्य
मासमात्रंप्रतिदिनमष्टोत्तरशतंज॥
पेत्तस्यसंकल्पोपिप्राग्वदेव॥ अपर
श्चकुलार्णवे मासमात्रंजपेन्मंत्रंभू
तलिप्यापुटीकृत्य क्रमोत्क्रमात्सहवे
तुमासात्सिद्धोभवेन्मनुरिति शारदा॥
यांतुभूतलिप्यापुटीकृत्ययोमंत्रंभज
तेनरः क्रमात्क्रमोच्छ्रतावत्यानस्यासि
द्धोभवेन्मनुरित्युक्तं॥ अयमर्थः तत्रक्र

मोक्षमभूत्तल्लिपिपुटितमूलमंत्रस्य।
अष्टोत्तरसहस्रंमासमात्रंप्रतिदिनंज
पेत् संकल्पस्तुपूर्ववदेव मूलंलिपय
स्तु अंइईउऊऌॡएऐओऔहयवरलङ
कखगघञचछजझञटठडढणतथद
धनपफबभमयरलवशषसहः रामस
षशवभफपमदधथतनडढठटणञ।
झछचजगघखकङलवरयह औओ
ऐएॡऌऊउईअ इति मूलमंत्रमष्टोत्तर
सहस्रमष्टोत्तरशतंवाप्रतिदिनंमास।
मेकंजपेत् अष्टोत्तरशतंतुगुरुजपप्रम
त्रपक्षेयंप्रकारान्तरस्तुबापबीपसंहि।
तायांत्रिकालेगंधपुष्पाद्यैर्योग्निरेव
तांनिशि पुरश्चरणकृत्पनविनेवासो।
प्रसीदतीति अस्यार्थः अद्येत्यादि अमुक
मंत्रसिद्धिकामोरात्रौत्रिकालपूजनंक
रिष्ये इतिसंकल्प्यकृत्वावत्सरमात्रंप्र
तिदिनं रात्रौत्रिकालंसर्वोपचारैर्देवंसं

शि । गावरणं पूजयेत् एवं षट्मासं वा त्रि
३१० मासमात्रं वा पूजयेत् पुरश्चरणमंत
रेणापि मंत्रसिद्धिर्भवतीति अन्यस्तु
कादिमत्ते यो यो मंत्रस्तस्य वर्णो विधि
विनिर्मिता: तत्तद्वर्णोक्तसंख्याभिर्गुटि
का मंत्रसिद्धिदा तमाभिवेकस्तद्वरणंत
त्क्वाथै: तद्विलेपनं तत्पूजा च तथा सिद्धि
दायिका स्युर्न संशयइति अयमर्थः
तत्र मंत्रवर्णोषधिविनिर्मित मंत्रवर्ण
समसंख्यानां गुलिनां धारणं विलेपनं
ताभि: पूजा तत्क्वाथजालै: स्नानं तद्भस्म
धारणं कुर्यात् तेन मंत्रसिद्धिर्भवति व
र्णौषधयस्तु चंदनं रक्तचंदनं अगुरु
कर्पूरो शीरं कुष्टं वालं कुंकुमं कंको
लं जातीफलं जटामांसी मुरां ग्रंथि
गोरोचना पत्रं पिप्पलं बिल्वं पद्मपि
प्पली चित्रकं लवंगं कन्नणं कट्फलं व
दिनी उदुंबरं पाषाणं भेदं पद्मं शंखपु

चोरं ।
ब्लि = ४ = विछा

घी मयूरशिखा ब्राह्मस अग्निमंथसिंही
कुशाह्वकस्तंशंखपुष्पी रोहिणी श्योनाकब
हती पाटली मूषककर्णी तुलस्य पामा
र्ग इक्षुवल्ली भृंगराज अपराजिता ता
लमूली हृतांजली दूर्वा श्रीदेवी कुमारी
भांगी भद्रमुस्ते सैकपंचाशदौषधयः क्र
मादकाद्यरादिक्षकारान्तैकपंचाद्वर्णा।
नामिति अपरप्रकारस्य मंत्रतन्त्रप्रका
शो संस्कृतं पूजितं मंत्रं दत्वा शिष्यायदेशि
कः कुर्यादेषुतयोरेकं चशास्त्रदृष्टेन वर्त्म
ना मंत्रं विदर्यपल्लवाजु नाम वर्णैर्यथाक्र।
मं आद्यन्ते सकलं नाम ततः प्रणवमा।
लिखेत सुरापात्रेषु संलेख्याध्यायेत्ता
न्मन्त्रात्मकान् भूर्जे रोचनगंधाद्यैः प
श्चमध्येसुशोभने महापवित्रपात्रेस्थाप्य त
तुनः सिक्थकेन तु निक्षिपेन्मधुरेन तु
मण्डपेलघुभाजने क्षीरपूर्णेन वैकुंभे
तन्नक्षिपेल्लघुभाजनं धारयेद्देशिकः

शि-। कुंभमग्निकुंडसमीपतः मंत्रसाधक
३११ योरैक्यसिद्ध्यर्थंजुहुयात्ततः मूलमंत्रे
311 णमंत्रज्ञः सहस्रंशतमेववा कुंभेसं
पातयेच्चैवमधुराणांत्रयंपृथक्होमंस
माप्यतंकुंभंविनिक्षिप्यजलाशयेस्व
गुरुंब्राह्मणांश्चान्नैस्तोषयेद्दक्षिणादि
भिः एतद्योनविजानातिनासौसाधकउ
च्यते रहस्यंकथितंचैतन्नदेयस्यक
स्यचित् उत्तमायतनुशिष्यायपुत्रायवा
वदेदिदमिति अथयमर्थः भूर्जपत्रेगोरो
चनागंधादिभिरष्टदलंपद्मंविरच्यत
त्कर्णिकायांसाधकनामवर्णैर्विदर्भि
तंमंत्रमाधंतेसकलंनामप्रणवैर्वि-
लिख्यपत्रेषुद्वेद्वे वर्णे क्रमेणस्वरान्वि
लिख्यगुलिकीकृत्यपवित्रमदासंवेष्ट
नधूपिसिक्थकेनसंवेष्ट्यमधुरत्रयपु
रितेस्वल्पमल्पात्रेनिक्षिप्यक्षीरपूर्णे।
नूतनकुंभेयपंत्रंगुलिकेनस्यात्रंनि-

क्षिप्यप्रागुक्तविधिनाग्निंकुण्डेदीसंग
स्कृत्यतत्समीपेतत्कुंभंसंस्थाप्य ॐअ
द्येत्याद्यमुकमंत्रसिद्धिकामोविद्या।
साधकयोरैक्यत्वसिद्ध्यर्थमष्टोत्तरसह
स्रेशान्तंवामघुस्त्रयहोममहंकरिष्ये इ
तिसंकल्प्योपास्यमंत्रेणसंकल्पितसं।
ख्यंप्रत्याहुतिंकुंभेसंपातंस्रुवलग्नंहुत
शेषंनिक्षिपन्हुत्वातंकुंभंजलाशये।
निक्षिप्यगुरुंब्राह्मणांश्चान्नादिभिस्तो
षयेदिति एवंकृतेपियदिनसिद्धिस्तत
दामंत्रस्यद्रावणादिकंकुर्यात् तदुक्तंम
हाहारकतंत्रे द्रावणंबोधनंवश्यंपीड
नंपोषशोषणे दहनंचबुधःकुर्यात्ततः
सिद्धोभवेन्मनुः द्रावणंबीजणेबीजेग्रथ
नंक्रमयोगतः तन्मंत्रंयंत्रंश्चालिख्यपि।
लाकपूरकुंकमेः उशीररोचनाभ्यांचमं
त्रंसंग्रथितंलिखेत् क्षीराजमधुतोपा
नांमध्येतंलिखितंक्षिपेत् पूजनाज्जप।

शि॰ वाद्धोमात्तज्ञाविषमंफलंदोभवेत्त । ए
३१२ वित्तापिनसिद्धश्चेद्वाधनंतस्यकार
येत्त सारस्वत्तेनवीजेनसंपुटीकृत्यतंज
पेत्त एवंवुद्धोभवेत्सिद्धोनोचेत्तस्य व
शंकुरु कुचंदनंतथादारुहरिद्रामदनं
शिला मदनंकस्तूरी शिलामनःशि
ला एतैस्तुलिखित्तेमंत्रोभूर्जपत्रेसु
शोभने कंध्धत्तोभवेत्सिद्धोनोचेत्कुर्या
त्तुपीडनं अधरोत्तररूपेणपदानिपरि
जप्यवै ध्यायीतदेवतांतद्वदधरोतर
रूपिणी विद्यामादित्यदुग्धेनलिखित्वा
क्रम्यवह्निना तथाभूत्तेनमंत्रेणहोमः
कुर्यादिनेदिने पीडितोलंजपाविद्धः सि
द्धश्चेन्नहिपोषयेत्त वालात्तत्तीयवीजेन
पुटितंमधुदुग्धत्तःधारयेल्लिखितंमं
त्रमथवाशोषणंचरेत्त द्वाभ्यांचवापु
वीलाभ्यांलिखमंत्रंयदिर्मतं भस्मना
धारयेत्कंठेनोचेदाद्याग्निवीजतःमं

ग्णांनवह्निवीजेनचतुर्दशासमावृत्ता
न् लिखेत्पालाशतैलेनधारयेत्कंठ
देशात्ःसिद्धिःस्यान्नात्रसंदेहोमंत्रइत्या
ह्यांकरइति अथैतेषांप्रयोगः तत्रादौ
ज्ञावर्णंवमितिवरुणवीजेनग्रथितंमू
लमंत्रंकर्पूरकुंकुमगोरोचनमनःशिलो
षीरैःपूजाचक्ररूपयंत्रमध्येविलिख्यक
स्मिंत्पात्रेदुग्धघृतमधुजलमेकीकृत्य
तत्रतद्यंत्रंनिधायपूजाजपहोमानकु॥
र्यादिति अथ पवोधनं तत्तुवाग्भवबीज
पुटितमंत्रजपरूपं अथवशीकरणंत
त्रभूर्जपत्रेरक्तचंदनदारुहरिद्राकस्तू
रीमनःशिलाभिःमूलमंत्रमालिख्यकं
ठेधारयेत् अथपीडनं तत्रअधरोत
रभावेनमंत्रंपदानिप्रजप्यदेवतामप्य
धरोत्तरभावेनध्यात्वार्कदुग्धेनतंमंत्र
मालिख्यतत्पादेनाक्रम्याधरोत्तरक्रम
पठित्वामंत्रेणहोमंचकुर्यादिति अथ

शि॰। पोषणं तत्रबालात्तृतीयवीजपुटितं
३१३ मंत्रंगोदुग्धमधुभ्यांभूर्जेशेविलिख्य
धारयेदिति अथशोषणं तत्रयत्तभ
स्मनावायुवीजविदर्भितंमंत्रंविलिख
कंठेधारयेदिति अथदहनं पालाशा
वीजत्तैलेनवन्हिवीजसंपुटितमंत्रस्य
कमक्षरंविलिप्यतिवर्णंचाधश्चोर्द्ध्वंच
वन्हिवीजमालिख्यकंठेधारयेदिति।
विदर्भलक्षणंलक्षंशारदातिलके मं
त्राणीद्वंद्वमध्यस्थंसाध्यनामाक्षरंलि
खेत् विदर्भणंमेवविज्ञेयमइति एकांतर
न्तुग्रथनमिति चबालात्तृतीयवीजंव
स्पत्ते सुंदराचार्यशिष्येणश्रीनिवासे
नधीमता चंद्रिकायांप्रकाशोगाद्यचतुर्द
श इतिश्रीसुंदराचार्यचरणारविन्दद्वं
द्वांतेवासिनाश्रीनिवासभट्टेनविरचि
तायांशिवार्चनचंद्रिकायांचतुर्दश
शंप्रकाश अथसमयाचारः तत्रप्रा॰

योगसारेदेवस्थानेगुरुस्थानेस्मशानेवा
चतुष्पथे पादुकासनविरामूत्रमैथुनं
निविवर्जयेत् देवंगुरुंगुरुस्थानंक्षेत्रं
क्षेत्राधिदेवताःसिद्धंसिद्धाधिवासांश्च
श्रीपूर्वंसमुदीरयेत्प्रमत्तांमत्तजांकन्या
पुष्पितांपतितांनग्नांतनीम् विरूपांमुक्तके
शीश्चकामार्त्तार्चनंनिवेदयेत् एतादृशी
रपिननिंदेद्दिव्यपर्यः कंन्यायोनिंपशुंक्री
डांदिग्वस्त्रांप्रकटस्तनीम् नालोकयेत्स
ङ्क्वंपरदारांश्चवर्जयेत् धान्यगोगु
रुदेवानिविद्याकोशाननास्त्रति विद्या
पुस्तकंनैवप्रसारयेत्पादेनैतान्यपि
चलंघयेत् आलस्यमदसंमोहक्षा।
न्त्यपैशुन्यविव्यहान् असूयामात्पसं
मानंपरनिंदांचवर्जयेत् आलस्यम
नुद्यमं मदः विद्याधनाभिजात्यसंप
त्समुक्षिप्तोमनसउल्हासः मोहो मि
थ्याभिनिवेशः शाठ्यंशक्तिगूहनं पै

शि॰ पैशुन्यं परोक्षे परदोषप्रकाशने अस्मृ
३१४ याग्गुणेषु दोषारोपः आत्मसंमानं आ
त्मनि सम्यक्पूज्यत्वबुद्धिः लिंगिनं व्र
तिनं विप्रं वेदवेदांगसहितान् पुराणा
गमशास्त्राणि कृत्स्नाः श्चापि न दूषयेत्
त् वेदांगानि प्रसिद्धानि सहितान् म
न्वादिप्रणीतस्मृतिशास्त्राणि आगम
शास्त्राणि शिवायुक्तयामलादीनि कृ
त्स्नान्स्वतः समर्थान् युगं मुशलं मश
मानं दाम चुल्ही मुल्लूखलं सर्पसंमा
र्जनी दंडं ध्वजं वैडूर्यमायुधं कचपृ
चामरं छत्रं दर्पणं भूषणं तथा भोग
योग्यानि चान्यानि योगद्रव्याणि यानि
च महास्थानेषु वर्णानि यानि वा देव
तालये दिव्योक्तानि पदार्थानि भूताः
विघ्नानि वा निवे लंघये जातु नेतानि
च परास्पृशेत् योगी ही लोकविद्वि
ष्टापापाख्यरविसर्पिणी परहिंसा॥

त्मिकायाचननामवतरेत्कचित् प्र
तिग्रहं नग्रह्णियादात्मभोगविधित्स
या देवतातिथिपूजार्थं यत्नतोप्यर्जयेप
नुनः धारयेदार्जवं सत्यं सोषशील्यं सम
तां धृतिं क्षान्तिं दयां मनास्यां च दिव्यां श
तिं च सर्वदा आर्जवं अवक्रतां सत्यं य
थादृष्टार्थभाषणं सोषशील्यं सुषभावत्वं
समतां रागद्वेषादिराहित्यं धृतिं दुःखादि
भिरवसीदत्सुचित्तस्य स्थिरीकरणं क्षा
न्तिं क्षमां परिभावादिषूत्पद्यमानक्रोध
प्रतिविंधं दयां परदुःखासहनं मंत्रतंत्र
प्रकाशे विभीनकार्ककारंजस्नुहीछा
यां न संश्रयेत् सं भद्दीपमनुष्याणां गम
न्येषां प्राणिनां तथा नरवाग्रकेशनिर्धूत
स्नानवस्त्रपपेस्कं एतत्स्पर्शात्पजेद्दूरं ख
रश्वाजरजस्तथा लिंगपुराणे अजश्वा
नखराह्मणां भाजनी भवरणकं स्पा-
स्पृश्योद्यदिमृत्पात्माश्रियं हंति हरेर पि

शि०। सोमशंभुः न निंद्यात्काकारणं देवनं शा
३२५ स्त्रं तेन निर्मितं न गुरुं साधकं श्रेवलिं
गच्छायां न लंघयेत् नाघ्रान्न चयेन्नि
र्माल्यं नद्यात्छिवदीक्षिते तत्पीव
निर्माल्यं षडन्वयमहारत्ने न लंघये
गुरोराज्ञां मुत्तरं नो वदेत्तथा रात्रौ द्दिवा
चतस्याज्ञां सदा शाश्वत्परिपालयेत् असत्
न्यमशुभं तद्वद्वादं परित्यजेत् अपि
पंचतथा लक्ष्यं कामक्रोधो विशेषतः
तः नाप्रच्छन्नमुखो ब्रूयाद्गुरोरग्रे कदा
चन श्रद्धतं देवपूजां च गुरोरग्रे परित्य
जेत् पादुकायोगपट्टादि गुरुचिन्हानि
सादरं न लंघयेत्स्पृशेन्नैव पादाभ्यां
प्रणमेत्सदा सादरं प्रणमेद्दित्यन्वयः
पर्यंकशयनं तद्वत्तथा पादप्रसारणं अं
गभंगं वल्लीलां च न कुर्याद्गुरुसन्निधौ
गमनागमने कुर्यात्प्राणाम्य गुरुपादुके
छायां न लंघयेत्तद्वन्न गच्छेत्पुरतो गु

रोः पश्चात्पादेन निर्गच्छेत्प्रणम्य च गुरो
गृहात् गुरोरग्रे न कुर्वीत प्रभावं शिष्य
संमहं अहंकारं न कुर्वीत नोल्वणं धार
येद्बुधः प्रगुरोः संनिधौ नैव स्वगुरुं प्रण
मेद्बुधः नमस्कारापचौ धुक्तं गुरुं दृष्ट्वा ।
निवारयेत् नानियोगं गुरोर्दद्यात्तु पुष्प
दानैव भाषयेत् श्रीनाथदेवस्वामीति वा
धनैर्भाषणे वदेत् यातायामापदृष्ट्वा ।
प्रोशापथं गुरुसंस्तकं न कुर्याच्छिवसं
स्त्वं वा प्रमादेन क्षिपेत्तयेत् न स्पर्शं निर्बं
हे घल्मादेत्ते पूजाजपाहुतीः अनिर्बाहे
तु कार्यस्यपर्श्वं शापथः कृतः प्रायश्चि
त्तं जपो देवि सहस्रं स्वमनोस्तुतः लोको
द्वेगकरी याच मर्मनिकृन्तनी स्थितु हे
गकरीयाच ताग्गिरं नैव भाषयेत् रम्यं
मप्युज्वलमपि मनसा पि समीक्षितं लो
कविद्वेषणं वेषं न कुर्याच्च धरंच न
अन्नोक्तानमदाचारानैहिकामुष्मिको

शि॰। वितान् आचरेदादरात् शांतिदीक्षि

३१६ तः सिद्धिमृच्छति तथा नारदपंचरात्रे

साधनस्य स्वभावेन केशश्मश्रुविलुं

चितः संभवेन वल्वश्च मलमङ्कीकावि

वर्जितः सुविनीतः सदापश्च मंत्रमारा

धयेत्परं साधनस्य स्वभावेनेत्यनेन पु

रश्चरणमध्ये न वपनं कार्यमित्युक्तं

अपनीतकेशश्मश्रुरित्यर्थः अत्र गं

गायां भास्करक्षेत्रे पित्रोश्च मरणं वि

ना वृथाछिन्नयिपः केशांस्तमाहुर्ब्र

ह्मघातकं प्रयागतीर्थयात्रायां पितृमा

तृवियोगतः कचानां वपनं कार्यं वृथा

न विकचो भवेत् इति कालिकापुरा।

णे विरुध्यमानं यद्वपनं निषिध्यते तद्दी

क्षितपरं जटिलो मुण्डनाश्चैव शुक्ल

यज्ञोपवीतिनः ब्रह्मचर्यरताः शान्ता

वेदान्तज्ञानतत्पराः इति कर्मपुराणे

श्रीगुमनोमुण्डितत्वोक्तेश्च तथा समान्य

सिद्धिरसौ पर्थं परेषां न कदाचन प्रयोक्त
व्यः स्वमंत्रश्चापद्यपि च नाचरेत् गा
रुडं भूतवास्वमपात् स्वार्थेन वा मुनेष्ट
पयापरया कुर्याद्दनायेषु अंसंसदि सो
मं सूर्यान्तरस्थं च गधां श्वा घ्वाग्निमध्य
गं भावयेद्दैवतं विष्णुं गुरुं विप्रशरीरगं म
न्मेतमातापितरौ विष्णुं न द्विष्यात् ति पि
स्वेयो विश्वाश्रयी विष्णुरात्मा न्येप विष्णुव
त् पत्रपत्री वादौ मात्सर्याच्च पतेद्गुरो
पत्र पत्रं न वस्तव्यं प्रयायान्संस्मरन् हरिं
येष्कृता च गुरोर्निन्दा विभोः शास्त्रस्य नार
द नापितैः सह वस्तव्यं वा क्वचन कर्मणि
मनसा वाचा न हिंस्यात्परदारकान् न
निघ्नं ब्राह्मणादेवा विष्णुधेनुस्तथैव च
रुद्रश्चादित्यश्चाग्निश्च लोकपालाग्रहा
स्तथा गुर्वी रुर्वी वैष्णवश्चापि पुरुषः पू
र्वं संरक्षीतः न तेन कुत्रचित्कापि शापानु
ग्रहकर्मणि न तेन मंत्री वक्तव्यो मुज्ञावा

शि॰ समयाअपि स्वानुष्ठानेपि यत्नकर्मसर्वं
२१७ सर्वस्यगोपयेत् मंत्रगुप्तिश्चकर्तव्यास
ततंमंत्रसिद्धये तेनसाधकेन तथा य
थापत्रतत्रनगृह्णीयाच्चकेवलं अभ
क्तानुगुरोर्नामैगृह्णीयाच्चपतात्मवान्
प्रणवश्रीततोनामविस्सुशब्दोप्यनन्त
रं ३ पादशब्दसमेतः स्यान्नतमूर्द्धाज
लीयुतः तेनॐश्रीअमुकगोत्रविसुपा
दाः शिवाद्युपासकैस्तु अमुकशिवपा
दा अमुकशक्तिपादाइत्याद्यूहनीयं अ
पेवकृतपुरश्चरणैः साधकैर्नैमित्तिका
र्चनंकाम्यार्चनंकार्यं तत्रादौनैमित्तिका
र्चनंतत्रविशेषदिवसेषुकार्यं विशेष
दिवसस्तुश्रीकुलार्णवे कृष्णाष्टमीचतु
र्दशीममावास्याचपूर्णिमा संक्रांतिः पं
चपर्वाणितेषुपुण्यदिनेषुच पुण्यदि
नेष्वित्यनेनयुगादयोमन्वादयोव्यतीपा
तपुष्यनक्षत्ररविवारसोमसूर्योपरा॰

गादयउक्ताः तथावकुलमूलाबनारे ह
वनातिथिनक्षत्रवारयोगेष्वचेश्वरिसो
मसूर्योपरागेषुमन्वादिषुयुगादिषु देशि
कागमनेचैवबीरस्वजनदर्शने तथाकु
लार्णवेगुरुजन्मदिनेप्राप्तेतंगुरोस्तद्गुरो
रपि मानबोधादिपूजांचस्वजन्मदिवसे
पिच संपत्तौचजयेलाभेतपोदीक्षाव्रतो
त्सवे पीठयपीठगमनेबीरस्वजनदर्श
ने देशिकागनेपुण्यतीर्थदेवतदर्शने
एवमादिषुदेवेशिविशेषदिवसेषुचरो
गोद्यापत्सुदोषेषुदुःसंगेदुनिलके यथा
बलंयथाश्रद्धायथाद्रव्यंयथोचितं यथा
कालंयथादेशंतथापूजांसमाचरेत्त दि
ति यामले दमनारोपणंचैत्रश्रावणेच
पवित्रकमिति तथा तंत्रराजे गुरोस्तुज
न्मदिवसंविद्याप्राप्तिदिनंतथा स्वजन्म
दिवसंनाथव्याप्तिवासरमेवच त्र्यक्षर
त्रयसंपातदिनंपूर्णादिनंतथा षट्प

शि॰ पर्वाणि विशिष्टानि सदर्शो सप्तपर्वक
३१८ मिति द्वयं नैमित्तिकं पूजा रात्रौ कार्या उ
318 क्तं च कुलार्णवे नित्यार्चनं दिवा कुर्या
द्रात्रौ नैमित्तिकार्चनं उभयोः काम्यकर्म
णीति अथैतत्प्रयोगः तत्र गुरु परमगुरु
परमेष्ठीगुरूणां जन्मनक्षत्रदिनानि स्व
जन्मनक्षत्रदीक्षाप्राप्तिदिनगुरोर्मरण
दिनं च कृष्णाष्टमी कृष्णचतुर्दशी पूर्णि
मामावास्या रविसंक्रमपुष्यनक्षत्र रवि
वासर युगादि मन्वादि पुण्यदिनेषु स्वनि
त्यपूजनन्तरं रात्रौ विशेषेण नानाविधै
र्गंधपुष्पादिभिर्महती पूजां कुर्यात् नित्य
जयात्त्रिगुणं जपं च कुर्यादिति अथ
दमनपूजा तत्र श्रीज्ञानार्णवे दमनारो
पणं वक्ष्ये साधकानां हिताय च संवत्स
रकृता कृता पूजा येन पूर्णा भवेत्प्रिये तत
पो भंगाय मदनो मम शैलं भवं पदा भ
स्मी भवन्तदा दुःखी रतिर्प्रीतिः प्रीतिश्च

ऽः खिन्नचित्ता तत्रनेत्रवारिसंभूतं दमन
मुत्पन्नं ताभवेत् तत्सौरभंच सौभाग्यं म
हदासीत्सुलोचने तेन संतुष्टहृदयस्ताहृदयो
दत्तो मया प्रियैरत्तैप्रितैश्च तस्मात्तुदमनः
प्रकटीकृतः दमनेऽत्रचयो मंत्री वर्षमध्ये
न पूजयेत् तस्य सांवत्सरी पूजा दमनाप
भविष्यति इति तस्मै वरो दत्तो मया बसु
खेदिते तस्मात्तद्दमनपूजाहि कर्तव्या
वीरवंदिते अन्यथा तत्फलं वर्षकृतं म
कामापूजायतः इति दक्षिणामूर्त्तिसं
हितायां चैत्राद्य त्रयो मासाः पक्षो सि
तासितेतरो एतेषां पूर्वपूर्वस्तु कालः
सर्वोत्तमोत्तमो भवेत् अष्टम्यां च चतु
र्दश्यां पौर्णमास्यामथापि षा पूर्वरात्रौ
प्रकुर्वीत सद्यो वा चाधिवासनं आमंत्र्य
दमनं चादौ चतुर्थ्यन्तं नाम भिरि
ति अथ प्रयोगः तत्र चैत्रवैशाखे ज्येष्ठ
वामासे पक्षद्वयाष्टमी नवमी चतुर्दशी

(शि·) पूर्णिमामावास्यान्यतमतिथौ दिनात्

३२९ पूर्वेद्युः सायंकाले साधकः कृतनि·

त्यकृत्यः सामयिकैः सार्द्धं दमनसमी

319 पं गत्वा नत्वा समुपविश्य प्राणाया

मात्रयऋष्यादिकरषडंगन्यासांश्च वि·

धाय ॐ कामभस्मसमुद्भूत रतिबाष्प·

जलोद्भव ऋषिगंधर्वदेवादिमोहना

य नमोऽस्तु ते सांवत्सरिकपूजायाः प

रिपूर्णत्वासिद्धये दमनत्वं समायाहि

क्षमस्व वचनमोऽस्तु ते इति दमनं प्रण

म्य समीपं गत्वा ॐ शिवप्रसादसंभू

त अत्र सन्निहितो भव शिवकार्यं स·

मुद्दिश्य नेतव्योसि शिवाज्ञया इति·

दमनमामंत्र्य तत्र कामदेवं विरचित

तद्वक्ष्यमाणमंत्रेण संपूज्य गृहमाग

च्छेत् ततः पूजादिना न[illegible]त्पूर्वदिने कृ

त्यनित्यकृत्यः साधकः सामयिभिः·

सार्द्धं पुनर्दमनसमीपं गत्वास्त्रमंत्रे

णाद्दमनंसमूलमुपा[illegible]शस्त्रेणवा
छित्वागृहमानीयप्रघोरेणों ॐघोरेभ्हो
घोर घोरत्तरेभ्यो सर्वतः सर्वसर्वेभ्योन
मस्तेरुद्ररूपेभ्यः ह्रींश्रींइतिमंत्रेणाद्दम
नमभ्युक्ष्यपूजास्थानेकस्मिपात्रेनिधा
यद्दमनंनवधाविभज्यमध्येचाष्टसु।
दिक्षुचसंस्थाप्यहूंरामंत्रेणचंदनागुरु
कर्पूरकुंकुमादिपंकेरालिप्यमध्यमा
रभ्यत्वाग्रादिप्राक्षिण्येन नवधाविभक्ते
दमने ॐहूंनमःसंनमःक्षंनमःमंनमः
लंनमःवंनमःयंनमःरंनमःऊंनमः ई
तिसंपूज्य तथैव आनन्देश्वरीबीजेन
वनवधाविभक्तेनपूजयेत् आनंदेश्व
रीबीजंतुसहस्रमलयवरीऊंइतितो
स्त्रमंत्रेणसंरक्ष्यकराभ्यांत्रिशूलमुद्रां
वध्वाकवचमंत्रेणदमनोपरिभ्राम-
यित्वानूतनवस्त्रेणाच्छाघरासिस्थाप
येत् इत्यधिवासनंरात्रौकुर्यात् अत्रा

शि। स्वमंत्रहृणमंत्र कवचमंत्राद्यो मूलमं
३२० त्रस्यषडंगप्रोक्ता मंत्राज्ञेयाः एवंपूर्वा
द्दिनेमंत्रणाधिवासनेकृतेचेत् पूजा
द्दिनेवातद्द्वयंकार्यमिति ततः पूजा
द्दिनेप्रातः साधकः स्नानादिनित्यपू
जां निर्वर्त्यसामपित्वभि सहस्वस्ति
वाचनपूर्वकंस्मतं पूजास्थानमानी
यशुचिस्थलेसिंदूरेणचतुरस्रवृत्तरू
पवेष्टितमष्टदलंकमलंविधायतत्
स्यमध्येऽष्टसुदलेषुचस्वर्णादिरचि
तान्नवकलशानुदीक्षोक्तविधिना
संस्थाप्यतद्दशकोणकंवाहुं ▲कुं मं
मध्येसंस्थाप्यस्वासनपूजादिपीठपूजां
तंप्रागुक्तविधिनाकृत्वास्वदक्षिणभा
गेसर्वतोभद्रमण्डलंप्रागवदष्टदलंक
मलं वा सिंदूरादिनाकृत्वातन्मध्येपं
चवर्णरजोभिरशोकतरुं कृत्वातंच
शोकापनमस्तुभ्यंकामस्त्री शोकनाश

क शोकार्त्तिहरमेनित्यमानन्दंजनयस्व
मे इत्यशोकतरुंसंप्रार्थ्यसंपूज्यतत्तुच्छा
स्थिवलयांतोयःकालयत्याधिविश्वंयःस्त
स्मैकालात्मनेनमः इतिकालंचसंपूज्य
तस्याशोकस्याधस्त्रिकोणमण्डलादि
तानावाह्यतंप्राग्वत्पीठंपूज्यांकृत्वाष्टद
लकेसरेषुस्वाग्रादिप्रादक्षिण्येनसौभा
ग्यायैनमःहृदायैनमःवर्षायैनमःधृत्यै
यैनमःरत्यैनमःप्रीत्यैनमःसंगमायैन
मःनिर्वाणायैनमःकानुकायैनमःइति
मध्यांतंसंपूज्यतत्रवक्ष्यमाणकामगा
यत्रीकामदेवममावाह्यआवाहनाप्रा
माप्रतिष्ठांतेयाशांकुशधनुर्द्धरंबाणमु
द्रांप्रदर्श्यकामदेवंतरुणमरुणवर्णंर
क्तवस्त्रभरणमाल्यानुलेपनंवामदक्षि
णयोरतिप्रीतिपुतंपाशांकुशपुष्पबाण
क्षधनुर्द्धरंध्यात्वाॐक्लींकामदेवायन
मःइतिमंत्रेणगंधादिपंचोपचारैःसंपू

शि। न्मतद्वाम भागे रतिं गौरवर्णां रक्तवस्त्रप।
३२१ रिधानां सर्वाभरणभूषितां पद्महस्तयुक करां
ध्यात्वा श्रीं श्रीं श्रीं क्रीं रत्यै नमः इति मंत्रे
णरतिं गंधादिभिः संपूज्य कामस्य द
क्षिणभागे प्रीतिं श्यामवर्णां सर्वाभरण
भूषितां रक्तवस्त्रपरिधानां ताम्बूलकरां
ध्यात्वा श्रीं श्रीं श्रीं क्रीं प्रीतयै नमः इति मं
त्रेण पंचोपचारैस्ताम्बूलं संपूज्य कामदे
वस्याग्रे कदंबवनमध्ये वसन्तं गौरव
र्णं सर्वाभरणभूषितं महत्तेन सुधाकुं
भं दक्षिणे हस्ते नानानापुष्पसमुत्पन्न
स्थानं रक्तवस्त्राभरणमाल्यानुलेपना
लंकृतं ध्यात्वा वसन्तायनमस्तुभ्यं वृक्ष
पुष्पलताप्रिय सहस्रमुखसंबाहका
मरूपनमोस्तुते वं वसन्तायनमः इति
मंत्रेण पंचोपचारैः तत्र संपूज्य पुनः का
मदेवं तन्मंत्रेण संपूज्य अष्टदलके सरे
षु अग्नीशासुरवायव्यमध्ये चतुर्दिक्षु

क्लां हृदयायनमः क्लीं शिरसेनमः क्लूं
शिखायैनमः क्लैं कवचायनमः क्लौं नेत्रत्र
यनेत्रायनमः क्लः अस्त्रायनमः इतिषडं
गानिसंपूज्याष्टदलेषु देवाग्रादिप्रादक्षिण्ये
न ॐ कामायनमः भस्मशरीरायनमः अ
नंगायनमः मन्मथायनमः वसन्तसखा
यनमः मारायनमः इक्षुधनुर्द्धरायनमः
पुष्पवाणायनमः इत्यष्टौ कामान्संपूज्य
चतुरस्रे लोकपालांस्तदस्त्राणि च संपूज्य
पुनः कामदेवंतन्मंत्रेणाभ्यर्च्य धूपदीपा
दितांबूलांन्तानुपचारान्समर्प्य प्रणम्य
कामदेवायविद्महे पुष्पवाणायधीमहि
तन्नोनंगः प्रचोदयात् इतिकामगायत्री
यथाशक्तिजपित्वासमर्प्य नमोस्तु पुष्प
वाणायजगदानंदकारिणे मन्मथायज
गन्नेत्रे रतिप्रीतिप्रियायच इतिकाम
देवं प्रणम्य रुध्यादिन्यासंकृत्वा मध्यकुं
भे देवमावाह्य प्राग्वत्सर्वोपचारैः संगां

शि। सावरणं दमनं संपूज्य धूपदीपनैवेद्या

३२२ दीनि निवेद्य नित्यहोमोक्तविधिना तद्

क्तद्रव्यैस्त्रिगुणसंख्यं हुत्वा नित्यजप

संख्यां त्रिगुणसंख्यं जपं च कृत्वा पूजाशेषं

समाप्य सर्वरूपजन्मा यथावांछितार्थफ

लप्रदा हि त्वया न पूरय मे देव कामान् का

मेश्वरेश्वर इति देवं प्रार्थ्य विसृज्य गुरुं

वित्तादिभिः परितोष्य कुमारकान् ब्राह्म

णांश्चान्नादिभिस्तोषयेदिति इति दम

नपूजाविधिः ३ अथ दमनपूजा दमनारोपम

णवकार्येति केचित् तदुक्तं मंत्रमुक्ताव

ल्यां प्रारभेद्दमनीपूजां विद्वान् चैत्रशु

भे दिने ततदैवज्ञकैर्भं तथा गुरुणादर्शि

तः क्रमः पूर्वेद्युः संयतो भूत्वा मंत्री वादि

त्रनिस्वनैः गच्छेद्दमनकारामं यत्राशो

कः प्रतिष्ठितः ततोपविश्य मंत्रज्ञः पू

जितेस्वासने शुभे नत्वा गुरुं गणेशानं

स्वेष्टदेवं च मंत्रवित् स्वात्मानं सकली

कृत्वा सकलशं स्थापयेद्बुधः वर्द्धनीं चैव

संस्थाप्य विधिना मंत्रवित्तमः ग्रावाह्य

पूजयेत्तस्या कलशे मंत्रदेवतां तद्दले

चैव वर्द्धन्यां पूजयेद्धूपदीपकैः दत्वा बलिं

भूतकेभ्यस्तानि निःसार्य मंत्रवित् अस्त्रे

ण सर्षपक्षेपात् मंत्रेणाब्यपतलतः कुर्याद्

मनरक्षां च वर्द्धन्या कुंभलग्नया कुंभतो

येनाभिषिंचेत् समन्तात् दमस्थलीं अशोकं

पूज्य येत्तत्र तदभावे विधाय तं मंडले वं

दनेनाघ्यपत्रपुष्पोपशोभितं कामं तत्रैव

संपूज्य वसन्तं च यथाविधि विभाव्य नव

धापश्चात् दारामेदमनस्थलीमिति सानां

र्णवेदमनं नवधा कुर्यात् पूजयेत्तदनंतरं

आनंदेश्वरबीजेन ततो भिन्नेन सुंदरीआ

नन्देश्वरी बीजेन नवधा पश्चात् दारामेदम

स्थलीमिति सानार्णवेदमनं नवधा कुर्यात्

पूजयेत्क्रमात् इति मंत्रमुक्ता बल्यां त्रै

कं विधिनेष कामं विधाय अघोरविधि

शि॰।
३२३

323

यायश्चाद्दमनंप्राश्यवारिणा अस्त्रमं
त्रेणसंरक्ष्यकवचेनावगुण्ठ्यच त्रिः
शूलमुद्रांबध्वाप्यथामयेद्दमनोपरि
नृत्यगीतादिभिःसम्यक्कुर्याज्जागरं
ततइति सद्योधिवासनेतुजागरणंत
नइति सद्योधिवासनेतुजागरणंनाः
स्ति ततोजागरणंकुर्यात्सद्योजागरणं
नहीतिदक्षिणामूर्तिसंहितावचनात्
ततोद्वितीयदिनेतानदमनानुत्साद्य
छित्वावासैःप्रोक्तविधिनातथैवकुंभे
पूजांकुर्यादित्युक्तं अथपवित्ररोपणं
तत्रमिथुनसंक्रमणमारभ्यतुलासं।
क्रमणावधिमासचतुष्टयस्यपक्षद्व
यगतचतुर्थ्यष्टमीनवमीचतुर्दशीपू
र्णिमान्यतमतिथौपवित्रैर्देवंसंपूज
येत पवित्राणितुस्वर्णरजतताम्रप
द्मसूत्रत्रसरीपट्टसूत्रदर्भपुंजकाशा।
वल्कलकर्पाससूत्रैरथवानमसूत्रैःकु

यान्(?)कार्यासस्(?)त्रंचेत्तसुवासिनीभिःक
र्तितंत्रिगुणंत्रिगुणीकृत्यनवसूत्रस्ये
कसरस्वत्येनकल्पितैरुक्तसंख्यैः सू
त्रैःपवित्राणिकुर्यात् तत्राष्टोत्तरशत
सूत्रैरुत्तमाचतुःपंचाशद्भिर्मध्यमा
निसप्तविंशत्तिभिःकनिष्ठानितावत्ता
वंदंगुलदैर्घ्याणिदशादशाग्रंथियुक्तानि
पवित्राणिकुर्यात् इत्येपूजावरणेवं
दसमसंख्यानिपवित्राणिकृत्वाष्टोत्त
रशतसग्रंथियुक्तंवितानात्पूजाविष्टर
मानदैर्घ्यमेकंवृहत्पवित्रंकृत्वात्मन
श्चागमज्ञानांकमज्ञानांशिष्याणांचस्कं
धान्नाभिपर्यन्तदैर्घ्यमुक्तपक्षत्रयोल्वे
कपक्षानुसारसग्रंथियुक्तानिपवित्रा
णिकुर्यात् अन्येषांसामान्यपवित्राणि
एकग्रंथियुक्तानियथेष्टसंख्यातन्तुभिः
परिधान्यप्रमाणदैर्घ्याणिपवित्राणिकु
र्यात् अत्रग्रंथिसूत्रवेष्टनसंख्यानतं

शि॰ १ पवित्रेषड्त्रिंशान्मध्यमेषुचतुर्विंशतिक
३२४ निष्ठेषुद्वादशाइतिकवचमंत्रेणग्रंथय
कार्याः इत्थंपवित्राणिविधायपवित्रारोपण
दिनात्पूर्वादिनेसाधकःकृतनित्यकृत्यो
रात्रौसामग्रीभिःसार्द्धपवित्राणिपूजास्था
नमानीयतत्रसिंदूरादिनाकुंकुमरक्तचं
दनकस्तूरीकर्पूरलाक्षागैरिकाद्यैर्ग्रंथि
स्थानेविचित्रितानिपवित्राणिसंस्था
प्यतेषांसूत्रेषु ॐकारायनमः चंद्रमसेन
मः वह्नयेनमः ब्रह्मणेनमः नागायनम
गुरवेनमः रवयेनमः सदाशिवायनमः
सर्वदेवेभ्योनमः इतिसंपूज्यशिरोमंत्रेणा
भिमंत्र्यहृन्मंत्रेण अमुष्यग्रंथमंत्रेण
वरुध्यतेषांदशग्रंथिषु ॐ क्रियायैन
मः ॐवीरायैनमः गायत्र्यैनमः अपराजिता
यैनमः जयायैनमः मुक्तिदायैनमः सदा
शिवायैनमः मनोन्मन्यैनमः इतिदशश
क्तीः संपूज्यपवित्रेषुमूलमंत्रेणषडंगमे

त्रैश्च संपूज्य सुगंधपुष्पाणि पंचरत्नानि
सर्वौषधीश्च निक्षिप्य नूतनवस्त्रद्वयेना
च्छादयेदित्यधिवासनं पंचरत्नानितु-
क्तानि कालिकापुराणे वज्रं मुक्ताफलं नीलं प
द्मरागं तथैव च मारकतेन समायुक्तं
पंचरत्नमिदं विदुः वज्रं हीरकं मरकतं
पाचुइति प्रसिद्धं सर्वौषधयस्तु सिद्धार्थ
कुष्ठरजनीद्वयलोध्रमुस्तामज्जशैलफ
लिनीमुरमांसि युक्ताः इतिस्मृत्युक्ताः सि
द्धार्थः सर्षपः रजनीद्वयं हरिद्रादारुहरि-
द्रा वल्लामज्ज कंडूशी रभेदः फलिनी प्रि
यंगुः शैलं शिलाजतु इति प्रसिद्धं इत्य
धिवासनं विधाय परेद्युः साधकः कृत
नित्यकृत्यः समपिभिः सार्द्धं पूजास्थानं
वितानादिभिरलंकृतं प्रविश्य पूजावि
धिराद्धं वितानानादिपूजा विस्तरप्रयत्नेन व
हत्यवित्रमालंबापि त्वाश्वासनपूजादि
न्यासजातं विधाय पद्मनपूजा वलकुमं।

शि० । स्थापयित्वा स्वस्थापनाद्यात्मपूजापी
३२५ ठपूजान्तं प्रोक्तविधिना विधाय तस्मि
न्कुंभे देवमावाह्य सावरणं संपूज्य दे
वाय मूलमंत्रेण पवित्रं समर्प्यांगाव
तिदेवतानां च पवित्राणि समर्प्य धूप
दीपनैवेद्यनिमित्तिकहोमान्कृत्वा
गुरुं संतोष्य तस्मै पवित्रं दत्त्वा पूर्णाह
तिं कृत्वा अग्रे पपवित्रं समर्प्य गुर्वनुज्ञ
या स्वयमपि पवित्रधारणं कृत्वा सा
मयिकानन्यानपि ब्राह्मणादीन्पवि
त्रदानदक्षिणादिभिः परितोष्य पूजा
शेषं समाप्य ब्राह्मणादीन्भोज्य भू
रिदक्षिणादिभिस्तोषयेदिति पवि
त्रारोपणविधिः ॥ अथ पवित्रपूजा अ
त्या वषपकी अकर्णेरनिदाघ्वणात्
नपा च कुलमूलावतारे पवित्रके
न नागेन पूर्वमाराधितः शिवः प्रसा
दाभिमुखो भूत्वा तस्मै वरमदाद्दिमुः

प्रतिवर्षं च कर्तव्यं पवित्रारोपणं प्रिये
तेषां सांवत्सरी पूजा तबकृत्स्नं भविष्य
ति ततः प्रभृति कुर्वन्ति शिवभक्ताः प-
वित्रकं आराधकैश्च कर्तव्यः कामाचा
राश्च योगिनः कुर्यान्मिथुनसंक्रान्तेस्तु
लासंक्रमणावधि पक्षद्वयेपि पूजास्या
च्चतुर्थ्यां सप्तमीदिने नवम्यां च चतुर्द-
श्यां पवित्रारोपणं चरेत् सौवर्णं रजतं
ताम्रं कृत्वादिषु यथाक्रमं कलौ कार्पा
सजं वापि यथाशक्ति पवित्रकं कार्जि
तं द्विजकन्याभिस्त्रिगुणं त्रिगुणीकृतं
धौतं शुक्लं शुभं सूत्रं मन्त्रदष्टुपपूज्य
ते पट्टवल्कलपमोत्थं क्षौमं दर्भशा
णोद्भवं मुंजादिसंभवं सूत्रं पवित्राय प्र
शस्यते इति दक्षिणामूर्तिः आषाढेत्त
मो मासः श्रावणो मध्यमो भवेत् हीनो
भाद्रपदो मासः पक्षौ सितसितै तरौ प्र
शस्तः शुक्लपक्षस्तु तदलाभे तिते।

पि॰। तरङ्गः इति नैमित्तिकपूजा अथ॥
३२६ काम्यपूजा तत्र श्रीकुलमूलावतारे
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि काम्यकर्माणि सु-
न्दरि यानि ज्ञात्वाखिलान् देवि मंत्री का-
मान् समश्नुते षड्विधानीह तानि तु
शृणु देवि यथाक्रमं शान्तिवश्यस्तम्भ-
नं च विद्वेषोच्चाटमारणे शान्तिर्नाम म-
नुष्याणां रोगकृत्यादिनाशनं वश्यं प्र-
स्त्रीराजलोकानामन्येषां प्राणिनां त-
था देवरक्षोगृहाणां च स्वायत्तीकरणं
मतं क्रोधोयोगिनीनां तु निरोधः स्त-
म्भनं मतं राजादीनां गजव्याघ्रसर्पादी-
नामपीश्वरी ब्रह्मयामले अग्निरापः
स्तथा सैन्यं वीर्यं दिव्यं महौषधं विषदं-
ष्ट्रादि सर्वेषां स्तम्भनं कर्मकारयेत् अ-
न्योन्यं वैरजननं स्निग्धानां द्वेषणं स्मृतं
उच्चाटनं तु द्विषतां देशादिभ्यः प्रवा-
सनं मारणं प्राणहरणं शत्रूणामीरि-

तिं प्रिये मारणे वर्जयेद्द्विप्रान् नमांश्च पितु
धार्मिकान् स्वाजनव्यतिरिक्तेषु राज्ञ।
वैरिषु योजयेत् स्वरोषतो वाल्लोनां रक्षा
र्थं वा तदाचरेत् न तु लोभाद्भयाद्वापि
कुर्यान्मंत्री तु मारणं प्रायश्चित्तं च क।
र्तव्यं देवि तद्दोषशांतये अयुतं प्रजपे
न्मंत्रं जुहुयात्तावदीश्वरि सघृतैः पाय
सैर्देवि तिलैर्वा वीरवंदिते। आत्मरक्षा
च कर्तव्या कर्मकाले सदा बुधैः षोढा।
विभज्याहोरात्रं वसन्तादि स्वत्तुक्रमा
त् हेमन्ते शांतिकं कुर्याद्वसन्ते वश्यप।
कर्म च शिशिरे स्तंभनं प्रोक्तं ग्रीष्मे वि
द्वेषणं प्रिये प्रावृड् उच्चाटने शस्त्राशर।
न्मारणकर्मणि शांतिकर्मणि देवेशि
पूजयेद्वारमण्डले वश्याय मण्डले
वन्हे विद्वेषणे व्योमगेहे प्रयेदुच्चाट
ने प्रिये वायुगेहे वरारोहे वन्हिगेहे
तु मारणे तत्तद्भूतोदयेकाले तत्तन्म

शि॰। एडलमुद्धरेत्त तंत्रराजेमृत्ताधारोद्भवो
३२७ वायुःप्राणाद्यात्म्यांसमस्नुते सतुपंच।
विधोभूतभेदादुद्भवदेशतः नासायाः
पुटयोःपार्श्वतुगमध्यारंध्रगाःप्राणाग्नी
नांवुस्वात्मानःपवनाःस्युर्यथाक्रमंश्र
स्पार्थःनासारंध्रेणनिर्गच्छन्वायुपदा
तिर्यक्चलतितदावायुभूतोदयका॰
लःपदोर्ध्वंचलतितदाग्नेरुदयःप।
दादंडुलग्नःतदाधरोदयःपदाल्वध
श्चलतितदाजलोदयःपदामध्याग
तस्तदाकाशभूतोदयःकालइतिकु।
लप्रकाशतंत्रे मण्डलानिमहेशानि
भूतानांश्रणुवल्लभे प्याकाशमण्डले
लम्नःतदाधरोदयःपदाल्वधश्चलति
तदाजलोदयःपदामध्यागतस्तदाः।
प्याकाशमण्डलं धूम्रंवर्त्तुलंपरिकी॰
र्तितंषट्कोणमण्डलंवायो कृस्नंषद्धि
दुलांछितं सस्वस्तिकंत्रिकंकोणंतुर

कं वन्हेस्तु मण्डलं अर्द्धचंद्रनिभं स्व-
च्छं पद्मद्वयविराजितं आप्यमंण्डल-
माख्यातं चतुरस्रं महेश्वरि अष्ट वज्र-
युतं पीतं धरामंण्डलमीश्वरि तत्तद्वी
जसमायुक्तं मण्डलं पूजयेत्क्रमात्त
त्तवर्णेन निर्मायेद्द्रव्येण परमेश्वरि ब्रा
ह्मपासले अथ कर्म प्रवक्ष्यामि सर्वदि-
क्षु यथाक्रमं दिक्पूर्वादिमुखो भूत्वा व
श्या र्थं कारयेत्सुधीः दक्षिणा शमुखो भू
त्वा सर्वाभिचारकर्मसु धनसिद्धिमवा
प्नोति पश्चिमाभिमुखो स्थितः उत्तराभि
मुखः कुर्यात्सर्वशांतिकरं परं आग्नेया
भिमुखो भूत्वा सर्वाभिचारकर्मसु नैरृ
ती दिशामाश्रिषामुखो भूत्वा सर्वाभिचार
कर्मसु धनसिद्धिमवाप्नोति पश्चिमाभि
मुखो स्थितः नैरृती दिशामाश्रित्य वि
द्वेषं शकार्ये स्थ्रिये वायवी दिशमाश्रित्य
शत्रोच्चाटनं भवेत्त ईशानी समुपाश्रित्य

शि॰ सर्वेषानंप्रवक्ष्यंतियेत् अत्रयपिस्तम्भने
३२८ दिगनुक्तातथापिदिगनुक्तौतुपूर्वास्य
स्सर्वकर्मसुसर्वदेति योगिनीतंत्रवच
नात्पूर्वाभिमुखएवस्तंभकर्मकुर्यात्
मारसंग्रहे रतिर्वाणीरमाज्येष्ठादुर्गाका
लीतिषट्क्रमात् षट्कर्मदेवताःप्रो
क्ताः कर्मादौताःप्रपूजयेत् ज्येष्ठाधूमा
वतीकालीकर्मादौतत्तत्कर्मादौतत्तद्दे
वतापूजयेदित्यर्थः तथापद्मपाशगदाखा
द्यमुशलाशनिखड्गकाः मुद्राकर्मसुप्रो
क्तास्ततत्कर्मणियोजयेत् पर्यंचस्वस्ति
काचैवविकटोत्कटसंज्ञके वज्रंभद्रास
नचेतिवामनानिविदुःक्रमात् त्रैलोक्य
डामरतंत्रेनमोन्तःशांतिकेप्रोक्तःपुष्टौप्र
णवपातिवकीर्तितः वषडाकर्षणेहोमे
घुस्वाहांतःसिद्धिदायकरावौषट्पल
संपुक्तोमंत्रःषष्ठ्यादिसाधने हुंकारप
ल्लवोपेतोमारणेब्राह्मणंविना मंत्रभं

जनकार्येचसुघोरभयनाशनेवषडंतोम
हाकालग्रहमालाविनाशकःखण्डनो
च्चाटनेवेधेमंत्रःफट्पल्लवान्वितःहुंका
रमुखरोमंत्रोविदागमसमुद्भवो पल्लवो
स्त्यागमेमंत्रेवैदिकेनास्तिपल्लवःप।
ल्लवेनविनाजप्योमंत्रोवेदसमुद्भवःनन
नःकीर्त्यतेयस्मादैश्वर्यपरिधानवान्
नमोन्तइत्याद्युक्तमेतत्पल्लवोपापर्द्धिका
म्यजपेत्कामनाभेदेमूलमंत्रांतियोज्य
नवनग्नइतिपल्लवेनविनामंत्रोनग्नः
संपरिकीर्तितःइतिस्वयमुक्तोदोषःवे
देमंत्रस्तुसदानद्दोषइतिइत्यार्षःब्रह्म
यामलेगजचर्मस्तंभनेचमारणेमा।
हिषंतथामृगचर्मतथोच्चाटेछागलं
वश्यकर्मणि विद्वेषेजंबुकंचर्मगोचर्म
णितुमाहने चित्रकंमोक्षदंचैवसुभ
स्वार्थेरुरुचर्मणि अभिचारणिसर्वा
णिमेषीचर्मणिकारयेत सर्वविज्ञान

शि। कार्येषुस्वेतकंबलमासनं नानाविधेषु
३२९ कार्येषुव्याघ्रचर्मेणतुमाहसंःविश्रुतः
स्मेमिरित्त खड्गचर्मासनंकार्येपित्तमो।
क्षकरंपरं शांतौकुशासनंभद्रेसर्वसि
द्धिकरंपरं मोहनेराजतंचैववस्त्रंमनंता
म्रमासनं मारणोच्चाटनेचैवविद्वेषेचा
भिचारके सर्वाकर्षणकार्येषुचासनंचा
पसंविदुः तत्तल्लामत्तं शृणुदेविप्रवः
क्षामिकाम्यकाम्याधिदेवत्ताःश्चादौसम
र्चयेविघ्नंनिवृत्तये ततोर्चापित्वावारेशौ
तिथीशान्नृक्षदेवत्ताःकर्माधिदेवत्ताःप
श्चात्पूजयेद्विधिवत्प्रिये ततोर्चयेदि
ष्टदेवंतत्तत्कर्मोक्तविग्रहं तत्तत्कर्मो
क्तविधिनातत्तन्मण्डलमध्यगं तत
त्कर्मोदितेकुण्डेजुहुयाद्विधिवत्प्रिये
ततत्कर्मोदितेद्रव्यैस्ततत्कर्मोक्तमुद्र
या मुद्रास्तुब्रह्मयामले होमेमुद्रात्रयं
प्रोक्तंमृगीहंसीचसूकरी सूकरीकर

संकोचीमृगीमुक्तकनिष्टिकाहंसीस्या
तर्जनीमुक्तात्रिधामुद्राप्रकीर्त्तिता शां
तिकेपौष्टिकेचैवमारणेच्चाटनेतथावि
द्वेषेस्तंभनेचैववश्येचपरमेश्वरि शां।
तिकेचमृगीप्रोक्ताहंसीपौष्टिकर्मणि अ
भिचारेसूकरीस्याद्विद्वेषोच्चाटनादिषु
पिंगलामते शृणुदेविप्रवक्ष्यामिवार
तिथ्यादेवताः रवौसूर्यःशिवोदेविचन्द्रे-
सोमांबिकेततः भौमेतुमंगलगुहौबु
धविष्णूततः परेगुरुचतुर्वक्रौभृगौपु
रुपुरंदरौमंदेशनैश्चरः कालोवाशादे
विकीर्त्तिताः परेबुधवारेगुरुवारेतथा
ब्रह्माविधाताविष्णुश्चयमः शीतकरो
गुहः ईइश्चवसवोनागाधर्मः शिवश्चिवा
करो मन्मथश्चकलिश्चैवविश्वेदेवा।
स्तिथीश्वराः दर्शान्तुपितरोदेविपूज्याः
सर्वोपचारकैः अश्विनोचयमोवन्हि।
ब्रह्मेंद्रश्चशिवो दितिः गुरुकद्रुजापत

शि॰। रौमगोर्यमदिनेश्वराः त्वष्टावायुरथेंद्रा
३३० ग्नी चित्रश्चेइस्ततः प्रिये। निरृतिश्चवरो
पंचविश्वेदेवः प्रजापतिः विष्णुश्चवसा-
वोदेवि वरुणश्चाजएकपात् अहिर्बुध्न
श्चपूषाचप्रोक्ता नक्षत्रदेवताः एताः सर्वे
पचारैस्तु तद्दिनेषु समर्चयेत् प्रणवाद्यै
श्चचतुर्थीहृदंतैर्नामभीरीश्वरी अत्र इं
द्राग्नीइत्येकस्यैवनक्षत्रस्य देवताद्वयं
ज्ञेयं उत्तराषाढनक्षत्रस्य विश्वेदेवाः
श्रवणस्य विष्णुः एतयोर्मध्ये प्रजापति
रिति यदुक्तं तदभिन्नक्षत्रमुद्दिश्य अ-
भिजिन्नाम नक्षत्रं उपरिष्टादाषाढानां
अधस्ताच्छ्रोणायै इति श्रुतेरेतयोर्मध्ये
अभिजिदिति किमपि नक्षत्रमस्ति तत्तु ज्यो
तिःशास्त्रादेवावगंतव्यं पंचमीश्वरीतं
त्रे ततः काम्यानि कुर्वीत सिद्धमंत्रो दृढ
व्रतः गुरुभक्तः शुचिः शान्तः काम्यकर्म
विधानवित् आत्मनश्च परस्यापि षट्

330

कर्माणि महेश्वरि परार्थं काम्यकर्मक
रणे विशेषश्च तत्रैव षट्कर्माणि परा
र्थं पः कुर्यान्मन्त्रवित्तमः राज्ञो वा राज
पात्रस्य धनाढ्यस्याति भक्तस्य न्यायार्जि
तधनस्य च कृतज्ञस्य वदान्यस्य गुरु
देवार्चकस्य च सुशीलस्य सुभक्तस्य कु
र्यान्नान्यस्य सुन्दरि राजाकार पितादि वि
साधकं प्रणिपत्य च वरण्याद्य मेकं त्री
रं दीक्षोक्त विधिना ततः साधकोपि महा
देवि सम्यक् संतोषवान् शुचिः जितेन्द्रि
यो जितक्रोधो मानक्षोभविवर्जितः नि
त्यनैमित्तिकरतः कुर्यात्काम्यनिपार्व
ति क्रूरकर्मसु देवेशि कर्मकृत्वा यथा
विधि तैलाभ्यक्तः पुनः स्नातः सांगं सा
वरणं बुधः अभ्यर्च्य देवतामिष्टामात्म
रक्षार्थमम्बिके जपेन्मंत्रं प्रसन्नात्मा स
हस्रं साष्टकं प्रिये मां रक्ष रक्ष च सुल्का
प्रणम्य विसर्जेच्छिवे अन्यैः सुहृद्भिः

शि॰। सुस्निग्धेरात्मरक्षान्तुकारयेत् मत्युं
३३२ जयादिभिर्दैविप्रयोगस्थेनवाणुना
जपहोमार्चनाद्यैश्चब्राह्मणाराधनादि
भिः प्रयोगकरणेवद्यत्तज्ज्ञातव्यंमंत्रिणा
णाम्मविसर्जच्छिवेश्वमैः सुहृद्भिः सुस्नि
ग्धैरात्मरक्षान्तुकारयेत् मत्युंजया
दिभिर्दैविप्रयोगस्थेनवाणुना जपहो
मार्चनाद्यैश्चब्राह्मणाराधनादिभिः
प्रयोगकरणेपद्यत्तज्ज्ञातव्यांमंत्रिणा
प्रिये गुरुतः शास्त्रतश्चापिसम्यग्वि
ज्ञापसाधकः प्रयोगानचरेद्देविनान्य
थादुःखमाप्नुयात् ततःकारयिताराजा
तोषयेत्साधकंधनेः प्राणोयत्समुहृद्दे
विपथास्यानुहृमोत्तथा अन्यथानि
ष्फलंमूपात्तस्मान्तंतोषयेत्प्रिये प्रयो
गकालेसातव्यपदार्थोत्तुश्रीकुला
र्णवेएवंन्यासजपध्यानैः सहोमार्च
नतर्पणैः मंत्रीसिद्धिमनुर्दैविस्ताक्षा

331

त्परशिवोभवेत् ततः स्वमसोभीष्टाः
त्प्रयोगात्कुलनायिके मंत्रेणानेनम
ति मानसाधयेमुक्तये सिद्धिमंत्रस्यसि
द्ध्यंति षट्मंत्राणि न संशयः नैवासिद्ध
त्रसिद्धस्य देवताशापमाप्नुयात् काम
योगकर्त्तॄणां परलोको न विद्यते प्रयोग
सिद्धैवेषां फलमन्नन्यविद्यते एकस्य
न कुत्रापि फलं ह्येयं देवि शापवशपतेन म
तस्मान्निकामो देवतां भजेत् होमतर्प
णयंत्रायेर्नानाध्यानविशेषकै आत्म
न श्च परस्यापि षट्कर्माणि समाचरेत्
प्रयोगं तेच चक्रपूजां लक्ष्यामंत्री समाच
रेत् एकलक्षं जपेन्मंत्रं ध्यानन्यास स
मन्वितः प्रयोगदोषेण शांत्यर्थमात्मर
क्षार्थमेव च न चैन फलमाप्नोति देव
ताशापमाप्नुयात् तिथिवाररक्षकर
णयोगमासर्तुपक्षकं दीर्घपाकूर्मच
क्राणि सात्वा मंत्राणि साधयेत् ऋषि

छंदोदेवतांगन्यासध्यानार्चनादिकं
विजंशक्तिकीलनवेधोस्त्वात्वामंत्राणि
साधयेत् मंत्रांश्च पंचशुध्यासनप्रा
णायामन्यासाक्षमालिकाःदोषसंस्क
रशुद्धादीन्ज्ञात्वामंत्राणिसाधयेत्
कोष्टचाधचक्रताराख्यराशिवर्णानुकू
लतां भूतमैत्रीतथाघनंज्ञात्वाणि।
साधयेत् मंत्रविद्यात्मेमेष निद्राबाधा
मीषामरूपकं पुंस्त्रीनपुंसकादींश्च।
ज्ञात्वामंत्रांश्चसाधयेत् स्वरवर्णपट
दिलविंदुचैतन्यमृतकं हस्वदीर्घप्लु
तादींश्चज्ञात्वामंत्राणिसाधयेत् सा।
ध्यसाधककर्माणि लेखनीस्त्रावोधा
पंचकं स्थानंयंत्रप्रमाणंचज्ञात्वायं
त्राणिसाधयेत् उत्पत्तिरसनावर्णमू
र्तिसंस्कारसंस्थिताःकुंडरेखाप्रमाण
दीन् ज्ञात्वाहोमंसमाचरेत् प्राणप्र
माधूम्रवर्णोध्वनिर्गंधशिखाकृतीः

•स्तवे स्फाटिके ज्ञात्वा कथयीत शुभं
मंत्रतंत्रानुसंध्यानं देवे स्फाटिकलक्ष
णं मंत्रोच्चारणमेदेनु ज्ञात्वा मंत्राणि ।
साधयेत् अथ कामप्रयोगेषु ध्यानभे
दमाह डामरतंत्रे तुष्टिपुष्ट्यादिकीर्ती
नां सिद्धये सर्वकर्मणां यथा ध्यानं तथा
कुर्यात् पूजने जपकर्मणि वृद्धीनां दे
ववाचां च प्राप्तये सर्वकर्मणां शुद्धस्फ
टिकयो ध्यानं स्यात् पूजमेमतं वश्ये रक्त
कलरं ध्यानं कपुरं हर्षवेगयोः धूम्रमु
च्चाटनाये पुष्टकस्य ध्यानं च मारणे नीलो
त्पलदलश्यामं ध्यात्वा भवति सुप्रजः
सर्वरक्तनिभाकारं ध्यात्वा निश्चलमा
नसः सर्वान् कामानवाप्नोति ध्रुवं मु
कं मायातव कल्यांतान्निसमं युद्धे ॥
ध्यानं प्रोक्तं स्वयंभुवा महाशोषसमा
युक्तं ध्यानं वारि भये भवेत् पीयूषव
र्षसंयुक्तं पूर्णचंद्रसमप्रभं ध्यानंक

शि॰ १ त्वालभेत्स्वयंशीघ्रंसर्वान्मनोरथा।
३३३ न् कुलप्रकाशतंत्रे स्वेतत्कस्मैपंज्ञे॥
333 क्कोंत्यामारत्नैवश्यानितत्त्वकस्मादि
तंभवेत् इतिविज्ञायसकलंगुरुतः
शास्त्रतः प्रियेकुर्यात्काम्यानिकर्मा
णितानिसिद्ध्यंतिसुंदरि अन्यथाक्रि
यमाणानिनैवसिद्ध्यंतिमंत्रिणां गु
रुशक्तिःसदाकार्याकर्मकालेविशे
षतः ऐहिकामुष्मिकानांचगुरुदेवप
रायणं कर्मणांपरमेशानितस्मात्त
द्भक्तिघ्नान्भवेत् अथकाम्यकर्मप्र
योगः तत्रकाम्यादिषुषट्कर्माणिता
नितुशांतिवशंतिवश्यस्तंभनविद्वे
षणोच्चाटनमारणाख्यानि तत्रशां
तिर्नामप्राणिनांरोगकृत्याग्रहाद्युप
द्रवनिवृत्तिः वश्यंनामराजामात्यव
नितादीनांस्वायत्तीकरणं स्तंभनंप्र
जादीनांक्रोधोगप्रवृत्तिनिरोधः वि

द्वेषणं तु स्निग्धयोरन्योन्यं द्वेषजननं उ
च्चाटनं तु द्विषत्ती देशादिभ्यः प्रवासनं मा
रणं तु शत्रूणां प्राणहरणमिति तत्र मा
रणे ब्राह्मणधार्मिकाजपस्थराजास्त्रीज
नव्यतिरके दुष्टम्लेच्छादयो विषयाः तत्रा
पि स्वरोषतो लोकानुग्रहाय वा मारणं
कर्म कार्यं न तु द्रव्यादिलाभेन तत्राप्य
ते गुरूक्तं प्रायश्चित्तं कार्यं तत्कर्मकाले
पि स्वरक्षायस्वेष्टदेवताभक्तैरन्यैश्चापि
वभक्तैः स्वेष्टदेवताभजनमत्यंजपादि
कं च करणीयं अथ शांतिकर्मणि सा
धिकः कृतनित्यकृत्यः घोणाविभक्ता
स्याहोरात्रस्य वसंतादिषट्ऋतिभुक्त
स्याहेमंताख्ये पंचमखंडे कर्पूरेजसा खे
तत्तं डुलचूर्णेन वा खदेहेजलभूत्तो द
पकालेविपुलमर्द्दचंद्राकारं जलम
एडलं शृंगद्वयेपिपद्मलाछितं वैवीज
गर्भमेकांलेसु समे भूतलेणो मयोपलि

स्व=१

पि० १ ऽकृत्वैवं वारिमण्डलाय नमः इति सं
३३५ पूज्य तत्र स्वासनमास्तीर्य प्राग्वत् संपूज्य
तत्रोत्तराभिमुखं उपविश्य अद्येत्यादि
अमुकस्य रोगादिशांत्यर्थं श्रीपरमेश्व
र पूजनमहं करिष्ये इति संकल्प्य ग्रह० शां
वितीर्णनंतरे प्रथमं गणेशं संपूज्य प्रयो
गादिवसमस्तवारेशाद्ध्यातिथीशान् नक्ष
त्रेशान् पृथक् पृथक् सर्वोपचारैः सं
पूज्य पश्चात्तत्तत्कर्माधिदेवतानां सर्वो रत
२ पचारैः सांगांसावरणां संपूज्य तदन्ते
र्वक्ष्यमाणे तत्तन्मण्डले तत्तत्कर्मा
नुरूपद्रव्यादिभिः स्वेष्टदेवतां सांगां
सपरिवारां सम्यक् समर्चयेत् तत्र वा
शौरदेवतास्तु रवौ सूर्यः शिवो सोमे सो
मो विके भौमे मंगलगुहौ सौम्ये बुध
विष्णु गुरौ गुरुश्चतुर्मुखो भृगो शुक्रे
न्द्रो मंदे शनैश्चर कालौ तिथीशास्तु।
प्रतिपदि ब्रह्मा द्वितीयायां विधाता ता

तीयायां विष्णुः चतुर्थ्यां यमः पंचम्यां चंद्रः
षष्ठ्यां गुरुः सप्तम्यामिन्द्रः अष्टम्यां वास
वः नवम्यां नागः दशम्यां धर्मः एकादशे
शिवः द्वादश्यां सूर्यः त्रयोदश्यां कामः चतु
र्दश्यां कालिः पौर्णमास्यां विश्वेदेवाः अ
मायां पितरः नक्षत्रदेवतास्तु अश्विन्याः
अश्विनौ भरण्यां यमः कृत्तिकायामग्निः
रोहिण्यां ब्रह्मा मृगशिरसश्चंद्रः आर्द्रा
याः शिवः पुनर्वसोरदितिः पुष्यस्य गुरुः
श्लेषायां सर्पाः मघायां पितरः पूर्वाफा
ल्गुन्यां भगः उत्तराफाल्गुन्यामर्यमा ह
हस्तस्य सूर्यः चित्रायास्त्वष्टा स्वात्यां वा
युः विशाखायामिन्द्राग्नी अनुराधायां मि
त्रः ज्येष्ठायामिंद्रः मूलस्य निरृतिः पूर्वा
षाढायामापः उत्तराषाढायां विश्वेदेवाः
श्रवणस्य विष्णुः धनिष्ठायां वसवः श
तभिषजो वरुणः पूर्वभाद्रपदस्याजए
कपात् उत्तरभाद्रपदस्याहिर्बुध्नः रेव

शि॰ ३३५

त्वा॰ पूषा। एतेनेवार तिथि नक्षत्रेशाः प्र॰ योगा रवि दिनमारभ्य प्रयोगसमाप्तिदिनपर्यंतेप्रत्यहंतत्तद्दिनाधिपाः पूज्याः पूज्यामंत्रास्तु प्रणवचतुर्थ्यंतनत्तन्नाम नः पदत्स्वरूपाः तेन ॐ श्रीसूर्यायनमः ॐ श्री शिवायनमः इत्याद्यूहनीयाः ततः वि तवस्त्राभरणानुलेपनमाल्यविभूषि तोबद्धपद्मासनमुद्रितकरोरत्तिदमनपूजा प्रकरणोक्तं ध्यात्वावाह्यसकलीकृ त्यपद्ममुद्रांप्रदर्श्यतत्रोक्तमंत्रेणषो डशोपचारैः वासंपूज्यतदनुन्यासांस्तपु रतः पूजाचक्रंनिर्माय नित्यपूजोक्तवि धिनागुरुनमस्कारादिसमस्तन्यासं जातंविधायमानसपूजादिपीठपूजांतं कृत्वासुश्वेतवर्णेतस्मिन्चक्रे देवमा वाह्य यथोक्तरूपंध्यात्वास्वितगंधपुष्पा दिस्वितवस्तुभिःसंपूज्ययथाविध्यंगाव रणपूजादि सर्वंनित्यपूजावत्कुर्यादि

मः
स्मनो

तिष्ठपुष्पवपुष्पकर्मणिसात्रयेपिस्वस्तिक
लोछितंवीजगर्भंवान्हिमंडलंकृत्वारं
वान्हिमंडलायनमः इतिमंडलंसंपूज्यत
त्रपूर्वाभिमुखःपूजितेस्वासनेस्वस्तिका
सनेनोपविश्यपाशमुद्रामुद्रितकरःसरस्व
तीवपुष्पकर्माधिदेवतांसंपूज्यपाशमुद्रां
प्रदर्श्यतत्सन्तुष्टयायथापुरतःप्राग्वत्पूजाच
क्रेसिंदूरादिरक्तद्रव्येणेष्टदेवताप्रोक्तवि
धिनादेवमावाह्यध्यात्वानित्यपूर्वोक्तक्र
मेणसांगंसावरणंदेवंरक्तगंधपुष्पादि
भिःसंपूज्यसम्यक्करितोयपायदिनि स्तंभ
नकर्मणिसाधकःकृतनित्यकृत्योवारे
शादीनभ्यर्च्यदिवसस्यषष्ठेभागेशिशि
राख्येभूमिभूतोदयकालेप्राग्वत्पीत
द्रव्यैःस्वपुरतःपूर्वहरिद्रादिभिश्चतुरस्रं
भूमिमंडलंमष्टवज्रलांछितंलंवीजग
र्भंविपुलंपरिस्फुटंभूमिमंडलायनमः
इतिसंपूज्यतत्रप्रत्यङ्मुखःपीतासनेद्वा

श्रि० । रपूजादिपूर्वकमुपविश्यपीतद्रव्यैः स्व
३३६ पुरतः पूजाचक्रंसमुद्धृत्यपीतपरस्त्वाप
लेष्ठतोविकटासनस्थोगदामुद्रितक
रोलक्ष्मीतल्कल्पोक्तविधिनासंपूज्यत
दनुज्ञयाद्यपुरतः प्राक्कृतेचक्रेदेवमावा।
ह्यपीतवर्णवस्त्रादिभूषितंध्यात्वानित्य
पूजोक्तविधिनादेवंसांगंसावरणंसंपू-
ज्यनैवेद्यादिभिःपरितोषयेदिति अथ
विद्वेषणेसाधकः कृतनित्यकृत्योवा
रेशादीनभ्यर्च्यनिरृतिकोणाभिमुखो
धूम्रवस्त्रादिभूषितोधूम्रमुद्रव्यैर्व्योमि
भूतोदयकालेयीष्मारेवादिवसस्याद्वि
तीयेभागेवर्तुलाकारंव्योममण्डलंहेवी
जमागर्भेकृत्वाहेव्योममंडलायनमः
इतिसंपूज्यतत्कारपूज्यादिपूर्वकंस्व
मनेधूम्रवर्णपूजितेतत्कव्यासेनेत्र्य।
विश्यमुशलमुद्रामुद्रितरोज्यष्ठांदेवी।
धूम्रावतीतल्कल्पोक्तविधिनातन्मंत्रे

णसम्यक्संपूज्यस्वपुरतो धूम्रद्रव्यैः पू
जाचक्रमुद्धृत्य तत्र देवमावाह्य धूम्रव
स्त्रादिपरिधानं च ध्यायेत् इत्येतामह
पं देवं ध्यात्वा यंत्रोक्तक्रमेण धूम्रवर्णा
दिपुष्पाक्षतादिभिः संपूज्य नैवेद्यादि
भिः तोषयेदिति अथोच्चाटनकर्मणि
साधकः कृतनित्यकृत्यो वा रैशादिन
भ्यच्य वायव्यादिमुखः कृष्णद्रव्यैः ष
ड्बिंदुलांछितवृत्त बहिस्तत्र षड्कोणाह्
पं यं बीजगर्भं वायुभूतादपकाले वायु
मंडलं समुद्धृत्य यं वायुमण्डलाय नमः
इति संपूज्य तत्र द्वारपूजादिपूर्वकं कृ
ष्णवर्णं स्वासनमास्तीर्य संपूज्य तत्रोप
विश्य वज्रासनस्थोऽपानिमुद्रितक
रो दुर्गां सर्वोपचारैः संपूज्य तदनुज्ञ
या स्वपुरतः कृष्णवर्णद्रव्यैः कज्जला
दिभिः पूजादिभिः पूजाचक्रं समुद्धृत्य
तत्र देवतामावाह्य ध्यात्वा कृष्णव-

शि॰। ऐर्गन्धपुष्पाद्यैः सांगं सावरणं संपूज
३३८ यथाविधिनैवेद्यादिभिस्तोषयेदिति
अथ मारणकर्मणि साधकः कृतनि
त्यकृत्यो वा रेशादीनभ्यर्च्य शारदाख्ये
ऽहोरात्रस्य चतुर्थे भागे आग्नेयकोणा
भिमुखः कज्जलादिकृतलड्व्यैः प्रागु
क्तवह्निमण्डले विरच्य तत्रैव संपूज्य
तत्र कृतलवर्णैः पूजितेस्वासने द्वारपू
जादिपूर्वकमुपविश्य कृतलवर्णादि
भूषितो भद्रासनस्थाः खड्गमुद्गरमुष्टि
तकरो भद्रकालीं तत्कल्पोक्तविधि
ना संपूज्य तदनु स्वयाकृतलद्रव्यैः पू
जाचक्रमुद्धृत्य तत्र देवमावाह्य ताम
ध्यानोक्तरूपं ध्यात्वा सांगं सावरणं
पूज्य नैवेद्यादिभिः सम्यक्कृतो तोषयेदि
ति षट्कर्मसु काम्यपूजाविधिः अ
त्र षट्कर्माधिदेवतानां सरस्वत्यादीनां
पूजाविधिरग्रे तत्तत्कल्पेषु द्रष्टव्यः
337

अथकाम्यपूजायांमार्कण्डेयेणकर्म्मणाव
प्यपूजोक्तविधिनैवपूजाकार्या तथार्
करूपत्वात् अन्यदपिधनधान्यादिसं
पदर्थंपुत्रभार्यादिलाभार्थंवाराजास॰
ध्यानोक्तरूपंध्यात्वायत्सरंषण्मासंत्रि
मासंमण्डलमासमासमात्रंपक्षमात्रं
सप्तमात्रंत्रिरात्रंवासम्यक् भक्तिपूर्वकं
सर्वोपचारैःसंगसावरणंसंपूज्यतद-
भीष्टंप्राप्नुयादिति अत्रसर्वेषुकाम्यक
र्मप्रागुक्तसंकल्पतत्तत्कर्मोल्लेखनु
पूर्वकंकार्यइतिकाम्यपूजाविधिः सुं
दराचार्यशिष्येणश्रीनिवासेनवामनता
चेड्कायांप्रणीतायांप्रकाशस्तिथिसं
ग्रक इतिश्रीसुंदराचार्यचरणारविंद
द्वंद्वान्तेवासिनाश्रीनिसमदेनविर
चितायांश्रीशिवार्चनचंद्रिकायांपंच
दशप्रकाशः अथात्रबलुरापतनमंत्रो
च्चारपूर्वकंशैवमंत्रा ॐ अयंते नत्राद्योम

शि॰ षष्ठमपूज्यत्वाद्गणेशमंत्रमाहगच्छिद्रपंते त
३३८ अश्रीसारसंग्रहे अथवक्ष्येमहादेवि
मंत्रमेकाक्षरंपरं शार्ङ्गीप्रीतियुतःश्री
कोगणेशस्यैकवर्णकइति शार्ङ्गीग
कारःप्रीतिरनुस्वारः नारायणीयेत्वस्य
मंत्रस्यपंचमेदाउक्ताः यथाखान्तेसात
विषसविंदुसकलंविंद्वीयुतंकेवलंय
श्चैरतानिपृथक्फलंविदधतेबीजा॥
निविघ्नेशितुरिति अन्तोविसर्गःवि
षंमकारःताभ्यांसहवर्तमानंखान्तंग
कारःतेनगंइतिसिद्धं कलाविसर्गःत
युक्तोऽन्यःविन्दुश्चश्रीचताभ्यांयुतंद्वि
तयपरःकेवलंविंद्वादिरहितःतथाग
णकःस्याघष्ठिषष्ठेदोनिर्व्यवच्चौस्यदे
वतेति प्रयोगसारे आदौगणंजयायो
ताक्काहाहृदयमुच्यते एकदंष्ट्रायचा
भाषायकडुघाच्छिरस्तथा शिखाय्यच
लशाब्लाइकर्णेनेहतत्तानमःकव

वंगजवक्त्रायनमोनमइतिरितं महोदरा
यवंडायहुंफडित्यस्त्रमिष्यते एतान्यङ्गा
निविन्यस्यत्यत्रोक्तानिमुनीषिभिरिति।
पश्चाङ्गान्युक्तानिसारसंग्रहेतु षट्दीर्घ
जिजेनैवबीजेनाङ्गानिविन्यसेदित्युक्तंत
देतयोर्विकल्पः सप्रांशुनावाबीजेनषडङ्गा
निनियोजयेदिति प्रयोगसारवचनाद
व सप्रांशुनासदीर्घेणाषट्दीर्घप्रयुक्तेने
तियावत् अत्रयथागुरूपदेशंकुर्यादि
ति प्रपंचसारे रक्तोरक्ताङ्गरागांशुक
कुसुमयुतस्तुन्दिलश्चन्द्रमौलिर्नेत्रैर्यु
क्तस्त्रिभिर्वामनकरणेबीजपूरात्तनाग्र
हस्ताग्रालब्धहस्तपाशांकुशरदवरदोना
गवक्त्रोहिभूषोदेवः पद्मासनोवामवतु
नतसुरोभूतयेविघ्नराजः बामाघूर्द्धयो
रायेनदाघघस्थयोरन्येइत्यापुद्ध ध्यानं
सारसंग्रहेपि रक्ताम्भःशशिमौलिवक्र
पाणुणेवंनिवरंधारयन्हस्ताब्जैर्दधिरद्य

शि॰। ननत्रिनयनोरक्ताङ्गरागावृतः बीजापू
३३९ रवृहत्करोरुजठरोदानाढ्यगण्डस्थलः
पद्मस्थः फणिभूषणो गणपतिर्भूयाद्भू
तये अत्र दक्षोर्ध्वादितदक्षोत्तमायुधध्या
नं बृहत्कारः शुण्डादंडः इति ध्यात्वा ग
णेशानं मानसैरुपचारकैः पूजयित्वेति
शेषः तीव्रादिशक्तिसंयुक्ते पीठे त्वावाह्य
पूजयेत् प्रपंचसारे तीव्रा ज्वालिनि नंदे
च भोगदा कामरूपिणी चोग्रा तेजोवती
च सत्यासं प्रोक्ता विघ्ननाशिनी नवमी।
बीजान्तेसर्वशक्तिप्रोक्ता कमलासना
यनम इति च आसनमंत्रः प्रोक्तो नवश
क्त्यन्ते समर्चयेदमुनेति अत्र मण्डूका
दिस्नानात्मान्तानां योगपीठदेवतानां पू
जाप्रकारो लिखितत्वात् ग्रंथगौरवभया
न्न लिख्यते सारसंग्रहे अत्र पत्रं सरो
जं तु चतुरस्रं त्रयावृतं चतुर्वारसमायु
क्तमर्चापीठं विधाय च तत्रावाह्य गणे

शानं पूजयेदुपचारकैः कर्णिकायां पूर्वा
दिचतुर्दिक्षु गणाधिपं पीतं गौरं गणेशानं
रक्तं च गणनायकं गणक्रीडं नीलवर्णं केश
रेषु ततो यजेत् अग्निशासुरवायव्यमध्ये
दिक्षु यथाक्रमं षडंगानि मुरस्य ध्यानव्या
श्रांगदेवताः तुषारस्फाटिकश्यामनील
कृष्णारुणत्विषः वरदाभयधारकं प्रधा
नतनवाश्रियः वक्रतुण्डादिकानष्टौ वक्ष्य
माणान्दलेजयेत् वक्रतुण्डैकदंष्ट्रौ च
महोदरगजाननौ लंबोदराख्यविक
टौ विघ्नराट् धूम्रवर्णकौ दलाग्रेषु ततः
पूज्या ब्राह्म्याद्यष्टमातरः ब्राह्मी स्वर्णस
माभ्युपामृगचर्म[illegible]विभूषिता अक्षमा-
लाभयेदण्डकुण्डिके दधती करैः त्रिपि
खं परं शुं हस्ते डमरुं नकपालकं बिभ्रा-
णां च न्द्रगौरांगी महेशी भावयेत्सुमान्
गुणाख्वढ्कांगदण्डांकुशान्बहती करांबु
जे उन्द्रगोपारुणां ध्यायेत्कौमारीकरु

शि.१ एणलयां ऋरिशंखकपालानि घद्यामक
३५० रपंकजैः विभ्राणंवैष्णवींध्यायेन्नील
मेघसमप्रभां हलंचमुशलंदोर्भिर्दधा
नांखट्खेटकौ वाराहींभावयेद्धक्तिम
जनाद्रिसमप्रभां तोमरांकुशवज्रांगवि
घुयुक्तकरांबुजां इन्द्राणींभावयेन्मंत्री
नीलवर्णांसुभूषणां धारयन्तीशूलख
ड्गौकपालंनशिरः करैश्चामुण्डेशौणांच
मुण्डमालायुतांस्मरेत्त स्वर्णाभामक्ष
मालांचबीजपूरकपालके पद्मंचद
धतीहस्तैर्महालक्ष्मीस्मरेत्सुधीः दक्षा
धः करमारभ्यतद्वर्धकरपर्यन्तमायुद्ध
ध्यानंब्राह्म्यादक्षावधस्योराघेत्तदाघूर्द्ध
योरन्येमाहेश्वर्याः कौमार्यास्तुवामोर्द्धक
रमारभ्यवामाधःकरपर्यन्तं ऋरिश्च
क्रंवाराह्यादक्षाघूर्द्धयोरायेत्तदाघघस्थ
योरन्ये इन्द्राण्यास्तुवामोर्द्धकरमारभ्य
वामाधःकरपर्यन्तम चामुण्डायास्तुद

क्षोर्ध्वाधः करयोरायेवामोर्ध्वाधःकरयो
रन्ये महालक्ष्म्यास्तु दक्षाधःकरमाम्य
दक्षोर्ध्वकरपर्यन्तमायुधध्यानं तथाच
रमन्त्रपानस्थवीथ्यां द्वे समर्चयेत् दि
क्पालांश्च तद्बाह्ये गणेशार्चनमीरि
तं इन्द्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं सवाह
नं अग्निं तेजोधिपं रक्तं शक्तिहस्तं सु
भूषितं यमं प्रेताधिपं कृष्णं दण्डहस्तं
समर्चयेत् रक्षोधिपं च निर्ऋतिं खड्गह
स्तं सुधूम्रकं पाशहस्तं शुभ्राङ्गं वरु
णं यादसांपतिं वायुं प्राणाधिपं धूम्रं
मं कुशायकरं यजेत् दक्षाधिपं कुबेरं
च मुक्तावर्णं गदाकरं विद्याधिपं तथेशा
नं स्वच्छं शूलकरं यजेत् नागाधिपं त
थानन्तं गौरं चक्रकरं यजेत् एतानि
लोकपालानां वाहनानि विदुर्बुधा ततो
बहिस्तदस्त्राणि तत्तत्पार्श्वे समार्चयेत्
वज्रं पिंतं सितां शक्तिं दण्डं कृष्णं समर्च

शि॰। येत खड्गमाकाशसंकाशंपाशंविद्युन्नि
३५१ भपूजेत् अंकुशं रक्तवर्णं च शुल्क वर्णं
गदांपूजेत् त्रिशूलेनीलवर्णंचपेजत्सा
धकसत्तमः रत्नांगंकरवक्षाभंपद्मंरक्ते
समर्चयेत् लोकपालायुधान्येवंकथि
तानिमनीषिभिः एवंपूजयदेवंगणेशं
भक्तिसंयुतः इहभुक्त्वाखिलान्भोगान्
तेशिवपदंव्रजेत्इति अथप्रयोगः तत्र
प्रातःस्नानादियोगपीठन्यासांतेगणेश
मंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिउंग
णकायऋषयेनमः मुखेनिवृच्छन्दसे
नमः हृदयेविघ्नेश्वरायदेवतायैनमः न
जंबीजःपकंशक्तयेहुंफट्सिरसेस्वाहा म
ध्यमोयो इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्ट
सिद्ध्यर्थेजपेविनियोग इतिकृतांजलि
रुक्त्वामूलमंत्रेणकरशुद्धिंकृत्वाअंगु
ष्ठयोः उंगणंजयायस्वाहा हृदयायनम
अचल कर्णिकेनेनमःशिखायैवषट्

अनामिकयोः गजवक्त्रायनमः ॐनमोनम

कवचायहुं कनिष्ठिकयोः महोदरायचक्रा

एडायहुंफट् अस्त्रायफट् इतिमंत्रानगुष्ठा

दिकनिष्ठान्तेकरयोर्विन्यस्यनेत्रवर्जंहृदा

दिपंचांगेषुअपिन्यसेत् अथवांगांगींमि

त्यादिनाकरषडंगन्यासंकृत्वाध्यानाद्यात्म

पूजान्तंप्रोक्तविधिनाकृत्वा एकदंष्ट्राय

विद्महेवक्रतुण्डायधीमहितन्नोविघ्नःप्र

चोदयात् इतिगणेशगायत्र्यागणेशपूजा

ङ्गत्वाणिपूजास्थानंचप्रोक्षदेवाग्रंपूर्ववप

रिकल्प्यतदनुसारेणप्राप्तनिरूपितिकोणषट्

पत्रोदिपीठेकुंकुमादिनाचतुर्द्वारपुरत्र्व

तुरस्त्रत्रयवेष्टितमष्टदलकमलंपूजापी

ठंनिरूप्यतत्रप्राग्युक्तविधिनामण्डकादि

पृथिव्यन्तंसम्यक्पूज्यसुवर्णानस्थाने इ

क्षुरससमुद्रंसंपूज्यरक्तद्वीपादिरत्नान्तात्मा

वं-नेष्टदलकेसरेषुस्थानमान्मध्यानन्तंतीव्रा

येनमः ॐज्वालिन्यैनमः ॐनन्दायैनमः ॐ

शि- मोगदायैनमः ॐकामरूपिण्यैनमः ॐउ-

३५२ ग्रायैनमः ॐतेजोवत्यैनमः ॐसत्यायैन
मः ॐविघ्ननाशिन्यैनमः इतिसंपूज्यगंस
र्वशक्तिकमलासनायनमः इतिसमा-
संपीठमभ्यर्च्यतत्रप्रागुक्तविधिनाग
णेशमावाह्य आवाहनादिमुद्राः प्रद-
र्श्यप्राणप्रतिष्ठान्तेदन्तपाशांकुशवरदाक्षप
रपूर्णमोदकबीजपूराख्याः सप्तमुद्राः प्रद
र्श्य आसनादिपुष्पान्तानुपचारान्पञ्च
पंचकर्णिकायांदेवाग्रादिचतुर्दिक्षु ॐग-
णाधिपायनमः ॐगणेशायनमः ॐगण
नायकायनमः ॐगणक्रीडायनमः इति
संपूज्याष्टदलकेसरेषु आग्नेयेगणञ्ज
पायस्वाहाहृदयायनमः ईशानेॐएक-
दंष्ट्रायहुंफट्शिरसेनमः नैरृत्येनमः
ॐअचलकर्णिकेनमः शिखायवै ॐग
जवक्त्रायनमोनमः कवचायनमः ततो
देवाग्रादिचतुर्दिक्षुतुमहोदरायचरणा

पङुं फट् अस्त्राय नमः यद्वा पूर्वोक्तस्थाने
षगां हृदयाय नमः गीशिरसे नमः इत्यादि
षडङ्गानि पूजयेत् अत्र षडङ्गपक्षेतु दे
वस्याग्रेगों नेत्राय नमः इति नेत्रं संपूज्य प
श्चादस्त्रं पूजयेदिति विशेषः ततो द्वद-
लेषु देवाग्रदलमारभ्य ॐ वक्रतुण्डाय
नमः एवं एकदंष्ट्राय महोदराय गजान
नाय लम्बोदराय विकटाय विघ्नराजाय
धूम्रवर्णाय नमः इति प्रादक्षिण्येन संपू
ज्य दलाग्रेषु ॐ ब्राह्म्यै नमः ॐ माहेश्वर्यै नम
ॐ कौमार्यै ॐ वैष्णव्यै लं वाराह्यै नमः ॐ
ऐंद्राण्यै श्रीं चामुण्डायै ॐ अः महालक्ष्मै
नमः इति संपूज्य बहिश्चतुरस्त्रप्रथमवी-
थ्यां देवाग्रमारभ्य ॐ लं इन्द्राय सुराधिप
तये पीतवर्णाय वज्रहस्ताय ऐरावतवा
हनाय नमः ॐ रं अग्नये तेजोधिपतये र
क्तवर्णाय शक्तिहस्ताय मेषवाहनाय।
नमः ॐ यं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णा

शि॰। पदंडहस्ताय महिषवाहनाय नमः ॐ सं

३४३ निरृतये रक्षोधिपतये धूम्रवर्णाय खड्ग

हस्ताय प्रेतवाहनाय नमः ॐ वं वरुणाय ज

लाधिपतये शुक्लवर्णाय पाशहस्ता

य मकरवाहनाय नमः ॐ यं वायवे प्राणा

धिपतये धूम्रवर्णाय अंकुशहस्ताय

मृगवाहनाय नमः ॐ सं कुबेराय यक्षा

धिपतये मौक्तिकवर्णाय गदाहस्ता

य नरवाहनाय नमः ॐ ईशानाय विद्या

धिपतये स्फटिकवर्णाय शूलहस्ताय

वृषवाहनाय नमः इति संपूज्य ईशान

योर्मध्ये ॐ ब्रह्मणे लोकाधिपतये र

क्तवर्णाय पद्महस्ताय हंसवाहनाय नमः

निरृतिवरुणयोर्मध्ये ॐ ह्रीं अनन्ताय

नागाधिपतये गौरवर्णाय चक्रहस्ताय ग

रुडवाहनाय नमः इति संपूज्य द्वितीय

वीथ्यां ॐ वज्राय नमः ॐ शक्तये नमः ॐ

दण्डाय नमः ॐ खड्गाय नमः ॐ पाशाय

नमः ॐ अंकुशायनमः ॐ गदायेनमः ॐ त्रि
शूलायनमः ॐ पद्मायनमः ॐ चक्रायन
मः इति लोकपालायुधानिदलेोऽग्रमार
भ्यषोडशक्षिएनसंपूज्यमूलमुच्चार्यसां
गायसपरिवारायश्रीगणपतयेनमः ॐ
इतित्रिः पुष्पांजलिनासंपूज्यधूपादिपू
र्वोक्तविधिनासर्वंकुर्यादिति तथासार
संग्रहे एकलक्षंमनुंजप्त्वाजुहुयात्तद्दशां
शतः अष्टद्रव्यैर्महेशानिनिनक्षत्रेण मो
दकैः पृथुकैर्लाजैःसक्तुभिःसेक्षुपर्वभि
नालिकेरैस्तिलैःशुद्धैःसुपक्वैःकदली
फलैरिति अष्टैकेकद्रव्येणसाईद्वादश
शतंजुहुयात् ॐ तत्त्वपरामर्शिन्यां अष्ट
द्रव्यैस्त्रिमध्वक्तैर्जुहुयाच्चपृथक्पृथगि
ति अयंजपः कृतयुगपरः कलावेतच्च
तुर्गुणंजपहोमादिकं कार्यमिति तथा
सारसंग्रहे दीधान्नेनघृताक्तेनहोमो
भीष्टफलप्रदः लक्ष्मीकामो नारिकेलै

शि॰ ३धध

श्चतुर्थ्यां जुहुयाच्छिवेति लाजान्वितैः सक्तुनारिकेलैश्चतुःशतं सितपक्षादिमा रभ्य प्रत्यहं वै जुहुने तत्क्रमात् चतुर्थ्यन्तं ततः सर्वैं प्राणिनो वशगा नएणं तिलैस्तण्डुलसंयुक्तैर्होमः श्री वश्यकारिरः स्वाद्वत्रयपुतैर्लाजैर्हुनेत्सप्तदिनावधि कन्यार्थी लभते कन्यां वराशिनी क्षुधिसंसित्फलवृणोर्जुहुयाच्चतुर्दशीके निशीथिन्यां च सन्नादो भवेद्वैश्यपन्नत्वधिसितं त्रिव्रसर्वत्र काम्यहोमेषु संख्यानुक्तौ कार्यस्य गुरुलाघवं ज्ञात्वा सहस्राद्विभिपुनपर्यन्तं कार्यानुसारेण जुयात् उक्तं च श्री कुलार्णवे एकेन वाथ सर्वैर्वा तत्कार्यं गुरुलाघवं ज्ञात्वा देवि सहस्रं वा त्रिसहस्रन्तु पंच वा अयुतं वापि प्रयुतं वा कुलेश्वरि तत्तत्कर्माग्नि कुण्डे संस्कृते हव्यवाहन इति नष्पा सितार्कद्रुममूलेन कुर्वंस्नसुरारूढ़ः गजप्रोटितनि

म्बेतविषाणेनैवदन्तिनां विधायविघ्नेसं
पूज्यतंस्पृष्ट्वाप्रजपेन्मनुम् उपो॥ षितःशु
चिश्चंद्रग्रहेतंचसमुद्वहेत् शिखायांच्चमहा
राद्वेसमरेविजयीभवेत् रोचनासमदाने
नसंज्ञसामनुनाततः ।तिलकात्सर्वरा
जानोलोकाःस्युर्वशगाः ।शिवेनवनीते
नवेसाध्यनामालिख्यानुलोमगे विलो
मेविघ्नबीजेचनतघ्नंतंस्थापितानलेः ।
श्वेतांतरप्रोतंजह्वासीत्नीतंक्षपयेत्त
तःसप्तहाद्वशगःसाध्यःसाधकस्यभवे ।
ध्रुवं गणेशातर्पयेतोयैःसंख्ययावक्ष्य
माणया एकोनपंचाशताचदिनैरिष्ट
मवाप्नुयात् प्रणवादिमिमंमंत्रंके चि
दिच्छन्तिसूरयः पूजायांचहृदंतोयंहो
मेस्वाहान्तइरितः तथासारसंग्रहेः स्मृ
तिभूमिङ्युग्बिंदुनादालंकृतमस्तक
एको[illegible]क्षरोगणेशा ।
स्यमंत्रएषउदाहृतः स्मृतिर्गकारः भू

शि।३५५ लंकारः मङ्कुरो‍काराः बिन्दुनादेनचयुतः
तथाशार्ङ्गीचतुर्दशाद्यस्वरयुग्बिंदुभूषि
तः अयमेकोगणपतेरेकाक्षरोमन्त्रउत
मःशार्ङ्गीगकारः चतुर्दशापउकारः बिं
दुरनुस्वारः ताभ्यांयुक्तः गणकोमुनिरु
क्तः स्यान्निवृच्छंदउच्यते देवता बालोगण
पतिः सर्वसुरासुरनमस्कृतः स्वेनषट्
दीर्घयुक्तेनषडंगानिप्रकल्पयेत् अत्रा
येग्लांग्लीमित्यादि द्वितीयेगांगीमित्या
दिकरषडंगन्यासोज्ञेयः तथाध्यानपू
जाजपाद्यंस्यादस्यपूर्ववदेवतत् ततः॥
सिद्धमानोसम्यक्पूर्वमंत्रादितान्प्रिये
प्रयोगान्विधिवत्कुर्यात्साधकोभीष्ट।
सिद्धयइति अस्यमेकाक्षरः सप्तविधि
काम्यहोममाहद्रोधान्नेत्यादि तिल॥
लाजेत्यादिश्लोकस्यापमर्थः शुक्लप्र
तिपदारभ्यतच्चतुर्थ्यन्तेषुचतुर्षुदि
नेषुप्रत्यहंप्रत्यहंप्रथमतस्तिलैरेकः

शातं तदस्तुत्वाजेस्त दत्तुसत्कुभिः तदस्तुना
रिकेलैरिति श्रिमध्वकैः क्रमाचतुः शातं
जुहुयादिति नवेन नवनीतेपरविमुखंग
णेशवीज हृदयस्य मध्येतद्वीजहयविंदुः
स्थाने मम वीजाधः अमुकं तपो मध्येव
शंकुरु चिंतसाधसाध्यकर्मणि विलिख्य
तत्सर्वं गणेशवीजैरावेष्टतत्साध्यप्रा
णस्थापनं विधाय अष्टोत्तरशतं मूलम
न्त्रेण नवनीतं स्पृजपित्वाय भक्षयेत्
इत्यं सप्ताहप्रयोगेन साध्यो वश्यो भव
तीति सारसंग्रहे विरिशा हृदयं प्रोक्ता
वदेऊणपतितत: चैरतिश्च समुच्चार्य वर
देति वदस्तुन: सर्वलोकं द्वितीयान्त प्र
तेवशमथोच्चरेत् आनयाग्निवधूर
तेमायाघं च समुच्चरेत् विरिविघ्नेशः
मंत्रोयं षड्विंशत्यक्षरो भवेत् विरिषा
हृदयं विरि विरि इति गणपति मिति
लिखनकर्मणि द्वितीयान्ते नगणे

शि॰। पत्तिइत्तिद्वितीयानंतंसर्वंल्लोकामित्ति ग्र
३४६ ग्निवधूः स्वाहाकारः मायाद्यंभुवनेशी॰
बीजाद्यं के विनुमंत्रमेकोनविंशत्यक्ष
रात्मकंवदंति तन्मत्तेवरवरदेत्तिपंच
वर्णाः ल्लोकामित्तिवर्णद्वयंइत्तिसप्तव
र्णानभवंति उक्तं वगणेशपरामर्शा॰
न्यां वकाररेफवह्निलोचनायोपुनस्त
थाद्वित्यगणतीति सर्वंसमुच्चार्यचमेव
शः स्यान्माकारत्तश्चापिनयेत्ति शाब्दा
च्छिरः स्यादित्तिवकाररेफोलोचनाष्ट
प्रत्येकमिकारमुक्तोपुनरेत्तावेवर्णाबु
द्धत्यतेनविरिाइत्ति गणपतीसर्वंमे
समानयशिरस्वाहाकारः मायाद्यस्य
पूर्वोद्धृत्यमंत्रस्येवमंत्रानरोक्तत्वात्॰
ग्रन्येतुवैपरीत्यनाद्यंमहागणेशबी
जयद्धं योजयित्वाषड्विंशादक्षरस्यद्वा
त्रिंशादक्षरत्वंवदंत्तिबीजषट्कंतुत्त॰
मंत्रोद्धारप्रकरणेवक्ष्यते वैपरीत्य

नुपूर्वोत्क्रमस्य तथा मुनिगणकन्त्रा।
ख्यातः छंदोगायत्रमुच्यते देवताविरि
विघ्नेशो दृष्टादृष्टफलप्रदः द्वितीयमंत्रा
निवच्छेदः वेदवेदेषुपचार्णैः शरलोच
नसंख्यकैः विभक्तौमूलमंत्रार्णैः षडंगा
निमनोरस्या मायाद्यानिवेधेयानितानि
जुक्तानिमंत्रिणा वेदाश्चत्वारः इषवः पं
चशराः पंचलोचनद्वयं मायायात्तिनि
प्रत्येकं मायाबीजयुक्तानिजातयः नमः
स्वाहास्यादयः एतल्लक्षणमुक्तं प्रागेवद्वि
तीयमंत्रस्यतुमंत्रपदैः यड्भिः षडंगानिसिं
दूराभमिभाननंत्रिनयनंहस्तेषुपाशांकु
शौविषाणंमधुमत्कपालमनिशंसोर्द्ध
न्दुमालिंभजे पुष्पापिलस्वतनुंध्वजाग्र
करपापाशोल्लसद्धस्तयातघोस्याहित
पाणिमालवसुमत्पात्रोल्लसत्पुष्पाकरं
वामोर्द्धकरमारभ्यदक्षाधःकरपर्यन्त
पाशादित्रयंवामधःकरेदेव्यावरागेवा

श्री॰ ३५७

मांगनिविहशयादेव्यादक्षिणकरेणश्रि।
यापूलिषः वामाधःकरेणध्वजाग्रस्यशं
त्यामास्रामदक्षिणयोः पद्ममित्यायुधध्या
नं पुष्करः शुण्डादंडः द्वितीयेपिमंत्रेदु
दमेवध्यानं सारसंग्रहे बदेत्सौम्यच
तुर्थ्यन्तंमहागणपतिंतथा बरोतेवर
देप्रोत्वावदेत्सर्वजनंततः मेवशंवस
मामाख्यवदेद्दानवछह्वंपं लक्ष्मीगण
शबीजाद्यणकोनत्रिंशाक्षरः लक्ष्मी
गणमंत्रोयंसर्वसंपत्प्रदापकः तथाच
तुर्थ्यंतमहागणपतयइति छह्वंयेत्स्वाहा
लक्ष्मीबीजंश्रीगणेशबीजंगंगणतद्या
तथा अनन्तपोमीमुनिः प्रोक्तोगायत्रीनि
वृच्छिता छेदालक्ष्मीगणेशमन्त्रदेव।
तासमुदाहृताः षडक्षरीयेयुक्तेनाद्येन।
द्वितीयेनवचतद्वानाषडंगानिविधेया।
निजातियुक्तेनमंत्रिणाहेमाभः पीत
वस्त्रः करतलकमलैः सन्दधच्चक्रपा

रेवोदन्ताभीसीचनासाचन्नकनकघटः
पद्मसंस्थस्त्रिनेत्रः वामांगाविष्टलक्ष्मा
विघृतकमलयाप्रोक्तसद्दक्षदोक्षापि
लिष्टः सौवर्णकान्त्यागणपइहमहाश्री
करोवः श्रियेत्तु दक्षिणोर्द्ध करमारभ्य
दक्षिणाधः करपर्यन्तमायुधध्यानंना
माधुणडादंड प्राक्प्रोक्तपूजयेत्तत्पीठ
तीव्रादिनवशक्तिके अष्टपात्राम्बुज
द्वेद्वे कर्णिकाकेसरोज्ज्वले चतुर्द्वारस
मायुक्तंचतुरस्त्रत्रयावृते मूलेनमूर्ति
संकल्प्यतस्यामावाह्यपूजयेत् प्रथ
मावृतिरंगैः स्याद्वक्रतुण्डादिभिः परा
अणिमामहिमावैवल्योघमागरिमात्त
था इशत्वंचवशित्वंचप्राकामंप्राप्ति
रेवच एताः समर्चयेत्सम्यकत्ततीया
वरणेक्रमात् ततस्तुमातरः पूज्यालो
केषास्तदनंतरं तदायुधानितद्देवभ
क्तियुक्तः समर्चयेदिति अथप्रयोगः तत्र

शि । प्रातरुत्थानादियागपीठन्यासान्तेमू
३५८ लेनप्राणायात्रयंकृत्वाशिरसि अंत
र्यामिनेऋषयेनमः मुखेनिवृञ्जायत्री
छंदसेनमः हृदयेश्रीलक्ष्मीगणेशाय
देवतायेनमः इतिविन्यस्य ॐश्रीगां हृ
दयायनमः ॐश्रींगींशिरसेस्वाहाः श्रूंगूं
शिखायेवषट्ः ॐश्रैंगैंकवचायहुं ॐश्रौं
गौंनेत्रायवौषट् ॐश्रः गः अस्त्रायफट्
इतिकरषडंगन्यासंविधायध्यानादिमा
नसपूजान्तेप्राक्कमवापीठमुद्धृत्यार्घ
स्थापनादिपुष्पोपचारान्तेप्रथमाष्ट
दलकेसरेषुप्राग्वत्षडंगानिसंपूज्य
दलाष्टकेषुएकाक्षरपूजोक्तानूवक्र
तुण्डादिकानसंपूज्यद्वितीयाष्टदलेषु
देषुव्यदलमारभ्य ॐमहिमासिद्ध्येन
मः ॐश्रीअणिमासिद्ध्येनमः ॐगरिमा
सिद्ध्येनमः ॐइरित्वासिद्ध्येनमः ॐवशि
त्वसिद्ध्येनमः ॐप्रकाम्यासिद्ध्येनमः ॐ

ॐश्रांश्रींसिद्ध्यैनमःइतिमन्त्राद्दक्षिणेनसंपू
ज्यदलाग्रेषुब्राह्म्यादिकाःप्राग्वत्संपूज्यच
तुरस्रवीथीद्वयेलोकपालांश्चतदायुधा
निचसंपूज्यधूपदीपादिकंसर्वंपूर्ववत्स
मर्पयेदितितथालक्ष्मीकंजपेन्मंत्रंद
क्षितोविजितेंद्रियःदशांशंजुहुयाद्बिल्व
समिधोमधुराप्लुताःतर्पणादिततःकु
र्यात्पूर्वोक्तविधिनाप्रिये एवंसिद्धमनु
र्मंत्रीसाधयेदिष्टमात्मनःहुनेद्बिल्वतुःसह
स्राणिश्रीफलैर्मधुराप्लुतैःमहालक्ष्मी
करोहोमःपुत्रमित्रकलत्रदःशुद्धतोये
नसंतर्प्यचत्वारिंशाद्दिनुःशतंचत्वारिंश
द्दिनान्मंत्रीवांछितांल्लभतेश्रियमिति
सारसंग्रहे बिंदुवामाक्ष्यग्नियुताम्मति
मायासुमध्यमा अक्षरःशक्तिगणपः
सर्वसिद्धिप्रदायकइति स्मृतिर्गकारः
अग्निरेफःवामाक्षिईकारःबिंदुरनुस्वा
रःएतैर्पीडितबीजंमामासुमध्यमामाया

बीजद्वयस्य मध्ये कुर्यात्त तथा भार्गवो
स्य मुनिश्छन्दो विराड्देवः समीरितः ।
शक्त्यादिर्गणपस्तत्र दैवदानववन्दितः
षड्दीर्घभाजा बीजेन षडङ्गानि प्रकल्पये
त्। गजेन्द्रवदनं साक्षाच्चलत्कर्णसुचाम
रं हेमवर्णं चतुर्बाहुपाशांकुशधरं विभु
म्। दन्तं दक्षिणे हस्ते बीजपूरं च वामहे पु
ष्करे मोदकं चैव धारयन्तमनुस्मरेत् । वा
मोर्द्ध्वकरमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तमा
युधध्यानं पूर्वोक्ते बीजपेत्पीठे तीव्रादि
नवशक्तिके अष्टपत्राम्बुजे देवं चतुरस्र
त्रयावृते प्रथमावृत्तिः प्रोक्ताद्वितीया
यामातृभिः स्मृता तृतीया लोकपालैः
स्याद्वज्राद्यैश्चतुर्थ्यपी अथ प्रयोगः तत्र
प्रागुक्तयोगपीठन्यासान्ते शिरसि ॐ भार्ग
वायऋषये नमः मुखे विराट्छन्दसे न
मः हृदये ॐ शक्तिगणपतये देवतायै न
मः इति विन्यस्य मूलांगीमित्यादि कर षडं

गंन्यासंविधायध्यानादिमानसपूजांते।
प्रोक्तं पूजाचक्रमुद्धृत्यार्घादिपूर्वोपचारा
न्केसरेषुषडंगानिदलेषुमातृश्चतुर
स्लोके शांस्तदायुधानिचप्राग्वत्सपूज्य
धूपदीपादिपूर्वकंसमापयेदिति तथा ल
क्षमेकंजपेन्मंत्रोहविष्याशीति। जेन्द्रि
य तदृशांशंप्रजुहुयादपूपैर्घृतसंप्लुतैः ए
वंसिद्धिमनुर्मंत्रीकाम्यकर्माणिसाधयेत्
अत्रापिकल्पेतदनुगुणंजयादिकंका
र्यमिति शुक्लपक्षेचतुर्थ्यांतुपूजयि
त्वाविनायकं अपूपैर्गुडसंमिश्रैः पक्वान्नै
श्चघृतप्लुतैः मरिचैर्जीरकैश्चैवसैंधवेन
विमिश्रितैः देवस्यसन्निधौमंत्रीजुहुया
त्रिसहस्रकं गधपघमपीवाणीमस्याहाद्य
वतिध्रुवेवं वशपषीमधुहोमेनराजानं
वशमानयेत् कन्यार्थोजुहुयाल्लाजैस्त
न्नामपुटमंत्रतः एकांकन्यामथोसम्य
ग्भोजयेल्लभतेवंधूंचेत्सूर्यग्रहेप्राप्ते प

शि॰ ३५० लन्तुकपिलाघृते कर्षमात्रं वचाचूर्णं मिश्रीकृत्याभिमंत्रयेत् पिबेतन्नियतो भूत्वा देवताध्यानतत्परः यावज्जीर्णं भवेत्तावन्नाश्नीयात्किमपि हसः स माहाज्जायते शीघ्रमपरो वा क्वचित्पिप्पा वं ध्यात्तुल्ला नदिवसे पूजयित्वा विनायकं निष्काष्टपादमानेन हरिद्रां सैंधवं वचां गोमूत्रकुंडवे पिष्टं सहस्रमभिमंत्रितं बध्यः कन्यामक्ष्य भोज्यैर्भोजयित्वा च ततः क्रमात् मुखे दक्षिणां दत्वा पिबेन्नरी तदौषधं ततः सा लभते पुत्रं सर्वलक्षसंयुतं प्राप्नुयांतसरूपं च बुद्धिमन्तं श्रियायुतमिति चंद्रसूर्यग्रहेत्या दिनेतदुक्तं भवति चंद्रग्रहे वाकर्षमात्रामिति श्लक्ष्णा वचाचूर्णं पलमात्रेण कपिलागो घृतेन मिश्रीकृत्य मूलमंत्रेण ग्रहणोत्तरसहस्रं वारमभिमंत्र्य ततस्तन्धा विभज्यैकं भागं देवता

ध्यानपूर्वकंतदानींपिबेत्तु ऊर्ध्वरितं भाग
षट्कं प्रत्यहमेकैकभागं प्रतिप्रातर्देवता
ध्यानपूर्वकं दिनषट्कं पिबेदेवं कृते प्रोक्त
सिद्धिर्भवति वध्वेत्यादिनैतदुक्तंभवति
निष्कमात्रं हरिद्रा निष्कार्द्धं सैंधवं निष्क
चतुर्थांशं वचाचूर्णं एतत्त्रयं श्लक्ष्णपेषि
तं कुडवमात्रेण गोमूत्रेण पिश्रीकृत्य प्रो
क्तसंख्यया भिमंत्र्य प्रोक्तविधिना पीतमु
क्तफलदं भावेति तथा सारसंग्रहे तारा-
द्यः पूर्वमंत्रो सौ चतुर्वर्णः प्रकीर्तितः इति
अस्मैपूर्वोक्तः शक्तिगणपतिमंत्रश्चतुर्व
र्णाद्यः स्यात्तदा चतुरर्णो मंत्रो भवति-
तथा ऋषिः शुक्रो निगदितश्छन्दो गाय
त्रमुच्यते देवता शक्तिगणपः सर्वसि-
द्धिकरः परः पूर्ववत्षडंगानि कुर्याद्देपि
कसत्तमः हेमाभं हेमवस्त्रं बृहडदरतनुं
बालबाहुं त्रिनेत्रं दोर्भिः पाशाक्षसूत्रे नि
जरदनसृणीमोदकं पुष्करेण बिभ्राणं

शि॰ हेमभूषंतरुणातरणिलक्षारुणशक्यासम
३५१ तंविघ्नेशंविश्ववंघंत्रिभुवनशरणंचिं
तयेश्रीगणेशंदक्षोर्द्धकरमारभ्यवामो
र्द्धकरपर्यन्तमायुधध्यानंतथा ततःपू
र्वोदितेपीठेदेवमावाह्यपूजयेत प्रथमा
वृत्तिरंगैःस्यात्द्वितीयाब्राह्म्यादिभिस्ततःतती
यामातृभिःप्रोक्तालोकपालैस्ततोवहि
तदायुधैःपंचमीस्यादेवंसंपूज्ययेत्क्रमा
त ऋषयोगः तत्रप्रान्वयोगपीठन्यासा
न्ते शिरसिर्द्धैशुक्रायऋषयेनमःमुखेऽ
र्द्धगायत्रीछन्दसेनमःहृदयेशक्तिगण
पतयेदेवतायैनमः इतिविन्यस्यग्रांग्री
मित्यादिनाकरषडंगन्यासंविधायध्या
नादिमानसपूजांतेप्रोक्तयक्षरमंत्रवत्पू
जाचक्रमद्धत्वापीठादिपुष्पोपचारांतंजप
मंत्रंसेनमःहृदयेशक्तिगणपतयेदेव
येनमःतदृशांशेसमाहितःजुहुयात्तु
घृतसंयुक्तैस्तिलैर्मंत्रविदुत्तमःतर्पणं

दिनत: कुर्यादेवं सिद्धो भवेन्मनु: कृत्वा वे।
षएवजयोन्नेय: काम्यकर्मनत: कुर्याद्देषि
को पत्नमानस: श्राज्यान्नेजुहुयान्निममन्त्र
वान्व न्सराद्भवेत् पापसान्तेनमहत्तीश्रिय
माप्नोतिमानवइति तथासारसंग्रहे खांतो
विंदुसमायुक्त: सकारोक्षिसमन्वित: लो
हित: पकार: रेफस्वरूपेन युक्त: पार्श्वे: पका
र: वन्हीरेफ: तयुक्त: साटनायस्वहृदयेहृद
न्त: नमोन्त: ऋषिर्गणकश्राख्यात: छंद:
प्रोक्तं विराडिति: देवतागदित: क्षिप्रप्रासा
दनविनायक इति दीर्घभाजास्वबीजेनकु
र्यादंगक्रियोमनो: पाशांकुशोकल्पलतां
विषाणं दधत्स्वशुण्डाहितबीजपूर: रक्त
स्त्रिनेत्रस्तरुणेन्दुमौलिहारोज्वलोहस्ति
मुखोवतान्न: वामोर्द्धकरमारभ्यवामाधः
करपर्यन्तमायुधध्यानं पूर्वोक्ते पूजयेत्पी
ठेनवशक्तिसमान्विते मूर्तिमूलेनसंकल्प
तस्यां विघ्नेश्वरं पजेत् प्रथमावृत्तिरम्वे

पि॰ १ स्याद्वितीयाचाष्टमिर्गणेः विघ्नो विनायका
३५२ ख्यान्याः शूरख्यो वीरसंज्ञकः वरदस्थ्य
भवक्त्रो न्यएकदन्ताह्वयेपरः लंबोदरो
ष्टमश्रोक्तो दन्ताग्रेमात्रपूजने बाह्येलोके
श्वराः पूज्यास्तदन्त्रा गणेत्तलो बहिरिती अ
थप्रयोगः प्रातरुत्थाना दियोगपीठ न्यासा
न्ते मूलेन प्राणायामं त्र्यंकृत्वा सिरसि ॐ
गणकाय ऋषयेनमः मुखे ॐ विराट्छन्द
सेनमः हृदये ॐ क्षिप्रप्रसादनायगणपते
देवतायेनमः इति विन्यस्य गांगीमित्यादि
नाकरषडंगान्यस विधाय ध्यानादिमान
सपूजान्ते वर्तुलाक्षरयुक्त चतुरस्त्रत्रयमष्टद
लकमलमचापीठं निर्माय पञ्चोपचारादि पुष्पो
पचारान्ते केसरेषु षडंगानि संपूज्याष्टदले
षु देवाग्रादि प्रादक्षिणेन ॐ विघ्नायनमः
ॐ विनायकायनमः ॐ शूरायनमः ॐ वीरा
यनमः ॐ वरदायनमः ॐ इभवक्त्रायनमः
ॐ एकदन्तायनमः ॐ लंबोदरायनमः ॐ

त्तिसंपूज्य दत्वाग्रेषु मात्स्वश्चतुरस्रे लोकपालां
स्तदस्त्राणि च संपूज्य प्राग्वद्ध्येयं समापयेत्
तथा लक्षमेकं जपेन्मंत्रं तद्दशांशत
स्त्रिस्वाद्वक्तौस्तिलैर्होमं कुर्यात्पूर्वोदिताष्टभिः
द्रव्यैर्वा तर्पणादीनि ततः पूर्ववदाचरेत् ए
वं सिद्धमनो मंत्री कुर्यात्कामानशेषतः कृत्वा
वेतच्चतुर्गुणमिति धारा घृतयुक्तेन हविषा
जुहुयात्सुधीः लक्ष्मीवान केवलाज्येन हो
मो लोकवशीकर घृताक्तान्नं प्रजुहुयाद्दन्न
वान्साधको भवेत् चत्वारिंशद्दिनं मंत्री नारि
केलं हुनेत्ततः सचर्मेलोहं पंकं च प्रत्यहं सा
कोत्तमः सर्वांछितार्थमप्येति नात्र कार्या
विचारणा सलाजकैः सक्तुभिश्चापूपुगैः
वांछितान्नपि होमो भवेदष्टभिश्चद्रव्यैस्त्रि
मधुरान्वितैः हुनेत्तस्य वशापेद्राजसत्तस्र
दाम अपि चतुश्चत्वारिंशद्दाघं चतुःशात
मत्तान्वितः शातः शातस्तु सलिलैर्विघ्नेप्रा
स्यचमस्तके तर्पयेत्श्रीसमृद्धिश्च भवेत

कृतन्यासः
कृतस्नानादिकः ^ तडागे कमलीवनं तन्मध्ये महापद्मं तत्रसूर्य मण्डलादवतीर्य
कर्णिकायामुपविष्टं गणपतिं ध्यात्वा षड्भिरभ्यर्च्य परमभक्त्या गणपते मूर्ध्नि
कर्पूरचंदन कस्तूरीकेसर मिश्रितैर्जलैः तर्पयेत् ओं क्षिप्रप्रसादनायनमः क्षिप्र
प्रसादनं तर्पयामि इति कांप्रत्यञ्जलि प्रयोज्यम् प्रधानतर्पणानि
आवरणदेवता अपितर्पयेः

शि०। स्पनश्चंशाय: पूर्वोदितं गणेशानं मायान्तेरविबि
३५३ तः सोपानेनाब्जसंस्थं तं चिंतयित्वानुतर्पयेत्
पूर्वमंत्रप्रयोगांश्च कुर्यात्तत्रापि साधकः।
ति पूर्वमंत्रोक्तान् एकाक्षरप्रोक्तान् तथामं
रसंग्रहे बिन्दुघोष्यायुतः शार्ङ्गो नारायणेन
मसायुतः चतुर्वर्णो मनुः प्रोक्तो हेरम्बस्य
महात्मनः शार्ङ्गो गकारः बिन्दुरनुस्वारः अ
घीषा: षष्ठ: स्वरः तान्यायुक्तः नारायणः प्रण
वाद्य: नमसायुतः नमोन्त: तथा मुनिर्गण
कश्चा स्यात् गायत्री छंदईरिति पंचवक्त्रो
यहेरम्बो भावनीयः पाशाधरमुकटो देवता
सिंहवाहनः षट्दीर्घयुक्तबीजेन षडंगावि
धिरीरितः मुक्ताविद्युत्पयोदाम तथुमणति
मैः पंचभिन्नगवक्त्रैर्हेरम्बो भावनीयः पा
शाधरमुकुटोदस्त्रसिंहाधिरूढः हस्तैर्बिभ्र
त्रिशूलं नांकुशाकंजपवटीमुद्गरान्मुंकपा
लं टंकामोदकस्याः उद्दन्त सदभयं दामघौ
घदीप्तिः श्रसत्पदासिवाम पार्वे रामयेन्नतु

पुन: शिर: कपालं
न
पद्मस्रु:
दानं वर:

कं

परिमोदककरदौतदुपरि पर्शुकपालेतदुपरि
अक्षमालामुद्गरौतदुपरि अंकुशत्रिशूले
तथा पूर्वोक्तएवपीठेतुपजेद्धेरम्बमन्वहं
पद्ममष्टदलंकृत्वाचतुरस्रत्रयावृतं चतुर्द्वा
रसमायुक्तंतत्रादावासनंयजेत् धुवान्तेङें
ह्यंप्रोक्तामहासिंहेचङे पुतंगांवहेरम्बश
ब्दःस्यादासनायनमोन्ततः आसनारव्योम
नुःप्रोक्तोदत्वानेनासनंविभोःध्रुवंयुक्तेन
वीजेनकुर्यान्मूर्त्तिप्रकल्पनं तस्यामावाह्य
विघ्नेशंयजेद्दावरणान्वितं आदावंगानिसं
पूज्यलोकपालान्यजेद्बुधः तेषामस्त्राणित
द्वाह्येहेरम्बार्चासमीरितेति अथप्रयोगः
तत्रप्राग्वद्योगपीठन्यासान्ते शिरसिऊँगण
कायेनमः मुखेऊँगायत्रीछन्दसेनमः हृद
येश्रींहेरंवायदेवतायेनमः इतिविन्यस्य
गांगीमित्यादिनाकरषडंगन्यासंविधायध्या
नादिमानसपूजांतेप्रोक्तमष्टदलकमलं
कृत्वार्घादियोगपीठनवशक्तिपूजान्तेन ८

शि॰ १ ॐ महासिंहकायहेरंबासनाय नमः इत्या

३५४ सनं संपूज्य तं गणपतिमूर्तिं कल्पयामि इ

ति तत्र मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि पुष्पोपचा

रान्तं केसरेषु षडंगानि संपूज्य लोकेशा

श्चादि प्राग्वत्समापयेदिति तथा लक्षत्रयं

जपित्वान्ते तिलैर्हुत्वा दशांशतः मधुरत्र

यसंयुक्तैस्तर्पणादि समाचरेत् एवं सिद्धम

नुर्मंत्री प्रयोगानाचरेत्ततः अत्रायमेव क

लियुगे जपः चतुर्दश्यष्टमीषष्ठीषु केकं

तु हुत्वा अपूपैः कृसरैर्मंत्री मोदकैश्चाष्ट

सिद्धये पूर्वोक्ते तु हुयाद्द्रव्यैः पर्वापि च मंत्र

वित् यद्यदिच्छति तत्तत्सर्वं साधकस्तेन सा

धयेत् अथ यंत्रं प्रवक्ष्यामि हेरंबस्य गणा

धिपतेः भूर्जपत्रे लिखेत्तु ऊर्जमदद्युमणेर्म

ध्ये बीजायुसाध्यं किंजल्केषु च गमंत्रान्व

सुदलविवरे सप्तधा संविभज्य मालाणं

पापार्हपत्रे विलिखितषडा पिप्रान्तगाने

वर्णान्यथा त्वाचावीतं सकारावृतमपि तु

स्तुश्वेतसूत्रावक्तं स्यात् लोहैः संवेष्ट्यपंत्रं त्रि
भिरपिविधृतंवाहुनाभीष्टदंस्यातइति अ
यमर्थः भूर्जपत्रेगजमदसहितंकुंकुमेना
ष्टदलपद्मविलिख्यतन्मध्येहेरम्बबीजं
विलिख्यतस्यविन्दुस्थाने अमुकस्यउका
रस्थाने अमुकंमध्येवश्यं कुरुकुरुइत्या
दिस्वेष्टंकर्मपदंपदंविलिखेदित्येवंसा
धकस्याघ्यकर्मणिएपालिखतत्केसरेषुष
ड्डंगमंत्रानुयथास्थानमालिख्याष्टसुप
त्रेषुपूर्वादिप्रादक्षिण्येनह्रींक्रोंग्लौंगंनमः
मः द्वितीयदलेविघ्नाधिपायसः तृतीयद
लेवार्थसिद्धिदायसः चतुर्थदलेवर्वंउः स्व
प्रपूमनापंचमेयएह्येहिभगवषष्टदले
सर्वान्वादयत्तंभसप्तमेदलेपहींगंगात्र
ष्टमेदलेनमः स्वाहाक्रोंन्हींइतिविलिख्य
पश्चाद्बहिर्वृत्तत्रयंकृत्वावीथीद्वयंनिष्पा
द्यतत्रप्रथमवीथ्यांस्वाग्रमारभ्यप्रादक्षि
ण्येननिरंतरंशक्तिबीजैएवेष्ट्यद्वितीय

वीर्य्यां तथैव सविन्दुकसरेण वेष्टय गुटिकां कृत्वा चैतत्सूत्रेण संवेष्टय पुनः स्वर्णरजतताम्रैरग्निसंबंधमकुर्वन्नावेष्ट्य यथाविधि धृतमुक्तफलदं भवतीति अत्रयंत्रलिखितमालामंत्रस्य पूजाजपादिकं सर्वं हरेष्यमत्र व न्कार्यम् अमितं छंदः इति शेषतथा सारसंग्रहे प्रणवः पत्नी च वामबाहो श्च मूलकं स्वरहीनस्तवर्णादिर्भुवेहः देतु वर्णकः सुब्रह्मण्यमनुः प्रोक्तो भजतां सर्वकामदः इति पत्नी यो वकारः वामबाहुमूलं चकारः तवर्गादिस्तकारः सतकारः स्वरहीनः भवोस्वरूपं हृन्नमः धातुवर्णः सप्ताक्षरश्चारक्षान्तिकं ले त्वन्तस्थो वकारः श्चेकः प्रयोगसारे तु प्रशान्तः प्रणवाद्यन्तः शक्तिपूर्वं जपेत्सुधीरिति अयमर्थः प्रणवाद्यंतश्चेदयं मंत्रः तदाष्टवर्णको भवति प्रतवादौ शक्तिबीजं चेद्दीयते तदा न्याय मष्टाक्षरो भवति एवं त्रिविधोयं मंतव्यः

तथाः ऋषिरग्निः समाख्यातो गायत्री छंद
उच्यते सुब्रह्मण्योस्य मंत्रस्य देवता परिकी
र्तिता दीर्घभाजाग्निबीजेन षडंगानि समा
चरेत् पायाद्घोरुण विग्रहः शशिमुखः सम्य
ग्दधानो भुजैः पद्मं भाति हरं पुरुषं करीश
क्तिं मुशुण्डीं गदां रक्तालेपनवस्त्रदामरुचि
रो नानाविभूषान्वितः सुब्रह्मण्यगणाधिपः शु
भकरो भक्तापविध्वंसकः दक्षाघघः करयो
राद्येतदाधृद्धयो रम्ये इत्यादि पुष्पध्यानं वन्हौ
ते पूजिते पीठे पूर्वोक्ते पूजयेद्विभुं उक्तोपचार
सहितं विधिना भक्तवत्सलं वन्ह्यंते इत्यने
नसत्वादिपूजानिषेधः प्रतीयते अन्यथा।
क्ति वैयर्थ्यापत्तेः अंगान्यादौ समभ्यर्च्य केस
रेषु यथापुरा पूर्वादिदलमध्ये तु पूजयेद्दक्षा
विमान्क्रमात् स्यातां जयन्तानि वेशो ह्नुति
का पुत्रस्तथा स्वाभूतपतिसेनान्यो गुहाख्या
हेमशूलकः विशालाक्षश्च संप्रोक्ताः शूल
शक्तिकरा इमे दलाग्रेषु च पूर्वादि पूजेद

पि॰। ३५९

तानन्तरं देवसेनापतिंशक्तिं विघ्नं कु
कुटमेवच मेधांमपूरं वृज्जंचंद्विषंलोकं
श्वरानंतः वज्रादीनिततोवाह्येदेवमित्यं
प्रपूजयेत्‌इति अथप्रयोगाः तत्रप्रातःरूपा
नादियोगपीठन्यासान्तेशिरसि ॐअग्नये
ऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदिसु
ब्रह्मण्यायदेवतायेनमः इतिविन्यस्यरां
रीमित्यादीनाकरषडंगन्यासंविधायध्या
नादिमानसपूजांतेप्रागुक्तमर्चापीठमुद्ध
त्यार्घादिपुष्पोपचारान्तेपावकत्केसरेषुषडं
गानिसंपूज्याष्टदलेषुदेवाग्रमारभ्य ॐजय
न्तायनमः ॐअग्निवैश्यायनमः ॐकृति
कापुत्रायनमः ॐभूतपतयेनमः ॐसेनान्ये
नमः ॐगुहायनमः ॐहेमचूलायनमः
ॐविशालाक्षायनमः ततोष्टदलेषुदेवा
ग्रमारभ्य ॐदेवसेनापतयेनमः ॐपा
वकयेनमः ॐविघ्नायनमः ॐकुक्कुटायन
मः ॐमेधायनमः ॐमपूरायनमः ॐगु

वज्रायनमः श्रीद्वैपायनमः इतिसंपूज्य। लोके प्राचीदिसर्वप्राग्वत्तमापयेत्। त पालक्षमेकंजपेन्मंत्रंसर्विधावापयोधमा ज्यप्लुतंजुहुयामंत्रीतर्पयेद्विजपुंगवान्। एवं सिद्धमनोमंत्रीकुर्याल्काम्यप्रयोजनान्। अ यंजपःकृतयुगपरःकलौवेलचतुर्गुणमिति षष्ठीदिनेसुमधुरैर्भक्ष्यभोज्यैःप्रतोषयेत्। दे वदेवधियासम्यगर्चयेद्ब्रह्मचारिणः। सुब्रह्म ण्यमनोःसम्यगुपास्तियेप्रकुर्वते। लक्ष्मीमा युश्चतेजश्चपुत्रपौत्रान्यशाप्यनुत्तमान्। ऐहिका मुष्मिकाल्लोभांल्लभन्तेनात्रसंशय। सुन्दरा चार्यशिष्येणश्रीनिवासेनधीमता। चन्द्रिका यांप्रणीतायांप्रकाशःषोडशोगतः। इतिश्री सुन्दराचार्यचरणारविन्दद्वन्द्वान्तेवासिना श्रीश्रीनिवासमहेनविरचितायांश्रीशिवा र्चनचन्द्रिकायांषोडशप्रकाशः। सारसंग्र हे। अथप्रवक्ष्येमनुवर्यमेनंमहागणेशः। स्यमासतोत्रात्तपास्यसंमूढधियोपिसिद्धे

प्राप्तुः सुरैरप्यभिवांछितानां सिद्धिर्विसंघै
र्विविधैरुपास्यं सुरासुरैः किन्नरयक्षनागै
र्गंधर्वसिद्धव्रजचारणौघैः सेवितं वापि ग
णैः समस्तैः नारीनराणां वशकारकं तद्
पालसंघातवशप्रशस्तं तत्सुंदरीवश्यक
रं ह्यमात्यभृत्यौघवश्यप्रदं मानुषे लोके व्या
घद्विपव्यालसमूहचौरवेतालभूतादिक
दुष्टजंतून् वशे विधातुं प्रथितं पृथिव्यां
लोकौघजंतुव्रजमोहकं चाविद्विषवाणी
गतिरोधकं च तथा जनाकृष्टिकरं प्रसि
द्धं पुष्टिप्रदं भक्तजनस्य नित्यं उच्चाटक
र्मण्यपि शस्तमाद्यं लोके तथा मारणकर्म
यातं कृशानुसंस्तंभनकारकं चाविद्विषवा
णीगतिरोधकं च कृपाणधाराशरसंच
यानां संस्तंभकं विपुद्व्यसनतीनां संस्तंक
मेवातसमूहवृष्टेः शुक्रादिसंस्तंभकरं
परं च पाताललोके षुगतिप्रदं च रसाय
नाद्यं जनसिद्धिदं च सुपादुकापारदबंध॰

सिद्धिखड्गादिसिद्धिप्रदम्मुत्तमंच सुपक्षिणा
साधनप्रान्कमुख्यैः सम्यग्जनावेशकरंस्म।
सिद्धिं वेदादिपद्मनिलया भुवनेश्वरी स
कामागणायमंत्रवरानिहोक्तान् कान्ता
न्तताद्यपतयेवरनीरवन्हीनुनुल्कादस
र्वजनमर्कशिवोवशेव प्रोक्तानयेतिद
हनस्यवधूंसमुल्कासंकीर्त्तितोमनुरयं
मनुयुगमवर्णः भक्तोघोविक्षिप्तमनारथ
कल्पशाखीभूतिप्रदंचपत्तत्तोवरसाध
कानामिति वेदादिः प्रणवः पद्मनिलया
श्रीवीजंभुवनेशीत्तद्वीजंसासकामाका
मवीजसहिताभुवनेश्रीवीजानन्तरंका
मवीजमित्यर्थः क्षमाभूवीजंग्लौंगतिग
णपमंत्रत्रः गंकान्तोगन्तोगन्तः तादिर्णा
कारः परयेस्वरूपं नीरंवकारः वन्हीरे
फः दस्वरूपं सर्वजनस्वरूपं अर्कोम
कारः शिवएकारः तेनमेवसंस्वरूपंः
आनयस्वरूपं अत्रसंधिर्लोपः दहन

स्यवधूः स्वाहाः मनुयुगमवर्णाः अष्टाविंश
त्यक्षरैः तथा ऋ॰ षिः समुक्तो गणको निवृ
च्छन्दोऽस्य गायत्रमुदीरितं हि महागणे
शो दैवतोऽस्य देवः सुरावृतैः सुरैः सेविपाद
पद्मः गं बीजं ह्रीं शक्तिरिति प्रपन्नपादा
श्चार्याः तारादिषट्‌बीज समन्वितैन षट्
दीर्घभाजा निजबीजकेन कुर्यात्षडं।
गानि मनोर्यथावत्स्वजानि युक्तान्यथ
मंत्रविन्नः सद्व्यात्प्रान्तश्रुतिनेत्रनासा
हृन्नाभ्यधोः पदद्वयसाधिदेशो अनाहते
षोमणिपूरके चाधिष्ठान आधारपदे
णुवर्णान् विन्यस्य शीर्षेन नहृत्सु गुह्य
पद्भ्यां सुबीजानि परिन्यसेत ततो वपुष्ये
षत्सु मंत्रवर्णैः संव्यापयेत्स्वसकलेश
रीरे ध्यायेद्गणेशं निजहृत्सरोजे।ऐक्ष
वे जलधौ द्वीपे नवरत्नमये शुभे तत्रत
रंगत्सततोऽप्य द्वैतशान्ततल्लमले तत्र
तोयकणसंपुक्तगंधवाहनिषेविते क

ल्पपादपसंशोभिभूभागसमलंकृते नाना
कुसुमसंकीर्णे नानापक्षिविराजिते अ
नेकफलसंकीर्णे सेविते चाप्सरोगणैः गंध
र्वालापपोघोत्तचंद्रज्योत्स्नासमाकुले वि
लसत्पद्मरागौघकुट्टिमारुणभूतले कल्प
पादपपुष्पस्थषट्पदस्वनमंजुले पारिजात
कल्पतरुं तस्य मध्ये विचिंतयेत् युगपद
तुषट्केन सेवितं पुष्पसेवितं नवनतमयं
तस्याधस्तात्सिंहासनं स्मरेत् तन्मध्ये लि
पिपंचषडारं तस्य मध्यतः कर्णिकायां त्रि
कोणं च संस्थं च महागणं नानारत्नविभूषा
ढ्यमेकदन्तं गजाननं वक्राब्जं त्रिशिखं गु
णेक्षुजधनूरक्तोत्पलं सऊदाबीह्यग्रान्वि
तबीजपूररदनांकुशं करैर्बिभ्रतं पद्मो
त्पलकरयानिजप्रमदयाश्लिष्टं जपास
न्निभं सार्द्धेन्दुप्रभं जमहागणपतिं नत्रत्र
योल्लासितं पुष्करोद्धृतरत्नौघमयकुंभमु
खस्त्रुतान् मणिमुक्ताप्रवालादीन्वर्षंतं

शि।
३५९

धारयामुहुः सर्वतः साधकस्याग्रे स्वदानज
लतोलुपाच मद्दादालीकर्णतादैर्वारय
न्तंमुहुर्मुहुः श्रमरासुरसंसेव्यं सङ्कलमुकु
टोज्वलं डुण्डुदरंगजमुखनानाभरणभूषि
तं इति ध्यात्वागणपतिंयजेत्सर्वोपचार
कैः ॐ ह्रीं वामदक्षपोश्चक्रवाङ्गं तदधः शूल।
पाशौ तदधो धनुरुत्पले तदधो गदाव्रीह्य।
ग्रे तदधो वीजपूरश्वरदन्तौ शुण्डाग्ररत्नकुंभः
इत्यायुधध्यानं अपरंतु वामोर्ध्वादिक्रमे।
णदक्षाद्यंतं वक्ष्यन्ति तदुक्तं प्रयोगसारे च
क्रमषसरशालकार्मुकगदासद्वीजपूरद्विज
व्रीवीह्यग्रोत्पलपाशपंकजकरं शुण्डा
ग्रजाग्रद्घटमिति प्राशस्त्रिशूलः रशाल
कार्मुकइक्षुकार्मुकः द्विजोदन्तः गणेश
परामर्शिन्यां तु दक्षाधः करमाभ्य वामा
धः करावधि गदापुष्पनाङ्गकल्हारविषा
णांदक्षिणेः करैः शाल्यग्रपाशचक्रेक्षुचा
पसद्वीजपूरकान वामेदधानमित्युक्तम

ऽयथागुरूपदेशंकार्यमितितथाधर्मादि
त्रूपेपूर्वोक्ततीव्रादिनवशक्तिकेपीठेविघ्ने
शमभ्यर्च्यसम्यक्सर्वोपचारकैःविकोण
मध्यबिल्वाधोविष्णुंलक्ष्म्याचितंयजेत् प
द्मद्वयकरापद्माशंखचक्रधरोहरिःदक्षको
णवटाधस्ताद्गौरीगौरीपतिंयजेत् पाशांकु
शधरागौरीटंकशूलधरोहरःपश्चस्यापिप्प
लाधस्ताद्रतिकामौसमर्चयेत् उत्पलद्व
द्वकोदंडपुष्पेषुसमलंकृतौ उत्तरेधःप्रिय
गोस्तुमहीकोलौयजेत्ततःसस्यशालापुष्प
कव्रीह्यग्रकगदाचक्रालंकृतभुजे दे
वास्याग्रेयजेल्लक्ष्म्यासहितंगणनायकंष
ट्कोणेषुयजेत्पश्चादामोदादींश्चषट्क्रमा
त् आमोदंसिद्धिसहितमग्रकोणेयजेत्ततः
समृद्ध्यायुतमभ्यर्चेत्प्रमोदंवह्निकोणतः
सुमुखंकान्तिसंयुक्तमीशकोणेसमर्चये
त् दुर्मुखंमदनावत्यायजेद्वरुणकोणके
विघ्नंमदद्रवायुक्तंकोणेनैशाचरेयजेत्बा

शि॰ ३६०

360

पवेविघ्नकर्त्तारंद्राविणासहितंयजेत्पा
शांकुशधराविघ्नाःशाकपञ्चाभपल्लवाःर
क्ताम्बरालेपभूषणामदविह्वलाःतस्यस
व्येशंखनिधिंवसुधारान्वितंयजेत् अप
सव्येविघ्नकर्त्तारंपद्मनिधिंवसुमत्यासहा
र्चयेत् तस्यमहागणेशस्यतत्त्रायोमुक्ति
काभीन्योमावर्णाक्राभस्तुधरयावर्षेत्सौ
धनसंपत्तिंलोकानांस्वेच्छयासदाकेसरे
ष्वंगपूजास्यात् ब्राह्म्याद्याःपत्रमध्यगाःच
तुरस्रेलोकपालांस्तदस्त्राणिचपूर्ववत्
षडावरणसंयुक्तमित्थंदेवंसमर्चयेत्इ
ति अथप्रयोगःतत्रप्रातरुत्थायनाडीयोग
पीठन्यासान्तेमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयं
कृत्वाशिरसिजेगणकायऋषयेनमःमु
खेनिवृद्गायत्रीछंदसेनमःहृदयेॐश्रीम
हागणपतयेदेवतायेनमःगुह्येगैंबीजा
यनमःपादयोःॐह्रींशक्तयेनमःइतिवि
न्यासःममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः

इतिकृतांजलिरुक्त्वा ॐगां हृदयायनमः ॐश्री

गींशिरसेस्वाहा ॐह्रीं गूंशिखायैवषट् ॐश्री

गैंकवचायहुं ॐक्लींनेत्रायवौषट् ॐगंगः

अस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रानेगुष्ठादितला॥

न्तंकरयोर्विन्यस्यहृदयादिषडंगेष्वपिन्य

स्य ततोब्रह्मरंध्रेगंनमः दक्षबाहुमूलेरं

नमःमणिबंधेवंनमःअंगुलिमूलेशंनमः

अंगुल्यग्रेमांनमःमणिपूरकेयंनमःस्वा॥

धिष्ठानेघांनमःमूलाधारेहांनमःशिरसि

ॐनमःमुखेश्रींनमःहृदीह्रींनमःगुह्येक्लीं

नमःपादयोग्लौंनमःहृदयेगंनमःइतिवि

न्यस्यगणपतयइत्यादिद्वाविंशतिवर्णान्मू

र्द्धादिपादांतंव्यापकंविन्यस्यध्यानादिमान

सपूजांतेप्रागुक्तमातृकापद्मंचतुर्द्वारयुक्तं

चतुरस्रंत्रयवेष्टितंकृत्वातत्कर्णिकायां

षट्कोणंतदंतस्त्रिकोणंचकुर्यादितिपूजा

दितिपूजाचक्रमुद्धृत्यार्घस्थापनादिपुष्पो

पचारान्तंप्रोक्तविधिनाविधायत्रिकोण

द्वहिर्देवस्याग्रेऽॐश्रीं लक्ष्मीनाराभ्यां नमः दे
वस्य दक्षिणेॐ ह्रीं गौरीहराभ्यां नमः देवस्य
पृष्ठे श्रीं क्लीं रतिकामाभ्यां नमः देवस्य वा
मे श्रीं ग्लौं महीवराहाभ्यां नमः तत्र त्रिको
णान्तर्देवस्याग्रे श्रीं गं लक्ष्मीगणनायका
भ्यां नमः इति प्रोक्तं मिथुनानि तत्र वक्षाध
स्तत् ध्यानोक्तरूपाणि सम्यग्ध्यात्वा गंधपु
ष्पादिभिः संपूज्य ततः षट्कोणेषु देवाग्रमार
भ्य ॐ गं श्रीं आमोद सिद्धिभ्यां नमः श्रीं गं प्रमोद
समृद्धिभ्यां नमः तत्र त्रिकोणान्तर्देवस्या
ग्रे श्रीं गं लक्ष्मीगणनायकाभ्यां नमः एवं
सुमुखकान्तिभ्यां नमः दुर्मुखमदनावती
भ्यां नमः विघ्नमदद्रवाभ्यां नमः विघ्नक
र्तृद्राभ्यां विणीभ्यां नमः इति संपूज्य षट्को
णाद्बहिर्देवस्य दक्षिणे शं शंखनिधिव
सुधाराभ्यां नमः वामे पद्मनिधिवसुम
तीभ्यां नमः इति संपूज्याष्टदलेषु प्राग्व
त्षडंगानि दलेषु ब्राह्म्याद्याः चतुरस्रे लो

कपालांस्तदायुधानिचसंपूज्यधूपादिभि

र्बलिसमापयेदिति तथा एकादशायुतंज

प्त्वासहस्रान्तरमादरात् दशांशंजुहुयादश्व

त्थैरेकाक्षरोदिति तपीपिवादशांशेन

वाभिषिक्तोगुनाततः ब्राह्मणांस्तोषयेत्स

म्यक्षक्षैभूरिदक्षिणाम् दत्वाप्रणम्य

विसर्जेदेवंसिद्धोभवेन्मनुः ततःप्रणम्य

विधिवद्गुरुंसंतोष्यवित्ततः काम्यकर्माणि

कुर्यात्तुसिद्धयेस्युर्नचान्यथेति अयंपुरश्च

रणजपःकृतयुगपरःकलौचतुर्गुणं

इतितथा वक्ष्येप्रयोगानधुनासमासान्म

हागणेशाणुवरस्यसर्वान् रक्तप्रसूनैर्गण

पंसमर्च्यजपेन्मनुंचायुतसहस्रमंते दशां

शतोलोहितवाजिवैरिपुष्पैहुनेत्स्वादुत्रय

रिप्लुतैश्च वाजिवैरीकरवीरः स्वादुत्रिमधु

नितानिलुहघृतशर्कराः घृतमधुदुग्धा

निवा राजावशीतिष्ठतितिमंत्रिणोस्यबा

लात्प्रभृत्यादिक सेन्यपुरः बहुदुसूत्रेस्त्रि

शि ।
३६२

मधुप्लुतैस्त्वहुत्वा द्विजातीन्वशयेद्वशप
न । तैश्चात्र मंत्रिप्रवरस्य नित्यमुत्कोहि कु
र्वन्ति नशायोत्र ब्रह्मद्रुः पलाशः समिद्धु
नेन्मंत्रिवारोहितावजितेन्द्रियः संस्तदन
न्यचेताः चराचरेस्मिन्जगतिप्रसिद्धां की
र्त्तिंव्यशालांलभतेमनुस्सः मंत्रीहुनेद्राज्य
परिप्लुतैर्योधान्यांविपुलंलभेत । मधुप्लुतै
र्लोहितपंकजैर्योहुनेद्यास्येनरकंसहस्रं
पृथ्वीपतिंतत्प्रमदाश्चनित्यंवशीकरोत्ये
वतदात्मजांश्च । हयारिवृक्षोत्थसमिद्भिर
ष्टाधिकंसहस्रंजुहुयान्मनुस्सः वर्षोपवर्षं
श्रेष्ठाधिकंमंत्रिवरःसहस्रंजप्त्वादशांशेन
हुनेन्मनुस्सः विशुद्धयाराजिकयाचलोण
स्त्विद्रस्य संशोधकरे गृहीत्वा साजयेत्तिसो
प्रदीपिकाः योषांनिजेष्टांत्वनुताडुयेत्सा
कं दर्पतीक्ष्णेषुनिपीडितांगी स्वजीवितं
यावदमुष्यवश्या भवेद्वश्या । किंत्वकिं ।
करोत शिवालयेलक्षमितंमनुयाजपे

दशांशेन हुनेच मंत्री पयोंधसामाधुमधु
प्लुतेन सोर्ध्यानवर्षंपविविधां लभेत पयो'
धसापायसेने जातिप्रसूनैर्विधिवत्तथा
ह्याधिकं सहस्रं जुहुयान्मनुस्सः मेधापुत्तो
वेदसदर्थवेत्ता भवेदघासा बर्हिरावर्षंपे
दूर्वांत्रिकैर्यो जुहुयान्मनुं सोपुत्तवर्षं तेन भ
वेद्वर्षा मत्युंजयः सर्वगदान्विजित्यलो
के स धीमानिह दीर्घजीवी समाहितो मं।
त्रिवरोपुत्तं यो जुहुनेद्विधानेन सुपीतपुष्पैः
संत्तमयेद्वेरिनृपस्य सेनां समत्यनागाश्व
रथामवर्षं लोहादिकैः संघटितानि यानि
द्विव्यानि शास्त्राणि प्रितानि तेषां धाराधु'
वंत्तेभंयपतीह शात्रोवीचांच सत्तेमनमंत्र
कुर्यात् विभीतकं ऽत्यसमिद्भिरत्रापुत्तत्र
यंयो जुहुयाद्विधिज्ञः उच्चाटयेदाशु च वैरि
संघान्स्वस्थानतो मंद्रसन्निभाश्व ग्रामंपु
रंवा [illegible] न रं च देशं ध्याप स्वयं
यं जुहुयात् क्रमेण तत्तं सदोच्चाटयतीह

मंत्रीकथ्याचकासंप्रतिमानवानां मंत्रील
यामार्गसमिद्धिरष्टाधिकंसहस्रंजुहुयाद्वि
धानात्तु रण्डाःस्वजीवावधितस्यवश्याश्च
र्थप्रदाःकामदुघाश्चभवंति आनीयनिम्ब
कृदलानितेषुस्वसाध्यनामानिविलिख्य
मंत्री रक्तैश्चसम्यक्महिषाश्वजातैर्ङ्कने
ल्कैर्हुत्वेहयुतैरहस्रैःविंशत्सहस्रंभवती
हुतेनमर्त्योहिविद्विष्टतरःसदैवसमु
केनद्वेषयेत्तिसाध्यनामानिरहुत्रिपद
छेदःमर्त्यास्थिसंभूतमथाहिकीलमष्टां
गुलंपाशबशिरोरुहैस्तैःसंवेष्ट्यसम्यग्वपु
पुकसहस्रसंजप्तमेवंकुलिकोदयेचश्म
ञाग्रेर्हृद्धरिखनेयथावत्सम्माहतोसौमृति
मेतिमर्त्यःवसुपुकसहस्रंप्रक्षेप्तरसह
स्रं कुलिकोदयोज्योतिःशास्त्रादवगंतव्यं
मंत्रीबिलद्वारसमीपवर्तीजपेन्मनुंलक्ष
क्षमितंयथावत् तस्यायतस्त्वाभिपत
न्तिनागकन्याबिलजाःखलुसत्वही

नाः दिव्यानि सिद्धानि रसायनानि नानाप्र
काराश्च मणीन्प्रसिद्धान् दृष्टान्यनर्घाण
बहूनि सर्वास्ताः संप्रपद्धे तानि न चान्यथा
त्र जयेद्भिरे मूर्ध्नि लक्ष्म एकं दृष्टवान्ः श्वे
कमनानि सान्ते लमेद्धुवं तस्य रूपाण
सिद्धिः सुरासुरैरप्यभिवाञ्छितायाः लज्जा
लुकासद्घनसारनंधावर्ती निशुल्कानि
गिरिकर्णिकांच अधःप्रसूनाम थमेल
यित्वा सेपिष्यजप्ना न्यपुलद्ध्येन एभिः
शुभैरंजितलोचनो यो मर्त्यो निधानानि
सपश्यहीतीह लजालुकाप्रसिद्धातस्य
लक्षणं तु स्पर्शसंकोचत्वं घनसारः
कर्पूरः शुल्का गिरिकर्णिका श्वेतापरा
जिता अधःप्रसूना शंखपुष्पी अधोमु
खपुष्पवती भवेद्गुणो घ्राणे घ्रानादृष्टसप्त
श्रीखण्डसे पाल्कि लदुःखनाघ्राः घ्रानाद्दि
जप्नत्पद्दोत्तरघ्रात जप्नमित्यर्थः एवं सर्व
चालूतासविस्फेलकभूतकृत्याप्रोतोभ्र

शि०। यानुघोरतरान्ज्वरांश्च मनोरथाष्टाघस
३६८ हस्त्रजाद्यद्विनाप्राप्येपेन्मंत्रिवरल्लवर्पं
विष्ठद्धंयंस्थाय रजंगमंचज्वरान धाष्टा।
विहशल्तनरोगान् सुदारुणान्तोगद्धिणि
चरोगान्वानप्रभूतान्कफपित्तजानानूग
लगहादीनपिरोगसंघान्शाताष्टजापेन
विनासपेत लक्षैकजापेनमनोरथास्य
सिद्धिर्भवेदस्पाहिपाडकाया:मंत्रीततोग
च्छेतिहूरवल्मशतत्रयंयोजनसंख्यकानां
गुप्तप्रदेशोविजनेमनोज्ञेविलेपितेगोम
यतोविशुद्धेस्नातःशुचिर्मंत्रिवरोजिता
त्माकुंभुंनवंचार्चितचंदनाईःसंस्थाप्यनी
रेणसुगंधिनातंपूरयेत्तत्रशरावमेकंकुं
भोपरिस्थाल्कपिलाज्यपूर्णंविन्यसंज्वा
ल्यचदीपमेक प्रपूजद्देयंचन्दनपुष्पधू
पैःकुमारिकांवाथ्यकुमारकंवा श्राानी
पसंस्थप्पजपेद्धिमंचमनुंत धाष्टाघश
तेमनुस्तःभूतमविष्यंकिलवतीमानशु

माघुमंसाकयपेदवश्यंमहागणेशंगदि
तस्वरूपंध्यात्वाजपेत्त्रिशुमंत्रिवर्षः स्व
प्नेगणेशः कपयत्नवश्यंशुमाघुमंनात्रवि
चारणीयंचन्द्रग्रहेवाथपरविग्रहेवामंत्रं
जपेत्साधुजन्नाशयस्थाग्राक्रस्थिरसात्रभ
वेत्सुसिद्धाधानादिकानांपशुयोषितांच।
न्यग्रोधमूलेवाविश्यमंत्रीमंत्रंजपेल्लक्षमि।
मंविधानात् सापक्षिणीलस्यभवेत्सुसिद्ध
स्याःपोक्षिकोहिंचददातिनित्यं ३ पौष्यरात्रौ
विधिवद्धवांसमानीययत्नात्स्वपत्नोनिता
न्तेस्नात्वार्चयेत्त्रमहागणेशंस्यक्षायुतं
नीवृजपेचमंत्रं ह त्वातिसूक्ष्मंकिलचूर्णं
मस्याः कर्षोन्मितंतत्कपिलाज्ययुक्तं संप्रा
शयेत्प्रातरतावशुद्धः कविर्भवेत्पेवाहिमू
प्ररात्रात् अत्रापिप्राग्वत्ससधाविभज्यैके
कभागंप्रातः प्रातः सघृतंभक्षयेत्क्षितिरसे
समादायचकामचारीरसेनसंशोध्यचषा
ममेकं कपोशापत्रोत्थरसेनतावत्प्रमर्घ

शि।
३६५

365

सम्यक् खल्लु मर्दयेत्त्व कुमारिकापत्ररसे
नतावत्तत्तो भवेद्रूप्यसमानवर्णः भागामि
ताः षोड· शापारदस्य शुल्कस्य भागद्वित।
यंतथैव भागत्रयंस्याद्गगनस्यचैकंहेमव
स्तथैकं किलत्नोहजातेः एकत्रकृत्वाव
हुधाप्रमर्धसंस्थापयेत्तु सम्यग्धारनाले
शिवालयेशुद्धमनाश्चगत्वामनुंजपेल
क्षमिमंमनुज्ञः महागणेशस्यततः प्रसा
दात्सिद्धाहिनूनंगुटिकाभवेत् रसेपारैर
देकामचारी आकाशवत्नोतिप्रसिद्धाः
शुल्वस्तंत्र्गगनंस्वर्णमाक्षिकं अभ्रक
मित्तिकेवित्त आरनालंकांजिकं अत्र
नाम्नादिकंचूर्णकस्यमेलपित्तव्यं तांधा
रयेद्दाननएवमंत्रीसुहृज्जेयः स्यात्सुरदा।
नवाघैः समग्रभूतैश्चभवेद्दवध्यः पा
त्राप्यवन्देरपिभिघतेन नदह्यतेव॥
न्हिषातैश्चमर्त्यो विषद्वयेनाम्रिपतेन
चापि तस्याः प्रभावात्किलवज्रदेहोभ

वेङ्कतित्तस्य च खेचरी स्यात् धरामरस्य
सकलं चनस्थो योहि भूत्वा विचरेत्स्व
रूपे सदा च मातिष्ठति यस्य गेहे लक्ष्मी: ८
स्थिरा तस्य गेहे भवेच्च सा दृष्टिवंधं जग
तां करोति महागणेशाणुवरप्रभावात्
मब्रह्मदण्डीवशानी गृहीत्वा पुष्यार्कवारे
णततो भियोज्य वज्राभ्रकेनाथ पुनस्त्रि
लोहैः संवेष्ट्य सम्यग्गुटिकां च कुर्यात्
महागणेशं परिपूज्य मंत्रजप्तां गणेश
स्य कराब्जलब्धं इत्थं विचिन्त्य स्वकरेन
येन्तां सिद्धां गणेशस्य मनुप्रसादात् वक्के
प्रिखायां च करे पयकं छत्तां धरायेन्मंत्रिव
रः सदैव तस्याः प्रभावान्न भवेत्समीपे व्या
घ्रादि चौरोरगविघ्नवृन्दः क्षोभी भुजाः सु
वेषागात्तथास्य लोके भवेदेव हि कामवा
री स्त्रीणां प्रियो सो मदनातुराणां भवेत्स्व
रूपं गुटिकाप्रभावात् ब्रह्मदण्डी भारंगी ।
वसीनी लज्जालुका वज्राभ्रकौ: म्रक ।

पि॰ १
३६६

विशेषः त्रिलोहैः स्वर्णरजतताम्रैः गोरो
चनोन्मत्तसुपंखपुष्पीपराजिताह्वास
ब्रह्मदण्डी मत्स्यपोड्वक्कस्नागरुस्तुः स
मभागकानिसंपिष्य सम्यक्चरवौ सपु
ष्येकुर्याद्विधाना उटिकांमनुस्सः हुत्वाच
नामर्केसहस्रजप्तं विशेषकोस्याजनमो
हकः स्यात्तदेवीसहदेवी विशेषकस्ति
लकः याह्नामत्तामंत्रिवरेणदीर्घतुण्ड
तनस्तोकिलपेषपिल्वातचूर्णमालिप्य
कुरहूपेनजपेन्मनुंह्यष्टशतंसहस्रं प्रद
र्षायेतोगजसमुखवदृष्ट्वादिशान्तिदश ।
विद्रवंति मदोत्कटाद्दानलजारकुंभा
ऐरावतस्यापिकुलेप्रसूत्ताः सुदीर्घदन्त
द्वपशोभमानागच्छन्तिदूरं विवशा भया
र्ताः वश्यभवेयुर्मनुवित्तमस्यहस्तंकचकु
र्वीन्ति न संप्रयोक्ति गजानुगृहीतुकामोवे
राजागजवनेषुसः ततस्त्वकारयेगुडांस
म्यक्कवगजबांधिनी चतुरस्रांविपाल्लो

तान्निक रेत्तत ःद्दाबरणासम्बीतांचतुर्द्धे
रांसुत्तोरणां कुर्यात्तत्रस्थलींसम्यक्चतु
स्रांसमुन्नतां तस्यामुत्तरदिग्भागेविध्या
त्कुण्डमुत्तमं सल्लक्षसंयुक्तंमेखलाद्येरलं
कृतं पूर्वादित्तस्थलीमध्येप्रोक्तलक्षितंम
ण्डलंकारयेत्तत्रसमाबाह्यगणेश्वरं मं॰
ण्डलंसर्वतोभद्रम् संपूज्यचानिवेद्यान्तै।
रुपचारैः शुभ्रोभित्तैः आधायाग्निंतत्तः कुं
ण्डस्वमंत्रैः पूजयेच्चतं पुरातैरवज्जुहुयादा
ज्येर्बारत्रयंतत्तः हुनेत्समद्भिमंत्रेणानवम्
लाणुनाहुत्तीः पुरात्तैरवितिदीक्षाप्रकरणो
क्तानिग्निमुखमंत्रैः समद्भिमंत्रोभूर्भुवःस्व
रितिश्चाग्निर्जातवेदइत्यादिकोवसमाण
प्रणवश्रीशक्तिमारभूविपकैर्वीजकैः स्त
नुवह्नैः क्रमादेभिस्त्रिविभक्तेनसंहुनेत प्र
णवेत्यादिनाप्राग्दीक्षाप्रकरणेऽग्निमुखी
करणेहोममह्यगणपतिमंत्रस्ययोदशाधा
विभागउक्तस्तत्रान्तिमपदद्वयमेकीकृत्य

शि॰ १
३६७

जुहुयात् तेन नवधा होमो भवतीत्यर्थः
उक्तं तदाचार्यचरणैः तारेण लक्ष्म्याद्भि
सुतास्मरस्त्र्याविघ्नेशवीजैः क्रमशोनुव
द्भैः पदत्रयेण पि च मंत्रराजं विभज्य मंत्री
नवधा तु होति मूलाणु नाम मल्लेन हुने
मंत्रासंख्यया आज्येनैव तत स्वाहेत्युक्ते
स्वाहेतु विलोलितैः चत्वारिंशत्सहस्राणि
चतुर्भिरधिकानि च चतुःशतं चतुश्चा॰
त्वारिंशारिद्भिः सहितं हुनेत् प्रत्यहं भोज
येद्विप्रांस्तदाशीर्भिर्विवर्द्धितः गुरवे दक्षि
णां दद्यात्स्त्र्याशं दंतिनोथवा तन्मूल्यं त
दर्द्धांशं वा स्त्वा संतोष्य सद्गुरुं चतुर्णा॰
मिथुनानां षडूर्णां शानिधि युग्मयोः अंग
मात् दिग्गीशानां तन्मंत्रैः सर्पिषा हुनेत्
एवं होमं समाप्याथ नैवेद्यं च समुद्धरेत्
पुनस्त्र्यरेच्चविघ्नेशं सांगं सावरणं ततः
निजे हृदि समुद्धास्य विहरेत्तस्य यथासु॰
खम् ततो मुखे दिनेश्वनुश्चत्वारिंशात्ता

निपन्तिहि विनायकप्रभावेणकलभाः
करिणस्तथा करिणीनांसमूहाश्चपाल
नेह्यवटेततः अवटेगर्त्तेप्रोक्तेकुण्डेप्रा-
क्रूरूपगणेसंसम्यगर्चयेत्तत्रवह्निंस
माधायतस्मिनेकंप्रपनुनेत्त पयोघृता
भ्यामुन्मत्तपुष्पैःशर्करयाविव क्षौद्रेना
न्नेवततःकुण्डमध्यात्समुज्वलाःवेत्ता
लसंज्ञागुटिकाप्राप्यतेमंत्रिणातत अ
णिमाद्यष्टसिद्धीनांभाजनंजायतेसुधी
अत्रैकैकद्रव्येणसप्तचतुरशतरपदशाना
धिकषोडशसहस्रकंसंख्याकोहोमःका
र्ये अंतिमद्रव्यैस्त्वाहुतिद्वयंन्यूनमितिवा
द्यस्मिकालेसमुत्थापक्षीणचंद्रेयपर्वणिप
अपत्रेकापिलंगोमयंप्रतिगृह्यच अपुनं
मंत्रसजप्तंनिधातंद्वारस्विरापयेत्त व्याघ्रको
डाहिवेरारीनात्रकार्यविचारणा क्षीण
चंद्रेपर्वणिअमावास्यायांखेअन्तरिक्षे
जातीसरक्ताचमहादिमोहासदण्डनी-

शि। स्यात्करयुग्मेसेव तथाङ्किकर्णीसंधि-

३६८ ष्ठाचकन्यागोरोचनैतानिसमानिभागे

रक्ताभंजिष्ठा महामोहाधत्तूरः श्रादि-

कर्णीअपराजिता सिखामयूरशिखा

कन्याकुमारी करयुग्मन्नालिनी पंचांग

पत्रानीतिश्चोमूत्रत्वक्चतुर्जिह्वाघ्राणे

न्यानि संपिष्यपंचांगमलान्वितानिकु-

पीपथेकत्रततोजपेत्तस्यहेतद्देनेमनु

वर्णमष्टाधिकंसहस्त्रंभवतीहसिद्धं गजे

प्रदेपंबदरप्रमाणंपबप्रमाणंचतुरंगमे

तत्र पर्वार्द्धमात्रंमनुजेप्रदेपंदेपंचतघो

घितत्रिसर्षपार्द्धेम हुनेदृष्टाशाकरवीर

लाजाः कन्यालमेकुत्तपवंशजांसःपूर्वो

क्तरूपंगणपंबिचिन्त्यगंधादिनाभ्यर्च्य

जपेतमंत्री मंत्रंहिलक्षप्रमितंविमुक्तो

भवेदकस्मान्निगडादिबंधात्त बिल्वम-

स्यपुष्पेनगरंप्रियंगुसदेवदारुंहरिद्वि-

द्रंनंच तथागुरुंनागसुकेशरंचसमा

निष्कल्वामधुनाविताति स्पृष्टजेपत्ताति
मन्त्रसहस्रमष्टाधिकंतैः स्वल्पसिद्धिधूपः
भवेद्येनाशुसुधूपितोनाविजित्यरोगा
न्किल्यदीर्घजीवी प्राप्नोतित्वार्थवहुयाव
कोपिभवेन्नरः सर्वजनप्रियश्च येनेनधू
पेनचधूपितास्त्रीसुदुर्भगायासुभगाभवे
त्। कुमारिकाधूपिताचवरंलभेताशुकु
लीनमग्र्यं जल्वाप्यायेल्लक्षमितोएजापः
समाहितोवह्निकारः प्रशस्तः स्वर्णस्येम
धुनाचगव्यपयसागोसिद्धयेसर्पिषाल्लु
क्ष्मेषाकेरयाजुहोतुयोशासेद्घाचसर्वद्दे
ये यन्नैरन्नसमृद्धयेचसतिलेर्व्याप्तयेत
एतैलीजाभिर्यषासकुसुभकुसुमेरथ्या
रिजैर्वासमे पद्येधूपतिमुत्पलैनपवधू
तन्मंत्रिणः केरवैरस्वल्पादिसमिद्धिरग्र
जमुखान्वर्णान्वधूः पिष्टजेः पुतल्याद्वि
भिरन्वहंसवशायेज्जुहन्नानावहृपेलो
णोवह्निसमद्धयेवजुहुयान्मंत्रीपुनवे

शि॰ा
३६९
369

नसेभूपयेभूपतिमुत्पलेनैपवधंनन्मे
प्रिणः केरबैरस्वत्थादिसमिद्भिरग्ररिति
श्वत्थादीत्यादिशब्देनोडुंवरप्लक्षव
टागृह्यन्ते पुतन्यादीत्यादिशब्देनपिष्ट
रचितवृत्तादयोगृह्यन्ते तथासारसंग्रहे
शार्ङीसचीवल्लभसोनमांगसघान्तंपुते
किलभूमिबीजमिति पूर्वमूलमंत्रोद्धा
रप्रकरणे नुद्धृतंभूबीजमुद्धरति शा
र्ङीणकारः शचीवल्लभोलकारः उत्त
मांगोविन्दुः सघातः श्रीकारः तथाषट्को
कमलोपुटेप्रविलिखेत्तारंससाध्यंतत
कोणेष्वंगमनून्स्वरान्वसुदलेद्विद्विक्र
मात्संलिखेत् कामंद्वादशपात्रगंस्वर
दलेष्वालिख्यभूमीमनुंप्रेतत्वष्टदलेम
हागणमनोर्वर्णांश्चषोडशोल्लिखेत् ।
द्वात्रिंशद्दलपंकजंकखमुखान्वर्णान्
लिखेत्सान्तगान भूबिम्बंबहिरष्टवज्र
बविलसत्कोणेस्थशक्तिलिखेत् बाह्ये

वारुणमण्डलंपरिवर्जितंतेनैवशक्त्यावृतं
लब्धन्तल्लक्षणानामहागणपतेर्यंत्रंसमुक्तं
महत् षट्कोणेत्यादिमहद्दिन्त्यन्तस्यापम
र्षे षट्कोणमध्येश्रीबीजसंपुटितंप्रणवं।
विलिख्यतन्मध्येसाध्यनामालिख्यषट्
कोणेषुषडंगमंत्राणानालिख्यबहिरष्टद
लंकमलंकृत्वातद्दलेषुप्रागादिक्रमेण
षोडशस्वरान्द्वन्द्वशोविलिख्यतद्बहिर्द्वाद
लंकमलंकृत्वातद्दलेषुप्राग्वत्कामबीजं।
विलिख्यतद्बहिःषोडशपत्रेषुभूबीजमा
लिख्यतद्बहिश्चतुर्विंशतिदलेषुप्रणवं।
श्रीकामभूबीजातिरिक्तानिमूलमंत्राक्ष
राण्येकैकशोविन्यस्यतद्बहिर्द्वात्रिंशद्द
लेषुकादिसान्तान्मातृकावर्णान्सबिंदुका
नालिख्यतद्बहिरष्टवज्रोपेतंचतुरस्रंकृ।
त्वातत्कोणेषुलमितिविलिख्यतद्बहिर
इंवृत्ताकारंवारुणमण्डलंविलिख्यबीजे
नसंवेष्टयतद्बहिर्वृत्तद्वयंकृत्वावृत्तयोरन्त

पि॰। रालेन्द्रोवीजेरावेष्ट्यांकुशवीजाभ्यांनिरोधयेत्
३७० न। निरोधनंस्याद्घंतपालेखनं तथा भूर्जेध
रायांवसनेलिखितत्तगोरोचनाकुंकुमगो
मयाद्भिः कस्तूरिकाभिः सुधयावाहेमरूप्यो
इवास्यादिहलेखनीव यन्त्रंघृतंयेनसद्गु
जेयः स्यात्लोके रशेषेर्गणपप्रसादात् न
दह्यतेसोदहनेनतस्यभीतिर्नचस्यान्नृप
तस्करेभ्यः धृतेरणेराजकुलेचवादेसदा
मनुष्योविजयीभवेच्च अनामिकारक्तवि
मिश्रितेनसच्छोणोर्लिखेत्र्यम्बरैर्यथाव
त् कुर्चंदनाद्यैरुणैश्चपुष्पैः संपूज्यतन्मं
त्रिवरोनिवद्धैः कृत्वामनोज्ञांगवतीचमू
र्तिविन्यस्यतस्याउदरेचयंत्रं प्रातापयेद्दी
पशिखाकृशानोसप्तहतोयोषिन्मानये
त्सःजस्वामनुवाद्यशांतप्रतापयवन्होघृते
नहवषायेन्मणोस्तीम स्वभावविद्वेषवत्तो।
हिरतिकेः श्मशानकोणेरपुत्तेलिखितनृशा
वाप्पुकेलेखनिकाचकाकपक्षोत्थितनास

म्पगय्याभिपूज्य उच्चारयेद्धरिणामाशुनूनं
उत्स्वावमेतत्पयसात्रधौतं यंत्रं हि शांतिं त
नुतेन राणामिति मूर्जेत्यादि सुधयाचूर्णे
न मूर्तिं देवस्य बद्धमिदं ध्यात्वा जात्रे विद्वेषण
त्येव हि वैरि संघ इत्येः सुपीते वि लिखेत्तशि
लायांपीतप्रसूनैरुचिराकैः पुष्पैः प्रपूज्यसं
वेष्ट्यचपीनसूत्रैः साध्या नित्स्थापनमाच
रेच्च तद्देहलीदेशाइधेनिषातं करोन्मितेस्तं
भनकारियंत्रं दुष्टस्य वा कलमभमरिव्रज
स्यापि तेस्तुस्तंभनमाशुकुर्यात् सेनांपरे
षांगजवाजियुक्तांसंस्तंभयेन्नात्र विचार
णीयम् श्मशानकांगार स्वरोत्य मध्याश्म
शानं वस्त्रे कर्पतेन मंत्री चित्तेन संलिख्यन
राधिजावसंत्लेख्नीवंदनपुष्पधूपैः संपूज्य
नवच्छावधरानिख्यांतसंमारयेद्धरिणामा
शुनूनं उत्स्वामेतत्पयसावधौतं यंत्रं हि
शांतिं तनुतेन राणामिति मूर्जेत्यादि सु
धयाचूर्णेन मूर्तिं देवस्य साध्या नित्स्था

शि॰ पनं साध्यस्य प्राणप्रतिष्ठा करोन्मिहस्त
३९१ मात्राधस्तात्ः शावधराश्मशान भूमिः
तथाथालिख्याग्निपुरे सत्तारा विबुरे वी
जं वहिर्दिक्ष्व प श्रीमायामस्ना भुवग्रह
युगे वीजा नि वन्हेस्ततः सधिध्वंगमनू
नष्टाष्टदलके षणो न्मनोरालिखेत्ः त्री
स्त्री न नल्पदेलक्रमणविधिवच्छिहतंनये
कंकृतीवि ह्मितंमातृकावर्णैः क्रमोक्तमा
गतैरपि पाशांकुशाबृतं वाह्ये भूगृहाद्धि
तयेनच महागणपतेर्यंत्रं कृतंमहेश्वा
लोकरवा श्वलक्त कंच काश्मीरं कस्तूरी
रोचनान्वितम् मेलयित्वा विभागेनयि
क्षावन्दनचारिणा स्वर्णपट्टेप भूर्जे वा
लिखितं विधिपूर्वकं कृतप्राणप्रतिष्ठं
तं दोर्ईतं भुक्तिमुक्तिदम् आयुरारोग्यसं
पत्तिकीर्तिदप्रतिकीर्तिदं वर्द्धनमितिः
अपमध्ये षट्कोणमध्ये त्रिकोणमालि
ख्य त्रिकोसामध्ये प्रणवमध्यगतेगंवी

जमालिख्यत्रिकोणषट्कोणयोरन्तराले
पूर्वादिचतुर्दिक्षुश्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं इतिबी
जचतुष्टयमेकैकशोविलिख्य षट्कोण
कोणेषुपूर्वादिक्रमेणप्रणवादिषड्बी
जान्यालिख्याष्टदलेषुगणपतयेत्यादि
शिष्टमंत्रास्यद्वाविंशतिवर्णेषुत्रीन्त्रीन्व
र्णान्सप्तदलेषुविलिख्यावशिष्टमेकम
क्षरमष्टदलेविलिख्यबहिर्वृत्तपंचकं
विधायतदन्तर्गतवीथीचतुष्टयेद्वाविंति
वर्णेषुत्रीन्त्रीन्वर्णान्सप्तदलेषुविलि
ख्यावशिष्टमेकमक्षरमष्टदलेविलि
ख्यबहिर्वृत्तपंचकंविधायतदंवृत्तर्गत
वीथीचतुष्टयेसर्वाभ्यन्तरवीथ्यांसविंदू
कारादिक्षकारान्तांवर्णानामिलिख्यद्वि
तीयवीथ्यांक्षकारादिकारान्तालिख्यतृ
तीयवीथ्यांश्रांइतिपाशबीजएवेष्टसर्व
बाह्यवीथ्यांक्रोमितंकुशबीजेरावेष्टत
द्बहिश्चतुरस्रद्वयंकुर्यात्। इत्यपतेद्भूरुफ

त्रि॰ ३७२

न्तं भवति अत्र च तु र्दश पत्रे षट्कोणं बाह्या
म्यन्तर भेदेनेति केचित् अष्टकोणरू
पेणेत्यन्ये यथा गुरूपदेशं कार्यमिति
श्रीपत्रसारे केरलीये आलिख्य कर्णिका
मध्ये शक्तिं कोणेषु षट्स्वपि तार श्री शा
क्ति काम लक्ष्मी बीजानि तद्बहिः आलि
ख्याचाष्टपत्रस्य प्रथमे दले कएब्र
ह्मादि वाग्बीजं द्वितीये च दले ततः पदद्व
ह्मादि घनाबर्णान् अष्टौ पत्रे तृतीयके काम
बीजं हसेत्यादि तदष्टमे पत्रे भूपश्च तुर्थके
उदगाद्यत्यष्ट वर्णाना लिख्यापि त्रपंचमे
सकलेत्यादि शाक्तं च बीजं षष्ठे दलेपुन
सर्वलं दन्देत्यादि वर्णानष्टौ च सप्तमे
पत्रे गणपतेत्यादि नव वर्णान्दलेष्टमे सर्व
त्यादि द्वादशार्णांस्त बाह्ये मातृकाक्षरैः
संवेष्ट्य कुगृहाश्रिदेशे श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं मि
तिक्रमात् आलिखेद्धेमपट्टादौ हेमसूच्या
तिरं जनं रंजनं व श्यकरं अत्रापीयं अत्र

दलकमलस्य कर्णिकायां षट्कोणमध्ये स
साध्यं शक्तिबीजं विलिख्य षट्स्वपि कोण
षु महागणपतिमंत्रस्य षण्णवर्णबीजषट्कं
विलिख्याष्टदलेषु प्रथमदले श्रीविद्याया
प्रथमकूटं द्वितीयदले यदघकञ्चकत्र हन्
इति विलिख्य तृतीयदले श्रीविद्यायाः काम
कूटं चतुर्थदले उद्यान्नाभिसूर्यं इति वि
लिख्य पंचमे विद्यायास्तार्तीयिं षष्ठे सर्वं
तहि-ङ्रते वशो इति सप्तमे गणपतये वरद
इति अष्टमे सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा
इति विलिख्य तद्बहिर्वृत्तयोरन्तराले मा
तृकाक्षरैरावेष्ट्य चतुरस्रचतुःकोणेषु म
हागणपतिमन्त्रस्य द्वितीयबीजादिबीज
चतुष्टयं लिखेदेतद्युक्तफलप्रदम् श्रीवि
द्यातुल्यानार्णवे सकलाभुवनेकामेशी बी
जमुत्तमम् अनेन सकला विद्याः कथया।
मितवानवे शात्वन्तत्तुर्यवर्णोयं कलम
ध्येसुलोचने वाग्भवं पंचवर्णान्तु कामरा

जमथोच्यते मादनं शिवचन्द्रायं सर्वासि
द्धिदं शक्तिरेएतस्यान्ते अधः तुरीयवर्णे
ईसकला भुवनेत्यानीत्यस्याकलाभ्यांस
हवर्तमाना भुवनेशानीत्यर्थत्वात्कलयो
र्मध्ये एईतिवर्णद्वयेनैकामराजविद्याया
प्रथमकूटोभवति मादनं सकलेत्येतत्स
वंधात्ककारः शिवचंद्रेहकारसकारौ
आद्योयस्यतत्शिवः हकारः अन्तेयस्य
तत्चन्द्रः सकारः आदौयस्यतत् एतत्स
र्वापर्यायोस्मत्सौभाग्यरत्नाकरादवगंत
व्यः श्रीयंत्रसारे कर्णिकायांसाध्यगर्भता
रंपत्रेषुवाह्यस्तु अन्तस्थमग्नाग्निजलधि
त्रीणि द्विज्यक्षराणिच आलिख्यमातृका
वर्णैर्भूपुरेणाचवेष्टयेत् षट्पचक्रमुचो
यंत्रंवश्यसौभाग्यकान्तिदं सुवर्णरत्ना
धान्यादिसर्वसंपत्करं परं अस्यार्थः अ
ष्टदलकर्णिकामध्येससाध्यंतारं विलि
ख्यान्तर्दलेषु त्रिद्विस्त्रिस्त्रिवन्तुस्त्रिस्त्रि द्विके

मेण यदघकचयत्यचोवर्णो न्विमज्यवि।
लिख्यतद्वहिर्वृत्तयोरन्तरालमातृकाव
र्णैरावेष्टयवतिश्चतुरस्रेणावेष्टयेदेतयं
त्रमुक्तफलदंभवति का॰ क्रमहागण
पतियंत्रेलिख्यितासुकक्षद्वन्द्वोगायत्री
यंत्रसारे षट्कोणकामध्येतारंकोणषुष
ट्स्वपि श्रीश्रीन्हीक्लींग्लौंगंईतिगणपये
तद्वहिःप्रोष्टांश्चतुःपंचसप्तवर्णाश्चापि
चतुर्दले बाह्येसंवादसूक्तस्याप्यर्मघमे
स्वाक्रमात् ऋचालिख्यबाह्यपत्रेषुत्रिष्टुभा
वेष्टयतद्वहिःमातृकार्णैश्चभूविंवको
णेषुयथाक्रमं ऋचालिखेद्धमित्यादिपा
दमंत्रचतुष्टयम् एतत्संवादसूक्तस्यपं
त्रंलोकेषुदुर्लभं संघातभद्रेमत्यानांमे
त्रीकरणमुत्तमम् जगत्संमोहनंवश्यं
कान्तिसौभाग्यपुष्टिदं अस्यार्थः चतुर्द
लकमलकार्णिकायांषट्कोणमध्ये
ससाध्यंप्रणवंविलिख्यतत्कोणेषुबक्ष

श्रि॰। माणसंवादसूक्तस्याग्नेर्ऋषिर्वीजपङ्क्तमालि
३७९ ख्याचतुर्दले तेषु गणपत्तये प्रथमे द्वितीये
वरवरदत्तृतीयेसर्वजनं मेचतुर्थे वश
मानयस्वाहा इतिविलिख्यतद्बहिरष्टद
लेषुवक्ष्यमाणसंवादसूक्तस्यर्क्चाम
घेमघेमालिख्यतद्बहिर्वेत्तत्रयान्तस्या-
न्तराले तद्वस्याभ्यन्तराले वक्ष्यमाणात्रि
ष्टुभावेष्ट्य बहिष्टन्तराले मातृकार्णैरा त्रि
ष्यतद्बहिश्चतुरस्रकोणेषु मङ्गनो अपि
वात्तयनमः मरुतामोजंसेस्वाहा इन्द्रो वि
वस्वराजत्तित्मन्नोभवद्विपदेशंचतुष्प
दे इतिपादमंत्रचतुष्टयंलिख्यात् एतदु
क्तफलप्रदम् सन्नमिघुषसेदघेसेदषन्न
ग्ने विश्वान्यपेत्र्या इलस्पदेसमिध्यसेस
नोवसून्याभरः संगच्छध्वंसवदध्वंसंवो
मनांसिजानतां देवाभागंयथापूर्वेसंजा
नानाउपासते समानोमंत्रः समितिःस।
मानीसमानंमनः सहचित्तमेषां समानं

मंत्रमभिमंत्रयेवः समानेनवोहविषाजुहोमि
समानीवआकूतिः समानाहृदयानिवः स
मानमस्तुवोमनोयथावः सुसहासतिइति
ऋग्वेदोक्तेसंवादसूक्तेजातवदसेसुनवाम
सोममरातीयतोनिजहासवेदःमनःपर्ष
तिदुर्गाणिविश्वानावेवसिंधुंदुरितात्यग्नि
इतित्रिष्टुप्मंत्रः संसमिद्युवसेसंवननऋ
षिः संज्ञानंदेवतातिस्रोनुष्टुभः तृतीयात्रि
ष्टुप् आपाः आग्नेयी सारसंग्रहे ध्यानंप्रव
क्ष्येलक्ष्यकामनायाभेदेनभिन्नंबहुधाति
रम्यंभिन्नांजनाद्रिप्रभदेहकांतिंसुमेरुस
न्मदरतुल्यसारं नानामणिव्रातविभूषि
तांगंरत्नोज्ज्वलसद्रम्यकिरीटयुक्तं मीमांस
होग्रंनयत्रयासंकर्णाद्वयेनासिसुचामरं
चलम्बोष्टमुखदृग्नागयज्ञोपवीतानितिन
वैकरदंगजास्य सत्कांचनोयल्कटिसूत्र
युक्तं रत्नांकुकं लोहितपुष्पभूषं पयांकुशा
यापाशदेवंशक्तिंगदावज्रान्वमथेस्फटंडेः

शि।
२७५
375

शालेस्तथाग्रं धृतं कराग्रैः पद्मासनस्थं हृदि
भावयेत्तं वाणं तथैवाक्षघमाण्डधन्वक।
मलून्मोदकपात्रशक्ति सत्तोमरं पाशमथे
क्ष्कदण्डं सृणिं कराग्रैर्दधतं भजेत्तं सदाखि
लोपद्रवनाशकारि ध्यानं गणेशस्य समीरि
तं च हि पीतं स्मरेत्तं भनकामएनं वश्याय।
मंत्री ह्यरुणं स्मरेत्तं कृष्णं स्मरेन्मारणकर्म॥
णि श्यामुच्चाटने धूम्रनिभं स्मरेत्तं वंधूकसू।
नाभमनुवश्यै स्मरेद्धलार्थे किल पुष्टि
कार्ये स्मरेद्धनार्थी विहरिन्निभं तं मुक्त्यैव
शुक्लं मनुवित्स्मरेत्तं एवं प्रकारेण गणं त्रि
कालं ध्यायन् जपन् सिद्धियुतो भवेत्स इ
ति ॥ अथ कामतर्पणविधिस्तथैव पूर्वं मनु
विंशतिधा गणेशं प्रतर्प्य वर्णानि हृद्या
न्तान् प्रतर्पयेद्वा स्वतनुस्थ पंच प्रत्येकशो मू
लमनुं वनद्धृत् युग्मानि विघ्नानि धिसं पु
नाश्चप्रतर्पयेच्छक्तियुतान्यथैकपूर्व
कपुरोल्कवन्मूलमनुं वर्णांस्तुर्ह्यो प्रतर्पयेन्म

ग्रेत्रिबरीय यावत् यथावदित्यनेनमिथु
नचतुष्टयंषड्गुणेशानिधिद्वयानांस्वस्ववी
जादित्वंसूचितम् तदुक्तंगणेशपरामर्शे
न्यंमिथुनानिचप्रादक्षिण्यानुशाखपञ्चनि॰
धीश्रपिस्वस्ववीजादिकेमंत्रीस्वाहान्ते
ष्वचतुश्चतुरिति तथा सचतुश्चारिंशच्च
तुःशतानितर्पणानिचैवंस्युःअथवाप्रका
रभेदात्तर्पणमेतत्प्रवक्ष्येहं मूलार्णना
चदशधाविभक्तेनाथतर्पयेत् प्रत्येकंमू
लमंत्रेणचतुरावृत्तितर्पयेत् तत्रतारर
मायायामारभूविघ्नबीजकैःशरेषुदश
युग्मेश्चमंत्रार्णैस्तर्पयेत्क्रमात्पाराःड्
षवृःपंचयुग्मद्वयं चशीतिप्रमितान्येवं
तर्पणानिभवंतिच एकादशाभिरण्यत्र
वीजपूराभिःक्रमात् कलशान्तेश्चतुर्द्वा
चमलेनापितथासुधिःवीघ्नंभूमारमाया
श्रीवीजानित्युत्क्रमाणिच समस्तान्येत
दन्तेश्चवीजपूरैःप्रतर्पयेत् अष्टाशीति

शि॰ १ मितान्येवंजायन्तेतर्पणम्यथा अत्रबीजपू
३७६ रादिमंत्रेषुविशेषमाहगणेश्वरपुरामि
थिन्यौ बीजपूरंगदाचेक्षुकार्मुकंचत्रि
शूलयुक् चक्राजपाशोत्पलानिकल
माग्रविषाणयुक् ॐ ॐ ॐ ॐ न्तारत्नक
लशोहस्तः प्रणवादिकाः गंबीजाद्या
दिकाः पुनः षड्बीजाद्यान्तिमश्चैतेवक्ष्य
माणपदादिकाः यथाक्रमंमहाविद्यायु
धानीमनवः स्मृताः मंत्रफलंस्यात्तुशा
क्तिः सप्राणत्रिगुणाकालचक्रमितिच
व्याप्तिरक्तेभूस्वरूपेविधात्रेजोकचमाल
नेयुक्तंगंडंमंत्रफलालमनेबीजपूरायन
मउल्पावाः प्रयोगेप्रदक्षिणिषाः षड्बीजा
येगणपतेस्यादिमंत्रादिकेः क्रमात्तु द
शाविद्येश्चतुर्वारंमूलेनार्पयेत् विघ्नो
विनायकोवीरः शूरोवरदस्तथा इभव
क्त्रश्चैकदन्तोलम्बोदरगणस्तथाक्षिप्रप्र
मादनश्चैवमहागणपतिस्तथा तर्पण

नितयाशितिमितानीहभवंतिवैचत्वारि
मिथुनान्यत्रतानिशात्यादिकानिच स्व
विनायकबीजादिकानिसंतर्प्यमंत्रवित्
मूलाग्रेणाचतुर्द्वारंमध्येसंतर्पयेत्क्रमा
त् चतुःषष्टिमितान्येवंजायंतेतर्पणान्य
थ आमोदादीन्स्वशक्त्यान्तान्शात्याद्यां
श्चप्रतर्पयेत् विघ्नेशबीजप्रथमांश्चतुर्मु
लाग्रेणाचतुःतर्पयेत्सचतुश्चत्वारिंशा-
द्याथचतुःशतम्ःतर्पणानिभवंत्येभिःस
र्वान्कामान्प्रसाधयेत्इति अथतर्पणप्र
योगःतत्रप्रथमंश्रीगणेश्वरपरामर्शिन्मु
कपरिपाट्यातर्पणस्थानंतत्रदेवंचध्यात्वा
तर्पणारंभंकुर्यात् तद्यथा सर्वाभीष्टप्रदंच
सेचतुरावर्ततर्पणे एकांतेविजनेरम्ये
सर्वोपद्रववर्जिते कृतस्नानादिकोमंत्री
पूर्वंचन्याससंयुतःतडागमध्येसंचिंत्यपु
ष्पितंनलिनीवनं तस्यमध्येमहापद्मंत
रुणादित्यसन्निभं समुन्नतंसुगंधाढ्यार

श्री० ३२७

मणीयंमनोहरं सद्योविकसितंध्यायेन्मं
त्रीपूर्वोक्तमंत्रवित् शुद्धे रजतसोपानेंपं
क्त्यातेरविमण्डलात् विनिर्गत्यावरुह्या
यकर्णिकामध्यसंस्थितं इतिध्यात्वासा
वरणंमहागणपतिंसुखीः प्रवरैगन्धकु
सुमैः समभ्यर्च्यार्घ्यपूर्ववत् निधायपुष्प
स्फुरमुखसाधकेऽस्यमूर्द्ध्नि वर्षन्तर
त्नधारामिध्यात्वादेवस्यमूर्द्ध्नि चेऽन्दन
नकाश्मीरकस्तूरीलोलितेजलैः तर्पयेत्म
रयाभक्त्यादेवदेवंप्रसन्नधीः इत्यदेवंध्या
यन्मूलमंत्रमुच्चार्यश्रीमहागणपतिंतर्प
यामिइतिदेवस्यमूर्द्ध्नि विंशतिवारंसंतर्प्य
श्रींतर्पयामिस्वाहा मू ४ श्रीतर्पयामिस्वा
हा ४ मू ४ एवंह्रीं ४ मू ४ क्लीं ४ ग्लां ४ मू ४
गं ४ गं ४ पं ४ पं ४ पं ४ मू ४ वं ४ मू ४ मू ४
रं ४ मू ४ रं ४ मू ४ दं ४ शं ४ वं ४ मू ४ जं ४
मू ४ नं ४ मं ४ वं ४ शं ४ मू ४ मां ४ मू ४ नं
४ मू ४ पं ४ मू ४ स्वा ४ मू ४ हां ४ मू ४ पु

नमूलेन श्रीनारायणसहितांलक्ष्मींतर्पयामिस्वाहा ४ मू. क्लीं रतिसहितंकामंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ ग्लौं वराहसहितांमहींतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ ग्लौं महीसहितंवराहंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं आमोदसहितांसिद्धिंतर्पयामिस्वाहा ४ गं सिद्धिसहितमामोदंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं प्रमोदसहितांसमृद्धिंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं समृद्धिसहितंप्रमोदंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं सुमुखसहितांकान्तिंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं कांतिसहितंसुमुखंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं दुर्मुखसहितांमदनावतींतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं मदनावतीसहितंदुर्मुखंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ विघ्नसहितांमदद्रवांतर्पयामिस्वा ४ मू. ४ गं मदद्रवासहितंविघ्नंतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं विघ्नकर्तृसहितांद्राविणींतर्पयामिस्वाहा ४ मू. ४ गं द्राविणी

शि । महितांप्रांखनिधिंतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४
३,७८ ४ पंपद्मनिधिसहितांवसुमतीतर्पयामि
स्वाहा ४ मू ४ पंवसुमतीसहितंपद्मनि
धिंतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ पुनर्मूलेन ४
मू ४ एवं ४४४ इत्येकः प्रकारः प्रकारा
न्तरमुत ४ मू ४ ॐ ४ मू ४ श्रीं ४ मू ४ ।
ह्रीं ४ मू ४ क्लीं ४ मू ४ ग्लौं ४ मू ४ गं ४ मू
गणपतये ४ मू ४ वरवरद ४ मू ४ स
र्वजनमेवशमानय ४ मू ४ स्वाहा ४
मू ४ एवं ४ मू ४ गं श्रीं मंत्रफलात्मने
बीजपूरायनमः बीजपूरं तर्पयामिस्वा
हा ४ मू ४ ग्लौं प्रात्वात्मनेग दायनमो
गदांतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ क्लीं श्रीं प्रा
णात्मनेरक्षकायनमः इक्षुकार्मुकंतर्प
यामिस्वाहा ४ मू ४ ह्रीं श्रीं त्रिगुणात्मनेत्रि
शूलायनमः त्रिशूलंतर्पयामिस्वाहाः
मू ४ श्रीं श्रीं कासात्मनेचक्रायनमः चक्रं
तर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ श्रीं श्रीं चक्रो ।

त्मनेऽग्रजायनमः अज्वंतर्पयामिस्वाहा ४
मू ४ ह्रीं श्रीं व्याघ्रात्मनेपाशायनमः पाशं
तर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ क्लीं रक्तात्मनेउ
त्पलायनमः उत्पलंतर्पयामिस्वाहा ४ मू
४ ग्लौं श्रीं भुवात्मनेकलमायायनमः क
लमायंतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ गं विघ्ना
त्मनेविषाणायनमो विशाणंतर्पयामिस्वा
हा ४ मू ४ श्रीं श्री ह्रीं क्लीं ग्लौं गं त्रैलोक्या
त्मनेरत्नकलशंतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४
एवं श्रीं श्रीं क्लीं ग्लौं गं घ्नं पतयेवरवरदस
र्वजनंमेवशमानयस्वाहा ४ मू ४ श्रीं श्रीं
ह्रीं क्लीं ग्लौं गं विघ्नं विनायकगणपतये
वरवरदइत्यादि ४ मू ४ ६ वीरगणपत
येइत्यादि ४ मू ४ ६ शूरगणपतयेइत्या
दि ४ मू ४ ६ लंबोदरगणपतयेइत्यादि ४
क्षिप्रप्रसादनायगणपतयेइत्यादि ४ मू
४ ६ महागणपतयेइत्यादि ४ एवं ८० ततः
श्रीं गं लक्ष्मीसहितंनारायणंतर्पयामि

प्रि॰। स्वाहा ध मृ ध गं श्री नारायणसहितां लक्ष्मीं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध॰ ह्रीं गं गौरीसहितं नरं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध गं ह्रीं हरसहितां गौरीं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध एवं ध ततः श्री गं सिद्धिसहितं मामोदं तर्पयामि ध मृ ध गं श्री आमोदसहितां सिद्धिं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध श्री गं समृद्धिसहितं प्रमोदं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध गं श्री प्रमोदसहितां समृद्धिं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध श्री गं कान्तिसहितं सुमुखं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध गं श्री सुमुखसहितां कान्तिं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध गं श्री गं मदनावतीसहितं दुर्मुखं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध गं क्लीं दुर्मुखं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध गं क्लीं दुर्मुखसहितां मदनावतीं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध क्लीं गं मदद्रवासहितं विघ्नं तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध गं क्लीं विघ्नसहितां मदद्रवां तर्पयामि स्वाहा ध मृ ध क्लीं गं।

३२९

एवं ९६ ह्रीं गं वसुधारासहितं शंखनिधिं
तर्पयामि स्वाहा ध मू ध गं ह्रीं शंखनिधिस
हितां वसुधारां तर्पयामि स्वाहा ध मू ध ग्लौं
गं वसुमतीसहितं पद्मनिधिं तर्पयामि स्वा।
हा ध मू ध क्लीं गं ग्लौं पद्मनिधिसहितां
वसुमतीं तर्पयामि स्वाहा ध मू ध एवं ३२
ततः मूल ध एवं संभूय [illegible] प्रकारात्त र
स्तु गणेश्वरपरामर्षिन्यां अथ यमं मूलमंत्रे
ण चतुर्वारं प्रतर्प्यैव मिथुनानि चषकि[illegible]
श्चान् शंखपद्मनिधी अपि स्वस्वबीजादि
के मंत्रे स्वाहान्ते श्च चतुः श्चतुः मूलमंत्र च
तुर्वारपूर्वकं तर्पेत् पृथक् संभूयाष्टोत्तरश
तं कनिष्ठः स्यात्पंकमः अथवा मूलमं।
त्राद्यैर्व्यस्तै रेते श्च पूर्ववत् मंत्रैर्वा तर्पये।
द्विद्वानर्चनोक्तविधानतः [illegible]
संभूयाद्विशतं षोडशोत्तरं अथवा मूलमं
त्रेण चतुर्वारं प्रतर्प्यैव पूर्वमंत्राक्षरैर्मंत्रैः
स्वाहान्ते श्च चतुः श्चतुः मूलमंत्रं चतुर्वारं पू

शि॰ वेकंसंप्रतर्प्यंच मिथुनादींस्ततःपश्चात्पू
३८० र्ववत्तसंतर्पयेत भवेत्संभूपमथानुस्या
रिशाश्चतुशातमएवंजपेत्ऋक्रमःप्रोक्तोचतु
र्धेरागमपारगैः एवंसंतोष्यतत्पश्चात्पू
र्ववत्सोपचारकैः सर्वाभीष्टंचसंप्रार्थ्यप्र
णम्योद्वासयेत्सुधीः यएवंतर्पयेन्नित्यंस
मण्डफलंलभेत धनावस्थांभयेघोरेरा
जचौराद्युपद्रवे महाज्वरेविवादेवमहा
दारिद्र्यसंकटे विवाहादिषुकार्येषुसर्वे
षुचविशेषतः एवंवैतर्पणंकुर्यान्मान
वेन्द्रःप्रसन्नधीः महागणेश्वरःप्रीतोम
हासंपत्करोभवेदितिः ध महागणपतेत
ध पुष्टिंत ध मूध श्रींलक्ष्मीनारायणोत
ध मूध ह्रींगौरीहरोत ः मूध क्लींरतिकामे
त ध मूध ग्लौंमहीवराहेत ध मूध गंल
क्ष्मीगणनायकोत ः ध मूध गंश्रामोदसि
द्धीत ध मूध गंप्रमोदसमद्धीत ध मूध गं
सुमुखाकांतित ध मूध गंदुर्मुखमदना

वतीत ध मूध गंविघ्नमदद्रवत्ते ध मू धगं
विघ्नकर्तृद्राविणीत्त ध मूध गशंखनिधि
वसुधारेत्त ध मूध गपद्मनिधिवसुमती
त धमूध एवं १२४ ॥ ॥ ॥ मू
श्री नारायणसहितांलक्ष्मीत ध मूध श्रीलं
क्ष्मीसहितं ध नारायणंत्त मूध एवंमिथुनानि
पंच आमोदादिषट्गुनिधिद्वयमेषांत्रयोद
शमिथुनानांजाननतर्पणसंख्या अष्टोतर
शतद्वयंअाघन्तर्योर्मूलेन नश्यतुश्यतुः एवं
संमूएषोडशाधिकद्विशतमिति ॥ ॥
॥ ॥ आदौमूलेन ध श्रीतर्पयामिस्वाहा
धमूध श्रीत्त धमूध ह्रींत धमूध क्लींत धमू
धग्लौंत्त धमूधगंत्त धमूध णंत्त धमूधपंत
धमूधतंत्तमूधयेंत्त धमूध वंत्त धमूधसं र
तधमूधवंत्त ध रंत्तधमूधदंत्त ध मूधसंत्त
धमूध वैंत धमूध मत ध मूधवंत धमूध
शंतधमूध मांतधमूधन्नेंत ध मूध यंत
मूधस्वांतधहांतधमूधएवंसमूएअष्टा।

श्रि।
३८१

विंशत्यधिकशतेनद्रव्यसंख्यं तर्पयित्वापुन
र्मध्यमप्रकारोक्तषोडशीतरशतद्रव्यं न
र्पयेत् तेनसंभूयचतुश्चत्वारिंशत्यधि
कचतुःशततर्पणानिभवंती सुत्तमः
प्रकारः इतिकालतर्पणविधिः अथश्रीमहा
गणपतेरंगविशेषेषु द्रव्यविशेषैस्तर्पण
फलविशेषमाह सारसंग्रहे शुण्डाक
राग्रेणांगेपंजलेनप्रतर्पयेत्तुष्टिफलाय
मंत्री तथान्धिराकामनयागणेशंप्रतर्प
येन्मूर्ध्निपयोभिरत्र गुह्यप्रदेशेमधुनाग
णेशंप्रतर्प्यकामफलायविद्वान् श्रोत्र।
त्विवशप्रादिनिमित्तमात्रप्रतर्पयेत मधु
मिश्रनेत्रे भूपालवश्यायमहागणेशंप्र
तर्पयेन्मूर्ध्निपयोभिरत्र गुह्यप्रदेशेमधु
मामकेषाद्धृतेनपृष्ठे ऊरुस्थलेतैल
सुतर्पणंचमहागणेशप्रियमेतदुक्तंएर।
एडतैलेनतथास्परणाद्वश्यायनाभौ।।
किलतर्पणंस्यात् स्कंधप्रदेशेस्वपयः

पयोभिः प्रतर्पणं प्रीतिविवर्द्धनाय क्षीरेण
दध्ना मधुना स्यात्तु न्दे प्रतर्पणं पुत्रविवृद्धि
कृत् स्यात् एवं परिज्ञाय समस्तमेतत्त कुर्या
त्प्रयोगान्विधिना मनुज्ञः एवं मन्त्री य एनं ग
णपमनुवरं ह्यर्चनातर्पणाद्यैर्होमैर्जपैश्च
सम्यक्प्रभञ्जविधिना प्राप्नुयात् सोत्र लोके
नानार्थान्नूतस्य भूयो भवति च वशगो मोह
येत्सर्वलोकान् भुक्त्वा भोगान्यथेष्टं व्रजति
सर्वोमत्नांमुक्तिमन्ते दुरापां सुन्दराचार्य
शिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चन्द्रिकायां प्र
णीयां प्रकाशोष्टशसप्तच इति श्रीसुन्दराचा
र्यचरणारविन्दद्वन्द्वान्तेवासिना श्रीश्रीनि
वासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचन्द्रि
कायां सप्तदशः प्रकाशः सारसंग्रहे वक्रतु
ल्काच्चतुण्डैकदंष्ट्राय तदनन्तरम् कामा
प्तिक्षिप्रा वि घ्नवीजानि प्रवदेत्ततः वद२
दुणपतिप्रश्चाद्वारान्तेवरदंपदे ततः सर्व
जनंमेन्तेवशमानाय द्वयं त्रैलोक्यमोह

शि । ३८२

नोमंत्रेगणेशास्यप्रहृदः शुभइति वक्रस्वरूपं
नुएड कदंष्ट्रायस्वरूपकामं कामबीजश
क्तिर्मायाबीजं इन्दिरा श्रीबीजं विघ्नगणप
तिस्वरूपं वरदस्वरूपं सर्वजनस्वरूपं वश
मानयस्वरूपे ह्रृदयं स्वाहा त्रयस्त्रिंशदक्ष
रोयंमंत्रः तथा ऋषिस्तुगणकः प्रोक्तोगाय
त्रंछंदईरितं त्रैलोक्य मोहनो विघ्नो देवता
परिकीर्तिता हृदेकादशभिः प्रोक्तं पंचभिः
शिरईरितं भूतार्णैश्च शिखाप्रोक्ताचतुर्भि
कवचंमतं नेत्रषड्भिः समाख्यातं द्वाभ्याम
स्त्रमुदीरितं वर्णैरितिशेषः ध्यान्यपूजादि
कंसर्वंमहाविघ्नेशवद्भवेत त्रैलोक्यमो
हनगणेशमिमंयथावदभ्यर्चनाजपहु
तस्तुतितर्पणाद्यैः संतोषयेदहसाधक
सत्तमोसौलोकेखिलेभवतिपूज्यतमोम
राणां अथप्रयोगः तत्रप्रातरुत्थाय
नादियोगपीठन्यसांतेमूलमंत्रेणप्राण
यामत्रयं कृत्वाशिरसिश्रीगणकायऋषि

येनमः मुखेगायत्री छंन्दसेनमः हृदयेश्री
वैलोक्यमोहनायगणपतयेदेवतायेन।
मः इतिऋष्यादिकंविन्यस्यममाभीष्टसि
द्धयेविन्ययोगः इतिकृतांजलिर्वदेत् ततः
वक्रेत्यादिश्रीवीजान्तानेकादशवर्णानुष्ठा
येहृदयायनमः विघ्नेशवीजायादिशिरसे।
स्वाहा वरेत्यादिपंचपिशिखायैवषट् सर्वेत्या
दि ध कवचायहुं मेइत्यादिर्दशानेत्रायवौ
षट् अन्त्यद्वयेनअस्त्रायफट् इतिषडंग
मंत्रानंगुष्ठादितलांतेकरयोर्विन्यस्यहृ
दयादिषडंगेष्वपिविन्यस्याध्यानपूजा।
दिकंसर्वंमहागणपतिवत्कुर्यादिति सा
रसंग्रहे शक्तिरुद्धास्मृतिः प्रोक्तावंउरव
एडेनसंयुतः महागणपतयेस्वाहान्तो
द्वादशाक्षरः स्मृतिर्गकारः सावन्उरवा
एडेनयुक्ताविन्दुयुक्ता शक्तिरुद्धाभुवने
शीवीजसंपूटित अन्त्यस्तुगममतथाऋ
षिर्गणकश्चास्यातोगायत्रीनिवृदन्विता

शि॰ १
३८३

ॐ ह्रः शान्तिगणेशोत्रदेवता सर्वकामदः ॥ ए
केनैकेन वै केन समस्तं भिर्हृदि तयेनच सम
स्तेन वमंत्रार्णैरंगन्यासं कृत्वा शिरिहो दित्ता मुक्ता
वन्द्यै घटीशिं प्रापिसकलघरं भालनेत्रम
नोस्हेहस्तो भोजैर्दधानं सरसिरुहमणी
रत्नपात्रं विशाले स्वीयक्रोडस्थितायाध्व
जनिहितल सद्बारुपाणोर्घिपायायोनो
विन्यसतहं स्तेमणिगणमुकुटं संश्रयेना
गवक्त्रम् दक्षाधः करमारभ्य वामाधः कर
पर्यन्तसरसिजादि ध्यानं एवं सविन्यावि
धिंसाधकः सर्वसिद्धये यजन्पूर्वोदितेपी
ठेविरिविघ्नेशावर्त्मनैत्ति अथप्रयोगः मू
लेन प्राणायाम त्रयं कृत्वा शिरसि गणका
यऋषये नमः मुखेनिवृज्जायत्री छंदसे न
मः हृदये श्री शान्तिगणेशाय देवताये नमः
इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे विनि
योगः इति कृतांजलिरुत्का घवर्णेन हृद
येद्धितीयेन शिरसि तृतीयेन शिखायां ततः

सप्तभिः क वचं ततो ह्याभ्यां नेत्रं ततः समस्तमं
त्रेण स्त्रमिति मूलमंत्राणैः करषडंगन्यासं
विधाय ध्यानादिकं सर्वं विरिविघ्नेशवत्कुर्या
त् इति तथा दशायुतं जपेन्मंत्रमयुतं जुहु
यात् ततः अपूपैर्घृतसंयुक्तैर्विधिवत्पूजिते
नले तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान्भोजये
त् ततः एवं सिद्धमनुर्मंत्री प्रयोगान्विधिवच्चरेत्
इक्षुखण्डैः कृतो होमो राज्यलक्ष्मीप्रयच्छति
कदलैर्नारिकेलैश्च होमो लोकवशंकरः स
सितैः पृथुकैर्होमो राजानं वशमानयेत् शा
कुमिश्रैः कृतो होमो ब्राह्मणानां वशंकरः स
र्पिषा जुहुयात् सम्यधनधान्यादिसंपदे इ
ति सारसंग्रहे प्रणवो मायया रुद्धं बीजं च व
शमानयः स्वाहान्तो यं मनुः प्रोक्तः सम्पगेका
दशाक्षरः मायया सरुद्धं बीजं भुवनेशी बीज
द्वयमध्यस्थं गणेशबीजं च द्वयं स्वाहा तथा
पूर्वोदितान्मुन्यादीन् मत्राणैरंगकल्प
नं हृदयं प्रणवेनाथ शिरो मायापुटेन च वश

शि॰ १
३८४

बीजेनशिखाप्रोक्तावशंशब्देनचायनञने
नकवचंनेत्रंस्वाहाशब्देनमंत्रिभिःसमग्रेण
त्वमाख्यातंसर्वागमविशारदैः वंधूकाभं
त्रिनेत्रंशशधरमुकुटंभोगलोलंगणेशं
नागास्यंधारयन्तंगुणसृणिवरदान्विक्ष
दंडंकराग्रैःशुण्डासंस्पृष्टपोषामदनगृह
ममुंश्यामलांग्धानयापिष्लिष्टंसिंगस्य
शान्तंविघ्नकमलनयाभावयेद्देववंघं वा
मोर्ध्वकरमारभ्यवामाधःकरपर्यन्तंमायु
धध्यानंपूर्वोक्तपीठपूर्वोक्तापूजाकर्याम
नीषिणेति अत्रप्रयोगःसुगमःमुन्यादय
स्तुद्वादशाक्षरोक्ताःतथा लक्षत्रयंजपेन्मं
त्रंमपूर्वैस्तद्दशांशानःघृताप्लूतैस्तुजुहुया
तर्पणादिततश्चरेत् ततोनिजगुरुंनत्वा
धनधान्याद्यैस्तोषयेत् ततःकाम्यप्रयोगं
श्चतत्कल्पोक्तान्प्रसाधयेत् स्वादुत्रपाज्यु
तापूपहोमेराजवशंकरःनारिकेलफलै
र्होमोराज्यश्रीवृद्धिदःपरःत्रिस्वादुसंयु

तैलोंऐंह्रींमः कांन्तावशंकरः इतिसारमंत्र

हे अथैवक्ष्मिमहामंत्रंहरिद्रागणपस्यनु

जगत्त्रयहित्तंभोगमोक्षदंकवित्ताकरं ना

नामंत्रगणस्याशुसिद्धिदंमुविडुल्लभं ग

रिष्टसफलंचाथकार्यमात्रप्रसाधने गो

पनीयप्रत्नेनवांछितार्थसुरद्रुमं सौभा

ग्यपुष्टिलक्ष्मीदंदीर्घजीवित्वदंनृणांन

रनारिनरेन्द्राणांपरंवश्यफलप्रदं विघ्नौ

घध्वंसनेदक्षंकृत्याद्रोहनिवारणे दैत्य

गीर्वाणसंघानांनागगंधर्वरक्षसां दन्ति

नामश्वमुख्यानांश्वपदानांचपक्षिणां

खान्तसंमोहनंसम्यक्प्राणाकृष्टिकरंक्ष

णात् रोधकंराजसैन्यस्यवायुवर्षणवि

द्युत्तां कृशानुजलशस्त्राणांस्तंभनंपरमं

मतं वादिवांजंतुजात्तानांवाचांसंस्तंभनं

द्विषां सर्पाभगनागानांगमनस्तंभकार

कं भूपस्यामंत्रिणः शत्रोः क्रोधस्तंभक

रंहठात् तरुणीनांकुमाराणांहृदयस्त

शि॰। भनंमहत्त्वस्मिंश्राग्धानामपिशात्रूणांविद्वे
३७५ षकरणक्षमं उन्मादोच्चाटनेशवोमीरणो
छेदनेक्षमं बहुप्रयोगसंयुक्तंयंत्रद्वयस।
मन्वितं नारः क्रोधणीद्वात्रिंशद्वर्णोमनु
सेवितोमुनिसंघातैरुद्धतः सर्वकामदः
नारः प्रणवः क्रोधः हुं स्वपरंगंचवन्हाक्षिचूडं
विंदुयुक्तंधरासद्वीजंग्लौंहरिस्वरूपे दा॰
ग्नि विष्णुशापनानिः तेन ग्लः इतिगणस्व
रूपंपतयेस्वरूपंवरवरदस्वरूपंसर्वज
नस्वरूपंयंस्वरूपंत्तं भययुग्मंत्तं भयत्त
मवेति अग्निगृहिणीस्वाहा तथा मुनिर्म
दन आख्यातश्छंन्दोनुष्टुप्समिरितं ह
रिद्रागणपादेवोदेवतामुनिः स्मृतः षट्
दीर्घयुक् स्ववीजेमषडंगविधिरीतिः वि
नायकसंहितासंमोहनपंचरायोत्तुः षट्
दीर्घयुक्स्ववीजेनभूमियुक्तेवुद्धिमान्
षडंगमाचरे द्विस्तु लक्रम तत्त्रयथोपदेशो।
पायमिति स्ववीजेनगणपतिवीजेनत

षाविधिनायेनमंत्रेणयंगृह्यतेतत्तदहं ब्रुवे च
तुर्थीदिवसेप्राप्तेशुक्लपक्षस्यमंत्रवित्त् शु
द्धोहरिद्रामानीयकन्यायायेघितोशुभो स
र्वांगेतांसमालिप्यतांघात्तुद्धजलेनततः
मत्वापरमयापेतः प्रसन्नेनान्तरात्मना
प्रणम्यगुरुपादाज्यमर्चयित्वाविधानत
स्वर्णांगुलीयहाराद्यैर्भूषणैश्चशुभाम्बरै
पूर्वोक्तविधिनातस्मादधीयीतमनुन्नियमे
सुगंधैस्सुमनोभिस्तत्पजेद्देवाधियापुनःस्था
नेपूर्वसमीरित्तेमणिमयेसिंहासनेसंस्थि
तंपीतंपित्तविभूषणाम्बरलसन्मालादिसं
शोभितं विघ्नच्छन्निमुखंत्रिनेत्रलसितंह
स्तैर्वहन्तंमजेपाशंसत्परशुंशरंसगुणयु
तं क्रोधाख्यमुद्राभये वामोर्द्धादिकरत्रये
ण्यापत्रये दक्षोर्द्धादित्रयेन्यत्रयमित्यावु
धध्यानं क्रोधमुद्रान्नुष्टिः एवंसंचिंत्यदेव
भ्रगजाननमनन्यधीः एकाक्षरोदितेना
पवर्त्मनादेवमर्चयेत् ग्रयप्रयोगः तत्र

शि॰ ३८६

प्रातरुत्थानादियोगपीठन्यासान्तेमूलेन प्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिमतङ्गायऋषयेनमः मुखेऽनुष्टुप्छन्दसेनमः हृदयेहरिद्रागणपतयेदेवतायैनमः इति विन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोग इतिकृताञ्जलिरुत्कागांगामित्यादिनाकरषडङ्गन्यासंविधायध्यात्वामानसपूजादि सर्वंप्रागुक्तैकाक्षरविधिनाकृत्वासमा प्यमेदिति तथासारसंग्रहे साग्रसहस्रं सजप्यदशांशंहव्यवाहनेसर्पिर्गुडयुतैः सम्यगपूपैर्जुहुयाद्वहिः हरिद्रागणपतिं तावत्तर्पयेदित्ति तत्परः कुमारीभोजनाव ब्रह्मचारिणएवच साग्रंसहस्रंमहोत्तरं सहस्रमित्यर्थः तावत्होमसंख्यासमसंख्यामित्यर्थः शतेनतर्पणसंख्ययेवकुमार्योब्रह्मचारिणश्चभोजयितव्याः ब्रह्मचारिणस्तुनैष्ठिकाः स्वाश्रमस्थाश्चापेक्ष्य न्तइतिसांप्रदायिकाः तथा कामकर्मत

नः कुर्याघदिहं विष्टपत्रये पद्मेनागदले
सुधाकरगेहे साध्याख्यंक र्मावृत्तेवेष्टव
सुधाविनायकगतं वमालिखेन्मध्यत:
दिक्चत्रेषु वसुंधरामनुगतं क्रोधं विदिक्स
त्रगं भूबीजं वहिरष्टकोणवसुधाबीजस्थि
तंवारुणं वसुकोणयुगानिस्युर्हेलिका
नोमस्तकानिच मस्तकेषुलिखेत्पश्चा
द्गुणान्तं बीजमुत्तमं चतुरस्रेण संवेष्टा
दिक्षु वर्णान्तमालिखेत् विदिगन्तं च भू
बीजमेतद्यंत्रमनुत्तमम् ॥ अस्यार्थ: तत्रप
द्योक्ताधिकरणे पद्योक्तं द्वैरष्टदलक
मलंकृत्वा तत्कर्णिकामध्येवृत्तं कृत्वा
तन्मध्ये साध्यनामवेष्टितं प्रणवमालि-
ख्यातस्योदरे भूबीजमालिख्य भूबीजस्यो
दरेगणेशबीजमालिख्यतस्यान्तर्हुंकार
मालिख्याष्टदलकमलस्य पूर्वदक्षिणप
श्चिमोत्तरदलेषु भूबीजोदरगतं हुंकारं वि
विलिख्याग्नेयादिकोणदलेषु केवलं भू

शि॰। ३८०

वीजंविलिख्यकमलाद्बहिश्चतुरस्रद्वय
संपुटरूपमष्टकोणांकृत्वाततःकोणेषु
भूवीजोदरेवकारंसविंदुंविलिख्याष्टको
णेष्वग्रेषुमगजमस्तकानिकृत्वातेषुस
विंदुंहकारंविलिख्यतद्बहिश्चतुरस्रंकृ
त्वात्कोणेषुभूवीजंतद्दक्षिणेगकारंचवि
लिखेदितितथा आदित्यवुधशुक्राणा
मेवास्यदिवस्यवशी निशीथेविजनेदे
शेसुलिप्तेगोमयोभसा प्रदीपेदीपेनेत।
त्रहस्तदंविन्यसेच्छुभं उपलेवसमानी
यहरिद्रांक्षालितांजलैःतस्यांहस्तदिश्चं
स्थाप्यकन्ययापेषयेन्ततःहरिद्रायास्तु
रीयांशंवसुविद्यागृहान्मृदं समाहृत्य।
वसापिष्यामिश्रयित्वापश्शोधयेत्त मंत्रे
णानेनमंत्रज्ञः पंचविंशतिसंख्ययाततः
श्चालेपयेन्मंत्रीशुभेसूक्ष्मेसितांवरे त्र
स्मिन्पटेलिखेद्यंत्रमेतत्संस्तंभनाह्वयंत्र
त्रप्राणप्रतिष्ठाप्यपूजितंगुलिकीकृतं

गणेशप्रतिमां पश्चाद् गणत्वं गणशोभितां वि
निर्माय त्रिभिर्भागैर्निशायास्तद्वहि क्षिपेत्
प्राणसंस्थापनं भूपः कुर्यान्मूर्तौ विचक्षण
गंधपुष्पादिनैवेद्यैरभ्यर्च्य गणनायकं श
रावे क्षालिते न्यस्य सहस्रं साष्टकं मनुं स
जप्य पूजयेद्भक्त्या कांचनैः कुसुमैर्नवैः कां
चनैः पीतैः सिद्धोदनेन नैवेद्यांत्र बलिं हरे
त् तण्डुलान् शालिसंभूतान् प्रस्थमानमि
तान् द्विदलीकृतमुद्गान्नं तदर्द्धेन च मेल
येत् गुडं वेदपलं भूयो नारिकेलं चलत्समं
मरीचं मुष्टिमानं च सैंधवं च तदर्धकं त
दर्धं जीरकं चाज्यं कुडवार्द्धं समं भवेत् एत
त्सर्वं चतुःप्रस्थगोदुग्धे मंदवह्निना पश्चासि
द्धोदनं ध्येत गणेशस्य महत्प्रियं अमुना पा
यसेनाथ लड्डुकादिभिः कर्पूरवासितैः पू
गतांबूलैश्चन्दनादिभिः तोषयित्वा विधा
नेन हरिद्रागणपं विभुम् बलिं दत्त्वा शराव
एत्रैलोक्यं सचराचरं स्तंभयेत्साधकेन्द्रः

शि।
३८८

मः सत्यमेतन्न वा मथा युद्धभौमात मित्रा
यां पघेनं स्यायद्बुधः वैरिणो वाहिनी वीरै
र्व्याकुलां स्तं भयेन्तदा देशे ग्रामे पुरे गेहे स
भायां स्वापि तत्पदि तनत्स्या नगता न्सवा
न्विविधान् स्तंभयेज्जनान् शाखि शाखा
ग्रं समस्पकं स्तंभयेद्धर्षणं महत् चत्वरे न
गरे न्तस्यान्नजलान्तस्यापि तं जलं निवा
से पथि वारस्पून्मर्यादापांसमीरणं हस्ति
घोटक शालायां क्षणात्सर्वानुपद्रवान् श्म
स्वून् शाल्मलिये सर्वे पां वल्मीके श्वा
पदान्वने क्षेत्रेषु पालनमानहेतीन्याघा
रो स्तं भये त्स्थिते स्मृतिवाणी सङ्गीत च वि
द्यां शास्त्रे विभावसो रेतस स्तं भनं कुर्यात् श
त्रोः स्थाने निवेशितं सम्यक् वे शपचे तेषु स्था
नेषु वह्निमाहरेत् स्तं भये द्धरिलं विश्वं किं
पुनर्वाञ्छितं जनं सफलं सर्व थाह्येनद्वि
धानं गोपयेत् सदा श्रेयाकाङ्क्षिकरं यंत्रं वि
घ्ने शास्य वदाम्य हम् हरिद्रां शोध ये द्वेषमम

दाप्रोक्तेन वर्त्मना उद्धृतं यंत्रमालिख्य मा
यागं मध्यतो लिखेत् अवशिष्टे मंत्रिवर्णो
मीयया च प्रवेष्टयेत् लिखेत्पाशं बहिः पत्र
पुनरन्तरं वारुणं दिग्दलाग्रेषु ठपरं को
णपत्रगं धरामण्डलयुग्मस्य कोणे वायु
विदिक्क्रमात् बाणबीजानि विलिखेद्
श्यामाणानि मंत्रवित् तस्याष्टवसुशूलेषु
कवचं साधु संलिखेत् जलगेहद्वये न्यपि मा
याको णयुगले स्थितं यंत्रं माकर्षणं ह्येतत्
लिखितं पूर्ववर्त्मना कृतप्राणप्रतिष्ठं च वा
निशाविद्धेषु कुक्षिगं मुहुः संपूज्य यत्नेन
समीरं स्थापयेद् बुधः चक्रेहस्तमदायो न्यग
णेशागारे मृत्तिकाशरावयुगले रम्येनि
मीपान्यत्र चोभयोः विन्यस्य तं गणेशानं कु
सुमे रुणैर्यजेत् सिद्धोदनादिनैवेद्यैर्बलि
भिश्चोक्तवर्त्मनाः मनोः सर्वजनस्यानेदत्त्वा
त्वा साध्याभिवाग्बुधः स्तम्भयन्निदं तं यंत्रं
त्राकर्षयेत्पुग्मकं मकम् साध्या ण्याभिमु

शि॰ १
३८९

खो भूत्वा सहस्रं साष्टकं जपेत् वलिं दत्वा
पश्चात् संपूज्य विघ्नेशं चंदनादिकैः द्वितीयेन ।
शरावेण पिदधीत सुसाधकः प्रत्यहं कुर्वं
तत्वेवं सप्तभिर्दिवसैर्भुवि साधकस्य सा ।
मायाति सन्निधौ वांछितो जनः भूपो वा
त्सुतो वापि महिषी वा वरांगना अमात्यः
एडपोषा वा सुरकन्यापि वा द्रुतं आगच्छति
न संदेहो मंत्रिशालं न चेतसा यंत्र मत्तल्लि
खित्वा लुत्तालीपत्रे गुडांभसा पूजितस्था ।
पितप्राणमजा दुग्धे निवेशयेत् साध्या
शाभिमुखो भूत्वा कामयेत् जपन् मनुं त
दानीमानयेत् कामविह्वलां वा सुन्दरी शुद्धे
रामठं न्यस्य तस्यागारे हरिद्रया सिक्तेन मर्द
पित्वा तु कृत्वा साध्यकृतिं शुभां श्वेतार्कच्छद
पुष्पान्तः सप्राणां सन्निवेश्य तां दीप्ताङ्गो ना ।
पयन् मंत्रं जपेद् दश सहस्रकं क्षणदा पातिका
मार्ता वांछिता वरवर्णिनी नागवल्लीदले क्षौ
द्र लिप्ते यंत्रमिदं लिखेत् साध्यां संस्थाप्य सं

न्यसेदं जप्त्वा प्रभक्षयेत् सीमंतिनी समायाति
शीघ्रं यौवनगर्विता पत्रपुष्पसुवस्त्रादौ भक्षे
वालिख्य सेरणं यंत्रमेतत्प्रदानत्प्रेक्षणाद्वा
कृष्टिकारकं प्रवाहाभिमुखो वापि सरित्स्व
कुंभवीरगः तर्पयेत जलैः शुद्धैरष्टोत्तरसह
स्रकं शतयोजनदूरस्थं साध्यमाकर्षयेद्ध्रुवं
वहुदिनेन किं वात्र स्मृत्वायं प्राणेन जपेत्तम
त्रमेन विधानेन हठदाकर्षयेद्धितं अथाकृ
ष्टिकरं यंत्रमित्यादि पूर्ववर्त्मनेत्युक्तस्याय
मर्थः तत्र पूर्वोक्तं यंत्रमालिख्य तन्मध्यस्थं।
भूबीजं हित्वा तत्स्थाने मायाबीजं विलिख्य
तन्मध्ये प्राग्वद्कूणपाति बीजं चालिख्य कुंका
रादिं बीजरहिते स्वशिष्टवर्णैः प्राग्युक्तसा
ध्यनाम वेष्टनस्थाने संवेष्ट्य मायाबीजेन च
संवेष्टयेत् अत्र मायाबीजवेष्टनेवता
न्तरस्यान्तरालेनैव पं तेन कर्णिकाभ्यंतरे
वत्तदृपं लेपं ततोष्टदलेषु प्रतिदलं श्री
क्रौमिति पाशांकुशबीजे विलिख्यादिद

शि॰।
३९०

लायेषु वमिति च विलिख्य प्राग्वदष्टको
णं कृत्वा तस्य पूर्वादिदिग्गतकोणचतु
ष्टये पूर्वकोणे ३ दक्षिणे ३ पश्चिमे ३ ली
उत्तरे त्वं इति विलिख्य विदिग्गतकोणेषु
चतुर्ष्वपि स इति विलिख्याष्टकोणाग्रेषु
त्रिशूलानि कृत्वा तेषु शूलेषु ॐकारमालि
ख्य तद्बहिरर्द्धचन्द्रद्वयेन संपुटितं संवेष्टत
त्कोणेषु मायाबीजं लिखेत् अत्र कोणश
ब्देनार्द्धचन्द्रद्वयस्याग्रचतुष्टयं गृह्यते त
स्याग्रे पार्श्वकोणचतुष्टयस्थितत्वात् नि
शाविघ्नेशकुक्षिकं प्राग्वद्बहिर्विलग्नेत्या
कुक्षिगलेसमीरस्यापयेत्प्राणप्रतिष्ठां कु
र्यान्मूर्त्तेरिति शेषः चक्रिहल्लमद्राकुल्ला
लहस्त्तमतिकपा अन्यत्र अन्यतमे सामु
द्रेलवणे रामुद्रं हिङ्गु तस्यागारे सिक्थे
न मधूच्छिष्टेन संवेष्टं संप्राणं कृत्वा प्रतिष्ठ
मित्यर्थः जप्तसमिमिच्चेतथा अथाव
क्ष्यामि वश्यार्थं यंत्रसाधनमुत्तमम् यंत्रे

सिस्य पूर्वोक्तं स्मरमध्यं गणाधिपं बहिः शि।
ष्टैर्मंत्रवर्णैः कामेनापि प्रवेष्टयेत् शेषमा
कर्षयंत्रेण समाप्तं परिकल्पयेत् निष्पा-
शोधनमप्यत्र कुर्यादीरितवर्त्मना हरिद्रा
या श्चतुर्थांश मिनेक्षुरसेनहि सामुद्रेरो
चनांशोऽपि स्थूमंत्रिलिप्यसत्पटे लिखेद्
श्रीपाभिघं यंत्रं सरं कत्वा निवेशयेदिति अ
स्यार्थः पूर्वोक्तं यंत्रं विलिखितन्मध्यस्थंमा
याबीजमयास्यतत्स्थाने कामबीजं तदुदरे
गणपतिबीजं चापि लिख्येत प्राग्वद्बहिशि
ष्टैर्मंत्रवर्णैः कामबीजेनवावेष्ट्य शेषमाक
र्षयंत्रवत् कुर्यादिति तथा पूर्ववत्कृतवि।
घ्नेशाकुक्षिमध्ये निवेशयेत् विधिनास्था
पितप्राणे शरावे न्यस्यतं यजेत् रक्तमाला
नुलेपाद्यैर्नैवेद्यैः पूर्ववत्कृतैः मनोसाध्या
भिधां दत्वा स्थाने पूर्वसमीरिते वशमान
ययुग्मं च जपेदष्टसहस्रकं अष्टोत्तरसह
स्रमित्यर्थः साध्यादिकं संमुखो भूत्वा मंत्रम

षि। चीसमाहित: विघ्नेशाय बलिं दत्वा छादयेत्तं च

३९१ पूर्ववत् एवं प्रतिदिनं कुर्वन्सप्तभिर्दिवसै।

र्बुधैः रक्षोभूतपिशाचाद्यान्देवदानवप।

न्नगान् राजानं मंत्रिणं राज्ञो स्त्रीगणांश्च ह

मानुषम् वशयेत्साधकः शीघ्रं यावज्जीवं

न संशयः निशांशेनाविशिष्टेन निजदेहवि

लिंपयेत् अवलोकमात्रेण च वशयु

द्धिस्थमं जसा हरिद्रांशसमं चूर्णं शालित

ण्डुलसंभवं तत्समेन गुणेनापि मधुनासै

धवेन च समिश्र मर्दयित्वा च पिण्डाकारं

प्रकल्पयेत् घृतं निर्माय गणपतेस्तेन यंत्रे तदु

परि निक्षिपेत् समीरं च प्रतिष्ठाप्य गंधाद्यै

पूर्ववद्ध्ययेत् त्रिदिनं पूजयित्वे त्वयं यंत्रम।

ध्यात् पृथक् यजेत् प्रतिमां भक्षयेत्पश्चा।

त्साध्यो वश्यो भवत्युवं शालिपिष्टादिपि

ण्डेन कृत्वा साध्याकृतिं प्रभां स्पृष्टाधिक

पातं जप्त्वा .... जितास्याः पिताः निलो निवे।

द्य विघ्नराजाय पश्चात्तं भक्षयेत् व

शयेद्वांछितंसाध्यंसदासर्वस्वदायिनं व
श्यंयंत्रंलिखेन्मंत्रीखानपानादिवस्तुषुसे
रंकृत्वाजपेन्मंत्रीसहस्रंसाष्टकंबुधः भ॰
क्षणाद्वशयेत्साध्यंवस्तुमात्रस्यसाकः चन्द
नागरुकर्पूरनिशाकुंकुमरोचनाः मृगेन
दसंयुक्ताः श्रृंगविघ्ननाशनम् संपिष्ट्वे
तद्वशीकारयंत्रमालिख्यपूर्ववत् प्रतिमां
पूर्ववत्कृत्वाजप्त्वाचाष्टोत्तरंशतं लिंपे
देनेनगात्रंस्वंकुर्वीतास्यविशेषकं ईस
णात्स्पर्शनाच्चैवत्रिलोकीवशमानयेत्
एवंकृतेनरंनारीवशयेद्योषितंपुमान्
चन्दनेनैववाकुर्यादिधिमेनफलाप्नये द्वि
रेफंचसदाभद्रामुशलीचेन्द्रवारुणी भूप
द्मंश्रीफलंविष्णुक्रान्ताहस्तीचवन्दिनीवा
राहीसातवीर्याचमागरीचेन्दुरोचने सर्वाभि
क्षुरसेवंनिशाभागार्धसंमितं पिष्ट्वावश्या
भिधंयंत्रंनिमायप्रतिमामपि प्राणसंस्था
पनंकृत्वाजपेदष्टसहस्रकं भिक्षद्रव्येण

शि०
३९२

तिलकं कुर्यान्मानतस्तु यो नरः त्रैलोक्यवश्य
मतोलक्ष्मीमापाति रक्षकुर्याद्धनाधिपं कपि
लागोमयं व्योम्नि पद्मिनीदलसंपुटे आ
तपबृहत्वर्षेण भेषजेरूढितैः समं पंच
गव्येन संमर्द्य पिण्डाकारं प्रकल्पयेत्तत्र
खं दहेत्तं घृतं हुत्वा विल्वकाष्ठैः धितेनले
समुद्धृत्य च भस्मतन्मध्ये यंत्रमालिखे
त समीरणप्रतिष्ठष्यगणपं तत्र पूजये
त अष्टाधिकं शतं मंत्रं जपित्वा श्रीफ
लान्तरे कांचने रूप्ये रवित्तेपात्रे कांस्यम
येतथा निधायधारयेद्भस्मललाटादिषु
साधकः कान्तिपुष्टिधनारोग्यपुत्रपौत्रय
शः पशून् लब्ध्वा लोकप्रियो भूत्वा दीर्घ
जीवी भवद्ध्रुवं पुरोधा नृपतेरक्षां भस्मना
प्रान्तरन्वहम् कुर्याद्गापुष्पकंकद्यायां पश्वा
विजयसंपदे तस्मैनिधत्तयंनित्यं नपाद
धात्पुरोधसे रक्ताम्बरसुवत्पन्तः प्राक्तभे
षजचूर्णकं निधाय कपिलाज्येन तद्धि

र्यान्नकपालके दीपं प्रज्वाल्य तैलेन वजयन्मं
त्रंसुसंपुतः गृहीत्वा कज्जलं जयमन्त्रोत्तरं शु
तं शुभं नेत्रयोरञ्जहेदृष्यायुवावायुवतीवा
रा दृष्टमात्रेणवशयेन्निखिलं विश्वमज
सा उक्तौषधीनां गुलिकां पिष्ट्वा चन्द्रवारि
णा अभिमन्त्र्य पाषाणे तिलकं प्रकरोति
सा सर्वलोकप्रिया भूपादंग्रस्य शौन्निजं
पतिं आज्ञानुवर्तिनं कुर्याद्यावज्जीवन
संशयः शुद्धपानिपयापाक्त्वाविद्येपंप्रो
क्तलक्षणाम् चंद्रोपरागसमयेसरस्वास
हस्तकं अष्टाधिकं समभ्यर्च्य चन्द्रनादिभि
रादरात् प्राघायांप्रोद्धहे नित्यं सर्वतो जप
माप्नुयात् संग्रामे विपिने दुष्टस्वापदादिभ
यपरे आपणे व्यवहारे च द्यूतेवादे महार्ण
वे पश्वरसभूयेषु सभायां प्राज्ञसंकटे वि
जयी जायते धीरः कृतकृत्यो निवर्तते च
रांगना चन्द्रमध्यशोमतेमन्मथोपथा ना
गवल्लीदलेयंत्रं लिखित्वा रात्रिचारिणा

शि० । सप्राणमर्चितं जप्तमष्टोत्तरसहस्रतः अ
३५५ शितं वांछितं साध्यं वशं नयति भक्षणा
त् गोदुग्धे सप्तिते मंत्रीकथितं सुदृढीकृ
ते यंत्रं विलिख्य तेनैव निर्मोयगनायकं
अभिमंत्र्य शुते साध्ये भक्षयेच्छयेन्नगा
त् नारिकेलं गुडोपेतं चूर्णितं त्रिपलं कु
नेत् अथायत्रा विषमपदव्याख्यापूर्वस
अनहेकृत संपातमष्टाधिक शतं बुधः स
म्पातं भक्षयेद्यस्तु वशमायाति सोचिरात्
किं बहूक्तेन मंत्रज्ञः साध्यं संविल्पयं मनुं
जपेत्सद्यास्ततां जातिपाद्वदापुर्नसंपाय
इति अथायत्र विषमपदव्याख्यापूर्वस
मीरित्ते स्थाने सर्वजनमिति स्थाने अप
मर्थः समनोसर्वजन पदस्थाने साध्याभि
धांस्ते भयेति पदस्थाने वशमानय युग्मं
चस्त्वा जपेदित्यर्थः तद्दक्षिणेषा हृदि
स्थापिता निलं कृत साध्य प्राणप्रतिष्ठां सा
ध्य प्राणप्रतिष्ठाप्रकारस्त्वग्रवक्ष्यते अ

स्य ऽष्टयाष्टकस्य विशेषकं तिलकं ह्रिरे-
फो भृंगराजः सदामुद्रा मुक्ता मुषाली ता-
लमूलिका विंदिनी लजालुका शान्तवी
य्याद्भिर्वा मायूरी अपामार्गः चन्द्रः कर्पूरः उ
क्तैर्मेघजैर्ह्रिरेफादिभिः रात्रिचारिणा ह
रितोऽर्के नेति अथ चाटनं ततो यंत्रं कथयामि
समासतः उत्करीस्पर्त्तिखेयंत्रं सप्ताष्टाव
र्गमध्यगम् तत्स्त्रमोहत्तंवीजं गारणपत्य
न्तत्स्त्रेरेप्राणवीजं च यंत्रेषु वामकर्णं तद
ग्रतः तद्धहिर्वसुकोणम्पशूलेषु कवचं लि
खेत् वायुनावेष्टितं यष्टाल्वाङ्गि ऽमगतं वायु
नाप्रेतवस्त्रे तदा लिख्यानिशालेपनपूर्व
कं षमशानांगारसारेणाध्वांक्षपक्षशलो
कया यंत्रमेतत्समालिख्यापयेद्वीरणोततत
पिचुमन्दस्थिते ध्वांक्षगृहाकाष्ठयंत्रपन्त-
तः ष्मशानवन्हो संदद्य भस्मादापतत्ऽऽ
वम् विधाधीशागृहद्वाः स्या शार्करा रज
सायुतम् यंत्रमध्ये प्रविन्यचक्री हस्तम्

पि॰ १
३९४

दावेवसाध्ययादोत्यसेरंतङ्कुलिकीकृ।
तं शावालिप्तनिशाभागंविनाभस्माङ्ग्यि
नीनयासर्षपंचचिताप्रोरेकपिकाछि
चवानूरीसंपिष्यान्मतसारेणनिर्मायगी
णयाधिपं लतुन्दमध्यगंकृत्वापुनःप्रा
णान्प्रतिष्ठयेत् स्यामनावुच्चाटंनेहृंहंसे
योज्यप्रजपेन्मंतु अष्टोत्तरसहस्रंहिपांशु
ना शरावयुगलंमंत्रीनिर्मायान्यतवाम
यो अम्बिकेपंप्रविन्यस्यकृत्वापुष्टोस
मर्चयेत् मनावुच्चाटयहंहंसंयोज्यप्रजे
येन्मंतु अष्टोत्तरसहस्रंहिछादयित्वाप
रेणनम निखन्यवैरमहारिमासेनोच्चाट
येद्धितं हस्तिसत्यालयेवैरिसद्मनेपिर
णांगने स्थापितेगणपेमासाहुच्चाटोजा
यतेध्रुवं म्रियतेवाज्वराक्रान्तस्तेप्राणेनो
भयविवुलाःवनुःपथेषवाल्मीकेच
त्वरेद्रुमकोटरे स्थापनाविघ्नराजस्यश
त्रुरुच्चाटितोभवेत् विघ्नपातुन्दगंस्मवि

न्यसेघस्यमस्तके न्मत्तेकाकवत्सोपिनाना
देशेषुनिस्यत्नःमासनेशापनेयानिपषिषान्न
गेजालयेभस्मक्षेपान्मतिस्तत्रभवत्येवनचा
न्यथेतिम्प्रयमर्थःपूर्वोक्तयंत्रमालिख्यतन्म
ध्येहुंवीजंविलिख्यतदत्तयेमितिवायुवीजं
मालिख्यतदन्तर्गमितिगणपतिवीजमालि
ख्यतन्मध्येसाधनामलिखित्वापत्रेषुयमि
त्यालिख्यदलाग्रेषुवमितिविलिख्यतद्वहि
रष्टकोणग्रातशूलेषुहुंनित्यालिख्यवहिः
षट्किन्दुलांछितवत्ताकारेणवायुमण्डलेन
संवेष्टतस्यषड्डिंदुस्थानेषुयमितिवायुवी
जंलिखेत्तएतयंत्रमुक्तफलदंभवतिप्रेत
वस्त्रेप्रेतस्यकवस्त्रे न्गारसारःकोणेइति
प्रसिद्धःध्वांक्षःकाकःईरणंप्राणंपिचुमन्दे
निम्बवृक्षःशर्कराकर्करःशवालिप्तनिण
भागंशवस्पर्शिहेतरिद्राभागं सर्षपंस्वेतंबे
तसर्षपमेवचेतितंत्रान्तरात् उन्मत्तसारो
धत्तुररसःतुन्दःकुक्षिःम्प्राम्बिकेयंगणेश्व

उच्चाटयद्वेष्टं स्तंभयपदम् पास्येति शेषः सप्ति
रष्टः तथाः अथवक्ष्ये समासेन यंत्रं विद्वेषा
णाह्वयम् यंत्रे पूर्वोदिते वन्हिवायुवीजं प्र
विन्यसेत् वसुपत्रेग वर्णेषु लकारं विलिखे
ततः अष्टशूलेषु हुंकारं व्योम्ना वाह्य प्रवेष्ट
येत् निशातुर्याशमानेन मरिचं निम्वमेव च
तितिंडी द्विगुणां पिष्ट्वा हेमपत्राम्बुना ततः म
न्त्रकर्पटके लिप्त्वा द्वेषयंत्रमिदं लिखेत् पंचां
गं पारिभद्रस्य काकनीडं च तत्कृतं चितनाग्नौ
सन्देहे भस्म यंत्र मध्ये निवेशयेत् संवृत्य
विघ्नराजस्य सेरं कुक्षौ विनिक्षिपेत् शरावा
न्तरगं विघ्नं पूजयेत् पूर्ववर्त्मना पिचुमन्दस्य
वै पत्रैः कुसुमपुष्पैर्निवेद्यकैः विद्वेषपदवं यं
मंत्रे जपेत् सं जपजाप्या हव्यकं सहस्रं च शरावे
ण निखने व्याहृते ततः प्रीतयो विधिना
नेन विद्वेषो भवति ध्रुवं अप्यादायगणायं मं
त्री प्रीतयोरंता क्षिपेत् वैरि विजायते क्षिप्रं
देहनाशावधि द्वयोः एतत्पंचगतं भस्मगही

त्वापथिविन्यसेत् गच्छतांपदसंस्पर्शाद्विवा
दःसुमहान्भवेत् देशेग्रामेपुरेयत्रस्थापितः
तोगणपोभवेत् तिष्ठतांप्राणिनांतत्रवैरं
भवतिसर्वदा पारिभद्रस्यपत्राङ्केहेमभागमि
तंभवेत् भागैकंमरिचंरात्रिस्तावतीत्रितयं
त्विदं संदह्यभासितंपूर्ववर्त्मनासंस्कृतंपुनः
विकीर्णंवैरिणांमूर्ध्निकुर्याद्उन्मादमूकतां
ति अथास्यार्थः तत्रपूर्वोक्तेपत्रमालिख्यतन्म
ध्येरंयमितिविलिख्याष्टसुदलेषुलंकारं
यंकारंचविलिख्यदलाग्रेषुकंकारंविलि
ख्याष्टकोणगतशूलनाष्टकंउंकारमालि
ख्यबहिराकाशमण्डलेनवृत्ताकारेणसं
वेष्टयेदितिपारिभद्रोनिम्बःहेमपत्ररसः
संवर्त्यगुलिनिकीकृत्याविद्धयपक्वपुंजंदारया
स्थानेरात्रिर्हरिद्रा पूर्ववर्त्मनाचिन्ताग्निना
तथासांप्रतंमारणंपत्रंप्रवदामियथागमंयं
त्रंविलिख्यपूर्वोक्तंवर्ममध्येनिवेशयेत् माया
विघ्नेशबीजेद्वेतन्मध्येपिसमालिखेत् त

द्वादशेष्पुटकरीन्यैववर्णेनगिनिगतालिखेत्
॰श्राशुशुक्षणिबीजंवधरासंपुटकोणगंम
ल्लकेषब्रबीजानिवन्हिषुवर्गगं तद्बहि
र्विन्हिकोणेषुवन्हिबीजंसमालिखेत् नि
शांशुद्वोसमालिप्यमत्तकर्पटकेशुभे चि
तांगारास्थिनिर्यासैः काकपक्षशलाकया
यथोक्तंविलिखेयंत्रमेतन्मारणनामकम्
कणारामठशुराक्षरव्यानिशामरिचसद्व।
चा स्नुहीक्षीरेणसंपिष्यालिप्यशावपटेथ
वा करस्करस्यपंचांगैरजनीरजमुकल
जा लिख्यापुकर्पटेशावेलिख्याशोधपु
रोक्तवत् समीरंचप्रतिष्ठाप्यकृत्वागणप
तिंततःयंत्रंतद्धदयेन्यस्यपुनःप्राणान्प्र।
तिष्ठपेत् मातृसद्मसमुद्भूतांगणेष्वागार
मातिकांनिवमूलमदेचापिकवेकेधूमृत्व
संभवा प्मशानमातिकांतद्वत्कारवीरद्रु
मूलजां कुंभकारकरस्पृष्टामृषरस्थानि
जांमदे पिष्ट्वापारावतगलेकृत्वाचान्यत्रचो

मयोः यंत्राद्धंगणापं न्यस्यकृत्स्न पुष्पैः सम
बयेत् कारस्करमबैः पत्रैर्नैवेद्यश्चयथा
पुरा उक्तमत्रपदस्थानेसाध्यनामानिवृ
श्यहि मारद्वयप्राक्चसहस्रंसाष्टकंजये
त् दक्षिणाशामुखोमूत्वारजन्यांमूतवा
सरे वल्वरेपितभूमौवामात्रविन्द्यगृहे
ष्वा वल्मीकेकोटवापिकारस्करतरूंद्र
वे पिधायान्यप्रारावेणनिखन्यबलिमा
हरेत् साध्योयमपुरंयामितिसप्ताहान्ज्वर
पीडीतः अमोघवीर्यमेतद्धि विधानंभुवि
दुर्लभं भूदेवव्यतिरिक्तेषुराजवैरिषुयोज
येत् नृपोपिकारयेघः सकर्तारंतोषयेद्ध
नैः कर्तापितद्दशांशेन प्रायश्चित्तंकरि
ष्यति हरिद्राबिघ्नमंत्रस्यसांगोपांगविधा
नकं निरूपितंयथाशास्त्रंगोपनीयंसदा
बुधैः ह्यलभ्यंपुत्रकन्यापशिष्याय स्थिर वे
तसे चित्तवाक्कायवसुभिर्मिगुरुशुश्रूष
कायच श्रद्धाहीनायदुष्टायनैवदेयंकदा

शि॰ १
३६७
४
हिरश्

चनेति अयमर्थः तत्र पूर्वोक्तप्रकारेण यंत्रं
विरच्य मध्ये हुंकारं विलिख्य तत्स्योदरेषु
क्लिं बीजं गणपतिबीजं च विलिख्य दलेषु
रमित्यालिखेत् कोणं कृत्वा तत्कोणेषु र
मित्यालिख्य कोणाग्रेषु फट्कारमालिख्य
तदग्रतः फूलेषु हुंकारं तन्मध्ये रमिति च वि
लिख्य तद्बहिः त्रिकोणं विलिख्य तत्कोण
षु रमित्यालिखेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदम्
चिताङ्गारास्थि निर्यास मज्जास्थि कोड्ला
श्वाः कणा पिप्पलीरामठं हिंगुः स्नुही सह
३ इति कान्यकुब्जभाषा नाम सप्तमयपट
स्यानेमारणमारायेति मूलवासरे चतुर्द
श्यां कोटरे कारस्करस्य सुन्दराचार्य शि
ष्येण श्रीनिवासेन धीमता चन्द्रिकायां
प्रणीतायां प्रकाशोऽट्शोऽगमत् इति श्री
सुन्दराचार्यचरणारविन्दद्वन्द्वान्तेवासि
ना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्री
शिवार्चनचन्द्रिकायां मन्त्रदशः प्रका

श्रीः सारसंग्रहे वक्रतुण्डगणेशस्यमनुंव
क्ष्येयथाविधि सर्वपापक्षयकरं सर्वसौभा
ग्यदायकं राजवश्यकरं पुंसांबंध्यानांपु
त्रदायकं अमत्तचतुरास्याग्नीकामिका
श्रोत्रबिन्दुयुक् रक्ततायोनन्नयुक्ः पवनः
कवचंतथा षडक्षरोयमादिकोभजतांका
मदोमणिः अमत्तंवचतुरास्यः कः अग्नि
रेफः तयोर्योगवक्रः श्रोत्रंडः बिन्दुरनुस्वारः
तेषामैमैक्यंनतुरक्तताः उः अनन्नश्चाता
य्योंडा पवनः यः कवचंहुं अवकोवितत्री
र्घंकवचंवदंति प्रादुर्वभूवमनसिमंत्रेरा
जः षडक्षरः तत्रवामीकरप्रख्योवक्रतुंडा
यहूमिति वक्रतुंडकल्पवचनात् वक्रतुं
डायकवचंदीर्घमेषषडक्षरः इतिवचना
च्च तथा भार्गवोमुनिराख्यातः छन्दोनुष्ट
बुदाहृतं देवतावक्रतुण्डोस्यसुरासुरनम
स्कृतः विधायमूलमंत्रेणकरशुद्धिंजिते
न्द्रियः षड्भिर्मंत्रगतैर्वर्णैः षडंगानिप्रकल्प

शि॰ १
३९८

पेत् भ्रूमध्यके ऽहृदयनाभ्यंध्वाधारके ऽक्क॰
मात् षडक्षराण्डेणन्येस्मोत्सवेणव्यापके
ततः विधायदेवेहृदयेध्यायेदेवाग्रचेतसा
रम्योङ्गिनासुणातरमणिबालसंशोभिका
न्तिसंविभ्राणकरकिशलयैः पाशमध्ये
कुशाव्हे सामीतेष्टंत्रिनयनपुत्रंरक्तमा॰
ल्यांशुकाब्जमभोजोपलसुरगतमंसुसेस्म
रेद्धकतुण्डम् वामापूर्द्धपोराघे तदाधः
स्थयोरन्ये इत्यायुधध्यानम् तथा पूर्वोक्ते
पूजयेत्सीऽवक्रतुण्डगणेश्वरं अष्टपा॰
त्राम्बुजद्वंद्वेचतुर्द्वारपुतेनव चतुरस्रत्र
येनाथवेष्टितेचक्रमालिखेत् मध्येदेवं
वंसमर्घ्यभ्यर्च्यपुष्पान्यैरुपचारकैः प्राद
वंगानिसंपूज्यपथास्थानंविशालधीः पू
वौदिक्दलमूलेषुशक्तीरष्टौक्रमायजेत्
विघ्नात्म्याविश्वधात्रीचभोगदाविघ्नदा
त्रिनी निधिप्रदाचपापघ्नीतथा पुण्याश
शिप्रभा दलेषुवपजेतहृदमिमाघाः पु

रो वि दितिः द्वितीये ष्टदलेत द्वद्वक्रतुण्डा।
दिकान्न्यसेत् चतुरस्रेलोकपालांस्त स्वा।
णिच पूजयेत् प्राग्वद्दीर्घाद्ध्येसम्यग्वक्रतु
ण्डार्चनेरितेति अथप्रयोगः तत्रप्राग्वत्स्नात
कृत्यानादिषडंगपूजान्तेप्रथमाष्टदलमूले
षु ॐविद्यायैनमः ॐविम्बधायैनमः एवंभो
गदायैविघ्नघातिन्यैनिधिप्रदायैपापघ्न्यैपु
ण्यायैशशिप्रभायै ततोष्टदलेमध्येषुप्रा
क्लक्ष्मीगणेशप्रकरणोक्तसिद्ध्यष्टकंसं
पूज्यद्वितीयेष्टदलेप्राग्वदेकाक्षरप्रकरणो
क्तान्वक्रतुण्डादिसंपूज्यलोकपालपूजा
दिप्राग्वत्सर्वंकुर्यादिति तथा वर्णलक्षंज
पेन्मंत्रंजुहुयात्तद्दशांशतः अष्टद्रव्येःपुरा
प्रोक्तेर्मधुराक्तैर्यथाविधितर्पणादिततः।
कुर्याद्ब्राह्मणाराधनावधि एवंसिद्धमनो
मंत्रीकाम्यकर्माणिसाधयेत् तर्पयेत्पूर्व
मार्गेणवक्रतुण्डंगुणेश्वरं पूर्वमार्गेणम
हापतिप्रकरणोक्तप्रकारेण चतुरस्रेहस्त

शि॰ ३९९

मात्रं कुण्डं कुर्यात्तस्यततः स्थापधीतमथवा त्वाग्निमनूचानगृहाद्धरेत् मथित्वाकाष्ठे तिस्रनूचानः श्रोत्रियः प्राणायामंत्रयं कृत्वामंत्री कर्मसमारभेत् ततः पुरोक्तव त्कृत्वामंत्रन्यासं षडंगकं षडंगन्यासं कुर्यात् गंधपुष्पादिकैरग्निं संपूज्य स्थापयेत्ततः स्थापयेद्दीक्षोक्तविधिना नित्यहोमविधिना वा कृशानुमध्ये तत्राथ नागयज्ञोपवीतत्रिनेत्रं लम्बोदरं भास्करतमेकदंतं त्रिलोचनं पद्मासनसमारूढं चतुर्बाहुं सुवर्णाभं किरीटहारकेयूरांगदालंकारभूषितं एवं संचिंत्यमनसा समावाह्य गणेश्वरं गन्धाभिः समभ्यर्च्य जलेनाग्निं प्रसिच्य चाषडर्णेन त्रिःछान्तेन जुहुयाद्घृताहुतीः अष्टाधिकं सहस्रं च ततः सिद्धो भवेन्मनुः सहस्राहं च तुर्थीषु पक्षयोरुभयोर्यजेत् साष्टसहस्रमिमं यः शान्तिं हनेत्पूर्वे संवत्सरात् लभते धनं मध्याह्नकाले नित्यं हितस्याग्रे प्रजपेन्मनुम्

हस्रं त्रिशतं वापि शतं वा होतरं सुधीः अष्टो
तरमिति स्थानत्रयेप्यन्वेति अचिरेणैव म
हतीं लक्ष्मीं प्राप्नोत्यपलतः प्रसन्नतात्र मन
सस्तुष्टिरल्पाशितात था स्वापवे मुख्यमात्र
पिष्टेन्दिररुक्शानं एतानि मंत्रासिद्धेर्हि चिन्हा
न्युक्तानि मंत्रिभिः पूर्वोक्त सिद्धौ स्नेनत्रिमा
सं त्रिशतं हुनेत् महानिधीनां भवनं भवेत्क्षी
बणोपरः गुडाक्तैः पृथुकैर्नारिकेलैर्मरिचसं
युतैः अग्नौ सहस्रं जुहुयात्समंत्री धनवान्भ
वेत् शुभशालिमयैः शालितण्डुलचूर्णैः स
जीरकैर्बहुगुडैः शुभैर्रतिघृतप्लुतैः अपूपैः जु
हुयान्मंत्री धनवान्भवेत् शुभशालिमयैश्चू
र्णैः समरीचैः ससैंधवैः शालिगणे शस्यहितं
सन्निधौ सहस्रमात्रं संलभेन्महती मचिरा
श्मां साध्य नामाणं पुटितं मनुना जुहुयात्सु
धीः अपामार्गसमिद्भिर्वा पद्मैः पनसजैः फ
लैः सहस्रंक स्वैर्वा पनरं नारीवशं नयेत्
लाजाभिर्जुहुयाद् अग्नौ सहस्रं कन्यकाप्तये

शि॰। सहस्रमात्याहुतीनां हुनेत्स्त्रीरा हुतीरपि स
५०० हस्रं रोगशान्त्यर्थं मासमात्राज्जयेन्नर जये
द्ध्रुवं विभीतकोत्थसमिधां सहस्रं सार्द्धकं
शिनिशि लोहितास्त्रैश्चमशाग्नौ जुहुयान्मा
रयेद्रिपुं भूमौ शत्रुस्वरूपं च विलिख्यास्या
स्यादरेनलं प्रक्षाल्य सिद्धार्थैर्वैरैः सहस्रं जु
हुयात्सुधीः तं मारयेत्सप्तदिनान्नात्र कार्या
विचारणा कालमेघसमानाभं गणेशं नि
जस्थुण्डया रिपुं गृहीत्वा वक्त्रामुखे वन्हौ म
होल्के प्रक्षिपन्तं गणपतिं ध्यात्वा मंत्रं ज
पेन्मंत्रं सहस्रं त्रिदिनेनासौ शत्रुमुच्चाटयेद्ध्रु
वं समुद्रगां नदीं प्राप्य गृहीत्वा जलजीनां जलं
सहस्रकृत्वोभिमंत्र्य परिषिंचन्स्वमूर्द्धनि ।
प्रनेन विधिना मंत्री पापौघं नाशयेद्ध्रुवं श
निश्चरदिने स्वत्थमाल भ्य त्रिसहस्रकम
जपेन्मनुं गणं ध्यायन्नदोषान् ग्रहभवान्हरे
त वेनसोत्थसमिद्भिर्मासमहस्राद्धं च मापु
पान धानापी जुहुयाद्धान्यैरन्नाद्यैर्न्नेडं

नेष्टुवं कमलैरुत्पलैर्वापि होमो वश्यप्रदो म
तः क्षेत्राभिकांक्षी पलैर्गुडाभ्यक्तैर्हुनेत्सु
धीः तमर्चयित्वा गणपं हरिद्रां सैन्धवं वचा
निष्कार्द्धार्द्धप्रमाणानि संपिष्टैतानि निक्षि
पेत् प्रवत्सुन्मित्रगोमूत्रे सहस्रेणाभिमन्त्र
यत् स्नात्वा मत्सुस्नानदिने विशुद्धांशुक्ल
वाससम् पाययेत्तां च सा वंध्या सूते प्राग्वः
त्सरात्सुतं उपोष्य सामग्रहणे भास्करग्रहे
ऽथवा कपिलाज्यं पलं चूर्णं वचायाश्च प-
लार्द्धकं एतत्सहस्रं संजप्तं समस्तं प्रपिबेत्सु
धीः प्रवाप्य मेधां महतीं कवितां लभते ध्रु
वं गोचर्ममात्रभूदेशामुपलिप्यांशुकाच्छं
कृत्वा तत्र स्थापयेत्कुंभमर्चितं चन्दनादिभि
तस्योपरि स्थाल्कपिलाघृतपूर्णं शरावक
म् घृतं तत्र प्रतिष्ठाप्य ज्वालयेद्दीपमुत्तमम्
तत्र विघ्नेशमावाह्य पूजयेत्कुसुमादिभिः
कुमारीं च कुमारांश्च दीपस्याग्रे निधाय ज
पेत्तं मन्त्रप्रवरमष्टोत्तरसहस्रकं ततः प्र

शि॰। ४०१

ष्याकुमारीवाकुमारोवाब्रवीतितत्तमनो
गतंहिमकलंभविष्यंभूतमेवच वर्तमा
नमनारस्यप्रसादान्नात्रसंशयः इतिसार
संग्रहे मंत्रान्तरमथोवक्षेवक्ष्येवक्रतुर
ण्डगणेशितुःयस्यस्मरणमात्रेणसर्वेन
श्यन्त्युपद्रवाः ॥टीप्रानसमायुक्तोयपूर्वः
कतुरीयकःसघान्त्रान्तोधराब्रह्मानन्तो
धराब्रह्मानन्तोवलीमगुस्तथा खड्गीशोसि
र्घसंयुक्तोवियन्नारायणान्वितो षडक्ष
रोयमाख्यातःसर्वकषपफलप्रदः ॥टीपा
एकारःतेनयुक्तोयपूर्वोमकारःतेनमेःक
तुरीयोघकारःसघउकारःतेनघोइतिध
धान्तकारःब्रह्माककारःअनन्तआकारः
तेनकारइतिवलीय भगुसकारःखड्गी
शोवकारःदर्घआकारःतेनस्वा वियद्
कारःनारायणःआकारःतेनहाइति त
थाभार्गवोमुनिरस्यस्यादनुष्टुप्छन्दः
ईरितं वक्रतुण्डगणेशोस्यदेवतादेव

वेदित्तः मंत्रवर्णैः षडंगानि षड्भिः कुर्यात् यथ
थापुरा ध्यानपूजादिकं सर्वं वदाचरेत् ॥ अ
थ प्रयोगः सुगमः रायस्पोषप्रदं प्रोक्तो देव-
स्यत्वपितानिव ॥ धियोरत्नपदं वोऽकादेम
तं वत्तलो वदेत् रक्षोहणोपदान्ते वोवलगे
तिपदं वदेत् हनोपदान्ते संप्रोक्तो मंत्रराज
षडक्षरः द्वित्रिंशदक्षरो मंत्रश्चाप्यवर्णाकई
रितः रायस्पोषड इति स्वरूपं स्वदपितानि
स्वरूपं रक्षोगणो स्वरूपं हनो स्वरूपं षड-
क्षरः प्रथमोक्तः तथा ऋष्यादिकं पुरायोक्तं
ध्यानपूजादि पूर्ववत् प्रथमोक्तषडक्षर
वत् तथा जपेल्लक्षं सहस्राणि जुहुयात् द
शांशतः हविषा घृतसिक्तेन तदन्ते तोषये
त्सुरे एवं सिद्धमनुर्मंत्री साधयेदिष्टमात्म
नः इष्टकाम्यं तत्सपिपक्ष्मरोक्तमिति त-
थाडे तं तत्पुरुषं प्रोक्तं विद्महे पदमुच्चरे
त् वक्रतुण्डं चतुर्थ्यंतं धीमहीति ततो व
देत् तन्नोदन्ती समारभ्य वदेदन्ते प्रचोदः

शि०१
४०२
402

यात् गायत्रीयं समाख्याता वक्रतुण्डगणे
शितुः स्नानकाले सदा जप्या मंत्रिभिः क
र्मसिद्धये ॥ तेन स्पुरुषेत त्पृच्छाये ति सु
गममन्यत् ॥ सारसंग्रहे उच्छिष्टस्य गणे ।
शस्य विधानमभिधीयते हस्तिपिशाच्यं सं
मुच्चार्यपि शाचीनि ततो वदेत् । लिखेपदं सं
मुच्चार्य वह्निजायान्तमुद्धरेत् नवाक्षरोप
माख्यात उच्छिष्टस्य गणेशितुः वह्निजाया
स्वाहा अन्यत्स्वरूपं तथा ऋषिः कंकोल
नामास्य विराट् छंदउदीरितं उच्छिष्टग
णपो देवः सर्वसंपत्प्रदायकः द्वाभ्यां हृदय
माख्यातं त्रितभिः शिरउदाहृतं द्वाभ्यां शि
खा समाख्याता वर्मा क्षिभ्यां समीरितं स
मस्तेनास्त्र माख्यातं पंचांग विधिरीरितः
ध्यानार्चन विधानं च मंत्री पूर्ववदाचरे
त् अत्र वकारान्तसुरस्वरणमपि पूर्वमं
त्रोक्तमेवप्राप्यते तेन वक्रतुण्ड षडक्ष
रप्रकरणे वर्णलक्षं जपेन्मंत्रमितसुक्तं ।

तस्त्वापिलभ्यतेनास्यमंत्रस्यनवलक्षज
पः पुरश्चरणमित्यवगम्यतइति प्रयोगा
दिकंसुगमम् तथा काम्यकर्माणिवक्ष्या
मित्तंभेद्वेषेचमोहने मारणेचवशीकारेस
वीकर्षणेकर्मणि एतत्सर्वंकरोत्यवसुश्री
लोगणनायकः प्रतिमांकारयेद्धीमान्निंव
काष्ठमयींशुभाम् साध्यांगुष्ठप्रमाणांचग
णेशास्यमहात्मन स्पृष्ट्वातांप्रजपेत् मंत्रं
काम्यसिद्धिस्ततोभवेत् अष्टम्यांचचतु
र्दश्यांकृष्णपक्षस्यमंत्रवित् उच्छिष्टोरा
त्रिमध्येतुजपेन्मंत्रमिमंशुभम् वांछितो
वशमायातिसाधकस्यनसंशयः भूर्जपत्रे
समालिख्यसाध्यनामयथाविधि मंत्रेण
वेष्टीतंकृत्वाजपेन्मंत्रमनन्यधीः पादेना
क्रम्यतत्पत्रंहृत्कहृदिरियंमता लिखि
त्वापूर्ववत्यंत्रं पूजयित्वाविधानातःसा
ध्यंस्पृष्ट्वाजपेन्मंत्रंसर्वलोकंवशंनये॥
त् धारयेन्मस्तके पत्रंजपेन्मंत्रमनः

न्मधी: राजानं राजपत्नीं वाथ वशयेत् तत्क्षणात्सु
धी: यंत्रं मूलमंत्रेण वे। ष्टितसाध्यनाम
गर्भं भूर्जपत्रे ताम्बूलपत्रपुष्पाणि वस्त्रा
ण्याभरणानि च फलमूलादिवस्तूनि स
मादाय जपेन्मनुं एकविंशतिवाराणि।
दद्यादिष्टायनान्यथा सर्वलोकवशंक
रः प्रयोगोऽयमुदाहृतः श्रीखंडधूपदानेन
राजानं वशमानयेत् सम्यग्धीनिम्बका
ष्ठस्य कटुतैलसमन्विता: काकपक्षस
मायुक्ताहुत्वा मंत्री यथाविधि यथाविधि
विताग्नौ रिपुं च परसेनां समुच्चाटयति त
त्क्षणात् उलूककाकयो: पक्षान्स्त्वहूसा
रकसंयुतान् श्मशानाग्नौ तु जुहुयाद्वि
द्वेष: स्निग्धयो: क्षणात् शत्रुपादरजो पु
कोंचक्रिहस्तमर्दवृध: श्मशानभस्मसं
पुक्तां मुद्वर्तेन मलान्वितां उवर्तनमलं
शत्रुशरीरस्य गृहीत्वा पुत्तलीं कुर्यात्स।
वीं वपवशो मितं तस्या हृदि लिखेन्ना

ममूलमंत्रेणावेष्टितं कृत्वा प्राणप्रतिष्ठांतु
विषरक्षाख्यपत्रके स्थापयित्वाजपेन्मंत्रंस
म्यगेकाग्रमानसः म्रियते रिर्नसंदेहं देवेना
पिसुरक्षितः चितायांदग्धदंपत्योर्भस्मादाय
यथाविधिरोचनाकुंकुमाभ्यांचभूर्जेनाम
समालिखेत् वेष्टितंमूलमंत्रेण प्राणस्था
पनमाचरेत् साध्यंस्मृत्वाजपेन्मंत्रंसम्यग
होत्तरंशतम् छिद्यपोर्जनयोः सम्यक्कलहो
भवतितत्क्षणात् मारसंग्रहे क्रांक्रींपं
फेमसुच्चार्य ह्रांह्रींवपदमुच्चरेद्धकारंसम्य
गुच्चार्य घेघेशाब्दमथोच्चरेत् फुट्कारंसंच
हयापुतंप्रणवाद्योयमीरितः एकादशाक्ष
रः सम्यक्मूलमंत्रोगणेशितुः ऋष्यादिकं
पुराप्रोक्तंध्यानंपूजादिकंपेति तथा एकदं
ष्ट्रंचतुर्थ्यन्तंहदहेक्त्तिमुखेततः लम्बोदर
पदंङेन्तमुच्छिष्टेतिपदंततः आत्मनेक्रुश
बीजंचलूंकारंभुवनेश्वरी ह्रींयेद्येपदम
चार्यस्वाहाकारंसमुच्चरेत् सप्तविंशातिभि

श्रि॰ १
४०४

404

वर्णैर्मंत्रप्रोक्तोगणेशितुः तृतीयचतुर्थयोप
दयोर्विसंधिः अन्यत्सुगमम् तथा ऋष्यादि
ध्यानपूजादियथापूर्वंसमाचरेत् यथापूर्वं
वक्रतुण्डषडक्षरवत् तथा ओंकारंवि
लिखेदादौनमोभगवतेपदं एकदंष्ट्रायसे
भाष्यहस्तिमुखशब्दतः लम्बोदरंपदंङेन्त
मुच्छिष्टेतिपदंततः महात्मनेपदंप्रोक्त्वाव
देदंकुशबीजकं ह्रूंकारमाययायुक्तं हुंघेघे
चसमुद्धरेत् स्वाहान्तोमनुराख्यातः सम्यक्
षड्विंशार्णकः उच्छिष्टेस्यत्रविंशोधिः ऋ
ष्यादिकंपुराप्रोक्तं षड्बीजैरंगमीरितं ध्यानपू
जादिकंसर्वंमंत्रीपूर्ववत्समाचरेत् इतिमंत्रो
द्धारः सुगमः षड्बीजैरितिक्रोंहृदये ह्रींशिर
ह्रींशिखा हुंकवचं घेंनेत्रोघे अस्त्रं अन्यत्सु
गमत् तथापूजान्तेह्यनयास्तुत्यास्तुवीत
गणपकम् नमामिदेवंसकलार्थदंतंसु
वर्णवर्णंभुजगोपवीतं गजाननंभास्वर
मेकदंतंलम्बोदरंवारिभवासनंच १ के

नूपुरिणं हारकिरीटजुष्टं चतुर्भुजं पावराभ
यानि सृणींवहन्तं गणपं त्रिनेत्रं सचामरं ।
स्त्रीयुगलेन युक्तं २ षडक्षरात्मानमनल्पभू
षं मुनीश्वरैर्भार्गवपूर्वकैश्च संसेवितं देव
मनाथकल्पं कृमं मनोज्ञं शरणं प्रपद्ये ३ भ
वोत्थ
वाब्धिदावानलदह्यमानं भक्तं स्वकीयं परि
षिंचते यः गण्डस्रुतांभोभिरनन्यतुल्यं वन्दे
गणेशं च तमालनीलम् ४ शिवस्य मौला
वलोक्य चन्द्रं सुशुण्डया मुग्धतया स्वकीय
भग्नं विषाणं परिभाव्य चित्ते आकृष्टुमिच्छुः
र्भग्नाशोवतान्नः ५ पितुर्जटाजूटतटे विलो
क्य भागीरथीं तत्र कुतूहलेन विहर्तुकामः
समहीध्रपुत्र्या निवारितः पातु सदा गजास्यः
६ लम्बोदरो देवकुमारसंघैः क्रीडन्कुमारं
जितवान्निजेन करेण चोत्तोल्य ननर्त र
म्यं दन्तावलास्यो भवतः सपायात् ७ आग
त्य योच्चैर्हरिनाभिपद्मं ददर्श तत्र स्वकरेण
तच्च उद्धर्तुमिच्छन्विधिवाडुवाक्यंश्रुत्वा

शि० १ मुमोचावतुनोगणेशः ८ निरन्तरं संस्तुतरत्न
४०५ पंकेलग्नां सुगुंजद्भ्रमरावलीव स्वमौतुना
लेरप्पसारयन्तं स्मरहजास्ये निजहस्तसरोजे
९ विश्वमोहिस्थितजकुंकन्याजलंगही
त्वाज पुष्करेण हरं सलीलं पित्तरंस्वकीये
प्रपूजयन् हस्तिमुखः सपायात् १० लम्बे
रमास्यं घुसृणांगरागं सिंदूरपूरारुणकान्त
कुम्भम् कुचन्दनाल्पिप्तकरं गणेशं ध्याये
तम्बचित्तेसकलेष्टदन्तं ११ समीघमातु
निजपुष्करेण जलं समादायकुचौ स्वमातु
प्रक्षालयामास षडास्यपीतौ स्वार्थी मुदे सो
कलभाननोस्तु १२ नंवामनांगं शिशुभाव
मासंकेनापिसत्कारलतोधरिस्यां बलार
माघं निगमादिकानां लोकेक वंये प्रणामा
मि विघ्नम् १३ आलिंगितं वाहरुचामणा
शासं भोगलोलं मदविह्वलांगं विघ्नौघवि
ध्वंसनमेकदन्तं द्विरदाननन्नम् १४ हेर
म्वउद्यदविकोटिकान्तः पंचाननेरप्याव

त्वाम्वितांसः मुनिन्सुरान् भक्तजनांश्च सर्वा
न्संपालयन् पातु सदा गजास्यः १५ वेदव्या
स न व्यासमुनेश्च येन स्वदन्तकोट्या निखि
लं लिखित्वा दत्तं पुराणं शिशुमिन्दुमौले
स्तं योगिभिरुग्रं मनसा स्मरामि १६ क्रीडाप्रवृ
त्ते जलधाविभास्ये वेलाजले लंबपतिप्र
भीताः विचित्यकल्पस्य सुरास्तदंतं विश्व
स्य रूपं गिरमीडवंति बाधानिमित्तं ह्यनि
मित्तमाद्यं पदं त्रिलोकाद्यपदं स्तुतीनाम
सर्वैश्च वंद्यं नवतस्य वधः स्यात् गोः परं रूप
म सौ समपायात् इमां स्तुतिं यः पठे तीह भक्त्या
समाहितः प्रातरतीव शुद्धः संसेव्यते वेन्दिर
या नितान्तं दारिद्र्यसमोहविहीन एष सुन्दरा
चार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चन्द्रि
कायां प्रणीतायां मूनविंशः प्रकाशकः इति
श्रीसुन्दराचार्यचरणारविन्दद्वंद्वान्तेवासिना
श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवा
र्चनचन्द्रिकायामेकोनविंशः प्रकाशः श्री

शि० १
१०६

प्रशान्तिमंत्रागर्हीयन्ते तत्रादौ सकलव्याडा
यमातृमूर्ताया: श्रीमातृकायाविधानमभि
धीयते तत्रश्रीदक्षिणामूर्तिसंहितायांश्र
पवक्ष्येमहेशानिमातृकांलोकमातरं
श्रकारादिक्षकारान्तवर्णावयवदेवता
मिति श्रकारादीति श्रकार: श्रादि: क्षका
रोन्तेयेषांतेवर्णा: श्रयववा: श्रंगानियस्या
मातस्या तेनैकपंचाशद्वर्णसमुदायोमंत्र:
तस्यदेवतामातृकोच्यतेतांवक्ष्यइतितेन
मंत्ररूपेवर्णसमुदायेप्रत्यक्षरमनुस्वार
हीनंप्रतीयतेबिंदुयुक्ताक्षराणीतिस्थाना
र्णवादौन्यासएवबिंदुयोगामिधानादिति
तद्विधानमाह: श्रीसारसंग्रहे श्रथसम्य
स्मातृकायाविधानमभिधीयते श्रशेष
दु:खशमनंसमस्तज्ञानदीपनं प्रोक्तोब्र
ह्मामुनी: छं-दोगायत्रंदेवतामता सरस्व
तीसर्वदेवववंदितानिन्दितप्रभा दक्षिणा
मूर्तिसंहितायां हलोबीजानिशक्तय: स्व

रान्तुपरमेशानेजातामक्तिस्तुकीलकमि
ति अनिर्वाच्यानोहलोस्वरसंयोगेनसुवा
च्यत्वंभक्तिस्तकीलकमित्यर्थः भक्तेर्वतन्त्रे
वः अनिवाच्याहलोवर्गाः शान्त्याद्यकामव
न्तिहीति शाक्तयःस्वराः सिद्धसारस्वततन्त्रे
दक्षिहस्ततलेपृष्ठेकरभेंगुष्ठकादिषु कनि
ष्ठान्तासुवामेचकनिष्ठादितलावधि स्व
रान्षोडशदेवेशिकेवलान्विन्यसेत्प्रिये बिन्दु
युक्तांविलोमेनवामहस्ततलात्प्रिये दक्षह
स्ततलांतन्तुन्यसेत्संहाररीतितःदक्षहस्तत
लादेविवामहस्ततलावधि न्यसेद्विसर्गसंयु
क्तान्स्रष्टिरेषाप्रकीर्तिता वामहस्तकनिष्ठा
दिपंचस्वंगुलिषुक्रमात् नकारादिशकारा
न्तान्पूर्वशोकेकशोन्यसेत् ततलावधिः
विन्यसेत् बिंदुसर्गयुतानष्ठैौन्कारादीन्स्व
रान्पुनःदक्षहस्ततलादेवितल्कनिष्ठावधि
प्रिये अकारादिअकारान्तानस्थितिन्यासउ
दाहृतः वामहस्तकनिष्ठादि अंगुष्ठादिक

शि०।
४०७

407

निक्षान्तास्वंगुलीषु तथान्यसेत् दक्षहस्ते।
वद्देवे शिकादिरक्षान्तान् स्थितिक्रमात् ष
कारादीन्पंचवर्णान्सुगपत्करयोर्न्यसेत् अं
गुष्ठादिष्वंगुलीषु व्यापकत्वेन सुन्दरि कर
शुद्धिं विधायेत्थं मातृकार्णैर्महेश्वरी षडं।
गादिन्यासेत्पश्चाद्दक्षमाणेन वर्त्मना सारसे
यहे ततस्त्वाम्याः षडंगानि विन्यसेद्देशिको।
त्तमः अंआंमध्ये कवर्गः स्यादिंईंमध्ये चव।
र्गकः उंऊंमध्ये टवर्गः स्यादेंऐंमध्ये तवर्ग
कः ओंऔंमध्ये पवर्गः स्यादनुस्वारविसर्गयो
पश्चवर्गौ सलक्षौ स्तो जातियुक्तानिमान्न्यसे
त चंद्रार्कोचितशोषणं त्रियनां पंचाशवर्णैः
क्रमाद्या स्त्रांगी पारदिन्दुरुचिरां वक्षोजभा
रानतां दानं चाक्षवटी सुधारसलसत्कुंभं
शुभं पुस्तकं विभ्राणां करपंकजैर्भगवती
पद्मासनस्थां स्मरेत् दक्षाधःकरादिवामा
धःकरान्तमायुधध्यानं दानं वरं अन्नकोः
चित् चिन्तामक्षवटी सुधाघकलशमिति

प्रयोगसारवचनाच्चिन्ताध्यानमुखेतेनवरं
नास्तीतिवदंति वस्तुतस्तु मुक्तामाल्यांगरा
गांगीमक्षसूत्रकुंभशोभिता चिन्तालिखित
सत्पाणिंसमग्रवरदायिनीमितिदक्षिणामू
र्तिसंहितावचनात् मुक्तावज्रस्फुरद्रूपाज
पमालांकमण्डलं पुस्तकंवरदानंचेतिस्ता
नार्णवकनाच्चपूर्वोक्तएवपक्षःसमीचीनःव
हुतंत्रसंमतत्वात् चिन्तालिखितंपुस्तकं क
मण्डलुः कुंभःजलाधारसामान्यात् सारसं
ग्रहे मस्तकेमुखवृत्तेचनेत्रकर्णेषुविन्यसेत्
नासागंडोष्ठदन्तेषुसमूर्ध्वास्येषुविन्यसेत्
पाणिपादयुगस्यापिसंध्यग्रेषुन्यसेत्क्रमात्
पार्श्वयोःपृष्ठसन्नाभिजठरेषुप्रविन्यसेत्
हृदोर्मूलककुद्वामदोर्मूलेषुहृदादिच कर
पयुगलेचवजठराननयोन्यसेत् व्योमात-
सोरसनकापुत्तकर्णिकं ताकिं जःस्क गस्वर
युगंप्रविलिख्यपत्रे वर्णाष्टकंतदनुभूमिपु
रेणवीतमाशासुवाक्षरयुताश्रिषुदान्तपु

शि० १०८

408

कम् अस्मिन्पीठेयजेद्देवीं नवशक्तिसमन्वि
ते मेधाप्रज्ञाप्रभाविद्याधीर्धृतिस्मृतिबुद्ध
य विद्येश्वरीतिगदितामातरस्ताः पीठशक्तयः
सिद्धसारस्वते बीजेचसर्वेषामन्तेकमलास
नमुद्धरेत ङेन्तंनमः पदंचूपादयंपीठ
मनुर्मतः बीजंपंत्रमध्यस्थं सारसंग्रहे अं
गान्निसंपूज्जेदाद्येस्वरद्वंद्वंततोर्चयेत अष्टां
गांस्तत्रोभ्यर्च्येत्तच्छक्तीरर्चयेत क्रमात्कु
दामाप्यक्षविद्याधापुष्करयुग्मादलेष्विमाः
व्यापिनीमालिनी पुण्यापावनीक्लेदिनीततः
धारणीमालिनीघस्त्रीहंसिनीशांतिनीतथा
ततःसंपूजयेन्मंत्रीब्राह्माद्यास्तदनन्तरं लो
कपालांस्तदस्त्राणिप्रपूजयेत्तत्क्रमशःसुधी
रि अथप्रयोगोलिख्यते तत्रप्रातःप्रात
रुत्थानादिमातृकान्यासान्तेयागपीठन्या
साद्यात्मपूजान्तेकृत्वास्वपुरतःस्वर्णादिप
ट्टेकुंकुमादिभिः सकेसराष्टदलाग्रपरिवेष
पूर्वकंचतुर्द्वारयुक्तंचतुरस्रत्रयवेष्टितम

ष्टदलकमलं कल्प्य तत्कर्णिकायां मध्ये
सकारौकारविसर्गयुक्तं हकारं विलिख्य तत्
केसरेषु स्वाग्न्यादिप्रादक्षिण्येनाष्टदलमू
लेषु एकैकदमूलेषु द्विद्विक्रमेण सबिंदून्
षोडशस्वरान् मध्यस्थबीजाभिमुखान् विलि
ख्य दलेषु कचटतपयशलाख्यानष्टवर्गांस्त
थैव विलिख्य चतुरस्राभ्यन्तरे चतुर्दिक्षु स
बिंदुं वकारं तत्कोणेषु सबिंदुं ठकारं च लि
खेदिति पूजाचक्रं निर्माय श्रीपर्ण्यादिपीठे
संस्थाप्य तत्र मूलमंत्रेण पुष्पांजलिं न्यस्या
र्घ्यादिकेन प्रोक्ष्य तत्र प्राग्वन्मण्डूकादिपरत·
त्वान्तं पीठं पूजां कृत्वा दलकेसरेषु स्वाग्न्या
दिप्रादक्षिण्येन श्रीं मेधायै नमः श्रीं प्रज्ञायै
नमः श्रीं प्रभायै नमः एवं विद्यायै धियै बुध्यै
स्मृत्यै इति मध्यान्तं सम्पूज्य तत्र मध्ये स्वबी
जमुच्चार्य सर्वशक्तिकमलासनाय नम इ
ति समस्तं पीठं सम्पूज्य तत्र प्राग्वन्मूलेन मू
र्त्तिं प्रकल्प्यावाहनादिपुष्पान्तैरुपचा

शि॰।
४०४

409

रैः प्राग्वत्संपूज्याष्टदलकेसरेष्वाग्नेयकोणे ॐ स्रं कं खं गं घं ङं॰ श्रां हृदयायनमः इशाने इं चं छं जं हं ञं ईं शिरसे नमः नैरृत्यें टं ठं डं ढं णं ऊं शिखायैनमः वायव्ये एं तं थं दं धं नं ऐं कव चायहुं रे व्यग्रे श्रौं श्रं पं फं बं भं मं श्रौं नेत्रायन मः देव्यग्रादिचतुर्दिक्षु श्रः यं १० श्रः श्रस्त्रा फट् इतिषडंगानिसंपूज्याष्टदलषुकेसरेषु वर्गाष्टकं एवं देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन श्रौं श्रं नमः श्रौं ईं ईं नमः श्रौं कं कं नमः इत्यादि प्राग्लिखितस्वरक्षेन्द्वाष्टकं संपूज्याष्टदले षु देव्यग्रदलमारभ्य श्रौं कं खं गं घं ङं नमः इत्यादिपूर्वलिखितवर्गाष्टकं संपूज्यतेव र्गाष्टकेषु श्रौं व्यापिन्यै नमः श्रौं पालिन्यै नमः श्रौं पावन्यै नमः क्लेदिन्यै नमः धारि णी मालिन्यै हंसन्यै शान्तिन्यै नमः इतिप्रा दक्षिण्येन संपूज्य चतुरस्त्रे ॥ इतिदेव्यग्रा दिप्रादक्षिण्येन संपूज्याष्टदलाग्रेषु श्रौं श्रौं ब्राह्म्यै नमः एवं ईं माहेश्वर्यै नमः कं

ॐ कौमार्यै ॐ वैष्णव्यै लं वाराह्यै ऐं इन्द्राण्यै ॐ
चामुण्डायै ॐ महालक्ष्म्यै नमः इति प्रादक्षि
ण्येन संपूज्य चतुरस्रान्तरालवीथीद्वये प्रथम
वीथ्यां ॐ लं इन्द्राय नमः ॐ रं अग्नये नमः
ॐ टं यमाय नमः ॐ क्षं निर्ऋतये नमः ॐ
वं वरुणाय नमः यं वायवे नमः सं सोमाय नम
हं ईशानाय नमः इन्द्रेशानयोर्मध्ये ॐ ब्रह्म
णे नमः निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये ह्रीं अनन्ता
य नमः इति संपूज्य द्वितीयवीथ्यां ॐ वज्रा
य नमः ॐ शक्तये नमः एवं दण्डाय नमः
खड्गाय पाशाय ॐ अंकुशाय पाशाय गदायै
त्रिशूलाय पद्माय चक्राय इति संपूज्य मूल
मुच्चार्य सांगायै सपरिवारायै श्रीमातृकास
रस्वत्यै नमः इति त्रिपुष्पांजलिना संपूज्य
धूपदीपादि प्राग्वत् समर्प्य समापयेदिति ए
वं कुर्यात् न्यासं लक्षं जपेल्लक्षं च मंत्र
वित् तद्दशांशेन जुहुयान्मधुरात्रयलो
लितैः तिलैः शुद्धैस्तर्पणादिकं ततः कुर्या

पि॰ १
४१०

त्समाहितः तेन न्यासजपहूपलक्षह्द्यात्म
कं पुरश्चरणं तद्दशांशेन होमादिकं च सि
द्धं एतत्कृतयुगपरं कलौ चैतच्चतुर्गुणं का
र्यमिति एवं सिद्धमनौ मंत्री प्रयोगान् निजवं
छितान् छितान् साधयेत्सर्वान् सिद्धार्थं गुर्वनु
सापरः सरं स्वर्णरूप्यं च ताम्रं च वर्गषोड
शिकं एतैस्तु रचितं सम्यक् शुचकं सर्वका
मदं स्वर्गः पंचविंशतिः दिग्दशारुचकं अंगु
लीयकं अष्टोत्तरसहस्रं तु जपित्वा जुहु
यात्तथा घृतेन तत्र समादाय सिक्तं संपात
सर्पिषा अभिषेकप्रकारेण घटे विन्यस्य
मुद्रिकां मातृकां पूजयेत्तत्र सांगां सावरणां
बुधः अभिषिक्ताय शिष्याय मुद्रां तां वितरे
द्बुधः मुद्राधारी ग्रहक्षुद्रव्याधिमयसरीसृपैः वि
मुक्तः सुचिरं जीवेत्प्रधाने विजयी भवेत् अ
सार्थः पंचविंशतिभागैः सुवर्णैः षोडशा
भागे रूप्यैर्दशभागैस्ताम्रैश्च पृथगंगुलीय
कत्रयं कारयित्वा तत्त्रयं पुनरेकत्र संयो-

न्मेकीकृत्यचक्रवत्पात्रे निधाय तां पश्यन् अष्टो-
त्तरसहस्रं मातृकाविद्यां जपित्वा पूर्वोक्तविधि-
ना कुंडादावग्निं संस्थाप्य मातृकाविद्यया अष्टो-
त्तरशतोत्तरसहस्रं मुद्रिकायां प्रत्याहुतिं हुत्वा शे-
षं संतापयन् हुत्वा प्रागुक्तविधिना कुंभं संस्था-
प्य तस्मिन् कुंभे संपातसिक्तां तां मुद्रिकां नि-
क्षिप्य पीठपूजापरः सरं तत्र मातृकां सरस्वतीं
समावाह्य सांगां सावरणां संपूज्य तेन जलेना-
प्लुतां मुद्रां दद्यात् सोपि वित्तादिभिः गुरुं संतो-
ष्य तां मुद्रां धारयेत् उक्तफलभाक् भवतीति
प्रधाने संग्रमे अत्र पद्यपि धातुत्रयेण मुद्रा-
कारयेदित्येवोक्तं तथापि धातुत्रयस्य पृथङ्मु-
द्रांकारणे तदेकीकरणादिकं च तंत्रान्तराद्अव-
गन्तव्यं उक्तं च मंत्रतंत्रप्रकाशे सोमसूर्याग्नि-
रूपाः स्युर्वर्णा लोहत्रयं तथा रूप्यमिंदुः स्मृतो
हेम सूर्यस्ताम्रं हुताशनः लोहभागाः समुद्दिष्टाः
स्वराद्यक्षरसंख्यया तैर्लोहैः कारयेन्मुद्रामस-
कलितसंगतां मायां सहस्रं संजप्य संस्थाप्य तां।

शि॰ जुहुयात्ततः तस्यां संपातपेन्मंत्री सर्पिषा पूर्व
ध ११ संख्यया इत्यादि तथा सारसंग्रहे तोयेपि वे
द्धिनादोयात्त्रिवारं जप्तमेतया वत्सराज्जायते
सम्यक् समूकोपिकवित्वभाक् अस्यार्थः प्रा
तः संध्यावंदनानन्तरं चुलुकेन जलमादाय
तन्मध्ये वक्ष्यमाणं मातृकायंत्रं तिभाव्याका
रादिक्षकारान्तां प्रत्यक्षरं बिंदुमतीं मातृकां
त्रिः संजप्य तज्जलममृतं भावयन् मूलाधारा
जिह्वाग्रान्तं सारस्वतीं नाडीं दीपशिखाकारां
ध्यायेत्तस्यां होममधिपायिवत् एवं प्राप्तदिनं
कुर्वतश्चतुर्विधं पोडित्यं सात्मज्ञानं च भव
तीति परमरहस्यार्थः ब्राह्मीरसेन वचया प
यसा पाचयेद्घृतं गोघृतं औषधत्रयमपि स
मभागं ग्राह्यं अपुत्तेजप्तमनया माक्षिकं तक
विताप्तकम् अक्षरौषधिसंपर्कं पयसा पूर
येत्तु घटं सहस्रजप्तेन ततः साध्यां सिंचेत्सु
मंत्रवित् तस्याः न्मे धेंद्रिरा कीर्तिर्दीर्घायुः
कविता पुतः बंध्यावल्लभते पुत्रं नानागु॰

एगएणनयमिति अक्षरौघधयःप्रागेवपुर
श्चरएणप्रकरणेप्रोक्ताःतंत्रराज्येवलब्धयाव
तंचाष्टपत्रंमब्जंमहीपुरं विधायविलिखे
न्मध्येहंसहृद्धनशाक्तिकम् कूटंस्वरान्केस
रेषुवर्गान्वर्गोपत्रेषुचालिखेत् पंचपंचा
क्षरोयेतान्दावांवृद्धिग्रविदिक्षुच स्वरेषपु
नरुक्तानिपंचान्यानिलुपचवे स्वव्यंजना
व्यंजनत्वमेत्तोमूर्द्धिरन्वयःसवाग्नीधरा
स्वेनशाक्तिस्तत्पंचकमभवेत् इतिहंसोहका
रःवनमोकारःशक्तिर्विसर्गःदावउकारःअ
वुवकारःवान्तःअकारःवन्हिरिकारःधरा
उकारःस्वःअनुस्वारःशाक्तिर्विसर्गःअथैत
यंत्रस्वनाप्रकारःतत्रप्रागुक्तपूजाचक्रंवि
धायतत्रप्राग्वद्देवमध्येस्थकूटाद्दिसकल
र्णान्विलिख्यषष्ठमसप्तमाष्टदलेषुषष्ठेपर
लवसशाप्तमेषसहलक्ष इतिवर्गद्वयंवि
लिख्याष्टमेअइउऋअंअः इतिपूर्वक्षारा॰
दिग्विलिख्यचतुरस्रेपिप्राग्वद्देववकार

षि॰ । ष्ट्कारोल्लिख्येत् तत्रकार ष्ट्कारल्लेखनं
६१२ त्वाष्टदिक्षापिसबिंदुकं वर्णद्वयंलिख
नीयमितिमनोरमाकारंमतं तथा एतत्पं
त्रस्यमध्यस्थंनामकल्वाप्रयोजयेत् प्रात
र्मूर्ध्नि शिरोबिन्दुबिंबस्थंसर्वसंपदे अभिषे
काद्यधरणान्पूजानन्तोहकल्पिते स्थापना
दृहदग्रारोयंत्रस्यमर्थेसिद्धिदम् एतद्यंत्रस्य
मध्यस्थादेवताःसकलाअपि संनिधिंफल
दानंचसाधकानांवितन्वतइति अत्रपूर्वा॰
श्लोकस्यायमर्थः उषःकालेब्रह्मरंध्रस्थसह
स्रदलकमलमध्यगतचन्द्रमण्डलमध्ये
प्रोक्तयंत्रस्वभीष्टसाध्यनामगर्भंभावयेत्
तेनतत्फलप्राप्तिर्भवति अथवाभूमावेत
यंत्रंसिंदूरादिनाल्लीर्यतत्रप्रागुक्तविधिना
कुंभंसंस्थाप्यवर्णौषधिक्वा जलेनापूर्यत
त्रदेवींसंपूज्याभिषेकतःस्वाभिमतफल
प्राप्तिर्भवति पद्मापूज्यादावाविलिख्यय
थाविधिधारणात्स्वर्णादिकल्पितेयंत्र

प्रागुक्तविधिनादेव्याः पूजनात् नाम्नादौ क
ल्पितस्य गृहादौ यथाविधि भूषैंकतः स्था
पनाच्च स्वाभिमतफलसिद्धिर्भवतीति द्विती
यश्लोकस्यापमर्थः तत्र सकलदेवताचक्रं
प्रतिष्ठासुस्वर्णरजतताम्रान्यतमेन कृतेपट्टे
यंत्रमुल्कीर्य मध्ये तत्तदेवतानामपूर्वकं स
न्निधेहीति विलिख्य प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा तत्र
देवीं यथाविधिनासमभ्यर्च्य मातृकयालस
मात्रेंनयंत्रे स्पृष्ट्वा नूजपित्वा तत्त्वविन्पूर्णां
न्मासुपूजितस्तवकं प्रथमं भूम्यां संस्थाप्य
तदुपरि निजवांछितदेवतामूर्तिं यथाविधि
स्थापयेत् एवं कृते तस्यां मूर्तौ तस्या देवता
याः सान्निध्यं सविशेषं विधिभवति स्थाप
यितुश्च सकलमभीप्सितफलं भवतीति
अथैतन्मातृकायाये पेन्यासभेदास्ते सर्वे प्रा
गेव नित्यपूज्याप्रकरणे सप्रमाणं प्रदर्शिताः
नास्तेषामपि पूजोपासनादिकं प्रोक्तविधि
नैव विधेयं अथ प्रपंचयागयोविशेषः स

शि। वक्षिष्यते तत्रादौ मंत्रनिरुक्तिः श्रीसारसं
५१३ ग्रहे अकारादिस्तु शान्तान्तः प्रथमोत्रमनु
413 र्मतः शान्तान्तश्च हकारायो द्वितीयो मंत्र इ
ष्यते तृतीयोपि समाख्यातो हकाराकारबिं
दुभिः सकाराकारसर्गैश्च त्रियक्षरात्मको
भवेत्ति चतुर्थोपि सौकारहकाराबिंदुभिः
शान्तान्तकरणात्मायं पंचवर्णो महामनुः
पंचमोपि सकारश्च वकाराकारकौ ततः ह
काराकारकौ चाथ पंचवर्णात्मको भवेदि
ति अस्यार्थः प्रत्येकं पंचमंत्राणामवयवनि
रूपणं करोति अकारादिरिति अकारो का
रमकारबिंदुनादशक्ति शान्ताख्यसप्तभेदा
त्मकः प्रणवः प्रथममंत्र इत्यर्थः हकारे
फ ईकार बिंदुनादशक्ति शांतात्मकं भुवने
श्वरीबीजं द्वितीयमंत्रः हकाराकारबिंदु
सकाराकारसर्गैस्तृतीयमंत्रः सकारो का
रहकारोकार बिंदुभिः चतुर्थः सकारव
काराकार हकाराकारात्मकः पंचमइ

तितथा वृहत्वयोगाद्ब्रह्मात्रमुनित्वेननिग
द्यते येष्टार्थवाचकं प्रोक्तं परमाख्यंपदंवु
धैःगायत्रं त्रायते यस्माज्जपत्रं छन्दइत्यत
यस्माद्व्यतिशायःच्छापितजसा नैवाविद्यतेप
रंपदंतितनतत्प्रोक्तं परंज्योतिश्च देवता। अ
स्यार्थः ऋष्यादिशब्दनिरुक्तिमाह वृहत्वा
दिति वेदेन्तादिषुविचारितेषुपदार्थेषु त्वा
दिज्योतिस्स्तुयस्सर्वस्माद्व्यतिशायि चिल्ल
क्षणं ज्योतिः प्रतीयते तज्ज्योतिर्देवतेति न
था स्वर्गार्थः स्वाति शब्दोयमात्मार्थोपित
था भवेत् ह्यन्नार्थोपिगत्यर्थः सर्वतो
भावनस्ततः स्वर्गात्मनो स्वरूपं व्याप्नोते
जः परंपरा स्वहाकारेणसाख्याताहुतंय
स्यांसमीरिते तेजोरूपाय ह्यासंसशब्देन
तदुच्यते अहंपदेनचात्मापिह्रद्दोरेखयं
ततोभवेत् सोहंमन्त्रोविधानेनहंकारो
हंवदेततः सङ्कल्पनेनचिद्रूपंसर्वोयस्या
ववोधकम् नित्यंवाप्नंचनिर्लेपंहंसमं

शि॰। ३४६

414

त्रोवदेहतः चराचरस्य जगतः सारभूतं पु
एयात्मकं जनकं सर्वलोकानां मायाबीजे
न बोध्यते अाकारायेकारान्तैस्त्रिभिर्गुणा
त्मकैः भावसतां तु यः कुर्यात् प्रणवार्थं समभ्य
ते इच्छा तु हरणार्थः स्याद् अनिहं मंत्रिणां तु यत्
संहरेत् तन्महः प्रोक्तं वर्णैर्हरिहरै ध्रुवं स्वर्गाय
इत्यादि लोकानामयमर्थकः तत्र स्वाहापदे
स्व आहा इति पदद्वयमस्ति तत्र स्वशब्दः स्व
र्गवाचकः आ मा वाचकस्य आ इत्यक्षरं आ
ततेस्मिन्नर्थे अभिविधौ च भवति हा इ
त्यक्षरं आह्वाने अोतौ च वर्तते तेनात्र स्वस
मीपादारभ्य स्वकुवावधिकं व्याप्तासर्वदेव
गणान् हविर्भागार्थमाहूयानयति पस्यांह
तं समरितं चं सा तेजः परंपरा स्वाहाकारेणो
च्यत इत्यर्थः सुगममन्यत् अथ प्रपंचयाग
स्य प्रभावमाह सारसंग्रहे प्रपंचयागमंत्रो
प प्रपंचस्यादिकारं प्रपंचयाग आ त्व्याको
मासोपेन तु यः कृतः अंगेर्णोर्ज्वलन्ने इच्छे

रनन्र

होमोऽत्र विविधो मतः अकारस्तु हरीरांसे योज्यय
थापूर्वविधानवित् तत्स्थानेषु मातृकोक्तेषु न्य
सेद्धक्षरेण तु साधकेन्द्रस्तु ऋ्ल्पापंचाप
चाशद्वारमन्वहं वर्णाः सर्वे तु विख्याता ब्रा
ह्मसा नेन्द्रियात्मकाः प्रत्येकेन्द्रियसंग्राह्यं
जगद्व्याप्तं मतं स्तुतैः परात्परतरं लोकज्यो
तिरेशं तु पङ्कवेत् तस्मिन् ब्राह्मानले होमो
ब्रह्मस्थैर्मन्त्रिभिस्तु यः कृतो ज्योतिर्मयैः स
म्यक् मनुभिस्तत्प्रचक्षते ब्रह्मात्मा कहवि
ष्यैस्तद्विदो ब्रह्मणोर्पणं वर्णानां भेदतो
भिन्नमित्यं प्राप्यित्वतांगतम् शरीरं चर्म
सन्नद्धं शोणितामिषश्लेष्मतं मेदोमज्जा
स्थिसंयुक्तं गत्वरत्वेन सम्मतां ब्रह्मानले
महास्वस्थे सर्वव्याप्ते निरंजने यो जुहोति
कृती मंत्री शुद्धात्मा महसां निधिः अप्रोष
मंत्रसंजापे ध्याने पूजनकर्मणि अधिका
री स एव स्यान्नेतरः फलभाजनम् केव
लोपि च विन्द्वन्तोष्ठ्कलादिः केशवादिकः

शि।
४३५

श्रीकण्ठाद्येश्च संयुक्तो मायाबीजसमन्वित
लक्ष्म्याद्यः कामबीजाद्यो बीजत्रयपुतोऽपि
च प्रपंचयागसंपुक्ता दशान्यासाः समीरि
ताः वांछितार्थप्रदाः सर्वे सर्वमंत्रेषु कल्पि
ताः एतेषु श्रेष्ठ आख्यातः प्रपंचाख्ययागः
कः सानंदः पुष्टिदश्चायुःसर्वसंपत्करस्त
था विशेषतो गृहस्थ प्रपंचासाननाशक
त इति तथा प्रपंचयागमंत्रेण यथा होमो वि
धीयते यथाद्वेत्वधातानि यदाय लभ्य
ते बुधैः एतत्सर्वं विधानेन कथयामि यथा
तथम् उक्तेनैव प्रकारेण गणपत्यवसानि
के आज्येन जुहुयान्मंत्री नदैवकाहुतिं हुने
त प्रपंच यागमंत्रेण घृतेनैव ततः परं व
टोदुम्बरसंभूतां पर्कस्याः पिप्पलस्य च प
र्कटीप्लक्षः समिधस्तिलसिद्धार्थहविरा
ज्यानि च क्रमात् एतद्द्रव्याष्टकं प्रोक्तं हु
नेदेतेन मंत्रवित् दशापुत्तविधानेन त
दर्थमथवा तु यः यथाभिलाषितानत्रभो

गान्भुक्त्वासुखंहिसः देहान्ते मुक्तिमाप्नोति ।
मुनिभिः प्रार्थितांस्ततः चोरशत्रुग्रहहत्या
धिसर्पराक्षसदोषनुत्त् चतुःशतलक्षंवा
लक्षंचतुर्लक्षंमतं तत्तद्दोषानुसारेणहोमसं-
ख्यांप्रवर्द्धयेत् रविसंख्यसहस्राणिहुनेद्
व्याहृतिकेनयः एतद्विगुणेनस्वाध्यायचतुर्गुण
णएववाभूतावेशग्रहावेशजात्पादीन्संना
शयेत् शास्त्रोक्तक्रममार्गेणजपपूजादिकं
तुयःस्मृतिभ्रंशोभवेत्तस्यहोमंद्व्याहृतिकेन
सः सहस्रंसंख्ययाकुर्यात्स्वस्थोभवतितत्क्ष
णात् प्रत्येकंद्विसहस्रंयोहुनेद्व्याहृतिकेन
यः अपस्मारंस्मृतिभ्रंशंशापदोषंसनाशये
त् द्व्याहृतिकंत्रिमध्वक्तंलक्षमानंहुनेत्तुय
प्रादुर्भूतेनमहतातस्यैश्वर्येणतत्क्षणात् दे
वेन्द्रस्यास्थिरालक्ष्मीःस्थिरारूक्षतराभवेत्
लक्षंलक्षार्द्धकंवाथमधुरत्रयपल्लोलितं द्व
व्याहृतिकंहुनेद्योवैवत्सरत्रयमध्यतः त्रैलो
क्यंसकलंतस्यवशंतिष्ठतिनान्यथा वश्या

शि॰। ध१९

416

दिसाधनं प्रोक्तं हुतं कृष्णाष्टकेन यत्न् हासव
श्यादिकं होमे जानीयात्कार्यगौरवात् शुद्धै
स्तिलैस्तु लक्षं यो होमो पापशस्कारः मालतीपु
ष्पहोमोपि सर्ववश्यप्रदो भवेत् सामुद्रलव
णं कृत्वा तस्या वश्यं प्रसाधयेत् अपशालिस
मुद्गान्नतंडुलान्सुसूक्ष्मचूर्णयेत् मधुरत्रय
संपुक्तेन चूर्णेन विसाधकः साध्यं प्रतिकृतिं
कुर्यात्सम्यक् संपूज्य तत्र स्पर्शान् प्राणस्थाप
नमंत्रं तु जपेत्साष्टशतं ततः विभज्य जुहुया
न्मंत्री तां न्यसक्रमतो निशि सप्तरात्रं प्रकुर्वा
णो नरवां स्त्रियमेव वा वशीकरोति उटित्तिना
त्र कार्या विचारणा सामुद्रलवणस्यापि पु
त्तल्याः फलमीदृशं वर्णौषधपिपकेन पंच ते
गव्येन पूरिते चुल्ल्यां संस्थापिते घृताक्तवन्हिं
कुंभे प्रदीपयेत् प्रादुर्भूते पुनस्तस्मिन् घटा
नोत्तु हुपात् घृतं अष्टोत्तरशतं मंत्री भसि
तं पतितं च पतेत् तावत्संख्यं च संजप्य गन्ही
यात्सर्वसिद्धिदं भक्षणात्तत्र तत्पात्रवतिल

कत्रियया तथा मस्तके धारणात्स घः सर्वेन॰
श्यन्त्युपद्रवाः भूतप्रेतपिशाचादिविषरो
गादिनाशनं सर्ववश्यकरं पुंसां श्रीसौभा॰
ग्यजयप्रदम् सहस्रसंख्यके होमे तद्दानीगु
रवे बुधः फलं परार्द्धकं वापि दद्याद्भेषोवरस्य
तु कल्पवृक्षाय यादेवा लभंते वांछितं फ
लम् क्षिप्रं पंचयागतोप्येवं साधको भीष्ट
मश्नुत इति अथैवं मातृकाविधोपासका
नां च प्राणाग्निहोत्रविधिर्लिख्यते तत्र श्रीसा
रसंग्रहे प्राणाग्निहोत्रं वक्ष्यामि सर्वसिद्धि
प्रदायकम् हितार्थं सर्वलोकानां मंत्रिणां
च विशेषतः कृतपद्मासनः पूर्वं सरलांगः
सुखासने उपविष्टः प्रसन्नात्मा प्रकृष्टस्वः स्थि
रमानसः भुवनेशी हकारेण सत्वरूपेण लां
छितं मध्यपस्यतदीपेन वामाक्षि रसावृतं
रेफेण नमसा चैव वेष्टितं च त्रिकोणकं पू
र्वे राक्षसवायव्ये श्रीमूलाधारं विचिंतयेत् म
ध्ये प्राच्यं प्रतीच्यां च कौबेर्यां दक्षिणे तथा

शि०।
४१७
417

तस्मिन्नेवसमेपंचस्मरेत्कुण्डानिमंत्रवि
त् सर्वदाज्वलदग्नीनिस्वीयकार्यप्रसिद्ध
ये आवसथ्यंचसभ्यंचतथाचाहवनीयं
का अन्वाहार्यंततः प्रोक्तंगार्हपत्यमपि म
ध्यादिक्रमतस्त्वेवंनामतोमूनिवैवहिप्र
भाजालनिरानाक्लिन्नानलरूपान्निरंजना
त् मूलचक्रतिरूपाच्चकस्मादित्पान्निर
न्तरात् द्वादशान्तस्थितात्सर्वगेहेतोःप
रात्मनः निजत्वांमातृकांमंत्रीसुधानिःस्व
रूपिणींप्रतिलोमक्रमाज्जिह्वामेकैकाक्ष
रतोधिया होमयेत्तेषुकुंडेषुज्वलग्निषुदे
शिकाः स्युस्तुमारकतप्रख्याःक्षादयःपंच
वर्णकाः पंचयान्ताभवन्तीहगोमेदाभाश्च
शादिकाः नीलवर्णाश्चमायाःस्युनीयावि
द्रुमसन्निभाः णादयोवज्रसंकाशास्ताव
न्तःपरिकीर्तिताः पुष्परागत्विषश्चान्ता
कान्तावैदूर्यवर्णकाः श्चखरास्तुमुक्ता
भामाणिक्याभास्ततःपरेः नवरत्नमयाः

ह्येतेनववर्ज्याः प्रकीर्त्तिताः केतुर्विधुन्तु
दोमन्दो वाक्पतिर्बुध एव च मार्मबोभौ
मच न्द्रौ च भास्करो नव कीर्त्तिताः नवव-
गोधिपा ह्येते रत्नानामधिदेवताः होममे
वं विधानेन कुर्युर्यन्नुदिनं बुधाः पंचाशत्से
व्ययातोस्तुः सम्मता भुवनत्रये स्वर्णवस्त्रा
दिकैराधाभावयन्तः शुभोदयाः येवर्णपि
त्रक्षूयन्ते तान् हं वक्ष्मि सांप्रतं संवर्त्तकं तत्स्व
हं पंचाप्यमरेश्वरः दशाप्यमून् सभ्याख्ये त्तुकु
याल्कुण्डमेत्र वितस्तनन्तरं नकुलीशांचतत्
त्सहं वर्गनांचत्रतीयकान् सर्वानंस्थाण्डु
कं चापि वामनेत्रं वशीक्रमात् संजुहोतु य
थान्यायं कुण्डे स्त्रावाहनीयके यससप्तमद्वि
तीयौ च वर्गाणां च द्वितीकान् का भौतिका
नीतिथी शाख्योसूक्ष्मसंसमनन्तरं स्त्रान्वा
हार्यानिधे कुण्डे वर्णानेतान् कुनेत्वक्रमात्
वापुघहंस्व वापुंचवर्गीघान् पंचपादिका
न् स्त्रधरं चाक्रिपांचापि नारायणमिमान्

दशागार्हपत्याभिषेकुण्डेहुनन्मंत्रीसमा
हितः वर्णहोमः क्रमेणैवंयथावत्परिकी
र्त्तितः आकाशेनसमेसर्वेशब्दज्वालंतु
मंत्रवित् आवसथ्याभिधेकुण्डेश्चजुहु
यात्तदनन्तरं वायुनातद्गुणंपूर्वेवन्हि
नापश्चिमेततः रूपंकुण्डेहुनेन्मंत्रीयथ
सारससंचयं उत्तराख्येहुनेत्कुण्डेदक्षि
णेतदनन्तरं धरयासर्वगंधंचमंत्रवित्
जुहुयाद्दर्शी प्रलयानलसंकाशज्वलत्
दग्निब्रह्मणिप्रभाम् होमंकुर्वीतिकुण्डेषु
मातृकावर्णसंपुत्ते नित्यशुद्धपरानन्द
चिद्रूपात्माविजायते धुवघ्राणादिकंहो
ममजपान्तंतुपूर्ववत् पंचाशत्संख्ययापा
कत्वान्यस्यतानयथाविधि जीवन्मुक्तो
भवेन्मंत्रीचिरंजीवीचजायते तेजसासू
र्यकल्पोसौजायतेनात्रसंशयः भुवने
शीत्यादिरन्वयमर्थः भुवनेश्वरीबीजमं
त्रस्यसत्वगुणात्मकेनहारेणाक्रांतम

ध्यप्रदेशं तस्य रजोगुणात्मकेन वामाक्षिणा
ईकारेणावृतं तमोगुणात्मकेन तदीयरेफे
णावेष्टितं त्रिकोणमग्निमण्डलं पूर्वं निरु
त्तिवायगतानि अस्याग्निकोणानि यस्य ता
दृशं मूलाधारं विचिंत्य तस्मिन्मूलाधारे म
ध्यपूर्वपश्चिमोत्तरदक्षिणेषु आवसथ्यस
माहवनीयान्वाहार्यगार्हपत्याख्यानि पंचकु
ण्डानि ज्वलग्निशिखासमाकुलानि वांछि
तार्थप्रदानि संचिंत्य सर्वतेजःप्रकाशप्रति
बिम्बहेतुभूतानवछिन्नचैतन्यात्मकात्म
कलवर्णकारणाशब्दब्रह्मात्मकमूलप्रा-
कृत्यात्मनो द्वादशान्तस्थितात्कल्पान्तानि
शिखास्फुरत्कुहरकेषु कुंडेषु वक्ष्यमाण
क्रमेणात्मनसा जुहुयात् तत्र वर्णानां र
क्तवर्णानामाहस्पुरिति रक्तानामधिदैव
त्वेन ग्रहानुपदिशन्ति केतुरित्यादि अम
तमयत्वेन ध्यातानां रत्नवर्णावर्णानां हो
ममाह होममिति पंचकुण्डेषु पंचाशद्द

र्णानामेकस्मिन् कुण्डे होतव्यान् वर्णान् दर्शी
यित्वाती संवर्तकमित्यादिभिः सर्वतक-
क्षकारः तस्य प्रतिलोमेन शकारः पंचवर्गा
न्तिकाः विलोमेन मनणञङाः षोडशस्वरः
अः ऊर्ध्वश्च एकारः अघोषश्च ऊकारः एता
न् दश वर्णान् अवस्थारव्ये कुण्डे जुहुया
त्। धारा लकारः वाह्नितुरीयो वकारः व
र्गतुरीय पकारः विलोमेन भधढझघाः मत्त
कं अहरः नकारः स्वरः अमरेशः उकारः
एतान् दश वर्णानि सम्ये जुहुयात्। नकु
लीशो हकारः तत्पृष्ठे लकारः वर्गाणां तृ
तीयकाः बदडजगाः सद्यांतः ओकारः अ
तीयीशः ऋस्वरः सूक्ष्म इकारः एतानू द
श वर्णान् वाहोर्ये जुहुयात् स्याण्डको लृ
स्वरः वामनेत्र मीकारः एतानू दश वर्णा
नाहवनीये जुहुयात्। षससमाः सकारः
द्वितीयो रेफः वर्गाणां द्वितीयकाः फथठ
छखाः भौतिकान्त औकारः अतिथीशः

स्वरः सूक्ष्मइकारः एतानूदशवर्णानन्वा
हार्येजुहुयात् वायुहः मकारः वायुर्यकारः
वर्गाघाः पत्तश्चक्रा अधरएकारः क्रिया
स्वरः नारायणआकारः एतानूदशवर्णा
नूगार्हपत्येजुहुयात् इतिहोमप्रक्रिया हो
मप्रकारस्तु अंह्रींक्षंहंसः सोहंस्वाहाइत्या
दिक्रमेणएकस्मिनूकुण्डेत्वेकमक्षरंपुनः
पुनर्जुहुयात् अत्रअइतिब्रह्मेतिश्रुतेः प-
रिशिष्टअकारः सर्वाधारोब्रह्मरूपेणध्या
तव्यः अथैवंकुर्वतासाधकानांभोजनका
लेकर्तव्यप्राणाग्निहोत्रविधिमाह सार
संग्रहे अहंविधिनानेनभोजनंकुरुतेय
दि गार्हपत्यादिकुण्डानितदाप्राणादिवा-
यवः उद्वहेत्कुण्डनामानिसमीसहित्वा-
नितु प्राणादीनांचनामानिसम्पन्नेसमु
द्धरेत् हिरण्यानन्तरंवर्णगगनानन्तरंत
था रक्तानेकरूपाद्यान्तेसुषमान्ततथा
भवेत् शुक्लपः पादमाभाष्पपावकाइति

शि० चोच्चरेत् अग्निं विहृत्य शब्दान्ते आत्मानं
४२० चततो वदेत् जुहोम्यनपदं पश्चाच्चतुर्वि
धपदं वदेत् स्वाहान्तं सर्वमुक्तान्तु तर्पय
र्पन्तमादरात् पचाम्येवं पदं ब्रूयाद्विधाने
न पदं पदेत् गच्छन्तु वह्निजायान्तान्यंच मं
त्रान्समुद्धरेत् अहं वैश्वापदं वदेत् पश्चान्न
रो भूत्वा पदेत् नह्मी होमं विधायाप्य संस्कृ
तान्नेन मन्त्रवित् अमृतेत्यादिमंत्रेण पीत्वा
तु चलुकोदकं आचम्य विधिना पश्चाच्छु
द्धाचमनमाचरेत् मूलाधारसमारभ्य द्वाद
शान्तावधिस्मरेत् जीवात्मानं जगद्व्याप्तं नि
त्यमेकमनन्यगं प्रकृतिस्थं शुभं शांतमा
यन्तरहितं परं हवनीयेन शुद्धेन हुतेनार्पि
सु तर्पितं एवं गत्वन सुधारूपं पंचाशा्‌ञ्चा
शाक्षरीसिंचितं भुक्का हविर्हुतं मंत्री सज्व
लन्तं च वह्निकः प्राप्तः सायुज्यं पतेगार्ह
पत्येत्यादिभिः अपमर्षः गार्हपत्यं प्राणेर्हि
रण्यवर्णाः शुचयः पावकाः अग्निं विहृत्या

त्मानमुपचवर्योमूर्द्धं गच्छन्तु स्वाहा ॥ अन्वा
हार्य्येऽपाने गगनवर्णाः शुचयः पावकाऽ
ग्निं विहृत्यात्मानमुपचवर्योधो गच्छन्तु स्वा
हा ॥ आवनीये व्याने रक्तवर्णाः शुचयः पाव
काग्निं पिहृत्यात्मानमुपचर्यात्तिर्गच्छन्तु
स्वाहा सभ्य उदाने हंसवर्णाः शुचयः पा
वग्निं विहृत्यात्मानमुपचर्योर्द्ध्वाधस्तिर्यग्ग
च्छन्तु स्वाहा ॥ आवसथ्ये समाने सुप्रभावर्णा
शुचयः पावकाऽग्निं विहृत्यात्मानमुपच
र्योन्तिर्यगूर्द्ध्वाधस्तिर्यक्समं गच्छन्तु स्वाहा इमे
तैर्मन्त्रैः पंचाहुतीः पंचकुण्डेषु हुत्वा गार्हपत्या
न्वाहार्य्याहवनीयसभ्यावसथ्येषु प्राणापानव्यानोदा
नसमानेषु हिरण्यगगनरक्तवर्णासुप्रभावर्णा
शुचयः पावकाऽग्निं विहृत्यात्मानमुपच
र्य अहं वैश्वानरो भूत्वा जुहोम्यन्नं चतुर्वि
धं पचाम्येवं विधानेनार्द्ध्वाधस्तिर्यगूर्द्ध्वा
धस्तिर्यक्समं गच्छन्तु स्वाहेति गार्हपत्या
न्वाहार्याहवनीयसभ्यावसथ्यानां पमया

शि०१
४२१

421

शिवस्यैणेन्दुमध्यमानि स्थितानि संवित्स्वपूर्वावदानेभ्योधिकपरिमाणेनावदानेन हुत्वा पश्चात्स्विपर्यन्तं हामहोमधियाभुक्त्वास्वमत्तापिधानमसिमन्त्रेण चुलुकोदकं प्राश्य शुद्ध्याचमनं कुर्यात् एवं कुर्वतः फलमाह प्रातःसायमित्यादि प्रपंचविंदुविसनिर्गतामत्तधारयाममास्विक्ष मकारविनिर्गतचन्द्रमंडलहृदयरूपेण विगंध्या त्वाताभ्यां प्रथमतरा ग्नीन्दुतेजो विलसिताभ्याममत्तपूर्णे सकार विनिर्गत्तविंदुभ्यां नाडीमार्गेण त्मनः सकलशरीरमापूर्यो विस्थिताभ्यां सर्वेगावविताभवन्तीति उक्तमातकोपासनाविधिमुप [illegible] संहरति विश्वस्मिन्नुवित्ततां विशिष्टफलदां न्यास्येजर्पे मंत्रकांध्यानैः पूजनहोमकाम्यविधिभिः सम्याभजन्तोजनाः लक्ष्मीकान्तिपथाः प्रसन्नकविसाने रुच्यासर्वज्ञातांसं

प्राप्यानुदितं समस्तविभवान्मुक्तिं परामा
प्नुयुरिति सुन्दराचार्यशिष्येण श्रीनिवासे
न धीमता चन्द्रिकायां प्रणीतायां प्रकाशो
विसर्गेताः इति श्रीसुन्दराचार्यचरणारविं
दद्वन्द्वान्तेवासिना श्री श्रीनिवासभट्टेन वि
रचितायां श्रीशिवार्चनचन्द्रिकायां विश ॥
शप्रकाश अथ सारस्वतमंत्रः तत्रादौ मू
तलिपिः तत्र श्रीसिद्धसारस्वते अथ वक्ष्ये
महामंत्रान् सारस्वतान् सुकामदान वागै ॥
श्वर्यप्रदान्नित्यमनर्गलकवित्वदान् तेषा
दौ मूललिप्याख्यो मनुः संप्रोच्यते प्रिये सा
रस्वतेमहातंत्रे गोपितश्चातिदुर्लभः वि ॥
द्यो सकाशादंलब्ध्वा मुनयो वाञ्छितं फ
लम् लेभिरे सकलं देवि किं वह्नुक्तेन स
र्वदा ह्रस्वानां पंचकावर्ग आदितः परि
कीर्तितः द्वितयं कथितो देवि शिवाद्याश्च
तुरस्वराः स्ववायुबन्हांबुधरास्तृतीयः
संप्रकीर्तितः वर्गात्पाद्यद्वितीयायान्त्याः

शि॰ ४२२

तृतीयेः क्रमाद्धमीपंचवर्गावान्तशान्तमः
गुर्भिर्नवमोमतः नवर्गात्मकोमंत्रोद्धिच
त्वारिंशदक्षरः वर्गाणामादिमावर्णाः श्री
कंठेन्द्रेशखान्विताः वर्गान्त्यावान्तसंयुक्ता
क्रमेणकथिताअमीखवायुवन्ह्यंबुधरा
वर्गवर्णामताः क्रमात् वर्गोद्वितीयोभूही
नोवारिभूविपुनोन्तिमः नवानामपिवर्गा
णांदेवताः कथिताः क्रमात्ः विरिंचिवि
ष्णुरुद्राह्मश्विनेयोप्रजापतिः लोकपा
लाः सक्रियादिशाक्रयः परिकीर्तिताइति
अस्यार्थः ह्रस्वानांपंचकंअइउऋलृशि
वाघाएकारत्तदाघात्तेनएऐओऔइति
खंहवायुर्वन्हिरअंबुधरात्ल व
र्गोन्त्यः उवर्गाद्यः कः वर्गद्वितीयः र
खवर्गोपान्त्यः वर्गस्तृतीयोण एवमेवा
न्येषुवर्गेषु अत्रचछजझञणटठडढनत
थधदपफभम इतिपंचवर्गाः वान्तः शार
षान्तः षभगुः संज्ञितिनवमोवर्गः अपवर्गो

माध्यदातारी

णांक्रमेणदशीपतिं [illegible]त्यादि तस्या
[illegible] वर्गाणामिति तत्र श्रीकंठ
श्र ऊर्द्ध्वेष्टः एवेह वर्गान्त्याः ऊ जणनमाः वो
नः शाश्च पश्चत्येकमाकाशवायुवन्हिवारि
पृथिवीमत्वं वर्गवर्णानांक्रमेण दशीपतिंव
र्गो द्वितीय इति एकारादिवर्गे भूवाचकाक्ष
रं नास्ति तस्याक्षरचतुष्टयात्मकत्वात् श्रं
ति मोनवमः सकारादिवर्गः सतुवारिभूमि
वर्णहीनः तस्यान्यक्षरत्वा [illegible]तः वर्गा
णामधिदेवता दशीपति विरंचीत्यादि सकि
यादिशाक्तयः क्रियाज्ञानेच्छाशक्तिसहिता त
थास्य बिन्दुदक्षिणामूर्त्तिर्गायत्री छेदई रिति
रस्वती देवतास्य गदिता विश्ववंदिता व्यो
मादिवर्गो षष्ठैः स्याज्ज्ञातिपुत्कैः षडंगकं स्रा
घवर्गद्वयस्याथ नवार्णान्नवसु न्यसेत् स्वा
धाराधिष्ठाननाभिहृत्कंलेषु विंदके नादेशा
क्तं शिवे सम्यक्पराक्रमवशात्सुधीः ततो
यवर्गहाघार्णान्यसेन्मूर्द्धादिपंचसु मुखेषु

स्ववाध्वित्यादि
तस्यापवादमाह

शि॰
४२३

पंचवर्गान्तिमास्थितौ आदिद्वितीयकोष्ठा
न्याप्रान्तिमध्यक्रमात् दोःपदयोग्रेषुमूलेषु
चोपमूलाग्रकेषु च मध्यदेशोगुजठरेपा
र्श्वद्वन्द्वसनाभिषु पृष्ठेचशिष्टवर्गाणां
न्यगुह्यहृद्युविन्यसेत् सृष्टिन्यासेविसर्गा
न्तांविन्दुसर्गान्तिमास्थितौ आदिद्वितीय
कोष्ठान्त्यप्रान्तिमध्यक्रमात् न्यसेत् सृष्टि
षट्कमांगान्यसेसहृतौ विन्दुसंपन्नान् ध्या
नमस्यप्रवक्ष्यामि देवेशि मुनिपूजिते शा
श्वतंयं भूतमयंप्रवदन्ति लिपिरूपिमे विद्धि
जंविन्दुनादाब्धिशिखंविश्वंमराक्षरैः शाखा
मूहैः सकलदिशासुभुविजंभितं जलवर्णै
रत्नप्रान्तेनाच्छादितजब्रयं रुक्शानुवर्णां
कुरैश्च संदीप्तसुरमूरुहे रत्नांकुरैरिवशु
भ्रं पवनाक्षरशोभितैः कुसुमैर्दीपयन्तं च
स्वकीयतनुसच्छ्रियं विदद्क्षरसद्रूपैः फलै
रानतमंविके सर्वभूताश्रयं नित्यपरामृत
मधुद्रवैः सिंचन्तंपरमेशानि देवी वागीश्व

रीसद्य निगमागमसंलक्षसमुन्नतिसुशो
भितं शिवशक्त्यात्मकच्छायासमाश्रितज
गत्त्रयं यमाश्रित्यमुनीन्द्रा यथावांछितार्थान्प्रा
पेदिरे एवंभूतार्णवृक्षस्यमूलेलक्षपंकजे
वागीश्वरीस्वरेदेवीध्यायेल्लिपिमयंतनुयो
वनप्राप्तशोभां इति ध्यात्वामहेशानिहृदि
देवीमनन्यधीःमातृकोक्तपञ्चपीठेप्रत्य
हेसाधकःशिवेवर्णपद्मेम
हेशानिमूर्त्तिमूलेनकल्पयेत् तसामा
वाह्यवागीशांयजेदावर्णैःसहपुरांगनि
यजेन्मंत्रीकेसरेषुपुंल्लवत् अंबिकाद्या
पत्यश्चाहृत्स्वमाणांचवर्णहले अंबिकावा
मवाद्दुर्गाश्चमात्रस्तत्रायजेत् अष्टपत्रे
महेशानितद्वहिःषोडशच्छदे करालाद्या
पत्रेच्छकार्वक्ष्यमाणास्तुषोडश करालीवि
करालीचत्जीयोमासरस्वती श्रीदुर्गाया
वलक्ष्मीश्चश्रुतिस्मृतिरितीरिताः धृतिः
श्रद्धाचमेधाचमतिःकांतिरुदीरिताःआर्या

शि।
४२४

424

चषोडशीह्रींकारखड्गखेटकाण्डमाःश्यामा
श्वेतेभैरववक्त्राःसर्वाभरणभूषिताःशारदा
तिलके विघान्हीपुष्टयःप्रसासिनीवाली
कुहूपुनःरुद्रवीर्याप्रमानेदास्यात्मोवरा।
पुद्विराशुभा कालरात्रिर्महारात्रिर्भद्रका
लीकपर्दिनी विकृतिर्दण्डमुण्डन्योसे।
दुखंडाशिवेगिण्डनी निशुंभशुंभममथि
नीमहिषासुरमर्दिनी इंद्राणीचैववरुण्णी
शंकरार्द्धशरीरिणीनारीनारायिणीचैव
त्रिशूलिन्यपिपालिनी अंबिकाल्हादि
नीचैवद्वात्रिंशच्छक्तयःस्मृताःपिशाचा
स्याश्चक्रहस्ताःसंपूज्याश्चारुभूषणाःपिं
गलाक्षीसमःविशालाक्षीसमृद्धिर्वृद्धि
रेवच श्रद्धास्वाहाधाभिक्षामायासंज्ञाव
सुधरा त्रिलोकधात्रीसावित्रीगायत्रीत्रिद
शेश्वरी सुरूपाचस्कन्दमाताच्युतप्रिया
विमलाचोत्पलापश्चादरुणीपुनराल—
णी प्रकृतिर्विकृतिःसृष्टिःस्थितिःसं

हुतिरेखच संध्यामातासती हंसी मर्दिकापर
देवता देवत्ता भगवती देवकी कमलास-
ना त्रिमुखी सम्मुख्यन्यासुरासुर विमर्दि
नी लंबोष्ठी चोड्ड केशी चबहुशाखा विकोद
री रथरेखाव्हयापश्चाच्छिरिखातयापरा
गगनवेगा पवनवेगा चान्तर्ल्लन्तरं ततोभु
वनपालाख्यातनः स्यान्मदनातुराश्चनेगा।
नंगमदनात्तथैवानेगमेखला अनंगकु
सुमाविश्वरूपासुरभयंकरी अक्षोभ्यासत्य
वादीन्योवज्ररूपा शुचिव्रता वरदाख्याच
वागीशी चतुः षष्ठी समीरिताः चापवाणधरा
सर्वाज्वालाजिह्वाः समीरिताः दंष्ट्रिणश्चोर्द्ध्व
केशपरत्नायुद्धोपक्रान्तमानसाः सर्वाभरणसं
दीप्ताः पूजनीयाः प्रयत्नतः ततोर्च्चयेल्लोक-
पालांस्तिदस्त्राणिचतद्बहिः एवंभूतलिपिंस।
म्यग्जगद्धात्रीं जपेत्सुधीः वागैश्वर्यसमृद्धि
सन्नृबंधतेसमुरैरपीति अथप्रयोगः तत्रप्रा
तःप्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्तेशिरसि

शि॰ १
४२५

425

ॐ दक्षिणामूर्तिऋषये नमः मुखे गायत्री
छंदसे नमः हृदि लिपिसरस्वती देवतायै
नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये
विनियोग इति कृतांजलिरुक्त्वा ॐ अं हं यं रं
वं लं हृत् ॐ आं कं खं गं घं ङं शिरः ॐ आं चं छं जं
झं शिखा ञं टं ठं डं ढं कवचं णं तं थं दं धं नं ने-
त्रे मं मं फं फं मं वं अस्त्राय फट् इति मंत्रैः षु-
डंगन्यासं विधाय गले ॐ अं लं नमः हृदि श्री
त्रा नमः एवं नाभौ कं स्वाधिष्ठाने ईं मूलाः
धारे अं हृदग्रान्ते ॐ अं शान्त्यां उं नासिको क्षि
एं चोरकूपे लं वामकर्णे वं दक्षकर्णे रं मु
खे यं मूर्द्धि दं दक्षमणिबन्धे गं ॐ अं गुल्यग्रे
मूले घं कूर्परे खं बाहुमूले कं ॐ अं गुल्य
ग्रे डं वाममणिबन्धे जं ॐ अं गुमूले हं बाहु
मूले बं ॐ अं गुल्यग्रे छं दक्षगुल्फे दुः
ॐ अं गुलिमूले ढं जानुनि टं ऊरुमूले टं ॐ अं
गुल्यग्रे णं वामगुल्फे दं ॐ अं गुलिमूले धं
जानुनि यं ऊरुन्ते पादाग्रे नं पृष्ठे बे नाभौ

मं वामपार्श्वे फं दक्षे पं उदरे मं भ्रूमध्ये सं हृ
दये षं गुह्ये शं इति संहारन्यासः अथ सृष्टि
न्यासः तत्र मूलाधारे ओं अं नमः एवं स्वा
धिष्ठाने इं नाभौ उं हृदि ऋं गले लृं बिंदौ
एं शान्त्यां ओं द्वादशान्ते औं मूर्ध्नि हिं मुखे
यं दक्षकर्णे रं वामकर्णे लं दक्षकरांगुल्य
ग्रे डं बाहुमूले कं मध्ये खं अंगुलिमूले यं
मणिबंधे गं वामकरांगुल्यग्रे अं बाहुमूले
चं कूर्परे छं अंगुमूले हं मणिबंधे जं दक्ष
पादाग्रे णं ऊरुमूले टं जानुमि ठं अंगुमू
ले डं गुल्फे ढं वामपादाग्रे नं ऊरुमूले तं
जानुनि थं अंगुलिमूले धं गुल्फे दं उदरे
मं दक्षे पार्श्वे पं वामे फं नाभौ भं पृष्ठे बं गु
ह्ये सं हृदि षं भ्रूमध्ये सं अथ स्थितिन्यासः
मूलाधारे ओं अं नमः एवं स्वाधिष्ठाने इं
हृदि ऋं गले लृं नाभौ उं बिंदौ एं नादे ओं द्वा
दशान्ते औं शान्त्यां ओं ब्रह्मरंध्रे हं मुखे यं
वीरकूपे लं वामकर्णे वं दक्षकर्णे वं द

शि। ध२६ 426

सवाहु अंगुल्यग्रेडं बाहुमूलेकं अंगुलिमूलेषं मणिबंधेगं कूर्परेखं वामबाहुअंगुल्यग्रेञः बाहुमूलेचः अंगुलेचः अंगुलिमूलेहं मणिबंधेजं कूर्परेछं दक्षपादांगुल्यग्रेणं ऊरुमूलेटं अंगुलिमूलेठं गुल्फेडं जानुनिठं वामपादांगुल्यग्रेनं वामऊरुमूलेतं अंगुलिमूलेथं गुल्फेदं जानुनिधं उदरेमं दक्षपार्श्वेपं नाभौभं पृष्ठेवं वामपार्श्वेफं गुह्येशं ब्रह्ममध्येसं हृदीषं इति विन्यस्य ध्यानादिमानसपूजानेस्वर्णादिपट्टे कं कुमादिना चतुर्दलकमलं विरच्य तद्बहिरष्टदलं तद्बहिः षोडशदलं तद्बहिश्चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रद्वयमिति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य अर्घस्थापनाद्यात्मपूजानेप्रागुक्तमातृकापीठमभ्यर्च्य तत्र मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान्तेचतुर्दकेसरेषु प्राग्वत्षडंगानि संपूज्य चतुर्दले

षुरेभ्यग्रादिषुपाक्षसिएपेनः ॐ अंबिकायेन
मः ॐ वाग्भवायेनमः ॐ दुर्गायेनमः ॐ
श्रियेनमः इतिसंपूज्याष्टदलेषुप्राग्वद्ब्रह्मा
द्यिमातृःसंपूज्यतद्बहिषोडशदलेषु ॐ क
रायेनमः विकराल्येनमः उमायैसरस्वत्यै
श्रियेदुर्गायै उषायै लक्ष्म्यै श्रुत्यै स्मृत्यै धृ
त्यै श्रद्धायै मेधायै मत्यै कीर्त्यै आर्याये इ
तिसंपूज्यद्वात्रिंशद्दलेविद्यायेनमः पुष्ट्यैप्र
ज्ञायै सिनीवाल्यै कुह्वैनमः रुद्रवीर्यायै
प्रभायै नंदायै पोषएयै रुद्ध्यैः कालरात्र्यै
महारात्र्यै भद्रकाल्यै कपर्दिन्यैविकृत्यैद
ण्डिन्यै मुण्डिन्यैसेन्दुखण्डायै निशुंभमथि
न्यै शुंभमथिन्यै महिषासुरमर्दिन्यै इन्द्रा
एयै रुद्राएयै शंकरार्द्धशरीरिएयै नार्यै ना
रायएयै त्रिशूलिन्यै पालिएयै अंबिकायै
ह्लादिन्यै इति संपूज्यबहिःचतुःषष्टिदले
षुपिंगाक्ष्यैविशालाक्ष्यैसमृद्धै श्रद्धायैस्वा
हायै स्वधायै भिक्षायै मायायै संज्ञायै भ

शि० १
४२७

गवत्यै वसुंधरायै त्रैलोकधात्र्यै सावित्र्यै गायत्र्यै त्रिदशेश्वर्यै सुरूपायै स्वरूपायै बहुरूपायै स्कंदमात्रे अच्युतप्रियायै विमलायै चपलायै अरूपायै अरूणायै प्रकृत्यै विकृत्यै सृष्ट्यै स्थित्यै संहृत्यै संध्यायै मात्रे सत्यै हंस्यै मर्दिकायै परदेवतायै देवमात्रे देवक्यै कमलायै त्रिमुख्यै सप्तमुख्यै सुरविमर्दिन्यै ऊर्द्ध्वकेश्यै बहुशीर्षायै वृकोदर्यै रथरेखायै शशिरेखायै गगनवेगायै पवनवेगायै भुवनपालायै मदनातुरायै अनंगायै अनंगमदनायै अनंगमेखलायै अनंगकुसुमायै असुरभयंकर्यै अक्षोभ्यायै सत्यवादिन्यै वज्ररूपायै शुचिव्रतायै वरदायै वागीशायै नमः इति संपूज्य प्राग्वल्लोकपालादि सर्वं समापयेदिति तथा साधकः कृतदीक्षसंन्यासेल्लक्षिजपेन तथा तद्दशांशं तिलैः शुद्धैस्त्रिमध्वक्तैः ऊँ नेननतः तर्पणादि द्वि

जार्चानंतं प्राग्वत्कृत्वानुमंत्रवित् काम्य-
कर्मततः कुर्यात्स्वगुरूक्तविधानतः जुहु
याद्युतं पद्मैर्वशगाः स्युर्नराधिपाः म-
हालक्ष्मीरुत्पलानां होमात्संजायते चिरा
त् ब्रह्मवृक्षप्रसूनैश्च जुहुयात्साधकः प्रि
ये वत्सरेणैव महतां कवीनामग्रणी भवे
त् राजिकालवणैर्हुत्वा वशाय घोषितः श्र
सुधीः अनया मूलविद्याच संपुटीकृत्य यं
मनु पातें क्रमाद्धिलोमाद्वभजेत् तस्यासि
द्धिर्ति सुशाषी बिंबरम्यां तां सम्यक् कुण्ड
लिनीं परां संगमय्यच मध्येन वर्त्मना स्था
नमुत्तमम् परामृतेप्लावयेत्तां मूर्द्धि मूलाव
धिक्रमात् योगिनां खलयं योगः सम्मतः
सर्वसिद्धिदः एतेनास्य शरीरस्तु तेजसा भा
स्करोपमः ज्ञात्वा यंत्रविशेषांश्च काम्यक
र्माणि साधयेत् बिंद्वाद्यं व्योम भूयत्तदपि
चषिावयुक् ज्ञानेन स्याद्ध्देव्योमंत्रोयं क-
र्णिकायां प्रणिमदिततरतो व्योमवर्णान्द

शि०। लेषु साध्याख्यावंधुवर्णान्विलिखत्तुपु
धर्ट टितान्शिष्टमंत्रेषपपत्रेवलाबीजंखयंत्रम
लपजजसुभिर्निर्मितंस्वेडहेतः सर्वशांति
करंराहोरोहिण्यामुख्येसति साधकस्यक
रैबद्धंपूर्वोक्तफलदायिनत्तः अथमर्थः अ
ष्टदलपद्मंविरच्यतत्कर्णिकायांहंहेस्मा
निनेनमः इतिमंत्रंविलिख साध्याख्यावं
धुवर्णानित्ति तान्यक्षराणितुपपुर्वाघष्ट
दलेस्वाग्रादिप्रादक्षिण्येनप्रथमदलेहंअं
हं द्वितीयेहंएंहं तृतीयेहंहेंहं चतुर्थेहंडेहं
हं अंपंचमे हंणांहं षष्ठे हंनेहं सप्तमे हंमंहं
अष्टमेहंशांहंइति अष्टमेहंशांहंइति अष्ट
मएवविलिख्य साध्याख्यावंधुवर्णानि
ति तान्यपक्षराणितुपमुद्दिश्यपत्रेलि
ख्यतेतस्यनामाघक्षरं सिद्धादिकोष्ठमः
ध्येयस्मिन्कोष्ठेतिष्ठतितत्कोष्ठगता
क्षराणितैः सहलिखेदितिवर्णान्विलि
ख्यतद्बहिर्वृत्तेनवेष्टयेत खयंत्रमका।

श्रापंत्रे जन्तुनाक्षा रोहिण्यां रोहिणीनक्ष
त्रे राहो रुद्रे पेराहुस्थितनक्षत्रादयेनथावा
पूर्वपत्रे सुतोस्तोविरत्तिनतिसुत्तोडेनकोपे।
श्राश्राद्योमध्येवापद्मवर्णोन्यवनसुपुटित्ता
न्यत्रमध्येन्यमंत्रे स्वात्मांम-द्योदयेहेत्सव
नगृहगलेनालपत्रस्थपंत्रेशत्रोरुच्चाटस्के
त्स्याद्विपुमतिफलंदद्यारितस्येवरवानं यत्र
स्यार्यः प्राग्वस्तत्कलपसंविरच्यलन्मध्ये।-
पिपंकोपेशायनमः इतिमंत्रंविलिख्यपूर्व
वीघस्त्कलेषुपंडं यं यंएयं यंकंपं यंटयं यं
तंयं यंचंयं यंपंयं यंषंयं इतिप्राग्वविलि।
ख्यवायुमंडले नवेष्टयेत् वायुमण्डलेनतु
श्रेनवीहिर्विभागेनषड्विन्दुलांछितवलये
क्षितषद्कोणरूपं एतयंत्रमुक्तफलंदवति
स्वात्मामित्यादिप्राग्वत् तथा वन्हीक्रमाद्बु
निरद्देदुपुजोसकान्तोरोरोःसफटनतिरपं
मनुरज्वमध्ये पत्रेषुवन्हिपुटित्तान्यनला
क्षणाणिप्रान्तेतिमंचसहसा ध्यसुपोषका

शि॰। ४२९

णैः अष्टस्थितं भुजदले शुभवासरर्क्षै-
र्लाक्षासुकुंकुमकृतं प्रकरोति रक्षां अ-
पर्णपुंकशावपटेन्कृतिकायां भौमोदये।
विलिखितं रिपुनाशकारि अस्यार्थः प्रा-
ग्वदष्टदलकमलं विरच्य तत्कर्णिकायां
रुं रौं खरौ रौः फट् नमः इति विलिख्य तत्पत्रे
षु प्राग्वत्पूर्वादितः प्रादक्षिण्येन रं डुं रं रंठं रं
रं रं बं रं छं रं रं ठं रं रं थं रं रं फं रं रं सं रं इति प्रा-
ग्वदेतमष्टमदले इति क्रमेण विलिख्या
सत्वस्तकेन त्रिकोणेन वेष्टयेदिति पोष
कार्णास्तु प्राग्वत्साध्यस्य सुसिद्धकोष्टग-
तार्णाः एतदेवयंत्रे साध्यनाम भेदत्तः घा-
तकाक्षरयोगेन खशावघटे श्मशानांगा-
रेण लिखितं प्रोक्तफलदं भवति घातका-
क्षराणि तु साध्यस्यारिकोष्टगतानि ज्ञेया-
नि तथा नासामनुस्वरसविंदु युताष्टयुग्म
के ज्वो विधुभुवनेति एषमध्ये अपवर्ण
कान्सुपुटितान्विशिखवेधुर्णैः पत्रेषु चाप्य

पुरस्तुवरूणाख्यंत्रं पूर्वाषाढाख्नक्षत्रेलि
खेच्छुक्रोदयेसति कुचन्दनोदके नैलत्तमू
र्जैमंख्वेवश्पदे अस्यार्थः प्राग्वक्ष्ट्दलकम
लंकृत्वात्तत्कर्णिकायांवबौंविषुभुवनेन
मः इतिविलिख्याष्टदलेषुपूर्वादिप्रादक्षि
णेनवंखंवं वंश्रौंवं वंवंवं वंघंवं वंटंवं
वंठंवं वंधंवं वंभंमं इतिपूर्वेत्साध्यवंधक्ष
रैःसहविलिख्यजलमण्डलेनाष्टेचक्राका
रेणकोटिद्वयेषु अपुत्केनवेष्टयेदित्येतघु
चमुक्तफलदंभवति तथा गंडानन्तोस
विंद्व विलिखत्तुवनगोवाडयोर्मध्यसंस्था
ल्वन्तेकेकृत्समध्येतदन्तुकपुटितानुमू
मिबणेनधरान्तान् पत्रालःसेचकार्णेर्धि
रणाण्हवन्तेवालसोम्पोदयेतत्त मूर्जस्थं
भूमियंत्रंसुमद्विविरचितगेरिकेत्तभक्त
स्यात् अस्यार्थःप्राग्वक्ष्ट्दलकमलंवि
धापतत्कर्णिकायांलंजंगोल्लन्तुकेनम
इतिमंत्रंविलिख्याष्टदलेषुप्राग्बप्रदक्षि

शि०१
४३०

430

ऐनलंलृंलृंलंलंलं लंगंलं लंजंलं लंडं
लं लंढंलं लंबंलं लंलंलं इतिवर्णानुसा
ध्यस्यसेवक्षाक्षरैः विलिख्याष्ट वज्रपुतं
चतुरस्रात्मकभूमिपुरेण वेष्टयेत् एतयं
त्रमुक्तफलं दं भवति सेवकाक्षराणि तुप्रा
ग्वत्साध्यस्यसाध्यकोष्ठगताक्षराणि सा
रसंग्रहे श्रंवदोपुनरेत्तौवाख्यानतयुग्वा
त्रिलोचने धान्तनेत्रपुतं चंद्रयुग्वाग्वा
दिनीमनुः दशार्णो यमिति श्रंवदोवकार
दकारोपुनरेत्तौवकारावेववास्वरूपंस्वा
न्तयुग्वाख्यातो गकारः न्तयुक्तोवारूपंतेना
वाइति श्रत्रत्रिलोचनेश्रृत्रिईकारः लोच
नत्रिमिस्वरः तेन दि धान्तनः नेत्रंइत्तयु
क्तेतेन नि चंद्रयुग्ं द्वयंस्वाहेतिपावत्तन
स्या ऋषिः करावात्रगदितो विराट् छंदः
श्चदेवता सरस्वती निगदितासंपद्वोगिव
भवप्रदा ईशानशिवस्तु ऋषिस्तुधिष
णोमत्कइस्तुलवान मातृकोक्तविधानि

नमंत्री कुर्यात्षडंगकं पद्मपादाचार्यास्तु उ
क्तवर्गान्ते वदहृदयायनमः इत्यादिः सारस्व
तमतेतु यमनेत्रधराबह्निपुगलार्णैर्मनो
क्रमात् न्हामायैश्चैववदाद्यैरंगेरंगानिकल्प
येत् इति कत्रोत्रहृदेपुणास्यलिंगगुह्येषुवि
न्यसेत् मंत्रार्णान्क्रमशोमंत्रीततोवागीश्व
रीस्मरेत् कुन्देन्दुरुकसितसरोजगतेन्दुमौ
लिःसल्लेखिनीकरसरोजयुगेनविद्यां सं
विभ्रतीकुचभरानमितांगयष्टिर्वाग्देवता
भवतुनःसततं विभूत्यै दक्षेलिखिनी वा
मेपुस्तकं इतिध्यात्वायजेत्पीठमातृकाया
पुरोदिते सारस्वतीसमावाह्यवर्णाब्जे भक्ति
तत्परःसंकल्प्यमूर्तिमूलेनयजेत्सावरणां
ततः शारदातिलके वर्णाब्जेनासनंदद्यान्मू
र्तिंमूलेनकल्पयेत् वर्णाब्जेनवर्णाब्जमर्ध्य
स्थबीजाद्विनासनमंत्रेणस्पर्शः तेनह्सौः स
र्वशक्तिकमलासनायनमः इतिपीठमंत्रः
पद्मपादार्यास्तु श्रीं ह्रीं वर्णाब्जापिसरस्वत्या

शि° १ सनायनमः इतिपीठमंत्रः सूचितः इत्याहुः सा
४३१ रसंग्रहे अंगानिपूर्वमभ्यर्च्यप्राक्प्रोक्तवि
धिनासुधीः योगादिमापरासत्याविमला
न्याचर्तुर्थिका ज्ञानोबुधिःस्मृतिर्मेधाप्र
ज्ञाचेत्यष्टधात्मकः एताः पत्रगताः पूज्याः
पत्राग्रेषुवमातरः चतुरस्रेलोकपालां
स्तांश्चपूजयेदिति अथप्रयोगः तत्रप्रा
ग्वत्पातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमू
लेनप्राणायामंत्रयंकृत्वाशिरसिकण्वा
यऋषयेनमः मुखेविराट्छन्दसेनमः
हृदिसरस्वत्यैदेवतायैनमः इतिविन्यस्य
ममसर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थेविनियोगः इति
कृतांजलिःकृत्वाप्राग्वन्मातृकांकृत्वा य
थाह्रांऋग्वेदहृदयायनमः ह्रींयजु
र्वेदशिरसेस्वाहा ह्रूंसामवेदशिखा
यैवौषट् ह्रैंअथर्ववेदकवचायहुं
ह्रौंस्वाहांषडंगनेत्रे ह्रः समस्तमंत्रमुख्या
पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्रेतिहास

कल्पयुक्तानाराशंशाश्चस्त्वं एभिर्वाकर
षडंगान्यासंविधायसिरशिवंनमः दक्षश्रो
त्रेदंनमः वामेवांनमः दक्षनासिकापांग्वो
नमः वामार्यादिंनमः मुखेनिंनमः लिंगा
स्वांनमः गुदेहांनमः इतिविन्यस्यध्यानमा
नसपूजान्तेप्राग्वन्मातृकापूजावक्रमुद्रे
त्यार्घस्थापनाद्यात्मपूजान्तेप्राग्वन्मातृका
पीठमभ्यर्च्यतन्मूर्तिमूलेनपरिकल्प्यावा
हनादिषडंगपूजान्ते अष्टदलेषुदेव्याग्रद
लमारभ्यप्रादक्षिण्येन श्रीयोगायैनमः स
त्यायैनमः विमलायैनमः ज्ञानायैनमः बु
द्ध्यैनमः स्मृत्यैनमः मेधायैनमः प्रज्ञायैनम
इतिपूज्याष्टमातृपूजादि प्राग्वत्समापये
दिति तथा पंक्ति लक्षंजपेदन्तेत्रिमध्वक्तै
श्चकैरवैः जुहुयात्तद्दशांशेन तद्वद्द्वावा पुनि
लर्द्धेनेत् तर्पणमार्जनं कृत्वाब्राह्मणान्भो
जनमयेत्ततः एवंसिद्धमनोमंत्री ब्रह्मचर्य
व्रतेस्थितः जपहोमरतोरामांचिंतयेद्देव

शि·१ ताधिया अचिराद्देवसमवेत्कवीनामग्र
४३२ णीर्ध्रुवम् न्यासान्वितमिदं मंत्रं इन्दिना
दौष्ट्यहं जपेत् लभते तेनात्र संदेहो वा
क्सिद्धिमतुलां नरः ब्रह्मवृक्षरमावृ
क्षसुमनोभिः समिद्वरैः मधुरत्रयसंयु
तैर्जुहुयात्साधकः स्वयं अचिराद्वाग्वि
लासेन कवीनामग्रणीर्भवेत् सारसंग्र
हे अवंततारघात्यन्तवाग्भवं भृगुपाव
कौ डे·तासुवती हृदं तो यं मंत्रो रुद्राक्षरः
स्मृतः तारः प्रणवः शक्तिः भुवनेश्वरीबी
जं तयोरनंतरं वाग्भवं भैरव्यातद्रूपते
आद्यन्तइति वाग्भवानंतरं भुवनेश्वरीबी
जं ततः प्रणव इति भृगुः सकारः पावको
रेफः डे·तासुवती तीस्वत्यै इति हृदन्तः नमो
तः रुद्राक्षरः एकादशाक्षरः तथा ऋषिश
क्तीश्वदेव्या द्विगायत्री छंदः ईरितं हंसवा
गीश्वरीदेवी देवतापरिकीर्तिता विघात
तीपबीजेन षडंग न्यासमाचरेत् सो षुम्ना

ग्रेभ्रुवोर्मध्ये रं घ्राणं नवके तथा मंत्राक्षि
राणि विन्यस्य चिंतयेदिष्टदेवताम् । ध्याये-
द्वाग्देवतां तामममलकमलगां रम्यहंसाधि-
रूढां कर्पूरक्षोदकुन्दव्रजहरहसितप्रोल्ला-
सदेहकांतिं पीयूषाम्बद्धमौलिं सकलपा-
शीमुखीं मन्दहास्यामलास्यां विद्यावीणा ।
सुधोद्यत्कलशजपवटीहस्तपद्मैर्वहंति
वामाद्यूर्ध्वयोर्वराद्येतदाद्यधःस्थयोरन्ये इ-
त्यायुधध्यानं इति ध्यात्वा यजेत्पीठमातृ ।
कायाः पुरोदिते वर्णाब्जे नासनं दत्वा मूर्ति
मूलेन कल्पयेत् तस्यामावाह्य तां देवीमर्च-
येद्धूपपुष्पकैः पार्श्वयोर्वाङ्मये पूज्ये संस्कृ-
तप्राकृते उभे ततोङ्गानि वक्त्रच्छक्तीर्मातृ-
लोकेश्वरानपि दत्वाणि ततो वाह्ये देवी-
मित्यं प्रपूजयेत् प्रज्ञा मेधा श्रुति शक्तिः पं-
चमी स्मृतिरीरिता वागीशा सुमतिः स्वस्ति
रष्टौ तच्छ्रयो मताः इति अथ प्रयोगः तत्र ।
प्रागवत्स्नानः कृत्वादि योगपीठन्यासांते मूले

शि॰।
४३३

नप्राणायामेत्रयंकृत्वासिरशांतिऋषयेन
मःमुखेगायत्रीछंदसेनमःहृदिहंसवाणी
श्वरीदेवतायैनमःइतिविन्यस्यममसर्वा
भीष्टसिद्धियेविनियोगःइतिकृतांजलिरु
क्वाऐंहृदयायनमःऐंशिरसेस्वाहान्याशि
नाकरषडंगन्यासंविधायब्रह्मरंध्रे श्रींन
मःएवंभ्रूमध्येहींदक्षनेत्रेऐं वामनेत्रेहीं
दक्षिकर्णे श्रीं वामकर्णेमं दक्षिनासापो
रंवामनासापोस्वंमुखेत्यैं लिंगेनं पायो
मे इतिविन्यस्यध्यानमानसंपूज्यानोषा
र्घान्मात्रकापीठमुद्धत्याघांदिपुष्पोपचा
रान्तेकर्णिकायांदेव्यादक्षिणवामपार्श्व
योः श्रींसंस्कृतवाण्यैनमः श्रीं प्रकृतवा
ण्यैनमःइतिसंपूज्यप्राग्वत्षडंगानिसंपू
ज्याष्टदलेषुदेव्यग्रदलमारभ्यप्रादक्षि
ण्येन श्रींप्रज्ञायैनमः श्रींमेधायैनमः श्रीं
श्रुत्यैनमः श्रींशान्त्यैनमः श्रींस्मृत्यैनमः
श्रींवागीशायैनमः श्रींसुमत्यैनमः श्रीं

स्वस्त्यैनमः इतिसंपूज्यप्राग्वन्न्यासादिलो
कपालार्चनादिसर्वंसमापयेदिति तथा
वर्णैकाधिकलक्षंतुजपेन्मंत्रंसमाहि
तः तत्सहस्रंप्रजुहुयात्सितातिलैर्गव्य
मध्वकैः तर्पणादितत्तःकुर्यात्साधकोनि
यतव्रतः वर्णैकाधिकलक्षेद्वादशलक्षं मं
त्रस्यैकादशवर्णत्वात् तत्सहस्रंद्वादशा
सहस्रं तेनदशांशोहोमः तथा इमंमनुं
योभजतेऽहरित्तेर्मुच्यतेचिरात् लक्ष्मी
पशःकांतिपुत्रःकांतिपसःकविर्त्वसा
लयोभवेत् कुर्यात्पूर्वाणुणादितान्प्रया
गानत्रमंत्रविदिति मारसंग्रहे बाला
यंहृत्पतुर्यंचक्रतत्तीयंजलंतिच त्रि
रुद्धं जलंबाग्देवरुणोनेत्रभूषितः चंद्र
युग्मंषोडशार्णोमंत्रोबाग्विभवप्रदः बा
लायंगैहृत्तनमःपतुर्यंभःत्तीयंग जलं
बतिवस्वरूपे त्रिरुद्धंजलंदकारद्वि
पमध्येवकारःबाग्देवरूपे वरुणोब

नेत्रभूषितः इकारयुक्तः चंद्रयुग्मं स्वाहा
तथा पूर्वमन्त्रोदित्तम्चास्यमुन्याद्याः सं प्र
कीर्तिताः पदैर्मन्त्रस्यषड्भिः स्यादंगषट्कं च
जातिमत् कुंदेहामासुत्रसनाशुक्लमा
ल्यानुलेपामाख्यां विधामभूत्तकल
शं वर्णमालां बहंती हस्ताम्भोजैः सित
कमल्लगदाद्योतिचन्द्रार्द्धमौलल्लिर्भूत्ये
नोस्तुत्रिनयनयुतापीनवक्षोजनम्रा
रक्षोर्द्धकरमारभ्य रक्षाधः करपर्यन्त
मायुधध्याने व्याख्याव्याख्यानमुद्रामा
तकोक्तेयजेत्पीठे देवीं गधादिभिः शुभैः
रक्षाक्षरीदित्तैनेवबर्त्मना साधकोत
मः अथप्रयोगः तत्रप्रागवस्नातः कृत्वा
दियोगपीठन्यासान्तेहं सवागीश्वरीब
रध्यादिकं विन्यस्यऐं हृदयायनमः न
मः शिरसे स्वाहा शिखायैवषट् वषवट
कवचायहुं वाग्देविनचायवौषट् स्वा
हा अस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासं

विधायप्रमाणेनात्तरूपं ध्यात्वादक्षारोक्तवि
धीनासर्वंसमापयेदिति तथा वर्णाद्दैलक्षं
प्रजपेद्ध विद्याशीजितेन्द्रियः यथाविधिज
पानोचसहस्रांशांहुनेत्तिले आज्यस्नुतैस्त
र्पणादिपूर्वपूर्ववदाचरेत् वर्णाद्दैलक्षमष्ट
लक्षं मंत्रषोडशार्णत्वात् तथा अन्होमुखे
प्रत्यहंपूतेनज्जप्तंजलंपिबेत् संवत्सरेणावि
द्वान्सोनात्रकार्याविचारणास्नानकालेमंत्र
जप्तैस्तोयैःसिंचेत्समूर्द्धनं शुद्धसोपेत्सपंपि
तांमेधावीसभवेद्ध्रुवम् एतन्मंत्राभिसंजप्तं
पुष्पगंधादिकंसुधीः शिरसाधारयेत्तेनस
भापूज्यसजायते वादेचविजयोनित्यंभवे
त्तस्यपुन पंप्रायुः सारसंग्रहे वाग्भवंषाद्दान्ते
स्यातस्यादृमतेपदंस्नुवास्नुवारिषाद्धान्तोरु
द्रसंख्यार्णकोमनुः वाग्भवं वाचस्वरूपं
स्यतेस्वरूपं अमतेस्वरूपं अत्रविसंधिए
कादशाक्षरानुपपत्तेः स्नुवःस्नुरितिस्वरूपं
तद्वार्णःराकारदशाक्षरः तथा पदेरणोःपं

शि. १
४३५

435

चभिः स्मृः पंचांगानि मनोरथ पद्मस्थां कम
लपुस्ताक्षपुत्तकोपद्धस्ताजो शाशिमुकुटां
चभालनेत्रां मुक्ताभां कुचविनतां मुनीन्द्र
सेव्यां वाग्देवीं भजन्त बुधाः कवित्वदात्रीम्
वामोर्ध्वे दिवामाधः कराब्जमायुधध्याने पु
रोदिते पजेत्पीठे देवीं पूर्वोक्तवर्त्मना एतेन
ऋष्यादिकमपि तत्रोक्तमेव ज्ञेयं पंचांनितु
ऐं हृत् वाचस्पते शिरः अमृते शिखा प्लुवः
कवचं प्लुः अस्त्रं अत्र मूलेन करयोर्व्यापकं
कृत्वाङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं पंचांगुलिषु हृद
याद्यस्त्रान्तानि जातियुक्तानि विन्यस्येन्नेत्र
वर्जं हृदयादि पंचांगेष्वपि विन्यस्य प्रमाणं
कृत्वा व्यात्मानं सपूज्यादि दक्षाक्षरोक्तव
त्सर्वं कुर्यादिति सारस्वतग्रहे वरुणः कान्ति
बिन्द्वाढ्यः पावको वामकर्णयुक् सबिंदु
भृगुसंयोर्ध्वबिंदुः मध्यनतीयकं एष मार
स्वतो मंत्रः अस्य श्री रामा समीरितः इति वरु
णो वकारः कान्तिराकारः बिंदुरनुस्वारः

तेनवां इति पावकोरेफः वामकर्णक सबिंदु
मानुस्वारः तेनरूं इति भृगुः सकारः सघुश्रौ
कारः अंबुवकारः बिंदुरनुस्वारः तेनस्वौं इ
ति नारायणीयेतु खड्गीशोयः प्रांशुकः सांत
वेधाः कर्णान्तस्थोयः सदण्डी भुजंगः सांभो
रुतो बिंदुमान्योभृगुः स्यवर्णो स्वयं खी॥—
णि बीजान्यमूनि इति खड्गीशोव प्रांशुरा
कारः शान्तवेधाः वकारस्यान्ते केवलनका।
कारः तेनवागिति प्रथमबीजमुद्धृतं उक्तं
चमंत्रतंत्रप्रकाशेतोयस्यंशापनं विष्णोः
सकेवलचतुर्मुखमिति तोयस्यंवकारवि
ष्णोः शापनं अकारः सकेवलचतुर्मुखवि
सर्गकारयुक्तमित्तिकमिति अन्यद्वीजद्व
येसमाने बुद्धि चितुवागितिपदल्लाक्षितंवा
ग्बीजं वदंति अन्येतुवत्तीयस्यापिचतु
र्मुखपाठवाच्यत्वात्केवलशब्देन विसर
्गत्वात्सकेवलचतुर्मुखमित्यनेन योगस्यो
क्तत्वादादौ योगे भवेदित्यागमासिद्धान्तस्य

पूर्वोक्तस्वरत्वाच्चतुर्मुखस्य अंचेति बिंदुरपित्ते
पइति ज्वामित्युद्धरंति अत्रत्रयोपदेशो
स्वेयमिति तथा सारसंग्रहे रूद्यादिकं
दशार्णोक्तषडंगविधिरुच्यते ह्रिलृचरि
तमूलेन षडंगं जातिसंयुतं करांगयोर्वि
धायाथ ध्यायेद्देवीं सरस्वतीं अथवर्णेन
हृत् द्वितीयेन शिरः तृतीयेन शिखा पुन
राद्येन कवचं द्वितीयेन नेत्रं तृतीयेन अ°
स्त्रमिति जातियुतं नमः स्वाहेत्यादियुतं
मुक्ताहारलसत्तनुः शशिकलासंशोभि
रुच्छेखरा व्याख्यामक्षगुणं च रत्नकल
शं विधां वहंती करैः पीनोत्तुंगकुचद्वय
प्रविनम्रमध्या सिताब्जस्थिता त्रैलोक्यप्र
णता सदा भवतु नो वाचामधीशा श्रिये
दक्षोर्द्ध्वाधःकरयोराधे वामोर्द्ध्वाधःकर
योरन्ये इत्यायुधध्यानम् तथा पुराप्रो
के मातृकायाः पीठे देवीं समर्च्चयेत् य-
थापूर्वं प्रत्यहं यः संभवेद्वाक्पतिर्ध्रुवम्

यथापूर्वं दशाक्षरोक्तवत् प्रयोगः सुगम
तया वर्णलक्षं जयेन्मंत्रं हविष्याशी जि
तेन्द्रियः आज्याक्त हविस्स्यावन्होत दशां
शं कुनेततः तर्पणादिततः कुर्यात्प्रागुक्त
विधिनाततः वर्णलक्षं त्रिलक्षं एवं सिद्ध
मनुर्मंत्री प्रयोगान्कर्तुमर्हति चतुरंगुल
संभूतैः सुमनोभिर्हुनेन्नरः वाचस्स्याप्रति
मासिद्धिमचिरालभतेध्रुवम् कुचन्दनोद
कात्के श्वजातीपुष्पैः नन्द्यावर्तोद्भवैः कुन्द
संजातैः कुसुमैर्हुनेत् अचिरादतुलां वाचः
सिद्धिं प्राप्नोत्यसशयं एनं मंत्रं जपन्मंत्री स
भायां जयमाप्नुयात् वाचाश्वेतांतथाब्राह्
मी प्रजप्तामनुनामुना अन्होमुखेयः स्वाद
न मम मेधां वाञ्छितां लभेत् सारस्यहे पारि
जातसरस्वत्यामंत्रः संप्रोच्यतेधुनातारो
मायाच भैरव्या वाग्भवं शक्ति तारतः डेन्ता
सरस्वती हृच्च मंत्र एकादशाक्षरः तारः प्र
णवः माया भुवनेश्वरी भैरव्या वाग्भवेस्त्रि

त्रि॰ १
४३७
437

मिति शक्तिर्भुवनेश्वरी ङेन्तासरस्वतीस्वर
स्वत्यै हन्तु नमः ऋषिध्याननन्यासजापपूजा
यं पूर्ववच्चरेत् पूर्ववत् हंसवागीश्वरीव
त् मारसंग्रहे वर्गादिः सविसर्गः सः संबु
द्ध्यंता च चण्डिका आपृष्ठयं व्युत्क्रमेण स
प्तार्णो मनुरीरितः वर्गादिः ककारः सविस
र्गः विसर्गयुक्तः सः स्वरूपं संबुद्ध्यंता चण्डि
का चण्डिकेति आघद्वयं सविसर्गो ककका
रसकारो व्युत्क्रमेण सः कः इति तथा ऋ
षिर्ब्रह्मा च गायत्रीछंदः प्रोक्तश्च देवता स
प्तकोटीश्वरी देवी नागेश्वर्यफलप्रदा षट्
दीर्घयुक्तत्तीयेन षडंगं संप्रकीर्तितं तृ
तीयेन चकारेण तेन चांची मित्यादिनाक
र षडंगन्यास उक्तः अस्य पूजादिकं सर्वं
त्रिपुरावत्प्रकल्पयेत् त्रिपुरावत् बाला
वत् तत्पूजाविधानं त्वग्रे वक्ष्यते मारसं
ग्रहे प्रणवं वं वद युग्मांते वाग्वादिनि पदं
वदेत् मायां मारं हृल्लमारे दीर्घयुग्मं प्रि

वांछितं ल्कोटिम्मन्त्रोमहाक्षोभंकुरुबाला
न्निमंततः मोक्षंकुरुष्वप्रणवमेकोनत्रिंश
दक्षरः वाग्वादिन्यामनुः प्रोक्तो वाक्सिद्धि
फलदायकः पूर्वोक्तवाग्वादिनीवत्सर्वम
स्यापिकल्पयेत् प्रणवादि मंत्रएकोनवा
क्षरः मायादिकुर्वन्नयोदशाक्षरोन्यः बा
लांतिमादिप्रणवान्तः सप्ताक्षरोपरः एवं
मंत्रत्रयात्मकोयंमंत्र अस्यपर्षल्केप्रयोज
नंत्वग्रेवक्ष्यते जपनुसारस्ववर्त्तनित्यमेता
निपरिवर्जयेत् आमतेग जनंबिल्वंकरं
जंलशुनंतथा तैलंपलांडुपिण्याकं गार
मपिभोजने सर्वमप्युषितंत्याज्यंसदासर
स्वतार्थिभिः नचैरान्निशितांबुलंस्त्रियंगच्छे
दिवानच नसंध्ययोः स्वपेन्नातुनाशुचि
किंचिदुच्चरेत् पर्वोषेषुभवेन्मौनीदिव
सांनविलोकयेत् नपुष्पितांस्त्रियंगच्छे
ननिद्रेदामलोचनां नमत्षावचनंब्रूया
न्नाकमेत्सुल्लकंसुधी अक्षराह्वाणिप

शि॰। ४३८
38

आगतानोपेक्षेच्चलंघयेत्तु इतिसुन्दराचार्य। चार्यशिष्येणश्रीनिवासेनधीमता चंडि कायांप्रणीतायामेकविंशप्रकाशकः इतिश्रीसुंदराचार्यचरणारविन्दद्वन्द्वा न्तेवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेनचितायां श्रीशिवार्चनचंडिकायांश्रीशिवार्चनव मेकविंशःप्रकाशः श्रीसारसंग्रहे अ थवालांप्रवक्ष्यामित्रिपुरांसर्वसिद्धिदां गंगातरंगकल्लोलवाग्गुंफफलदायिनीम हासारस्वतप्रदां महासौदर्यसुभगांमहा मत्युविनाशिनीं ब्रह्मविष्णुसुरेंद्रादिवं दितांपापहारिणीं सर्वतीर्थमयींदेवींस्व र्णरत्नादिदायिनीम् सर्वक्षेत्रमयींदेवीं सर्वकार्यार्थसाधनीं महामोक्षप्रदांनित्यं महाभोगप्रदांसदा वाग्भवेनेनुमहसा र्वगीशत्वप्रदायिनीं कामराजाख्यबी जेनशक्रोपस्फुरत्त्विषा त्रैलोक्यमो हिनीप्रोक्ताशक्तिबीजेनशाश्वती स्फु

महासौभाग्य जननी

रत्नसुवर्णवर्णनमहासौभाग्यदायिनी ॥ श्री
ज्ञानार्णवे सूर्यस्वरं समुच्चार्य बिंदुनाद-
कलान्वितं स्वरान्तं पृथिवीसंस्थं तुर्यस्व
रविभूषितं बिन्दुनादकलाक्रान्तं सर्गवा
न् भृगुरव्ययः शक्रस्वरसमोपेतो विघये
त्रपरस्वरी प्रिये सूर्यस्वरः ऐकारः बिंदुर-
नुस्वारः नादकला अर्द्धचंद्रः ताभ्यां युक्तः
स्वरांतः वकारः पृथिवीसंस्थः लकारोप
रिस्थितः तुर्यस्वरभूषितः ईकारेणालंकृ
तः बिन्द्वादि प्राग्वत् भृगुः सकारः सः सर्ग
वान् विसर्गयुक्तः शक्रः स्वरः औकारेण
युक्तः दक्षिणामूर्तिसंहितायामपि सर्ग
वान्भृगुरव्यय इति शारदातिलके पि।
भृगुः सर्गीत्यइति एवमेव प्रपंचसार-
सारसंग्रहादावपि सर्वत्र विसर्ग एवो
क्तः सनत्कुमारस्तु अस्मन्मते जीपं
तु चतुर्दशसमन्वितं दण्डकुण्डमेत
द्धि सारस्वतं मुदाहृतमिति बिंदु विसर्ग

शि० १
४३९

योगमुक्तवान् इयन्तु संप्रोक्ता नागमहा
ग्रघातनुप्राद्वा दक्षिणामूर्त्तिसंहितायां
ऋषिस्तु दक्षिणामूर्त्ति रहं शिरसि विन्य
सेत् छन्दः पंक्तिस्तु विज्ञेयं मुखे विन्य
स्य देवतां हृदये विन्यसेद्वालं वाग्भवं
बीजमुच्यते तार्तीयं शक्तिरीशानिका
मं राजंतु कीलकम् षडंगमाचरे देवि
द्विरावृत्याक्रमेणतु विधाय इतिश्राषः
पादादिनाभिपर्यन्तमाद्येनाभेस्तथाहृ
दं मध्यमं शक्तिबीजं हृदयान्मस्तकं
प्रिये वामपाणितलेन हृदक्षपाणे द्व
यं न्यसेत् करयोः संपुटेचैकमेवं न्या
सद्वयं भवेत् शारदातिलके मूर्द्धाधा
रेततो न्यसो इयो बीजत्रयं कमात्तु ज्ञा
नार्णवे कुर्वीत देहसन्नाहे त्रिभिर्बी
जैः क्रमात्प्रिये करयोर्विन्यसेद्दादौ म
णिबंधे तलेग्रके दक्षे वामे च विन्यस्य
कक्षाकूर्परे पाणिषु पुनर्दक्षे च वामे च

पादयोश्च तथा न्यसेत् नादान्ते हृदये लिं
गे न्यसेद्देवि तत: परं एतेष्वंगेषु देवेशि
संहारक्रमतो न्यसेत् विधा सृष्टिक्रमे-
ण वजानीहि परमेश्वरि ततो न्यसेन्महे
शानि नवयोन्यंकितं प्रिये कर्णयोश्चि
बुके देवि शंखयोर्मुखमण्डले नेत्रयो-
र्नासिकायां च बाहुयुग्मे हृदि प्रिये तथा
कूर्परयो: कुक्षौ जानुनोरंघ्रुनि न्यसेत्
पादयोर्देवि गुह्ये च पार्श्वे हृत्स्तनद्वये कं
ठे च नवयोन्याख्यं न्यसेद्बीजत्रयात्मक
म् शंखयो: ललाटपार्श्वेश्चास्थिप्रदेश
यो: शंखो निधो ललाटास्थि इति कोश:
वामभ्रादिन्यास इति संप्रदाय: उत्तरतंत्रे
लिंगरत्यै नम इति वाग्भवाद्येन विन्यसे
त् क्लीं प्रीत्यै नम इति च हृदये विन्यसे-
त्प्रिये सौ: मनोभवायै नमो भ्रुवोर्मध्ये
तत: परं शारदातिलके बाला बीजे त्रि
भिर्न्यसेत् स्थानेष्वेषु विलोमत: विलो

श्रि०। ४४०

440

मतः भ्रूमध्यादिक्रमेण बालाबीजैरिति।
भैरवी प्रकरणात् अमृतेशीचयोगेशीवि
श्वयोनिक्रमादिमाः विलोमबीजैर्विन्य
स्य मूर्तिन्यासमथाचरेत् स्वस्वबीजादि
कं पूर्वं मूर्ध्नि ~~[illegible]~~ शानमानोभवे
न्यसेद्वक्त्रे तत्पुरुषं मकरध्वजमात्मावित्

घ

हृद्यघोरकुमारादिकं दर्पं तदनंतरं गुह्य
देशे प्रविन्यसेद्वामदेवारिमन्मथं सद्यो
जातं कामदेवं पादयोर्विन्यसेत्ततः उँ ह्रूं
प्राक्दक्षिणोदीच्यपश्चिमेषु मुखेतानः
प्रविन्यसेत् पूर्वापूर्वं भृगुव्योमाग्निमेस्थि
नः सद्यादिपंच ह्रस्वाब्न्योबीजमेषां प्रकी
र्तितं भृगुः सकारः व्योम हकारः अग्नि
रेफः सद्यादीति आणाद् अणामयुक्तः
कालिकापुराणे सन्होमीशानरूपाय
ततोमनोभवायपवे नमइत्यंततः प्रोक्ता
मूर्ध्नि शानं न्यसेत्पुनः एवं सर्वमूर्तिषुपू
हानीयम ज्ञानार्णवे पंचबाणान्क्रमे

णौवकरांगुलिषु विन्यसेत् अंगुष्ठादिकनिष्ठान्तं क्रमेण परमेश्वरि ध्यान्तद्वयं समालिख्य वह्निसंस्थं क्रमेण तु मुखवृत्तेन नेत्रेन वामेन परिमण्डितं बाणद्वयमिदं प्रोक्तं मादनं भूमिसंस्थितं चतुर्थस्वरविद्धाग्र्येनादपुलं वरानने फान्तं शक्रसमायुक्तं वामेण विभूषितं विन्दुनादसमायुक्तं सर्गबोध्योद्भमाः प्रिये पंचबाणमहेशानि नामानि शृणु पार्वति क्षोभणो द्रावणो देवि तथाकर्षणसंज्ञकः वश्योन्मादौ क्रमेणैव नामानि परमेश्वरी कामास्तत्रैव विज्ञेयास्तेषां बीजानि संशृणु परा बीजं मध्यबाणं वाग्भवं परमेश्वरि तुर्यबाणं तत्त्वं श्रीबध्वी बीजं चक्रमात् प्रिये पंचकामाद् इमे देवि नामानि शृणु वल्लभे काममन्मथकंदर्पमकरध्वजसंज्ञकाः मीनेकेतुर्महेशानि पंचमः परिकीर्तितः लल्लाटगलहृन्नाभिमूलाधारेषु वै क्रमात् थान्तद्वयं दकारद्वयं वह्निस्थं रेफस्थं क्रमेण निप्रथमं मु

शि०। ४४१ 441

स्ववृतेनऽऽकारेण द्वितीयं वामनेत्रेण ईका
रेण ईकारेण मंडितं शोभितं मातृनंकका
रात्मं भूमिस्थलकारोपरिगतं चतुर्थं इकारः
बिंदुरनुस्वारः नादोऽर्द्धचन्द्रः तद्युक्तं फांतं
बकारः शक्रः लकारस्तद्युक्तः वामकर्णं
ऊकारः तेनालंकृतः सर्गो विसर्गः तद्युक्तं
चंद्रमाः सकारः पराविजं मायावीजं वाग्भ
वं विद्यायंतु यंबाणं फांनादिप्रागुद्धृतं त्र्य
न्यत्स्वरूपमेव शारदातिलके भालध्रू
मध्यवदनकर्णिकाकंठहृत्सुचनाभ्य
धिष्ठानयोः पंचताराद्याः सुभगादिकाः
कर्णिकाकर्णभूषणं उत्पमरकोशात्का
र्णी गृह्यते ललाभ्रूमध्यवदभागमुख
कर्णांतकंठके हृन्नाभिलिंगेष्वेवेतान्य
स्तव्यास्ताः शक्तयः इति कालिकापुराणव
चनाद्व तथा न्यस्तव्याधिनारंभोमंत्रिणा
सुभगाभगाभगसर्पिण्यपरा भगमालि
न्यनन्तरं अनंगानंगकुसुमाभूपखानंगा

का

मेखला श्रृंगं गमदनासबोमदविभ्रममेयया
वाचामम्बुं पुनश्चीसत्तारापंचादिनास्त्वमी
न्यासे कुर्यादूर्ध्वगणाय्येतत: साधकसत्तम:
न्यसेच्छिरसि भालभ्रूकर्णाक्षियुगलेनसि
गण्डयोरोष्ठयोर्दन्तपंक्त्योरास्ये न्यसेत्त्वरा
न् युगलशाद्दस्याद्भिरन्वय: भ्रूयुग्मेति
कालिकापुराणात् तेनतदादिदंतान्तेषु
नाश्चामन्तरेणाद्विद्विवर्णन्यास: चिबुकेथ
गलेकंठपार्श्वयोस्तमनयुग्मके गलश्चि
बुकाधस्थोद्यास्थिप्रदेश: कंठस्तदध: दोर्मू
लयो: कूर्परयो: पाण्यो: स्तत्पृष्ठदेशत: ना
भौ गुह्ये पुनश्चोर्वोर्जान्वोर्जंघयोस्तत: स्फि
चो: पर्पत्तलयो: पश्चाच्चरणांगुष्ठयोर्द्वयो:
कादिरान्तान्न्यसेद्वर्णान् स्थानेषु समाहित:
पाण्योरेकं तत्पृष्ठयोरेक मितिसंप्रदाय:
गुह्ये लिंगे लिंगे वोरुद्वये तस्येति कालि
कापुराणात् रान्तान् रेफान्तान् कांक्ष्या
मेवपके पश्चात्कटके हृदि गुह्यके का-

शि·१
५५२

४२

णीकुण्डलयोर्मौलौ च ललानुशाक्षणान्
सहैः श्रेष्ठा विमानप्रविन्यस्य देवं देपि
कसत्तमः कटके उपांत्योलकारः वर्णाः
मविंडकाएवन्यस्याः स्नानार्णवे भ्रमड्डु
मरनीलाभनयनत्रपराजितां सूर्यभा
स्वन्महारत्नकुण्डलालंकृतांपराम् भ्र

म

मड्डैरनीलाभधम्मिल्लामलपुष्पिणीं व्र
हारं धूस्फुरड्डिन्न मुक्तालेखाविराजितां

रत्न

मुक्तालेखालयैत्तिलकांमुकुटोज्वलां वि
शुद्धमुक्ताव ज्वालांचन्द्रलेखा किरीटिनीं
भ्रमड्डुमरनीलाभनयनत्रयराजितांसू
र्यभास्वन्महारत्नकुण्डलालंकृतांपरा
म् शुक्राकारस्फुरन्मुक्ताहारभूषणभूः

लि

षिताम् ग्रैवेयांगदपत्रौस्फुरत्कांतिवि
राजितां गंगातरंगकर्पूरशुभ्रांवराविं
भूषितां श्रीखण्डवल्लीसदृशाबाहुव
ल्लिविराजितां कंकणादिलसद्भूषा
मणिबंधलसत्प्रभा प्रवालललिता

नूपुरः
मंजीर=
व=१
ग

कारपाणिपल्लवशोभितां वज्रवैदूर्यमुक्ता
लीमेखलाविमलप्रभां रक्तोत्पलदलाकार
पादपल्लवशोभितां नक्षत्रमालासंका
शमुक्तासंचारमण्डितां वामेनपाणिनैके
नपुस्तकंचापरेणतु अभयंचप्रयच्छंती
साधकायवरानने अक्षमालांचवरदंद
क्षपाणिद्वयेनहि दधतींचिंतयेद्देवीवश्य
सौभाग्यवाक्प्रदां क्षीरकुन्देन्दुधवलांप्रस
न्नांसंस्मरेत्प्रिये दक्षिणामूर्त्तिसंहितायां
अथवक्ष्येमहेशानियंत्रंसर्वार्थसाधकं
आदौशक्तिंसमालिख्यतस्याउपरिसंलि
खेत् तामेवविस्तृतांकिंचित्संपुटीकृत्यव
न्हिना स्वाभिमुखाग्रत्रिकोणंशक्तिःपराङ्मु
ह्रिं खाग्रंतद्धिरिति संधिभेदक्रमेणैवनवयो
निर्यथाभवेत् स्हौःकारंलिखेन्मध्येकामा
ख्यंबाह्ययोनिषु बहिर्वृत्तंसमालिख्य द
लैरावृत्तमष्टभिः केसरेषुस्वरायोज्या द्व
न्द्वशः परमेश्वरी कचटांतपपान्वर्गान्स

न-४ ये-४

शि० १
४४६३
443

पाशांपरमेश्वरीं अष्टपत्रेषु संलिख्यत
तः शूलाष्टकंलिखेत ज्ञानार्णवे तल्ल
ग्नमष्टपत्रंतु ग्रंथिभिश्चाष्टभिर्युतं ग्रंथ
यः प्रणवाभ्यान्तु संपुटं लेकारैस्त ग्रंथयः
कुलिशास्तेषां प्रणवेरथसुवृत्ते त्रिशूला
ष्टकमालिख्यचतुरस्रंलिखेत्प्रिये चतुर्द्वा
रविशोभाद्यंसर्वानन्दकरंसदा दक्षिणामू
र्तिः तेषु शूलेषु खगघानुपूर्वतः क्रमतो लि
खेत पूर्वतः स्वाग्रतः पश्चिमादिक्रमेणलि
खेत्ज्ञानार्णवात्तः ङ-छ ज्ञानाग्निदिग्भागे
त्र घन्दक्षिणे लिखेत छणान्नैर्ऋते तेको
णेथरधान्पश्चिमे लिखेत नफवानवा
युदिग्भागे भमरानुत्तरे लिखेत लवषानी
शानेशेतु ततो वृत्तंसमालिखेत वृत्तमा
लकपावीतंततो भूबिम्बमालिखेत्चतु
र्द्वारविशोभाद्यं मध्येपुष्पं विनिक्षिपेत्त
वृत्तंवलयं पंसर्वत्रपत्रेषु वर्णान्विलिख
नेनपैवीलक्लात चतुरस्रमितिकल्पम

त्व=२
सानाराशिच्चो कावि कानतारं
चि-नाचैवावैधाद्दुका
उन्मना चौवचान दादेवो द्वादशसं
साया (इति) पाठ

विवसितंउत्कयुतैः तेनचतुरस्त्रयंकुर्या
त्ति तथा वामाज्येस्थवरोट्टीचं मिवके छा
ततःपरं स्नानाक्लियाकुञ्जिकावैविम्बीदेवी
विषघ्निका इतिरीचितस्थानस्नानसंपूज्यावा
मितःप्रये स्नानार्णवे मुक्ताफलामलमणि
स्फुरच्छत्रशशिप्रभंगंगातरंगधवलचाम
रद्वयमण्डिते नवरत्नस्फुरद्दीप्तंताम्बूलस्याक
रण्डकं मल्लिकामालती जातिशतपत्राद्य
ह्यम्बुभिः पूर्णंरत्नमयंभाण्डंतथालंकारभू
षितं पेटीचव्यजनद्वंद्वं नवरत्नादिचित्रितं
नीलकंठस्यापिच्छैश्चतथोशीरविराजितंक
र्पूरमृगनाभ्याद्यंकुंकुमक्षोदसंभृतं चष
कंस्वर्णरचितंकं कतीहीरराजितां कज्ज
लस्यपात्रांकाचकरण्डंच स्फुरितं स्नाधा
नाः परमेशानि शक्तयः पीठसंस्थिताः पू
र्वादिपरितः सर्वाः सर्वाभरणभूषिताः सं
पूज्याम ध्येदेवेशिप्रेतसिंहासने यजेत्त
रत्नस्वर्णकृतिस्फारदीप्तिमत्सकलाद्य

संपुष्टिः

स्फा

शि
५५५
444

यं पंचप्रेतासनं साक्षान्मोक्षदायि न संश
यः तथा सिंहासनं च संपूज्य मध्ये बीजं तु
मातृका सदाशिव महाप्रेतपद्मासनं परं
लिखेत् ङें ते नमस्तेन देवि पूजेत् सिंहास
नं प्रिये बीजं तु मातृका मातृकाबीजमीश्व
र्यैः ज्ञानार्णवे प्येवमेव महासनं मंत्रोयं क
ला ल्याणैः परमेश्वरी सिंहासने समभ्यर्च्य त
न्त्रेणावाहनं कुरु आवाहचक्रमध्ये तु पू
जयेत्कुलसुन्दरीम् एताः साधारणामुद्राः
दर्शयित्वा ततः परं एताः आवाहनाद्याः
वरदाभयमुद्रे च वरदाभयवत्प्रिये पुस्त
कवद्वामकरं समं कुर्यात्ततः प्रिये पुस्तकं
नाम मुद्रेयं वाग्विलासप्रपञ्चिनी तर्ज
न्यंगुष्ठयोगेन दक्षहस्तस्य पार्वती अक्ष
मालाख्यमुद्रेयं ज्ञानमुद्रा च वै भवेत् मु
ष्टिं बध्वा दक्षकरे तर्जन्यंकुशरूपिणीं
अंकुशाख्या च मुद्रा स्यात्त्रैलोक्याकर्षिणी भ
वेत् तर्जनीयुगलं देवि बामांसे संखेला
क=२

कृति
व

ता संकुरु प्रिये = २

मिषपाशमुद्रासमाख्यात्रैलोक्याकर्षणक्षमा
यथाहस्तगतंचापंतथाहस्तंगतंचाप्रिये चा
पमुद्रेयमाख्याता वामहस्तकुरुप्रिये यथा
हस्तगताबाणाःतथाहस्तंकुरुप्रियेबाणमु
द्रेयमाख्याता रिपुभारनिकृन्तनी वामहस्त
तलंदेविकपालाकृतिकारयेत् कपालमुद्रा
देवेशिदेव्यानन्दकरीसदा हस्ताभ्यांकमला
कारोयदातत्कमलंभवेत् इतिचायुधमु
द्रासुदर्शयित्वावरानने गंधपुष्पाक्षतादी
निरधातृ श्रीसहितंसदा उपचारैरलंकारै
स्तोषयेत्परमेश्वरी लप्यागंकलयेद्देहेस
मकसंतर्पयेच्छिवां प्रपंचसारे प्रास्त्र
धूपोन्योःपुनरत्नरालेसंपूज्ययेत्प्रागुपाद
यंक्तिं पराभिधानामपरा[illegible]यांचपरापरा
ख्यामपिवाग्भवादिं शारदातिलकेतुदेवा
वाहनात्प्रागेवगुरुपादपंक्ति पूजोक्ता स्नाना
रौवे विशेषमुद्रांदेवेशिदर्शयेत्सिद्धिहेतु
वे विशेषमुद्रायोनिमुद्रा सानुवक्ष्यते २

लयात् कल्पयेत्

ग्गुरु

हृ

श्री। ४४५ 445

यमेवहृद्दिक्षिणाग्रे लोकक्षोभणी भवेत्तत्रे लोकपद्राविणीनाममुखेस्याः परमेश्वरी म्नः मध्यस्यामहादेविन्वैलोक्याकर्षिणी भवेत् ततःषडंगावरणंपरितःपीठमजिजे पीठप रितस्त्रिकोपरितःअग्नीशासुरवायव्यम ध्यदिक्ष्वंगपूजनं अग्रकोणेरतिं पश्चात्प्री तिमुत्तरपूर्वके मनोभवांदक्षकोणेनतो वाणान्समर्चयेत् उत्तरस्यांद्वयंदेवि दक्षि णस्यांद्वयंदिशि अथाग्रेचैकंक्रमेणेवपंच वाणान्समर्चयेत् पंचकामांस्तथादेविवा णवत्परिपूजयेत् अनंगकुसुमांदेवितथा नंगादिमेखलां अनंगमदनांपश्चादनंग मदनातुराम् सुभगांपंचमींदेविभगांचभ गसर्पिणीम् भगमालांदेविपूर्वादिक्रंतोय जेत् पूर्वादिक्रमतइतिदेव्याःपृष्ठभागादि तञ्जपर्यः अष्टयोनिषुदेवेशितततोब्राह्मा दिकंयजेत् युग्मयुग्मप्रभेदेनसुपत्रेवरा नने असितांगंतथाब्राह्मीरुरुंमाहेश्वरी

म

प

व=२

दिक्क्रमेणैव ततः पीठार्चनं चरेद् दक्षिणामूर्तिः हस्वा घा भैरवाः पूज्या -५

प्रिये चंडं कौमारिकां चैव क्रोधं वैष्णवीं तथा उन्मत्तं चैव वाराहीं माहेन्द्रीं च कपालिनं भीषणं चैव चामुंडां संहारं चाष्टमं प्रिये महालक्ष्मीं महादेवि युग्मान्येवं प्रपूजयेत् पश्चिमादीर्घा घामात्तरस्तथेति तथा कामरूपं च मलयं ततः कोलगिरिं तथा कुलांतकं च चौहारं जालंधरमतः परं उड्डियाणं देवि कोटपीठाष्टकमुदाहृतं ग्रंथिस्थानेषु संपूज्य पश्चिमादिक्रमेण तु त्रिशूलं परितो देवि मातृकावृत्तमंडले भैरवा दश पूज्यन्ते पश्चिमादिक्रमात् प्रिये हेतुकं चैव वेतालं तन्मध्ये त्रिपुरांतकं अग्निजिह्वं च कालांतं तथा चैव कपालिनं एकपादं भीमरूपं मलयं हाटकेश्वरं दशसंख्या महादेवि भैरवा मातृमण्डले तन्मध्ये हेतुकवेतालयोर्मध्ये त्रिपुरान्तकं पजेत् इति तदा हेतुकः प्रथमः द्वितीयस्त्रिपुरान्तकः तथा च दक्षिणामूर्तिः हेतुकं भैरवं त्वाद्यं द्वितीयं त्रिपुरान्तकमिति पश्चि

शि· ४४६

446

मादिक्रमेणदेव्यग्रादिक्रमेणं अधश्चोर्ध्वंचे·
ति चतुरस्रे महादेवि लोकपालाष्टकं यजे
त् ब्रह्माणं चैव विष्णुं च ऊर्ध्वाधः क्रमतो य
जेत् वंकारबीजमुच्चार्य वटुकाय नमो लि
खेत् यांकारबीजमुच्चार्य योगिनीभ्यो नमस्त
था क्षांकारबीजमुच्चार्य क्षेत्रपालाय वै नम
गंकारबीजमुच्चार्य तथा गणपतिं लिखेत्
ङेन्ते नमः पश्चिमादि दिक्षु पूज्याः क्रमेण तु
चतुरस्रे च संपूज्या विदिक्षु परमेश्वरि वाय
व्यादिक्रमेणैव वक्ष्यमाणा महेश्वरि वस
वो रुद्र दशादित्या रुद्राश्चैव ततः परं सर्वभू
तावरारोहे क्रमेण परिपूजयेत् अत्र धूपा
दिनित्यहोमान्तानां प्रागेव पूजाप्रमाणे लि
खितत्वादत्र न लिख्यन्ते नित्यहोमविधिं
कृत्वा बलिदानविधिं चरेत् ईशाने च तथा·
ग्नेये नैरृत्ये च तथा प्रिये वायव्ये क्रम
तो देवि मण्डलानां चतुष्टये श्रीचक्रमभि
तो देवि त्रिकोणं वामवा लिखेत् पूर्वमंत्रे

सममभ्यर्च्य बटुकाद्यैर्दिग्भिर्द्विजे एह्येहि देवी
पुत्रान्ते बटुकान्ते यनाथ च कपिलान्ते ज
टाभार भासुरान्ते त्रिनेत्र च ज्वालामुख च स
र्वान्ते विघ्नान्नाशय नाशय सर्वोपचार सहि
तं बलिं गृह्ण द्विधा पदं वह्निजायान्वितो मं
त्रो बटुकस्य उदाहृतः अनेन मनुना देवि ब
टुकस्य बलिं प्रिये ऊर्ध्वे ब्रह्माण्डतो वा दिवि
गगनतले भूतले निष्कले वा पाताले वा स
लिलपवनयोर्यत्र कुत्र स्थिता वा क्षेत्रे पीठो
पपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन प्री
ता देव्यः सदा नः शुभबलिविधिना पान्तु
वीरेन्द्रवन्द्याः एतन्दत्ते महेशानि यां बीजं
योगिनीतः भ्यः स्वाहा सर्वबर्णान्ते योगिनी
पदमालिखेत् कवचं वास्त्रमालिख्य बन्हि
जायां पुनर्लिखेत् (सहितं बलिमाख्या) अने
न मनुना देवि योगिनीनां बलिर्भवेत् षट्
दीर्घस्वरसंभिन्नं सकारं विलिखेत् प्रिये
स्थान क्षेत्रपदं पाल धूपदीपादिचालिखे

शि॰।
४४७

447

त्समहितं बलिमालिख्य गलूं गलूं ननोव
देत् वन्हिजायान्वितो मंत्रः क्षेत्रपालस्य
सुन्दरि अनेन मन्त्रुना देवि क्षेत्रपालबलिः
स्मृतः गां गीं गूं त्रयमालिख्य ङें· नं गणपतिं
वदेत् वरान्ते वरदान्ते च सर्वान्ते जनमा
लिखेत् मे वशं चाय्ये न प्रोक्ता बलिं ग्लूं द्वि
धापरं वन्हिजायान्वितो मंत्रो गणेशस्य
बलिं हरेत् वामांगुष्ठानामिकाभ्यां वटुक
स्य बलिर्भवेत् अंगुष्ठमध्यमानामा यो·
न्याकारेण योजयेत् अनया मुद्रया देवि यो
गिनीनां बलिर्भवेत् वाममुष्टिं विधायादौ
तर्जनीं सरलां कुरु अनया मुद्रया देवि वि
~~[illegible]~~ क्षेत्रपालबलिर्भवेत् तर्पमु
ष्टेस्तु मध्यमस्यामंगुलीं दण्डवत्कुरु गजतु
ण्डा महामुद्रा गणेशस्य बलिर्भवेत् उत्त
रे तंत्रे निर्माल्यधारिणी चास्या देवि त्रिपुर
चण्डिका न जपेत् त्रिशतान्यूनं साधकस्तु
कदाचन॥ अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वा

नयेत्युक्ता

दियोगपीठन्यासान्ते मूलविद्यया प्राणायाम
त्रयं कृत्वा [illegible] शिरसि दक्षिणामूर्तिऋषये न
मः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि श्रीबालायै दे
यै वतायै नमः गुह्ये ऐं बीजाय नमः पादयोः सौः श
क्तये नमः नाभौ क्लीं कीलकाय नमः इति विन्य
स्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थे विनियोगः
इति कृतांजलिरुः [illegible] ऐं हृदयाय नमः क्लीं
शिरसे स्वाहा सौः शिखायै वषट् ऐं कवचा
य हुं क्लीं नेत्राय वौषट् सौः अस्त्राय फट् इ
ति प्राग्वत्करषडंगन्यासं कृत्वा पादादिना
भिपर्यन्तं ऐं नाभ्यादि हृदयान्तं क्लीं हृदया
च्छिरःपर्यन्तं सौः वामपाणौ ऐं दक्षि क्लीं उ
भयोः सौः शिरसि ऐं मूले क्लीं हृदि सौः दक्ष
मणिबंधे ऐं करतले क्लीं कराग्रे सौः एवं
वामेपि दक्षस्कंधमूले ऐं कूर्परे क्लीं तले सौः
करतले
एवं वामेपि दक्षगुल्फे ऐं पादतले क्लीं पा
दाग्रे सौः एवं वामपादेपि दक्षोरुमूले ऐं
जानुनि क्लीं पादतले सौः एवं वामेपि द

वामपादे ऐं द्व्रौं क्लीं = ९

ॐ

शि०
४४८

448

सद्योजातान्ते ऐं हृदि ल्क्लीं लिंगे सौः दक्षकरा
ग्रे ऐं तत्तले ल्क्लीं मणिबंधे सौः एवं वामक
रेपि दक्षिकरतले ऐं तत्कूर्परे ल्क्लीं तन्मू
ले सौः एवं वामेपि दक्षपादतले ऐं जानु
नि ल्क्लीं तदूरुमूले सौः एवं वामपादेपि ॥
लिंगे ऐं हृदि ल्क्लीं नादान्ते सौः वामकर्णे ऐं
दक्षे ल्क्लीं चिबुके सौः वामशंखे ऐं दक्षे ल्क्लीं
मुखे सौः वामनेत्रे ऐं दक्षे ल्क्लीं नसि सौः वा
मबाहुमूले ऐं दक्षे ल्क्लीं गुदे सौः वामपार्श्वे
ऐं दक्षे ल्क्लीं हृदि सौः वामस्तने ऐं दक्षे ल्क्लीं
कंठे सौः लिंगे ऐं रत्यै हृदि ल्क्लीं प्रीत्यै भ्रूमध्ये
सौः मनोभवायै भ्रूमध्ये सौः अमजेश्यै हृ
दि ल्क्लीं योगेश्यै मूले ऐं विश्वयोन्यै नमः शि
रसि स्ह्रौं ईशानाय मनोभवाय नमः मुखे
स्ह्रैं तत्पुरुषाय मकरध्वजाय नमः हृदि
स्ह्रुं अघोरकुमाराय दर्पाय नमः गुह्ये स्ह्रिं
वामदेवाय मन्मथाय नमः स्ह्रं पादयोः
स्ह्रं सद्योजाताय कामदेवाय नमः म

स्ह्रौं

स्ह्रुं

द्यो

स्तके स्हों ईशानाय मनोभवाय नमः भाले स्हें तत्पुरुषाय मकरध्वजाय नमः दक्षकर्णे स्ह्वं अघोरकुमाराय कंदर्पाय नमः वामे स्हिं वामदेवाय मन्मथाय नमः चूडाधः स्हें सद्योजाताय कामदेवाय नमः अंगुष्ठयोः द्रां क्षोभण बाणाय नमः तर्जन्योः ह्रीं द्रावण बाणाय नमः मध्यमयोः क्लीं आकर्षण बाणाय अनामिकयोः ब्लूं वशीकरण बाणाय नमः कनिष्ठयोः सः उन्मादन बाणाय नमः पुनरंगुष्ठयोः ह्रीं कामाय तर्जन्योः क्लीं मन्मथाय मध्यमयोः ऐं कंदर्पाय नमः अनामिकयोः ब्लूं मकरध्वजाय कनिष्ठिकयोः स्त्रीं मीनकेतवे ललाटे ह्रीं कामाय गले क्लीं मन्मथाय हृदि ऐं कंदर्पाय नाभौ ब्लूं मकरध्वजाय मूलाधारे स्त्रीं मीनकेतवे भाले ऐं क्लीं ब्लूं स्त्रीं सः सुभगायै भ्रूमध्ये ५ भगायै ५ मुखे भगसर्पिण्यै कर्णान्तयोः भगमालिन्यै कंठे ५ अनंगायै हृदि ५ अनंगकुसुमायै ना

भाले अंनमः दक्षभ्रुवि इंनमः वामे ईंनमः दक्षकर्णे उंनमः वामे ऊंनमः दक्षनेत्रे ऋंनमः वामे ॠंनमः नासिकायां ऌंनमः दक्षगल्ले ॡंनमः वामे एंनमः [illegible] ऐंनमः

शि॰ १ मौ २ श्रनंगमेखलायै मूलाधारे २ श्रनंगम
४४९ दनायै शिरसि श्रंनमः श्रधरे श्रांनमः ऊर्ध्व
दंतपंक्तौ श्रौंनमः श्रधः श्रंनमः मुखे श्रःंन
मः चिबुके कंनमः गले खंनमः कंठे गंनमः
दक्षपार्श्वे घंनमः वामे ङंनमः दक्षस्तने चं
नमः वामे छंनमः दक्षांसे जंनमः वामे झंन
मः दक्षकूर्परे ञंनमः वामे टंनमः पाणौ
ठंनमः तत्पृष्ठयोः डंनमः नाभौ ढंनमः गुह्ये
णंनमः दक्षोरौ तंनमः वामे थंनमः दक्ष
जानुनि दंनमः वामे धंनमः दक्षजंघा
यां नंनमः वामे पंनमः दक्षस्फिचि फंनम
वामे बंनमः दक्षपादतले भंनमः वामे मं
नमः दक्षपादांगुष्ठे यंनमः वामे रंनमः को
ष्ठे वंनमः कंठे लंनमः वलये लंनमः हृदि
शंनमः गुह्ये क्षंनमः दक्षकुण्डले षंनमः
वामे संनमः मौलौ हंनमः इति विन्यस्य
ध्यानमानपूजान्ते प्रमाणप्रोक्तरूपं पूजा
चक्रं निर्माय स्वपुरतः स्थाप्यार्घ्यं पात्रं

स

स्थापनाद्यात्मपूजांतेमण्डूकादिपरतत्वांति
नायोगपीठमभ्यर्च्याष्टदलकेसरेषुदेव्याः
पूर्वभागादिप्रादक्षिण्येनवामायैनमःज्ये-
ष्ठायैनमःरौद्र्यैनमःअंबिकायैनमःइच्छा
यैनमःज्ञानायैनमःक्रियायैनमःकुब्जिका
विघ्न्यैनम यैविंध्यौविषघ्न्यैनमःइतपैःआनंदायैनमइ
श तिद्वादशशक्तीःसंपूज्यमध्येसदाशिवमहाप्रे
तपद्मासनायनमःइतिपीठमंत्रेणसमस्तं
पीठंसंपूज्यमूर्तिकल्पनादिप्राणप्रतिष्ठा-
न्तंवरदाभयपुस्तकाक्षमालापाशांकुश
चापबाणकपालकमलमुद्राःशास्त्रोक्तवि
धिनाप्रदर्श्यासनादिपुष्पोपचारान्तेप्राग्र
ध्याध्योर्मध्येदेव्याःपष्ठभागेऐंपरमगुरु
भ्योनमःऐंअपरगुरुभ्योनमःऐंपरापर
गुरुभ्योनमःइतिगुरुपंक्तिंसंपूज्ययोनिमु
द्रांबध्वाहृदिमुखेभ्रूमध्येललाटेब्रह्मरंध्रे
चसंस्थाप्यमूलविधांस्मरन्दर्शयेत् ततः
प्रागवल्लनयोगंभोगांगंचाभ्यर्च्यत्रिकोणस्या

शि।
४५०

450

यकोणे ऐं रत्यै नमः उत्तरकोणे क्लीं प्रीत्यै नमः
इत्यक्षकोणेषु सोः मनोभवायेति त्रिभावात्रादिप्राद
क्षिण्येन संपूज्य त्रिकोणाद्बहिरष्टकोणाभ्यं
तरे देव्याः दक्षिणे द्रां शोषणबाणाय नमः द्रीं
द्रावणबाणाय नमः वामभागे क्लीं आकर्ष
णबाणाय नमः ब्लूं वशीकरणबाणाय नमः
देव्यग्रेसः उन्मादनबाणाय नमः ततो बाण
स्थाने ष्वेव ह्रीं कामाय क्लीं मन्मथाय ऐं कं
दर्पाय ब्लूं मकरध्वजाय नमः स्त्रीं मीनकेत
वे इति बाणान्कामांश्च संपूज्याष्टयोनिषु दे
व्याः पृष्ठभागस्थयोनिमारभ्य अनंगकुसु
मायै अनंगमेखलायै अनंगमदनायै अ
नंगमदनातुरायै सुभगायै भगायै भगस
र्पिण्यै भगमालायै ततोष्टदलेषु देव्यग्रद
लमारभ्य प्रादक्षिण्येन अं असितांगभैरवा
य ब्राह्म्यै नमः इं रुरुभैरवाय नमः उं च
ण्डभैरवाय नमः ॠं कौमार्यै नमः ऋं क्रोधभै
रवाय नमः ॠं ... यै नमः लृं उन्मत्तभैरवाय

ॐ

ॐ
ईं माहेश्वर्यै नमः = २
वैष्ण = १

यं मलयपीठाय यं कोलगिरिपीठाय = ५

र = ३

नमः ॥ लं वाराह्यै ऐं कपालिभैरवाय ऐं ईं इन्द्राण्यै

ऊं भीषणभैरवाय ॥ ऊं चामुण्डायै ऊं संहार

भैरवाय अः महालक्ष्म्यै नमः इति संपूज्य दला

ग्रस्थितग्रंथिषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन कामरूप

पीठं कुलान्तकपीठाय चौहारपीठाय नमः जा

लंधरपीठाय नमः उड्डियाणपीठाय देवीको

टपीठाय इति संपूज्य बहिर्मातृकामण्डले स्वा

ग्रादि प्रादक्षिण्येन हेतुकाय त्रिपुरान्तकाय

वेतालाय अग्निजिह्वाय कालानलाय कपा

लिने एकपादाय भीमरूपाय इत्यष्टदिक्षु

संपूज्य अधः निऋतिवरुणयोर्मध्ये मलाया

य ऊर्ध्वे इन्द्रेशानयोर्मध्ये हाटकेश्वराय न

मः इति संपूज्य चतुरस्रे प्रथमरेखायामिन्द्रादी

न् द्वितीयरेखायां च वज्रादीन्यपि संपूज्य तृ

तीयरेखायां देव्यग्रादि चतुर्दिक्षु बां बटुकाय

यां योगिनीभ्यो नमः क्षां क्षेत्रपालाय गं गणपा

तये नमः स्वस्वा मायादि चतुष्कोणेषु वसुभ्यो

नमः आदित्येभ्यो नमः रुद्रेभ्यो नमः सर्वभू

वामाग्रा

शि॰ १
४५१

451

तेभ्यो नमः इति संपूज्य धूपादि नित्यहोमान्तं
प्राग्वद्विधायाधाय पूजाचक्रस्येशानादिकोण॰
चतुष्टये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलं विरच्य
तेष्वीशानमण्डले वटुकाय भैरवाय नमः इ
ति वटुकं गन्धादिभिः संपूज्य तत्रान्नव्यञ्जन
तोयपुष्पादिभरितं साधारं ताम्रादिपात्रं सं
स्थाप्य वटुकबलिद्रव्याय नमः इति बलिद्र
व्यं संपूज्य ॐ एह्येहि देवीपुत्र वटुकना
थ कपिलजटाभारभासुर त्रिनेत्र केलामु
ख सर्वविघ्नान्नाशय सर्वोपचारसहितं ब
लिं गृह्ण स्वाहेति पूर्वं स्थापितार्घपात्रान्त
रेणोद्धृतजलेन वामांनुत्ते वानामिकाभ्यां
बलिमुत्सृजेत् एवमाग्नेयमण्डले यां यो
गिनीभ्यो नमः इति योगिनीः संपूज्य ॐ ध्वं॰
ब्रह्माण्डतो वा दिविगगनतले भूतले निष्क
ले वा पाताले वा सलिलपवनयोर्यत्र कुत्र
स्थिता वा क्षेत्रपीठोपपीठादिषु च कृतप
दा धूपदीपादिकेन प्रीता देव्यः सदा नः शु

ज्वा

नाशय

त्रात्पा

गुष्ठा

वानले

भवन्तिविधिनापात्तुवीरेन्द्रवंद्याःयोयोगिनी
भ्यःस्वाहासर्ववर्णयोगिनीऊंफट्स्वाहा इ
तिमंत्रेणवामांगुष्ठानामामध्यमाभिरर्घज
लधारयाबलिमुत्सृज्य निर्ऋतिकोणगत
मण्डलेक्षांक्षेत्रपालयनमःइतिक्षेत्रपालं
संपूज्यप्राग्वद्बलिपात्रंनिधायक्षांक्षींक्षूंक्षें
क्षैंक्षौंक्षः स्थानक्षेत्रपालधूपदीपादिसंहि
तंबलिंगृह्ण गृह्ण स्वाहा इतिवामांगुष्ठत
र्जनीभ्यांतर्जन्येकयावाप्राग्वद्बलिपात्रेघं धा
राद्वत्त ततोवायव्यमण्डलेगंगणपतयेन
मःइतिगणपतिंसंपूज्यप्राग्वद्बलिपात्रंनि
धायाभ्यर्च्यगांगींगूंगणपतयेवरवरदसर्व
जनंमेवशमानयबलिंगृह्ण गृह्ण स्वाहा इ
तिवामांगुष्ठमध्यमाभ्यांप्राग्वद्बलिमुत्सृजे
त् इतिबलिदानंविधायोत्तरापोशानादि
नीराजनान्तेकुमारंवक्ष्यमाणविधिना सं
पूज्यजपादिकंशेषंप्राग्वत्समापयेदिति।
ज्ञानार्णवेवर्णलक्षंजपेन्मंत्रंतद्दशांशहुने

न्प्रिये तर्पणंच तथा कुर्यात्सर्वभाग्यवान्भवे
त् तर्पणंचेत्तिवकाराद्भिषेकब्राह्मण-
भोजनैर्भिहितौ तथाच सारसंग्रहे तर्पणं
मार्जनंकृत्वा ब्राह्मणानू भोजयेत्ततः गुरुंसं
तोष्य विधिवद्दितशाट्य विवर्जितः कृतं कृ
त्यो भवेद्विद्वान्सत्यं सत्यं न संशयः वर्णलं
क्षंत्रिलक्षं एकचत्तपुगजपः कत्वावितच्च-
तुर्गुणजपः कार्यः तंत्रयुक्ते श्रीसारसंग्रहे ए
वंसंसिद्धविद्यस्तु गुरुभक्तो दृढव्रतः नित्यनै
मित्तिकाचारनिरतः साधको नमः काम्यक
र्माणि कुर्वीत निजवांछितसिद्धये श्रीशाना
णे बेमालती जातिकामल्लीकुसुमेर्मधु-
मिश्रितैः घृतपूर्णैर्हुनेद्देवि वाग्मीशात्वं प्र
जायते मूकस्यापि हि मूढस्य शिलारूपस्य
नान्यथा जपापुष्पैराज्यपुक्तैः करवीरैस्तथा
विधैः हवनान्मोहयेन्मंत्री लोकत्रयनिवा
सिनः कर्पूरकुंकुमदेवि मिश्रमृगमदेन
हि हवनान्मदनोदेवि मंत्रिणा विजितो

भवेत् सौभाग्येन विलासेन सामर्थ्येन वसु
वृन्ते चंपकैः पाटलैर्देवि प्रियैर्ग्रोल्लसितांप
रो प्राप्नोति महतीं मंत्री लक्ष्मयं जगतीमिमां ।
श्रीखण्डं गुग्गुलं चन्द्रं देवानां पुरंध्री वशमान
येत् सर्वलोकांवशांस्तस्य भवन्त्येव न संश
यः लाक्षाहोमाल्लभेद्राज्यं द्वारि द्वारि भरपीडितः
दुर्गोपसर्गशमने पल्ना मधुहोमतः क्षीरंद
धिमधु त्वाज्यं पंचकं तु त्वा वरानने प्राप्नु
धनमथारोग्यं समृद्धिर्जायते नृणाम् क्रमे
णैशो लजे क्षीरं मधुम्यां मन्तुनाशने दधिमा
क्षिक होमेन सौभाग्यं धनमाप्नुयात् कल्हा
रहवनान्मंत्री सौभाग्यं च धनं लभेत् दूर-
स्थितो देवेशि गुरुणा प्रोक्तमार्गतः होमः का
र्यो वपपकाभेरन्यथा निष्फलो भवेत् रुधि
राक्तेन छागस्य मांसेन निशि होमतः मधु
रत्रयैर्युक्तेन गुरुणोक्तविधानतः परराः
ष्ट्रं महादेवि समस्तं वशमानयेत् सिता
याः केवलं होमो वैरिस्तंभनकारकः होमो

महापलैर्लैर्देवि शिखिबोः सैन्यं विनाशयेत्
खेचरो जायते रात्रौ कृत्वा होमं च तुष्पथे

शि०
४५३

453

दधिमधुक्षीरलाजाभिर्वीरवंदिते रोगहंता
कालहंता मृत्युहंता न संशयः कमलैरक्
तैर्होमः सम्यक्कृत्तपतिदायकः रक्तोत्पलैर्ज
गद्धश्यं राजानो वशगाः प्रिये श्वेतैस्तु कम
लैर्होमाल्लक्ष्मीसौभाग्यमाप्नुयात् पूर्णदा
डिमहोमेन वशीकुर्यान्महासुरान् मातुलु
गफलोद्भूतहोमेन क्षत्रियावशाः नारंगफ
लहोमेन क्षत्रियावशाः नारंगफलहोमेन
वैश्यावश्या भवंति हि कूष्मांडफलहोमे
न शूद्रा वशास्त्यापरे खर्जूरीफलहोमे
न लक्षमात्रेण भूभुजः वश्याः स्युर्दश संख्य
कोनात्र कार्या विचारणा द्राक्षाफलैः सिद्ध
यो होलक्षहोमान्न संशयः कदलीफलहो
मेन लक्षमात्रेण भूभुजः वश्याः स्युर्विंशा
तिसं[illegible]ख्याकाः इत्याता पारमेश्वरी ॥ नारि
केलफलैर्होमात्सम्यग्डोजयते प्रिये लक्ष
मात्रेण मंत्रहौराजापरइवप्रिये पक्वाम्रफ
लहोमेन लक्षमात्रेण सुन्दरि चतुःसमुद्र

सौ

पर्यन्तां मेदिनीं वशमानयेत् पनसस्य फलै
र्होमाल्लाभस्स्यात् भूभुजः वशीभवन्ति देवेशि
नात्र कार्या विचारणा तिलाज्यहोमाद्देवेशि
कार्यसिद्धिर्भवेत् प्रिये राजिकालवणाभ्या
न्तु हुत्वा लोकान्वशं नयेत् कुंकुमेन हुतेन देवि
त्रैलोक्यं वशमानयेत् गुग्गुलस्य तु होमेन स
र्वदुःखानि नाशयेत् वैरिणो वशगाः शीघ्रं च
[illegible]नस्यापि होमतः रक्तचन्दनहोमेन वश्याः
हि पुरुषाः स्त्रियः कर्पूरस्य तु होमेन वाग्वशं जा
यते नृणाम् कस्तूरीहोमतो देवि राजानो रा
जमंत्रिणः वश्या भवन्ति सकलाः परिवारपु
तां प्रिये तिलतण्डुलहोमेन शान्तिर्भवति
मान्हिरे शर्कराघृतहोमेन सर्वकार्याणि सा
धयेत् घृतपायसहोमेन सिताप्लुतेन मंत्रि
णः त्रैलोक्यं वश मायाति धान्यसिद्धिर्भवे
द्ध्रुवं नानाविधान्नहोमेन धान्यसिद्धिर्भवेन्नृ
णाम् सोपस्कैरै श्रवटकै रुपसर्गान्विनाश
येत् बन्धूककुसुमैर्होमात् सर्वसत्त्वान्वशं न

येत् जपापुष्पैर्जगद्वश्यंपद्वाणपुष्पैश्च मोह
नं बकुलस्यपुष्पैः सौभाग्यंजायते
महत् दशांगधूपहोमेनसौभाग्यमतुलं
लभेत् जम्बूफलैः स्त्रियोवश्याः कूष्मांडै
र्दैत्यकन्यका श्रीफलैरतुलांलक्ष्मींपत्रैर्वा
२ सुवंदितैः इक्षुदंडैः सुखावा[illegible]प्तिस्तद्रसाद्रा
जकन्यकाः वश्याभवंतिदेवेषिनारके
लफलेनवा केवलंघृतहोमेनवरदाः
सर्वशत्कयः दशांगधूपस्तु षड्भागकुष्ठं
उश्चलाला द्विगुणोगु[illegible]त्रयंयंचनखस्यभागाँह
रीतकीसर्ज रसश्चमांसी भागैकमकंल
यशैलजस्य घनस्यच त्वारिपुरस्यचैको
धूपोदशांगः कथितोमुनीन्द्रैः श्रीयंत्रसारे
केरलीये आलिख्यकर्णिकामध्येतारं[illegible]
कोणेषुषट्स्वपि अनुलोमंविलोमंचा
लाँप वामांघ्रेषुचाष्टसुतुनेमेरूषिः वायद्वागि
तिध्रुवः पादान्क्रमेणाष्टौविलिख्यच
चत्वार्यंचासप्तैंयपाद्यंचामातृकयापिच

वहिर्वृत्तपञ्चकं कृत्वा

शुभ्रवं=१

आवेष्ट्य वाग्भवबीजं मालिखेद्भूपुराष्टिषु रु

कं च कं च वाग्देव्या यंत्रे स्वर्णादिनिर्मित्ते

पट्टे संलिख्य चावाह्य वा चे सम्यक्प्रपूज्य

च रुचकादिषु संयोज्य धारयेद्यः शुभे दि

ने कवीनां तार्किकाणां च चक्रवर्ती भवे

त्सो वा चोपि छालिखित्वैतत् भक्षये

द्यस्य वै मुखात् घुसरिल्लोल्लैर्निमानिर्या

कल्लोल

ति भारती अस्यार्थः षट्कोणमध्ये समा

ध्यं प्रणवं विलिख्य षट्कोणेषु अनुलो

विलोमं च

मं वा लाविषां अक्षरात्मिकां विलिख्य

बहिरष्टदलेषु पद्मावर्त्तीत्यग्रद्धयस्य पा

कं

दाष्टं विलिख्य बहिर्वृत्तपंचकं कृत्वा रेत

दन्तरालस्थवीथीचतुष्टये चत्वारि वाक्य

रिमिति तिरश्चाप्रथमवीथ्यां सर्परीरम

ति मिति द्वितीयायां सर्परीडमत्रयमेम्प

इति तृतीयायां मातृकाणां अनुर्थ्यां च वेष्ट

यित्वा तत्कोणेषु वा सर्वबीजमालिख्य प

यो कविधिनाधारणादुक्तफलसिद्धिः

न्त्य

शि॰।
४५५

नि यद्वाग्वदन्ति अविचेतनानि राष्ट्री दे
वानां निषसाद मन्द्रा चतस्र ऊर्जं दुदुहे पयां
सि क्व स्विदस्याः परमं जगाम देवीं वाचमः
जनयंत देवास्तां विश्वरूपाः पशवो वद
न्ति सा नो मन्द्रेषमूर्जं दुहाना धेनुर्वागस्मा
नुपसुष्टुतैतु चत्वारि वाक्परिमिता पदानि
तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः गुहा त्रीणि
निहिता नेंगयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति
ससर्परीरमतिं बाधमाना बृहन्मिमाय जः
मदग्निदत्ता आ सूर्यस्य दुहिता ततान श्र
वो देवेष्वमृतमजुर्यं ससर्परीरभरत्तूयमे
भ्योऽधि श्रवः पाञ्चजन्यासु कृष्टिषु सा पक्ष्य
नव्यमायुर्दधाना यां मे पलस्ति जमदग्न
यो ददुः इति रूक्चतुष्कं रूग्वेदोक्तं यद्वा

कूर्चं

गिति षोडशर्चः नेम ऋषिः त्रिष्टुप् छंदः वाग्दे
वता चत्वारि स्वाति दीर्घतमाः त्रिष्टुप् छं
दः वाग्देवता ससर्परीरामिति द्वयं विश्वा
मित्रः त्रिष्टुप् ... वाचाक्यपंत्र सारे षट्

455

कोणकर्णिकामध्येतारंकोणेषुवाग्भवेयः
छन्दसामृचोयेवर्णान्यत्रेषट्सुपंचशः
अष्टमेषट्शरीरंमेयोदेवानामचापिव
अत्रावेष्टलिख्याकुग्रहकोणेषुयथाक्रमम्
बालाबीजत्रयंमायाबीजंचापिसमालि-
खेत्यःछन्दसामचायंत्रेपहेस्वर्णादिनि-
र्मिते शुभेदिनेसमालिख्यधारये
द्योयथाविधि मेधाबीजंश्रुतधारीचनी
रोगश्चप्रियम्वदः वहुश्रुतःशास्त्रकर्ता
श्रुतान्वेदागमानपि नविस्मरतिमर्त्यो
सौसर्वज्ञोभवतिध्रुवं अस्यार्थः अष्टद
लपद्मंविरच्यतत्कर्णिकायांषट्कोणं
कृत्वातन्मध्येससाध्यंप्रणवंविलिख्य
षट्सुकोणेषुऐंइतिविलिख्याष्टदले-
षुयःछन्दसामित्यचोवर्णान्प्रतिदलंपंच
पंचविभज्यविलिख्यान्तिमदलेषड्वर्णा
न्विलिख्यतद्बहिर्वृत्तंचतुरस्रंकृत्वातद
न्तरालवीथ्यांत्रयंसर्वाभ्यन्तरवीथ्यांमा

शि०। रीरं मे विचर्षणं मित्यचातद्धि हि योरेवाना
४५६ मित्यचातद्धि हि मन्तकया वसे वेस्सवहि
स्खलुरत्न कोणेषु वाला वीजत्र यं मायावी
जं वै के कशोलिरवेत् अत्र मायावीजं तु
ईकारः यः छन्दसा मृषभो विश्वरूपाः छ
न्दोभ्योध्यमृतात्संबभूव सवमेन्द्रो मेधया
स्पृणोत्वमृतस्य देवधारणो भूयासम् १
शरीरं मे विचर्षणं जिह्वा मे मधुमत्तमा स
नेसः श्रितमा स्कृतिं वाचः सत्यं धीमहि २
योदेवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो
महर्षिः हिरण्यगर्भं पश्यत जायमानं सनो
देवः शुभया स्मृत्या संयुनक्तु इति सूक्तत्र
यं अथ कुमारीयजनविधिः तत्र स्नानार्ण
वे होमाह्निकं तु सकलं कुमारीपूजनं वि
ना परिपूर्णफलं नैव सफलं पूजनेनाद्भवे
त् कुमारीपूजनाद्देवि कोपूजाकोटिफ
लं लभेत् पुष्पं कुमार्यै यद्दत्तं तन्मेरुसद
शं भवेत् कुमारी भोजिता येन त्रैलोक्यं

तेनभाजितेकुमार्य्यैपञ्जरत्नंदत्त्वातज्जलंसारो
पमम् ॥ अन्नन्तुमीननपनेकुलाचलसमंभ
वेत् एकाब्दात्षोडशाब्दान्ताः कन्यकाः पूजने
शुभाः विवाहरहिताः स्युश्चेदुत्तरोत्तरसि
द्धिदाः विवाहितास्तुदेवेशिबालाएवकु
मारिकाः सुवासिन्योमहापीठाः संप्राप्येत्स
जसुव्रते कुमारीपूजंदेविकुमारीमनुना
भवेत् त्रैलोक्यडामरेसर्वयत्नेनसंभूय
कुमारीपूजनंशृणु कृतेयस्मिन्महालक्ष्मी
रचिरेणप्रसीदति ॥ आमंत्रयेद्दिनेपूर्वेकुमा
रींमंत्रपूर्वकम् पूजादिनेसमाहूयकुमा
रीमाकुमामयेबयदेवताम् मण्डलेचरणौ
तस्याः क्षालयेदुष्णवारिणा ॥ अर्घयेद्धेम
पात्रेणवारिपुष्पाक्षतैः समंसुवितानेसुपे
स्थानेपंकजोपरिपीठके उपवेश्यकुमारी
तांस्वांगेन्यास्यमाचरेत् ॥ आत्मानंविधिवत्स
म्यक्क्रोधदर्पविवर्जितः ॥ अथध्यापयेत्कुमारी
तांमहालक्ष्मीरूपिणीं नवाक्षरेणमंत्रेण

श्री॰।
४५७

457

सुसिद्धेन समर्चयेत् महालक्ष्मी स्वरूपिणी
मितिनवाक्षरेणेति चतत्प्रकरणात् तेन
स्वेष्टदेवतारूपिणी स्वेष्टमंत्रेण पूजेदि॰
त्यर्थः स्वधादाचमनेनतस्यै स्वधावस्त्रं सकंचु
कं सकंकणांगुलीयानि कर्णांगुलीयानि
कर्णालंकारणेशुभे ग्रैवेयकं प्रदत्वाचच
न्दनेन विलेपयेत् प्रपूज्य पेत्पुष्पमाला
भिर्दिव्यैर्धूपैः प्रधूपयेत् कुर्यादारात्रिकं
राजन्नुदर्पं वाप्यतां मुहुः भोजयेद्भक्तिभा
वेन पापसंशाकरी घृतं सुपक्वान्नानि वा
नानि सर्वक्षोभ विवर्जितः फलेक्षुस्वादु
वान्यच्च स्वधास्यै पुनः पुनः यावत्साभो
जनं कुर्यात्तावन्मौनी जपेत्सुधीः स्वधाद
चमनं तस्यै ताम्बूलं च समर्पयेत् अन॰
र्घ्येण च दानेन कुमारी प्रणतो सकृत् प्र
दक्षिण नमस्कारान्कृत्वा मूर्ध्निकृतांज
लिः विसर्जयेत् कुमारीं तां स्वगृहं हर्षनि
र्भरः अनेन विधिना भक्त्या कुमारीपूज

यात्प्नुयात् यंयंप्रार्थयतेकामंदेवानामपि
दुर्लभं कुमारीपूजनंकृत्वातंतंप्राप्नोत्यसं
शयं ब्रह्मविष्णुमहेशानांकुमारीपरमाक
ला तत्पूजनेनराजेंद्र त्रैलोक्यंस्यात्सुपू
जितं सम्यक्कृतफलेनतस्मात्कुमारीःप्र
पूजयेत् तस्मात्त्वंपभूपालकुमारीयंतमा
नसःस्वराज्यंप्राप्यसेविश्वंमातेभूस्त्वसंश
यः प्रयोगः तत्रसाधकः कृतनित्यकृ
त्यः पूजादीनात्पूर्वदिनेकुमार्यागृहंगत्वामू
लविद्यांस्मरन् कुमारिकेभगवतिश्वःपूजा
र्थंत्वंमयानिमंत्रितासिमांकृतार्थंकुर्विति
तांनारिके लपूगीफलादिभिर्निमंत्र्यपूजा
दिनेनित्यकृत्यानन्तरंकुमारीसुगंधतैलादि
नासुस्नातामलंकृतामाहूयपूजागृहाद्बहिः
कृचिन्मण्डलेनतस्याश्चरणौबुद्धजलेनस्व
यंसम्यक्प्रक्षाल्यसूक्ष्मवस्त्रेणप्रोछ्यपूजा
स्थानंनीत्वाष्टदलेसिंदूररचितेशुभेपीठे
शुभास्तरणेपश्चिमाभिमुखीसमुपवेश्य

शि०। ४५८

458

स्वपंतत्सम्मुखः स्वासने समुपविश्य अद्ये
हेत्यादि अमुककामः कुमारीपूजनं करि
ष्ये इति संकल्प्य गुर्वादिवन्दनपूर्वकं मू
लविद्यया प्राणायामं त्रयं कृत्वा ऋष्यादि
समस्तन्यासजातं कृत्वात्मपूजां विधाय
पीठपूजापूर्वकं तस्यां देवीमावाह्य ध्यात्वा
मूलविद्यया आचमनं दत्त्वा वस्त्रालंकार
गंधपुष्पधूपदीपाद्युपचारान् समर्प्य
पायसादिनानाविधान्नपानैर्भोजयेद्या
वद्भोजनं सा कुरुते तावत्कालं मौनी मूल
विद्यां जपेत् ततो भुक्तवत्यां तस्यां करक्षा
लनगंडूषाचमनानि दत्त्वा सकर्पूरं ताम्बू
लं समर्प्य रात्रिकं कृत्वा छत्रचामरादि
राजोपचारैराराध्य यथाशक्ति दत्त्वा प्रणम्य
विसर्जयेदिति अथात्र पूज्यापूज्यकुमारी
लक्षणानि तत्रादौ पूज्यालक्षणानि स्कांदे
अरोगिणीं सुपुष्पांगीं सुरूपां व्रणवर्जितां
एकवंशसमुद्भूतां कन्यां सम्यक् प्रपूजयेत्

त्॥ अथ पापूज्यालक्षणानि तत्रैव बृहन्नीलतन्त्रे ... अधिकांगी
कुष्ठी विषशीलकुसंभवा । ग्रंथिस्फुटितशी
र्णांगी रक्तपूयव्रणांकिता ॥ जात्यंधा केकरा का
णा कुरूपा तनुलोमशा ॥ संत्यजेद् गणिकां कन्यां
दासीगर्भसमुद्भवामिति ॥ अथ फलविशेषे पूजा
विशेषश्च तत्रैव बृहन्नीले सर्वकार्येषु जयार्थं नृ
पवंशजां लाभार्थे वैश्यसंभूतां सुतार्थे शूद्रवं
शजां दारुणे चान्त्यजातानां पूजये विधिना न
रः सुन्दराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता च
न्द्रिकायां प्रणीतायां द्वाविंशोऽत्र प्रकाशकः ई
ति श्रीसुन्दराचार्यचरणारविन्दद्वन्द्वान्तेवासि
ना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवा
र्चनचन्द्रिकायां द्वाविंशः प्रकाशः ॥ श्रीसारसं
ग्रहे ॥ आकाशार्यापूर्वमानुरूशानुस्वेतभानु
भिः सविन्दुनादैः प्रथमं वाग्भवं बीजमुदाहृ
तं ॥ आकाशः हे बीजमीरितं गगने शीतकिर
णं चतुरानन संपुतं शचीपति रूशान्विन्दुना
सहितं कामराजकं ॥ अंबरं जनीनाथं सार्धपरथ

शि॰ ध५९

459

सणिशाक्रयुक् कलान्योपान्त्यसहितं प्रा-
क्तिबीजमुदाहृतं आकाशः हपीपूष्मभानुः
मः कृशानुः रः श्वेतभानुः सूर्यः तेन द्वादशा
स्वरोलक्ष्यते तेनऐंबिंदुरनुस्वारः नादोऽर्द्ध
चन्द्रः तेन खौंइति गगनहं शीतकिरणः स
चतुराननःकसचीपतिः लकृशानुई स्वरू
पं इन्दुरनुस्वारः तेनह्सक्षींइति अम्बरंह
रजनीनाथःस आषुशुभक्षराणः रःशाक्रः औ
अकलान्योबिन्दुः तेनहस्त्रौंः इतिशारदातिं
लकेपि आकाशभृगुवान्हिस्थोमनुःसर्गेन्दु
खंडवानइति विन्दुविसर्गयुक्तमेवतातीय
कूटमुद्धृतंप्रपंचसारत्तु अन्यघुणीतकर
पावकमन्त्रमन्तेरिति अमन्तोविसर्गः तेन
सविसर्गमेवतातीयकूटमुद्धृत्यामिति वद
न्ति अत्रापिशारदातिलकाद्यमेनत्रउच्यते
अंचअन्तश्चेतिकेचिद्व्याहरंति स्नानाणं वे
तुसर्गेहित्वानुवैदवतितिविन्दुमात्रमेवोक्तं
तच्चापपचायुगुरूपरेशंसेपेम पिंगलामतेश

त्वाद्यान्तु भवेद्विद्या श्रिवाद्यो मन्त्र उच्यते ई।
ति विद्या सकाराद्या तदा कुटत्रये विहकारसका
रयोर्व्यत्ययो वोद्धव्यः सारसमुच्चये भैरवीयमु
दिता कुलपूर्वा देशाके यदि भवेत्कुलपूर्वी से
वशीघफलदा मुविविपेत्युच्यते पशुजनेष्व
ति गोप्येति याऽत्र कुलपूर्वा हकाराद्या सा कुः
लपूर्वा सकाराद्या यदि भवेत् तदा विद्येत्युच्य
तइत्यर्थः अस्या श्वेतनीपंत्रो योगिनीतंत्रे शि
वाद्यमं केवलमादिबीजं भागस्य पूर्वाद्यमबी
जमन्यत् परं शिवान्तं गदिता त्रिवर्णा संकेतवि
द्या गुरुवक्त्रगम्या शिवउकारः तस्माद्दद्यमं एभ
ग एतत्पूर्वाद्यमं तस्माद्विलोमेनाद्यमं तेन ईशि
वोनुस्वारः सोन्तेयस्य तेन ऐं अस्यापि विद्याया
एषा त्रैपुरकन्देति नामा अस्या आह्लादिनी
मंत्रोपि योगिनीतन्त्रे ए कमलं परित्यज्य मध्य
मान्त्यस्वरमीशादियुतं सबिंदुनादं निगमा-
दिनमोन्तरे विराजइ विदे वीहृदयं प्रदिष्टमेत
त् कमलपाद्यस्य मकररकारयोर्लोपे कृते

शि॰१
४६०

460

केवलकलाविशिष्टौ: ईशादि: ईत्तेन क्लीं इ
ति कमलमित्यत्रानुस्वारो व्यंजितस्तेन·
क्लीमिति सिद्धं निगमादिः प्रणवः प्रणवन
मसोर्मध्ये इदं बीजं देयं तदेपदेवीहृदयवि
धेति अस्या दीपनी मंत्री: सिद्धेश्वरीतंत्रे वा
गीश्वर्यास्तु मन्त्रे हुंवहृदपि त्वा स्थान गं वा॰
ग्भवाख्यं त्वन्ते ऽन्ते क्लैं दित्यपि स्यादिहतदनु
महाक्षाभिमित्येव योज्यं तस्मात्कुर्वित्यसौ
चेन्मनुरयमुदितो रुद्रवर्णस्तदन्तस्तारान्मो
क्षं तदन्ते करूपदसहितं स्याचसंमोहनाख्यं
बीजानां दीपनानि स्युरिह हि मनवो यैः सुदी
प्तैः सदैवत्रैविद्यो मन्त्रराजो भवति जपविधौ
सर्वसंपत्तिकारी वागीश्वर्याः पूर्वोक्तदशाक्ष
र्याः वाग्भवं वा त्वालालायाः एतदन्तएको मंत्र
रुद्रार्णश्चापरः प्रणवाद्यो न्यः वर्णानां दीपना
नीत्यनेन वागीश्वरीमंत्रान्ते वाग्भवं स एका
दशाक्षरमंत्रान्ते कामराजं पंचाक्षरमंत्रान्ते श
क्तिबीजं देत्वात तद्बीजसाध्ये नेजपनीयं त्रि

बीजसाधनप्रकारस्त्वग्रेवक्ष्यते सारसंग्रहे
वागैश्वर्यप्रदंनित्यंवाग्भवंसमुदाहृतं त्रैलो
क्षोभणाकरंवश्यणाकृष्याह्लादिकरंपरं काम
राजमितिख्यातंत्रैलोक्यासुभगत्वदंशा
क्तंस्वैराद्विहरणंकविताकारकंपरं साधक
नांधर्मधनुमुखमोक्षप्रदायं दक्षिणामूर्त्तिर
स्यानोर्मुनिःपूज्यतमोमतः पंक्तिछन्दःसमा
ख्यातंदेवताचप्रकिर्तिता देववंदितपादा
ब्जादेवीत्रिपुरभैरवी आपादंनाभितस्त्वाघ
मानाभिहृदयात्परं आन्तूनमूर्द्धगतंस्त्वांत्य
मेवंवीजत्रयंन्यसेत् आद्यंसर्वोपरंदक्षेतृ
तीयमुभयोर्न्यसेत् इत्यादिसर्वबालावत्प्रमा
णामवगंतव्यं न्यासपूज्ययोःन्यासपूजादिकंस
र्वंकुर्मीयाद्वसुवन्नतईतिसानाणीवात् सारसं
ग्रहे दीर्घभोजात्वादिमेनवीजेनांगानिषट्क्र
मात् इत्यादि इतिषडंगेविशेषउक्तःस्त्रांस्त्वी
मित्यादिध्यानेचपरंविशेषःतत्रश्रीभैरवीत
न्त्रे हृदयस्याख्यणांभोजकर्णिकामध्यसंस्थि

त्रि॰
४६१
461

तांजवाकुसुमसंकाशामरुणां वरभूषणां
स्मितधौतमहामोहां त्रिनेत्रां चन्द्रशेखराम्
विश्वसौन्दर्यसर्वस्वजन्मसागुरूपिणीं
ब्रह्माज्वनेत्ररुद्रेशशिवाख्यैर्मुण्डसंज्ञकैः
मण्डितांगीं महादेवीं मुक्ताजपटीधरां पुस्त
कालेक्षुकनकरां वरदाभयधारिणीम् आन
न्दमधुरां देवीं मदाघूर्णितलोचनां रक्तांगरा
गसुभगां ध्यायेत् त्रिपुरभैरवीं दक्षाघूर्ध्वयो
राघेनदाघधःस्थयोरन्ये इत्यायुधध्यानं
सारसंग्रहे मत्संप्रदायसंपुट्वाङ्कुरोल्लेख्वा
मनुं सुधीः प्रजपेत् सिद्ध्यै सूर्यलक्षमंत्रवित्तु
नमः तत्सत्वं प्रजहुपात्पलाशकुसुमैनवैः
त्रिस्वादुयुक्तैरश्वारिकुसुमैरथवाहुनेनसू
र्यलक्षं दशलक्षं एकादिनियुगजपः पूर्वो
क्तसानाणेववचनैकवाक्यात् अत्रशंतोशो
होमः सारसंग्रहे अन्तः पूजां ततः कृत्वा बा
ह्यपूजां समाचरेत् रक्तो वरः पीतमना मौक्ति
मरणेपुनः चन्दनागरुकर्पूरकृतगात्रानुलेप

नः ब्रह्मचर्यरतः शान्तो विरतः परदूषणेस
र्वभूतसमो मौनी कुमारीपूजकः सदा सुशु
ह्नेरेरुणेर्डु बैर्द्रव्याः पूजनमात्रनमाचरेत्तः
वामादिशक्तिसहितं पीठं संपूज्य मंत्रवित्
तन्मध्ये कल्पयेद्यंत्रं नवयोन्यात्मकं शुभं
अष्टच्छदं चतद्वाह्ये चतुरस्रं मनोरमं वक्ष्यमा
णेन मनुना प्रदद्यादासनं ततः वाग्भवान्ते प
राङेन्ता ह्यपराङे पुनः पुनः परापराचङेन्ता
स्याद्धसमः न्त्वंतिमस्वराः भृगुर्दोशिवसादि
स्महाप्रेतो ल्लोहितस्ततः ङेन्तेवमासनं ना
त्मा पुनरासनमंत्रकः वाग्भवं ऐं परायै अ
परायै परापरायै हसौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मास
नाय नमः इति पीठमंत्रः तथा पंचान्तारे स्ततो
मूर्तिं देव्याः स्त्वा वाह्याकल्पयेत् तारवाक्
शक्तिकमला हस्रवफैं हसौं पुनः वाक् वाग्भ
वः शक्तिः ह्रीं कमला श्रीं अन्यत्पिण्डद्वये
स्वरूपमेव अन्यं तत्सर्वं वालावदेवा अन्य
थैतस्या वाग्भवादिबीजत्रयपत्रयस्य साधनं ।

शि॰। सारस्वतमते नवकुन्दनिभां देवीं मुक्ताजा
४६२ लविभूषणां मुद्राकपालविद्याक्षमालाधारा
462 जच्चतुर्भुजां मुद्राव्याख्यानमुद्रा विद्यापुस्त
कं वाग्भवं वा महेशानि लक्षं जपति सं[illegible]य
तः कविर्जायते तस्य नानावक्तार्थशोभ
ना रक्तां सुरतरोर्मूले विलसन्मणिपीठगां
सृणिपाशकपालेषुमातुलुंगधनुःकरां रः
क्तै रत्नैः कृतां पुष्पैर्मदाघूर्णितलोचनां हेला
विलाससंपन्नां नवयौवनसुंदरीं देवीं ध्या
त्वा जपेल्लक्षं यो विद्वान्मध्यमं वशी त्रैलोक्यं
क्षोभयेदाशु पुरावति सिद्धिभाग्सौ सृणि
रंकुशः दक्षोर्ध्वादिषु अंकुशेषुमातुलुंगाः
वामोर्ध्वादिषु पाशधनुःकपालानीत्यायुध
ध्यानं तथा अक्षमालासुधाकुंभमुद्रापुस्त
कधारिणीम् नवकुन्देसंकाशां राजन्मौक्ति
कभूषणां शक्तिं सम्चिन्मयीं ध्यात्वा बीजं
सारस्वतं वशी यो जपेज्जाभीपतेस्तस्य कवि
ता भुवि सम्मता वालायाः अप्येवमेव बीज

त्र्यं साधनीयं भैरवीप्रकरेपि रत्यादिषडंग
न्यासो नवयोनिन्यासश्च बालाबीजैरवेका
र्यः बालाविजैस्त्रिभिरित्तिशारदातिलकवा
चनात् सारसंग्रहे पलाशपत्रैस्त्रिस्वादुयुक्तै
र्होमोयुतद्वयम् कुर्यात्सरस्वलक्ष्मीसाम्या
प्यानोगृहे हिसः राजीकरंजसशमीवटोद्भव
समिद्भिः बिल्वप्रसूनैस्त्रिस्वादुयुक्तैर्हवनमा
चरेत् नरनारीनृपाणांचरंजनंभवतिध्रुवं।
मालतीवकुलोद्भूतैर्दलैश्चन्दनवारिणा सिक्तै
र्हुनेद्भमात्तस्यकविमयिजायते अनुलोमवि
लोमनमध्यस्थकर्मयुक् मंतुंप्रजाप्यहोतव्यं
लोणंराजिकपाततः नरनारीनृपोश्चैववश्या
येन्नात्रसंशयः त्रिस्वादुयुग्बिल्वफलैर्होमोम
र्मोनुरंजने साधकस्यसमृद्धिश्चकमद्भनाया
भवेदपि त्रिस्वादुयुगुडोचीभिर्होमोपं ज्वरना
शानः मध्वाद्यं योनिषृक्तैर्लिखेत्तुवसुमनुंबा
ह्यपत्रैस्त्रिशोणैर्नृणायुश्चाबणावीतं क्षितिग
ह्युतामकोणंचमंत्री लाक्षालोहैश्चवीतं

त्रि॰। वरकरविघृतंहोमसंपातमिदं पुत्रायुःपौत्र
५६३ दंतत्समरविजयदंवाकप्रदंरोगहंतत् अ
463 यमर्थः पूर्वोक्तेनवयोन्यात्मकेचक्रमालि
ख्यमध्यादिनवसुयोनिषुसमाध्यंमूलमं
त्रस्यैकमक्षरंत्रिरिवत्यालिख्याष्टपत्रेषु
स्वायम्भुवादि प्रादक्षिण्येनवक्ष्यमाणत्रैपुरगाय
त्रीवर्णांल्लिपाःत्रिशोविलिख्यतद्बाह्येवृत्त
द्वयांतरालेमातृकावर्णान्सविन्दुकान्वि
लिख्यतद्बहिर्भूपुरद्वयेनाष्टकोणंकृत्वा
तत्कोणेषुकामबीजंलिखेत् एतयन्त्रमुक्त
फलदंभवति तथा वन्हेर्गेहयुगान्तरेखम
दनंकोणेषुपत्रेष्वमुंतद्बद्धमित्तेषुचाम्ब
रवत्तंक्षोणीगृहान्तःस्थितं भूर्जेकुंकुमरो
चनाविलिखितंसौभाग्यसम्पत्प्रदंयंत्रंत्रै
पुरमीरितंसुकवितकीर्तिप्रदंशोभनंअ
स्यार्थः भूर्जेषट्कोणमालिख्यतन्मध्येतत्को
णेषुचकामबीजंससाध्यमालिख्यतद्बहि
र्षोडशपत्रंदलंविरचय्यतद्दलेषुत्रिपुरापिका

मबीजमालिख्यतद्बहिर्वृत्तद्वयंकृत्वातयो
रन्तरालेसबिन्दुहकारेणयंत्रंसंवेष्ट्यबहि
श्चतुरस्रंकुर्यात् एतयंत्रमुक्तफलदंभव
ति तथा षट्कोणमध्येकामस्यंशक्तिबी
जंसमालिखेत् कोणेषुवाग्भवंबीजं
क्लूंकारंतस्यसंधिषु स्त्रीबीजेनावृतंकुर्या
द्रोचनाकुंकुमादिभिःलिखितंसाधितंस
म्यक्संपत्तौभाग्यदायकम् पंचकामाख्य
यंत्रंहिसर्वस्त्रीवश्यकारकम् अस्यार्थः ष
ट्कोणंविरच्यतन्मध्येकामबीजंतदन्तभु
वनेश्वरीबीजंचसासाध्यंविलिख्यतत्को
णेषुवाग्भवबीमालिख्यषट्कोणसंधिषुक्लूं
कारंविलिख्यतत्सर्वंस्त्रीकारेणवेष्टयेत् ए
तयंत्रमुक्तफलदम् तथा त्रिपुरेदेविवि
द्महेकामेश्वरिचधीमहि तन्नः।क्लिन्नाप्र
चोदयात् त्रिपुरापाश्चगायत्रीसंप्रोक्तासर्व
सिद्धिदा ज्ञानार्णवेवाग्भंबीजमुच्चार्यजी
वंप्राणसमन्वितं सकलाभुवनेशानी।

क्षितीयं बीजमुद्धृत्तं जीव प्राणो वन्हिसंस्थ
षाकस्वरविभूषित्तः विसर्गोंब्ब्योमहे शानि
विधा त्रैलोक्यमातृका चैतन्य भैरवी नामः
जीवसाः प्राणहः सकलाः वर्णत्रयं पंस्वरूपं
चन्द्रेण मादनमिति संहितो वचनात्त व
न्हीरेफः उपद्मानु सहस्राभां नानालंकारभू
षित्तां मुकुटोर्ध्वलसच्चन्द्रेरेखां रक्ताम्बरां
चित्तां पशांकुशाधरां नित्यां वामहस्त क
पालिनी वरदाभय पशोभाव्यपीनोन्नतध
नस्तनीम् एवं ध्यात्वा यजेद्देवीं पूर्वसिंसा
नस्थितां पशांकुशावेकवरस्याधूर्ध्वयो
र्हस्तयोः तदाद्यध श्वापुध ध्यानं द्विराव
त्यषडंगा नि न्यसेत् सर्वांगरक्षणं त्रिकोणं
चैव षट्कोणं वसपत्रं वरानने चतुरस्रं च
तुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् तथाप्रप्र
मावरणां देवि षडंगा नोतु पूर्ववत्त रत्या
दिकास्ततः पूज्याः पूर्वत्पर मेश्वरि ॥ अत्र
वसंतं वामतु कामं देवं वरानने चंद्रं दक्षि

एदिक्कोणे वाणान्पूर्ववद् इ जेडाकिनीशा
किनी चैव लाकिनी काकिनी ततः साकिनी
हाकिनी देवि पश्चिमादिक्रमा घजेत् अनं
गकुसुमाया अष्टवसुपत्रेषु पूर्ववत् परमत्ता
रसात्यो च शुक मेघाह्वयो पुनः अपांग भ्रू-
विलासो च भावहावो च पूजयेत् इन्द्रायां
ल्लोकपालां अक्रमेण परिपूजयेत् पूर्वव
च इत्यादि पूजानन्तं कृत्वा अग्रकोणे ओं वसं
ताय नमः एवं स्वावामे कामदेवाय दक्षिणे
वन्द्राय देव्यग्रादि षट्कोणेषु डाकिन्यै राकि
न्यै लाकिन्यै साकिन्यै हाकिन्यै पूर्वा घष्ट
पत्रेषु अनंगकुसुमायै अनंगमेखलायै अनं
गमदनातुरायै सुभगायै भगायै भगसर्पिण्
यै भगमालायै इति संपूज्य दलाग्रेषु देव्यग्र
दलमारभ्य प्राक्दक्षिणेन परमत्तेः सारसायशु
काय मेघाय अपांगाय भ्रूविलासाय भवा
य हावाय नमः इति संपूज्य इन्द्रादीं लोकपाला-
णि च प्राग्वत् संपूज्य दलेषु अग्रेषु जपानां पूर्ववत्कु

श्री॰।
४६५
465

यीदिति स्नानार्णवे कामेश्वरी वरुज्ञार्णपूर्वे सिंहासनेस्थिता एतस्या एवविद्याया वीजद्वयमुद्राहृत्तं तदन्येपरमेशानिनित्या॥ ल्किन्नेमदद्रवे एतस्य एवतातीयंरुज्ञार्णपरमेश्वरि एतस्याश्चैतन्यभैरव्याः नित्याद्यष्टाक्षरंस्वरूपम् पूजाध्यानादिकं सर्वं चैतेन्योड्वपूर्वकं तत्त्रिकोणेत्तु विशेषोऽस्तिकथयामितवानवे अग्रकोणेऽङ्कमेणेवनित्याल्किन्नोमदद्रवाम् षडंगावरणेपश्चात्पूजयेत्सर्वसिद्धये अग्रकोणद्वयमुकोणेष्वष्टौपूजयेदिति शिवचंद्रोमादनान्तेयान्तेवह्निसमान्वितं शक्तिभिन्नंविन्दुनादकलाढ्यंवाग्भवंप्रिये संपत्प्रदायाभैरव्याः कामराजंतदेवहि सदाशिवस्यवीजंतुमहासिंहासनस्यचएषविद्या महादेविवर्णितुंनैवशक्यते शिवचन्द्रौहसौ वास्नान्तेखःपान्तेफः शक्तिरेकारः हसकान्तफरेमात्म वीजमितिसंहितोके

संपत्प्रदात्रिपुरभैरवीसदाशिवबीजं हसौः
त्रिपुरेशी शक्तिबीजं शिवाख्यंमित्तिसंहित्ता
के उद्यत्सूर्यसहस्राभां चेंदुचूडां त्रिलोचना
म् नानालंकारसुभगां सर्ववैरिनिकृंतनी
म् स्रवद्रुधिरमुण्डाली कलितां रक्तवाससं
त्रिशूलं डमरुं खड्गं तथा खेटकमेवच पिना
कं च शरान् देवि पाशांकुशपुगंक्रमात् पु
स्तकं चाक्षमालां च शवसिंहासनस्थितां द
क्षपूर्ध्वयोराधे तदाधःस्थयोरन्ये वामा
धधःस्थयोरपरैः तदाधधःस्थयोरितरे त
दाधधःस्थयोरन्त्ये इत्यायुधध्यानं वामांगे
हूं च रौद्री च कालीच वरलोचने कलाधी
च बलायां च पजेद्धि कारिणी प्रीये बलप्रम
थिनी चैव सर्वभूता तमावदेत् दमनी चत
थाचैव्कोमनोन्मनी पद्मान्विता एवं पीठंस
मभ्यर्च्य ततः सिंहासनं यजेत् अघोरेवाग्भ
वं तत्वं घोरेत्भुवनेश्वरी घोरघोरतरेरमां
सर्वतः सर्वसर्वेभ्यः नमस्ते रुद्ररूपेभ्यो न्हीं

शि॰ ९६६
466

श्रीबीजयुगं लिखेत्त तत्वं प्रणवः त्रिं शाद्धि
श्चत्रिभिर्वर्णैर्विधेयं कथितासीये अनेन न
मनुनादेवि पद्मे सिंहासने बुधः आदावेम
गावर्त्तिर्देवि द्विरावृत्यांगपूजनं मूलस्येति
शेषः रत्यादित्रयमभ्यर्च्य तथा नगादिकाय
जेत्त ब्रह्मादियुग्मं संपूज्य वसुपत्रेषु मातृ
काः भूबिम्बे लोकपाला अस्यायुधान्यारमे
श्वरि द्वितीयसिंहासनगां पूजयेत् रुद्रभैर
वी आसनपूजायां वामायै नमः एवं ज्येष्ठा
यै रौद्र्यै कल्यै कलविकरिण्यै बलप्रम
थिन्यै सर्वभूतदमन्यै इति पूर्वादिसमभ्यर्च्य
मध्ये मनोन्मन्यै अघोरेभ्यो घोरे ह्रीं घोरत
रेभ्यः सर्वतः सर्वसर्वेभ्यो नमस्ते रुद्ररूपेभ्यो
ह्रीं श्रीं इत्यर्चयेत्त मूलस्य द्विरावृत्या षडंगा
नीति शेषः डाकिनी राकिनी वा जे लाकिनी
काकिनी युगात्त वाजे आद्ये हंसयोजयेद्वं न्द्र
सूर्ययोः आद्यं घं ण कारसंयुक्तं मन्यदीकारसंयु
तं शाक्रस्वरान्वितं देविता तीये नीजमालि

खेत् विन्दुनादकलाक्रांतं त्रितत्वयं गिरिसं
भवे डाकिन्यादिवीजानि डरलादिनी चंद्र
सूर्ययो वीजे सहो ॥ आक्रुप्यलाकिन्यादियुग्मा
योजयेदित्यर्थः ॥ आयं षड्वर्णात्मकं कूटं डरल
कं हं एवमग्रेपि कलाविसर्गः विंदुनादयुतं
वाद्ययुग्ममंत्यं विसर्गवदित्ति सहितौ तौ तैः द्वि
रावृत्त्या षडंगानि विधाय परमेश्वरि वालासू
र्यप्रभां देवि जयाकुसुमसन्निभां मुण्डमाला
वलीरम्यां वालासूर्यसमायुक्तां सुवर्णकल
शाकारपीनोन्नतपयोधरां पाशांकुशौ पुस्त
कं चत था च जपमालिकां एवं ध्यात्वा यजे।
द्देवीं मानसैरुपचारकैः पञ्चमस्याः प्रवक्ष्या
मि त्रिकोणं तत्सुटं लिखेत् वह्निरष्टदलं प
द्मं रवि पत्रं ततो लिखेत् तस्य त्रिकोणस्य पु
टं षट्कोणमित्यर्थः षडंगावरणं देवि पूर्वं व
त्पूजयेच्छिवे रत्नादि त्रितयं देवि त्रिकोणे
परिपूजयेत् डाकिन्याद्यास्तु षट्कोणे वसु
पत्रे ततः परं वह्न्यादियुगलं पश्चाद्रविप

त्रैतत्त्वपरं वाल्लाया: पीठशक्तीश्च वमाश्रिता
पूजयेत्क्रमात् चतुरस्त्रे लोकपालान्नायु
धान्परमेश्वरि इत्येवं षट्कूटाभैरवी एतस्य
एव विपाया: षट्वर्णान्क्रमत: स्थितान्
न् विपरीतान्वरे देवि विधेयं भोगमोक्ष
दा नित्याद्या भैरवी देवी रिपुमारविनाशि
नी विपरीतान् हसकलरडै इत्यादिक्रम
परितान् इत्येव षट्कूटाभैरवी न्यासपूजादि
कं सर्वमस्या: पूर्ववदाचरेत् इतिहसाद्यं
वाग्भवं देवि हसकान्ते सुरेश्वरि भूवी
जं भुवनेशानी द्वितीयं बीजमुद्धरेत् शिव
वचन्द्रो महासेनो भुवनेश्वरि भैरवी भू
बीजलं शिवो हश्चैव र: सश्च श्रौं स्वरूपं च
महासेनो विसर्गश्च तितृपं बीजं मध्य
बीजेन देवेशि षट्दीर्घस्वरभेदिना ष
डंगानि प्रविन्यस्य हसकल ह्रीं हृदया
य नम: हसकल ह्रीं शिरसे स्वाहा इत्या
दिप्रयोग: ध्यायेद्देवी चतुर्भुजां जवा

कुसुमसंकाशा दाडिमीकुसुमप्रभा चंद्र
रेखाजटाजुटा त्रिनेत्रा रक्तवाससं नाना
लंकारसुभगा पीनोन्नतघनस्तनी पाशांकु
शावराभीतीर्दधानां शिवाश्रये वामोर्ध्वा
स्थितस्थोन्तमायुधध्यानं चैतभैरवीदेवि
पंचवक्त्रपरमेश्वरि अस्याःपंचमिति शोष
षडंगावरणं देवि पूर्ववत्परतो यजेत् र
त्याद्याः पूजयेद्देवि त्रिकोणे तदनन्तरं ब्र
ह्माद्याविष्णुरुद्रश्च पूज्यास्तत्रैव सुन्दरि
डाकिन्याद्यास्ततः पूज्या वसुपत्रेततः पा
रंडाकिन्याद्याः षट्कोणेषु अनंगकुसुमाद्या
श्च ब्राह्माद्याष्टुगुले न ततः भूबिम्बे लोकपा
लो श्चबटुकाद्याः श्च पूज्यये त बटुकाद्या
न्हेतुकाद्यान्योगिनिनीं चतुः षष्टिं पूजये
त्सुखं दत्ते चतुः षष्टी योगिनीभ्यो नमः इति
प्रयोगः अष्टपत्रेषु भूबिम्बे त्वे कोन्नारेण पू
जयेत् अष्टादश महाकोटियोगिनीभ्यो न
मो लिखेत् अनेन मनुनेति कोटियोगि

त्रि॰ ४६८

468

सर्वांयां संहितोक्तेः भुवनेश्वरभैरव्या भेदान्त रमघोच्यते महाघासैव देवेशि तत्र चकम लेश्वरी ध्यानपूजादिकं सर्वमतस्याद्भुपाव त्ति संपत्प्रभैरवी च विद्धि कोणेश भैरवी सा त्र हसराया भैरवी सात्रिषु पावीत्ति इयं तु स हराद्यास्यात्पूजाध्यानादिकं तथा तथा सं पत्प्रदा वत् एतस्या एव विद्यायाः आद्यं तेरे फवर्जितं तदेयं परमेशानि नाम्ना सक लसिद्धिदा संपत्प्रदा भैरवी च ध्यानपू जादिकं प्रिये एतस्याः कोलेरा भैरव्याः ए तच्छब्दस्य प्रत्यासन्नपरत्वात् संपत्प्रदा यास्तु कोले प्रपा विच्छेदात् अथैष ज्योति रथैष सर्वज्योतिरेतेन सहस्रदक्षिणेन यजेतत्सत्रकुर्मान्सरकल्पनमत एव अ थप्राब्देन पूर्व पूर्वाविच्छेदादिति दक्षिणा मूर्तिसंहितायां त्रिपुरेशीतन्त्रमध्ये वाणा प्रोक्ताः महेश्वरि तेरेवपंचभिर्वाणैर्विद्या पंचाक्षरी भवेत् त्रिपुरेशीतन्त्रमध्ये वा।

लाप्रकारणेतैः पंचभिर्बाणैः द्रां-ह्रीं-क्लीं-म
ब्लूंसः इत्येतैः तथा ऋषिरस्यास्तु मदनो गा
यत्रं छंद ईरितं बाणेश्वरी वदेवेशि देवता
चेयमीश्वरि व्यस्तैः समस्तै रंगानि पंचबाणै
रथाचरेत् द्रां हृत् द्रीं शिरः क्लीं शिखा ब्लूं क
वचं सः नेत्रं समस्तैः अस्त्रं पूर्ववत्पंचबाणे
नं न्यासं कुर्याद्विचक्षणः पंचकामांश्च वि-
न्यसे पूर्ववत्परमेश्वरी उद्यदिवाकराभासां
नानालंकारभूषितां बंधूककुसुमाकारर
क्तवस्त्रांगरागिणीं इक्षुकोदण्डपुष्पेषुवि-
राजितभुजद्वयां ध्यायेदिति शेषः त्रिपुरेशीव
शां पूज्या मोहयेज्जगतीमिमां एवं ध्यात्वा व
र्णलक्षं जपेन्मंत्रं समाहितः तद्दशांशेन जु
हुयाद्बंधूककुसुमैस्ततः अंगन्यासान्तं कृत्वा
बाणकामौ विन्यस्य पीठादि जपान्तं पूर्ववत्कु
यात् पूर्वोक्तपंचकामैस्तु पंचकामेश्वरी भवे
त् ऋषिः संमोहनो नाम गायत्री छंद उच्यते दे
वतेयमिति इयं कामेश्वरी व्यस्तैश्च समस्त

शि॰१
४६९
469

कै अंगानि पूर्ववत्कामबाणन्यासहृदयं पंचरे
त ह्रीं हृत् क्लीं शिरः ऐं शिखा ब्लूं कवचं स्त्रीं
नेत्रं सर्वैरस्त्रं रक्तां रक्तदुकूलां गंधलेपनां रक्त
भूषणां पाशांकुशधनुर्बाणपुस्तकं वाक्ष
मालिकां वराभीती वदधती त्रैलोक्यव॰
शकारिणीं पंचकामैः परिवृतां ध्यायेद्देवीं
विचक्षणः वामापूर्ध्वे योणयेत्तदाधःस्थ
योरन्येतदाधधःस्थयोरितरे आयुधानि वि
न्नयेदिति अन्यत्सर्वं पूजनादि पंचबाणेश्व
रीवद्वै अंगन्यासांतं कृत्वा बाणकामौ विन्य
स्यपीठन्यासादि जयांते पूर्ववत्कुर्यादिति श्री
यंत्रसारे मदनभासितमध्यमथैंद्रिपच्छद
विराजीत्तपंचमनोभवं स्मरपारैर्लिपिभि
श्चसमावृतं कुमहकोणविराजितमन्मथ
लिखतु पंचमनोभवमेतदित्यदितयंत्रम
शेषसमृद्धिदं कनकनिर्मितपट्टतलेततः
शुभतरे दिवसे विधृतं कृतं सकलमानव
सिद्धिसुरांगनाहृदयरंजनमीप्सितकामदं

स्वकर्पूर्विविभूषणयोजितं घृतवतीवनि
तायखिलान्तरान् निजवशेप्रविधापरं
मांपरोसमधिगम्यसुत्तैः सहमोदते इति विवि
लिख्यचकुंकमकर्दमे तदनुलिप्ततनोः
सकलंजगत् वशमुपैतिनिरीक्षमाणमा
त्रतः किमुतसान्तसहासनसंगमे अपमर्थ
पंचदलंकमलंकृत्वा तन्मध्येसमाध्यंका
मवीजंविलिख्य तद्दलेषुखाग्रादिप्रादक्षिणे
नमूलमंत्रस्यैकैकं वीजंविलिख्य तद्बहिर्वे
नत्रयंकृत्वाभ्यन्तरवीथ्यांपूर्वोक्तपंचवाण
वीजैरावेष्ट्य द्वितीयवीथ्यांमातृकार्णैरावे।
ष्ट्य तद्बहिश्चतुरस्रंकृत्वा तत्कोणेषुकामबी
जंलिखेदेते तुक्तविधिनाघृतमुक्तफलदं
भवतीतितथा वाग्भवंत्रिपुरेशान्याहित्वा
तत्स्थानेक्षिपेत्सुधीः कामशक्तिद्वयांतस्तुविधे
यंत्र्यक्षरीभवेत् कामेश्वरीतितद्वाग्भवंस।
क्षिपेत् तेन क्लीं ऐं सौः इतिसिद्धिरावृत्या षडंगा
निपंचवाणानप्रविन्यसेत् पंचकामांश्चवि

शि॰ ।
४७०
470

न्यस्य मूलेन व्यापकं न्यसेत् ॥ उद्यत्सूर्यसह
स्राभो माणिक्यवरभूषणां स्फुरद्रत्नदुकु
लाढ्यां नानालंकारभूषितां ॥ इक्षुकोदण्ड
बाणांश्च पुस्तकं चाक्षमालिकां दधतीं चिं
तयेन्नित्यं सर्वराजवशंकरीम् ॥ वामाघूर्ध्व
योराघेन दाघधःस्थयोरन्येद्वतापुधघ्वा
नं ॥ अंगानेतरं पंचबाणानुप्रपूज्यैव वरत्वादि
त्रितयं पजेत् ॥ ततोनंगाघष्टकं च समैरव
समानरम् ॥ अष्टपत्रेषु वाग्रेषु पजेत्सीठाष्ट
कं प्रिये ॥ इन्द्रादयश्च संपूज्या मध्ये देवीं सम
र्चयेत् ॥ पुरश्चरणकृत्यं तु त्रिपुरे शीवसुंद
रि ॥ अंगन्यासं कृत्वा बाणकामौ विन्यस्य मू
लेन व्यापयप्य धादि जपान्ते कृत्वा पोषं समापये
दिति ॥ तथा केवलं कामबीजं च कामेशीम
नुरुच्यते ॥ ऋषिः संमोहनः प्रोक्तो गायत्री छं
दईरितं कामेश्वरी देवतास्यात्क तुर्यबीज
शक्तिके ॥ पृथिवी कीलकं प्रोक्तं महावपप
करीमता षट्दीर्घस्वरभेदेन षडंगानि प्र॰

विन्यस्येत् पूर्वोक्तपंचवाणांश्चपूर्वबद्धिन्य
सत्प्रिये जयाकुसुमसंकाशंपंधनुर्वाणधा।
रोस्मरेत् नानालंकारसुभगांमोहयन्तींज
गत्रयं त्रिकोणंचाष्टपात्रंचततोभूविम्ब
मालिखेत् मोहनीक्षोभणीचैववशिनी।
स्तंभिनीत्तथा आकर्षणीद्रावणीचतथै
वाल्हादिनीक्रमात् क्लिनाचक्लेदिनी।
चैवदिक्षुमध्येचपूजयेत् ततःसिंहासनं
चेष्टादेवीमावाहयत्प्रिये उपचारैःसमा
राध्यततोमुद्रांप्रदर्शयेत् अग्नीशासु
रवायव्यमध्यदिक्षुंगपूजनं त्रिपुरेपंचव
वाणानामर्चनंपरमेश्वरि अनंगरूपिण
नंगमदनानंगमन्मथा अनंगकुसुमान्
द्वद्वनंगमदनातुरा अनंगशिशिराचैव
तथाचनंगमेखला अनंगदीपकाचाष्ट
दलेषुक्रमतोयजेत् इंद्रादयश्चसंपूज्या
पुनराराधयेच्छिवाम् अर्कलक्षंजपेन्मं
त्रंबंधूककुसुमेर्हुनेत्तत्दशांशेनदेवेशि

शि॰ ४७१

पुरश्चारी न ततो भवेदिति अथ प्रयोगः ज्ञा

त्वा प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते शिरसि

संमोहन ऋषये नमः मुखे गायत्री छंन्दसे

नमः हृदि श्रीकामेश्वर्यै देवतायै नमः गु

ह्ये के बीजाय नमः पादयोः ई शक्तये नमः

मा मौ लं कीलकाय नमः इति विन्यस्य म

मेष्टार्थ सिद्धये विनियोगः इति कृताजलि

र्लंकां क्लीं क्लीमित्यादि करषडंगन्यासं

विधाय ध्यानादि स्नानास्मार्चांते स्वाग्राग्र

हृदले केसरेषु अं मोहिन्यै नमः एवं क्षो

भिण्यै वशिन्यै स्तंभिन्यै आकर्षिण्यै द्राविं

ण्यै ह्रादिन्यै क्लिन्नायै क्लेदिन्यै नमः

क्लीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति

पीठमभ्यर्च्यावाहनाद्यर्घ्यपूर्वं वल्कः

त्वा बालाप्रकारेणोक्तवत्संच बाणान्संपू

ज्य देवाग्राग्रपत्रेषु अं अनंगरूपि

ण्यै नमः एवं अनंगमदनायै अनंगमन्म

थायै अनंगकुसुमायै अनंगमदनातुरा

यै अनंगप्रियायै अनंगमेखलायै अनं
गदीपिकायै नमः इति संपूज्य लोकपा
लाद्यावरणं समापयेदिति सुन्दराचार्य
शिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चन्द्रिकायां
प्रणीतायां त्रयोविंशः प्रकाशः इति श्री
सुन्दराचार्यचरणारविन्दद्वन्द्वान्तेवासिना
श्री श्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्च
नचन्द्रिकायां त्रयोविंशः प्रकाशः सारसंग्र
हे राजमातंगिनीमंत्रं प्रकाशयामि यथावि
धि यत्पादद्वन्द्वसरसीरुहसंस्मृतितो नरः
लभते मुक्तिममलां दुःप्रापां सिद्धसंचयैः
येन चाकर्षणं साध्यं वशीकारो यतो भवे
त् क्षिप्रं येन वांछितमाप्नोति यशस्वी निय
तं भवेत् दुरितौघप्रविध्वंसः सौभाग्या
प्तिश्च निश्चिता सेवितं संततिकरं यस्या नि
गडमोचनं समस्तेषु शास्त्रेषु पाण्डित्यमधि
कं भवेत् विशिष्टः स्पष्टगंभीरपदस्यावि
न्यासकोमलैर्ललितैश्च कवित्वैः सोप्राग

शि॰।
४७२

472

ल्मः सुतरां भवेत् संगीतिसर्वविद्यासुव
त्वेन निपुणो भवेत् मेरुरेतस्य कमला-
माध्वनश्वरविभ्रमा निरंतरं च वसति
नात्र कार्या विचारणा किमत्र बहुनोक्तेन
वचसां पतिरेव सः कान्त्या रतिपतिर्ल-
क्ष्म्या कमलापतिरप्यसौ द्वादशो दण्डियु
ङ्व्यामर्चवह्निर्दण्डित्रिमूर्तियुक् नादरूपं
भवेदस्यिस घोविंदुयुतः सुहृत् सप्तामध्ये
गवार्णौ स्तो विविन्दुकमला विषं कांतियु
कामिकाविन्दुयुक्ता काद्यक्षतोयकं शिव
युक् खरिपाद्यंते भगुरग्निश्च केवलः
म्बुक्षितीवको स्य मध्यस्थं च तत्प
चमं विषमो व्योम वह्नीरकः सर्वांतिसुच
कात्परं राजिसर्वसुखप्रो क्रामविंदु वह्नि
रीरितः जन्यन्तेप्रवेदत्सर्व वर्णाकयोस्तु म
ध्यतः राजते स्त्री पुरुषं दुष्टमगंसत्वं चतुर्थं
च स्यामेषु सर्वलोकांतेविषं तत्कर्णयुक्
कं आदित्यः शिवयुग्नीरं तदंतं कांतियु

ग्रवि:दीर्घामरुश्चमग्वमप्नुव्योमकांतियुत्तंम
नु: अष्टाशीत्यक्षर: प्रोक्त: सर्वकामफल
प्रद: रक्षार्थं सर्वलोकानामायुरारोग्यव॰
र्द्धन: शांतिके पौष्टिके चैव वर्द्धे सिद्धिकर:
पर: अपमृत्युजय श्रीदोह्यपस्मारक्षयंक
र: सर्वज्वरांश्च शूलानि शाकोनाशयितुं स
णात् राजद्वारिविशेषेण संग्रामे रिपुसंक
टे अग्निचोरनिपातेषु सर्वग्रनिवारणे रा
क्षसेषु पिशाचेषु गंधर्वेषूवगेषु च नदीप्र
तरणे दुर्गसंप्राप्ते प्राणसंशये असौ मंत्र:
प्रयुक्त: स्यादेतत्सर्वनिवारण: स्त्रीणां सौभा
ग्यहीनानामपुत्राणां विशेषत: अपुष्पाया
नपात्याया सदापुष्पवती च या पतिद्वेष्याच
या नारी दुष्टा श्वश्रूजनं प्रति याबंध्या मृत
पुत्रा च निद्रालस्यमहामुहे: इत्येवमादिदो
षेश्च दुष्टानां पोषितामयं शक्तस्तेष्ववहर
णे स्मरणादेवानिश्चितं स्त्रीवश्यनरवश्या
दि सर्ववश्यजपप्रद: स्त्रीणां संमोहने शा॰

पि॰ ६७३

473

कोनराणंच विशेषतः मतंगमुनिनापूर्वंगी
तलेनाप्यनुष्ठितः वासुदेवेनगीतोयंतुम्बु
रुप्रमुखोदिभिः जप्तः सदामहामंत्रो वसि
ष्ठाद्यैर्महर्षिभिः ह्रांदृशाएदशाडीअनुस्वार
तयुक्तः व्योमह वन्हीरेफः देशाडी अनुस्वार
त्रिमूर्त्तिरीकारः एतेमोयावीजमुद्धृतं अस्थि
या ताद्रूपं वन्हिदशाण्डत्रिमूर्तियुतमित्यर्थ
तेनश्री सघः श्रो विंदुरनुस्वारः तेन श्रीं हृत
नमः मत्सोर्मध्येगवर्णोतेन भगवति विवि
न्दुकमला श्री विषमं कांतियुक्तआकार
युक्तः तेनमा कामिकात्त विन्दुयुक्तातेन
ते कत्ततीयं शिवंएतेनगेश्वरिस्वरूपंभृ
गुः सअग्निः रः केवलः स्वररहितः अम्बु
वतेनवं द्वितीयवर्गस्यमध्यस्थंजः तपंव
मंन विषमं त्रोस्वरूपे व्योमह वन्हिः रः ह्रः
कइतेनरि सर्वस्वरूपे मुखरूपं कांतारख्व
राजिस्वरूपं सर्वमुखस्वरूपं विसविन्दुवं
न्हिः रं जनिस्वरूपं सर्ववशकार्यो मध्यरा

जपदं विष्णुपुरुषपदं दुष्टमृगपदं सर्वप
दं चएकैकं वदेत् चतुर्थ्युस्थाने छित्युक्तेः स
र्वलोकस्वरूपं विषमं पुनस्तत्कर्णयुक्तेन
नमुकं स्वरूपं आदित्यमं शिवपङ्कं एकार
युक्तः तेन मे नीरवे तदन्तेश कान्तियुग्म विः
मारीचेन मरुत्पभगुः सअम्बुवः आत्म
रूपं तेन स्वाबोम हुं तत्कान्तियुक्तं आकार
युक्तं तेन हाः तथा दक्षिणामूर्तिरस्य स्याद्दृष्टि
छंदउदाहृतं गायत्रं देवता प्रोक्ता मातंगी सर्व
सिद्धिदा एकविंशतिभिर्वर्णैर्हृदयंसमुदाहृ
तं त्रयोदशाभिर्वर्णैः स्याच्छिरस्त्वाष्टादशार्णे
कैः शिखानावद्धिर्वर्णैः स्यात्कवचं दशाभिस्त्रि
भिः नवेद्वाभ्यांमथास्त्रस्या मंत्रवर्णैर्विभक्ता
भाग्यशः वाङ्मायाकमलाद्याषेन्यासं कुर्या
त्करांगयोः आद्यैः प्रथमोक्तैरेकविंशतिभिः
वर्णैः तेन चतुर्विंशति वर्णात्मको हृन्मंत्रः
वर्णैश्चतुर्भिर्विंशत्यास्याद्धृदिति शारदाति
शारदातिलकवचनात् शिरोललाटभ्रू—

शि॰ १
६७४
474

मध्ये तालुके ७ गले २ हृदि अनाहते भुजद्व
न्द्वे जठरे नाभिमण्डले स्वाधिष्ठाने गुह्य
देशे पादयोर्दक्षिणान्ययोः सप्त पंक्तिर्दश
वेदाश्चत्वारः अग्नयस्त्रयः । मूलाधारे
गुदे न्यसेत्सदा न्यस्तादिशाक्रमात्तु कं ७ स्त
न्माणिः गलेः तदधः गुणोकद्विवनुः षड्
वेसुषट्पर्वताष्टभिः दशापंक्त्यष्टवेदाग्नि
चन्द्रयुग्मगुणास्त्रिभिः गुणास्त्रयः वसुवा ८
ष्टौ पर्वताः सप्त पंक्तिर्दश वेदाश्चत्वारः अ
ग्नयस्त्रयः चन्द्र एकः प्रक्षिष्ट्वयं तथा पंक्ति
रियं प्रोक्ता मंत्रवर्णैर्यथाक्रमं तथा रत्या ८
धामूलहृदयभ्रूमध्येषु विचक्षणः वाक् ।
शक्तिलक्ष्मीबीजाद्यामातंगयन्ताः प्रविन्यसे
त् तिसृणामपि प्रत्येकं बीजत्रयादित्वंशे
षं । शिरोवदनहृद्गुह्यपादेषु विधिवन्न्य ।
सेत् हृल्लेखां गगनां रक्तां भूयो मंत्री करा
लिकां महाबुध्यास्वनामादिवर्णाबीज
पुराः मातंगयन्ताः प्रविसेत् तिसृणामपि

प्रविन्यस्यबाणन्यासमथाचरेत् मूर्द्धियादः।
स्यगुह्येषुहृदंभोजेप्रविन्यसेत् द्रावणीशो
षणीभूयोबंधनीमोहनीपुनः आकर्षणीस्व
नामादिवीजाद्याःशुभलक्षणाःमातंग्यन्ता।
स्ततोन्यसेन्मथात्वदनांसयोःपार्श्वकत्योर्नौ
भिदेशेकटिपार्श्वेसक्थेपुनःवीजत्रयादिका
मंत्रीमन्मथंमकरध्वजंमदनंपुष्पधन्वा।
नंपंचमंकुसुमायुधंषष्ठंकंदर्पनामानंम।
नोभवरतिप्रीयोमातंग्यंतास्ततोन्यसेत्स्था
नेष्वेतेषुमंत्रवित् स्वनाम्नामादिवर्णाश्चवी
जानीतदाद्याःकेचित्तुस्वनामादौपूर्वोक्तवी
जावाइतिवदन्ति एवंवेदाद्यष्टाद्वैपर्य्यप्र
संगोद्भुःपरिहरःवीजत्रयंमूलमंत्राद्यंप्रथमा
नंगकुसुमाभूयोन्यानंगमेखला अनंगम
दनातद्वदनंगमदनातुरा अनंगमदनोद्वे
गाभूयश्चानंगसंभवा सप्तम्यनंगभुवनपा
लिनीस्यादष्टमी अनंगशशिरेखाख्या
मातंग्यंताःसमीरिताःविन्यस्तव्यास्ततोमू

शि०
४७५
475

लेधिष्ठानेमणिपूरके हृत्के च स्वभ्रुवोर्मध्ये
मस्तके मंत्रिणस्ततः आद्येलक्ष्मीसरस्व
त्यौरतिः प्रीतिश्च कीर्तिका शांतिः पुष्टिः स्त
थातुष्टिर्मातंगीपरमेश्वराः मूलमंत्रं प्रवि
न्यसेन्निजमूर्द्धनि मंत्रवित् आधारदेशे
विधिष्ठाने नाभौपश्चादनाहते कंठे च के भ्रु
वोर्मध्ये मस्तके विन्यसेत्क्रमात् ब्राह्म्याद्या
पूर्वमुद्दिष्टामातंगीपरपश्चिमाः एषुस्थाने
षु विन्यस्य दसितांगादि भैरवान् असितां
गो रुरुश्चण्डः क्रोधोन्मत्तकपालिनः भीषण
श्च संहार इत्यष्टौ भैरवाः स्मृताः आधार
देशेधिष्ठाने नाभौपश्चादनाहते कंठदेशे
भ्रुवोर्मध्ये बिंदौ बिंदौ भूयः कलापदे निरो
धिकायामर्द्धेन्दौ नादान्ते यो ऽपुनः उन्मन्यां
विषुवच्चक्रो च ध्रुवमण्डलके शिवे भ्रुमध्या
दिशिखान्तानि स्थानान्यूर्ध्वोर्ध्वक्रमे यानि मा
तंगपन्ताः प्रविन्यस्य द्वामोन्येष्टामतः परं
रौद्री च शांतिं पद्दाख्यां पुनर्वागीश्वरीमथ

क्रियांशान्तिं च लक्ष्मीं च मस्छिसंज्ञां च मोहिनी
प्रथमां भाविनीं विद्युन्मालां विच्छित्क्रमप्यु-
ष तत्तश्चसुन्दरानंदा नागवुद्धिरितिक्रमा'
त् शिरोभालहृदाधारे ष्वेताविजत्रयास्त्रिका
मातंग्याघाग्रविन्यघथावदेशिकोत्तमः मा
तंगीमहदाघान्तांमहालक्ष्मीपदादीकं सि
द्धिलक्ष्मीपदाद्यान्तांमूलमाधारमण्डलेन्य
स्यत्तेनैवकुर्वीत व्यापकंदेशिकोत्तमः एवंन्य
स्तशरीरोसौचिन्तयेन्मंत्रदेवतां अमृतोद-
धिमध्यस्थेरत्नद्वीपेमनोरमे स्वर्णप्रकारसं
वीतेमण्डपेरत्ननिर्मिते कदम्बबिल्वकल्हा
रकल्पवृक्षोपशोभिते विद्येमध्येसुखासीरे
णरत्नसिंहासनेशुभे अष्टपत्रेमहापद्मे के'
सराढ्यंसकिर्णिकं तन्मध्येचत्रिकोणंस्यादष्
टपत्रंततोवहिः पुनः षोडशपत्रंस्यात्तद्वहि
स्याच्चतुर्दलं एवीससचतुर्द्वारंमण्डलंप्रोक्त
मुक्तमम: तस्यमध्येसुखासीनांशुणामघर्णां
शुचिस्मितां कदम्बमालाभरणांपूजितां

शि०।
४७६
476

चसुरासुरैः प्रलम्बालकसंयुक्तो चन्द्ररेखा
वतंसिको ललाटे तिलको पेतामीषन्म्र।
हसिताननां किंचित्स्वेदाम्बुमधुरल ला
टफलको ज्वलां वलीतरंगमध्यां तो रोम
राजीविराजिताम् सर्वाभरणसंयुक्तो मुक्ता
हारविभूषितां नानामणिगणो न्नद्धकटिसू
त्रैरलंकृताम् वलयैरत्नखचितैः केयूरैर्मा॰
णिभूषितैः भूषितांद्विभुजां बालां मदाघूर्णि
तलोचनां आपीनमण्डलाभोगसमुन्नतप
योधराम् प्रलम्बकर्णाभरणां कर्णोत्तंसविरा
जितां तमालनीलां तरुणीं मधुमत्तां मतं॰
गिनीम् चतुःषष्टिकलायुक्तां पार्श्वस्थशुक।
शारिकां कोटिबालार्कसंकाशां जपाकुसुम
सन्निभां एवं वा पीतवर्णां वा ध्यायेन्मातंगी
नीपरां धर्मादिकल्पिते पूर्वोक्ते पीठे शक्तीर्न
वार्चयेत् मातंग्यंताविभूत्यते ऽन्नतिः कां।
तिरेव च सष्टिः कीर्तिः सन्नतिश्च व्युष्टिरु
त्कृष्टिरेव च ऋद्धिश्च नवमी प्रोक्ता मातं

सुवसंपूज्या कूलेरवाधाय क्रमम् गुणसृणुभयप्राणि वहन्त्यो
भूतसप्रभाः अग्नीशरक्षः पवनकोणेष्व ग्रे दिशासु च यजेदंगानि मन्मथः
पंचबा

ग्याः पीठशक्तयः बाह्याया कमलाः सर्वेशा
क्यन्तेकमलापदे सनापनमङ्लकामातं
ग्याः पीठमर्चयेत् देव्यामूर्त्तिञ्चमूलेन कल्प
यित्वा यथाविधि तस्यामावाहयेद्देवीमर्चये
द्विधानवित् दलाद्याः पूजयेन्मंत्री त्रिषु को
णेषु च क्रमात् पुरतो दक्षिणे सव्ये रतिप्रीती
च सांजली: कशांकुशकरे श्वेतासिते वा न्या
च सांजलिः अरुणा सेक्षुकोदण्ड पंचबाण
लकरा मध्ये दिक्षु च संज्या कूलेरख्याधाय
याक्रमम् पुरतो दक्षिणे सव्ये रतिप्रीती च सां
जली कुशांकुशकरे श्वेतासिते वा न्या च सां
जलिः अरुणा सेक्षुकोदण्ड पंचवासालत्क
रा मध्ये दिक्ष्णांस्तलो पजेत् दिक्ष्व ग्रे क्रमातो
मुक्तास्वर्णविद्रुमहीरकान् अमलारुणा
भा पुस्तकान् धनुर्वाणधरास्तथा दलेषु पूज
येद्ग्राक्स्रं गकुसुमादिकाः गुणसरा प
मये हानि धारयंस्तो रुणप्रभा अयेदलामा
संपूज्या लक्ष्म्याद्याश्चारुभूषणाः लक्ष्मीर्हे

शि॰ १
४७७

477

मप्रभायद्यकरान्यापुंखसन्निभा विन्मुद्रा
पुस्तकराधनुर्बाणौकरे परे श्वेतासिते कु
न्दसमाचिन्मुद्राजकरापरा विन्मुद्राम
यपुकुम्भान्तिरक्षणान्येभयेहृदे द्वितीये दृ
दलेपूज्यामन्मथायामदोद्धताः पुरश्चाक्षु
ष्टचापजाः पृष्टतः संनिषेगकाः पत्रसंस्था
मातरः स्युस्तदग्रे चाष्टभैरवाः कपालशूल
डमरुवेतालासक्तपाणयः दीर्घस्वराघावृ
ल्लाघावृन्हस्वाघाभैरवाश्चापि ततः षोडश
पत्रस्था वामाद्याः षणामविग्रहाः आदर्शार
त्नदीपं च व्यजनं ततः परम् नागवल्लीदलं
चैव चामरं स्नानकोशकम् वासोमाल्यात
पत्राणि आभरणं शुकसारिके चामरं रत्नव
धकं तालवृन्तं प्रदीपकं बिभ्राणा वामह-
स्ते श्रीदेव्याः शागान्यपाणयः रक्तवर्णाश्च
विमलाभाव पन्नर्वैपेदिमाः बालघ्नपुन्यः स
दीर्घाणं चतुः पत्रे तत्त्वार्चयेत् मातंग्याद्या
त्ता सुराघाद्याप्ताप्रांकुशापरा भयेः प्रलंक

तभुजारक्ताद्वितीयाचेन्दुसप्रभा अभिखेट
कशूलांकमुण्डहस्तातथापरा कुशांकुश
सरोजानि शालिपुंजंचबिभ्रती अरुणाबु
त्तिमहेमपत्रेवराभये स्थानाशपामवर्णा
वध्यात्तथामंत्रिसत्तमेः अग्निनैरृतवाय
रुद्रकोणेषुसंयजेत् गणेशादुर्गाबटुकक्षे
त्रपालान्बहिर्यजेत् चतुरस्रेलोकपालांस्त
स्त्राणिचतद्बहिरिति अथप्रयोगः तत्रप्रा
तः कृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणा
यामंत्रयंकृत्वाशिरसिदक्षिणामूर्तिऋ ष
येनमः मुखेगायत्रीछंन्दसेनमः हृदीश्री
मातंगेश्वरीदेवतायैनमः इतिविन्यस्य
ममसर्वाभिष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृ
तांजलिरुल्कारैं ह्रीं श्रीं क्लीं नमोभगवति
श्रीमातंगेश्वरिसर्वजनमनोहारिहृदयाय
नमः सर्वमुखराजिसर्वमुखरंजनीशिर
सेस्वाहाः सर्वराजवशंकरिसर्वस्त्रीपुरुष
वशंकरिशिखायैवषट् सर्वदुष्टमृगवा

शंकरि सर्वसत्त्ववशंकरि वामंवायुहे स
र्वलोकममुकं मे वशमानय नेत्रायवौषट्
स्वाहा अस्त्राय फट् इति षोडाविमंत्रैर्मंत्रव
र्णैः करषडंगन्यासान् विधाय शिरसि ऐं ह्रीं
श्रीं नमः ललाटे श्रों नमः भ्रूमध्ये नमो नमः
एवं तालुनि भगवति कंठे श्री मातंगेश्वरि
गले सर्वजनमनोहरि उरसि सर्वमुखराजि
अनाहते सर्वमुखरंजनि दक्षभुजे सर्वराज
वशंकरि वामे सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि ज
ठरे सर्वदुष्टमृगवशंकरि नाभिमण्डले
सर्वसत्त्ववशंकरि लिंगे सर्वलोकं गुह्ये
अमुकं दक्षपादे मे वामे वशं मूलाधारे आ
नय गुदे स्वाहा नमः मूलाधारे ऐं ह्रीं श्रीं रंसे
मातंग्यै नमः हृदि ३ प्रीत्यै भ्रूमध्ये ३ मनो।
भवायै। शिरसि ३ हूं हूं लेखायै मातंग्यै व
दने गगनायै मातंग्यै हृदि रं रक्तायै मात
ग्यै गुह्ये कं करालिकायै मातंग्यै [illegible] पार
योः मं महोच्छुष्मायै मातंग्यै सिरसि ह्रां ह्रा

वर्णैमातंग्यै पार्श्वयोर्ग्रीवायांश्रीवर्णैमातंग्यैमु
खेवंबंधिन्यैमातंग्यै गुह्येमांमोहिन्यैमातं-
ग्यैहृदये श्रींग्लांकार्षिण्यैमातंग्यै ललाटेमुखे
ऐंह्रींश्रींमन्मथायमातंग्यै ३ वामांसे ३ मक
रध्वजायमातंग्यैनमः वामपार्श्वे ३ मदना
यमातंग्यै वामकट्यां ३ पुष्पधन्वनेमातंग्यै
नाभौकुसुमायुधायमातंग्यै दक्षकट्यां ३
कंदर्पायमातंग्यै दक्षपार्श्वे ३ मानोभवायमा
तंग्यै दक्षांसे ३ रतिप्रियायमातंग्यै मुखे ३ अ
नंगकुसुमायैमा॰ वामांसे ३ अनंगमेखला
यैमा॰ वामपार्श्वे ३ अनंगमदनायै॰ वामक॰
ट्यां ३ अनंगमदनातुरायैमा॰ नाभौ ३ अनंग
मदनोद्वेगायैमा॰ दक्षकट्यां ३ अनंगसंभ
वायैमा॰ दक्षपार्श्वे ३ अनंगाभुवनपालिन्यै
मा॰ दक्षांसे ३ अनंगाशशिरेखायैमा॰ मूला
धारे ३ लक्ष्म्यैमा॰ लिंगे ३ सरस्वत्यैमा॰ म॰
णिपूरे ३ रत्यैमा॰ हृदि ३ प्रीत्यैमा॰ कंठेकी
र्त्यैमा॰ मुखेशांत्यैमा॰ भ्रूमध्येपुष्ट्यैमा॰ शि

त्रि॰ १
४७९

रसित्तुष्ट्यैमा॰ मूर्द्ध्नि मूलमंत्रेन्यसेत्‌ मूलेब्रा
ह्म्यैमा॰ स्वाधिष्ठाने माहेश्वर्यैमा॰ नाभौकौ
मार्यैमा॰ हृदि वैष्णव्यैमा॰ कंठेवाराह्यैमा॰
मुखेइन्द्राण्यैमा॰ भ्रूमध्येचामुण्डायैमा॰
शिरसिमहालक्ष्म्यैमा॰ मूले॰ उअसितांग
ायमा॰ स्वाधिष्ठानेरुरवे नाभौचण्डायहृ
दिक्रोधय कंठेउन्मताय मुखेकपालिने
भ्रूमध्येभीषणाय सिरसिसंहाराय॰ आ
धारेवामायैमा॰ लिंगमूले ज्येष्ठायैमा॰
नाभौरौद्र्यैमा हृदिशान्त्यैमा॰ कंठेश्रद्धायै
मा॰ भ्रूमध्येवागीश्वर्यैमा॰ बिंदौक्रियाश
क्त्यैमा॰ शिकलापदेलक्ष्म्यैमा॰ निरोधि
कायांसृष्ट्यैमा॰ अर्द्धेन्दौमोहिन्यैमा॰ नदे
प्रमथायैमा नादान्ते माविन्यैमा॰ उन्म
न्यांविद्युन्मालायैमा विष्णुवक्त्रेचिच्छक्त्यै
मा॰ ध्रुवमण्डलेसुन्दरानंदायैमा॰ प्रीवेना
गबुद्ध्यैमा॰ शिरसिऐंह्रींश्रीं मातंग्येनमः
ललाटेउ॰ महामातंग्यैमा॰ हृदिमहाल

क्ष्म्यैमामूले ३ उसिद्धव्ल्स्म्यैमा मूलाधारेमू
लंमंत्रंविन्यस्यतेनैवव्यापकं कुर्यात् ततो
ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपटेकुंकु
मादिनासकेसरमष्टदलकमलंकृत्वा त
त्कर्णिकायांस्वाभिमुखंत्रिकोणंकृत्वाष्टद
लाद्बहिः षोडशदलंतद्बहिश्चतुर्दलंतद्ब
हिश्चतुर्द्वारोपेतंचतुरस्रत्रयंचकुर्यादिति
पूजाचक्रंनिर्माय स्वपुरतः पीठदेशेसंस्थाप्य
मूलेनाभ्यर्च्यार्घस्थापनाद्यात्मपूजान्ते म
ण्डूकादिज्ञानात्मार्चान्तेऽष्टदलकेसरेषु
ॐ ऐं ह्रीं श्रीं विभूत्यैमातङ्ग्यैनमः एवंउन्नत्यै
मातङ्ग्यै कान्त्यैमा सृष्ट्यै मा कीर्त्यैमा सन्नत्यै
मा बुद्ध्यैमा उत्कृष्ट्यैमा प्रम्यैऋद्ध्यैमातङ्ग्यै
नम इतिसंपूज्यऐंह्रीं श्रीं सर्वशक्तिकमला
सनायनमः इतिसमस्तपीठंसंपूज्यमूलं
मुच्चार्यश्री श्रीमातङ्गेश्वरीमूर्तिकल्पयामि
मीति मूर्तिपरिकल्प्यापुनर्मूलमुच्चार्यपर
स्यैश्रीमातङ्गेश्वरीमूर्त्यैनम इति मभ्यर्च्य

श्रि॰ १
४८०

480

तस्यां देवीमावाह्यावाहनादिप्राणप्रतिष्ठा
न्ते पाशांकुशवराभयखड्गचर्मधनुःशर
मौशलीदिग्गीवीणायोनिरीति हृद्रक्षामुद्रा
प्रदर्श्यासनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वलया
गत्वेन देवीमूर्त्तौ षडंगानि संपूज्य त्रिकोणे
ग्रे श्रीं रत्यै मातंग्यै प्रीत्यै मा मनोभवायै मा
ई इति प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्य त्रिकोणाष्टदलये
रन्तराले मध्ये चतुर्दिक्षु च हूं त हूं त्लेषायै
मातंग्यै नमः गं गगनायै मा रं रक्तायै मा कं
करालिकायै मं महोच्छुष्मायै मा इति संपू
ज्याग्नीशासुरवायव्यमध्यचतुर्दिक्षु क्रमे
ण षडंगानि संपूज्य त्रिकोणाष्टदलयोरंत
राले एवं द्रां द्राविण्यै मातंग्यै नमः शों शोषिण्यै
मा बं बंधिन्यै मा मों मोहिन्यै मा आं आकृ
र्षिण्यै मा इति देव्यादिचतुर्दिक्षु पुनर्दे
व्यग्रे च प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्याष्टदलेषु देव
ग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन अनंगकुसुमायै
मा अनंगमेखलायै मा अनंगमदनायै ।

मा ॐ अनंगमदनातुरायै नमः ॐ अनंगमदनोद्वे
गायै नमः ॐ अनंगसंभवायै नमः ॐ अनंग भुवन
पालिन्यै नमः ॐ अनंगशशिरेखायै नमः इति
संपूज्य तद्ग्रेषु लक्ष्म्यै नमः तंग्यै सरस्वत्यै नमः
रत्यै नमः कीर्त्यै नमः प्रीत्यै नमः पुष्ट्यै नमः तुष्ट्यै नमः
ततो द्वितीयाष्टदलमूलेषु देव्यग्रादिप्रादः
क्षिण्येन ऐं ह्रीं श्रीं मन्मथाय मातंग्यै नमः ए
वं मकरध्वजाय नमः पुष्पधन्वने नमः कुसु
मायुधाय नमः कंदर्पाय नमः मनोभवाय नमः
रतिप्रियाय नमः पत्रमध्येषु ॐ ब्राह्म्यै नमः ॐ
माहेश्वर्यै नमः इत्यादि दलाग्रेषु ॐ असितां
गाय नमः इत्यादि भैरवाष्टकं संपूज्य षोड
शदलेषु वामायै नमः ज्येष्ठायै नमः रौद्र्यै नमः
शान्त्यै नमः श्रद्धायै नमः माहेश्वर्यै क्रियाश
क्त्यै लक्ष्म्यै नमः सृष्ट्यै मोहिन्यै प्रमथायै मा
विन्यै विपुल्लतायै विच्छेत्र्यै सुन्दरानं
दायै नागबुद्ध्यै ततश्चतुर्दलेषु ऐं ह्रीं श्रीं
मातंग्यै नमः माहामातंग्यै नमः माहाल

श्रि॰ १ ४८१

ध्येमा ईति संपूज्य चतुरस्रस्या भ्यन्तरे आ
ग्नेयादिचतुः कोणेषु प्रादक्षिण्येन ओं गणे
शाय नमः ओं दुर्गायै नमः ओं वटुकाय न
मः ओं क्षेत्रपालाय नमः इति अभ्यर्च्य तद्ब
हिः प्राग्वल्लोकपालावादि सर्वं समाप्येदि
ति तथा ~~ग्रजपेद्युतं~~ मंत्री मंत्रं पश्चाद्दशां
शतः त्रिस्वादुयुक्तैर्जुहुयात् मधूककुसु
मैर्वषी तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराध
नं तथा एवं सिद्धमनुर्मंत्री साधयेदिच्छितं वां
छितं भाग्यार्थी जुहुयाज्जातीमालिकाना
गकेसरैः श्रीफलैश्चापि तत्पत्रैर्होमाद्धा
ज्यप्रियं लभेत् राजपुत्रः पंकजैः स्वांश्रि
यमाप्नोत्यनिंदितां लक्ष्मीपुष्पैः फलैः
श्चवशयेत्सकलं जगत् जपार्वधूकव
कुलैर्वृक्षवृक्षसमुद्भवैः सुमनोभिश्च जुहु
याद्वशाये वचमंत्रवित् मधुनाबहुनेन्मं
त्री सर्वसिद्धिर्भवत्फलं त्रिस्वादुसंयुतैः स
म्यग्वेतमाल्यैः समिद्वरैः जुहुयाद्दक्षीकाम

स्तुगुडूची भिर्ज्वरं हरेत् कदंबकुसुमैर्हुत्वा व
शयेत्सर्वमहाजनान् आयुःकामः प्रजुहुया
दूर्वाभिर्नात्र संशयः अन्नं प्रजुहुयान्मंत्री अ
न्नवान्भवते चिरात् शालितंडुलहोमेन ध
नाकुलेगृहो भवेत् होमद्रव्यं तु यत्प्रोक्तं त्रि
स्वाद्वक्तं तु तद्भवेत् नंद्यावर्तप्रसूनैः स्याद्धो
मो वाक्सिद्धिदः परं निंबप्रसूनहोमात्तु क
मलां वांछितां लभेत् हुमोल्कं शुकपुष्पैर्य
सम भवते जसां निधिः चंदनागरुकर्पूररोच
नाकुंकुमैरपि होमात्तु विश्वं सकलं वशये
न्नात्र संशयः अष्टाभिर्जपेरैस्तु तिलकं
जनमोहनं सिंदुवारस्य मूलानि होमयेद्द
हुमुक्तये उग्रगंधस्य तैलेन ससिक्तैर्लवण
हुनेत् अचिराच्छत्रुसंघं स नाशयेन्नात्र सं
शयः संचूर्णितनिशामिश्रैर्लवणैः स्तंभये
द्रिपूषान् परिपक्वै रतिरसैः फलैः पुष्पैः सु
गंधिभिः होमाद्धा वांछितमाप्नोति नात्र का
र्यविचारणा सारसंग्रहे बालात्रिबीजं वा

श्री०१
४८२

82

ग्बीजं मायां च कमलां वदेत् तारहृद्भगपा
नीयं त्ति श्रीमान्तमं वदेत् गेश्वपन्ते सर्व
ज्ञं ततो दीर्घं कालं च मनो वियत् रिमं सर्वमु
खरं साध्यं निस्मरो शक्तिरिन्दिरा मध्ये स
र्ववशं कुर्यौः पंचसप्तार्धारये क्रमात् राजं
स्त्री पुरुषं दुष्टं मृगं सत्त्वं परं वदेत् लोके
स्यादमुकं मे वशमानय युग्मकम् वैप
रीत्येन चाद्युक्तबीजषट्कान्तिको मनुः अ
क्षरै रष्टानवतिमितैरुदितः श्री॰ दरा
त् अयं मंत्रस्त्रिभुवनवशीकारः परः श्री
चार्यानुग्रहात्प्राप्यो महापुण्यतमैरयम्
दुःप्राप्यो कृतपुण्यानां मुनीन्द्राद्यैः सुसे
वितः वांछावितरणे कल्पपादपः परि
कीर्तितः बालात्रिबीजं पूर्वोक्तं वाग्बीजं
ऐं माया ह्रीं कमला श्रीं तारं ओं हृत् नमः
भगस्वरूपे पानीयं च त्तिस्वरूपे श्रीमा
न्तंस्वरूपे गेश्वरिस्वरूपे सर्वज्ञस्वरूपे
दीर्घान कालः मनोस्वरूपे वियतह

रिस्वरूपे सर्वसुखरंस्वरूपे मा घं जनिस्व
रूपे स्मरः क्लीं शक्तिः ह्रीं श्रीं ईं शिराः सर्व
राजवशंकरि सर्वस्त्रवशंकरि सर्वलो
कवशंकरि अमुकंस्वरूपे मेवशमान
यस्वरूपे द्युग्मकेस्वाहा वैपरीत्येन श्री
ऐं ह्रीं सौः क्लीं ऐं इतिक्रमेण मातंगमनु
काशी सिद्धेष्टनवतिपर्णात्मके मंत्रे सर्व
एव पटितफलाः मंत्रा भवंति तस्मान्मंत्र
मिमंसर्वदैवजपेद्विति क्षुष्यायाः पूर्वमुदि
ता मंत्रस्यास्य भवंतिहि ततस्तु मातृकां
न्यसेद्देवताभावसिद्धये पंचबाणानंगुली
षु विन्यसेत्साधको नमः मकरध्वजमंत्रं
चनलयोर्विन्यसेत्सुधीः मकरध्वजे मा
या हृल्लेखो वाग्भवादिकः मकरध्वजमंत्रो
यं सर्ववश्यकरः परः शिखाशिरोललाटे
भ्रूमध्ये नेत्रयुग्मके श्रोत्रयोर्घ्राणयोर्वक्त्रे
गंडयोः ककुदिक्रमात् अंसयोरूरसिन्य
सेत्स्तनयोर्हृदयाम्बुजे नाभिमंडलके

शि०१
४८३

लिंगे मूलाधारे परान्यस्या त्रियो विंशति संख्यानि त्रिश एकचतुस्तथा षडष्टसप्तके केकचंद्राष्टदशपंक्तिभिः वस्वष्टवन्हि चन्द्राक्षित्रिद्वित्रिक्रमान्न्यसेत् वेदुः पंक्ति १० वसु ८ वन्हि ३ अक्षि २ एकोनविं शतिं त्यक्त्वा मंत्राणि नादितः क्रमात् पदैः षड्भिः षडंगानि त्रिराद्यैः प्रकल्पयेत् का मशक्तीदिराबीजान्युक्तानि च शिखा मनो षट्दीर्घयुक्तमारेण षडंगं वा प्रकल्प येत् ब्राह्मिण्याद्याः पुनः पंच कुक्षौ पार्श्व पु गे हृदि मणिपूरक एवस्यात् ब्राह्म्यादि वि न्यसेत् ततः पदन्वसंधिषु ततो ह्यष्टौ लक्ष मादिकान्न्यसेत् सव्यमारभ्य दोर्द्वन्द्वसंधि षु क्रमतः सुधीः लक्ष्म्याद्याः पूर्वमुदिताः शक्तीरष्टौ प्रविन्यसेत् कोंते चैव भ्रुवोर्म ध्ये नेत्र श्रोत्र गुदेषु च नासायुग्मे मुखे गं डद्वंद्वे जिह्वाग्रे देशाके मूलाधिष्ठामतो लो च वामाद्याः षोडशान्न्यसेत् दक्षांहिं

मारभ्यपादद्वन्द्वसंधिषुभैरवान् मातंग्यादि।
चतुष्कंच हृद्दिनाभौष्ठिरोगुदे गणेशाद्दुर्गांवि
टुकक्षेत्रपालौस्ततोन्यसेत् कन्दमध्यास्यकं
ठेषुमुलेनाभ्यापकं न्यासेत् सरस्वतींतथा
लक्ष्मीनीधियुग्मं प्रविन्यसेत् आननेचव्यु
वोर्मध्ये चरणद्वयएवच एवंन्यस्ततनुर्मं
त्रीध्यायेद्देवीमनन्यधीः अमृतमहोदधि
मध्येरत्नदीपेसकल्पवृक्षवने मणिमय
मण्डपमध्येमणिमयसिंहासनस्योर्ध्वेमा
तंगीमधुपूरपानमुदितामाघूर्णमानेक्षं
णां संश्विपद्द्वदनाकदम्बकुसुमप्रोल्ला
सितद्वेणिकां वीणाशोभिकरांसुरक्तवस
नामापक्वबिम्बाधारांकस्तूरीतिलकांशा
शांकमुकटांसच्छंखपत्रश्रुतिं आपानी
न्नतशोभ्युरोजविनमन्मध्याशुपुकपाम
लांग्रैवेयांगदचारुहाररसनामंजीरसं
शोभितां भक्तौघंवरहास्यसस्मितदृशासं
तर्पयन्तीमुदाध्यायेत्पार्श्वगतंतथाखिल

शि।
५८५

84

कल्पारूपं प्रयुक्तं भावयेत् पूर्वोक्ते च शुभे पीठे पत्रमेतत्प्रकल्पयेत् त्रिकोणं पंचकोणं वा प्यष्टपत्रे कलाच्छदं अष्टपत्रे वेदद्दलं च रवेमनोरमं चतुर्द्वारसमायुक्तं सर्वशोभि मनोहरं अत्रावाह्य यजेद्देवीं मंत्री शृंगारवेषवान् आदौ लयोगमभ्यर्च्य भोगांगपूर्व वयजेत् पूर्वोक्तवद्वरत्नाद्या यजेन्मंत्री यथाविधि द्राविराद्याद्याः पंचकोणेष्वभ्यर्च्या मंत्रिणा सदा अष्टपत्रे यजेन्मातॄन्लक्ष्म्याद्याश्च तदंततः वामाद्याः षोडशदलेतत्तद्बाह्ये तदस्त्राणि ततो बहिः एवं संपूज्य मातंगीं यथाप्राप्तिं मनुं जपेत् पुनरप्यर्च्यागंधकं सामुष्मान्नैश्च पानकैः सद्दुग्धैश्च निवेद्य च देवीनं त्वा ततो बलिं दद्यात्क्रमेण मंत्रज्ञस्तेनसंमल्लभतेचिरात् नमो भगवती त्युच्छिष्टमातंगेश्वरि सर्वजन वशंकरि इमं बलिं गृहाण पुष्पं स्वाहा प्रादध्मयाचरेत् बलिमंत्रोपमाख्यातः सर्वकामफलप्रदः अ

यप्रयोगः तत्रा प्रातः कृत्यादियोगपीठन्या-
सान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि द
क्षिणामूर्त्तिऋषये नमः मुखे गायत्री छन्द
से नमः हृद श्रीमातंगेश्वरी देवतायै नमः
इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनि
योगः इति कृतांजलिरुक्त्वा प्राग्वन्मातृकां
विन्यस्य अंगुष्ठयो द्रों द्रां द्राविण्यै मातंग्यै नम
तर्जन्योः शों शां शोषिण्यै मातंग्यै नमः मध्य
मयोः बं बां बन्धिन्यै मातंग्यै नमः अनामिक
योः मों मां मोहिन्यै मातंग्यै नमः कनिष्ठिकयो
ः क्रों क्रां कर्षिण्यै मातंग्यै नमः करतलयो
ः ऐं मकरध्वजाय नमः इति विन्यस्य शि-
खायां ऐं क्लीं सौः नमः शिरसि ऐं ह्रीं श्रीं नमः
एवं ललाटे श्रीं भ्रूमध्ये नमो नमः दक्षनेत्रे
भगवति वामे श्रीमातंग्यै नमः करतलयोः
दक्षश्रोत्रे सर्वजनमनोहरि वामे सर्वमुख
रंजनि दक्षनासिकायां क्लीं वामयां ह्रीं दि
श्रीं नयं नाभौ मुखे श्रीं दक्षदण्डे सर्वराज

वशंकरि वामे सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि कु।
कुदि सर्वदुष्टमृगवशंकरि दक्षांसे सर्वस
त्ववशंकरि वामे सर्वलोकवशंकरि उर
सि त्र्यमुके दक्षस्तने मे वामे वशं हृदि त्र्यान
पनाभौ स्वाहा लिंगे श्रीं ह्रीं ऐं मूलाधारे सौ
क्लीं ऐं इति विन्यस्य: ऐं ह्रीं श्रीं सर्वजनमनो
हृदयाय नम: ३ सर्वमुखरंजनि शिरसे स्वा
हा ३ क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशंकरि शिखा
यै वषट् ३ सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि कवचा
य हुं ३ सर्वदुष्टमृगवशंकरि नेत्राय वौष
ट् सर्वसत्ववशंकरि त्र्यस्त्राय फट् इति
करषडंगन्यासं विधाय कुक्षि दक्ष वामा
र्ध हृदय नाभिषु पुन ऐं विएणाद्या: पंचवि
न्यस्य दक्षिणपादांगुलिमूले श्रें ब्रह्मण्ये मातं
ग्यै नम: गुल्फसंधौ ईं माहेश्वर्यै मातंग्यै ए
वं दक्षजानु दक्षोरुमूल वामोरुमूल तज्जा
नुगुल्फसंध्यंगुलीमूलेषु कौमार्यादि महा
लक्ष्म्यंता विन्यस्य वाम दो मूले लक्ष्म्यामा

तंग्येनमः तन्मध्यसंधौ सरस्वत्यै मणिबं
धेरत्यै मा अंगुलिमूले प्रीत्यै मा दक्षकरां
गुलिमूले कीर्त्यै मा मणिबंधे कान्त्यै मा
मध्यसंधौ पुष्ट्यै मा मूले तुष्ट्यै मा सिरसि
वामायै मा भ्रूमध्ये ज्येष्ठायै मा दक्षिनेत्रे
रौद्र्यै मा वामे शांत्यै मा दक्षकर्णे ब्रह्मायै
मा वामे माहेश्वर्यै मा गुदे क्रियाशक्त्यै मा
दक्षनासि लक्ष्म्यै मा वामे सृष्ट्यै मा मुखे मो
हन्यै मा दक्षगण्डे प्रथायै मा वामे भाविन्यै
मा जिह्वाग्रे विद्युल्लतायै मा मूलाधारे चि
च्छक्त्यै मा स्वाधिष्ठाने सुन्दरानन्दायै मा ता
लुनि नागबुद्ध्यै मा दक्षपादांगुलिमूले अं
असितांगभैरवाय नमः गुल्फसंधौ इं रुरु
भैरवाय नमः जानुनि उं चण्डभैरवाय ऊ
रुमूले ऋं क्रोधभैरवाय वामोरुमूले ऌं
उन्मत्तभैरवाय जानुनि ऐं कपालिभैर
वाय नमः गुल्फसंधौ ओं भीषणभैरवा
य अंगुलिमूले अं संहारभैरवाय हृदि

शि॰ । ४८६

मातंग्यै नमः भ्रूमध्ये महामातंग्यै शिरसि सिद्धि
लक्ष्म्यै मा गुदे महालक्ष्म्यै मा शिरसि ग
णेशाय भ्रूमध्ये दुर्गायै मुखे वटुकाय कं
ठे क्षेत्रपालाय इति विन्यस्य मूलेन सर्वां
गे व्यापकं न्यस्य मुखे रक्तल्यै मातंग्यै नम
भ्रूमध्ये लक्ष्म्यै मा दक्षचरणे शंखनिधा
ये मा वामे पद्मनिधये मा इति विन्यस्य ध्या
नादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे कुंकुमा
दिना त्रिकोणं विधाय तद्बहिः पंचकोणं
तद्बहिरष्टदलं तद्बहिः षोडशदलं तद्बहि
श्चतुर्द्वारोपेतं च तुरस्रत्रयमिति पूजाच
क्रं निर्माय स्वपुरतः पीठदोले स्थाप्य मूले
नाभ्युक्ष्यार्घ्यं स्थापनाद्यात्मपूजान्ते प्रागुक्त
मूर्तिकल्पनादिपुष्पोपचारान्ते लयांग
मभ्यर्च्य त्रिकोणाभ्यंतरे प्रागुक्तषडंगा
नि संपूज्य त्रिकोणे प्रागुक्तरत्यादित्रयम॰
भ्यर्च्य पंचकोणे पुष्पबाणादिबाणपंच
कं दले ब्राह्म्यादि प्राग्दक्षिणेन नाभ्यर्च्या ष्टप

त्रेषु ब्राह्म्यादिकं तदग्रेषु लक्ष्म्याद्यष्टकं षो
डशपत्रेषु वामादिशक्तिषोडशकं बाह्ये
ष्टदले भैरवाष्टकं चतुर्दले मातंग्यादिच
तुष्कं चतुरस्रस्याग्नेयादिकोणेषु गणेशा
दिचतुष्कं देव्यग्रादिद्वारचतुष्टये न्यासोक्तं
सरस्वत्यादिचतुष्कं तद्बहिर्लोकपालांस्त
दस्त्राणि संपूज्य मूलमंत्रेण ऋष्यादिन्यासपू
र्वकं यथाशक्ति पूजयित्वा समर्प्य धूपदी
पौ नैवेद्यं प्राग्वत्संस्कृत्य ॐ नमो भगवति
मातंगेश्वरि इमं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा इ
ति नैवेद्यमुत्सृज्य देव्या उत्तरभागे वायव्य
दीशानान्तं पंक्तिक्रमेण ऐं ह्रीं गुरुभ्यो नम
ः एवं परमगुरुभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुभ्यो ।
नमः परमाचार्यगुरुभ्यो नमः आदिसि
द्धगुरुभ्यो नमः अस्मद्गुरुभ्यो नमः इति सं
पूज्य समापयेदिति तथा पूर्वमेव जपेल्ल
क्षं पुरश्चरणसिद्धये पलाशपुष्पैस्त्रि
स्वादुयुक्तैरक्तेषु तं हुनेत तर्पणमार्जने

शि॰ ।
४८७
487

कुर्याद्भोजयेद्भूसुरानपि कुमारीभोजयेच्चा।
पि वप्रायेत्तू मोक्षयेज्जगतू मामतंगी विग्र
हो भूत्वा सर्वकर्माणि साधयेत्तू कुण्डे वा
स्थंडिले वा पंडिले वा पविस्थ्यात्काम्य।
कर्मेव रक्तवस्त्रपरीसांगो रक्तमाल्यानु।
लेपनः घृताक्तैगुग्गुलैर्हुत्वा राज्ञाः सर्व
पायेत्सुधीः मल्लिकाजातिपुन्नागैर्जुहु
याद्भाग्यवान्भवेत्तू राज्यार्थी बिल्वपत्रैश्च
हुनेत्पद्मैश्च रक्तैर्वीपिप्रसंहुनेत्तू उत्पलै
र्धनकामस्तु लक्ष्मीपुष्पैश्चहोमयेत्तू वं
धूकैश्चैव वागर्थी किंशुकैर्वकुलैर्हुनेत्तू
वप्रार्थीमधुसंयुक्तैः त्रुटिविशेषतः श्री
कामः श्वेतपद्मैश्च रक्तैर्वीपिच संहुनेत्तू।
उत्पलैर्धर्मकामस्तु लक्ष्मीपुष्पैश्च होम
येत्तू वंधूकैश्चैव वागर्थी किंशुकैर्वकुलै
र्हुनेत्तू वप्रार्थी मधुसंयुक्तैर्मधूककुसु
मैर्हुनेत्तू ॰ आकर्षणेनुलवणैस्तिलैर्मधु
रसंयुतैः वंजुलैर्वीहिमाप्नोति गुडचाभि।

ज्वरं हरेत् अन्नायजुहुयादन्नंधान्यार्थीशा
लितण्डुलैः गंधद्रव्येणहोमस्तुसौभाग्यदो
भवेत् कुंकुमैरोचनाभिर्वाहोमोवश्यार्थि
नोमतः नंद्यावर्तैश्चवागर्थी न्नपीनिम्बप्र
सूनकैः पलाशपुष्पैस्तेजोर्थीकपिलाज्ये
नवाहुनेत् शत्रोरुन्मादकृद्धोमउन्मत्तकुसु
मैरपि विषवृक्षोद्भवैर्निबारव्यश्लेष्मातकावि
भीतकैः विषवृक्षः कोचिलेतिप्रसिद्धः श्ले
ष्मातकेलसोरेतिप्रसिद्धः कान्यकुब्जभा
षायां उलूककाकगृध्रोत्थपक्षैस्तैलप
रिप्लुतैः तैलपरिप्लुतैः निंबतैलपरिप्लुतै
पिचुमंदस्कतैलसेचितैर्बिबिलिभुकोशिक
गृध्रपक्षैकैरितिमनुकोशवाक्यात् होमये
द्रिपुनाशायनिशायांवन्हिकुण्डकेवन्हि
कुण्डेत्रिकोणकुण्डे पायसैर्गुडसंमिश्रैः
खण्डैरिक्षुरसैस्तथा उन्मादनाशनोहोमः
पायसैर्घृतसंप्लुतैः मरितंतिलतैलाक्तैःका
शश्वासज्वरापहे निर्गुण्डीमूलहोमेनानि

शि०।
४८८
488

गडस्य विमोचने अथातः संप्रवक्ष्यामि जी
वस्याकर्षणं परं साध्यप्रतिकृतीः कुर्याच्च
ततो मंत्रवित्तमः एकां साध्यक्षेत्रमृत्स्नाम
धूच्छिष्टेन चापरां परां कुलालमृद्भूताशा
लिपिष्टोद्भवापरां हृदा लिखितसाध्या
ख्याः कृतासु स्थापनाप्तुमाः एतास्य स्याज्ज
पेन्मंत्रं मष्टोत्तरशतं पृथक् कुण्डाधो द्वि
गुलान्मूर्तिमुत्सानोत्तरूजां खनेत्तु स्वासना
धः पिष्टमंबा मह्रुत्यां निखनेत्ततः पादन्या
मस्य त्वाधस्ताल्लम्बयेदूर्ध्वमम्बरे मधू
च्छिष्टमयीमूर्ध्वपादान्तामप्यवाङ्मुखीम्
धूमेन स्पृशमानां वततो लोणं घृतप्लुतं
गुडमाक्षिकसंयुक्तं कुण्डे वपेत्ततः तेन प्रति
कृतिं कृत्वा स्पृष्टां गीमतिमज्जुलो रक्तमा
ल्याम्बरालेपे कृतन्यासविधिः स्वपं प्रा
तिमां पांतु संहाररवत्मनागुप्रविन्यसेत्ततः
नामप्रतिष्ठिनपाणान्मंत्रीतदनुपूर्वबा
नं रुसिनाम प्रधाच्छिल्वातां साध्यस्पृष्टेन

रूढवे अनले जुहुयात्साध्यं संस्मरं स्वनिशामु
खे एकोंघ्रिरूढमूलादिछिन्नीयोर्द्धशरीरतः तती
यो बाहुमूलादिचतुर्थो मस्तकेन च भागस्तु पं
चमो देक्षाघष्ठो देहार्द्धतः परः ऊरुमूलादिक
स्त्वेवं स्त्रीणां वामादिकल्पयेत् पुंसो दक्षिण
भागादिरेकं वा सप्तधा प पक्व अप्यैकदशां
शां वा गुल्फजानूरुखंडतः एवं सप्तधा हुतो ना
र्यः सेक्ष्यामदनातुरा खिद्यदंगा वेपमाना
साधकेन्यस्तमानसाः विघ्निघ्नस्य पुलेनांनुग
निबद्धवसनाः श्रुभाः त्राहि त्राहि स्वमत्वेतिपस्स
मानं परित्यजः इत्येवं सर्वाहत्याहरन्तः करुणा
पुलकमानसाः पतन्ति साधकस्याग्रे मदनानल
दीपिताः तिष्ठन्ति दासवच्चस्य मंत्रिणो योषि
तः सदा लवणं तिलं तैलेनाक्तं होमयेच्छत्रुना
शनं हरिद्राचूर्णसंयुक्तं लवणं स्तंभने मतं।
नक्षत्रवृक्षात्तत्राजे कारस्करश्चामलको
दुम्बरो जम्बुकस्तथा खदिरः कृष्णः वंशश्च
च पिप्पलो नागरोहिणोपलाशप्लक्षकाव

शि-१
४८९

489

ह्यैविल्वार्जुनविकंकताः वकुलःशारलःसर्जो
वंजुलःपनसस्तथा अर्के शमीकदम्बश्चाम्र
तोनिम्बस्तथैवच मधूकश्चेतिसंप्रोक्तोवृक्षा
मानोक्रमात्‌ श्रीसारसंग्रहे मातंगीप्रीतयेमं
त्रीभौमवारेप्रपूजयेत्‌ कन्यामेकांतथाति
स्नःपंचसप्तापिवापुनः स्वादुभिर्भक्ष्यभोज्यै
श्चखान्नपानैर्मनोहरैः पुष्पैर्धूपैस्तुदीपैश्च।
स्तुत्यापूज्यास्तुदेशिकैः वाणहस्तागायका
श्चपूज्याःसर्वेप्रगल्भताःसर्ववर्णारमण्यश्च
खान्नपानैर्मनोहरैः अर्चनीयाश्चमंत्रज्ञैःस
र्वभावेनसर्वदाः सर्वानार्योभावनीयाःश्रीपा
माएवात्रमंत्रिणा भौमवारेतथापिष्टमया
न्दीपांश्चकारयेत्‌ प्रज्वालयेतघृतेनैता
न्मातंगीप्रीतयेवुधः मातंगीप्रीतयेमंत्रीपा।
गिन्यष्टाष्टकंयजेत्‌ वाग्भवाद्याःप्रपूज्या
स्ताःप्रोच्यंतेनामपद्धतिक्रमे दिव्याद्यायोगिनी
पूर्वामहदाद्यातथापरा सिद्धादिकागणे
श्वर्यौप्रेतादिपिन्यापिकीर्तिता डाकिनीच।

तथाकालीकालरात्रिनिशाचरी ऊर्ध्वके
शीविरूपाक्षीशुष्कांगीभोजनीमता यष्टा
धारिणपित्तथावीरभद्रेप्ययपीरिता धूम्रा
दीषोडशाप्येताईशानादीन्प्रपूजयेत् कल
हाधाप्रियाचान्याराक्षस्यन्याप्रकीर्तिता ग
द्दिताघोररक्ताक्षीपर्वस्वरूपाभयंकरी वी
राधाचकुमारीस्यान्मुण्डचारिणपीरिता भ
यासुरारूढकार्यपिप्रोक्ताचभीषणात्रिपुरां
तकभैरव्योविध्वंसिन्यपिसंमता क्रोधिनी
दुर्मदाल्लेयाश्चाग्नेयादिप्रपूजयेत् हंसचादि
त्यादिपरवडांगीदीर्घालंबोष्ट्याचिता ता
पिनीमंत्रीयोगिन्योकालाग्निग्रीहिणीपरा
चक्रिन्यन्याचकंकालीभुवनेस्वर्यपीरिता
हुंकारीस्याच्चकौमारीपमहूतीकरालिनीनि
रूत्यादिपजेदेतायोगिनीः षोडशक्रमात्तके
शिनीमदिरापश्चात्लोमजंघाततथामथास्त्र
मधारिणपिपराल्लामरीकामुक्तीमता ला
मकाक्षीमुखीतद्वन्मताकुण्डाग्ररूपिणी

शि॰ १
४९०

व्याघ्रासर्वजरीचान्याविकराघोररूपासहक्क
पालिनीसमुद्दिष्टाषोडशप्ररिविनाशिनी
वापव्याद्दिप्रजेदेनायोगिन्यः षोडशाक्रमा
त् लक्षार्द्धं प्रजपेन्मंत्रंक्षामयेत्सर्वयोषि
तः पृथ्वीश्वरास्तदर्द्धेनवशायेन्नात्रसंश
यः तदर्द्धेनचसत्वानिवशगानिभवंतिहि
हृदस्थयोषितःसर्वाश्चापान्यपुत्तजापत
नेदीयसीस्तदर्द्धेनसमयोत्यबनिश्चितंस
हस्त्रत्रयतःसर्ववांछितानाप्निभेवेद्ध्रुवम् मा
तंगेशीमहामंत्रस्त्रिषुलोकेषुविश्रुतः स
कृदुच्चारमात्रेणसर्वलोकप्रियोभवेत् गो
पनीयःप्रयत्नेन भोगमोक्षफलप्रदः ॥ आ
दौचम्हिपुरेलिखेत्प्राविलद्वाकृशाक्तिना॰
माक्षरांत्तत्कोणेषुमनोभवाद्दितनयाल॰
क्ष्मीमनून्वाह्यतःषद्कोणेषुचबीजषद्कमप
रान्यत्रेषुपंचस्वस्याववह्नेभोधिरसाष्टसप्त
कमितान्मंत्रेस्यवर्णान्बहिःपत्रेष्टाष्टसुरु॰
दिग्मुद्दिग्पुगवसुद्वंद्वग्रहद्व्यक्षराननेतर्क॰

मन्त्रं तनस्य परितो मंत्रेण संवेष्टयेत् बाह्ये।
मातृकपाक्रमो क्रमवशान्साध्याक्षरैर्भूपुरं
भूगेहाग्निषु साध्यनामसहितं कामं लिखे
मंत्रवित् सुवर्णरचिते पट्टे लिखेन्यास्वर्णे।
रूप्ययोः राजते फलके वापि भूर्जे वा सुमनो
हरे सरोचनाकुंकुमचंदनैन कस्तूरिकाल
क्तकरक्तशीतैः स्वयं शुचिः साधुचमानस्यानो
सौभाग्यसिध्यै विलिखेच्च यंत्रं एतत्साधयंत्रं
लिखित्वैवं कृत्वा संपातपूर्वकं हुत्वा प्रजप्य।
संपूज्य गुलिकीकृत्य साधकः साभिषेकः
साधं बाहौ दक्षिणेन तु धारयेत् पूज्यते त्रिद
शाधीशैः किं पुनः मीनचोत्तमैः आयुरारोग्य
मैश्वर्यमन्यद्यत्स्ववाञ्छितं पुत्रपौत्रादिकं।
चापि लभते नात्र संशयः अस्यार्थः भूर्जादौ
प्रोक्तद्रव्यैः रुक्त लेखन्यात्रिकोणमालिख्य
तन्मध्ये साध्यनामसहितं वाग्भवबीजं श
क्तिबीजं चालिख्य तत्कोणेषु कामबीजं वा
शक्तिबीजं श्रीबीजं चालिख्य तद्बहिः षट्को

श्रि॰ १ एवं कृत्वा तत्कोणेषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन
६९१ मंत्राक्षिगतबीजषट्कमालिख्य तद्बहिः पं
491 चदलपद्मं विरचित प्रथमदले श्रीं नमः
द्वितीयदले भगवति तृतीये श्रीमातंगेश्व
रि चतुर्थे सर्वजनमनोहरि पंचमे सर्वमु
खरंजनीति स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन विलि
ख्य तद्बहिरष्टदलपद्मं विरच्य तद्दलेषु स्वा
ग्रादि प्रादक्षिण्येन कामपूर्वा श्रीबीजानि स
र्वराजवशंकरीति वा लिख्य द्वितीये सर्व
स्त्रीपुरुषवशंकरि तृतीये सर्वदुष्टमृगवशं
करि चतुर्थे सर्वसत्ववशंकरि पंचमे सर्वलो
कवशंकरि षष्ठे अमुकं मे वशमानय स
प्तमे स्वाहा अष्टमे तिमबीजषट्कं विलिख
तद्बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा तयोरन्तराले स्वा
ग्रादि प्रादक्षिण्येन मूलमंत्रेण वेष्टयेत् तद्ब
हिर्वृत्तं कृत्वा तत्रस्थवीथ्यां साध्यनामाक्ष
राणि विलोमरीत्या लिख्य क्षकारादाकार
न्तान्मातृकावर्णान्सबिंदूनालिख्य तद्बहि

हिरण्यतुरसेकृत्वा तत्कोणेषु साध्यनामयुत
कामबीजंलिखेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदं भव
ति अथातइत्यादिसद्यःफलस्यजीवाकर्षण
प्रयोगप्रतिपादकस्यश्लोकसमुदायस्याय
मर्थः साध्यर्क्षवृक्षेणमधूच्छिष्टेनशालित
ण्डुलपिष्टेनकुलालहस्तमृत्तिकयाचैकै
कांपुत्तलींकृत्वातासांहृदयेषु अमुकमेव
शमानयेतिसाध्यनामालिख्यतासुसाध्यप्रा
णान्संस्थाप्यताःस्वस्वाग्रत्येकंमूलमंत्रमष्टो
त्तरशतंजपेत् अत्रमूलमंत्रजपे अमुकप
दस्थानेसाध्यनामसंयोज्यजपेत् अमुकप
दंद्रूपंपत्रमंत्रेषुदृश्यते साध्याभिधानंतद्रू
पंतत्स्थानेनिवेशयेदितिनारायणवचनात्
कुंडमध्येद्व्यंगुलाधःकाष्ठमयींपुत्तलीमुत्ता
नरूपांनिखायस्वासनस्याधःतथापिष्टम
यीस्ताःपादन्यासस्थानेमृण्मयींनिक्षिपेत् अ
त्रलवणेनसहनिखनेदितिसंप्रदायःततो
मधूच्छिष्टमयीमधोमुखीमूर्द्ध्वपादामर्के

श्रि॰ ।
५९२

तल्लतेलुल्लायादप्योर्वध्वाकुल्वा हूर्ध्वे धूमेन ।
स्पृश्यमानां लम्बयित्वा कुडवमात्रवर्णं घृत
मधुगुडसहितं स्म श्मांडोषयित्वा पुत्तलीं कृ
त्वा स्वयं यथोक्तयेषः न्यासादि पुत्तोलवर्णम
यां पुत्तल्यां मूलविद्यायाः प्रोक्तपदानि संहा
रीन्याविन्यस्यान्यानपि स्वदेहकृतन्यासात्त
स्यां संहाररीत्यैव विन्यस्य कृतप्राणप्रतिष्ठां
तां मूलमूलात्पादद्वयायांतमेकैकं भागं क
टेः कण्ठवधि देव्यैर्णा द्विधा कृतभागद्वयं पवा
हुद्वयेन भागद्वयं कण्ठ ऊर्ध्वे भागैकमिति
सप्तधा तीक्ष्णशस्त्रेण छित्वाऽहत्तस्तु तमे
कभागं संस्कृतेऽग्नौ साध्यर्क्षवृक्षसमिद्धे
साध्यं स्मरन् निशामुखे मूलमन्त्रेण जुहुया
त् । अग्रपवा एकमेकं भागं सप्तधा कृत्वोक्त
विधिना जुहुयात् । पद्वा गुल्फाद्वयं जानु ।
द्वयं छित्वै नैकादशधा कृत्वा जुहुयादिति
पुत्तलीमानन्तुमत्स्येन्दुसंहितायां । अथायाम
पादयोस्तस्याश्चाकल्याश्च तु रंगुलं मम् पादौ

नद्ध्यंगुलः कक्षितावद्देवांगुलः करः ग्रंगु-
लद्व्यमावक्रात्कं देशस्यमानकम् सशि
रोवक्रमानन्तुसार्द्धद्ध्यंगुलमीरितं द्वादशां।
गुलिभिः सर्वाः सम्यक्पुत्तलिकाः शुभाः इति
ग्रथमातंगमनुकोशे प्राक्सर्वलोकपदन
न्तत्तातीर्यराजलक्ष्मीचप्रदेद नेपं वनवत्य
क्षरोमंत्रः ग्रथमर्ष्येः प्रागुक्तद्धत्ताक्षाशीत्यक्ष
रराजमातंगीनी मंत्रे सर्वसत्ववशंकरि त्तिप
दान्तरं सौः राज्यलक्ष्मीप्रदे इति सप्ताक्षराणि
संयोज्यानन्तरं सर्वलोकममुकमित्यादिव
देदिति एवं पंचवत्यक्षरो मंत्रो भवति तथा।
ऋष्यादिपूर्वमुक्तं परद्दीर्घपुजास्वरेण ग्रंगवि
धिः विन्यसांगानिततो विचिंतयेन्मनुदेवता
मेवम् दीर्घपुजाग्रस्वरेणतेन ग्रांहृदयायन
मः शिरसस्वाहेत्यादिपः षडंगमंत्राः एवंपूर्वो
क्तप्रकारेण तेनराजमातंगिनी वध्यानपूजा।
दिकं सर्वन्नेयं [illegible] मायाहृद्दीरषांतेवह्नस्त्री
राजितेप्रोक्ता परमयाराजपूजीते इतितत्पुस्तो

शि।१
४९३

493

जयेविजये गौर्यपराजितेगौरिततोदेव्यंत्रिभुव
नपदंवशंकरिच सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि
सुसुदुदुघेच्च वावामायास्वाहा प्रणवादि
रयंभवेन्मंत्रः माया ह्रीं हृत्तनमः अग्र्यन्सर्वे
स्वरूपं तेनचतुः पचाशक्षाक्षरोपंमंत्रः प्रप
ञ्चसारेतु त्रिभुवनवशंकरणीन्तेसर्वलोक
वशंकरीति पदेप्रोक्तंप्रणवोनोद्धृतः तेना
।धिकपञ्चाक्षरोमंत्रः तत्रगौरीदेवतानिबद्ध
ः अत्रचतुःपंचाशदक्षरः पिरस्याजनर
छंदोनिवद्धापत्रमीरितंः प्राप्तेः वांछितफ
लदादेवीप्रोक्ताश्रीराजमातंगी अंगानिमा
यथास्यात् ध्यानंपूर्वोमेवविज्ञेयं ध्यानमि
त्युपलक्षणम् पूजाजयादिकमपितपेवज्ञे
पे गौरिदेवतापक्षेतु प्रपञ्चसारे सचतुर्दशी
भिस्तथाष्टाभिश्चषड्भिस्तथादशाभिःएका
दशाभिर्मंत्राक्षरैः क्रमाडच्यते षडंगविधिः
ह्रींनमोब्रह्मश्रीराजितेराजपूजितेजयविजयेगौरि
मः जयेविजयेगौरिगांधारित्रिपुरसे स्वाहा त्रि

भुवनवशंकरिशिखायैवषट् सर्वलोकव-
शंकरिकवचायहुं सर्वस्त्रीपुरुषवशं
करिनेत्रायवौषट् सुमुहुहुघेघेवावास्त्री
स्वाहा अस्त्रायफट् अमलकमलशशिराज
मौलिराबद्धपाशांकुशरुचिरकाराब्जा
बंधुजीवारुणांगी अमरनिकरवंद्या
त्रीक्षणाशोणलेपां पुष्पकुसुमयुता-
स्यात्सपदेपार्वतीनः आराधयेत्तदंगैर्मा
तामिराद्याधिपैस्तदस्त्रैश्च मातृभिर्व्रत
दिभिः अत्रगौरीदेवतापक्षेभुवनेश्वरी
पीठपूजनस्येप नत्र्येवक्ष्यते अयुतंप्र-
जपेन्जुहुयात्पायसैर्घृतप्लुतैदशांशेन
तद्वच्चतर्पणादिकुर्यादिष्टार्थसिद्धयेमंत्र
इति मातंगमनुकोशराजमुखिपदाद्रा
जामिमुखिवश्यपूर्वमुखिचपूर्वम भु
वनेशीश्रीकामान्वदेतनोदेवदेविपदं
तदन्तेमहादेविपदेपदंमपदेवाधिदे
वीति सर्वजनस्यमुखंममवशंकुरु।

शि॰ ।
५९५
494

ष्ठितनः स्वाहा प्रणवादिरयं मंत्रः प्रोक्तः श्री
वश्यमातंग्याः जपपूजाद्यं सर्वं विज्ञेयं राज
मातंगीवत् प्रपंचसारे दशभिः सप्तभिश्चै
व चतुर्भिः करणाक्षरैः पंचभिः सप्तदशा
भिर्वर्णैरंगक्रिया मनोः करणानि चत्वारि
तेन ऐं श्रीं राजमुखि राजाभिमुखि हृदया
य नमः वश्यमुखि ह्रीं श्रीं क्लीं शिरसे स्वा
हा देवदेवि शिखायै वषट् महादेवि कव
चाय हुं देवाधिदेवि नेत्राय वौषट् सर्वज
नस्य मुखे मम वशं कुरु कुरु स्वाहा अस्त्रा
य फट् मातंगमनुकोशे माया हृदोरथान्ते
हिलिपदं मुच्चस्य ततः चण्डपदान्मातंगि
नि वन्हेर्जायेति मंत्रोयं पूजाजपादि सर्वं सं
प्रोक्तं राजमातंग्याः अयुतजपात् घृतपाय
सहोमात् सिद्धो भवन्मंत्रः तथा वाग्भवं हृद
यं चाप्यश्रीमातंगिपदं वदेत् अमोघे स
त्यवादिनि मम कर्णे पदं न्ततः अवतर
पदं वीस्यसत्यं कथय तिकथ पपपदं राज्येहि

षडाम्भोपरतः श्रीमातंग्येनमस्तदनु वीस्म
द्विरुच्चार्य मंत्रोयं लक्षजपाद्दशांशहोमा
च्चपायसघृताद्यैः सिद्धिः कथयति शुभास्तु
मं पृच्छस्या श्रुतथा तस्मादपि प्रातगुणफ॰
लदं देव्या मूलमंत्रमप्यवाप्य सिद्धेनयेनव
हवो मंत्राः पठनेन सिद्ध्यंति व्राह्म्याश्रीवी
जं वालाबीजत्रयं ततः कामः मापाश्रीबीज
मयो श्रीमातंगेश्वरीतिपदं सर्ववशंकरि
पदंतः स्वाहाकारं ततश्चवदेत्तसद्यः फल
दो ह्येषः श्रीमातंग्याः मूलमंत्रोयं तस्माद
ष्टनवपक्षरमंत्रात् मंत्रोद्धारः सुगमः तथा
ऋषिरस्यदक्षिणामूर्तिश्छन्दोनिवृदन्विता
चगायत्री वांछितफलदा सैषा श्रीमातंगेश्व
रीदेवी वालाबीजैस्त्रिभिरथाद्भिः प्रोक्तैः कर
षडंगविधिः ध्यात्वा प्राग्वदेवीसम्यगांधादि
नार्चयेदुक्ता प्राग्वदष्टनवत्यक्षरमंत्रवत्।
पूजनमपितत्रोक्तमेव तथा श्रीमातंगीदेव
व्याः सिद्ध्यति मंत्रस्त्रिलक्षजपात् पुष्पैर्म

धूकजैरथमधुरत्रयप्लोल्लितैः कृतोहोमः
समितेनपायसेनचफलैश्चतथा कदल्या
फलदायिनी प्रपंचसारे कामिनिरंजनिठ
द्वयंस्वाहा ऋषिः संमोहनः छंदोनिवृत्त्रा
मास्यदेवतासर्वसंमोहिनीबीजंगंह्रिरावृति
पदैर्भवेत् शणामांगीवल्लकीदोर्भ्यांवाद्यं
तींसुभूषणाम् चन्द्रवत्तेसोविविधैर्गानैर्मो
हयन्तींजगत् पूजामातंगिनीपीठेरत्नाया
स्तुत्रिकोणके पंचबाणास्ततः पूज्याः केस
रेष्वंगपूजनं अनंगकुसुमाद्यास्तुपत्रेष्वग्रे
षुमातरः लोकपालैश्चवज्राद्यैः सप्तावृत्ति
रियंमता प्रजपेदयुतद्वंद्वंदशांशंजुहुयात्ततः
मधूकजैस्त्रिमध्वक्तैः सर्वसंमोहयेत्स्वागतं
प्रयोगः सुगमइति मातंगमनुकोशे उच्छि
ष्टचांडालिसुमुखीविद्यापवचण्डालिमातंगिपु
देवभूयः पदेततः सर्ववशंकरीतिनमोग्नि
पत्नीमनुरेषमध्ये नमः पदादिस्वाहान्तए
कोनविंशत्यक्षरोमंत्रः ऋषिर्ब्रह्माकेचित् वा

ण्डाल्लीति वकारस्य दीर्घत्वं वदंति तन्न हृच्छु
त्रैचान्तनेत्रेष्टकूर्मश्रेष्ठेवेन्दुखण्डवानितिमा
रसंग्रहे मंत्रोद्धारे वकारस्य ह्रस्वत्वदर्शनात्
श्रस्यभेदानाहतत्रैव तारत्रयादिर्मनुरेषज·
प्तः सर्वार्थसिद्धिं विदधातिनूनम् तारत्रयं वा
ग्वाया श्रीबीजात्मके तथा कामराज्यभुवने
श्वरिरमाबीजयुक्सपदि विश्ववश्यकृत् मं
त्रएवपदिवास्मरादिकः स्यादशेषघजनरंज
नक्षमः प्रथमोक्तत्रितारादिमंत्रस्य सतुं वरु
नारदऋषिरितिहतरयोस्तु मदनोस्य ऋषिः
प्रोक्तं छन्दोवदन्विताच गायत्री विश्वस्य व·
शाहेतुमातंगी देवताप्रोक्ता हंवह्निलोकान
लषट्द्विवर्णैरंगक्रियायस्य मनोः प्रदिष्टा
श्रंगानिमंत्रवर्णैः रेवंकृत्वाथदेवतां ध्याये
त् हृत्कृद्धयं वन्हयत्त्रयः लोकास्त्रयः मां तंगी
नवयावकाईचरणामुन्नासिकहसां प्युकां·
वीणा लनासिकरां सुमुन्नतकुचां मुक्ताप्र·
वालावलीम् हृद्यांगीसितशंखकुण्डलध

रांबिम्बाधरांसुस्मितामाकीर्णालकवेणिम
ञ्जनपर्णांध्यायेच्छुकश्यामलाम् रत्नस्वसु
दलयुग्मंचतुरस्रंपीठमेतस्याः अस्तेष्वारस्या
घाःपत्रेषुब्राह्म्याद्यास्ततोप्यर्च्याःमातंग्यंताःस
र्वाश्चानंगकुसुमादिकाश्चपत्रेषु देवीपार्श्वतः
त्याग्रेपूज्यास्ताबाणदेवताःसर्वाःअंगानिचत
स्रार्श्चैर्मध्येदेवींचयजेच्चपुनःअथप्रयोगःतत्र
प्रागवद्योगपीठन्यासंतेमूलेनप्राणायामत्रयं
कृत्वाकेवलनविद्यायाःतारत्रयादिविद्याया
वासतुम्बुरवेनारदायऋषयेनमःइत्तरवि
षयोर्मदनायऋषयेनमःनिवृद्गायत्रीछंद
सेनमःश्रीमातंगेश्वरीदेवतायैनमःइति
यथास्थानेविन्यस्यममसर्वाष्टसिद्धयेवि
नियोगःइतिउक्त्वानमःहृदयायनमःउ
च्छिष्टशिरसेस्वाहा चाण्डालिशिखायैन
मःमातंगिकवचायहुं सर्ववशंकरिनेत्राय
वौषट्स्वाहा अस्त्रायफट् इतिकरषडंग
न्यासविधायध्यानमानसपूजान्तेप्राग्व

स्यत्रांगोदिपदेकुंकुमादिनाष्टदलंहृद्दमन्ता
वीहिश्चतुर्द्वारयुक्तंचतुरस्रेतत्रपंचकुर्यात्तदि
तिपूजाचक्रंनिर्मायस्वपुरतःसंस्थाप्याभ्य
र्घ्यार्घ्यादिपात्रस्थापनाद्यात्मपूजांतेप्राग्व
न्मातेश्वरीपीठमभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचा
रांतेत्रिकोणकोणेषुप्राग्वद्वत्स्याद्याः सम्पू
ज्यत्रिकोणाद्बहिः पञ्चकर्णिकायामेवप्रा
ग्वत्पञ्चबाणान्षडंगानिचसंपूज्यप्रथमाष्ट
दलेषुब्राह्म्याद्याः द्वितीयेऽनंगकुसुमाद्या
संपूज्यचतुरस्रेलोकपालांस्तदस्त्राणिच
प्राग्वत्संपूज्यधूपादिशेषंसमापयेदिति
नया ऽथमनुलोपनेमविलोमितबाला
न्तस्यत्तथाजप्तःवाग्मितांवाकवित्वंचद
देगानस्यशक्तिमपि अन्यत्सर्वंप्राग्वदृषि
रस्यदक्षिणामूर्तिःअंगक्रियापुरोवद्बाला
बीजत्रयाभ्यासात् अंसवेणीकुसुमनिच
यांचूलिकानीलचूडांमुक्ताभूषांकुचनतां
वल्लकींवादयन्तीम् माध्वीमत्तांमधुरव

शि॰ १ ७९८

चनांष्पामल्लोंकोमल्लांगीमातंगीन्नांसक
लफलदांसंततंभावयामि त्रिकपंचकाद्दा
युगुलंषोडशाकाष्टोचतुष्चंच पीठस्मिन्से
पूज्याश्रीदेवी भक्तिभावेन त्रिकेचकोणं
पंचकादिपंचदलानिपद्मानि रुद्रेभ्यो र
त्याद्याइच्छाज्ञानक्रियाशक्तिश्च पंचदले
षुततोन्यो: प्रागवत्तावाणदेवता: कन्या:श्व
ष्टदलेषुब्राह्मायाः कन्यादीर्घस्वरै: क्रमा
त्पूज्या: बाह्येष्टदलेपिपज्येरत्नेगकुसुमा
दिकाश्चकन्यास्ता: पूज्याश्वषोडशकन्या
स्तुगंधाद्यै: उर्वशीकन्यकांपूर्वमेनकाक
न्यकांततः रंभाष्टताच्यो: कन्येचमञ्जुके
षणाश्चकन्यकां तथैवकाश्यपीकन्यांसुके
शीकन्यकान्ततः मञ्जुस्थल्या:कन्यकांच
पूज्ययेद्भक्तियोगतः सनागयक्षगंधर्वसिद्ध
किन्नरन्यका: विद्याधरकिंपुरुषपिशाच
नांचकन्यका:कन्याका: केन्पूजयद्धूपु
ष्पाद्यै:स्वनामाद्यक्षरान्विता:श्रीमपर्वपेत

तोष्टारेऽणिमासिद्धिकन्यकां महिमासिद्धि
कन्यकां च लघिमासिद्धिकन्यकाम् अपरका
यप्रवेशिन्याः कन्यकां पूजयेत् ततः कन्यकां
दूरदर्शिन्या गुटिकासिद्धिकन्यकां कन्यामं
जनसिद्धेश्च पादुकासिद्धिकन्यकां ततश्चतु
र्द्वारेषु पूजयेत् द्वारदेवताः ततश्च वितता
श्चाथ घनश्च शुषिरश्चाह अग्निकोणे पवटु
के गणेशं नैरृते ऽर्चयेत् पुनः सर्वोपचारैश्च
मध्ये भवतीं पजेत् स्वराः सर्वे श्रुतियुता वा
मभागे ततः परम् गणाश्च रागिणीयुताः पू
ज्याः पार्श्वे च दक्षिणे अभ्यर्च्य परमेश्वर्याः पा
श्वयोः शुकशारिके पुरतो गुरुपंक्तिं च स्वगु
रुं पूजयेत् ततः इति अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वद्योग
पीठ नासान्ते शिरसि दक्षिणमूर्तिऋषये नम
मुखे निवृद्गायत्री छन्दसे नमः हृदये श्रीमातं
गेश्वर्यै देवतायै नमः इति विन्यस मम सर्वा
र्थसिद्धये विनियोग इत्युक्त्वा प्राग्वत् करष
डंगन्यासं विधाय अं संवेणीमित्यादिध्या।

शि०। ७१८

98

त्वामानसपूजान्तेश्रीमत्त्रिकोणगर्भपंचद
लकमलेन्तद्बहिरष्टदलद्वयंतद्बहिः षोड
शदलेततः पुनरष्टदलेतद्बहिश्चतुर्द्वारोपे
तंचतुरस्रत्रयमितिपूजाचक्रंनिर्मायप्राग्व
दभ्यर्च्यस्त्रघोघात्मपूजान्तेप्राग्वन्मातंगीपी
ठमभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्तेत्रिकोणे
स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येनरंरत्युच्छिष्टपादुकांपू
जयामि प्रींप्रीत्युच्छिष्टपादुकांपूजयामि मं
मनोभवोच्छिष्टपादुकां पुनस्त्रिकोणेष्वेव
ऐंद्रुंब्रुंछाशान्त्युच्छिष्टपादुकांपूजयामि ज्ञोंज्ञा
नशान्त्युच्छिष्टपादुकां क्रिंक्रीयाशान्त्युच्छिष्ट
पा० ततः पूर्ववदंगानिसंपूज्य पंचदलेषुद्रां
द्राविणीकन्यो्च्छिष्ट द्रींक्षोभिणीकन्यो्क्लीं
वंधिनीकन्यो ब्लुंमोहिनीकन्योसः स्राकर्षि
णीकन्योततो ष्टदलेषुअंब्राह्मीकन्योइंमा
हेश्वरीकन्योइत्याद्यष्टशक्तीरभ्यर्च्य द्वितीयेदले अंअनंगकुसुमाकन्योइत्यादिपूर्वो
क्ताः संपूज्यषोडशदलेषुइंद्ववशीकन्योमें

मेनकाकन्यो रं रंभाकन्यो घं घृताचीकन्यो मं
मंजुकेशीकन्यो कं काश्यपीकन्यो सुं सुके-
शीकन्यो मं मंजुस्थलीकन्यो नां नागकन्यो
यं यक्षकः गं गंधर्वकः सिं सिद्धकः किं किन्न
रकन्यो विं विद्याधरकन्यो किं किंपुरुषक-
न्यो पिं पिशाचकाः इति संपूज्यात द्वहिरष्टदले
षु अं अणिमासिद्धिकन्यो मं महिमासिद्धिक
लं लघिमासिद्धिकं० पं परकायप्रवेशिनी-
सिद्धिकं० इं इं रद्दर्शिनी सिद्धिकन्यो गुं गुटि-
कासिद्धिक पां पादुकासिद्धिकन्यो ततश्च
तुर्द्वारेषु तं तत्तोच्छिष्टपादुकापूजयामि विं
विनमो घं घनोच्छिष्टं० सुं सुभिएे आग्नेयादि
कोणेषु वटुकोच्छिष्टपादुकां गं गणेशाक्षें
क्षेत्रपालो यां योगिन्यु इति संपूज्य दिग्गीशा
दिपूजांकृत्स्नसर्वं समापयेदिति अत्र यद्यपि मं
त्रभेदेन पूजभेदे उक्तस्तथापि तंत्रान्तरदर्श
नान्मंत्रभेदेऽपि तुल्यत्वायथापि संक्षेपविस्ता
रकथनार्थमेवद्वैविध्यं प्रतीयतेनतुमं

शि०। १९९

त्रभेदे नेत्तीत्त घाचसारसंग्रहे वाला त्रिवी
जपूर्वेवा मायाघोमदनादिकः त्रितारा घोमा
रशक्तिकमलाघोपिवा भवेत् वाग्भवाघोथ
वा मंत्र इति मंत्रभेदानुत्क्वा नेते विस्तारपूजनस्पे
वोक्तत्वात् एवमेवत्स्ये न्द्रसंहितायामपि इति
मातंगमनुकोशे स्नावीसुवस्त्रः शुचिरप्रमत्तः
प्रशान्तचित्तो नियुतं प्रजप्य उच्छिष्टमक्तेन
बलिंनिवेद्य मंत्री निश्चिस्याद्धितिसिद्धमंत्रः
बलिं नैवेद्यम् अयमर्थः प्रोक्तवेषयुतः प्रोक्त
विधिना रात्रौ देवीं संपूज्योच्छिष्टमक्तादिना
देव्यै नैवेद्यं निवेद्योच्छिष्टमुखएवनित्यजपं
यो रश्चरणजपं वान्यकाम्यादिकं वा सर्वं कु
र्यादिति नियुतं लक्षं एकादशप्रावणान्तेच
सहस्रं वा युतं चेति श्रुतेः अत्रपुरश्चरणांग
होमद्रव्यं नोक्तं तत्रं पूर्वोक्तमेवपलाशपुष्पं
ग्राह्यम् पलाशकुसुमैः स्वादुयुक्तैर्मंत्री यः
ष्टा विधीरिति सारसंग्रहोक्तेः सारसंग्रहेतु व
र्णलक्षं जपेन्मंत्रिमित्युक्तम् वर्णलक्षंए

कान्विंपातिलक्षंस्वोपास्यमंत्रवर्णसंख्यल।
क्षंवा एकलक्षंजपस्तुस्वगुरुजप्तमंत्रपरइति
सांप्रदायिकाःसारसंग्रहेकुमारिपूजनंप्रोक्तं।
कुर्यात्तत्रपिसाधकःयोगिन्यष्टकस्यापिपूजा
कार्यात्रमंत्रत्रिणउच्छिष्टभक्तशेषेणरात्रौ।
तस्यैवलिंहरेत्पूर्वोदितेनमनुनामंत्रोयंतेन
सिध्यति चतुर्दशावृत्तिजपेन्नोजनानन्तरंम
नुं नपतीनांपूजनीयोनारीणांचविशेषतःअ
ष्टोत्तरसहस्रेणताम्बुलंमनुमुना प्रजप्तंभक्ष
येद्यास्त्रीपाचिताःनंगमोगका मंत्रिणश्चव।
शेतिष्टेघावदापुनर्शंशायःसहदेवितथादू
र्वामुशलीमधुयष्टिका मह्याचविस्तुक्षयिता
लक्ष्मीवल्लीन्वस्यापिअंजलिन्यापिसं
प्रोक्तापृथगेताःस्पशान्जपेत्अष्टोत्तरसतं
मंत्रंतत्तल्लामूर्ध्निधारयेत् नरनारीनृपतयो
धत्तेहर्षसमूहकं इन्द्राग्निविश्वयुगमनुम।
न्वष्टकसुविच्छिन्नताःपयजप्ताःशतशात्तमे।
नाःसंयोज्ययेघष्टेत पुष्पतस्तत्रुटिकामे

शि॰१
५००
500

त्रजप्ताष्टार्घसहस्रशः ललाटेचघृताः सा
म्यक्सर्वस्त्रीजनरंजिकाः भवन्तिसर्वलोके
स्यदृक्षारंजनकर्मणि एतस्यगुलिकारेणयो
गेनमन्त्रविन्मः तूलवर्त्तीचकृत्वाज्यपुत्कया
कज्जलंघृतंसहस्रेमनुनाजप्तेमंजितंनेत्रयो
शुभमः प्रत्यहेचजगद्वश्यंनारीसंक्षोभकार
कंप्रेतग्रहगणादींश्चनाशायेदचिरादपिपू
र्वोक्तैर्दशभिर्द्रव्यैः पंचगव्यैश्चकापिलैः पु
कैश्चभसितंजप्तंसहस्रेमनुना [illegible]।
नाघृतंललाटेभुवनेवश्यायस्यैवनान्यथाशो
भेपटेप्रविन्यस्यवर्त्तिकारिकारचिताशुभा।
विल्वार्ककुमशृणामपद्मरेणुसुगर्भिताः कृ
ष्णागोः सर्पिषादीप्तात्दुस्पन्नाचयामषी मा
तंगीमनुनाजप्तानेत्रारंजनीनृणां पद्मनम
स्कारिणीसागरितानानात्रसंशयः लक्ष्मीः स
विष्णुदयिताः भृंगराजोद्भवंरजः एतद्भवितं
वर्त्तिः सकपिलाज्यप्रदीपिता तज्जातापिम
षीपूर्वफलदानात्रसंशयः कर्पूरंचन्दनंप

म्रपुगेवकुलरोचने त्रैलोक्यंवशयत्येषामः
षीतेत्समभवामरुशं निजपंचेन्द्रियाणांचमल्ले
कंकचसंभवे फलेनिवेष्णनीलैश्चत्तेनुभिर्वे
ष्टयेत्फलेभुवः सूनोर्दिने भूमौस्थापयेत्फ
लंततः श्रीभौमवारंसंजप्तंकपूरंतत्समंततः
पिष्टाचात्मासृनाजप्तागुलिकाः कारयेद्बुध
मसूरकमितान्ता खादित्वावश्यदाः परेहेम
पंचांगकेचात्मामलपंचकसंयुते सहतजप्त
मस्त्रेषुप्रयुक्तंपानकेषुच पत्नीदत्तंनरेशाघस
वश्यपानात्रसंशयः पूर्वमंत्रोदिताम्सर्वास्त्रयो
गानत्रचाचरेत् पूर्वमंत्रोक्षितान्राजमातंगी
प्रकरणोक्तान् मातंगिनियोभजेत्तंजपायेः
त्वाजगद्वश्यमशेषमंत्र ससाधकेन्द्रोनिखि
लाश्चभोगान्भुक्त्वापरत्रापिचमुक्तिमेति सु
न्दराचार्यशिष्येणश्रीनिवासधीमताचन्द्रि
कायांप्रणीतायांचतुर्विंशःप्रकाशक इति
सुन्दराचार्यचरणारविंदद्वन्द्वान्तेवासिना
श्रीश्रीनिवासभट्टेनविरचितायांश्रीशिवा

शि०।
५०१

501

चेनचेद्रिकायांचतुर्विंशःकाशः श्रीदक्षिणामूर्तिसंहितायांश्रणुदेवि प्रवक्ष्यामि भुवनानांच मन्दिरम् यस्याविज्ञानमात्रेणपालयन्तेमहापदः। शिवंवह्निसमारूढंवामाक्षिपरिभूषितं बिन्दुनादकलाक्रांतंविज्ञेयाभुवनेश्वरी शिवोह वह्नीरः वामाक्षिईकारः बिन्दुरनुस्वारः नादकलाश्चेईचन्द्रः अस्यबीजस्यमाहात्म्यंभुवनेश्वरीपारिजाते मत्समः पुरुषोनास्तित्वत्समानास्तिमानसिचोगना मायाबीजसमोमंत्रो नभूवन्नोनविष्यति दक्षिणामूर्तिसंहितायां ऋषिः शक्तिर्वसिष्ठस्यसुतः छंदोस्यकथ्यते गायत्रीदेवताबोधवाचिसवित्कलाभपरा। शिवतुर्यंबीजशक्तिकीलकंरेफउच्यते दद्यातिभुवनेशानीपुरुषार्थचतुष्टयम् सारसंग्रहे पुष्पाद्यैघट्सूर्यमनुविक्रतिसबह्निभिःबिन्दुनादयुजाप्रोमाद्याषडंगानिसजातिभिः संहारमातृकांसृष्टिमातृकांविन्यसेत्ततःदेवैकतापारन्यापमनुन्यासंसमाचरेत् त्रयोदशो

काऽऽशैषुवह्निसोमस्वरादिका हृल्लेखाद्या मू
र्तनिभा न्यस्तव्या मंत्रिणा तनौ त्रयोऽशाऽऽश्चैः ए
काऽशाणडःषुउवह्निइसोमऽ इति पंचस्वराद्या
हृल्लेखाद्याः शक्तयो न्यस्तव्या इत्युक्तं केचित्तु स
द्योऽस्मृतिनेत्राद्यैर्विपर्यासं भेदमंत्रवित् हृल्ले
खाद्याः प्रविन्यसेद्यथास्थानं विचक्षणः इतिऽश
पट्टलीवचनात् ह्रौं ह्रैं ह्रूं ह्रिं ह्रं इति पंचबीजा।
दिकास्ताः प्राग्वच यदुक्तं तत्र यथोपदेशं कार्य
मिति मूर्ध्नि वक्त्रे हृदि गुह्ये पादयोश्च यथाक्रमो
ऊर्ध्वे पूर्वयाम्यसौम्याशाप्रत्यक्वक्त्रेषु च न्यसे
त् हृल्लेखा गगना रक्ता चतुर्थी च करालिका पं
चमी च महोच्छुष्मा पुनरंगानि विन्यसेत् द
शस्त्रोत्रायके मंत्री निधी प्राक्ति युतो न्यसेत्तस्र
वः कपोलान्तरयोर्मूलं वक्त्रे न्यसेत्ततः गलमू
ले कूर्चयुग्मे वामांसे हृदि दक्षिणेऽंसे पार्श्वे।
युग्मे चैतान्न्यसेन्मंत्री समाहितः पृष्ठमात्रेन्य
सेद्भाले [illegible] हृदि से पार्श्वे तथोदरे पार्श्वे वा सव्य।
मंत्रस्तथापरगले हृदि व्यापयेन्मूलमनु

शि
५०२
502

नातन्तु रुद्रेचिंततः स्मरेत्त् उद्यदादित्यसुरुचिरां ।
शीतांशुकृतशेखरां पद्मासनां त्रिनेत्रां च पा
शांकुशवराभये अलंकृतचतुर्बाहुं मन्दस्मि
तसन्मुखीम् कुचभारविनम्रांगींत्वलांदेवीं हृ
दिस्मरेत्त् अथैकत्वानुषङ्गेणं तवाह्येदष्ट
दलाम्बुजं तवाह्येषोडशादलं चतुरस्रत्रयं ब
हिः चतुर्द्वारसमोपेतं मण्डलं प्रोक्तमुत्तमम्
तत्रपीठं यजेत्पूर्वं नवशक्तिसमन्वितम् जया
चविजया चैवाजिताख्या चापराजिता निला
विलासनी दोग्ध्री ह्यघोरामंगला ततः एतास्तु
शक्तयः पूज्याः केशरेषु च मध्यके देयान्मूले
नासनं तु मूर्तिं तैनैव कल्पयेत्त् देवीमावा
हयेत्तस्यामंगावरणसंयुतां पाशांकुशवरा
भीतिकरां भूतनिमाश्रिताः हृल्लेखाद्याः स
मभ्यर्च्याः विविधाभरणोज्वलाः मध्याग्रपा
श्वोदक्स्थानेषु क्रमतस्ततः अग्नीशासुरवा
यव्यकोणेष्वग्रे हृदादिकान् यजेदस्त्रं तथा
शासुकोणाग्रे मिथुनानि च गायत्रीमरुण

भासा मरूणाकल्प भूषिताम् चतुर्वीमुखीक

रैदंडं कुण्डिकामक्षमालिकाम् अभीतिंवि

भ्रतीतत्व ब्रह्माणंपुरतोपजेत् सावित्रीहस्त

कमलैररिशंखौगदाम्बुविभ्राणांपीतवसा

नांवसनांकेपूरांगदभूषिताम् चतुर्मुखीकरै

र्दंडं कुण्डिकामक्षमालिकाम् अभीतिविभ्र

तींतद्ब्रह्माणंपुरतोपजेत् सावित्रीहस्तकमे।-

किरीटहाररसनानूपुरैरुपशोभिताम् तादृग्रू

पंमहाविष्णुरक्षःकोणायकेजजेत् शुभ्रांत्रि

नत्रामत्यन्तशुभ्रवस्त्रविराजिताम् टंकाक्षसू

त्रामपद्मवरयुक्त चतुर्भुजां सरस्वतीयजेद्वाप

कोणेचैतादृशोहरम् लक्ष्मीप्रियांकसंस्थाच

दक्षेनालिंग्यबाहुना पतिंवामेनकमलंधन

दंचपृथूदरं पीतरक्तपटंरक्तकरणंडविभ्रतंय

जेत् आग्नेयेरमणांकस्थां रतिंसव्येनपाणिना

आलिंग्यरमलंपममन्येनदधतींस्मरम् वंधू

कामंवाणगुणस्तणीचापधरंजले जलेपश्चि

मे ऐशान्येपूजयेत्सम्यक विघ्नराजंप्रियान्वि।-

शि ।
५०३
503

तं सृणिपाशाधरं कान्तावरांगस्पृक्करांगुलिंमा
ध्वीपूर्णकपालाब्धंविघ्नराजं दिग्वरां पुष्क
रे विगलद्रुलस्फुरच्चषकधारिणाम् । सिन्दूर
सदृशाकारामुद्दाममदविभ्रमात् । ध्यत्तरक्तो ।
त्पलामन्यपाणिना तद्ध्वजस्पृशाम् । आग्नि ।
च्यकोंता मरुणांपुष्टिमर्चेद्दिग्वरां कर्णिका
यां निधीपूज्यौघट्स्याथपार्श्वयोः आघात्वंनं
गकुसुमातुरा पश्चादनंगमदनातुरा भुवना
घाषोडशापात्रेषु करालीविकरालसुमा श्रीस
रस्वती श्रीदुर्गापालक्ष्मीश्रुतिस्मृतिधृतिः श्र
द्धा मेधा मतिः कान्तिरार्या षोडशात्मकाः खड्ग
खेटकधारिण्यः श्यामाः पूज्याः प्रदक्षिणं ब्रा
ह्म्यादिबहिः पूज्याः पत्रसंधिषु दिक्क्रमात्
पद्माद्बहिः सस्माद्बहिः सम्पूज्याः प्रात्मकाः परि
चारकाः प्रथमानंगरूपास्यादनंगमदनालत
मदनातुरा भुवनावेगा भुवनपालिका स्या
त्सर्वशिशिरानंगवेदनानंगमेखला चष
कं तालवृन्तं चतांबूलं छत्रमुज्ज्वलं चामरे

चांशुकं शुभ्रं बिभ्राणाः करपंकजैः एताद्धि मु
जा वामेन रक्तोत्पलं दक्षिणेन केशाः चषकादि
कं च दधाना ध्येयाः तथा च प्रयोगसारे रक्ता र
क्तोज्ज्वलाकल्या रक्तान्तायतलोचनाः रक्तोत्प
लकरा मध्येया सुन्दर्यः परिचारिका इति त
था सर्वाभरणसंदीप्तान् लोकपालान्बहिर्य
जेत् वज्राद्दीन्यपि तद्वाह्ये देवीमित्थं प्रपूजये।
त् पूज्यते सकलैर्देवैः किं पुनर्मनुजोत्तमो ऽत्र
थप्रयोगः तत्र योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणा
यामं कृत्वा शिरसि शक्तिऋषये नमः मुखे गा
यत्रीच्छन्दसे नमः हृदि श्रीभुवनेश्वरीदेवतायै
नमः गुह्ये हं बीजाय नमः पादयोः ईं शक्तये न
मः नाभौ रं कीलकाय नमः इति विन्यस्य ममच
तुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोग इति कृतां
जलिरुक्त्वा ह्रां ह्रीमित्यादिना करन्यासं विधाय
हृदयादिषडंगेष्वपि न्यसेत् मूर्ध्नि ओं ह्रुं ल्लेखा
यै नमः वक्त्रे एंगगनायै नमः हृदि ॐ रंक्तायै न।
मः गुह्ये ईंकारालिकायै नमः पादयोः ओं महो।

च्छुष्मायै नमः कंठे गायत्र्यै नमः वामे कुचे सा
वित्र्यै नमः दक्षे सरस्वत्यै नमः वामांसे ब्रह्मणे
हरि विष्णवे दक्षांसे महेशाय भाले गायत्री
ब्रह्मणे नमः दक्षकपाले सावित्री विष्णवे नमः
वामे वसुमत्यै पद्मनिधये हेमश्वर्यो रुद्राय वा
मश्रोत्रे श्रियै धनपदत्तये मुखे रत्यै कामाय
दक्षिकर्णे पुष्ट्यै गणपतये दक्षिकर्णकपोल
योर्मध्ये वसुधारायै शंखनिधये वामे वसुम
त्यै पद्मनिधये मुखे ह्रीं नमः भाले ब्राह्म्यै
नमः वामांसे ईं माहेश्वर्यै वामपार्श्वे कं कौ
मार्यै उदरे वं वैष्णव्यै दक्षपार्श्वे लं वाराह्यै द
क्षांसे ऐं इन्द्राण्यै ककुदि च्रं चामुण्डायै हृदि श्रं
महालक्ष्मी नमः इति विन्यस्य मूलमंत्रेण व्या
पकं कृत्वा ध्यानमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे कुं
कुमादिमादिनाष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णि
कायां त्रिकोणं विधाय पद्माद्बहि षोडशदलं पद्मं
विरच्य तद्बहिश्चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रत्रयं कुर्या
दिति पूजाचक्रं निर्माय पुरतः संस्थाप्याभ्या

र्घ्याघौदि-आत्मपूजांतेमण्डलकादिस्नानात्मानं पीठमध्येर्घ्यकेसरेषुत्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन जयायै विजयायै अजितायै अपराजिता यैनित्यायै विलासिन्यैदोग्ध्र्यै अघोरायै मं गलायैनमः इतिमध्यान्तेसंपूज्यप्राग्वत्षडं गान्यभ्यर्च्यषट्कोणस्यदेव्यग्रेकोणेगायत्रीयु तंब्रह्माणंनिरृतिकोणेसावित्र्याविष्णुं वा यव्येसरस्वत्यारुद्रं वन्हिकोणेलक्ष्मीं धनदं प श्चिमेरत्याकामंदर्पं ऐशानेपुष्ट्यागणपतिं चन्यासोक्तवत् मिथुनषट्कं संपूज्यषट्कोण स्यदक्षिवामपार्श्वयोः शंखपद्मनिधीन्यासो क्तप्रकारेणसंपूज्याष्टदलेषुदेव्यग्रदलमार भ्यप्रादक्षिण्येन अनंगकुसुमायै अनंगकु सुमातुरायै अनंगमदनायै अनंगमनातु रायै भुवनपालिन्यै गगनवेगायै शशिरे खायै गगनरेखायै इतिसंपूज्यषोडशद लेषुकरालैः विकरालै उमायै सरस्वतै श्रियोदुर्गायै उषायै लक्ष्म्यै श्रुत्यै स्मृत्यै धृ

श्रि०१
५०५

505

त्यै श्रद्धायै मेधायै मत्यै कान्त्यै आर्यायै इति
प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्य तद्बहिर्दलसंधिषु दिक्षु
ब्राह्म्याष्टकं संपूज्य षोडशादलचतुरस्रान्त
राले हृदिक्षु देव्यग्रमारभ्य अनंगरूपायै अ
नंगमदनायै मदनातुरायै भुवनवेगायै भु
वनपालिकायै सर्वशिशिरायै अनंगवेद
नायै अनंगमेखलायै इति संपूज्य तद्बहिः
प्राग्वल्लोकपालादि सर्वं समापयेदित्य
त्रैवं विस्तरपूजाशक्तौ संक्षेपमाह महासंमो
हनतंत्रे चतुर्भिः वीत्रिभिर्वापि वर्येनैकेन वा
पुनः सर्वैरावरणैरेव भोगार्थी चित्तरं यजेत्
चतुर्भिर्दलेखादि षडंगलोकपालतदायुधैः
त्रिभिः अंगलोकेशानरन्त्रैः द्वयेन अंगषडंके
व इति संक्षेपप्रकाराश्चत्वारः तथा द्वित्रिशा
ल्लक्षमानेन जपेन्मंत्रं समाहितः तद्दशांशं
हुनेद्दद्रव्यैस्त्रिस्वादुसंयुतैः तर्पणादि त
तः कुर्यान्मंत्री शास्त्रोक्तवर्त्मना अश्वत्थो
दुम्बरप्लक्षन्यग्रोधसमिधस्तथा तिल

सर्षपदुग्धाज्यं द्रव्याणि होमतानि च प्रतिद्रव्ये
णपृथग्युतचतुष्टयं होतव्यं अथवान्यप्रका
रेण पुरश्चरणमुच्यते एकलिङ्गे शिवागारे द
क्षिणमूर्तिमाश्रितः वद्धपद्मासनो मल्मत्तायी।
सकुशविष्टरः कृष्णाष्टमीसमारभ्य यावत्स्या
च्चतुर्दशी नित्यमिष्टा शिवं शक्तिं जपेन्मन्त्रं
सहस्रकम् दधिक्षौद्रघृता भक्ता व्याघातस।
मिधो हुनेत् ततः सायं सहस्रं च ध्यायेत्सर्वेश्व
रीमुमां ततः सिद्धो भवेन्मन्त्रो नात्र कार्यो विचार
णा व्याघात आरग्वधः अश्वत्थोदुम्बरप्लक्ष
न्यग्रोधसमिधस्तथा तिलसर्षपदुग्धाज्यं द्र
व्यान्यहोमतानि च प्रतिद्रव्येणपृथक्पृथ
गयुतचतुष्टयं होतव्यं एवं सिद्धमनुर्मन्त्री स
र्वान्कामान्प्रसाधयेत् नित्ये सौभाग्यदं पंच
विंशजप्ताभिषेचनम् मेधावी च भवेद्वाग्मी
तावज्जापं डनान ततः जिह्वाग्रे न्यस्य संजप्तं वा
क्सिद्धिकवित्ताकरं तज्जप्तमज्जनेन श्वपाक
मृगरुमिश्रीतं सासरामस्मारुणा त्वेपर्वश्प

शि।
५०६

506

यत्तिलकक्रिया जानुमात्रेजलेस्थित्वानिश्च
लोन्मिलितेक्षणः जपेत्सहस्रंतत्ज्ञात्वाविष्णुमा
कर्षयेत्स्त्रियं लाजैः कं न्यामाप्नोतितिलैरारो
ग्यमश्नुते पुष्टिमानश्वघिहोमेनतण्डुलैश्चत
थाभवेत् ब्राह्मीरसयुतांल्लाजान्वचयाचस
न्विताम् त्रिसहस्रेणाभिमंत्र्यमासमेकंप्रभक्ष
येत् बृहस्पतिसमोमंत्रीसर्वविद्याधियोभवे
त् अश्वत्थसमिधः स्वादुयुक्ताहुत्वाद्विजान
सौ तशयेत्पञ्चहोमेनराज्ञस्तन्मंत्रिणस्तथा
कुमुदेराजपत्नीश्चब्रह्मवृक्षप्रसूनकैः तण्डु
लानांपिष्टकृतांप्रतिमांस्वादुसंयुते कृतप्रा
णप्रतिष्ठांतांसंजप्तांमनुमुना भक्षयेत्तामर्क
वारेततः कुर्याद्वशंनरम् राजानंप्रमदाश्च
पिपंयंवांछत्यनुत्तमं फलकेमृत्तिनाशक्ति
ससाध्यांविलिखेत्सुधीः गर्भिणीपदर्पयेदा।
शुसासुखप्रसवाभवेत् अभिषेकविधान
न्तुवक्ष्ये तेवांछितार्थदं मण्डपेमण्डसंकु।
र्यादेवीपीठान्वितंशुभम् पश्चात्पीठमम

प्यवर्ग्यकलशान्विन्यसेत्सुधीस्सुधीःकर्णिका
यांदलाग्रेषुस्वर्णरौप्यसुताम्रजान् मार्त्तिका
न्वाविन्यसेत्पंचैकंवापिमंत्रवित् महतावा
घघोषेणमधुना पूर्वोक्तैरुपचारैस्तु निजेष्ट
स्यैचमंत्रवित् पूर्ववद्देवतामित्यनेनमण्डल
मध्यस्थापितकुंभेदेवतावाहनादिकमुक्तति
मितिसंक्षेपम् परेष्वन्येषुसंपूज्यामातरादि
क्रमाद्बुधेयदिस्युःपंचकलशामध्यादि
षुपजेत्क्रमात् हृल्लेखाद्याःपंचसुधीरभि
षिंचेत्ततोनरःप्रथमंघृतकुंभेनकषायेण
ततःपरंदध्याच्चपश्चात्पयसाकषायेणततः
परंदध्नाचेतिकरात्कषायेणाभिषिंच्यइति
तैलेनचकषायेणमधुनाचततःपरंद्विजव
सल्वचक्षषैरभिषिंच्यततःसुधीर्द्वारकुंभ
जलैपश्चाद्दन्तराकसेकमाचरेत् बद्धहस्त
पद्मक्षालनाचमनान्यपिमंत्रवित् बद्धहस्ते
त्वादित्र्यभिषेकसमर्पणेकैकलशाभिषेन
कानंतरंद्वारकुंभजलैर्मुखकरचरणक्षा

शि॰१
५०७

507

ल्लनमाचमनंचकार्यमित्युक्तं कारनीरेय।
तेननीरेणत्वेवंसिक्तोनतमः ब्राह्मणान्भो
जयेन्नानाविधैर्भक्ष्यैश्चतोषयेत् आप्नो
तिमहतींलक्ष्मींसर्वदाविजयीभवेत् वै
प्रब्रह्मद्रुविल्वनांपलंग्राह्यंपलार्द्धकं वै
प्रदुरश्वत्थः ब्रह्मद्रुः पलाशः अग्निमंथप्र
क्षसेव्यनाम्नांकर्षंविदुस्ततः प्रसारिणीका
श्मरिकारोहिणीनांतदर्धकं अग्निमंथ।
अनेप्पुरितिमध्यदेशभाषयाप्रसिद्धः प्र
सारिणीगंधप्रसारिणीतिप्रसिद्धा रोहिणी
वृक्षविशेषः विंध्यपार्श्वेप्रसिद्धः तुंदुकः
वृक्षभेदः काश्मरीगंभारीतिप्रसिद्धाः उदु
म्बरीपाटलीतुंदुकभागाः समीरिताः एत
त्क्वाथोदकेनासौपूरयेत्कलशंततः अ
मुनाप्रतिवर्षंचसेकाद्दीर्घायुरुत्तमः इ
न्दिरावानामयैश्चरहितस्तेजसारविः
कमलाकिंकरीतस्यतेहस्थाविविधा
मयाःनश्यंतिवर्ततेयत्रधनधान्याकु

लंगृहे भवेदेवामस्तस्मैकुर्वन्तिफलितनाष्ठि
तं नदश्यंति वतन्पुत्राः संपन्नाः पौत्रसंपुत्राः
देहान्तेपरमोमुक्तिंमंत्रीयातिनसंशयःप्राक्ष
न्तस्थितसाध्यकर्मभवेनेवन्हेर्वजशक्तिमि·
वीह्विकोणगतेपुतंहरिहरे वर्णैः कपोलार्पि
तैः पश्चान्तेः पुनरीयुतैर्लिपिभिरप्यावीतमि
सूर्थदंयंमंत्रभूपरमध्यगंत्रिगुणेनंसौभाग्यसं
पत्प्रदम् दीर्घायुष्यकरंवशाकरंसर्वार्थसिद्धि
दं कोणगतेयुतमितिकोणगतेनईकारेण
युतमित्यर्थः सविन्दुना इति संप्रदायः अस्या
र्थः इन्द्ररक्षोवायुदिग्गतकोणत्रयंत्र्यस्रम॰
ण्डलंविद्यायतन्मध्येभुवनेश्वरीबीजंप्रति·
काणंविलिखेत्तेषांत्रयाणामेकैकंबीजस्वरेफ
णतद्बीजंप्रदक्षिणंविलिखेत्तस्यरेफस्थाने
साध्यनामईकारस्थानेसाध्यकनामतयोर्म
ध्येकर्मचविलिख्यतत्र भुवनेश्वरीबीजेरा
वेष्टयत्रिकोणस्यकोणत्रयपार्श्वयोः हरह
र इतिवर्णचतुष्टयंविलिख्यवहिर्वृत्तदंपं

त्रिः १
५०८

कृत्वा तन्मध्यगतवीथीद्वये प्रथमवीथ्यां सा
ग्रादिप्रादक्षिण्येन हरिद्रहरद्रङ्गिनिवर्णैः पुनः पुन
र्लिखितैरावेष्टद्वितीयवीथ्यामकारादिक्षा
कारान्तैः सबिन्दुकैर्मातृकाक्षरैः स्वाग्रादिप्रा
दक्षिण्येन वेष्टयित्वा सर्वबाह्ये चतुरस्रं कुर्या
दिति घटत्रमुक्तफलदं भवति तथा अत्रापि
संपदे देवीं पूजयेत्साधको यदि तदा ह्यस्योप
रि प्रोक्तो विदध्यादष्टपात्रकम् तस्योपरि चराख्या
दि विकृतं चापि मण्डले तत्र बाह्ये यजेद्देवीं य
थाविधि समाहितः हृल्लेखाद्याः समभ्यर्च्य
पूर्ववत्साधकः स्वयं अङ्गानि पूजयेत्पश्चाच्छ
पत्नीद्याः प्रपूजयेत् प्रागग्रवीजं गायत्रीसा
वित्रीदक्षिणाश्रिते सरस्वती मारुतस्य ब्रह्म
णं वह्निगं तथा वारुणे विष्णुमीशाख्यं पर्यी
शानतो बहिः ब्रह्माण्याद्या लोकपालास्तद्वा
ह्ये कुलिशाद्यः एवं त्रिगुणिते देवी पूज्यये
त्साधको नमः तथा बीजान्तस्थितसाध्यना
मप्ररक्षामायारमामन्मथैर्बीतं बहिः पुरद्वये

रसपुटेष्वालिख्य बीजत्रयं सात्मानात्मकमा
शिषं हरिहरैरावेष्ट्य गण्डं बहिः षड्बीजैरनुबद्ध
संधिलिपिभिर्वीतं गृहाभ्यां भुवः चिन्तामणि
नृसिंहाभ्यां तत्कोणमिदं लिखेत् बहिः षोड
शशूलांकमतीवषमनोरमम् एतत्षट्कोणेन
मंत्रं सर्वसिद्धिकरं परं अस्यार्थः तत्र स्वेष्टमान
मानेन वृत्तं कृत्वा तत्र प्राक्प्रत्यक् ब्रह्मसूत्रमा
स्फाल्य तदग्रयोः संधिमवष्टभ्य वृत्तार्द्धपरिमा
णेन सूत्रेण वृत्तसंदष्टमत्स्यद्वयं दक्षिणोत्तरयो
कुर्यात् एवं कृते मत्स्यचतुष्कं संपन्नं भवति॥
ततः पूर्वमत्स्यद्वये पश्चिममत्स्यद्वये च दक्षि॥
णोत्तरे तिर्यक् सूत्रद्वयमास्फाल्य ब्रह्मसूत्रस्य
प्रागग्रे निधाय पश्चिममत्स्यद्वयोदरयोस्तिर्य
क्सूत्रद्वयमास्फाल्य पुनः ब्रह्मसूत्रस्य पश्चि
माग्रे निधाय पूर्वदिङ्मत्स्योदरयोः सूत्रद्वयमा
स्फाल्येत् एवं कृते वह्निमण्डलद्वयं जायते
ततो वृत्तं प्राचीसूत्रं च मार्जयेदित्येवं षट्कोणं कृ
त्वा तन्मध्ये शक्तिबीजमालिख्य तस्य रेफमा

शि०।
५०९

गेसाधनामालिख्य तस्यैकारभागेसाध
कनामालिख्यरेफेकारयोरन्तरालेसाध
कांशेकर्मलिखेदित्येवंस्वाभिमतंविलि
ख्यमध्यस्यबीजंपरितोवेष्टनप्रकारेण
पंचधाशक्तिबीजंविलिख्यतद्बहिःपंच
धाश्रीबीजंपुनस्तद्बहिःपंचधाकामबीजं
विलिख्यषट्कोणस्योर्ध्वगतकोणत्रये
षुउत्तमध्यदक्षिणक्रमेणशक्तिबीजश्री
कामबीजानि प्रतिकोणमेकैकंसाधक
नामयुक्तंविलिख्याधोगतत्रिकोण
त्रयेतान्येवबीजानिविसर्गयुक्तानिससा
ध्यनामानिदक्षिमध्योत्तरक्रमेणविलि
ख्यषट्स्वपित्रिकोणान्तरेषुसबिन्दुचतु
र्थस्वरकान्तरविंबधीयात् उक्तंचाचार्य
चरणैरमालिख्यषट्कोणस्यप्रतिको
णपार्श्वयोः हरिहरीइतिद्वादशधाविल
ख्यषट्स्वपित्रिकोणेषुत्र्यग्रेषुप्रतित्र्यग्रे
षुप्रतिकोणाग्रमेकंशक्तिबीजंविलिख

पर्वं वदेकैकान्तरितं वधीयात् उक्तं चाचार्यवरणे: एकैकान्तरितान्तालुस वं ध्रुरितरेतरम् इतिततो वहिर्वृत्तत्रयं कृत्वा वीथीद्वयं निष्पाद्य तत्राभ्यन्तरवीथ्यां स्वायादि प्राद्क्षिण्येन सविन्दूनकारादिक्षकारान्तान्मातृकावर्णान्विलिख्य वहिर्वीथ्यां त्वाने वक्षकारान्तक्रमेण प्राद्क्षिण्येन विलिखेत् उक्तं चाचार्यवरणे: वाह्येरेखामन्तरास्तु वीर्णा: क्रमगता: शुभा: तद्वहि: प्रतिलोमा श्चतेस्युर्लेखकपाटवादिति ततो वहिरष्टकोणं विधाय तस्य दिग्गतकोणचतुष्टये वक्ष्यमाणं नृसिंहवीजं विलिख्य विदिग्गतकोणचतुष्टये वक्ष्यमाणं चिन्तामणिवीजं विलिख्याष्टकोणस्यरेखाष्टकेष्टान्तषोडशत्रिशूलानि कुर्यात् उक्तं चाचार्यवरणे: वहि: षोडशत्रिशूलां कं शोभनं व्यक्तवर्णाचादिति एतल्लक्षणयुक्तं यन्त्रं मुक्तिफलदं भवति तथा श्रीत्रैदेवीयरजेमन्त्रीपद्यस्योपरिशो-

शि०।
५१०

510

मनम् पद्मं स्वादश्शापत्रे च षड्विंशाल्के सराङ्वि
ते बहिश्च रास्यादिके नयुक्तं कुर्यान्मनोहरं
नवशक्तियुतं पीठं संपूज्या बाह्यदेवतां सं
पूज्य पेच न्दनाद्यै रुपचारैश्च पूर्ववत् प्राक्
प्रोक्त वत्षडंगानि मिथुनानि च संपजेत् ब
हिर्द्वादश शाक्तीश्च रक्ताद्याः संपजेत्तक मात्
रक्ताद्यानंगकुसुमानित्या च कुसुमातुरा अ
नंगमदनातद्वद् द्वेचमदनातुरा गौरी च मद
नात्तद्वदे रवांतं गगनेपदे पद्माभ पद्ममथि
नीद्वादशीशशिशोषण। बाह्येमातृश्च लोके
शान्कुलिशांदीश्च तद्वहिः तद्वद्वेचमदना
तुरेति अनंगमदनातुरेत्यर्थः रे खांतं गगनं
पदं गगरेखेत्यर्थः अनेन विधिना मंत्री यो
चयेद्भुवनेश्वरी स लक्ष्मीनिलयो भूयात्रि
दशैश्चापि वेदितः देहान्ते शिवसायुज्जे सं
प्राप्नोति सुनिश्चितम् तथा बीजं व्याहृति
भिर्वतंगहयुगद्वंद्वेवसोः कोणगं दोर्गं बी
जमनन्तरं लिपियुगैराबद्धगांडं लिखे

तु गायत्रीरवशक्तिवह्विविवरं त्रिष्टुप्रवृत्तेत
तोवीजं मातृकचाधरापुरयुगे सत्तिसिंहश्चिन्ता
मणिं यंत्रं दिनेशगुणितं प्रोक्तं रक्षाप्रसिद्धं।
दे सर्वसौभाग्यजननं सर्वशत्रुनिवारकं:
अस्यार्थः तत्र प्राग्वत्षट्कोणमालिख्य तस्य सं
धिषट्के त्रिकोणषट्कं यथा व्यक्तं भवति तथा
गुरूक्तयुक्त्या षट्कोणान्तरं विलिख्य तन्मध्ये
साधककर्मयुक्तं शक्तिवीजामालिख्य तत्प्र
तिलोमव्याहृतिभिर्वेष्टयेत् तदुक्तं माचार्यैः
शक्तिं प्रवेष्टयेत्प्रतिलोमव्याहृतिभिरन्तस्या
मिति ततो द्वादशात्रिकोणादरेषु रुद्रेति रु
गोवीजं विलिख्य तच्छेषसानुस्वारं चतुर्पेत्व
रं। लिखेत् तदुक्तमाचार्यैर्धरणीः रविको
णेषु रुद्रान्तां मायां लिखेदथात्र विन्दुमती
मिति ततो द्वादशत्रिकोणपार्श्वेषु प्रतित्रि
कोणपार्श्वद्वये प्रतिपार्श्वमेकमेकमिति
क्रमेण वैदिकगायत्र्याश्चतुर्विंशतिवर्णा
न्सविंदून प्रादक्षिण्येन प्रतिलोमगतान्वि

शि०
५११

511

लिखेत् उक्तंचाचार्यचरणैः गायत्रीप्रति॰
लोमत्तः प्रविविलिखेदग्नेः कचोलमिति त
तः पूर्ववत् द्वादशात्रिकोणाग्रेषु शक्तिबीजा
नि विलिख्येत्तानि परस्परं पूर्ववदेकान्ततं
वध्नीयात् तद्बहिर्वृत्तद्वयं द्वयं विधायतयो
रन्तरालगतवीथ्यां जातवेदसेसुनवाममरा
तीयतो निदहातिवेदः सनः पर्षदतिदुर्गा॰
नि विश्वानावेवसिंधुं दुरितात्यग्निरिति त्रि
ष्टुभमंत्रस्यसबिंदुभिर्वर्णैः प्रतिलोमेनवेष्ट
येत् उक्तंचाचार्यचरणैः वहिश्चरचयेद्रूप
स्तथात्रिष्टुभमिति तत्र श्रीपादाचार्याव्या॰
ख्याः तथात्रिष्टुभमिति प्रतिलोमेनेत्यर्थ
इति ततः प्राग्वदनुलोममातृकया विलो
ममातृकया चसंवेष्ट्य तद्बहिः षट्त्रिकोणं
कृत्वा प्राग्वत्तत्कोणेषु नः सिंहबीजं चिंता
मणिं चविलिख्येत्तथैवषोडशामूलपुटं
कुर्यादित्तयंत्रमुक्तफलदं भवति तथाभु
वनेशीमंत्रमूलेयंत्र्यविसाधकसत्तमः

नदास्यविनिखेद्दास्येपञ्चषोडशापत्रकमु व
हिश्चाराशिवीप्याद्दिपुत्तंनेत्रमनोहरं त
न्मध्येयध्येयजेद्देवीमगानित्तदनंतरं ह
लेखाघाश्चतत्तोपिब्राह्म्याघाश्चततोयजेत्त
कराल्याघाश्चषोडपूजयेच्चततोबहिः द्वात्रिं
शाचैवविघाश्चतुःषष्टिस्ततोबहिः पिंगला
घाद्दिकावाह्येलोकपालांस्तदायुधैः एवंप्र
पूजइत्तचापूर्वोक्तद्धिगुणंफलं लभतेसाध
कःश्रीघ्रंदेवानामपिदुर्लभम् विद्यान्हीपुष्टि
पःप्रज्ञासिनीवालीकुहूस्तथा रुद्रवीर्याप्र
भानन्दापोषिणीसिद्धिदाशुभा कालरात्री
मद्रकालीमहारात्रिःकपालिनी विकृतिर्द
ण्डमुण्डन्यौसेन्दुखंडाशिखण्डिनी निशुंभ
शुंभमथिनीमहिषासुरमर्दिनी इन्द्राणीचै
वरुद्राणीशंकरार्द्धशरीरिणी नारीनाराणी
चैवत्रिशूलिन्यपिपालिनी अम्बिकान्हा
देवीचैवद्वात्रिंशत्प्रकीर्तिताः पिंगला
क्षिविशालाक्षीसमृद्धिर्विधिद्धिरेवच श्रद्धा

त्रि॰१
५१२

512

स्वाहास्वधाख्याचमायाभिख्यावसुंधरात्रिलोकधात्रीगायत्रीसावित्रीत्रिदशेश्वरी सुरूपाबहुरूपाचस्कंदमाताच्युतप्रियाविमलासामलाचैवअरुणीआरुणीतथा प्रकृतिर्विकृतिसृष्टिः स्थितिः संहृतिरेवच संध्यामातासतीहंसीमर्दिकावज्रिकापरा देवमातभगवतीदेवकीकमलासना त्रिमुखीसप्तमुखीच सुरासुरविमर्दिनी सलंबोष्ठ्यार्ध्वकेशीच बहुशीर्षावृकोदरी रथरेखाह्वयाशिरेखातथापरा पुनर्गगनवेगाख्यावेगाचपवनादिका भूयोभुवनपालाख्यातथैवमदनातुरा अनङ्गानंगमदनाभूयश्चानंगमेखला अनंगकुसुमाविश्वरूपासुरभयंकरी अक्षोभ्यासत्यवादिन्यौवज्ररूपाशुचिव्रताव रदाचैववागीशाचतुः षष्टिः प्रकीर्तिताः तथालिखेत्सरोजंरसपत्रपुतंमध्येदलेष्वभिलिख्यमायां स्वरावृतंपत्रमिदंवधूनांपुत्रंदभूमिगृहान्तरस्थं अस्यार्थः भूजादीषदूदलं

कमलं विधाय तन्मध्ये ससाध्यं शक्तिवीज
मालिख्य षट्सु दलेषु अपि शक्तिवीजमे
वालिख्य तद्बहिर्वृत्तद्वयं विधाय तयोरन्तराले
सबिन्दुभिः षोडशस्वरैरेवेष्ट्य तद्बहिश्चतुरस्रं
कुर्यात् एतद्यंत्रमुक्तफलदं षट्कोणमध्ये प्र
विलिख्य शक्तिं कोणेषु तामेव वालिख्य भूय
ससाध्यगर्भवसुधापुरस्थं यंत्रं भवेद्वश्यकरं
नराणाम् अस्यार्थः प्राग्वत् षट्कोणं विधाय तत्
मध्ये तत्कोणेषु च ससाध्यं शक्तिवीजमालि
ख्य तद्बहिश्चतुरस्रं कुर्यात् एतद्यंत्रमुक्तफल
दम् तथा सारसंग्रहे सा नाम तारण्डियुक्ता
पाशमो वह्निपुष्टियुक् सबिन्दुर्मनुरूपायु
क् शान्तिविभूषिता त्र्यक्षरात्मा मनुः प्रोक्तश्च
तुर्वर्गफलप्रदः सा नाम ता एरण्डी अनुस्वार
न्वयुक्ता तेन ऐं इति पाशमो ह वह्नियुष्टियुक्
रेफस्तुर्यस्वरयुक्तः सबिन्दुः सानुस्वारः तेन ह्रीं
मिति मन्तुः शकारः कृष्णा रेफः शान्तिः तुर्यस्व
रः बिन्दुरनुस्वारः एभिः श्रीमिति तथा पूर्वादि

शि॰
५१३

513

ताश्च मुन्यायामंत्रैभिः परिकीर्त्तिता आद्या
द्येन च मध्येन दीर्घभाजांगकल्पनम् तेन
ऐं ह्रीं हृदयाय नमः ऐं ह्रीं श्रीं शिरसे स्वाहा
इत्यादिषडंगामंत्र उक्ताः तथा पुरा के मंत्र वं
न्यासान् तत्रापि परिकल्पयेत् बंधूकाभांत्रि
नयनयुक्तां योत्ति चंद्रार्द्धमौलिं दोर्भ्यां पूर्णं वि
विधमणिभी रत्नपात्रं वहन्ती पद्मं सौम्या मु
रुकुचयुगांम्भेरवक्त्रेन्दुबिम्बामध्यायेद्दि
मणिघटकोल्लसत्सव्यपादाम् वामे रत्नपा
त्रं दक्षिणे पद्मं चत्यायुधध्यानं पीठपुरो दि
ते देवी यंत्रे पूर्वोक्तवर्त्मना अथ प्रयोगः त
त्र प्राग्वद्योगपीठन्यासान्ते एकाक्षरोक्तान् ऋ
ष्यादिन्यासान्विधाय ऐं ह्रीं हृदयाय नमः ऐं
ह्रीं शिरसे स्वाहा इत्यादि करषडंगन्यासान्वि
धाय एकाक्षरोक्तान्न्यासांश्च न्यासान् कृत्वा
अत्र प्रमाणोक्त ध्यानादि मानसपूजांत्ते ए
काक्षरोक्तवत्सर्वं कुर्यादिति तथा जपेद्द
दशलक्षं जुहुयात्तद्दशांशतः त्रिस्वादुयु

कह विषान् पर्णादिति तस्यैरेत् ततः प्रयोगा
न्कुर्वीत मंत्री स्वेष्टफलाप्तये ब्रह्मवृक्षप्र
सूनैश्च होमात् लक्ष्मीप्रदो मतः वत्सराजं समु
ब्राह्मीसर्पिः पानात्कविल्वमाकगौरसर्षप
पुष्पेण होमात् वशयेत्स्त्रियं नरं नरपतिं
वान्यात् वशयेन्नात्र संशयः आरग्वधोत्थैः
कुसुमैः संसिक्तैः चदनांभसा त्रैलोक्यं च व
शीकर्तुं होमोयं मंत्रिणो मतः त्रिस्वादुपुष्के
रक्ताब्जै राज्यलक्ष्मीं च विंदति तिलैस्तंडु
लसंमिश्रैर्होमात् पूर्वोदितं फलं पुरोदितां
न्प्रयोगांश्च कुर्याद्वापि साधकः तथा पूर्वां रा
वादिकमाघन्तं मध्यस्थं मधमीरितं अक्षरो
यं मनुः प्रोक्तः सर्वसिद्धिप्रदायकः पूर्वां रावा
दिकं वाग्भवं तत् आघंतयोः मध्यस्थं भुवने
श्वरीबीजं मध्ये तेन ऐं ह्रीं इति तथा ऋष्या
दिस्तस्य मंत्रस्य पूर्वोक्ता एव सत्तमाः आघ
न्तपुटितेनैव दीर्घषट्कमध्यमेन च जातिमां
जिषडंगानि विदध्यान्मंत्रवित्तमः एकाक्ष

रोदितन्यासान्कुर्यान्मंत्री समाहितः ॥ श्रीमो
दयोतिमूर्तित्रिनयनलसितापीनवक्षो
जनमंभोहस्तांभोजैर्वहंतीवरदसरसिजेर
त्निपात्राभयेच नित्यांरक्तांबुजस्थांप्रिपि
रलसच्छेघराहाभूषांविस्वाधीशाचिंतांघ्रि
निजहृदकल्येमास्वरामेवकांतां ॥ ष्क्षाध
करमारभ्यवामाधःकरर्यंतमायुधध्यानं
तथा ॥ एकाक्षरोदितेपीठेपूजयेद्भुवनेश्वरी
म् ॥ पूर्ववत्पूज्याःहल्लेखाद्याश्चमंत्रिणासं
पूज्ययेत्कोणषट्केपूर्ववन्मिथुनानिच ॥ कि
जल्केषुषडंगानिपूजयेच्चदलेपुनाःब्राह्मा
द्यानिजनाम्यांकस्थिताःस्मराननालसाः
प्रसितांगोरुरुश्चण्डःक्रोधोन्मत्तोकपाल्य
प ॥ भीषणश्चैवसंहारःप्रोक्ताःस्तत्पत्तयस्त्वि
मे ॥ शूलंकपालंप्रेतेवक्षकडंडुभिरेववबि
भ्राणःपाणिभिर्हस्तित्वग्वस्त्राभीमविग्रहा
स्मर्तव्यावक्रमेकेणाश्चपूज्याकालेनतुमंत्रि
णा ॥ द्वीर्घाघामातरःपूज्यान्हस्वाद्याभैरवाः

त्सया तद्बाह्ये स्वरपत्रेषु करास्याद्याः पुरोदि
ताः पूज्यास्त्वनंगरूपाद्यास्तोके शाहेतिभिः
सह॥ अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वत्स्नातः कृत्वादिया
गपीठन्यासान्ते मूलमंत्रेण प्राणायामं त्रयं कृ
त्वा एकाक्षरोक्तान् ऋष्यादीन् विन्यस्य ऐं ह्रीं
ऐं हृदयाय नमः ऐं ह्रीं ऐं शिरसे स्वाहा ऐं क्लूं ऐं शि
खायै वौषट् ऐं ह्रीं ऐं कवचाय हुं ऐं ह्रीं ऐं नेत्राय
वौषट् इति करषडंगन्यासान् विधाय एकाक्ष
रोक्तान् न्यांश्च न्यासान् विधाय अत्रोक्तरूपां भ
गवतीं ध्यात्वा मानसपूजादिभिरुपचारान्ते एका
क्षरोक्तवत् हृल्लेखाद्यामिथुनानि संपूज्याष्टद
लकेसरेषु प्राग्वत् षडंगानि संपूज्याष्टदलेषु आं
ब्राह्म्यै अं असितांगभैरवाय नमः ईं माहेश्वर्यै
ईं रुरुभैरवाय नमः ऊं कौमार्यै ऊं चण्डभैरवाय।
ऋं वैष्णव्यै ऋं क्रोधभैरवाय ऌं वाराह्यै ऌं उ
न्मत्तभैरवाय ऐं इन्द्राण्यै ऐं कपालीभैरवाय॥
औं चामुण्डायै औं भीषणभैरवाय अः महा
लक्ष्म्यै अं संहारभैरवाय इति भैरवांकस्था

शा॰।
५१५

515

ब्राह्म्याद्याः प्रादक्षिण्येन संपूज्य तद्बहिः षोड
शपत्रेषु प्रागुक्ताः कराल्याद्याः संपूज्य तद्बहि
प्राग्वद्दनंगरूपाद्या तद्बहिरिन्द्रादीन्वज्रादींश्च
संपूज्य शेषं प्राग्वत्समापयेदिति तथा मनुं ज
पेत्तल्लक्षं ब्रह्मवृक्षप्रसूनकैः त्रिमध्वक्तैरा
जवृक्षपुष्पैर्वा तद्दशांशतः जुहुयात्तर्पणादीनि
कुर्यान्मंत्रस्य सिद्धये एवमुक्तविधानेन यो भ
जेद्भुवनेश्वरीम् महाविस्तुल्ययोषाः स राजश्च व
शयेत्सुधीः एकाक्षरोदितान्सर्वान्प्रयोगानत्र वा
चरेत् तेन सिध्यन्तिकर्माणि तत्रोक्तान्यखि
लान्यपि सारसंग्रहे सदण्डमुखवृत्तेस्या दि
तीयं भुवनेश्वरीम् दक्षश्रोर्मूलं कं साग्नि सद्यो
र्द्धेन्दुयुतं मनुः त्र्यर्णः प्रोक्तश्च पापाशादि त्रैलोक्य
वशदायकः सदण्डमुखवृत्तेस्या श्रीं भुवने
श्वरी ह्रीं दक्षश्रोर्मूलं कं कः साग्निः सरेफः सद्य
औ अर्द्धेन्दुरनुस्वारः तेन क्रौं एकाक्षरोक्तम
याद्यादि मायायां गानिकल्पयेत् श्रंकुशं वरगु
णं भयं करै बिभ्रतीं कमलसंस्थितां परां प्री

द्याङ्कगणकान्तिसस्तनुंसस्मरेच्चभुवनेश्वरीहृ
दि दक्षोर्ध्वाधः करयोराद्येत्तथावामयोरन्ये इ
त्यायुद्धध्यानं इतिध्यात्वापञ्चेत्पीठपूर्वोक्ते भुव
नेश्वरीम् वक्ष्यमाणेनमार्गेणहृल्लेखाद्यायष्या
पुरा किञ्जल्केषुषडंगानिब्राह्म्याद्यास्तद्बहिश्चतु
र्दलमध्यतः ततः शक्राद्योवाह्येहेतीः पूज्यास्त्व
तद्बहिः एवंयः कुरुते भक्त्यासभवेच्चकवेरवत्
अनुरक्ताः सर्वलोका भवेयुस्तस्यमंत्रिणः अथ
प्रयोगः तत्रप्रातरुत्थानादियोगपीठन्यासान्तेन
काक्षरोक्तमष्यादिकंविन्यस्यषड्दीर्घयुक्तमा
यावीजेनषडंगानिविन्यस्यध्यानादिपुष्पोप
चारान्तेहृदकर्णिकायांप्रागवत् हृल्लेखाद्यास्त
त्केसरेषुषडंगानितत्रदलेषुब्राह्म्याद्यास्तद्बहिश्च
तुरस्त्रेणलोकपालांस्तदायुधानिचसंपूज्यशेषं
प्रागवत्समापयेदिति तथा मनुंजपेत्तत्वलक्षं
जुहुयात्तत्सहस्रकम् त्रिस्वादुयुक्तुग्धवृक्षस
मिद्भिः प्रोक्तसंख्यया पुद्धैस्तिलैः पयोयुक्तैस्तर्प
णादितत्तश्चरेत् तत्वलक्षंचतनुविंप्राप्तिलक्षं

शि०। तत्सहस्रं चतुर्विंशतिसहस्रं दुग्धवृक्षः अश्व

५१६ त्थोदुम्बरप्लक्षवटाः एकैकेन षट्सहस्रकं प्रो

516 क्तसंख्यया इत्यस्यातिलैरित्यत्र संबंधः तेन गा

वतिलैरपि जुहुयादित्यर्थः तिलैश्च ताव जुहु

यात्पयोक्तैरिति पंचसारात् महसा सूर्यसदृशा

स्तेनाधिष्ठितमंदिरं रजन्यां निःप्रदीपं च प्रदी

पशतसंकुलं विलोक्यते सर्वजनैरेतन्मंत्र

प्रसादतः लवणोन्मिश्रसिद्धार्थै रजन्यां सुद्य

तप्लुतैः जुहुयाश्चैव राजानं राजपत्नीं वशं न

येत् अन्नहोमेन मंत्रस्य सः समृद्धान्नगेहो भवे

त् विपकचत्यस्य होमेन लक्ष्मीरेनं न संत्य

जेत् चतुरंगुलपुष्पैश्च होमः स्यात्कवितापृ

दः तिलहोमेनामयानां नाशो मंत्रिणा बहिः

आयुःकामो घृतेनैव जुहुयान्मंत्रवित्तमः

पूर्वोक्तितान्प्रयोगांश्च कुर्यादत्रापि मंत्रवित्

प्रपंचसारे अष्टाष्णोत्वर्गलाविहिलपवरयु

तान्न पूर्वपाश्चात्यद्वीप्ए घत्स्यांगसाष्टाक्षर

युगयुगलाष्टाक्षराख्यं बहिश्च मायायितान्म

युग्मंस्वरमिलितलनलकेसरंसाष्टपत्रंपद्मं
तन्मध्यपंक्तित्रितयपरिलशात्पाशशाकंयकु
शाएं पाशांकुशावृत्तमनुनैऋतंप्रतिला
मगैश्चवर्णैः सरोजपुटितेनघृतेनचापि ग्रा
वीनमिष्टफलमङ्कुघटंतदेतघंत्रोत्तमंलि॑
तिघटार्गलनामधेयं प्राक्प्रत्यगर्गलेहल
मथपुनराग्नेयमारुतेचहृयं दक्षोत्तरेहवा
र्णनैऋतंशोघहरं द्विपंक्तिशोविलिखेत् वि
लिखेच्चकर्णिकायांपाशांकुशसाध्यसंपुटो
शक्तिं अभ्यंतराष्टकोष्ठेष्वंगान्यवशोपितेषु
चाष्टार्णौ कोष्ठेषुषोडशस्वथषोडशवर्णम
न्तुंतथामंत्री पद्मस्यकेशरेषुयुगस्वरात्म॑
न्वितातथामायाम् एकैकेषुदलेषुत्रिशा
ल्कर्णिकागतान्मंत्रीन् पाशांकुशवीजाभ्यं
प्रवेष्टयेद्बाह्यतश्चनलिनस्य अनुलोमवि
लोमगतैः प्रवेष्टयेदक्षरैश्चतद्बाह्ये नदनु
घटेनसरोजास्थितेनतद्वककेम्बुजंविलि
खेत् सारसंग्रहे घटार्गलाभिधंयंत्रंसर्वस

त्रि॰ ५१७

517

पत्कारं परं अथैतत्तयंत्ररचनाप्रकारः तत्रस
मचतुरस्त्रद्वयं संपुटितमष्टकोणं विधाय
तस्य कोणाष्टकगततरेखाग्रकानि रुज्वाका
राणि स्वाभिमतमानेन प्रसार्य तत्तद्रेखाग्रपी
ठपाकसंदष्टं वृत्तं कृत्वा तद्बहिरष्टांगुलि
तराले तद्बहिस्त्र्यंगुलान्तराले चेति वृत्तद्व
यं विधायाभ्यांतरवीथ्यां समान्तरालाभिः
षोडशरेखाभिः केसराणि परिकल्प्य बहिर्वी
थ्यामपि समान्यष्टदलानि कृत्वा पश्चाद्ब
हिर्वृत्तद्वयं विधाय तद्बहिर्घटमालिख्य
घटस्य पृष्ठे ऊर्ध्वमुखं घटस्य मुखे चाधोमुखं
चित्रे पद्मद्वये विरच्य चतुरस्रद्वयगतरेखाष्ट
कसंधिस्थानभेदिने वाह्याभ्यन्तररूपेण व
नः ध्यद्वयं कुर्यादिति यंत्रशरीरं निष्पाद्य
तत्तन्मध्ये प्रणवादिक्ष्वक्षरं मंत्रमालिख्य
तन्मध्यगतपाशांतीबीजमध्ये प्राग्वत्साध्य
साधककर्माणि पालिख्याष्टकोणस्य प्रथ
मसंधिभेदि वृत्तस्याभ्यन्तरंगतकोष्ठाष्टके

अग्निष्वासु खायव्यासु ग्रहगतंकोष्ठपंच
के हृदयादिनेत्रान्तानुपंचमंत्रानालिख्य
स्वाग्रादिचतुर्दिग्गतकोष्ठचतुष्टयेस्त्रमंत्रंप्र
तिकोष्ठमालिखेदिति षडंगमंत्रानालिख्य
प्रथमवृत्तबाह्यगतचतुरस्त्रद्वयस्याष्टसुको
णेषु खाग्रादिप्रादक्षिण्येन ओं श्रीं ह्रीं क्लीं क्लीं
ह्रीं श्रीं क्रों इत्यष्टाक्षराण्यप्रतिकोणमेकं वि
लिख्य कोणाष्टकान्तस्थगतकोष्ठाष्टके
स्ववामाग्रादिप्रादक्षिण्येन कामिनि रंजिनि
स्वाहेति वर्णाष्टकोष्ठमेकमेकं विलिख्यत
द्विर्गतषोडशकोष्ठेषु ह्रीं गौरी रुद्रदयिते यो
गेश्वरि हुं फट् स्वाहा इति षोडशाक्षरमंत्रस्य
कैकमक्षरं विलिख्य अर्गलासु प्रसारितरे
खाद्वयपार्श्वयोः पूर्वार्गलायां बहिर्वृत्तमार
भ्यान्तरेखापार्श्वे ह्लं ह्लां ह्लिं इति विलिख्या
न्यरेखापार्श्वे भ्यन्तरवृत्तमारभ्य ह्लीं ह्लूं ह्लुं
इति विलिख्य पश्चिमार्गलायां तथैव बहिर्वृ
त्तमारभ्य रेखापार्श्वयोः ह्लें ह्लैं ह्लों इति कपा

पि॰ १
५१८

518

श्रीं द्वितीये ह्रौं ल्हं ल्हः इति बहिर्वृत्तपर्यन्तं प्र-
वेशनिर्गमरीत्या विलिख्याग्नेयार्गलान्तरायां
ह्लां ह्लां ह्लिं ह्लीं ह्लुं ह्लूं इति प्रादक्षिण्येन प्रवेश-
निर्गमरीत्या विलिख्य मारुतार्गलायां ह्लें ह्लैं
ह्लों ह्लौं ह्लं ह्लः इति षट्कं विलिख्य ततः दक्षिणो-
त्तरार्गलयोः प्रागुक्तयुक्त्या क्हें क्हों क्हुं क्हूं क्हें क्हैं क्हौं
ह्रौं क्हं क्हः इति विलिख्य ईशाननैरृतार्गल-
योः हं हां हिं हुं हूं हें हैं हों हौं हं हः इति पूर्वोयुक्त्या
विलिख्य तद्बहिरष्टदलमूलस्थकेसरेषु प्र-
थमे अं हं ईं सः आं द्वितीये इं हं ईं सः ईं तृतीये
उं हं ईं सः ऊं चतुर्थे ऋं हं ईं सः ॠं पञ्चमे लृं हं ईं
सः लॄं षष्ठे एं हं ईं सः ऐं सप्तमे ओं हं ईं सः औं अष्ट-
मे अं हं ईं सः अः इति लिखेत् अत्र केचि-
त् अं हं सं ईं सः ईं हं सः अं इत्यादि प्रतिकेस-
रं मन्त्राक्षराणि लेख्यानीति वदन्ति तन्न मा-
यापेतात्मयुग्मस्वरमिलिततत्तत्केसरमि-
ति श्रीशंकराचार्यवचनस्य श्रीपद्मपादाचा-
र्यव्याख्यानेऽक्तत्वात् तत्र युग्मस्वरदलमूलप्र-

ष्विषुलेखपद्मबाह्यगतीयाग्रेष्योमध्येह-
कारमकारयोर्मध्येमायालेख्येतित्तिलेख
नप्रकार इतिलिखितत्वात् ततोहृदलोद-
रेषुतिर्यक्‌यंत्राकारेणबाह्याभ्यरक्रमेणपा
शादिरूक्षरंत्रिशः त्रिशः प्रतिदलंविलिखेप-
द्मबाह्यगतबीथीत्रयेऽप्यभ्यंतरबीथ्यांस्वाग्र-
मारभ्यप्रादक्षिण्येनन ऽप्रोंक्रोमितिपाशांकु-
शबीजाभ्यांपुनः पुनर्निरंतरंलिखिताभ्यांवे
ष्टयित्वातद्बहिर्वीथ्यांअकारादिक्षकान्तै
सबिंदुभिमातृकाक्षरैः प्रदक्षिणंसंवेष्ट्यतत
स्तद्बहिर्वीथ्यांक्षकाराद्यकारांतैः सबिंदुभिर्वे
ष्टयेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदम् सारसंग्रहे वि
न्दुनन्तोरमायारौद्रैवसशक्तिको रमांकुशा
ह्वर्णोयंहृत्तीयोह्यर्णईउच्यते कामिन्यन्तरे
जनिस्याद्बहिजायावधिर्मनुः मायावदेक्रोरि
रुद्रयेतेयोपदंवदेत् गेष्वयंतेचचमोत्रि
ह्विठांतः षोडशार्णकः एतेमंत्राप्रागेवव्याकी
कृतत्वान्नव्याख्यायन्ते तथा ह्रदंयंत्राणि

त्रि।
५१९

519

भूर्जदले लिखितं रोचनादिभिः दक्षे भुजेत
रेकंठे स्वशीर्षे वापि धारयेत् तस्य भूपतयः
सर्वे वश्यागामनुजा अपि रोचने भमदः प्रोक्त
काश्मीरं मृगसन्मदः अलक्तकरसात्के श्व
लिखेद्यंत्राणि मंत्रवित् हरित्पटे विधानेन
यंत्रमालिख्य तत्पुनः गुलिकीकृत्य साध्यप्र
तिमां सिक्थसंभवां कृत्वा वक्षसि विन्यस्य पा
त्रे संस्थापयेत्सुधीः त्रिस्वादुपरिपूर्णे च पूजये
च्च विधानवित् गंधपुष्पादिकैः सम्यक् बलिं
रात्रौ निवेदयेत् तस्य स्थाप्य प्रत्यहं मंत्री शतम
ष्टाधिकं जपेत् ततो मंत्री सप्तदिनादिष्टां यो
षां सुकर्षयेत् पुनरेतल्लिखेद्भूर्जे गुलिकी
कृतमुक्तवान् जतुना शुद्धताम्रेण रजतेना
पि मंत्रवित् वेष्टयेत्तत्सुवर्णेन कलशे तं प्र
विन्यसेत् भुवनेशीं तत्र यजेच्चंदनादिरुक्त
क सहस्रद्वादशाभिर्नं तंस्य स्थाप्य प्रजापयेन्मनुं ते
नोदकेनाभिषिंच्य वा प्रियं साध्यमथोमुत्तं राज्ञः
नं वाभिषिंचेत्तत्कृत्तिपत्रमुत्तमम् आवधी

यायात्स्व यंमप्रीवदाशीर्वचनैः सहगत्नाम यत्व
मारोग्यंधनंकीत्तियशांसिच पुष्टिंचदत्नमत्ते
सघोनात्रकार्याविचारणा यंत्रंकुण्डेसमालि
ख्यार्चयेच्च पुरोक्तवत् तथा श्राशिगेहयुग्मम
यवज्रचिन्हितंसहसाध्यकेनलिखमूलमंत्र
च मंत्रंतदेवविलिखेत्तस्यदाश्रिषुप्रवेशत्ते नैव
वहिश्चवत्तके भुर्जादिषुक्तघुस्मणे न्दुरोचना
लिखितंसवश्यविजयारोगदं अस्यार्थः षट्को
णं विलिखत्त्कोणेषुवज्राणिकृत्वातन्मध्ये
ससाध्यंमूलमंत्रंविलिख्यषट्सुकोणेष्वपि
तदेवविलिख्यवहिर्वृत्तत्रयंकृत्वातदन्तर्गत
वीथीद्वयेमूलमंत्रेणवेष्टयेदेतत्यंत्रमुक्तफ
लम् स्वरकेसरेषु सुदलेदलवर्गाष्टकशोभि
तंधरणीगेहतेगुणपाशश्वपाशासदंकुशवद्धं
विलिखेच्छतिमथसाध्यसुयुक्तं अखिलो
तमांचरितवांछितदंस्याउणसंकटेविजयदं
तत् सकलामयान्सपदिनाशयतीदंसुभ
गत्वदंशुचिरंतत्खलुनृणां अस्यार्थः अष्टद

शि॰ १
५२०
520

लंपद्मेविरच्यतन्मध्येपाशांकुशाभ्यांत्रिशोव
ङ्कांशक्तिंविलिख्यतत्केसरेषुस्वरान्विलिख्य
तत्पत्रेषुचस्ववर्गानालिख्यबहिश्चतुरस्रंकुर्या
देतद्यन्त्रमुक्तम् प्रपंचसारे एभिर्विधा॰
नैर्भुवनेश्वरींतांसमर्च्यपित्वाप्रजपेच्चमंत्रीस्तु
त्वानयाभिक्षुवृत्तांसमग्रशास्त्रेसमस्तान्तिविभ॰
जिकाया ॐप्रसीदप्रपंचस्वरूपेप्रधानेप्रकृ॰
त्यात्मिकेप्राणिनांप्राणसंज्ञे प्राणान्तुप्रभोप्रारें
मेप्रांजलिस्त्वांप्रकृत्याप्तवर्गप्रकामप्रवृत्ते
स्तुतिःसाकिंचबद्धंपदात्मैववाक्यंपदंत्वक्षरात्मा
क्षरंत्वंमहेशि ध्रुवंत्वामेवाक्षरैस्त्वन्मयैस्तोष्य
सित्वन्मयीवाक्प्रवृत्तिर्यतःस्यात् २ अजाद्यो
ऽप्यजस्त्रीशमण्यापिरूपेपरेनाभिजानन्तिमा
यामयेते स्तुवंतीशितांत्वामतिस्थूलरूपांतदे
तावदस्त्वेहयुक्तंममापि ३ नमस्तेसमस्तेशि
विन्दुस्वरूपेनमस्तेस्तुसत्त्वेनतत्त्वाभिधानेन
मस्तेमहत्त्वेप्रपन्नेप्रधानेनमस्तेत्वहंकाररत
त्वस्वरूपे ४ नमःप्राक्स्वरूपेनमोम्योमरूपेन्म

स्पर्शरूपेनमोवायुरूपेनमोरूपतेजोरसोंभःस्व
रूपेनमस्तेस्तुगंधात्मिके भूस्वरूपे ५ नमः श्रो
त्रचर्मीक्षिजिह्वाख्यनासासवाक्पाणिपत्पायुसो
मरूपे मनोबुद्ध्यहंकारचित्तस्वरूपेविरूपेनम
स्तेविभोविश्वरूपे ६ रवित्वेन भूत्वान्तरात्माद
ध्यासिप्रजाश्चन्द्रमस्तेनपुष्णासिभूयःदहस्यग्नि
मूर्तिर्दधत्याहुतिंवामहादेवितेजस्त्रयंत्वत्तएव
७ चतुर्वक्त्रायुक्ता[illegible]न्तसद्धंसवाहारजःसवित्ता
ब्रह्मसंज्ञांदधाना जगत्सृष्टिकार्याजगन्मात
मूर्तेपरंतत्त्वदंध्यायसीहत्वमेव ८ विराजा
त्किरीटाल्लसच्चक्रशंखावहन्तीचनाह्मयपण
र्व्याजगत्सुःगुणंसत्वमास्थायविश्वस्थितिंय
करोतीहसोपिदेवित्वमेव ९ जटाबद्धचं
न्द्रहिंगंगाहित्रिनेत्राजगत्संहरन्तीचकल्पाव
सानेःनमःसेवितारुद्रसंज्ञांदधानावहन्तीत
परस्वक्षमालेपिभासि १० सचिन्ताक्षमाला
सुधाकुंभलेखाधरात्रीक्षणार्द्धेन्दुराजत्कप
र्द्दा पुपुन्कापुकाकल्पदेहासरस्वत्यपित्वं

शि। ५२१
521

न्मयैवैशिमात्तः स्तुतासि सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेनधीमत्ताचंद्रिकायांप्रणीतायांपंचविंशः प्रकाशकः इतिश्रीसुन्दराचार्यशिष्येणचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेनविरचितायांश्रीशिवार्चनचंद्रिकायांपंचशः प्रकाशः सारसंग्रहे अथोच्यन्तेमहामनुर्दुर्गापावांछितार्थदाः त्रिवर्गफलमोक्षादिदायिकाविजयप्रदाः सर्घः सदण्डीहृल्लेखांसघ्नतिह्लादिनीन्दुयुक् अत्रीन्धिकाविसर्गस्मृतिप्रतिष्ठेश्रियासह धूम्रार्चिः स्पदपेकर्णस्तन्त्रानन्तोष्टवर्णकः दुर्गामनुः समाख्यातोभजतांसर्वकामदः सघः अोदण्डीअनुस्वारःतयुक्तः तेनप्रणवः हृल्लेखाभुवनेश्वरीबीजे घ्नतिरुकारः ह्लादिनीदकारः इन्दुरनुस्वारतेनदुं अत्रिर्दकारः डांधिकारुकारः विसर्गयुक्तः तेनदुः स्मृतिर्गकारः प्रतिष्ठाआतेनगाः श्रीरेकारः धूम्रार्चिः यकारः तेनयेः रपंकर्णोनकारः तन्त्रामकारः अनंतोविसर्गः अत्रदु

र्गापरस्य संधिः तेन दुर्गायै इति मंत्रो बोद्धव्यः तथा
मुनिः प्रोक्तो नारदाख्यो गायत्री छंदः ईरितं दुर्गा
च देवता प्रोक्ता दृष्टादृष्टफलप्रदाः षड्दीर्घयुक्त
शक्त्यैर्मंत्रपूर्वषडर्णकैः जातियुक्तैः षडंगानि
मनोरस्य प्रकल्पयेत् तेन ॐ ह्रीं दुं दुर्गायै ह्रां हृदया
प नमः इत्यादि षडंगमंत्राः उन्नेयाः तदुक्तमाचार्य-
चरणैः तारो माया च दुर्गायै ह्रां माधन्तैर्गकल्प
नेति च कारो हं समुचिनोति तिपद्मपादाचार्याः
तथा सिंहासनोमकरकतद्युतिमिन्दुचूडां शंख
चक्रकरतलैर्दधतीं शरासं बाणं च त्रिनेत्रलसि
तां भव दुःस्वहं च दुर्गां नमामि मणिभूषणभूषि-
तांगीम् वामाधूर्ध्वबोरायेत्तदाघधःस्थयोरन्ये
इत्यायुधध्यानं तथा अष्टपत्राम्बुजद्वंद्वं चतुर
स्रत्रयावृत्तं चतुर्द्वारसमायुक्तं कुंकुमादिभिरुद्ध
रेत् कुर्यात्स्वपीठपूजायां नवशक्तिसमर्चनं ता
श्चप्रभा समाया सजया सूक्ष्मा विशुद्धा स्यात् नं
दिन्या सुप्रभया विजया सर्वा सिद्धिदा नवमी ए क
वाह्निशारल्कीवहीनै रेजिः प्रपूजयेत् एकेति

अइउऋॠऌॡइति सप्तस्वररहितैरंजिः
आईऊएऐओऔअंअः इति नवभिः स्वरैः सहि
तान् नव शक्तयः पूज्या इत्यर्थः तारो वज्रनख
दंष्ट्रायुधाय पश्चाद्धं महापदं सिंहाय वर्मान्त्यवन
तिप्रान्तः सिंहपुरीरितः आसनं मनुनानेन
दद्यान्मूलेन कल्पयेत् वर्म हुं अस्त्रं फट् इन
तिनर्मः मूर्त्तिमावाह्य तस्यां तां पूजयेच्चंदना
दिभिः प्रथमावृत्तिरंगैः स्याज्जयादिभिः परा
परा शंख्यादिकैरायुधैः स्याच्चतुर्थीन्द्रादि
भिः परा तदायुधैश्च दुर्गायाः पूजनं समुदी।
रितं सजया विजया कीर्त्तिप्रीतिः प्रभया समि
रिता श्रद्धा मेधा श्रुतिः स्वनामाद्यक्षरपूर्वाः
समभ्यर्थ्याः अरिदरगदासिपाशांकुशशरधे
नुंष्यायुधानि गदितानि इत्थं दुर्गामंत्रयोभजे
मनरद्विरालभते अथ प्रयोगः तत्र प्रातरु
त्थानादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामं
त्रयं कृत्वा शिरसि नारदऋषये नमः मुखे गा
यत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीदुर्गायै देवतायै नम

इति विन्यस्य कृतांजलिर्मम सर्वाभीष्टसिद्धये
विनियोगः इत्युक्त्वा श्रीं ह्रीं दुं दुर्गायै ह्रीं हृदयाय न
मः श्रीं ह्रीं दुं दुं दुर्गायै शिरसे स्वाहा इति षडंग
मंत्रान् अंगुष्ठादितलांतं हृदयादि षडंगेष्वपि वि
न्यस्य ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे च
न्दनादिना अन्तर्बहिर्विभागेनाष्टदलकमलं हृ
द्यं कृत्वा तद्बहिः श्चतुर्द्वारं पुत्तं चतुरस्रत्रयं
कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्स्वपुरतः
संस्थाप्य अर्घ्यस्थापनादि परत्वादि परतत्वा
न्तं विधाय अष्टदलकेसरेषु स्वाग्रादि प्रा
दक्षिण्येन श्रं प्रभायै नमः ईं मायायै नमः ऊं ज
यायै नमः एं सूक्ष्मायै नमः ऐं विशुद्धायै श्रों
नंदिन्यै श्रौं सुप्रभायै श्रं विजयायै मध्ये श्रः
सर्वसिद्धिदायै नमः इति संपूज्य श्रीं वज्रनख
दंष्ट्रायुधाय महासिंहाय हुं फट् नमः इति पीठ
मध्ये मम अभ्यर्च्य आवाहनादि पुष्पोपचारान्ते
प्राग्वदंगानि संपूज्य अन्तरष्टदलेषु स्वाग्रादि
प्रदक्षिण्येन श्रीं जं जयायै नमः श्रीं विजयायै न

श्रि
५२२
523

मः एवं क्लीं क्लीं त्यै नमः श्रीं श्रीं त्यै प्रं प्रभायै स्फं स्फ
ज्ञायै मं मेधायै श्रुं श्रुत्यै नमः इति संपूज्य बा
ह्याष्टदलेषु श्रौं श्रं श्रं शंखाय नमः श्रौं चक्राय
नमः एवं गदायै खड्गाय शार्ङ्गाय श्रं कुशाय शं
रेभ्यो धनुषे इति प्राक्षिणेन संपूज्य प्राग्व
द्वीथी द्वये लोकपालादि पूजनं सर्वं समापयेत्
दिति तथा जितेन्द्रियो हविष्याशी वसुलक्षं
जपेन्मनुं तत्सहस्रं तिलैः स्वादुलोलितै बी
पयो धसा जुहुयाद्विधिनेव वह्नौ तर्पणादि तत्
श्चरेत् वसुलक्षं प्रं श्रत्व लक्षं स्वादुत्रिमधु
एवं सिद्धमनुर्मंत्री प्रयोन्स वरेत्सुधीः यथोक्त
विधानेन नवकुंभान् मनोरमान् पंचरत्न स
मायुक्तान् नवस्थानेषु विन्यसेत् मंत्री दुर्गाय
जेन्मध्ये लन्यत्र वजयादिकाः चंदनाद्यैः सम
भ्यर्च्य धूपदीपैश्च मंत्रवित्तः अभिषिंचेत्स्त्रियं
साध्यं राज्यानं वाशिशं बुधः विजयश्रीसमा
युक्तोः राजा भवति नान्यथा मृत्युापस्मार वे
तालपिशाचैर्विमुच्यते बंध्या च ललना पु

त्रेविनीतंप्राप्नुयाच्छुभं आमयान्मुच्यते मर्त्यो दी
र्घायुश्च न संशयः अनेनैव विधानेन जना
नामनुरंजनम् एवं दुर्गामनुमर्त्यो या भजेद्वि
धिनामुना स्यादीर्घायुश्च दुरितान्नुजपेत्सुवि
गताम पः पयेत्ताबगता शक्तिं साध्यांतदलेषु
प मंत्रवर्णां लिखेद्दोत्रिष्टुप्र मंत्रेण वेष्टयेत्
मातृकार्णैर्विहितं चतुरस्त्रेन वेष्टयेत् दौर्ग
यंत्रमिदं प्रोक्तं सर्वसिद्धिकरं परं अपस्मार
महाभूतक्षुद्रज्वरनिवारणं नृणां विजयदं
स्त्रीणां पुत्रदं नात्र संशयः अस्यार्थः अष्टदलं
पद्मं कृत्वा तन्मध्ये तारतस्योदरे शक्तिबीजं त
दुदरे साध्यनाम च विलिख्य तद्दलेषु मंत्रवर्णा
नेकैकशो विलिख्य बहिर्वृत्तत्रयं कृत्वा तद्वी
थीष्वंजातवेदसे सुनवाम इति त्रिष्टुप्मंत्रे
णा संवेष्टयेत्तद्बहिर्वीथ्यां मातृकायां संवेष्ट्य त
द्बहिश्चतुरस्रं कुर्यादेतद्यंत्रं मुक्तफलं दं भव
ति पूर्वोक्तनवकुंभस्थापनमस्मिन्नेव यंत्रे
ज्ञेयं नारायणीये विषं हिमज्जाकालोग्नि

पृ॰।
५२४
524

रत्रिनिष्ठोमि ह्रूंपे मंत्रो महिषमर्दिन्याः श्री
क्रोधवश्वसरात्मकः विषं महिस्वरूपं मज्जाषः
कालो मः अग्निरः पृ ष्वात्रिनिष्ठः ठकारस्थः नि
स्वरूपम् ह्रूंपं स्वाहा मार्कण्डेयो मुनिश्छन्दो
गायत्री देवनाम नोः सुरासुरनता देवी प्रोक्ता
महिषमर्दिनी शारशान्तिलके महिषमर्दि
निहुंफट् हृदयं परिकीर्तितं महिषघ्नान्नोष्ठा
धिहुंफट् शिरोगं समुदाहृतं मंत्रे [illegible] रैत्तेर्जा
तिपुक्तेः पंचाङ्गानि [illegible] प्रकल्पयेत् गारुडोप
लसन्निभां मणिमौलिकुण्डलमण्डितां नौ
मि भालविलोचनां महिषोत्तमांनिषे [illegible] दुषी
शंखचक्रकृपाणखेटकबाणकार्मुकशूल
कान् तर्जनीमपि बिभ्रतीं निजबाहुभिः शशि
शेखरां रक्षापूर्वयोरायुत दाघधःस्थयोरन्ये
नदाघघःस्थयोरित्तरे इत्यायुधध्यानं ईशान
शिवेन ध्यायेत् श्यामां महादुर्गां सर्वाभरण
भूषितां जटामुकुटशोभाढ्यां स्फुरच्चंद्रकला
न्वितां पीताम्बरधरां देवीं पीनोन्नतकुचद्वं

यो पंखवक्रकलसद्वस्तांतदधः खड्गखेट।
कौबाणचापौचतदधः सशूलांतर्जनीमधः
तर्जनीतर्जनीमुद्रांसात्वतर्जन्येकाकिनीतू
र्द्धोशोघाश्वसान्मितात्वधः मुद्रेयंतर्जनीप्रो॥
क्तावतू श्योत्रोस्तुमीतिदेतिसारसंग्रहोक्ता॥
सारसंग्रहे ततः पूर्वोदितेपीठेयजेन्महिषम
र्दिनीम् प्रथमावृतिरंगैः स्यात्दुर्गाद्याभिःप
रापराद्यानोक्तैरायुधैर्लो कपालैः परिस्थिता
तदायुधैः पंचमीस्यादेवीपूजासमीरिताः दी
र्घोघावरवर्णान्याद्यायीचकनकप्रभा क
तिर्ह्यभयाचप्रदाकन्यासुरूपिका दीर्घस्व
राद्याः क्रमतः पूजयेन्मंत्रवित्तमः दीर्घाया
क्लीबान्याहितदीर्घस्वराद्याः नारायणी
ये पूर्वपटलेऽत्रनश्चाधिपोन्यादीत्युक्तोत
रपटले अद्यैस्वरैःक्रमादित्युक्तेः अद्यैस्व
रैः आईऊएऐओऔअं इतिस्वरैरितिटीकाया
दिभिःहान्तैरिति अथप्रयोगः तत्रप्राग्व
द्योगपीठन्यासान्तेमूलेनप्राणायामत्रयं

दुर्गा

घा

धा:

धन्द्राद्यै

पि॰ १
५२५

525

कृत्वा शिरसि मार्कण्डेयाय ऋषये नमः मु
खे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि श्रीमहिषमर्दि
नी देवतायै नमः इति विन्यस्य विनियोगमु
क्त्वा ॐ महिषमर्दिनि हुं फट् हृदयाय न नमः
महिषघातिनि शाधि हुं फट् शिरसे स्वाहा म
हिषं हन्त्यै हुं फट् शिखायै वषट् महिषं
हन हन देवि हुं फट् कवचाय हुं महिषसूद
नि हुं फट् अस्त्राय फट् इति मन्त्राङ्गमन्त्रान्
पार्तिनो प्र एया
मूलमन्त्राभिमन्त्र्ययोः पाण्डेयारंगुष्ठादिक
निष्ठान्तांगुलिषु विन्यस्य नेत्ररहितेषु हृ
दयादि पंचांगेषु च विन्यस्य ध्यानमानसपू जोन्ते पूर्वमंत्रोक्तं पू
जा चक्रे निर्माय अर्घस्थापनाद्यंगपूजांते त्र
स्रदलेषु स्वाद्यादि प्रादक्षिण्येन ओं दुर्गायै
नमः ईं वरवर्णिन्यै कं आर्यायै ऐं कनकप्र
भायै ऐं कृत्तिकायै कं अभयप्रदायै ओं क
न्यायै अं सुरूपायै नमः इति संपूज्य द्विती
येष्टदलेस्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन यं पं खाय
नमः रं चक्राय नमः लं खड्गाय नमः वं खे

२क्षायनमः घ्रांबाणायनमः षंबाणासनायन
मः ॥ झ्रंप्रज्वलायनमः हेंतर्जन्यैनमः इतिसंपूज्य
दिग्दिशाद्वारादिपीठादिप्रावत्समापयेदिति तथा प्र
जपेद्दशलक्षंचतत्सहस्रंतिलैर्हुनेत् एवं॥
सिद्धमनुर्मंत्रीप्रयोगानाचरेत्सुधीः तिलहो॥
माद्वशीकारोनराणांस्त्रीणांभवेद्ध्रुवम् ग्रामं
यान्मुच्यतेमर्त्यःसद्यःसर्षपहोमतः पद्महो॥
मात्तथाराज्ञःसंग्रामेविजयोभवेत् दूर्वाहोमे
नमर्त्यानांरोगशान्तिर्भवेद्ध्रुवम् बिल्वपक्षोल्प
कुसुमैर्लभतेपुष्टिमुत्तमां धान्यहोमेनधा
न्याप्तिः कामपक्षहुतेनचबिंदुभोजापतेलो
केह्यत्यन्तंसुहृदोरपि शात्रुर्गच्छतिपंचत्वं
सर्वमरिच ॥ मतः एवंयोभजतेदेवीं ॥ दुर्गां
महिषमर्दिनीम् सनाप्राप्येत्सुकं मृतचौरा
दिन्दुर्गानादपि तथा वेदादिस्तुदुर्गासंबुद्धि॥
द्वितयंबन्हिरन्नमः रपंचमः सनयनः कृपा॥
नुग्रहिणीमतः पंचाक्षरोमनुः प्रोक्तोभजतां
सर्वसिद्धिदः वेदादिः प्रणवः दुर्गासंबुद्धिद्वितयं

दुर्गेइति वह्निरेफः अन्त्यगः क्षकारः टपंचम
णकारः सनयनः ईकारयुक्तः णिकृशानु
गृहिणी स्वाहाकारः तथा शारदातिलके ता
रो दुर्गे युगे रक्ष मन्त्रवान्तसलोचनं मित्य
त्र सलोचनमिति पदस्य नसस्यटान्त बविशेष
णमिति द्वयोरयोकारयोग मुहूर्तरीका कृता
पेक्षितार्थं घोतनिकारेणानेन क्षिप्तीति के
चिद्वदन्ति तन्नरम्यं तारं दुर्गे द्वयं वह्निरन्त्य
टान्तसंदकशिरः इति नारायणीयवचनात् व
ह्निभार्या स्वरे षष्ठे टान्तः प्रान्तोग्निरेव च दुर्गे
द्वितिरिति सोंकारे दुर्गातंत्रमितिस्थलमिति का
लिकापुराणेच्च अत्र षष्ठस्वरका ईकारः स
प्तस्वरांगीकारात् युक्त मेण ईकारस्य षष्ठत्वा
त् सन्निघटनेनैवास्यान्वपेक्षे व लप्राप्त
प्रतीतिरुक्त शारदातिलक वचनस्यापिला
घवादेकसैवसलोचनमिति पदे विशेषण
मिति तथा नारदो मुनिराख्यातो विराट्छं
द उदाहृतं जयदुर्गादेवतास्य भुक्तिमुक्तिप्र

फलप्रदा तारादैः पंचमंत्रस्य पदैः सर्वेण सम
स्ता यान्ति युक्तैरंगक्लृप्तिरिति नारायणीयथा
रद्यान्तिलकयोस्तु दुर्गे च हृदयं प्रोक्तं दुर्गेशिर इ
तिरितं दुर्गायैस्वाच्छिखावावर्मभूतरक्षिणिकी
र्तिता तारादिदुर्गाद्वितयं रक्षिणिपक्षिप्रकीर्ति
तं तारादियुगलंदुर्गेरक्षिणिस्वमुदीरितम् इ
तिषडंगमंत्राउक्ता अत्रकेचित् तारादिदुर्गेति ।
वर्मान्तमल्वेतीतिवदन्ति वस्तुतस्तुअत्रयान्तः
योरुक्तेमध्येतद्भावइतिलब्धम् जलदद्युति
मिन्दुकिरीटांचक्रदरासिरुजःकरपद्मैःदध
तींनयनत्रयुक्तांसिंहगतांप्रणमेजयदुर्गां रु
कत्रिशूलं वामोर्ध्वादिवामाधःकरान्तमायु
धध्यानं दक्षोर्ध्वादितदन्तयोर्वा तथा दौर्गेयी
ष्टियजेद्देवीमुक्तमार्गेणमंत्रवित् उक्तमार्गेणप्र
थमाक्षाक्षरोमार्गेणतथा प्रजपेत्पंचलक्षंब
तद्दशांशंहुनेत्तद्घृतैःतर्पणादिततःसिद्धो भ
वेन्मनुःततःसिद्धमनुर्मंत्रीप्रयोगानाचरेत्सु
धीःदुर्गंमनुंजपन्भूपःप्रविशेच्छत्रुसंगरंत्र

शो०/
५२७

527

शेषेणरिपुंहन्यान्नात्रकार्याविचारणा विवादे
व्यवहारादौजप्तोविजयप्रदोभवेत् अनयावि
द्ययास्त्राणिशस्त्राणिसुबद्धान्यपि संजप्ता
निचसंग्रामेसम्यग्विजयदान्यनु सारसंग्र
हे त्वरितरुद्रमन्त्रात्तोदुर्गेद्वयंरक्षणीचद्विजं
द्वात्रिंशार्णोमनुःप्रोक्तोमुन्याद्यंपूर्ववच्चरेत् व्य
स्तेनचसमस्तेनमंत्रेणांगानिकल्पयेत् ध्या
नपूजादिकंसर्वमस्यपूर्ववदाचरेत् पूर्वव
त्तद्दुर्गोष्टाक्षरवत् द्विजःस्वाहा तथा प्रणवो
हृद्भगवतीज्वालामालिनिगृध्रगणालोहितेति रि
पुत्तेद्विजान्तःपरिकीर्तितः द्वाविंशत्यर्णको
मंत्रःसर्वकामफलप्रदः हृन्नमःलोहिम:
पःद्विजःस्वाहा अन्यानिपदानिस्वरूपाणि
प्रियवनुःपंचवस्वक्षिमितैर्मंत्राणंकैः क्रमा
त् पंचांगानिमनोरस्यजातियुक्तानिकल्प
येत् अन्यत्शूलिनिदुर्गावत्सर्वमस्यप्रकी
र्तितं शूलिनिदुर्गाविधिर्वक्ष्यते सारसंग्र
हे अथशूलिनिदुर्गायामनुवक्षेयथावि

धिच तृतीयं सुधायुक्तं धराद्येतद्द्वयं पुनः म
रुत्पंचम वामश्रुतीस्यात्तो भूमिराक्षियुक् दी
र्घान्ततीयस्य कर्णयुक् द्वयक्रो मंत्रमोस्त्ववत
न्हिजायावसानकः ॥ अयं शूलिनि दुर्गायाः वर्णो
मनुर्मतः च तृतीयं ज सुधावत युक्तं तेन ज्वः
धराल्ल एलद्वयं ज्वल्लइति द्वयं मरुत्पंचमं श
वामश्रुतिकृतेन शू भूमिल अक्षिइ तेन लि
दीर्घान तृतीयस्वर इत्तेन ननि तृतितीयः द्वक
र्णयुक् ३ तेन दुष्टग्रस्वरूपं ब्योमह वर्महुं अ
स्त्रं फट् वन्हिजायास्वाहा तथा मुनिर्दीर्घत
माश्छन्दः ककुबुक्तं च देवता देवता शूलि
न्या ह्रां महादुर्गास्तु ह्रां रिष्टविनाशिनी दुर्गे
स्याद्धृदयं शीर्षं वरदे विंध्यावासिनि शिखा
वर्मासुरान्ते च मर्दन्यन्ते ततो युद्धप्रियेपदं
वत् पश्चात्त्रापायद्द्वयमीरितं अस्त्रं च दे
वसिद्धान्ते वदेन्मंत्री सुपूजिते नन्दन्यन्ते र
क्ष युग्मं महायोगेश्वरीति च शूलिनी तिप
दा घाश्च वर्मास्त्रान्ताः समीरिताः पंचांगम

शि॰
५२८

528

त्राउदिग्बाणएवंन्यस्तेचमंत्रिणः रक्षांकृत्वग्रह
दोषघ्नमंगकर्तुमेवद्धुवंएवंन्यस्तशरीरो॥
सोध्यायेद्दुर्गांसुरैर्नुताम् पंचांगंदुर्गादिर्युं
स्याद्दुधुपमित्याद्युक्तेः तेनशूलिनिदुर्गेच्च
र्योदन्तेदेवसिद्धेत्यादित्तदुक्तंनारायणीये
एवमादौशूलिनीतिमदनारादिकंवदेत्तु
अवसानेतुसर्वेषांदेवसिद्धसुपूजिते नन्द
निरक्षयुगमंचमहायोगेश्वरीमपि वर्मास्त्र
वीजेचामुनिग्रहरक्षाकराणिहि पंचाशदा
वृत्तिन्यासात्तज्वरस्तीव्रोविनश्यतीति ना
रादित्वंज्वरघ्नेप्रयोगेतथानीलाभ्रोघरकान्ति
मिन्दुमुकुटांसिंहाधिरूढांकरैः शूलंवाण
मसिंहारिंदरदगदांवाणंश्चपाशानशुभैः
विभ्राणामसिखेटयुक्वलसभिः कन्याभि
राउहृतांत्रिनयांदुर्गांभजेशूलिनीम् रक्षाध
करमारभ्यवामाधः करपर्यन्तमायुद्धध्या
नंदुर्गापीठेपुराप्रोक्तेध्यात्वादेवींप्रपूजये
त्तु वक्ष्यमाणेनविधिनापुरांगानिप्रपूजये

त् दुर्गायामिर्द्धिनीयास्यादायुद्धेस्वपरामता
दिशादिनार्थैवज्राद्यैरेवमर्चासमीरिता दु
र्गाचवरदाविंध्यवासिन्यसुरमर्दिनी प्रोक्ता
युद्धप्रियादेवसिःद्धपूजितापिच नन्दिन्या
समहायोगेश्वरितिगदिताश्वक्ताःचक्रगदा।
सिदरशारशारासनत्रिशिखपाशकानिबिद्रु
अथप्रयोगः तत्रप्राग्वद्योगपीठन्यासान्तेमू
लमंत्रेणप्राणायामंत्रयंकृत्वाशिरसिदीर्घ
तमसेक्षसघयेनमः मुखेककुप्छंदसेनम
हृदिशूलिनिदुर्गायैदेवतायैनमः इतिवि
न्यस्यप्राग्वद्धिनियोगमुक्त्वा शूलिनिदुर्गे
देवसिद्धसुपूजितेनंदिनिरक्षरक्षमहायो
गेश्वरिहुंफट्हृदयायनमः शूलिनिवर
देदेवसिद्धपूजितेत्यादिशिरसेस्वाहा त्रि
शूलिनिविंध्यवासिनिदेवसिद्धेत्यादिशि
खायैवषट् शूलिन्यसुरमर्दिनिदेवसि
द्धेत्यादिकवचायहुं शूलिनियुद्धप्रियेत्रा
सयदेवसिद्धेत्यादिअस्त्रायफट् इतिपं।

शि॰। ५२९

529

चांगमंत्रान्मूलमंत्राभिमंत्र्ययोःपाणयोरं
गुष्ठादिकनिष्ठांतांस्वंगुलिविन्यस्यहृ
दयादिषुनेत्ररहितेषुपंचांगेषुचविन्यस्य
ध्यानादिपंचांगपूजांतेतत्रस्थदलेषुस्वा।
ग्रादिप्रादक्षिण्येन ओंदुर्गायैनमः एवंवर
दायै विंध्यवासिन्यै असुरमर्दिन्यै युद्धप्रि
यायैदेवसिद्धसुपूजितायैनन्दिन्यैमहायो
गेश्वर्यैनमः इतिसंपूज्यद्वितीयास्थदलेषु
स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन ओंचक्रायनमः ए
वंशंखायखड्गायगदायैवाणायचापायशू
लायपाशायनमः इतिसंपूज्यदिग्गीप्राच्यां
दिशोषुंप्राग्वत्समापयेदिति तथा वर्णल
क्षंजपेन्मंत्रंजुहुयात्तद्दशांशतः आज्येन
साज्यहव्यघात्तर्पणादिततश्चरेत्ततः आरा
धविप्रान्विधिवत्भक्त्याभ्यर्च्यगुरुंततः
एवंसिद्धमनुर्मंत्रीप्रयोगान्निजवांछितान्
न विदधीतविधानेनगुणोराज्ञापुरस्सर
म पालाघायपघसंपुक्तामुग्रांत्वपालिनीं

तया विधिवत्सम्यग्जपेन्मंत्रं ग्रस्तस्य स्यात्स्याविधा
नतः तमाविश्य पसर्णं सर्वं वदेत्स्व श्चाद्भनश्य
ति मंत्राव्रत्यात्तदानीं च भूतसंघः पलायते
स्म त्वात्परोगिणां मध्ये शूलिनीस्थापुद्धेयुं
ताम् जपतो विद्रवन्त्याशु ग्रहाश्च वशाविः
ग्रहाः सर्पाश्च वृश्चिकाद्युत्थ बहुपाल्कुकुरा।
द्रवं पुत्तिकादिक कीटोत्थं विषं नाशयति क्ष
णात् निशितेसायके देवीमावाह्यैव न शू-
लिनी क्षेमंकरी पूजयित्वा मनुमेनं जपेत्सु
धीः तद्देधा शान्तुसेनाया द्विषो धावति सा दृश
दीर्णवेगोघशूलाघैः परीतां शूलिनी निजं।
प्रतिपद्यारिसेनां च प्रविश्यानुजपेत्सुधीः प
रायुधानि [illegible] गृह्णाति सनानि श्चेष्टिका भवे
त् तिलयुक्तैः सर्षपैश्च वैरिनाम सुसंपुतैः
लक्षं प्रजुहुयाच्छत्रु रामया विह्विग्रः पुमा
ति पित्वमायाति नात्र कार्या विचारणा त्रि-
स्वादु पुत्तिकैले रक्षस हस्तं प्रत्यहं हुनेत् शाकि
रस्या प्रतिहता चत्सरात्स्यागभवेद्ध्नम् ग्रह

शि॰। सहस्रमष्टोत्तरसहस्रमित्यर्थः घृतेनाष्टश

५३० तं मंत्री जुहुयाद्यो छित्तं लभेत् वत्सरात्प्राक्

दूर्वयाचमधुरत्रयसुक्तयासम्यगष्टोत्तरं श

तं जुहुयादीक्षितं लभेत् अस्यस्मृत्त्छुरीका

खड्गनखराः सजप्तामनुनामुना संपात्तु घृ

तसिक्ताश्चसंग्रामेङ्गुत्तशात्रवः अष्टोत्तरशं

तं मंत्री गुलिकागोमयस्यच जुहुयात्सप्तदि

वसेरिष्टो दिष्टोल्लआदरात् अस्यस्मृत्त्या

न्तरिक्षे गृहीत्वा गोमयंशुभम् त्रिसहस्रमि

तं जप्तं पियासो द्वौरिसंखनेत् तस्यसंस्तंम

मं मंक्षुभवेन्नैवात्रसंशयः सेनामुखेनिखा

तं चसेनास्तंभं करोत्यलं ग्रामेवानगरं गच्छ

न्तुसंस्मरेद्दविकांसुधीः पानीयान्नकौ श्चैव

प्रसन्नां प्रजपेन्मनु तर्पयित्वा प्रतिष्ठलंप्रा

प्नुयान्मिष्टभोजनं महाश्वभत्यवर्गेण साध

कोनात्र संशयः अर्कवृक्षसमिद्भिश्चात्रिम

ध्वक्ताभिरुक्तवत् जुहुयाद्रविसाहस्त्रंया

निद्दिष्टपचसाधकः भवन्त्येवहितेवश्यास्त

ध्या स्वस्थसमिद्धैः प्रसन्नचेताश्चतिलैः पूर्वक
र्मणि वाहनेत् दुर्गाकल्पोदितान्सर्वान्प्रयो
गान्साधयेत्सुधीः यंत्रव्यतिरिक्तानिति तथाश्च
ष्टेप्यातो वनदुर्गाया प्रोच्यते मंत्रउत्तमः ध्रुति
श्च कामिकाद्वंद्वं तनुश्रियुक् वषटांतको रमे
षुस्वरसंयुक्तापराविष्णुयुगाक्षियुक् प्रसाज
यात्नुश्रिविंदुयुक्ताहंसश्च वालयुक् लोहि
तो नत्रसहितो मंत्राषष्टाक्षरं वदेत् ल्किन्ना
सदंण्डीवसुधाविषः यांक्तिः स्वरान्त्यपुक् प्र
माकाल श्रोत्रयुक्तः शूरः स्यान्द्वेदुयुग्वरिः म
रुन्मुक्ताक्षिणीसंध्याक्यममंध्याक्वचमिन्दुमत्
सूक्ष्माकान्तिपुद्धिदीर्घोकालेस्वरान्विताः वि
श्वमूर्तिः प्रभावालः कामिकेयुकु वषटक्
वैकुंठो वसुधास्वास्वेकांतीमनुरग्रंमतः प्रव
रो वनदुर्गायाः ससप्तत्रिंशार्णकः ध्रुतिरुका
रः कामिकाद्वंद्वं तकारद्वंद्वं ततनुश्रियुक् ई
कारयुक्तं तेनति वषट् टांतः उकारः तेनष्टा
इति रमाय ईषुस्वरः युक्तः उपुक्ता तेन पुः प

शि०। ५३१

531

रारेफः विंदुयुक्ताउकाराक्रांतेनरूं श्राक्षियुक्तप्र
सोइकारयुक्तः षकारः तेनषि जयाकः सुष्टि
रिकारः विंदुरनुस्वारः तेनकिं हेसः सवालोवर्त्ते
नस्वः लोहितः पनेत्रः इतेनपिः मेत्रषष्ठाक्षरंषि
ल्किनाः मसदंष्ट्रीवसुधाविंदुयुक्तोपकारः म
विषः मर्यंति स्वरान्त्यएतेनमेः प्रभासकालो
मश्रोत्रउतेनसुप्रः पस्थिस्वरूपे श्रेर्द्धेन्दुयुक्त
हरिः तेननं मरुत्पः मुनचक्षिणीदि संध्याप्रा
कयमस्वरूपे संध्याप्राकयस्वरूपेकयविन्दुमत्त
तेनकं सूक्ष्माकालियुता तेनवा प्रुद्धिमादी
र्घाकालेश्वरान्वितामकारएकारयुक्तेनका
रतेनन्मे विश्वमूर्त्तिर्भप्रभाग वालोव कामि॰
केयुक्तकारइकारयुक्तः वषघ्नःपाः वैकुंठोः
म वसुधायस्वास्वरूपे स्वकान्तीकाहकारो
तेनहा श्रेत्रवातन्मेश्रक्षराणिकीलकानि
इप्रानमेहितापां गुणवीजंसमुद्भृत्यउत्तिष्ठे
तिपदंत्तइत्यादि एवमेषामहाविद्यानिःकी
लासर्वसिद्धिदागुणान्तेभुवनेप्रानीदुर्गावी

जंनियोजयेत् वर्मणोन्तेस्पकं वीजंमुत्काचा
नेविलोमतः पूर्वोक्तवीजत्रितयंयोजयेत्तक्रो
चद्धारणःतदाप्रदीपितोविद्यानिःकीला स।
र्वसिद्धिता गुणवीजंप्रणवःदुर्गावीजंदुं वर्म
हुं स्वकंदुर्गावीजं वीजत्रयं प्रणवमायावीजा
नि विलोमतः दुर्गामायाप्रणवक्रमेणएतावं
ता आदौवीजपंचकं अन्तरेमंत्रःतस्तुविलो
मेनादिवीजत्रयमितिमंत्रःसिद्धिःतथा आर
णपकामुनिःप्रोक्तोह्यनुष्टप्छन्दईरितं व।
नदुर्गादेवतास्पसर्वशत्रुविघातिनी रूत्वं
ध्यास्ताष्टतुर्वाणमितैर्मत्रार्णकैःपृथक् जा
तियुक्तैःषडंगानिमनोरस्यप्रकल्पयेत् पा
दसंध्यष्टके गुह्येलिंगाधारोदरेषुच पार्श्व
युग्मेहृदिकुचद्वंद्वेकंठेष्टसंधिषु करयोव
दनेनासागण्डयुकर्णयुग्मके भूमध्येमूर्द्धि
निमनोर्वर्णान्न्यस्येद्यथाविधि विद्युदीप्त
प्रभाभांकनकसरसिजेसंस्थितांसत्रिने
हस्तैभोजैर्वहन्तीमदिरवरदाभीतिसंज्ञां।

पि।१
५३२

532

क्रमेणः स्वर्णाद्युत्कान्तिवस्त्रांपशशिकलितल्ल
सद्भूलचूडांप्रसन्नांपार्श्वोद्यत्सनमृगेन्द्रांहृदि
वनवसतिंचारुदुर्गांस्मरेहं इक्षाद्यूर्द्धकर
योराद्ये तदाद्यधःस्थयोरन्ये इत्याद्युधध्यानं
इतिध्यात्वामहादेवींपूजयेद्भक्तितत्परः पूर्वो
क्तेषुमेपीठेदोदुर्गांप्रपूजयेत् पूर्वमंगानि
पूज्यानितत्रआर्यादिकायजेत् चक्राद्यस्त्रा
णिमातस्वलोकेशानायुधानिच आर्यादु
र्गाभद्रासमङ्काःत्यंविकाक्षेम्या वेदाद्याग
र्भास्याच्छेकर्पस्याष्टमीप्रोक्ता चक्रशंखासि
खेटेषुधेनुरुक्न्नकरोटिका तदायुधानी
रितानिदुर्गापूजेयमीरिता रुक्त्रिशूलंन
करीटीकपालं अथप्रयोगः तत्रप्राग्वद्योग
पीठन्यासान्तेमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृ
त्वाशिरसि आरण्यकायऋषयेनमः मुखे
अनुष्टुप्छंदसेनमः हृदि श्रीवनदुर्गायै
देवतायैनमः इतिविन्यस्यप्राग्वद्विनियो
गमुक्त्वा इतिहृष्पुरुषिहृदयायनमः कि

स्वपिषिषिशिरसेस्वाहा मयंमेसमुपर्यस्यतंशिखा
येवषट् यदिशाकवमशाकंचवाकवचायहुं तन्मे
भगवत्तिनेत्रायवौषट् समयस्वाहा अस्त्रायफ
ट् इतिषडंगमन्त्रानंगुष्ठादिकनिष्ठान्तकरयोर्हृ
दयादिषडंगेषुचविन्यस्यदक्षपादांगुलिमूले
डंनमः गुल्फेत्तिंनमः जानुनिहंनमः ऊरुमूले
पुंनमः वामपादांगुलिमूलेरुंनमः गुल्फेषिं
नमः जानुनिकिंनमः ऊरुमूलेस्वंनमः गुदे
पिंनमः लिंगेविंनमः मूलाधारेमंनंनमः उ
दरेयंनमः दक्षपार्श्वेमेंनमः वामेसंनमः हृ
दिमुंनमः दक्षस्तनेपंनमः वामेस्थिंनमः कं
ठेतेंनमः दक्षकरांगुलिमूलेयंनमः मणिव
न्धेदिंनमः कूर्परेशांनमः बाहुमूलेकंनमः
वामकरांगुलिमूलेमंनमः मणिबंधेशां
नमः कूर्परेकंनमः बाहुमूलेवांनमः मुखे
नेंनमः दक्षनासापुटेम्मेंनमः वामेमंनमः
दक्षगुण्डेगंनमः वामेवंनमः दक्षनेत्रेति
नमः वामेशां दक्षकर्णेसंनमः वामेयंनमः

शि० ५३३

533

भ्रूमध्येस्वांनमःशिरसिंह्रांनमःइतिविन्य
स्यप्राग्वत्तध्यानमानस्यपूजान्तेष्टदलक
मलत्रयात्मकंप्राग्वत्पूजाचक्रंनिर्मायप्रा-
ग्वदर्घस्थापनादिगपूजान्तेप्रथमेष्टदले।
श्रींआर्यायैनमःदुर्गायैभद्रायैभद्रकाल्यै।
अंबिकायैक्षेम्यायैवेदगर्भायैक्षेमंकार्यैद्वि
तीयेष्टदलेचक्रायसिखायैखड्गायखेटकाय
खेटकायबाणायचामायशूलायकपालाय
तृतीयेष्टदलेप्राग्वद्ब्राह्म्याद्यासंपूज्यदिग्गीपा
र्वादिसर्वपूर्ववत्सर्वपूर्वमापयेदिति नारा-
यणीयेवेदलक्षंजपेन्मंत्रंतद्दशांशंहुनेत्ति
ले ब्रह्माद्युतिल्लदुग्धान्नेदुर्गांसंचिन्त्यचा-
लेने तर्पणंमार्जनंकृत्वाब्राह्मणाराधनं
तथा धनधान्यामिद्धिभिःसम्यक्तोषयि
त्वानिजंगुरुं एवंसिद्धेर्मंत्रीवांछितार्थी
न्प्रसाधयेत् दुर्गाप्रयोगमदेनचिंतये
द्वनवासिनीम् श्रियेचदुर्गांमहिषोत्तमां
गस्थितांचद्विर्वादलरुग्बहन्तीम् सचक्र-

शंखासिसखेटबाणचापाबुजंतर्जनिकां च।
हन्तीम् चक्रशंखवह्नपाणखेटकबाणध्वजान्व
सिशूलकान् पुंकपालसदृष्टिकान्मुशला
ह्वकुंभकनन्दकान् सल्करैर्वहन्तपंगदांवरद
भिन्दिपालकशक्तिकान् विभ्रतीजलदद्यु
तिंमहिषोन्नमांगनिषेदुषीम् पावकोल्लसिं
तद्युतिंद्युतिभीमसिंहसमागतां शपामल्लोक
मल्ल स्थितांनयनत्रयोल्लसितांशुभां व्याघ्रच
र्मसदंशुकामहिवद्धकुंतलशोभितां चंद्र
शोभितशेखरां सुरदानवाभयतिदां तथाप्र
जपेत्प्रत्यहं मंत्रीस्वरक्षायैशतं ह्ययं सहस्रं
वातदन्तेचप्रयोगान्कर्त्तुमर्हन्ति यद्युदि
शपचमन्तुंसहस्रंवापुत्तंजपेत् अचिरात्।
भतेत्ततसाध्यकः प्रातः स्नायीन्यासपूर्वं
स्मरेद्देवीमनन्यधीः नित्यंसहस्रंप्रजपन्मं
त्रंसाधकसत्तमः ज्वरसर्पग्रहोत्थांश्चदोषा
न्प्रशामयेत्सुधीः हुनेदारण्यकत्तिलैर्जि।
ताकामिश्रचाहुनेत् अपामार्गसिमिद्भि

वीनाशयेत्सकलामयान् अपस्मारादिक
न् मंत्री नात्र कार्या विचारणा न्यग्रोधोत्थस
मिद्भिश्च सघृताभिर्जुहुयात्सुधीः अयुतं सर्वस
पत्त्यै सर्वपापन्मुक्तये पिच ग्रहादिशान्त्यैचत
थाह्यभिचारादिशान्तये अर्कवृक्षसमुद्भूतै
र्जुहुयाच्च समिद्वरैः आरभ्य रविवारं च सरक्ष
प्रत्यहं सुधीः क्षणाहतो वांछितार्थं सिद्धिमेव
त्तिनान्यथा क्रूहं वा सप्तरात्रं वा चैधैः सारसमु
द्भवैः एकैकं शाकलं मंत्रीजुहे वांछितसिद्धये
त्रिंशच्छरान्शितानग्रौ श्च विधाय जुहुयाद्बुधः
कटुतैलैः सहस्रं वा ह्यपुतं तदनन्तरं संपात
तैलेन शरान् सम्भ्यज्य यथाविधि पूर्ववत्प्र
जपेन्मंत्रं तानशरान्पमूपतिः शुद्धाचार
श्च धीरश्च धन्वी संयतमानसः गृहीत्वापरसे
नायाम ध्येगच्छेदमीः क्षिपेत् साधाव निदि
शः सर्वाः संभ्रान्ता विह्वलास्तदा सम्प्रागत्य
पुनर्भूयो गुरुं धान्यैर्धनैरपि वस्त्रालंकार
णैश्चपितोषयजपदापिनम् अष्टाधिकश

535

तेनाथसेजसंप्राव भस्मच निक्षिपेद्यस्यशिर
सिसविद्धिसौपेभयेज्जने देशादेशान्तरंचै।
वंकाकवड्डमत्तेसदा कारस्करड्डुमोत्थैश्चपत्रै
र्वापुनिपातितैः सहस्रंजुहुयात्पादरजोभिः स
हवैरिणः उच्चाटायभवेत्सद्योनिम्बवृक्षसमु
द्भवैः पुष्पैर्हुनेत्सहस्रंचसेनांसंस्तंभयेद्बुधः त्ता
वड्डिस्तस्यपत्रैश्चमंत्रीसेनांनिवर्तयेत्तु विघ
व

535

प्रपूज्याथ अन्नपूर्णान्तप्राक्कारचतुरस्रं तो।
कपालानुक्रमेणपरिपूज्ययेदिति अथप्रयो
गः तत्रप्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमू।
लेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणे ऋ
षयेनमः मुखे अनुष्टुप्छन्दसेनमः हृदिश्री
अन्नपूर्णायदेवतायैनमः गुह्ये ह्रीं बीजायन
मः पादयोः श्रीं शक्तयेनमः नाभौ क्लीं कीला।
कायनमः इतिविन्यस्यममान्नसमृद्धयेजपेवि
नियोगः कृतांजलिरुक्त्वा ह्रां हृदयायनमः ह्रीं
शिरसेस्वाहाः ह्रूं शिखायैवषट् ह्रैं कवचाय हुंः
ह्रौं नेत्रायवौषट्ः ह्रः अस्त्रायफट् इतिषडंगमं
त्रानांगुष्ठादितलान्तेकरयोर्विन्यस्यहृदया
दिषडंगेष्वपिविन्यस्य शिरसि ओं नमः सीम
न्ते ह्रीं नमः भाले श्रीं नमः भ्रूमध्ये क्लीं नमः ना
सायां नं नमः मुखे मों नमः कंठे मं नमः हृदि
गं उदरे वं नाभौ तिं लिंगे मं मूलाधारे हैं दक्ष
स्फिजि स्वं वामे रि दक्षोरौ अं वामे न्नं दक्षजा
नुनि पूं वामे र्णां दक्षपादे स्वां वामे हां इतिवर्ण

शि
५३७

537

न्यासः ततो दक्षनेत्रे श्रीं वामे ह्रीं दक्षकर्णे श्रीं वा
मे क्लीं दक्षनासा रन्ध्रे भगवति मुखे महेश्वरि
लिंगे अन्नपूर्णे गुदे स्वाहा नमः पुनः मूर्द्धभा
लभ्रूमध्यगलहृल्लिंगगुदेषु तानि पदानि वि
न्यस्य गुदादिष्वेव पुनस्तानि न्यस्येत् इति पदन्या
सः ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यात्वा द्यात्मपूजा
न्ते प्राग्युक्तभुवनेश्वरि पीठ समभ्यर्च्यावाहना
दिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वदंगानि संपूज्य त्रिको
णाग्रे श्रीं ह्रौं नमः शिवाय। श्री शिवाय नमः
इति मंत्रेण तत्पत्ते शिवं संपूज्य वामकोणे
श्रीं नमो नारायणाय नारायणाय नमः इति नाराय
णं संपूज्य कोणे कोणाभ्यान्तरे दक्षवामभागयोः
अन्नमह्यमन्नं मे देह्यन्नाधिपतये ममान्नं प्र
दापय स्वाहा लों भूम्यै नमः दक्षे श्रीं अन्नम।
ह्यमन्नं मे देह्यन्नाधिपतये ममान्नं प्रदापय
स्वाहा श्रीं श्रियै नमः इति संपूज्य चतुर्दलेषु दे
वयादित्तः श्रीं परविद्यायै नमः ह्रीं भुवनेश्व
र्यै नमः श्रीं कमलायै नमः क्लीं सुभगायै नम

मः ततोष्टदलेषु ब्राह्म्याद्याः संपूज्य षोडशार्द्ध
दलेषु देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन ॥ अं अमृतायै अन्न
पूर्णायै एवं मोमानदायै भुं पुष्टै गं तुष्टै ॐ॰
वं प्रीत्यै ॐ तिं रत्यै ॐ मां ह्रियै ॐ हे श्रियै ॐ स्वं
स्वधायै ॐ रिं रात्र्यै ॐ ज्यों ज्योत्स्नायै ॐ न्नं हैम
वत्यै ॐ पूं छायायै ॐ ऐं पूर्णिमायै ॐ खां नि
त्यायै ॐ हों अमावास्यायै ॐ अन्नपूर्णायै नमः तद्ब
हिश्चतुरस्रे प्राग्वदिन्द्रादीन् संपूज्य शेषं समाप
येदिति दक्षिणामूर्त्तिः लक्षं जपेत्स नियतो दशां
शेन तु होमयेत् रम्यपायससर्पिर्भ्यां सिद्धिदा भव
ति ध्रुवं सारसंग्रहे तर्पणादि ततः कुर्यात्पूर्वोक्त
विधिना सुधीः अन्नपूर्णेश्वरी देवी पूजितान्न।
सुवर्णदा अनया विद्यया विजातः कुबेरो धनना
यकः अन्नपूर्णेश्वरीनाम सर्वसंपत्समृद्धिदाः
तथा बीजहीने यमेव स्यात्षोडशार्णा तथापरा
मायाद्या सा च ताराद्या मता सप्तदशाक्षरा माया
तारादिका चान्या गदिता ह्यष्टदशी कोणमुन्या
द्या पूर्वमुदिता माया यं यां गक्रियामता अर्द्धे नागेन्दु

शि॰१ वज्रद्यैः साधयेत्पूर्वं वक्ष्यंते अन्नप्रदाख्यमंत्रस्य
पूर्वोक्तस्योच्यते विधिः ऋषिर्ब्रह्मा समाख्यातः ॥
छंदस्त्वाविकृतिर्मतम् देवता भूमियोग्नाकेध
नधान्यप्रदेशुभे देवेशुराम्बुनिकेवेधोमिनेर्मंत्राणि
कैः पृथक् पंचांगानि मनोः कुर्याज्जातियुक्ता ॥
नि मंत्रवित् क्षीराब्धौ रजते वप्रकनद्वीपसु
राद्यैःशुभेकल्पद्रुमध्वजशोभिते मणिमपेस।
द्भितपस्याग्रतः आसीनेवसुधाप्रियो धनस
मृद्धान्संस्मृजन्त्यो मुहुर्भक्ताय प्रीतिचिन्तयेदि
नमुखेधान्यान्नलेपनेय आवाह्य वेदवेपी
ठे देवीं गंधादिभिर्यजेत् पुरांगानि यजेद्वाह्यो
दिक्षु मूर्त्तानि संयजेत् आद्यानि चत्वारि पुन
र्विदिक्षु पूजयेदिमाः निवृत्याद्याश्चतस्त्रस्तु ब
त्वा कायाद्यास्ततः परं इन्द्राद्यपद्मलक्ष्मणि चैवं
पूजा समीरिता अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्या
दियोगपीठन्यासान्ते मूलविद्यया प्राणायामं
मत्र पंकत्वाशिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे
अविकृतिछंदसे नमः तर्जनी अन्नमेदिदेहि

शिरसेस्वाहा : मध्ययोः अन्नाधिपतयेशिखायै
वषट् अनामिकयोः ममान्नंप्रदापय कवचाय
हुं कनिष्ठिकयोः पाणपो रंगुष्ठयोः अन्नमहि हृ
दयाय नमः तर्जन्योः अन्नंमेदेहि शिरसेस्वाहा
मध्यमयोः अन्नाधिपतये शिखायै वषट् : अ
नामिकयोः ममान्नंप्रदापय कवचाय हुं कनि
ष्ठिकयोः स्वाहा अस्त्राय फट् इति विन्यस्य हृद
यादिष्वपि नेत्रहीनेषु पंचांगेषु न्यसेत् ततो ध्या
नादि मानसपूजां वेद्धारपुरतः चतुरस्रत्रयवेष्टि
तमष्टरक्षरकमलं द्वयं पूजाचक्रं कृत्वा प्राग्व
त्संस्थाप्य संपूज्य तत्र वक्ष्यमाणे वैष्णवपीठं सं
पूज्य तत्र मूर्त्रियोसमावाह्य मनादि पुष्पोपचारा
न्ते प्राग्वद्दंगान्बिसंपूज्य द्वितीयाष्टदलेष्वेका'
क्षरलक्ष्मीप्रकरणोक्तवन्नाद्याद्यष्टशक्तीः
श्री पूज्य प्राग्वदिन्द्रादिपूजामारभ्य शेषं समाप
येदिति तथा नियुतं प्रजपेन्मंत्रं तद्दशांशं च मित्र
वित् जुहुयादाज्यसंपृक्तेनान्नेन चपयाक्रमात्
तर्पणादिनः कृत्वा विप्रान्संभोज्य पत्नतः गु

शि
५३९

539

रुंसंतोष्य पत्नेन मंत्रसिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ८९
नादौ प्रजपेन्मंत्रमष्टोत्तरशतं सुधीः क्षेत्रधा
न्यान्नरतोच्चसमृद्धो भवति ध्रुवम् सारसंग्रहे
योनिर्बिंदुयुतः सनेत्रं च परमे पदमुच्चरेत् अस्थि
गं मेदउल्का च रक्तस्य रक्तद्विठवाधि प्रणवा-
द्योदशार्णयमस्यारूढमनुर्मतः योनिएकारः
विपदहकारः सनेत्रं इकारयुक्तं तेन हि ईतिप
रमे स्वरूपम् अस्थिशाकारः मेदोवकारः तेन
स्व रक्तेरेफः द्वकइकारः तेन रि तथा ऋषिर्ब्र
ह्मा विराट् छन्दो देवता परिकीर्तिता अस्या
रूढांत्रिभिर्वर्णैः प्रणवाद्यैद्विरीरिते षडंगा-
सनो रस्यजातिपुतानि कल्पयेत् अस्यारूढं
नवशशिपुतां भालनेत्रां च दोर्भ्यां पाशांव प्रां
बद्धं मदनविवशां साध्यमश्वनयन्तीम् ॥ ९१
क्षेनोघलकनकरचिंतां बेत्रयं क्षिंदधानां वं
धूकाभां मनसि कलये पीनवक्षोजनम्राम्
शाकेपीठे यजेद्देवीं पुरांगानि प्रपूजयेत् मात
न्नादिकान्वाह्यतद्वाणि ततो बहिः पूजयेत्

मश्वारूढायाः प्रोक्तासर्वसमृद्धिदा ॥ अथप्रयो
गः तत्रप्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्तेमूले
न प्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणेऋषये
नमः मुखेविराजेछन्दसेनमः हृदि अश्वारूढा
यैदेवतायैनमः इतिविन्यस्यवश्यार्थेविनियो
ग इति कृतांजलिरुक्त्वा आँ एहिहृदयायनमः
आँ परमेश्वरिशिरसेस्वाहाः आँ स्वाहाशिखायैव
षट् आँ एहिकवचायहुं आँ परमेश्वरिनेत्राय
वौषट् आँ स्वाहाः अस्त्रायफट् इतिकरषडंग
न्यासंकृत्वाध्यानादिमानसपूजान्तेप्राग्वपुष्पो
पचारान्तेप्राग्वत्षडंगानिसंपूज्य अष्टदलेषुब्रा
ह्म्याद्याः प्राग्वत्संपूज्यचतुरस्रेलोकपालान्संपू
ज्यधूपादिशेषंसमापयेदित्ति तथा जपेल्लक्ष
संख्याकंतद्दशांशंहुनेत्घृतैः तर्पणादिततः
कुर्यात्पूर्वोक्तविधिनासुधीः इत्थंध्यात्वेवसक
लंविश्वंवशापतेचिरात् अश्वान्नंजुहुयान्मं
त्रीलभेतेवांछितंफलम् त्रिमध्वक्तैर्मेषलोम
याल्लोणैहुनेवश्यानृपाः किल प्रोक्तेनैवविधा

शि।१
पृ५४०

540

नेनवश्याः स्युर्वनितानि अपिस्मनयाविद्यया
सर्पिर्होमः कांचनदोमत्तः त्रिस्वादुभिः सहस्रं
चहुनेत्तस्त्रीवशसिद्धये पूर्वोक्ते नैवहोमेननना
रीमाकर्षयेद्धुवं प्रणवादयमायादिरयमेका
दशार्णकः षड्दीर्घमायपैवास्यषडंगविधिः
रीरितः तथा प्रणवंपाशहृल्लेखेद्यंकुशाघो
यमीरितः त्रयोदशार्णकोद्वाभ्यांमेकैकेनयुग्म
नः पंचमिश्च तथाद्वाभ्यां षडंगविधिरीरितः पा
शः आंह्रीं लेखाह्रीं अंकुशः क्रों अपंदशार्णः पु
रश्चरणमस्याणोः पंचलक्षंप्रकीर्तितं पूजादि
कंस्यादनयोः पूर्वमंत्रानुसारतः कोष्ठानां द्वाद
कंकृत्वा मध्यस्थ वेदमितं कोष्ठे प्रणवंसाध्यस
मेतंशिष्टे षट्स्वदशार्थमंत्रार्णान् अशेषनारी
नरपनरवश्यप्रदं मतं अष्टारूढायंत्रमेतत्सु
जितंसर्वकामदं केरलीयेयंत्रसारे मध्येपा
शिसमसाध्यांज्वलनपुरयुगास्त्रिषष्ट्यापाश
शिक्रोमेल्कीसोः क्रमेणप्रविलिखतुबहि
मंत्रवर्णानदलेषु एकैकमानुसंख्यैश्चपिः

मदनं शरैर्नित्यपामात्तकार्णे श्चावीतंयंत्रमेत
द्वर्गणपुरगतं श्रीकरं वशकारि अस्यार्घः ष
ट्कोणमध्ये ससाध्यं शक्तिवीजं विलिख्यतत
त्कोणेषु आं ह्रीं क्रों एं क्लीं सौः इत्येकमेकं वी
जं विलिख्य बहिर्द्वादशादलेषु शक्तिरहितद्वा
दशाक्षराणि एकैकं क्रमेण लिख्य वहिर्वृत्तं च
तुरस्रं च कृत्वा प्रथमवीथ्यां पूर्वोक्तैर्वाग्बीजैः
द्वितीयवीथ्यां वक्ष्यमाणनित्यक्लिन्नानित्या
विधयान्तृतीयवीथ्यां मातृणे श्चानिरंतरं सं वे
ष्टतद्वदश्चतुरस्रं कुर्यादेतदुक्तफलदं भवति ॥७०॥
प्रणवो भुवनाधीशानमो भगवदं वततन्ति
महैश्वर्ये हि परमेश्वरि स्वाहान्तिको मनुः ए
कविंशार्णकः प्रोक्तः पूजाद्यं चास्य पूर्ववत्तभु
वनाधीशा ह्रीं अनन्त्यपगमं सारसंग्रहे मायो
बुद्देह्रोरिरु इत्युपितेपापदं वदेन्नगेश्वर्यंते चव
र्मोस्त्रद्विठांतः षोडशाक्षरः माया ह्रीं वर्म हुं अ
स्त्रोफट् द्विठः स्वाहाः अजोस्य ऋषिराख्यातो
नुष्टुप्छंदश्च देवता गौरी सौभाग्यसुखप्रपस

त्रि॰ १
पृ॰ ५१

541

र्वसंपत्प्रदायिका षट्दीर्घमायया कुर्यात्त् ष
डंगानि मनोरथ हेमाभां बिभ्रतीं दोर्भिर्दर्प॰
णांजनसाधने पाशांकुशौ सर्वभूषान्तां गौरी
सर्वदास्मरेत्त् वामाघूर्ध्वयोराद्येतदाद्यध॰
स्थयोरन्ये ईत्यायुद्धध्यानं शक्तेपीठे पजेक्को॰
रिं चन्द्रनाद्यैर्मनोहरैः अंगानि पूर्वमध्यस्थर्च्ये
सुभगाद्यास्तत्तोपजेत्त् सुभगा लिलिता चान्या
कामिनी पाशांकुशादर्पणांजनशोला काद्य
मीमता शाक्रा दयस्तदस्त्राण्णगौरीपूज्यास॰
मीरिता प्रपंचसारे तु धर्मादिकल्पितेपीठेपी
ठशक्तीरिमायजेत्त् प्रभान्नानाच वाक्वागी॰
श्वरी स्याज्ज्वालिनी परा वामा ज्येष्ठा च रौद्री च
गुह्य शक्तिश्चतानव ह्स्वत्रय ल्कीब वर्ज्यस्व
राच भृगुण्णान्विता ह्स्वत्र यंप्र ड्उ ल्की वाक्
ऋल्लृ भृगुः सकारः गौं गौरि मूर्त्यैह्च पीठ
मंत्रश्च कल्पिते एवं पीठे पजेद्देवी चन्द्रनाद्यै
र्मनोहरैः सुभगाये च बिधान्ते हैन्तेस्यात्काम
मालिच न्येस्याद्क्रीमहित्तन्नोच गौरीस्यात्तु प्रचो

दयात् गायत्री त्वनयासर्वानुपचारान्स्रक ल्पये
त् अंगानि पूर्वमभ्यर्च्य सुभगाद्यास्ततो यजेत् भ
गुः साम्बुः सद्वितुर्येषष्ठार्केन्दुस्वरादिकाः सुभगा
ललिता चान्या कामिनी कामलिनी दिश्वास्त्वा
द्यायुधानि लोकपालैस्तदायुधैः भगुः सकारः
अंबुवकारः द्वितीयातुर्यईषष्ठः ऊ अर्कऐ तेन स्वो
स्त्रीं स्त्रूं स्त्रैं आयुधानि दर्पणांजनसाधनपाशांकु
शाः अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्यादियोगपीठन्या
सान्ते मूलेन प्राणायाम त्रयं कृत्वा शिरसि अज
ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः हृदि श्री
गौर्यै देवतायै नमः इति विन्यस्य ममेष्टार्थसि
द्धये जपे विनियोगः इति कृत्वांजलिं रुत्का ह्रां
ह्रीमित्यादि करषडंगन्यासं विधाय ध्यानाद्या
त्मपूज्यान्ते मेण्ड्कादिपरतत्वान्तं योगपीठम
भ्यर्च्याष्टदलकेसरेषु स्वाग्रादि मध्यान्तं प्रादक्षि
ण्येन सां प्रभायै नमः सीं ज्ञानायै सूं वाचे सैं वा
गीश्वर्यै सैं ज्वलिन्यै सौं ज्येष्ठायै सं रौद्रै सं गु
ह्यशक्तै नमः इति संपूज्य गौं गौरी पीठाय नमः

शि०।
पृ५४२

५४२

इतिसमस्तंपीठंसपूज्यआवाहनादिमुद्राप्रदर्शनान्ते सुभगायैनमविद्महेकाममालिन्यैधीमहि तन्नोगौरीप्रचोदयात् इतिगायत्रासनादिसर्वानुपचारान्दद्यात् ततः पुष्पोपचारान्तेप्राग्वदंगानिसंपूज्याष्टदलेष्वग्रदलेषुस्त्रांसुभगायैनमः एवंस्त्रींललितायैस्त्रूंकामिन्यैः स्त्रैंकाममालिन्यैनमः विदिक्षुपाशायअंकुशाय दर्पणायअंजनशलाकायैनमः इतिदिक्ष्वग्न्यादिप्रादक्षिण्येनसंपूज्यतद्बहिः अन्तुरवेलोकपालांस्तदस्त्राणिचसंपूज्यधूपादिशेषंप्राग्वत्समाप्यपैदिति तथा एकलक्षंजपेन्मंत्रंतद्दशांशंहुनेत्घृतेनर्षणादि ततःकुर्यात्गुरुंसंतोष्यपत्नतः संक्षेमंत्रीप्रकुर्वतमंत्रेकाम्यानिनान्यथा वामाक्षीनामनिशायवामोरोविलिखेल्लिपिः आछाद्यन् वामदोष्णातन्मनाः प्रजपेन्मनुं सप्तसहस्रं लोलाक्षीमानयेत्कामपोहितां एतन्मंत्रेण संजप्तंगंधपुष्पफलादिकं दत्तंसंसेवितंसर्वजनतावशकारकं तथा कांक्षितस्त्रीचशंपा

ऽंकारि सुद्दंदुध्यै ऽंवंध्यं चाक्ष्यं ऽंस्त्री स्वाहेतिमं
त्रोयं मीरितः एकोनविंशत्यर्णोऽयो मंत्रः स्त्रीवश
क्ष्यपरः अस्य पूजादिकं सर्वं मंत्री पूर्ववदाचरेत्‌ ः
अस्यैव वर्णतस्त्ववर्णाक् साध्यनामप्रचोस्येत्‌ ज
पेन्मंत्रं शतं वापि स वश्यो भवति ध्रुवम्‌ सारसं
ग्रहे मायासलोहितापद्मावतिस्वाहासप्तवर्णकः
पद्मावत्या मनुः प्रोक्तः सर्ववश्यप्रदायकः माया
भुवनेश्वरी बीजं लोहितः पकारः द्मावति स्वाहा
स्वरूपं तथा ऋषिर्ब्रह्मा समुदिष्टो गायत्री छंद उ
च्यते पद्मावती देवतास्य ह्रीं बीजं शक्तिरस्य तु स्वा
हास्या न्यासप्रयोगानि षट्दीर्घस्वरभिन्नया कृत्वा
देवीं ततो ध्यायेत्साधकः स्थिरमानसः रक्तोत्प
लकरद्वंद्वाम्‌ अज्वस्थां कमलाननां बंधूकाभां
त्रिनयनां नानाकल्पोज्वलां स्मरेत्‌ शक्तिपीठय
जे देवी पुरांगानि च मानरः लोकपालांस्ततो बा
णेप आवत्स्यर्चनामत्ता प्रयोगः सुगमः तथा
पुरश्चरणमस्यैकलक्षं प्रोक्तं च मंत्रिभिः तद
शांशेन जुहुयात्तघृतैः साधकसत्तमः एवं मु

शि
५६३

534

नुयोमतेसुगमः सर्वयोषितोष ह्मोणेविलिख
च्छक्तिंषट्सुकोणेषु संलिखेत् मंत्रार्णांश्च
ततोबाह्येलिपिवीतमिदंमतं रम्येपद्मावत
तीयंत्रंवषट्पदेनात्रसंशयः लिपिवीनंमात्त
कापाः अन्यत्सुगमं तथा वाग्भवंडाघमंवी
जंद्वितीयंभुवनेश्वरी ततीयंचरमावीजमा
द्यलक्ष्मिपदंततः स्वपंभुवेपदानेचप्रवेदेद्भु
वनेश्वरी ज्येष्ठायेहृदपंचैवमंत्रः सप्तदशा
क्षरः वाग्भवेंऐं हृदयंनमः अन्यत्सुगमं ऋ
षिरस्यस्मतोब्रह्माछन्दोदितिः समुदाहृतं दे
वताज्येष्ठलक्ष्मीश्चश्रीमायेशक्तिवीजकेप्र
मस्यामरुणाम्बरमरुणाम्बरधारिणीं कुंकु
मक्षोदलिप्तांगीप्रोत्फुल्लकमलेक्षणां म
न्दस्मितमुखीज्येष्ठांकलशंचसुपात्रकं द
धानामूर्द्ध्वबाहुभ्यांपाशमंकुशंतथा चि
न्तयेत्परयाभक्त्यादेवीमित्थंप्रपूजयेत् वा
मायुध्वयोरादौ नदाद्यघस्थयोरन्येऽत्रायु
धध्यानं कलशंसुधाढ्यं सम्यग्यमीदिशि

पीठं मंत्रविन्यासिकल्पयेत् लोहिताक्षीविरू
पाक्षीकमलानीललोहितासमदावारुणी
पुष्टिरमोघाविश्वमोहिनी पूर्वादिदलमूले
षुमध्येचार्च्याः क्रमादिमाः वदेद्वररुज्येष्ठा
विद्महेनीलप्राद्दत्तःज्येष्ठायैधीमहिप्रोल्का
तन्नोलक्ष्मीः प्रचोदयात् अनयावाह्यतांज्ये
ष्ठांपूजयेच्चन्दनादिभिः अंगानिमातृर्लोक
पालांस्तच्चाणिचपूजयेत् अथप्रयोगः तत्रप्रा
तः कृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमूलेनप्राणाय
यामंत्रयंकृत्वाशिरसि ब्रह्मणेऋषयेनमः
मुखेअष्टिःछन्दसेमनमःहृदि ज्येष्ठलक्ष्म्यै
देवतायैनमः गुह्येश्रीबीजायनमः पादयोः
ह्रीशक्तयेनमः इतिविन्यस्यमूलविधया।
करौत्रिः प्रमज्यऐंह्रीश्रींहृदयायनमः आय
लक्ष्मिशिरसेस्वाहाः स्वयंभुवनेशिखायैव
षट् ह्रीकवचायहुं ज्येष्ठायैनेत्रायवौषट्
नमः अस्त्रायफट् इत्यगमंत्रैः करषडंगन्या
संविधायध्यानात्मपूजान्तेमण्डूकादिपर

शि
पृ५४४

तत्वांतंपीठंसंपूज्य अष्टदललकेसरेषुप्राग्रा
दिमध्यान्तं लोहिताम्स्पेनमः कमलाये नी
ललोहितायै मदायै वारुणी पुष्टे अमोघा
यै विश्वमोहिन्यै इतिप्रादक्षिण्येनसंपूज्य
ऐं ह्रीं श्रीं सर्वशक्तिकमलासनायनमः इति।
समस्तंपीठंसंपूज्यरक्तज्येष्ठायैविद्महेनील
ज्येष्ठायैविद्महेनीलज्येष्ठायैधीमहितन्नोल
क्ष्मीः प्रचोदयात् इत्मनेयागायत्र्यावाह्यमूल
विधयासनादिपुष्पोपचारान्तेप्रागवदंगानि
संपूज्याष्टदलेब्राह्म्याद्याश्चतुरस्रेलोकपालां
स्तदस्त्राणिसंपूज्य धूपदीपादिशेषं समापये
दिति तथा लक्षतु प्रजपेन्मंत्रं जुहुयात्तद्द
शांशतः पायसेनसुशुद्धेनसर्पिसिक्तेनसा
धकः तर्पणमार्जनं कृत्वा कुर्यात् ब्राह्मण
भोजनं ज्येष्ठामनुंयो भजतेमनुष्यः सन्या
सपूजातर्पणैश्च भोगानिहप्राप्यवङ्कून्सम
र्त्यः परत्रविष्णोः पदमेतिनित्यं सारसंग्रहे
अथवक्ष्येमंत्रवरं त्रिपुरासंज्ञकं शुभं लो

करंजनकर्त्तारं चतुर्वर्गफलप्रदं यशस्करं पुत्रपौ
त्रफलप्रदं कवितारं कमलाभुवनेशानीत्तत्री
पुष्पमनोभवः वर्णत्रयात्मा त्रिपुरानामको मं
त्र इति कमलाश्रीं भुवनेशानी ह्रीं मनोभव
क्लीं दक्षिणामूर्त्तिसंहितायां ऋषिर्ब्रह्मास्य मं
त्रस्य गायत्रं छन्द इति शारदातिलके ऋषिः
संमोहन इत्युक्तं आचार्यचरणैः किमपि नोक्तं
सारसंग्रहे भृगुः संमोहस्यर्षिः छन्दो गायत्री मु
च्यते देवता त्रिपुराख्याता द्विरुक्तेनार्णेनांगके
अथवा भुवनेशान्याः षडंगानि प्रविन्यसेत् हेमा
भां पारिजातद्रुमरुचिवने मण्डपे स्वर्णभूमौ रत्नो
घात्कुट्टिमे घोलसमरत्नरोश्चारुसिंहासने को-
षट्कोणस्यां स्मरेहं कमलपुगगुणानंकुशं चा
पवाणौ बिभ्राणां हस्तपद्मैर्मणिमयमुकुटां
चारुभूषां त्रिनेत्रां दूतीभिश्चामराद्यैः समुद्य
ककरण्डकान् तांबूलं च वहन्तीभिरावृत्तां
परितः शुभां दूतीभिर्घृण्यान्यादिभिः नाराय
णीये सोम्यादिघृणानीस्सूर्यामादित्यांच प्रभा

शि०१
५४५
545

वतीमिति तथापीपूर्वदृष्ट्यापशंपतीसाधकं
चमनोहरे दक्षिणांमूर्त्तिःषट्कोणंपूर्वमालि-
ख्यमध्येविधांलिखेत्सुधीः वीक्ष्यपात्तांबुषट्को
णकोणेषुक्रमतोलिखेत् बाह्येवसुदलंकुर्या
दीर्घस्वरविभूषितं चतुरस्रंचतुर्द्वारभूषितं
मण्डलंलिखेत् चतुरस्रंचतुरस्रत्रयं गृहेसं
माप्तीतिवदेकवचनमुद्देश्यपगतसंख्यापरं
मध्येषट्कोणंतस्यचतुःपत्रमध्येपजेद्देनां
चतुःपत्रेषट्कोणस्याम्बुजेबुधः इतिनाराय
णीयवचनात् सारसंग्रहे शाक्तेपीठेपजेद्दे
वींसनवशक्तिसमन्विते अंगानिपूजयेद्य
दोलस्याधाःकोणपार्श्वेचनिधायपजेन्मा
न्दश्वतद्बहिः लोकपालांश्चरमणीरूपान
भ्यर्चयेत्क्रमात् कांचनानांकुशांलक्ष्मी-
सवराजद्द्यामयां स्वर्णाभमरिशांखाब्जगजा
जसुकरेहरिं गुणसर्पलपाव्हेष्टधारिणी
मरुणांशिवां शिवंस्वर्णाभमेणाद्वंकाक-
मीतीष्टधारिणंस्वर्णाभांनीलकमलकरां

सोम्यां रतिं स्मरं पाशांकुशौ चापबाणौ धारय
न्तीं रूपचारुणं त्रिपुटाख्यमहाविद्या पूजा प्रोक्ता
समासन अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वा द्वियो-
गपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शि
रसि संमोनभृगवे ऋषये नमः मुखे गायत्री छं-
दसे नमः हृदि श्री त्रिपुटायै देवतायै नमः इति
विन्यस्य श्रीं हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा क्लीं
शिखायै वषट् श्रीं कवचाय हुं ह्रीं नेत्राय वौष
ट् क्लीं अस्त्राय फट् इति षडंगन्यासं विधाय
ध्यानादि पुष्पोपचारांते पूर्वोक्त भुवनेश्वरी पी
ठे कृत्वा प्राग्वदंगानि संपूज्य चतुर्दलेषु देव्या
वामदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन घृणिन्यै नमः
सूर्यायै आदित्यायै प्रभावत्यै षट्कोणेषु देव्यग्र
कोणमारभ्य लक्ष्म्यै हरयै गिरिजायै शिवायै
रत्यै अनंगजायइ इति संपूज्य षट्कोणपार्श्वयोः दे
वीदक्षिणे शंखनिधये नमः इति संपूज्य अष्ट
दलेषु ब्राह्म्याद्याः संपूज्य दिग्गीशाद्यादि सर्वं प्रा
ग्वत् समापयेदिति इति ध्यात्वा मंत्रमिमं जपे

दादित्यलक्षकं तत्सहस्रंप्रजुहुयान्मधुराक्तै
समिद्धरैः श्रीराजवृक्षसंभूतैः सजपाकुसुमै
श्शुभैः तर्पणंमार्जनंकृत्वाब्राह्मणाराधनन्त
थाश्रीः वृक्षोविल्वः तथालक्ष्मीगौरीसुकं द
र्येबीजानिक्रमात् सुधीः कृत्वाकल्पायांता।
चेन्दौतंचाकाशेस्मरेश्वतत् सिंदूरवर्णमखि
लंत्रैलोक्यंतन्मयलवतः स्मृत्वानदाखिला
न्देवान्वशयेत्किंपुनर्नरान् एवंमनुंयो
भजतेसलभेत्कविताम्परा दिव्यांचलक्ष्मी
सौभाग्यमतुलंलभतेचिरात् बहुकालंच
विहरेत्सुस्थिरंभुविमानवः प्रपंचसारे पा
शाश्रीशक्तिस्मरमन्मथशक्तीन्दिरांकुशाश्च
ष्टपमष्टाक्षरइतिपाशः ऋांस्मरः मन्मथः
श्चकामबीजद्वयं इन्दिराश्रीबीजं क्रंकुशः
कोनथाः ऋष्यादिस्त्रजगायत्रशाक्तयः समु
द्दिरिताः स्त्रीवश्याकर्षणादौतुविनियोगउ
दाहृतः षट्दीर्घमाययांगानिसर्वैरष्टागमि
ष्यते हृतशिरश्च शिखावर्मनेत्रास्त्रोदरप

हृके अष्टांगं विन्यसेन्मंत्री मूलेन व्यापकं न्यसे
त् आनन्दरूपिणीं देवीं पाशांकुशधनुःशरान्
विभ्रतीं दोर्भिररुणां कुचार्तां हृदि भावयेत्त
वाद्याद्यूर्ध्वयोराये नदाद्यधःस्थयोरन्ये इन्द्रायु
धध्यानं शाक्तेपीठे यजेद्देवीं हृल्लेखाद्याभिरंग
कैःमातृभिर्लोकपालैश्च वज्राद्यैः पंचमावृति
अथ प्रयोगः प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांतं मू
लविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि अजपा
ऋषये नमः मुखे गायत्रीच्छन्दसे नमः हृदि मा
तृकायै देवतायै नमः इति विन्यस्य श्रीवश्याकर्ष
णे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ह्रां ह्रीं मित्या
दिना करषडंगन्यासं कृत्वा आं हृदयाय नमः श्री
शिरसे स्वाहा ह्रीं शिखायै वषट् क्लीं कवचा
य हुं क्लीं नेत्राय वौषट् ह्रीं अस्त्राय फट् श्रीं उर
राय नमः ह्रीं पश्चाय नमः इति विन्यस्य ध्याना
दि पुष्पोपचारान्ते मध्ये हृल्लेखायै नमः अग्रे
गगनायै नमः दक्षिणे रक्तायै नमः उत्तरे करा
लिकायै नमः पश्चिमे महोच्छुष्मायै नमः ई

१श१

५४७

547

ईतिसंपूज्यप्राग्वदंगानिसंपूज्याष्टष्टदलेषुब्रा

ह्याद्याःसंपूज्यचतुरस्रेलोकेशाचीदिप्राग्वत्स

र्वंसमापयेदिति तथा अष्टलक्षंजपेत्साज्यै

र्दशांशंजुहुयात्तिलैःसारसंग्रहे भुजंगेशास

मारूढालक्ष्मीर्लोकादिक्षिसंयुता श्रीमुखीवि

लसत्त् शीर्वामेखोनयनसंयुतःपूतनावलि

युक्ताचमहाकालीसमाधवी सूक्ष्मेण सहिता

मेषद्धयंर्झिंटीशासंयुत्तेजयाचयोगिनीचैवरेव

तीयुक्तवारुणीसार्ध्वकेशीचसहजाषड्ढीशा

वरजान्वित्ता सानन्तोनकुलीशाख्यानिसालिकि

न्नामनुर्मतःएकारस्शाक्षरःसर्वसौभाग्येश्व

र्यदायकःभुजंगेशोरेफःलक्ष्मीःहकारःलो

लाक्षिईकारःश्रीमुखीविन्दुःएतेनह्रींइति मे

षोनकारःनयनंउकारःतेननि पूतनातकारः

वालिपकारःतेनन्त्य महाकालीककारःमा

धवीलकारःसूक्ष्मःइकारःतेनक्लींइति मे

षद्धयंनककारद्धयंर्झिंटीशाःएकारःतेनक्ले

इतिजयामकारःयोगिनीदकारःरेवतीरेफ

चकारात्पुनर्दकारः सचरेफः पुनः ङ इत्यर्थः तेन ङ्
वारुणीकारः ऊर्ध्वकेशी एकारः तेन वे सहज्ञास
कारः खड्गीशः वकारः विरजा अकारः तेन स्वा न
कुलीशो हकारः अनन्त अकारः तेन हा तथा ऋ
षिर्ब्रह्मा त्रिष्टुबुक्तं छन्दो मंत्रस्य देवता नित्यक्लि
न्ना वगदिता चतुर्वर्गफलप्रदा दक्षिणामूर्तिसं-
हितायां बीजमाद्यं वह्निजाया शक्तिर्नैकीलक-
मिति विराट् छन्द इतिच आद्येन मंत्रवर्णेन हृद
यं समुदीरितं ततो द्वाभ्यां पुनर्द्वाभ्यां द्वाभ्यां द्वये
न च कुर्याच्छिष्टानि चांगानि करयोश्च न्यसेत्
क्रमात् हृदि दृक् श्रोत्रनो द्वे द्वे लचिलिंगे च गु
ह्यके मातृपोश्चैव मंत्राणीनुविन्यसेन्मंत्रवित्त
वित्तमः आरुणाकल्पारुणांशुकधारिणी अ
रुणस्रग्वलेपांतां चारुस्मेरमुखांबुजां नेत्रयो
रुल्लसत्कर्णा भालेधर्माम्बुमौक्तिकैः विराजमा
नां मुकुटलसदर्द्धेन्दुशेखरां चतुर्भिर्बाहुभिः पा
शांकुशं पानपात्रकं अभयं बिभ्रतीं पद्ममध्या
सीनां मदालसां ध्यात्वैवं पूजयेन्नित्यां प्राक्पी

शि॰ १
५४८

548

ऽऽशक्तिपीठके पद्ममष्टदलं मध्ये वह्निगेहस
मन्वितं चतुरस्रद्वयं बाह्ये प्राकप्रत्य(?)क्द्वार(?)से
युतं तत्र मध्ये यजेद्देवीं चन्द्रनाडिमिलितमेः
कर्णिकायोनिमध्यस्थदेशेवा षडीशावह्निषु
नैऋत्यां पुरतो दिक्षु यजेद्देगा निष(?)ऽङ्कमानसौ
भिणीमोहिनीलीलात्रिषु कोणेषु पूजयेत् नि
त्यानिरंजनाक्लिन्नाक्लिदिनी मदनातुरा म
दद्रवा द्राविणीचक्षोभिणाचाष्टपत्रगाः महाबि
लामंगलाचमन्मथातीमनस्विनी मोहामोदा
मानमयीमायामंदामितावती द्वारपार्श्वेषु को
णेषु दिक्षु ततो दशपूजयेत् लोकेशानपि तद्बा
ह्येतदस्त्राणि ततो वहिः अथप्रयोगः तत्र प्रातः
कृत्वादियोगपीठन्यासं ततो मूलविद्यया प्राणा
यामं त्रयं कृत्वा। शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मु
खेत्रिष्टुप्छंदसे नमः हृदि नित्याक्लिन्नानित्या
यै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम चतुर्विधपु
रुषार्थसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः इति कृत्वा ज॰
क्लिन्नांका ह्रीं हृदयाय नमः नित्यशिरसे स्वाहा

क्लिं न्नेशिखायैवषट् मदकवचायहुं उं वें नेत्रा
यवौषट्स्वाहास्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यास
विधाय हृदि ह्रींनमः दक्षिननेत्रेनि वामेत्वं दक्ष
नेत्रेनिं दक्षश्रोत्रे क्लिं वामेन्ने दक्षिननसिमंवा
मेट्ट सर्वांगेहुं लिंगेवें गुदेस्वां पादयोः हांनम
इतिविन्यस्यमूलविद्यया व्यापकं कृत्वा ध्या
नादिषडंगपूजान्ते त्रिकोणे श्रींक्षांमिण्यैनमः
एवंमोहिन्यै लोलायै इतिदेव्याद्या दिकोणत्रये
संपूज्याष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्यप्रादक्षिण्येन
न निरंजनायै क्लिंकन्मायै क्लिंकदिन्यै मदनान्तु
रायै मदनद्रवायै मित्तावत्यै इतिद्वारपार्श्वद
याग्नेयदक्षिणनिरृतिपश्चिमद्वारपार्श्वद्वय
वायव्योत्तरैशानेषु दशादिक्षुसंपूज्यमध्यरेखा
यामिन्द्रादीन्सर्वान्वाह्यरेखायांवज्रादींश्चसं
पूज्यधूपदीपादिसर्वंप्राग्वत्समापयेदिति न
या ध्यात्वैवंपूजयेल्लक्षंमनुमेनंदशांशानतःम
धूकपुष्पैः स्वाद्वक्तैर्जुहुयाद्विघयापवा नरः
प्रांप्रांतर्पयित्वाजलैः कर्पूरिवासितैः प्रात्मा

नमभिषिच्याथ ब्राह्मणाननुभोजयेत्ततः वित्त
भूषांबराद्यैश्च संतोष्य गुरुमात्मनः सिद्धमंत्र
प्रकुर्वीत प्रयोगान्मंत्रवित्तमः ततो विद्याप्रयो
गार्हो नित्यार्चानिरतस्तथा सहस्रजापी तद्भ
क्तः कुर्याद्युक्तं न चान्यथा पद्मैरक्तैस्त्रिमध्वक्तै
र्होमाल्लक्ष्मीमवाप्नुयात् तथैव कैरवैरक्तै
रास्यस्ववशं नयेत् समानरूपवत्सायाः शु
क्लायो गोः पयः प्लुतैः माल्लिकामालतीजा
तीशतपत्रैर्हुतैर्भवेत् स्वर्णाप्तिस्तंभनं शत्रो
र्नृपादीनां क्रुद्धोपि वा आज्याक्तैः कुरवीवी
रोस्येप्रसूनैरारुणैर्हुतैः रक्तो वरांगणाज्यमृत्र
मत्या वशं नयेत् भूषावाहनवाणिज्यसिद्ध
यः स्युः स्ववांछिताः लवणैः सर्षपैर्गौरैरिति
रैर्वाथ होमतः तत्तैलाक्तैर्निशामध्ये त्वानये
द्वांछितां वधू तैलाक्तैर्जुहुयात्तिक्तकट्टर
पुष्पैर्निशान्ततैरे मासाद्रिपुस्तीव्रज्व
रेण परिपीड्यते आरुष्करघृताभ्यक्तैस्त्रिबी
जैर्निशि होमतः व्रणाः पारिरेपात्रोः स्युर्दु

माध्याश्चाचिकित्सकैः तैरेवदत्तैर्निगत्सुरिपुर्यो
नियमात्मयंनयात्ततैस्तसंसिक्तैर्बीजैरंको
लजैरपि मरिचैः सर्षपाज्याक्तैर्निशिहोमात्तु
मासतः वांछितांवनितांकामज्वरार्तामानये
ध्रुवं मरिचैः सर्षपैर्यायैत्तैः सप्तरात्रकृतैर्निशि घ
नमानकुलैर्नित्यंदुः प्राप्यामानयेद्ध्रुवम् अन्ना
न्नाद्यैर्जुहुयान्नित्यंयस्तम्मंत्रेण तरंतुवा तेना
न्नपूर्णोभवनेभोक्ताचभवतिध्रुवं शालीभि
राज्ययुक्ताभिर्होमाच्छालीनवाप्नुयात् साध्य
र्क्षवृक्षसंभूतामिश्चपाद्रजः कृतां राजीमरि
चलोणैस्त्यांपुत्तलींजुहुयान्निशि प्रपदाभ्यां
चजंघाभ्यां जानुभ्यांमुरुयुग्मतः नाभेर्धस्ताद्ध
रपार्श्वलेनाकंठन्तस्तथा शिरसश्चसुतीक्ष्णेन
छित्वाशस्त्रेणवैक्रमात् एवंद्वादशधाहोमा
न्नरनारीनराधिपाः वश्याभवन्तिसप्ताहा
त् ज्वरार्ताश्चास्यवांछया प्रयान्तिनिधनंचा
स्यवांछिपानन्ययोगतः पिष्टेनगुडयुक्तेन
मरिचैजीरिकैर्युतां कृत्वापुत्तलकांसाध्यनाम

त्रि॰
५५०

550

युक्तैमषोहदि सनामहोमसंपातघृतैसंपा-
च्यतांपुनः स्पृशन्निजकराग्रेण सहस्त्रं प्रज
पेन्मंत्रं अभ्यर्च्यततघृताभ्यक्तं भक्षयेत द्वि-
याजपन् नरनारिनृपास्तस्य वश्याः स्युर्मवण
विधि तैरेवपिष्टैर्वर्तितं तु कृत्वा तन्मध्यतस्तथा
साध्यनामस्फुटं कृत्वाप्राग्वत्संपाच्यभक्षणात्
वश्यास्तेवत्सरं भूपः स्वनामार्णान्वितैस्तथा कृ
त्वा विपाच्यरवादं स्तुवश्यपेत्तांस्तदर्धकं नालि
केरफलांभोभिस्तर्पणा द्वनितावश्याः कर्पू
रवासितैस्तोयैर्मनुष्याश्च वशे स्थिताः तर्पण
ल्लवणांभोधिजलैः सर्वेस्युः किंकराः तथा
लवणयुक्तेनतोयेनवनितावश्याः शुद्धेनवा
रिणामासंतदर्धसप्तवारकं तर्पयेयस्यना-
म्नैवसतस्यस्याद्वशोनिशं केतकैर्वासितैरं
युतैः केरफलोदकैः सर्वलोकचमत्कारि भ
वतिनित्यशः कस्तूरीवासितांभोभिस्तर्पणं
सर्वमृ चिंचाफलरस्यापेतैजलैर्द्धि मापतर्प
येत् उष्णोदकैः समरिचैस्तर्पयेद्वैरिमत्यवे-

केवलोह्योदकैस्तस्यतीव्रज्वरसमुद्भवः निंब
पत्ररसोपेतैरंबुभिस्तर्पणाद्द्विषः जायन्तेन्यो-
न्यवैरस्यंयेनतेनाशमाप्नुयुः तथैवात्युष्णश
लिलैस्तर्पणाद्वैरिणोभृशं अतीसारादिभि
र्दोषैरोद्रैः ल्केशमाप्नुयुः वनितानवनीतस्य
स्रावकोग्निजपादिना जायन्तेसाधकोनित्यं
कंदर्पाधिकसुन्दरः तथा प्रणवंवाग्यहृल्ले
खावाग्वीजंनित्यशब्दतः ल्किन्नेमदद्रवेवा
चंमायामग्निवधूंवदेत् नित्यल्किन्नाभिधो
मंत्रःप्रोक्तः पंचदशाक्षरः हृल्लेखावाग्वीजंनि
त्यशब्दतः ल्किन्नेमदद्रवेवाचंमायामग्नि
वधूंवदेत् नित्यल्किन्नाभिधोमंत्रःप्रोक्तः
पंचदशाक्षरः हृल्लेखा ह्रीं वाग्वीजं ऐ नित्य
शब्दतः ल्किन्ने मदद्रवेस्वरूपं वाचं ऐमिति
माया ह्रीमिति अग्निवधूः स्वाहाकारः तथा
ऋषिः संमोहन छंदो विराड्डुतंचदेवता नि
त्यल्किन्नाभिधा देवी चतुर्वर्गफलप्रदा वि
नावाग्बीजंतुद्विद्वियुग्मेषुबाणकैः सम

स्तेनागवद्धं कस्यान्नित्यास्विकन्नां स्मरेत्ततः सुरा॰
ब्धिमध्ये पृथुलं सुचारुद्वीपं स्मरेत्कल्पतरू
पशोभिपिकालिमंजुनादमन्देन स सेवितः
मीरणेन मनोज्ञवीरुत्कुसुमावर्णकीमुद्य।
च्छपोाकप्रतिमस्वुरस्मिं माणिक्यसंधामल
मण्डपं च सिंहासनं रक्तमपंचतत्र त्रिकोण
मध्ये ललितां हृष्टपत्रं सचिन्त्यपद्मं स्मरेत्तत्र दे।
वीम् प्रीतां प्रशुचूडामरुणोत्पलाभां करैः सपा
शांकुशाकल्पवल्लीः कपालमन्येन च धार।
यन्तीं द्वाभ्यां कराभ्यां कलनादवीणां त्रैलोक्य
संमोहनकारिणीं तां नित्यां भजे चारुरुचित्रि
नेत्रां वामाधूर्ध्वयोराद्ये तदादिमध्ययोरन्ये
तदधस्तनाभ्यां वीणा इत्यायुधध्यानं इति।
ध्यात्वा यज्येत्पीठं च ततः शक्तिपुतं सुधीः सयो
निकर्णिकं च पद्मं अष्टपत्रविराजितं बहिः पं
चदलं पर्यन्तं द्वाहिदशपत्रकं चतुरस्रपर्यं बा
ह्ये चतुरस्र द्वार विराजितमिति संमोहनपं
चरात्रोक्तमिति चतुरादिमदीर्घाईप्राग्यघ्रि

षुपूजयेत्प्राग्दक्षिणेन मंत्रज्ञउच्यंतेतत्तायथा
क्रमात् पूर्वास्याद्राविणीवामाज्येष्ठासाह्ला-
दिनीतथा अपराक्षोभिणीरौद्रीगुह्यशक्तिश्च
तुर्थिका मायाद्यमासनंदेयंमूर्तिमंत्रेणकल्प
येत् द्राविण्याद्यास्तिस्रःवामाद्यानांतिसृणांविशे
षेणमूर्ताःकोणेचैशानादिमध्येचतत्रशक्तीन्ये
सेदिमाःइतिनारायणीयवचनस्यकोणेषुम-
ध्येइत्यर्थःनित्यक्लिन्नांतत्रयजेद्वक्ष्यमाणेनव
र्त्मना केसरेष्वंगपूजास्यात्पत्रेष्वेताःप्रपूजये।
त् त्तदंष्ट्राद्यंतुपुकंपंचवर्जमष्टस्वरादिकाः
नित्यादिमासुभद्रासमंगलावनचारिणीसुभ
गादुर्भगास्यान्मनोन्मनीरुद्ररूपिणी वल्लकी
वाद्यनपरादूत्यारक्तामनोहराःमदमंथरगामि
न्यःसुवेषाश्चारुरुभूषणा अरुणांश्चार्वलंका
रान्पंचकामानप्रपूजयेत् स्वान्तस्वराद्यकंदर्प
वीजाद्यास्तानतंगकःस्मर मन्मथकामाश्चमा
रःपंचइरितःपंचपुष्पेषुपाशाद्यशांकुशौस्नुध
नुर्भृतःपश्चभागेतूर्णपुकाःशक्तीस्ततपार्श्वसे

शि॰
५५२
552

स्थिताः भूषायुक्ताः स्मरेद्वक्त्रकमलाः साधु पू
जयेत्तु सबिंदुषंठोच्चवर्ज्यैस्तु स्वरवर्णादिमादिका
नारतिर्विरतिः प्रीतिः विप्रीतिः मतिर्दुर्मती धृ
तिः स्याद्विधृतिस्तुष्टिर्वितुष्टिर्दशसंख्यका अरु
णारुणभूषाढ्या वीणाहस्तास्मिताननाः लोक
पालोक्तनीवाह्येतद्देतीश्चनतोवहि अथ प्रयो
गः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन
प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि संमोहनाय ऋष
ये नमः मुखे विराट्छन्दसे नमः हृदि श्रीनित्य
क्लिन्नानित्याये देवताये नमः इति विन्यस्य
श्रीं ह्रीं हृदयाय नमः नित्यशिरसे स्वाहा क्लि
न्ने शिखाये वषट् मदद्रवे ह्रीं कवचाय हुं स्वा
हा नेत्राय वौषट् श्रीं ह्रीं ऐं नित्यक्लिन्ने मदद्र
वे ह्रीं अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान् अंगुष्ठादि
तलान्ते करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्व
पि विन्यस्य ध्यानमानसपूजान्ते प्रमाणोक्तपू
जाचक्रं निर्माय अर्घस्थापनादि परतत्त्वार्चान्ते
पंचदले केसरे श्रीप्राणादिकोणेषु श्रां श्रा-

विरूपैवामायैनमःईंम्रांह्रांदकारिण्यैज्येष्ठायै
नमःऊंक्षोभिण्यैरौद्र्यै ऐंगुह्यशक्त्यैनमःइति
पीठशक्तीःसंपूज्यपंचदलेषुदेव्यग्रादि ह्रीं अनं
गायनमःह्रींस्मरायनमःह्रींमन्मथायनमःह्रीं
मारायनमःइतिसंपूज्यःबहिर्दशदलेषुदेव्यग्रा
दिप्रादक्षिण्येन कें रत्यैनमःकांविरत्यै कुंमत्यै
कुंदुर्मत्यै केंधृत्यै कैंविधृत्यै कोंतुष्ट्यै कौंवि
तुष्ट्यै इतिसंपूज्यलोकेशादिसर्वंसमापयेदि
ति तथा वह्निलक्षंजपेन्मंत्रंतद्दशांशंहुनेत्त
तःघृतेनतर्पणाद्यंचकृत्वासंतोष्यदेशिकंध
नधान्यादिभिःसम्यक्योगान्नचरेत्ततःपूर्वमं
त्रोदितान्सम्यक्पूर्वोक्तविधिनासुधीःएवंप
पूज्ययेद्भक्त्यानित्यक्लिन्नांनरोन्वहं प्राप्नोति
महतीं लक्ष्मींपीपाचंतेप्रमदाजमे तथा बाला
तथाह्रीं नानित्यान्ते ह्रस्वबिन्दुविवर्जितं काम
बीजंतद्द्वयमुद्धृतं नित्यस्वरूपंकामबीजंह्रस्वं
हृल्लेखकारबिन्दुविवर्जितो तेनक्लिंइति तद्
द्वयंनकारद्वयंशिवयुक्तंएकारयुक्तंतेनन्नेइ

शि॰। ५५३
553

त्रिमदो मकारएककारौ रौद्रस्वरूपं अम्बुवकारः
शिवः एकारः तद्युक्तं तेन वे इति हादिः सकारः
जलं वकारः अनन्तः आकारः तैः स्वासकोति
खं आकारयुक्तो हकारः तेन हा इति तथा संमो
हननित्यक्लिन्नामुन्यास्किामन्त्राः वा
गभवेन षडंगानि कृत्वा नित्यां विचिन्तयेत् रक्तो
सुरक्तवसनां मरुणांगरागां हस्ताम्बुजैः कम
लपाशसृणीन् कपालां संबिभ्रतीं त्रिनयनां शशि
शिशेखरां तां नित्यां स्मरेत् दक्षिमदाकुलितां यय
हि दक्षाधः करमारभ्य वामाधः करपर्यन्तं
मायुधध्यानं पाके पीठे पूजेद्देवीं प्रोक्तैंगानिपु
रायजेत् पूर्वोक्ताश्च ततो ह्यष्टपत्रकीर्णि त्यानिदि
कायजेत् अरुणानीलकमलकपालाञ्जक
राम्बुजा शान्तकृत्वादिकान् वाह्ये वज्रादीनि
ततो बहि अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादियो
गपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामं त्रयं कृत्वा
शिरसि संमोहनाय ऋषये नमः मुखे निवृच्छ
न्दसे नमः हृदि श्रीनित्यक्लिन्नानित्यायै देव।

त्तायैनमः इति विन्यस्येष्टसिद्धये विनियोग इति ।
उत्कां ऐं हृदयाय नमः ऐं शिरसे स्वाहा इत्यादि कर
षडंगन्यासं कृत्वा ध्यानांगपूजान्ते ऽष्टदलेषु पूर्वा
दिकाद्यष्टाक्षरोक्तनित्याद्यष्टशक्तीः संपूज्य लो
केशावीदिसंर्वं समापयेदिति तथा संबुद्ध्यन्ता
मत्तानित्यक्लिन्नातद्वन्मद्द्रवा कामिका पंच
मः कालः सविसर्गो दशाक्षरः नित्यक्लिन्ना मनुः
प्रोक्तो भजतां सर्वसिद्धिदः संबुद्ध्यंता नित्यक्लि
न्ना नित्यक्लिन्नेति तद्वत्संबुद्ध्यन्ता मद्द्रवा मः
द्रवेति कामिका पंचमं नकारः कालो मका
रः कालो मकारः सविसर्गः सविसर्गयुक्तः तेन
नमः इति तथा ऋषिरत्रिश्छन्दो वृहती छंदो नि
त्या च देवता नित्यायै हृदयं स्वाहा प्रान्तायै शिर
ईरितं । क्लिन्ने स्वाहा शिखा नित्यक्लिन्ने कव
चं मतं । नित्यक्लिन्ने क्लिन्ने स्वाहा शिखा नि
त्यक्लिन्ने च कवचं मतं नमश्चास्त्रं ध्यानं पूर्व
वदाचरेत् पूजादिकं चास्य मंत्री पूर्ववत्परिक
ल्पयेत् अथ प्रयोगः मूलेन प्राणायामं कृत्वा शि

शि॰ ।
५५८

554

रसिअत्रयेऋष्ययेनमः मुखेत्रिष्टुप्छंन्दसे
नमः हृदिश्रीनित्यक्लिन्नायैदेवतायैनमः
इतिविन्यस्यसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगउ
तिप्राग्वत्कृत्वामूलेनकरयोर्व्यापकंकृत्वा
नित्यायैहृदयायनमः नित्यायैस्वाहाशिरसे
स्वाहा । क्लिन्नेशिखायैवषट् नित्यक्लि
न्नेकवचायहुं नित्यक्लिन्नेनमः अस्त्राय
फट् इतिव्यंगुष्ठादिकनिष्ठान्तंकरयो
र्विन्यस्यहृदयादिष्वपिनेषुपांचांगेषुन्यसे
त् ततोध्यानपूजादिकंसर्वंमंत्रवत्कुर्या
त् तथा एकलक्षंजपेन्मंत्रंतद्दशांशंहु
नेत्तिलैःतर्पणादिततःकुर्यात्पूर्वोक्तवि॥
धिनासुधीःनित्यामंत्रंजपेद्यःसहुतविधि
जपैःसार्चनातर्पणैश्चसस्याद्दारिद्र्यदुःखा
मयपरिणविमुक्तोवत्सराणांशतंचजीवेद्वि
श्वेसमग्रंवशयतिमनुवित्मोहयत्याशु
लोकंदेहान्तेमुक्तिमिष्टांपरमतिविमला
प्राप्नुयान्नान्यथात्र तथा प्रणवंभुवनेशानी

ज्लंवन्हंयेद्यनन्तयुक् ङेडे नेसिनीपदंहृत्त्व
नववर्णासमीरित्ता विघेयंवन्हिवासिन्याःस
र्वसौख्यप्रदामन्त्ता यस्याःस्मरणमात्रेणजग
त्वश्यंप्रजायते ज्लंकारःवन्हिस्वरूपे ऽवंवु
वकारःअनन्तुऽप्राकारःतघुक्तःतेनवा ङेन्तं
सिनीसिन्ये हृत्तुनमःसुगममन्यत्त दक्षिणा
मूर्त्तिसंहित्तायां ऋषिर्वसिष्टःछन्दःस्याङ्गाय
त्रीदेवतात्त्रियं ईयंवन्हिवासिनी आद्यन्तेवी
जशक्तीतुकीलकंमध्यमेवचेति तथासार
संग्रहे विद्याद्वितीयवीजेनदीर्घस्वरयुजासु
धीःमायातेनषडंगानिकुर्यान्मंत्रीकरांगयो
नवाक्षराणिविद्यायानवरंध्रेषुविन्यसेत्
व्यापकंचसमस्तेनकुर्यादेव्यात्मसिद्धयेत
त्वकांचनसंकाशांनवयौवनसुन्दरीम् चा
रुस्मेरमुखांभोजांविलसन्नयनत्रयी अ
ष्टभिर्वाहुभिर्युक्तंमाणिक्याभरणोज्वलां
रत्नाब्जकंवुपुंडेक्षुचापपूर्णेन्दुमण्डलान्
दधानांवाहुभिर्वामेःकल्हारंहेमशृंगकं

शि-।
५५५
555

पुष्पेषु मातुलुंगवरदधानां दक्षिणेः करैः स्वसमानाभिरमितः शक्तिभिः परिवारितां नवयोनेः कर्णिकायां कृत्वा तद्बहिरंबुजे द्वादशच्छन्दसंयुक्ते विदध्यान्नेवाहुभिर्वीभिः द्वादशच्छन्दसंयुक्ते विदध्याद्यमनोहरं तद्बहिश्चतुरस्रे द्वे कारद्वयसमन्विते पूर्वपश्चिमयोस्तस्मिंश्चक्रे देवीं समर्चयेत् मध्ये समावाह्य वह्निवासिनीं विश्वविग्रहां गंधपुष्पनिवेद्यान्तैरुपचारैर्यजेत्क्रमात् अंगानि पूर्वमभ्यर्च्य वक्ष्यमाणाश्च शक्तयः अस्र कोणेषु संपूज्यात्तदग्रानुप्रदक्षिणं ज्वालिनी विस्फुलिंगिनी मंगला सुमनोहरा कनका किता चा विश्वा विविधा चेति शक्तयः दलेषु द्वादशास्वेताराशिशक्तीः समर्चयेत् मेषांवृषांद्वयांशक्तिं मिथुनां कर्कटामपि सिंहां कन्यां तुलां कीटां चापां च मकरामपि कुम्भां मीनां यजेन्माग्वदग्रारारभ्य मंत्रवित् चतुरस्रद्वारयुग्मपार्श्वयोः कोणदिक्षु

च मंत्रविद्धक्ष्यमाणाश्च यादृशाशक्ति: समर्चये
त् घस्मरासर्वभक्षाचविश्वाशाविविधोद्भवा
चित्ररूपानि:सपत्नानिरातंकाचपावनी अवि
न्यवैभवा रक्तादृशामी परिकीर्त्तितालोकपा
लांस्ततोवाह्येतदस्त्राणि ततोबहि: पूजयेंव
न्हिवासिनी: प्रोक्तासर्वसमृद्धिदा अथप्रयो
ग:तत्रप्रात:कृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमूल
विद्ययाप्राणायामंत्रयंकृत्वाशिरसिवसिष्ट
ऋषयेनम: मुखेगायत्र्याछंदसेनम:हृदि
श्रीवान्हिसिनीनित्यायैदेवतायैनम:गुह्ये
अंबीजायनम:पादयो:नम:शक्तयेनम:
नाभौवन्हिवासिन्यैकीलकायनम:इतिवि
न्यस्यन्हांह्रीमित्यादिनाकरषडंगन्यासंवि
धायदक्षनेत्रेअंनम: वामेह्रींनम:दक्षक
र्णेवंनम: वामेन्हिंनम:दक्षनासिवांनम:
वामेसिंनम:मुखेन्यैनम:लिंगेनंनम:गुदे
मंनम:इतिविन्यस्यमूलविद्यामूर्द्धादि
पादान्तंव्यापकंकृत्वाध्यानादिमानसपू

पु॰ १
५५६

556

जान्तेप्रमाणं कं पूजाचक्रमुद्धृत्यार्घस्थाप
नादिस्वात्मपूजान्तेभुवनेश्वरीपीठं संपूज्या
वाहनादिपुष्पोपचारान्तेगानिसंपूज्याष्टयो
निषुदेव्यग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येनाज्वालिन्यै
नमः विस्फुलिंगिन्यै मंगलायै मानोहरायै
कनकायै किनवायै विद्यायै विविधायै इ
तिसंपूज्य द्वादशदलेषु ओं मेषायै वृषायै मि
थुनायै कर्कटायैः सिंहायै कन्यायै तुलायै
कीटायै चापयै मकरायै कुंभायै मीनायै इ
तिसंपूज्य चतुरस्रेदेव्या द्वारस्य दक्षिणभाग
मारभ्यप्रादक्षिण्येन घस्मायै सर्वभक्षायै वि
श्वायै विविधोद्भवायै चित्ररूपायै इतिदेव्य
ग्रद्वारपार्श्वद्वयाग्नेयदक्षिणनिरृतिको
णेषु संपूज्य देव्याः पृष्ठभागद्वारपार्श्वादित
ईशानकोणविधिनिः सपत्नायै निरातंका
यै पावन्यै अचिंत्यवैभवायै रक्तायै नमः इ
तिसंपूज्या प्राग्वानत्लोकेशार्वादिसर्वसमा
पयेदिति तथा एकलक्षंजपे मंत्रेन दशां

शंकुनेवघृतैःतर्पणमार्जनंकृत्वाब्राह्मणारा
धनन्तथासिद्धमंत्रःप्रकुर्वीतप्रयोगान्निज
वांछितान् कामहोमविधिंवक्ष्येसम्यग्वां
छितदायकंशालितण्डुलमादायप्रस्थमा।
ण्डेनवाक्षिपेत् समानवर्णवत्सायारक्ताया
गोःपयस्तथाद्विगुणंतत्रनिक्षिप्यश्रपयेत्सं।
स्कृतेनले घृतेनसिक्तंसम्पक्तंकृत्वाचसु।
कृतंकरे निधायविद्यामष्टार्द्धशंजपन्प्राकुनेत
नःएषहोमोमहालक्ष्मीमावहेत्त्रनिपत्कृत
शत्रुवारेस्थापितयावर्षान्नृपसमोभवेत् पं
चम्यांचविशेषेणप्राग्वद्धोमंसमाचरेत् त
स्यांतिथौत्रिमधुक्तैर्मल्लिकाद्यैःशिवेऽहनेत
स्त्रन्नाज्याभ्यांचनिपतंहुत्वान्नाद्योभवेन्न
रःपद्मद्विवांछितंवस्तुतानिसर्वाणिसर्वदा
घृतहोमात्स्वाप्नोतितिलपैवतिलतंदुलैःपंच
मीषुविशेषेणपूजांकुर्याद्धृतीभवेत् सु
न्दराचार्यशिष्येणश्रीनिवासेनधीमता च
न्द्रिकायांप्रणीतायांमष्टाविंशप्रकाशकः

त्रि॰ ५५७

इति श्रीसुन्दराचार्यचरणारविन्दद्वन्द्वान्तेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां सप्तविंशः प्रकाशः तथासारसंग्रहे वज्रप्रस्तारिणीविद्यामिदिरामन्दिरं शुभं त्रिलोकहितार्थाय यथावच्च समासतः सर्वनाशानारीनरपतिनरसंमोहकारिणीम् कान्तारसागरक्रूरदुःखसंघाततारिणीम् अरुणांक्राधिनीशांतियुक्तासहितः क्रियाक्षियुक् तपंचमद्वयंरुद्रयुक्तेस्तानामतेन्दुयुक् जयेन्द्वग्न्याप्यापिनीयुक्तादीर्घोविघेचकामिका सुधावतीचिषंषान्तेपुनस्तद्वह्निसंयुतं उल्कारीशिवयुक्प्रोक्ताबीजमाद्यंपुनर्भवेत् द्वादशाणीमहाविद्याप्रोक्तासर्वसमृद्धिदा अरुणहकारः श्रंस्वरूपं क्रोधिनी शान्तिः ईकारः इन्दुरनुस्वारः अग्निरेफः आप्यानीईकारः एभिः क्रीं इतिः दीर्घनकारः विघाङ्कारतेमनि कामिकातकारः सुधायकारः तेनत्र्यई इति विषंमकारः षान्तेदकारः तत्रषं

न्तंवन्हिसंयुक्तं रेफयुक्तं तेन इ इति उक्का
रीवकारः शिवए कारः तेन वे इति आद्यवी
जं मायाबीजं श्रीदक्षिणामूर्तिः मनोरस्यम
हेशानि ऋषिर्ब्रह्माचगीयते गायत्रीछंदः स
ख्यातं देवतांपरमेश्वरी सारसंग्रहे आद्यं तै
बीजशक्तिर्नुवाग्भवं कीलकं भवेत् लि
न्नेहृदयमेप्रोक्तं शिरश्चैवांकुशं शिखा नि
त्यवर्ममदो नेत्रं स्त्रवस्त्रं समुदीरितं मायया
पुटितानेतानंगषट्कं प्रकल्पयेत् प्रत्येकं
शक्तिपुटितान्मंत्रार्णान्नुदर्शी विन्यसेत् श्रो
त्रनासाकलपोलाक्षिनाभिगुह्येषु चक्रमा
त् ततः संचिंतयेदेवीं सर्वसौख्यप्रदायिनी
रक्तां रक्ताम्बरां रक्तगंधमाल्यविभूषणां चा
तुर्भुजां त्रिनयनां माणिक्यमुकुटोज्वलांपा
शांकुशाविक्षुचापं दाडिमीसायकं तथा द
धानां बाहुभि नेत्रैर्दयामदसुप्रीतलेः पश्य
न्तीसाधकं व्यस्तषट्कोणज्ञमहीपुरे चक्रम
ध्येसुखावासीनां स्मेरवक्त्रसरोरुहां शक्ति

त्रि०।
५५६
558

भिः स्वस्वरूपाभिरावृत्तां पीतमध्यगां सिंहा
सने भिन्नाः प्रेखन्पीतस्थाभिस्त्र शक्तिभिः
वृत्तां ताभिर्विनोदाश्च पानापानादिभिः सदा
कुर्वाणमरुणं मोघौ चिन्तयेन्मन्त्रनायिकां
ध्यानोदितेमंडले च पुष्पशक्ति पीठसुशक्तिके
शोणाब्धिहेमपोतं च सिंहासनमनन्तरं त
त्र चक्रं ततो देवी सम्यगावाह्य पूजयेत् स्व
रूपैर्गंधकुसुमैर्धूपादीपनिवेद्यकैः अंगा
नि पूजयेन्मंत्रदाद्यौ त्रिकोणस्थास्तु पूजये
त् इच्छाज्ञानक्रियासंज्ञाः षट्कोणषट्के पेत
तः डाकिनी राकिनी चैव लाकिनी काकि-
नीन्ततः शाकिनी हाकिनी चैव पश्चाद्वाद
शपत्रगाः हल्लेखा क्लेदिनी क्लिन्ना क्षो
भिणी मदनातुरा निरंजना रागवती तथै
व मदनावती मेखला द्राविणी वेगवती।
द्वादशात्मकः ततः षोडशपत्रेषु वक्ष्यमा
णाः प्रपूज्ययेत् कमला कामिनी कल्पाः
कला कलितकौतुके किराता कालक

ध्नैकोशिकीकुंचुवादिनीम् कान्तारांकपटो
कीर्तिकुमारीकुंकुमारीकुंकुमारीमामपि
वतुरस्त्रगतास्त्रपिशाचीर्वश्यैपथाक्रमात्
भगिनीयोगिनीनागाश्वपत्नापेयालासती र
तिः श्रद्धाभोगसोत्नामदोन्मत्तेमनस्विनी दि
क्षु द्वाराग्रपार्श्वेषुकोणदिक्षुचसंस्थिताः द्वा
दशैतामहादेव्यामहादेव्याश्चतुरस्त्रभितो
यजेत् यजेदाशाधिपान्बहेस्तद्स्त्राणितनो
बहिः एतत्संपूजान्मर्त्योदारिद्र्यान्मुच्यतेचि
रात् रोगापमृत्युदौर्भाग्यजरादोषसुदुःस्वतः
देहान्तेभवभीतेश्चमुच्यतेनात्रसंशयः अ
थप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्याद्यियोगपीठन्यासा
तेमूलविद्ययाप्राणायामंत्रयंकृत्वाशिरसि
ब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनम
हृदिश्रीवज्रेश्वरीदेवतायेनमः गुह्येह्रींबी
जायनमः पादयोः ह्रींशक्तयेनमः नाभौऐं
कीलकायनमः इतिविन्यस्यममेप्सितार्थ
सिद्ध्येजपेविनियोगः इतिकृत्वांजलिरू

शि०। ५५९

559

क्लां ह्रीं क्लिं नेह हृदयाय नमः ह्रीं ऐं शिरसे स्वाहा ह्रीं क्रौं शिखायै वषट् ह्रीं नित्य ह्रीं कवचाय हुं ह्रीं म ह्रीं नेत्राय वौषट् ह्रीं द्रवे ह्रीं अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा श्रोत्रे दक्षे ह्रीं क्लिं ह्रीं नमः वामे ह्रीं न्ले ह्रीं नमः दक्षनसि ह्रीं ऐं ह्रीं वामि ह्रीं क्रौं ह्रीं दक्षकपोले ह्रीं नी ह्रीं वामे ह्रीं त्य ह्रीं दक्षनेत्रे ह्रीं मे ह्रीं वामे ह्रीं द्रे ह्रीं नाभौ ह्रीं द्रं ह्रीं गुह्ये ह्रीं वे ह्रीं नमः इति विन्यस्य मूलविद्यया व्यापकं कृत्वा ध्यानादि मानसपूजान्ते द्वादशादले कमले कृत्वा तत्कर्णिकायां षट्कोणं तन्मध्ये त्रिकोणं द्वादशादलाद्बहिः षोडशादलं तद्बहिश्चतुरस्त्रं पंचतुर्द्वारकं यदिति पूजाचक्रं निर्माय पुरतः प्राग्वत्संस्थाप्य सामान्यार्घ्यस्थापनाद्यात्मपूजान्तं कृत्वा पीठपूजामण्डूकादि पृथिव्यन्ते शोणाब्धिहेमपोतं तन्मध्ये रत्नसिंहासनं च संपूज्य धर्मादि पूजादिषडंगपूजान्ते त्रिकोणस्याग्रकोणे

समारभ्य श्रीं ईच्छाशक्त्यै नमः एवं ज्ञानश।
क्त्यै नमः क्रियाशक्त्यै इति संपूज्य षट्कोणेषु
देव्या वामकोणे डाकिन्यै नमः दक्षिणको।
णे राकिन्यै पृष्ठकोणे लाकिन्यै पश्चाग्रको
णे काकिन्यै पृष्ठदक्षिणकोणे साकिन्यै द।
व्यग्रकोणे हाकिन्यै इति संपूज्य द्वादशदले
षु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन हृल्लेखायै क्ले
दिन्यै क्लिन्नायै क्षोभिण्यै मदनातुरायै निरं
जनायै रागवत्यै मदनावत्यै मेखलायै द्रव
णे वेगवत्यै इति संपूज्य षोडशदलेषु कम
लायै कम्लाभिन्यै कल्यायै कलायै कलि
तायै कौतुकायै किरातायै कलायै कदना
यै कौशिक्यै कंबुवादिनि कातरायै कपटा
यै कीर्त्यै कुमायै कुंकुमायै इति संपूज्य च
तुरस्रे देव्या द्वारस्य दक्षिणपार्श्वमारभ्य द्वा
रपार्श्वेषु कोणेषु च प्रादक्षिण्यक्रमेण श्रीं
भगिन्यै नमः एवं वेगिन्यै नागायै चपला।
यै पुष्पालायै मत्यै रत्यै श्रद्धायै भोगलोला

श्री ।। पृ६०

560

ये मदाये उन्मत्ताये मनस्विन्यै नमः इत्ति सं
पूज्य लोके शाचार्यादिसर्वं समापयेदित्ति त
था मंत्री लक्षपंजस्नात दशांशं हुनेत्तु घृते
श्चारग्वधप्रसूनैर्वकुलोद्भवैः मधूकजै
श्चपद्मैश्चत्रिमध्वक्तैश्चमंत्रवित्तु चन्दु
चन्दनकस्तूरीकाश्मीरसुरभीघृतैः त
र्पयेद्दिनशस्तद्वृत्तसलिलैर्भक्तिमान्सु
धीः आत्मानमभिषिच्याथतर्पयेद्ब्राह्म
णानपि एवं संसिद्धमंत्रस्तु नित्यार्चा
निरतस्तथा गुरुभक्तः प्रकुर्वीत प्रयो
गान्निजवांछितान् सहस्रजापी रिपुर
धीर्मंत्रवीर्यात्रिमधुराप्लुतैः मंडलालु
र्भतेलक्ष्मीमहतीस्ताप्यविग्रहां कल
ल्हारैः क्षौद्रसंयुक्तैः पूर्णांघे तदिनावधि
जुहुयान्नित्यशाभक्त्यासहस्रं विकचैः
शुभैः तद्दिनेषुतुपूर्वोक्तान्भोजयेद्दु
करूपतः तावद्वजपात्होमान्तेयावत्स
ल्पंहुतंकृतं वारकैः क्षौद्रसंसिक्तैः सह

सहवनाद्ध्रुवं लभते स्वर्णनिष्काणां शतं मा
सेन पूर्ववत् पाटलैर्घृतसंसिक्तैस्त्रिसहस्रं
हुनेत्तथा दशादिमासाल्लभते चित्राणि वस
नानि च कर्पूरचंदनाद्यानि सुगंधीनि च मा
सतः वस्तूनि लभते हृद्यैरन्यैर्भोगपयोभि ।
भिः शालीभिः क्षीरसिक्ताभिर्मंत्रविच्छतं
हुनेत् तेन शालीसमृद्धिः स्यान्मासैः षड्भिर
शंशयं तिलैर्हुनेत्तद्दिवसं वर्षादारोग्यमा
प्नुयात् स्वजन्मसु त्रिषु तथा दूर्वाभिर्जुहुया
त्सुधीः नित्तं रको महाभोगः शतवर्षाणि
जीवति गुडूचीतिलदूर्वाभिस्त्रिषु जन्मसु
सुसंहुनेत् त्रिरायुः श्रीयशो भोगपुण्यादि ।
क्षादिभोग्यम् भवेत् घृतपायसदुग्धैश्च हु
नेत्तेषु त्रिषु क्रमात् आयुरारोग्यविभवै
र्नृपमान्यो भवेत्तथा सप्तम्यां कदलीहोमा
त् सौभाग्यं लभेत ध्रुवं दूर्वात्रिकैस्तु प्रादे
शमात्रैस्त्रिस्वादुसंयुतैः षण्मासाद्दंतो
वापि रोगान्मुक्तः सुखी भवेत् नदितेषु

पि॰ ।
५६१

561

जपेद्विद्यां नित्यशः शालिलं स्पृशन् सहस्रवा
रं ततो पैः स्नानं पानं समाचरेत् पाकाद्यमपि
तैरेव कुर्याद्रोगविमुक्तये साध्याख्यं वृक्षसं
चूर्णं त्र्यूषणं सर्षपास्तिलाः पिष्टं च साध्य
पादोत्थरजसा च समन्वितं कृत्वा पुत्तलि
कां तैस्तु हृदये नाम संयुतां प्राग्वच्छित्वा ।
पसेत्तीक्ष्णैः शास्त्रैः पुत्तलिकां हुनेत् एवं
दिनैः सप्तभिर्वा त्रिभिर्वैकदिनेन वा सा
ध्यो वशीभवेच्छीघ्रमति दूरस्थितोपि चा
नया विद्यां पुत्तलिकां कुण्डमध्ये खनेद्भु
वि उपर्यग्निं निधायाद्यविद्यया दिनशो
हुनेत् त्रिसहस्रं त्रियामायां सर्षपैस्तं द्रु
सा पुत्तैः शतयोजनदूराद्‌ध्यानयेद्ध्रुवं नि
वलात् सा तु पुत्तलीकामद्रुमध्ये वृक्षिदेश
सा मन्त्रिताम् कृतप्राणप्रतिष्ठां च श्मशाने
निखन्ने निशि साध्यमोनि चनतैव वच्छि॰
त्वा वलितलतः कृता अभिषेकस्तां विद्यां प्रज
पेच्च शतत्रयं अरातिरधमेराशो मासान्वा

नाविधेरपि रामैर्मृत्वादिसंश्लेशैर्नाशमेति मुनि
श्चित्तं पद्मं नराससमुद्भृत्य शालिलेत्तां खनेन्नि
शि ल्के शैत्तैः सुखी जायति मूभृत्तलेः साध्य
श्च क्षुसांकृत्वानाम पपाज्येनिवेशितां मध्य
मध्येनिधाय पेत्तत्के पपेदुत्कवासरे विरीद्वो
रज्व रेणार्त्तं कृ ते प्रा प्त्सुखी भवेत्तामेव
चण्डिकामेदेन शाधिपत्तस्य पेत् इत्तथ्या
वशोस्यानृपत्तिर्भास्कर पत्तनेखनेत् त
द्विधानेन सहितं शत्रुरुन्मादवान् भवेत्
तथा अपवाग्वादिनीत्कि न्नाद्वितीयार्णे
तुणे जपेत् वाग्वादिनीत्किन्नापूर्वोक्तान्त
स्याः द्वितीयार्णे द्वितीयार्णस्थाने मायां भु
वनेश्वरी बीजं योजयेत् निक्षिपेत् तत्र
स्थितं कामबीजं मायास्यत्पर्य तथा मुनि
स्याद्दगिरात्रिष्टुप् प्रोक्तं छंदोस्य देवता व
ज्व प्रस्तारिणी प्रोक्ता सर्वराजवशंकरी बी
जेनाद्येन चांगानि कल्पयेत्स्वरक्रमात्सुधी
ध्यान पूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेः

शि॰
५६२
562

त् ह्रां ह्रीमित्यादिकरषडंगन्यासः अत्र न्या
त्सुगमम् सारसंग्रहे भुवनेशी चतुर्थ्यन्ता
शिवदूतीपदं सहत् सप्तार्णोयं मनुः प्रोक्तः
शिवदूत्याख्यविवर्गदः भुवनेशी ह्रीं चतुर्थ्य
न्तशिवदूतीशिवदूत्यै हत्नमः तथा द
क्षिणामूर्त्तिः ऋषी रुद्रोस्य गायत्री छंदः
स्या देवता शिवा शिवाशिवदूती आद्यन्त
बीजशक्ती च मध्यं कीलकमुच्यते इति त
था षट्दीर्घस्वरयुक्तेन बीजेनाद्येन कल्प
येत् षडंगानि मनो रस्य जातियुक्तानि मंत्र
वित् तैनैव पुटितैरन्यैर्मंत्राणैर्विन्यसेत्तनौ
श्रोत्रनासाकपोलाक्षिनाभिषु क्रमतः सुधी
षट्कं मनसि विन्यस्य व्यापकं विधयान्यसे
त् निदाघकालमध्याह्नदिवाकरसमप्र
भां नवरत्नकिरीटां च त्रीक्षणामरुणां क
राम् भानाभाणशोभन्नेदेहकान्तिविरा-
जितां सुविस्मितामष्टभुजां त्तूपमानाम
हार्षिभिपाशांखवटंगदां रत्नचषकं वामवा

ङ्गभिःदक्षिणैरंकुशंखेटंकुठारंकमलंतथा
दधानासाधकानोवरदानोघसमान्विता ध्या
त्वैवंपूज्यवेद्देवींदूतींदुरितनाशिनीं वन्हद्व
यंवहिश्चसंतद्वयंषट्दलांबुजम् भूपुरंवन्हि
वासिन्याःकृत्वातन्मध्यगांशिवा ग्न्यावाह्या
भ्यर्चयेद्देवींदूतींदुरितनीतिवारिणीम् ध्या
त्केपीठगयपुष्पैरुपचारैःसमाहितःवन्हमधे
द्वितीयेचवन्हेचांगानिपूज्यपेत् इच्छाज्ञा
नक्रियाशक्तीस्त्रिषुकोणेषुपूजयेत् शि
वांवाणींदूरसिद्धांत्रैविग्रहवतीमपि नादं
मनोन्मनीषट्सुपत्रेषुपरिपूजयेत् डाकि
न्याद्याःषडस्रेषुसर्वास्त्वाग्रात्प्रदक्षिणं मू
लदेवीसमाकारवर्णायुधसमन्विताःसु
मुखीसुन्दरीसारासुमनाचसरस्वती स
मयासर्वगासिद्धेस्तुल्काद्यष्टास्त्रशक्तयःवा
गीशावरदाविरचाविघ्नकारिणी वीरावि॰
घ्नकारिणीविराविघ्नहाराविद्यापूज्याःपा
त्राष्टकेत्विमाःविह्वलाकर्षिणीलोला।

नित्यामदनमालिनी प्रमोदाकौतुकापुण्यपु
राणश्चतुरस्रगाः पूजाबाह्ये लोकपालास्तद
स्त्राणि च तद्बहिः एवं पूजामयाप्रोक्ता शिवदू
त्याय यथाविधि अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्या
दियोगपीठन्यासान्ते प्राणायामं त्रयं कृत्वा
शिरसि रुद्राय ऋषये नमः मुखे गायत्री छ
न्दसे नमः हृदि श्रीशिवदूत्यै नित्यायै देवता
यै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः नमः
शक्तये नमः नाभौ शिवदूत्यै कीलकाय
नमः इति विन्यस सर्वाभीष्ट सिद्धये जपे
विनियोग इति प्राग्वदुक्त्वा ध्यानादिमान
संपूज्यां तेस्वर्णादिपीठे चन्दनादिना वा तत्र
यं कृत्वा तद्बहिः स्वाभिमुखाग्रं त्रिकोणं त
द्बहिः पुनर्वृत्तं तद्बहिः षट्दलं पद्मं त
द्बहिः षट्कोणं तद्बहिरष्टकोणं तद्बहिः अ
ष्टदलकमलं तद्बहिर्भूपुरं निर्माय प्राग्व
त्पुरतः संस्थाप्य संपूज्य त्रिकोणस्याग्र
कोणादि प्रादक्षिण्येन श्रीं इच्छायुक्तायै

नमः एवं ज्ञानशान्त्यै क्रियाशान्त्यै इति संपूज्य षट्दलेषु शिवायै वाण्यै दूरसिद्धायै त्रैविग्रहवत्यै नादायै मनोन्मन्यै इति संपूज्य पूज्य षट्कोणेषु देव्यग्र कोणादिषु प्रादक्षिण्येन ग्रां हाकिन्यै नमः राकिन्यै साकिन्यै लाकिन्यै डाकिन्यै इति संपूज्याष्ट कोणेषु सुमुख्यै सुंदरायै सारायै सुमनायै सरस्वत्यै समयायै सर्वगायै । सिद्धायै इति संपूज्य अष्टदलेषु वागीशायै वरदायै विश्वायै विनदायै विघ्नकारिण्यै वीरायै विघायै इति संपूज्य चतुरस्रे देव्यग्रद्वारस्यदक्षिणभागमारभ्यप्रादक्षिण्येन विह्वलायै नमः आकर्षिण्यै नमः लोलायै नित्यायै मदनायै मालिन्यै प्रमोदायै कौतुकायै पुण्यायै पुराणायै इति संपूज्य लोकपालादि पूजां प्राग्वत्समापयेदिति तथा एकलक्षं जपेन्मंत्रं जुहुयात्साधको नमः तद्दशांशं पयोन्नेन सर्पिरतलेन तंत्रवित् तर्पयेत्तद्दशांशेन सुगंधिशा

शि।
५६४

5 64

लिलैः शुभैः आत्मानमभिषिच्याथ ब्राह्म
णांस्तोषयेद्गुरुं एवं सिद्धिमंत्रस्तु प्रयोगा
न्कर्तुमर्हति काम्यहोमविधिं वक्ष्ये सम्यक्
संकल्पसिद्धिदं येनासौ वांछितं क्षिप्रमवा
प्नोति सुनिश्चितं वशयेद्वनिता होमाद्गुग्
लैर्मधुमिश्रितैः नारिकेरफलोपेतैर्वस्त्रा
णां ज्यैरिष्टमवाप्नुयात् माहिषैर्महीषीरा
जैरजा गव्यैश्च गास्तथा अवाप्नोति हुतै रा
ज्यैरत्नैरत्नानि साधकः शालिपिष्टमयीं
कृत्वा पुत्तलीं सितसंपुनाम् हृदेशे न्यस्त
साध्याख्यां पचेत्तैलाज्ययोर्निशि तां मंत्री
चतुर्वारान्तो विधाज्जप्तान्तु भक्षयेत् सप्त
रात्रप्रयोगेन नरो नारी नृपोऽथवा त्वत्दास
वद्वसमायाति विनप्राणैश्चार्पयेत् हया
रिपुष्पैररुणैः सितैर्वा जुहुयाल्लक्ष्मीमवा
प्नोति निश्चयं नरः छागमांसैस्त्रिमध्वक्तैर्हो
मात्सुवर्णमवाप्नुयात् क्षीराक्तैः सस्यसंप
न्नो भुवमाप्नोति मण्डलात् पद्मासैर्जुहु

याल्लक्ष्मीमवाप्नोतित्रिभिर्दिनैः समस्तायं
तारिणीयेमाहनीविश्वरंजनी श्रीकरीपु
व हत्याव्हाप्नोक्तासर्वसमृद्धिदा अथसार
संग्रहे त्वरितामंत्रमंत्राथवक्ष्यतेसर्वासि।
द्धिदं सर्वापत्तारकं सर्वसंपत्संतानसिद्धि
दं मूर्द्धयुग्वन्तपंक्तिश्चहृल्लेखावाकवचान्ति
का दक्षदोः कूर्परौष्ठौस्तौवामुदोमूलकं।
ततः तदन्त्योष्ठावंतिमंचभृगुनान्तिमरे।
फयुक्सशान्तिः खंवामकर्णविन्दुयुक्स
स्वरौन्तिम प्रोक्तिरव्हानकोमंत्रो द्वादशा।
र्णः दन्तपंक्तिरोकारः सः मूर्द्धयुक्विन्दुयु
क् तेनप्रणवः हल्लेखाभुवनेश्वरी वीजं
कर्पं चंहुं दक्षिदोः कूर्परे खकारः ओष्ठः
एकारः ताभ्यांखेइति वामदोर्मूलंचकारः
तदन्तोष्ठोछकारैः ताभ्यांछेदइति अंति
मंक्षकारः भृगुः सकारः सः एणन्तेनतका
रेणरेफेणचयुक्तः सशांतिश्चशान्तिरीका
रः तेनस्त्रीइतिः खंहकारः वाकर्णऊकारः

शि०।
५६५
565

बिन्दुरनुस्वारः तेन ह्रं इति अन्तिमः क्षकारः
सः स्वेस्वरेः एस्वरसहितः तेन क्षे इति शक्ति
भुवनेश्वरीबीजं अस्त्रं फट्कारः तथाः रूप
घ्याद्याअर्जुनविराट्त्वरितान्ताः समीरिता
कूर्माद्यैः सप्तभिः पूर्वपूर्वहीनैः षडंगकं द्वा
भ्यां द्वाभ्यां विनामायां कुर्यान्मन्त्रवर्णकान्न्य
सेत् क्रमात् कं ठहृन्नाभिगुह्योरुषु सजा
नुषु जंघयोः पादयोः मन्त्रीसर्वेण व्यापकं न्य
सेत् कूर्मवकारः तेन व छे हः तु छे क्षः शिरः
इत्यादि प्रयोगे वक्ष्यते नारायणीयेन्तु नवा
मादित्तीयान्तं पदस्यावर्णसप्तकं तेनां
गानि द्विवर्णानि कर्तव्यान्युपदेशात्तः उप
देशात् इत्यनेन पूर्वपूर्वत्यागः सूचितः ते
न खचहः तु वछे शिरः इत्यादि यथा गुरूप
देशं कुर्यात् न्यसेत् श्यामतनुंरक्तपंक
जोद्यत्पदाम्बुजाम् तारंकांगदविघोत्ति
रसनानूपुरात्मकैः विप्रक्षत्रियविट्शू
द्रजातिभिभीमविग्रहैः द्विद्विक्रमादस्त्रना

गैः कल्पितो घनसुभूषणैः पल्लवांशुकसंवी-
तो शिखिपिञ्छकृतैः शुभैः वल्लैयभूषितभु
जोमाणिक्यमुकुटोज्वलो वर्हिवर्हकृतापी
डोत्तच्छात्रोनत्पत्ताकिनी गुंजाफललसच्छ
रविलसकुचमण्डलो त्रिनेत्रोचाचवदनोम
न्दस्मितमुखाम्बुजो वराभयकरांगण्डद्व
यीमुकुरशोभितो ननुमध्यलतामुच्चपृथु
लस्तनयुग्मको अरुणपत्तसन्नेचांसुशो
णाधरपल्लवो विलासमन्दिरांदेवीं तरुणी
संस्मरेत्सुधीः दक्षवामयोर्वराभयेविप्रना
गावनन्तकुलिकौवन्हिवर्णौ प्रत्येकं सहस्र
फणालंकृतौन्यो वासुकिशंखपालोपीत
वर्णौ प्रत्येकमष्टशतफणाकृतौ वैश्यैत
क्षकपद्मपद्मौ नीलवर्णौ फलपंचशतपु
तौ वृषलोपद्मकर्कोटकौ सितवर्णौ त्रि
शतफणालंकृतौ ततश्च भरणभूतो ध्ये
यौ अथासने हेमरचितेत्वष्टसिंहघृतेमितः
सरोजमष्टपत्रंस्याद्धृतपुष्पं ततोभवेत्तत्र

शि०।
५६६

566

द्वहिर्भूपुरं द्वं द्वेपश्चिमद्वारसंयुते मायापी
ठोदितात्र्अत्रनवशक्तिः प्रपूजयेत् त्वरि
तोवक्ष्यमाणेनविधानेनात्रसंजेत् अन्ते
सदण्डवर्मोपरवंसदण्डसुवीजंदे विय
द्वान्त्यः सकर्णोग्निरप्येतद्द्वकंपुनः मत्र
न्त्याः सनेत्राद्वंचंद्रोगुत्तुगजेद्वयंवदेत्तउ
पान्त्यस्वरयुग्व्योमवर्णान्त्योदीर्घोविन्दुयुक्
ङेन्तंपंचाननंहृद्वपीठमंत्रउदाहृतः अ
न्त्यक्षकारः सदण्डः सानुस्वारः तेनक्षंः
वर्महुं खंहकारः सदण्डः सानुस्वारः ते
नहं सुधावकारः ज्वदेस्वरूपं पिविधत्त
हकारः भान्त्यः मकारः कर्णः उकारः ते
नमुइति अग्निः रेफः अपिशब्दादुकारः
युक्तः तेनरुइति अन्त्यः क्षकारः नेत्रमि
कारः आद्वंद्वोविन्दुः तेनाक्षिंइति गुत्तुग
जेद्वयंगुत्तुद्वयंचेत्यर्थः उपान्त्यस्वरोवि
न्दुः तद्युग्म्योमहकारः तेनहं वर्महुंः अ
न्त्यः क्षकारः दीर्घआकारः विन्दुरनुस्वा

स्तेनक्षौइति ङेन्तंपंचाननाय हृन्नमः
अनेनमनुनाद्यासनंमूर्तिकल्पनामू
लमंत्रेणकर्त्तव्यात्वारित्तांपूजयेत्ततः यथा
वल्केसरेष्वंगपूजाकार्याविपश्चिता प्रणी
तांचैवगायत्रींपंजेतन्त्रैवमंत्रवित् तत्रैव
सप्तमाष्टमकेसरयोःविपश्चितेत्यनेनषडं
गपूजायांविशेषउक्तः यथा अत्रदेव्यग्रके
सरेमारभ्यप्रादक्षिण्येनषट्सुकेसरेषुष
डंगानिसंपूज्यादलेपूर्वादिकक्रमात् अंगे
प्रणीतांगायत्रीमिति तोतलामतेपि यजे
तत्राष्टपत्रेषुपूर्वां शाद्यंगदेवताःसौम्यप्र
णीतामैशेवगायत्रीमभिपूज्ययेत इतिप
द्यपादाचार्याश्च पूर्वादिषट्केसरेषुषडं
गानिसंपूज्योत्तरेशानयोरुभयंपूजयेदि
ति प्रपंचसारे ॐकाराख्यांखेचरस्विंडे
सच्छेदिनीन्तथा क्षेपणीभूयःस्त्रियाख्यया
हूंकारःसंस्पेमंकुर्यश्चसंपूज्याःसश्रीवी
जालोकेशापुद्धमूषणान्तितादलाग्रेषु

शि॰ ५६७

567

लोकेभ्यश्चावाहनमपिज्ञेयम् इन्द्रादिलोक
पालानां वर्णवाहायुधैः समाः इति तेनान्
लामन्तात् तथा फट्कारी चाप्यग्रेसचाप
शरधारिणी तद्वाह्येसस्वर्णवेत्रपट्टस्योद्धा
स्थेपूज्ये पुनर्जयाविजये क्रमेणबर्बरकेश
लकुटधरः किंकरतः बर्बरः उद्धुषितः कु
टिलइति यावत् सारसंग्रहे किंकरायर
क्तपुंगत्वरितास्थिरोतवः कवचान्ते
फट्चवदेक्षनेनमनुनानतः लकुटः गदा
क्तहस्तवर्णोगदापाणिरिति सारसंग्रहेत
सारसंग्रहे आरक्तैर्वनसंभूतैर्मनोज्ञैश्च
सुगंधिभिः धूपदीपादिभिर्नृत्यगीतैः संपू
जयेच्छिवाम् एवंपूजां विधायाग्रेजपे
द्विधा सहस्रकं शान्तवाक्तत्तहोमस्तु पूजां
प्राग्वत्समापयेदिति अथप्रयोग तत्रप्रा
तः कृत्वादियोगपीठन्यासान्तेमूलविद्य
याप्राणयामं त्रयं कृत्वाशिरसिरुद्धर्जुना
यऋषयेनमः मुखेविराजेछन्दसेनमः

ह्रिस्त्री त्वरितानित्यायै देवतायै नमः गुह्ये
क्रोंबीजाय नमः पादयोः ह्रौं शक्तये नमः इ
ति विन्यस्य मम सकल पुरुषार्थसिद्धये वि
योग इति कृतांजलिरुक्त्वा च छेहृदयाय न।
मः छेदाः शिरसे स्वाहा क्षः श्रीं शिखायै वष
ट् स्त्रीं हूं कवचाय हुं हूं सेनेत्राय वौषट् क्षे
फट् अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं विधा
य ध्यात्वा धात्म पूजान्ते भुवनेश्वरी पीठम
मभ्यावाहादि पुष्पाय चान्ते ष्टदलकेसरेषु
देव्यग्रादि षट्केसरेषु षडंगानि संपूज्या।
न्तिमकेसरयोः क्रौं प्रणीतायै नमः क्रौं गा
यत्र्यै नमः इति संपूज्याष्टदलेषु क्रौं श्रीं हुं
कार्यै नमः ऐं वं खेचर्यै चं चण्डायै छें छेदन्यै क्षे
पण्यै स्त्रियै हूं कार्यै क्षे मंकर्यै नमः इति सं
पूज्य देव्यग्रे क्रौं फट्कार्यै देव्यग्र द्वारे दक्ष
वामपार्श्वयोः क्रौं जयायै बीजायायै इति सं
पूज्य द्वाराग्र एव किंराय रक्ष त्वरित्वा त्वा
स्थिरो भव हुं फट् किंकराय नमः इति सं

शि॰।
५६८
5 68

पूजयल्लोके शार्वीं विद्यां भगवत्समापयेऽर्पयेदिति च
त्रतुं कार्या विद्या शक्तीनां लोके शाल्मकत्वालो
के शार्वी नास्तीति केचित् तथा मडानीतं
त्रे त्वरितादेवविशब्दात्तेवि घ्रहेतनूर्णमुच्चरे
त् विद्यायै धीमहि प्रोक्तं तन्नो देवि प्रचोद
यात् गायत्री त्वरितां स्तु जपात् सान्निध्य
कारिणीति गायत्र्युक्ता प्रपंचसारे दीक्षां
प्राप्य गुरोरथलक्षं जप्याद्दशांशकं जुहु
यात् बिल्वसमिद्भिस्त्रिमधुरसिक्ताभि
साधकः स्वपमिति सारसंग्रहेऽपि एवं संस्म
त्य लक्षैकं जप्त्वा जपेन्मनुं बितमः मध्वक्त
बिल्वसमिधो जुहुयात् दशांशतः सुगंधि
सलिलैश्चैव तर्पयेत्त्वरितां परां आत्मा।
नमभिषिच्याथ कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं ऐ
वं सिद्धे मनौ तस्मै नरनारी नराधिपा न
मस्क्रियां प्रकुर्वन्ति नात्र कार्या विचारणा
देव दानव गंधर्व पक्ष चारण योषितः
सिद्ध विद्याधराणां च योषा ह्यप्सरसस्त

या विस्पष्टजघनोरस्का: स्पष्टदोर्मूलमंजु
ला: प्रस्खलत्पदविन्यासा: प्रस्पंदितस्तना
शुका: रम्यमीषदुन्मिलितनयनेन्दीवरा
श्वता: श्लथमानांगवसना: श्लथाकुंचित
मूर्द्धजा: मदस्खलितभाषिण्य: प्रसादाकां।
क्षयामुहु: सम्यक्शिरसोविरचितनत्यंजल
यउल्कटे पक्षपवाचेप्रपच्छा शुद्धा श्लेषसु
खमेधिन: एहि रम्यसुरोद्यानंरंस्यामोत्र नि
जेक्षया निरातंका मदेत्यादिवादिनीभिस्ह
र्निशंप्रलोभ्यमानोमंत्रस्तोपद्राविक्रियते
नम: तदेत्यवांछितंतस्मैददातित्वरिताखि
लं संजप्यकर्णयोर्विघ्नापस्माराबाजपासिद्ध
या संज्ञाजशीर्षे सहसामृतसुप्यापपदसो
काम्यहोमविधिंवक्षेपथाविधिविधानवित्
कृत्वायोनिं कुण्डमध्येसमाधाग्निमंत्रतांसं
पूज्यपूर्वविधिनादेवतांविधिवत्सुधी: ति
लसर्षपगोधूमशालिधान्ययवैर्हुतेनत त्रि
मध्वक्तैरेकशोवासमेतैर्वासमद्धये वकु।

शि॰ १
५६९
569

लैश्चंपकै रक्तकल्हारै रक्तोत्पलैः केरवैर्म
ल्लिकाकुन्दमधुकैरिन्दिराप्तये अशोकैः पा
टलैर्बिल्वैर्जातिविचकिलैः सितैः नवैर्नीलो।
त्पलैरश्वारिपुजैः कर्णिकारकैः हेमाल।
क्ष्मीं च सौभाग्यमायुर्नित्यं यशोनिधिं यद्यद्वि
वाञ्छितं सर्वं तत्तदाप्नोति निश्चितं दूर्वागुडू
चीमश्वत्थं वटमारग्वधं तथा सिताज्यलक्ष
कं हुत्वा रोगान्मुक्तो नरोचिरात् इक्षुजंबूना
रिकेलमोचागुडसिताहुनेत् अचलां लभ
ते लक्ष्मीं भोक्ता च भवति ध्रुवं एतैरुदीरितैः।
राज्यमधुक्षीरसुतैर्हुनेत् एकैकैर्वा नितां।
वश्यायावज्जीवं धनादिभिः पक्षेन्धनाग्नौ
यो मृत्युपक्षतजोत्पादिकं तं चरुं आरुष्कर
घृतोपेतं फलशीर्षैस्तु चाहुनेत् कृष्णांशु
कः शिरो वेष्टः खड्गपाणिश्च रोषवान् नि॰
शामध्ये हुनेत्सद्यो निहंतुं वैरिणं हठात्तम
स्तु कात्स्नानलैर्लतस्य फलैः पत्रैश्च होमतः स
प्तरात्राद्दरातेस्तु गजाश्वरोगमाप्नुयुः च नु

रंगुलजैहोमाच्चतुरंगवलेनपेसप्तहाड्रोग
दुरवानिमवन्नेपवनसंस्थापः मंत्रजप्तोदके
सेकात्क्ष्वेडशांतिर्भविष्यतितजप्तपष्टिः
घातात्ततज्जप्तचुलुकोदकात् होमसंख्या
पार्वतीस्यातजपसंख्याचतावतीमतुः का
रः तत्कर्णरंध्रजापाच्चसद्योनस्तुविषग्रहाः
तघंत्रस्थापनंचैवविषभूतारिनाशनं एव।
मस्यास्तुविद्यायाचैभवंकोनुवर्णयेत् तथा
प्यनुग्रहातस्याः किंचिदुक्तं मयाल्विदं वैरियो
नुत्थमांसेः वैरिजन्मनक्षत्रयोनिमांसैरितस्य
र्थः नक्षत्रयोनपस्तुतोतत्नामतेश्वश्वहस्त्य
जसर्पोश्वसर्पः श्वाचविडालकाः मेषोविडा
लकश्चाखुर्मूषकोगोवृषस्तथा महिषीव्या
घ्रमहिषीव्याघ्रेणेहरिणः मृगाः वानरोनकु
लश्चैवनकुलोवानरस्तथा सिंहादयस्तथा
सिंहः छागोहस्तीयथाक्रमं मानानुयोनयो
देविकथितास्तावस्तुव्रते श्वत्रक्षितीपनकु।
लश्चाब्दौश्वभिदश्चभिप्रायेणोक्तः श्वतएवा।

द्वाविंशतिरिति सारसंग्रहे अथानुग्रहयं
त्राणि वक्ष्ये तेत्र समासतः कोष्ठचतुः प
ङ्क्तिर्विलिखित्वा ते षु च सर्वोघं गुणपादि॰
श्रीमनुमालिख्य प्रिखाषं मूलमनुं बाह्ये॰
मन्त्रबीजं कांचन पट्टे छेव सनं वा संलिखि
तं वस्त्रापितमेतत् सम्यसुदायिन्यः सम
पे स्युस्तत्र वक्ष्याधः पल्लवाश्च यंत्रमिदं वा
नुग्रहसंज्ञं यत्र निखातम मंगला वार्तां च
नैत्र भवेत्सत्यं न कदाचित् श्रीमनुमेनं
संप्रति वक्ष्ये विविन्दुकार मा विषं च दी॰
र्घसंयुतं गुरुश्च दीर्घसंयुक्तो विलोमगा
निमान्वदेत् मगुश्च कांतिसंयुतस्तत्पं॰
चमश्च सघयुक् अनंतयुक् मरुद्भवेत्
समेयुतं पुनर्वदेत् इमान्विलोमगांस्त॰
तश्च यामरुच्च दीर्घयुक् धरा च वामनेत्र
युग्वसुं धराद्यनन्तयुक् इमान्विलोमः॰
गानिमान्वदेत् मगुश्च कान्तिसं न्यीदृ नत
श्च यास्समेयुतं वदेत्तापदं च लीसुवै परी॰

सगणनिमान् वदेद्भामामनुर्मेनः समस्तं का
र्यसाधकः विबिन्दुकारमाश्रीइति सास्वरू
पं विषंमकारः दीर्घआकारः तेनमाइमाः
इति मरुत्तपकारः दीर्घआकारः तेनयाइ
ति विलोमगणान् यामासाश्रीइति इमान्वि
लोमगणान् नयानोसाइति मास्वरूपंमरुत्त
त्रिटिध मनुसकारः कोलिराकारः तेनसाइ
ति तपंचमः नकारः सद्यओकारः तेननोः
इतिअनन्तःआकारः तयुक्तोमरुत्तपकारः
तेनयाइतिस्वस्वरूपो एस्वरूपंतेनस्रेइति
पकारः दीर्घ आकारः तेनयाइति धराल
कारः वामनेत्रंईकारः तेनलीइति वसुंध
रालकारः अनन्तआकारः तेनलाइति इ
मान्विलोमगणान् लालीयामामाइति याः
स्वरूपे स्वस्वरूपंएपुत्तएकारयुक्तंतेनस्रेइ
ति लास्वरूपं वैपरीत्यगणान्तेनलीलास्रे
याइति अथतच्चक्ररचनाप्रकारः तत्रप्राक्
प्रत्यगायतामवरेखादक्षिणोत्तरायताः

शि।
५७२
571

वरेखाद्वयं कृत्वा चतुःषष्टिकोष्टयुतं चरत्नं परिकल्पनत्र सर्वोपरिगतपंक्तेः प्रथमं कोष्टमारभ्य तस्य वामादि दक्षिणान्तक्रमेण पंक्तिचतुष्टयगतेषु द्वात्रिंशत्कोष्ठेषु प्रोक्तं सर्वतोभद्राख्य लक्ष्मीमंत्रस्य द्वात्रिंशदक्षराणि विलिख्य पुनरधोगत पंक्तिचतुष्टयेपि सर्वाधः पंक्तेः प्रथमकोष्टं स्वदक्षिणस्थमारभ्य वामान्तमुपर्युपरि पंक्तिचतुष्टये तस्यैव मंत्रस्य द्वात्रिंशदक्षराणि विलिखेत् बहिः प्रागादिषु चतसृषु दिक्षु ईशानं तं चतुरावर्तितं बाह्यरेखास्पृष्टं त्वरितां विधामं तगतं वषट्कारान् आलिख्यतद्बाहिर्वीमित्यमृतबीजेन वेष्टयेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति तथा इतः परं प्रवक्ष्यन्ते मनोज्ञयंत्रमुत्तमम् प्राक्प्रत्यगायतैः सूत्रैस्तथा दक्षोत्तरायतैः दशाभिर्दशाभिः कुर्यादेकाशीतिपदानि वै समानतरालकान्यत्रमध्यकोष्टे समालिखेत् समाधां

टपरं मंत्री विन्दुयुक्तं चतद्बहिः चतस्रश्चापि
वीथीषु चतुःकोष्ठात्मिकासु च दिगन्तासु
क्रमाद्वर्णांश्च वक्ष्यमाणान् समालिखेत् च
तृतीयं वामकर्णयुक्तं विन्दुविभूषितं वि
सर्गाढ्यो भृगुस्तोयं श्चैतेषाः खेचरी ततः
केवला च ततः प्राग्वल्लक्ष्मीविद्यां समा
लिखेत् उक्तवर्णविहीनेषु कोष्ठेषु मनु
वित्तमः ततस्तु पूर्णमन्त्रार्णैस्तैर्वेष्टयेद्बहि
रुक्तवत् मूलविद्याक्षराण्येव वषट्पु
क्तानि मंत्रिभिः फट्कार रहितानि प्रो
क्तानि चामुगे च हि कुं मं विदध्याच्चपद्यं
तदधरोत्तरं त्र्यंशेन तद्वत्रचनाप्रकारः त
त्र प्राक्प्रत्यक् दक्षिणोदक् च समान्तरा
लानि दशादशा सूत्राणि पातयेत्का शी
तिपदानि विद्यापतत्र मध्ये कोष्ठे स विक
टकारोदरे साध्यनामालिख्य ततः कोष्ठमे
कैकमभ्यन्तरं निर्गमगत्या विलिख्य तत
न्ईशादिकं निरृत्यादिकं चिप्राग्युक्तंश्री

षि।
५७२
572

विद्यानुष्ठितं मध्यवीथीचतुष्टयवर्जमा
लिख्य सर्वं बाह्येष्वभितः ईशादीशान्तं
तूर्णमन्त्राक्षराणि चतुरावृत्त्या प्राग्वत्स-
मालिख्य सर्वमध्यकोष्ठमपि चतुः कोण
स्थतूर्णमन्त्राक्षरमानेन भ्रमेणावृत्तं नि-
ष्पाद्य तद्बाह्येंगुलमानेन तथावृत्तान्तरं
कृत्वा अध उपरिभागे च मध्यतश्चतुरंगु-
लान्तरालं वृत्तद्वयं मार्जयित्वा तस्य च
तुष्टयमानवक्रे समान्तरालमुपरि चतु
रंगुलं कुम्भमुखाकारं यथा भवति तथा
समुन्नतमपि तत्कुम्भमुखे तिर्यग्रेखाद्व
यप्रसार्य तत्कुम्भवीथीमन्योन्यस्पृष्टव
कारमालया शृंखलारूपया अन्तर्मुखया
समर्थ्य सर्वत्रोपरि बिन्दुं समालिख्य कु
माधस्तात्पद्मं कर्णिकास्थे कुम्भं यथा भ
वति तथा समालिख्य प्राक्क्रमेण मनी
षितेषु विनियोगात्मकफलानि भवन्ति
तथा कुंकमेलनीक्षयावापि लिखितं स्व

ण्पद्दके धवलेवसनेवापिलिखिन्या
स्वर्णजातया संपूज्य जपसंसिद्धं स्थापयेत्
पत्रत्तत्रवै भवेल्लक्ष्मीरतिस्फीताः नीरोगा
श्चप्रजास्तथा गजाश्चतुर्गास्त्वन्येप्राणिनः
सुखिनोभृशं भूतप्रेतपिशाचादिपीजसुवि
भयादिदं अलक्ष्मीशान्तयेवश्यसिद्धयेस
र्वसंपदे कृत्याभत्सुग्रहश्चेगडरित्तेभ्योवि
मुक्तये पुत्रपौत्रैश्वर्यदीर्घायुष्यसंसिद्धये
पिच तथा पद्मेदशदलयुक्ते मायोत्याद्यय
सहितांच ताराघर्णानुलिखदशपत्रेष
ष्ठेणस्थेक्षिति पुरसंस्थेचक्रत्वाद्रोहग्रह
ग्रामनंतच्चोरव्यालादिकभयहारि जप्तंदो
स्सांविधत्तमशेषंराज्ञायुद्धे विजयदमुक्तंए
तद्यंत्ररचनाप्रकारः तत्रदलदशदलपद्मं
कृत्वातत्कर्णिकायांमायावीजस्योदरेसा
ध्यनामालिखेत्तद्बहिः अष्टदलेषुफट्स्व
जेमालिखेद्दशवर्णकंकर्णिकाद्यंततो
ज्वंचमायपावेष्टितंततः बहिः कुंभंविद

शि।
५७३

573

ध्याच्च प्रोक्तलक्षणसंयुतं एवमन्येश्चनव
भिर्धिंध्यावर्णैर्यथाक्रमम् विदध्यान्नवयं
त्राणिरक्षाणां चफलं लिखेत् सर्वरक्षाज
यं वश्यं च हृत्त्यग्रहनाशनं लं भल्लक्ष्मीयशो
धान्यवासोसिद्धसमाप्नुयात् अथैतद्भव
नाप्रकारः तत्राष्टदलं पद्मं विधाय तत्क
र्णिकाविद्याप्रथमहृल्लेखांत रे विद्या
द्यमूर्त्तप्रणवं तन्मध्ये साध्यनाम चालिख्य
शेषाणष्टौ मंत्राक्षराणि हृल्लेख्याद्यप
क्रारविधुराणि क्रमेणप्रादिप्रादक्षिण्ये
नाष्टदलेषु समालिख्य तत्पद्मं द्वित्तीयया
हृल्लेखया क्रमेण वेष्टयेत्तद्बहिः
प्राग्वत्सविन्दुकष्टवर्ग लिखकाक्षरमालो
पेतं कुंभं च कुर्यात् एतत्प्रथमयंत्रे एव
मस्मेव यंत्रस्य कर्णिकामध्ये हृल्लेखा हृरे
विधायात्त्तीयाक्षरादीनि शेषाक्षराणि
क्रमेणैवं नामगर्भे विन्यस्य तदन्तरा॥
दितत्पूर्वोक्तं प्राग्वदेभिरक्षरैर्दलस्थैः पू

वीतेनसार्द्धं वपत्राणि हल्लेख्यामध्येसना
मकं फट्कारं समालिख्य प्रणवविधुरैस्तृ
तीयादिभिः शेषाक्षरैः प्रागवद्दलस्थैरीशमंच
त्यैवंदशपत्राणि कुर्यादिति साध्ययुतंनार
कमिहमध्येकोष्टशतेविंशतिसहितेत्र द्वा
दशामूलमिहशिवापंसलिखविंशायुगव
सुलंमूलजप्तंयंत्रंवर्यंसंपातान्यसुसंयु
तं स्वेउग्रहार्तिहरतिजयलक्ष्मीयशः प्र
दोत्रस्यार्थः प्राक्प्रत्यगायतादक्षिणोत्त
रायताश्चद्वादशद्वादशविलिख्यैकविंश
तकोष्टादिकृत्वारेखापेषुसर्वेषुत्रिशू
लानिविरच्यतन्मध्यकोष्टेससाध्यंप्रण
वंविलिख्येशानकोष्टमारभ्यप्रादक्षिण्ये
नप्रवेशागत्यालिरिताविद्यांप्रणवद्विती
यहल्लेखाविधुरांद्वादशवृत्तिलिखेत् ए
नयन्त्रमुक्तफलंदमवति तथा एकाद
शीतिपदेचक्रंकृत्वातन्मध्यकोष्टकेरे
फोदरेसमालिख्यसाध्यनामयथाविधि

शि॰।
५७४

574

लिखेवीजचतुष्कंचतद्दीर्घाष्टुयथापुरा
वक्ष्यमाणान्ततःप्राग्वत्कालीविद्यांसमा॰
लिखेत्‌ चतुष्टहिपदेषीशादिषुकुणप
दिषु पममंत्रावृत्तंवाह्येवन्हिवायुसमायु
तं निग्रहाख्यमिदंयंत्रंसर्वशत्रुनिवर्हणं
।वन्हिस्थंयत्तुरीयंस्याद्वामकर्णेन्दुभूषितं
प्रथमंवीजमुद्दिष्टंसवर्त्तोग्न्यासनेन्दुयुक्
वामकर्णोह्ययपरंकूर्मान्तोछिन्दुवन्हियुक्
त्ततीयंव्योमवन्ह्यघिविन्दुभिःपरमीरितं
एतद्वीजचतुष्कन्तुशत्रुसंहारकारकंयत्तु
रीयंभकारःवन्हिस्थेरेफोपरिस्थितं वाम
कर्णऊकारःइन्दुरनुस्वारःएतैर्भूंसवर्त्तः
क्षकारःअग्न्यासनरेफस्थःइन्दुयुक्‌अ
नुस्वारयुक्तःसवामकर्णःऊकारयुक्तः
एतैःक्ष्रूंःकूर्मान्तःछकारःइन्दुरनुस्वार
वन्हिःरेफःएतैःछ्रूंइतिःव्योमहकारःव
न्हिरेफःअघाऊकारःविन्दुरनुस्वारः
एतैःह्रूंतथाक्रोधीशःकान्तिमानशा॰

क्रोवामनेत्रसमन्वितः कालोनन्तपुत्तोव
न्हिर्विपरीतानिमान्वदेत् लोलाक्षीसहि
तःशक्रोमेघोभांतश्चसघपुक् सर्वतःपु
नरेवैतान्विपरीतान्समुद्धरेत् काला
नन्तपुत्तःसोथसघपुक्तत्तीपकःझिंटी
पुत्तःपूतनाचविपरीतानिमान्वदेत् वन्हि
रन्तःपूतनाचसाजलस्यावदेदिमान् वि
परीतानियंप्रोक्ताकालीविधारिघातिनीक्रो
धीशःककारःकान्तिराकारःतेनकाशक्रः॥
लकारःवामनेत्रंईकारःतेनली कालोम
कारःअनन्तःआकारःतेनमा वन्हिरेफः
विपरीतान्रमालीकाइति शक्रःलकारः
सःतेलोलाक्षीइकारेणयुक्तःतेनली मे
घोनकारःभांतःमकारःसघ ओकारःतेन
मो सर्वतःक्षकारःविपरीतान्क्षमोनली
इति कालोमकारःअनन्तआकारःतेना
मासःमकारःसघयुक्तःतेनमो तत्तीपःद
कारःझिंटीएकारात्तेनदे पूतनानकारः।

शि०। विपरीतानन्तदेमोमइति वान्हिरेफः अनन्तः
५७५ क्षकारः पूतनातकारः जलेस्थितः वका
575 रो विपरीतान् त्वतक्षरइति तथा वायुः
कालोनन्तयुतोजलंकान्तिसमन्वितं सो
मश्चखेचरीतोयंकान्तियुक्कालमानदेवा
युःकालःकान्तियुतःखेचरीसघयुग्विघं
सामेषाःखेचरीकालःसघयुक्खेचरीवि
घं कान्तिमज्जलकान्तीचकालःसघयु
तःपुनःयतुरीयोवामकर्णयुतोग्निर्नेत्रवा
न्पुनःसएवतादृशोभूयःयतुरीयश्चपूर्ववत्
त् कालःसघयुतस्तोयकान्तिमत्खेचरी
द्वयं पद्यग्वन्हिर्वामनेत्रयुतस्तोपाद्यपूत।
ना तथा विद्यापुनःसेववन्हिर्वामाक्षिसं
युतसोमेषाःखेचरीचेतियममंत्रउदाहृत
सर्वशत्रुक्षयकरोयंत्रविन्यासतःसदा वा
युःयकारःकालः मकारःअनन्तआका
रःतद्युक्तःतेनमाइति जलंवकारःकान्ति
राकारःतेनवाइति सोमःटखेचरीटतोयं

व कोंतिः श्रा तेनमा जलंवा कोंतिः श्रातेन
वाः कालः म स घः श्रो तेनमो पतुरीयः श्चवा
मकर्णे म स कान्तिः श्रा तेनमा खेचरी ट
स घः श्रो तेन टे विषंम सोमे पुष्टाः टखेचरी का
लः म स घः श्रो तेनमो खेचरी ट विषंम कों
तिः श्रा तेनमा जलंव कोंतिः श्रातेनवा का
लः म स घः श्रो तेनमो पतुरीयः वामकर्णे
ऊ तेनमू अग्निर नेत्रं तेनरि सः अग्निना
रष्टाः नेत्रपुत्तः इकारः पुन इत्यर्थः तेनरिप
तुरीयः म पूर्ववत् ऊकारपुनः तेनमू का
लः म स घः श्रो तेनमो तोयंव कोंतिः श्रा ते
नवा खेचरीद्वयं पृथक् टट इति वन्हिः रवा
मास्त्रिई तेनरी सोमे पुष्टाः टे खेचरी ट इति अ
थेतन्निग्रहयंत्ररचनाप्रकारः तत्र प्राग्वत्ए
काद्शीतिपदकोष्ठंतं चक्रं विरच्यतन्मध्यको
ष्ठेसबिन्दुकरे फोदरे साध्यनामालिख प्रा
ग्वत्पार्श्वपंक्तिषुचतसृष्वचतुःकोष्ठेषु
प्रागुक्तक्रमेण मूं स्त्रूं छ्रूं क्रूं इप्सक्षरचतुष्ट

शि।
५७६

576

यं अभ्यन्तरान्निर्गमनगत्याशिभित्तेः समा
लिखेत् अभिचार्यः पुरुषश्चैतेन काल्यनुष्ठ
मं वहिर्यममंत्रं विनिन्ताचेक्लन्तर्यममंत्रं ब
हिः कालिविद्यांच समालिखेत् लेखनेनु
ईशादिकं निरृत्यादिकं च कालिविद्यां अ
न्यदात्तथा यममंत्रं विलिख्य अन्यन्तरं वाहि
कालीविद्यांच समालिख्येत् लेखनेन्तु ई-
शादिकं निरृत्यादिकं च कालीविद्यां अम
दात्तथा यममंत्रं विलिखेत् अन्यन्तरं वाहिरी
शादिनिरृत्यन्ते निरृत्यादिशांतचनिरंत
रं छिद्रालिख्येत्तद्वहिस्तद्वन्निरंतरं विन्दुयु
क्तं यकारं रेफं च ईशादिशान्तेयथाक्रमम
न्तर्वहिर्विभागेन समालिख्य मनीषितेषु
विनियुज्यात् एतन्निक्षेपेचाभिचार्यः पु
रुषश्चेत्काल्यादिशान्तेरापतनेग्रेस्त्री च
छालुरापतनेएवाग्रभागेयस्यान्निखने
तइति सम्प्रदायः तथा सीसकृत्तेनवपटे
पावभवेकपटके वा प्रस्तरके वा विष।

मध्यासंलिखेकाकसुपत्रेश्च चत्वरकेवाक
लिवृक्षस्यैस्यापित्तमेतत्शरीणांहि मत्सुकरं
व्याधिकरेस्यात्सुत्रस्त्रीविपत्तत्वकरंच त
था प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्चनवसूत्राणि
पातयेत् जायन्तेचचतुःषष्टिकोष्ठानिसु
समानिच मंत्रीनेहीशानेकृत्यदिग्गाघंका
लिकामनुं विलिख्यपममंत्रेणप्रोक्तबीज
द्वयेनच वेष्टयित्वाबहिश्चक्रं विषेणैवलेप
येत् ब्रह्मदण्डाचमर्कस्यालिप्तंजप्तमधोमु
खं क्षिप्तंदेशाद्रिपत्रंतत्रालक्ष्मीगदैःसमंः
मारीत्तुसुस्थिरासाध्याभवेद्देवासुरैरपि यंत्र
विरचनाक्रमोपयातत्रप्राग्वन्नवभिर्नवा-
भिःसूत्रैश्चतुःषष्टिकोष्ठानिकृत्वातेष्वीशा
दिकंनिरृत्यादिकंचाभिचार्यःपुरुषश्चेद-
न्तःकालिविधांबहिर्यममंत्रंचस्त्रीचेदन्त
यममंत्रंबहिःकालीविधांचप्राग्वत्समा।
लिख्यप्राग्वत्सविंदुपकाररेफाभ्यांसंवे
ष्ट्यप्राक्तक्रमेणप्रोक्तेषुस्थापनात्प्रोक्तफ

पि॰ १
५७७
577

त्वसिद्धिर्भवतीति तथा अनुक्तेष्वपि नामा
नियोजयेत्कोष्ठमध्यात् त्वष्णीषणमे
हांवुगेहधूमाग्निसंयुते श्मशानांगार
निर्वास्यनिर्यासो विषमीरितं ऊषणंक
षरः इति मनोरमाकारेष्वपरख्याते मेहा
म्बुप्रस्रवः अग्निरिश्वचकमितिच सार
संग्रहे खोखेन्त्यो कलापुक्तस्त्रिवर्णोयं।
त्रिकंटकी खेहकारः तेस्वरूपे तेनहेइ
ति खेस्वरूपं अन्त्यः क्षकारः अन्त्यका
त्वाविसर्गः तेनक्षः इति तथा रुद्रयामादि।
कंतथाप्रोक्तं द्विरुकारोणः षडंगकमतना
मेनोत्तनिभामघोरुणरुचिंकठसिता
माननां तुन्दाल्लं विभिराननेयुगमितेदः
ष्टोत्कटेभीषणां दीपद्वंद्वदराहिहस्तक
मलांचन्द्रोल्लसच्छेखरामुघड्डोत्तवि
लोचनांमपहरांदेवी सदाभावयेत् यु
गमितेश्चतुर्भिः दरः शंखः अरिश्चक्रंवा
मधू र्ध्वयोः शंखचक्रे अन्ययोरन्यत्तइ

मायुधध्यानं ततः पूर्वोदितेनाथ वर्त्मना
मुमजेत्सुधीः वर्णलक्षं जपेत्तन्ते दशांशे
न घृतं हुनेत्तु आत्मानं देवतारूपं ध्यात्वा
करद्वये शूलमुद्रां गृहग्रस्तस्य देहे तं प्रजपे
न्मनुं आशु ग्रहात्प्रमुच्येत नरो मंत्रप्रभाव
तः तथा ईशायुक्पूर्वमंत्रोन्त्यो मध्ये योषिद्
वेदियं वषपत्रिकेटक्कीविधाय्यर्णमंत्रिभि
रीरिता पूर्वमंत्रान्त्योरेवेसः इति वर्णौ ईशा
युक्तो एकारयुक्तो एतयोर्मध्ये योषित्त्वी
इत्यक्षरं पादिय भवेदित्यर्थः पूर्वोक्तवत्सर्व
मस्य कुर्यान्मंत्री यथाविधि पूर्ववत्त्वरि
तावत् एतन्मंत्रद्वयस्यापि क्षेपं उत्तरतं
त्रे हान्तान्तपूर्वौ मान्तश्च नान्तो णान्तस्त
थैव च । ऐकादशाद्यादिषिषः रवांतो वह्नि
पुरस्सरः एभिरष्टाक्षरैर्मंत्रः शोणपद्मस
मप्रभः ओंकारपूर्वतः कृत्वा जप्यः सर्वै
स्तु साधकैः हान्तश्चान्तपूर्वः षाकारः यका
रः मान्तः नान्तः पकारः णान्तः तकारः एका

दशः टकारः आदिषष्ठः चकारः खान्तः ग
कारः विष्णुः पुरस्सर इत्यनेनाकारादिप्रका
रान्तो मंत्र इत्युक्तः तथा नारदोस्यऋषिप्रो
क्तः छन्दोनुष्टुप्च वैष्णवी देवता मुनिभि
प्रोक्ता सर्वसिद्धिप्रदा तथा मूलमंत्राक्षरैः
कुर्यात्त्रिभिस्त्रिभिरनुक्रमात् एकैकं व
र्जेपूर्न्न पश्चादंगानि षडनुक्रमात् अक
चैर्हृत्कवटशिरः इत्यादिप्रणवपूर्वकं कु
र्यात् अकचैतैः सप्रणवा इति हयशीर्ष
वाचनात् ततस्तु मूलमंत्रस्य वैकपद्ये
तथोदरे वा ह्रो गुह्येपादयोश्च जंघयो
र्जंघने तथा विन्यस्य दक्षराण्येषो श्रीं का
रं च तथा स्मरेत् शोणपद्मप्रतीकाशां मु
क्तमूर्द्धजलं विनीम् चलत्कांचनसंभू
तकुण्डलोज्ज्वलशालिनीम् स्वर्णरत्न
समुनद्धकिरीटसूत्रधारिणीम् शुक्लां
कृष्णारुणैर्नेत्रैस्त्रिभिश्चारु विभूषि
तां वंधूकदन्तवसनां शिरीषप्रभवा

नासिकां कंबुग्रीवां विशालाक्षीं सूर्यकोटिस
मप्रभां चतुर्भुजां विवसनां पीनोन्नतपयोध
रां दक्षिणाद्धे न निस्त्रिंशां निस्त्रिंशं खड्गं परे
णासिद्धसूत्रकं जपमालां बिभ्रतीं वामहस्ता
भ्याम भीतिवरदायिनीं ग्नग्ननागनासोरु
गुप्तगुल्फां सुपार्ष्णिकां गात्रेणरक्तवर्णं च स
म्यगालेव्य संस्थितां कंचूकिं मिच्छ सीतिवं
वनं व्याहरंतीं मुहुर्मुहुः पंचाननं पुरः संस्थं
निरीक्षंतीं स्ववाहनं ईदृशीं मंबिकां ध्यात्वा
ॐ ह्रीं नमः फुडितिमस्तके स्वकीये सुमनो द
घात्साहमेवं विचिन्त्य च पंचाननं मण्डल
स्थयमं ध्येवश्यं पूजयेत् ग्नावाहनं ततः कु
र्यात् ॐ यत्राशिरसासह महामायायै विद्महे
चण्डिकायै सुधीमहि एवमुक्त्वा ततः पश्चा
त्तनो देवी प्रचोदयात् ततस्तु मूलमंत्रेण गं
धं पुष्पं सधूपकं दीपादिकं च दद्यात्तु मोद
कं पायसं तथा पुष्पांजलित्रयं दद्यान्मूलमं
त्रेण शोभनं एवं संपूज्य मध्येतु मंत्रेणा गा

शि।
५७९
579

निपूज्यपेत् सिद्धसूत्रं चखड्गं चखड्गमंत्रेण
पूजयेत् शैलपुत्रीं चण्डघंटाकं स्मान्तर
मेतरमेवच कालरात्रीं चदिक्पत्रेष्वर्चये
चन्द्रनाडिभिः चण्डिकामथ कूष्माण्डीं तथा
कात्यायिनीं शुभां महागौरीं चाग्निकोण
नैरृत्यादिषु पूजयेत् ततः संपूज्य लोके
शांस्तदस्त्राणि च मंत्रवित् महामायां नमा
मीति मूलमंत्रेण चाष्टधा पूज्ययेत्प्रथम
ध्येत्सुमनोंजलिभिस्तथा सर्वमंगलमं
गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके शरण्ये त्र्यंब
के गौरि नारायणि नमोस्तु ते सप्तधावर्त
नं कृत्वा स्तुतिमेतां तु साधकः पंचप्रणामा
न्कुर्वीत ऐं ह्रीं श्रीमिति मंत्रकैः योनिमुद्रां
ततः पश्चाद्दर्शयित्वा विसर्जयेत् अथप्र
योगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते
मूलेन प्राणायामं त्रयं कृत्वा शिरसि नारद
पत्रऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः
हृदि श्री वैष्णव्ये महामायायै देवतायै नमः

इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियो
गः इतिकृतांजलिरुक्त्वा ॐ ऋकचहृदया
यनमः ॐ कचटशिरसेस्वाहा ॐ चटतशि
खायैवषट् ॐ टतपकवचायहुं ॐ तपय
नेत्रायवौषट् ॐ पयशाअस्त्रायफट् इति
मंत्रैः करषडंगन्यासंकृत्वाध्यानानन्तरंः॥
ॐ नमः फडिति स्वाशिरसिपुष्पंदत्वामान
सपूजादिकंपरतत्वार्चान्ते ॐ पंचाननाय
नमः इतिपीठमध्येसंपूज्यमहामायायैवि
द्महेचाण्डिकायैसुधीमहितन्नोदेवीप्रचो
दयात्स्वाहाइत्यनेनश्रीदेव्यैविड्हागच्छेत्या
वाह्यमूलेनस्थापनादिपरमीकरणांतःक
रोर्ध्वकरयोः संपूज्याष्टदलेषुदेव्याद्यादिच
तुर्दलेषु ॐ शैलपुत्र्यैनमः ॐ चण्डघंटा
यै ॐ स्कंदमात्रेचतुर्दिनोंकृत्वाप्राणस्थापना
दिपुष्पोपचारांतेमूलमंत्रेणपुष्पांजलित्र
यंदत्वाप्राग्वदंगानिसंपूज्य ॐ सिद्धिसूत्रा
यनमः ह्रीं ह्रीं सरस्वत्यैनमः इतिदेव्यादि

क्षिणे ॐ कालरात्र्यै ॐ आग्नेयादिदलेषु
ॐ चंडिकायै ॐ कूष्माण्ड्यै ॐ कात्याय
न्यै ॐ महागौर्यै इति प्राक्क्षिपेन संपूज्य
ज्यादिपूजानन्तरं मूलान्ते महामायां नमी
ति पुष्पांजल्यष्टकं देव्यै समर्प्य धूपादि स
र्वं प्राग्वत्समापयेदिति तथा लक्षद्वयं भ
वेदस्य पुरश्चरणकर्मवै दशांशो होमस्त्वा
ज्येन कर्तव्यस्तर्पणादिकं ॐ नमोन्ते म
हामायायै मनुर्वसुवर्णकः ॐ नमोन्ते चवै
ह्लव्यै मंत्रः प्रोक्तः षडक्षरः एतन्मंत्रद्वय
स्यापि सर्वं पूर्वोक्तमाचरेत् कालिकापुरा
णे अशुचिर्न महामायां पूजयेत् कदाचन
अवश्यं तु स्मरेन्मंत्रं योनि भक्तिपुत्रो नरः
वत्वरके सपुत्रन्मे स्मरणं च न विद्यते सर्वे
षामेव मंत्राणां स्मरणाद्वारकं व्रजेत् जानू
र्ध्वं स्रत जे जाते नित्यकर्माणि संत्यजेत् नै
मित्तिकं तु न दध्यः स्नवङ्कोन चाचरेत् जा
तके तु समुत्पन्ने क्षुरकर्माणि मैथुने धू

मोङ्कारेन यावान्ते नित्यकर्माणि संत्यजेत्
उच्चमुक्ते त्वजीर्णे च नैव मुक्त्वा च किंचना
कर्म कुर्यान्नरो नित्यं सूतके मृतके तथा
जलस्यापि न रश्मेह भोजनाद्वेषजादृते नि
त्याक्रियानिवर्तेत सह नैमित्तकैः सदा ज॰
लौकांग्रूष्ठपादौ च क्रिमिगंडूपदादिकं का
माद्धस्तेन संस्पृश्य नित्यकर्माणि संत्यजेत्
विशेषतः पिता वा पूज्यां प्रमीतिपितृको नरः
यावद्वत्सरपर्यन्तं मनसापि न चाचरेत् म
हागुरुनिपाते च काम्यं किंचिन्न चाचरेत्
श्रात्यज्यं ब्रह्मयज्ञं च श्राद्धं देवक्रियां तथा
गुरुमाशिष्यविप्रं च प्रहृत्येव च पाणिना
न कुर्यान्नित्यकर्माणि रेतःपाते च भैरव
स्मरेत् ध्यायेत् मनसा जपेदित्यर्थः स्वव
शिति वर्तमानमविवक्षितं नाभेरूर्ध्वम
धो वापि परस्य रक्षति शोणितं अप्रशुचिः॰
स्तदुहः कर्म कुर्वन्नरकमाप्नुयात् इति भ
विष्यपुराणवचनात् नवुध-जान्वधः नि

शि०१
५८१
581

त्यं कुर्यादेवेत्यर्थः लौकिके अस्तु जले लौकिकेमसृणिचोरित्ते इति विश्वप्रकाशकोशात् इत्येअन्नादौ गूढपादः सर्पः गंडूपदः विकिलिकः आत्विंज्यं स्वल्विकं आक्षिप्य निरस्कृत्य पाणिनेत्युपलक्षणं योगाणवे वान्तोद्गारे वक्षतजे लौकिके च समुद्भवे गूढपादस्पर्शने च उपस्थस्पर्शनेतथा रेतपातेतथा क्षौरे प्रमीतपित्रकेतथा नित्यं नैमित्तिकं काम्यं मनसापि न चाचरेत् ७ द्गारे धूमोद्गारे लौकिके स्कन्दनादेकं क्ष्ना दश्रुपाने तु नित्यं नैमित्तिकं त्यजेत् तदेवहर्षात्संजातं कर्म कुर्वन्न दुष्यतीति मत्स्यपुराणवचनात् उपस्थस्पर्शे का मतशौचेगृहीतशिश्नश्चात्यायेति तत्स्पर्शालेप्रमीतपित्रक इत्युपलक्षिणं तेन मातर्यपि प्रमीतायां प्रमीतोपितरोयस्य तस्य हस्तस्याशुचिर्भवेत् नापिदेवं न वापेत्रं यावत्संवत्सरः पूर्णो न वत्सरः इति देविपुराणवा-

वनात् एतत्सर्वंमहामायोपासकपरं प्र
करणादिति अथवासकामपरं अथसू
नविनःपूज्यांवदाम्यागमचोधितामित्या
दिप्राक्पूजाप्रकरणोक्ततत्वसारसंहिता
वचनादिति अन्यथापुरश्चरणप्रकरणे
लिखितवचनानावैयर्थ्यापत्ते सुन्दराचा
र्यशिष्येणश्रीनिवासेनधीमता चन्द्रिका
यांप्रणीतायांमूलत्रिंशःप्रकाशकः इति
श्रीसुन्दराचार्यचरणारविन्दद्वंद्वांतेवासि
नाश्रीश्रीनिवासभट्टेनविरचितायांश्री शि
वार्चनचन्द्रिकायांमेकोनविंशःप्रकाशः
अथब्रह्मास्त्रविद्या तत्रश्रीभैरवयामले
श्रीदेव्युवाच प्रभोत्वंभैरवश्रेष्ठसर्वतंत्रा
नुजीवका नानारहस्यसारंपल्लवस्प्रसा
दाच्छृणोम्यहम् दिव्यतंत्रंमहातंत्रंपूर्व
पश्चिमसंज्ञकम् दक्षिणोत्तरमूर्ध्वंचह्य
पायाःकथिताःप्रभोः वश्याकर्षणंस्तंभ
नमारणोच्चाटनादिकं विद्वेषंमोहनंचान्य

शि॰ १
५८२

582

द्विविधं कामनादिके विस्तारपूर्वकं कथि
तं स्नात्तं व्यासेन तन्मया इदानीं स्तंभनं देव
कथयस्व प्रसादतः कथयस्व पुरश्रेष्ठ यं
घहं तव वल्लभा श्रीभैरव उवाच साधु साधु
महाप्राज्ञे सर्वतंत्रार्थसाधिके नकस्यापि
मया ख्यातं पृष्ठोवापि न केनचित् गुह्या
द्गुह्यतरं देवि त्वत्स्नेहात्प्रकटीकृतं अथा
तः संप्रवक्ष्यामि शृणुचैकाग्रमानसा वि
द्यापरमा गुप्ता महास्तंभनकारिणी तारं प्र
थममुच्चार्य स्थिरमायामथोच्चरेत् संबोध
नपदं देवि वदेच्च वगलामुखी तदग्रे सर्व
दुष्टानां ततो वाचं मुखं पदं स्तंभयेति पदं
जिह्वां कीलयेति ततः परं बुद्धिं विनाश
येत्यस्मात् स्थिरमायां पुनर्लिखेत् लिखे
च्च पुनरोंकारं स्वाहेति पदमंततः षट्त्रिंश
दक्षिरा विद्या महास्तंभनकारिणी गजानां
चरथानां च दुर्जनानां शीघ्रकारिणः स्तंभ
येच्च महा वाचं वहस्पतिमुखोद्भुनां महा

पर्वतवृक्षाणांसरितांसागरव्रजांचनुपघ्य
द्वीपक्षिणांचसर्पाग्निवायुविद्युतां स्तंभय
न्यंचदिव्यानिमानुषेषुचकाकथा त्रैलो-
क्यस्तंभनिविद्यादेविश्रीबगलामुखी ना
रदप्रणवः स्थिरमायान्हीं इतिबीजं संबोधना
पदंबगलामुखिइति सर्वदुष्टानांस्वरूपं
वाचंस्वरूपंमुखंस्वरूपंपदंस्वरूपंस्तंभय
स्वरूपंजिव्हांकीलयस्वरूपंबुद्धिविनाश
यस्वरूपंस्थिरमायांप्राग्वद्बीजंॐकारः स्वरू
पंस्वाहास्वरूपं नयानारायणऋषिस्तष्टु
प्छंदश्चबगलामुखी देवतादिता देवित्रै
लोक्यस्तंभकारिणी स्थिरमायाभवेद्बीजं
शक्तिस्वाहासमीरिता विनियोगस्तुविख्या
तः पुरुषार्थचतुष्टये स्थिरमायांचहृदयेशि
रश्चबगलामुखि सर्वदुष्टशिखान्यस्यक
वचंस्तंभयांतिकं जिव्हांकीलयनेत्रंचबु
द्धिविनाशयास्त्रकं सर्वदुष्टइतिसमग्रपाद
स्याग्रहणांतेनसर्वदुष्टानांशिखायैइति

शि॰ ५८३
583

स्तंभयांति कामिन्येनेनवाचं मुखंपदं स्तंभ
यद्वतिपदचतुष्टयं कवचेप्रोक्तं सुगमन्या
त् मूर्ध्निभाले भ्रुवोर्मध्ये नेत्रयोः श्रोत्रयो
र्नसोः गंडयोः ओष्टयोवक्त्रे चिबुके च गलेप्रि
ये दोःपत्संधिषु साग्रेषु मंत्रवर्णान्न्यसेत्क्र
मात् एवंन्यासविधिः प्रोक्तस्ततो ध्यानंशृ
णुप्रिये यस्याः स्मरणमात्रेण त्रैलोक्यंस्त
मयेत्क्षणात् गंभीरांच पत्संमन्दोन्मत्ता
तप्तकांचनसन्निभां चतुर्भुजांत्रिनयनांक
मलासनसंस्थितां मुद्गरंदक्षिणेपाशंवा
मेजिह्वांचवज्रकं पीतांबरधरांसांद्रवृत्त
पीनपयोधरां हेमकुंडलभूषांचपीतचंद्रा
र्धशेखरां पीतभूषणभूषांचस्वर्णसिंहा
सनस्थितां एवंध्यात्वाचदेवेशि शत्रुस्तंभ
नकारिणी महाविद्यां महामायां साधके
ष्टफलप्रदां दक्षिणाधरोत्तरयोर्मुद्गरपा
शौवामाधरोत्तरयोर्जिह्वावज्रौ जिह्वांसा
धकविपक्षजनस्येति यत्तमुद्गरवैरि॰

रिजिह्वामितिवचनात् श्रीदेव्युवाच ध्यानं
नुकथितंदेवमहास्वर्यप्रदायकं इदानीं
कथयस्वेशपूजनंविधिपूर्वकं श्रीभैरवउवा
च पूजनंशृणु देवेशिसाधकेसिद्धिदायकं
नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंपूजनंत्रिविधंप्रियेभू
पदेशेमनोरम्येपुष्पामोदेसुधूपिते गोम
येनाथसंलिप्तेपुष्पप्रकरशोभिते मंडपेवि
धिवत्तत्रआसनेसुसमर्चयेत् सौवर्णेवाथ
रौप्येतल्लेवाथभूर्जके कर्पूरागुरुकस्तूरी
श्रीखंडकुंकुमैरपि लिखेद्यंत्रंप्रयत्नेनालि
खित्वाहेमतारयोः मध्येयोनिंसमालिख्यत
द्बाह्येतुषडश्रकं तद्बाह्येष्टदलंपर्यंतद्बाह्ये
षोडशाब्धिदं चतुरश्रंत्रयंबाह्येचतुर्द्वारोप
शोभितं अत्रतु पत्रनोक्तंमहादेविपीठंवा
पीठशक्तयः तत्रमायेदितिपीठस्रेयंताएव
शक्तयः तत्र ह्रीजेनपीठंचयजेन्मायाएणुना
यवेतिश्रीशिनयामलवचनात् भुवनेश्व
रीपीठमभ्यर्च्यतत्रश्रीबगलामुखीमन्यां

शि।
५८४
584

वाग्देवी मन्त्रुक पीठं मायाणुना भुवनेश्वरीं बीजेन योजयेत् तथा नवं वाह्यपजेद्देवी सुपी नैरुपचारकैः अंगानि पूर्वमभ्यर्च्य यथास्था नं महेश्वरी पूर्वद्वारे गणेशं च दक्षिणे वटुकं जयेत् पश्चिमे योगिनी पूज्या क्षेत्रपालं तथोत्तरे इशानादिकं त्यंते गुरुपंक्तिं समाचरेत् मंगलां पूर्वपत्रे तु त्तं भिनीं च ततः परं जंभनी मोहिनी वश्या अचलां चं चलां तथा भूधरां कल्मषाधीरां कल्पनां कालकर्षिणी ब्रामिकां मंदगमनां भोगाख्यां च वैवयोगकाः एता षोडशपत्रे षु गंधपुष्पाक्षतैर्यजेत् षोडशस्वरसंयुक्ताः संप्रदायात्कुलागमे यजेच्च यंत्रमध्ये षु कल्पितं चाष्टपत्रके ब्रह्माण्याद्यष्टपूर्वा दौ वाहनाकल्पसंयुताः स्थिरमायाबीजपूर्वाः परिपूज्याः कुलागमे डादिहांताः षोडशषु पूज्याः षट्षा तमात्रकाः लोकपालांश्च तद्वस्त्राण्यपि पूज्य ये द्वाह्यतः प्रिये योनिमध्ये मूलदेवीं त्रिरंज

त्रिभिरर्चयेत् धूपदीपसुनैवेद्यैर्गंधताम्बू
लदीपकैः नीराज्यविधिवत्पश्चाज्जपसंख्यां
निवेदयेत् पवित्रारोपणादिविस्मनानेवपू
जयेत् बलित्रयंततोदद्यात्पिप्रितान्वेन।
साधकः बलित्रयमितुपलक्षणंबलिपं
चकंदद्यादित्यर्थः अथप्रयोगः तत्रप्रातः।
कृत्वादियोगपीठन्यासांतेमूलमंत्रेणप्राणा
मत्रयंकृत्वाशिरसिनारायणऋषयेन।
मः मुखेत्रिष्टुप्छंदसेनमः हृदयेश्रीबगला
मुखीदेवतायेनमः गुह्ये ह्रींबीजायनमः पा
दयोः स्वाहाशक्तयेनमः इतिविन्यस्यप्राग्वद्वि
विनियोगमुक्त्वा ॐ ह्रीं हृदयायनमः बगला
मुखिशिरसेस्वाहा सर्वदुष्टानांशिखायैवष
ट् वाचंमुखंपदंस्तंभयकवचायहुं जिह्वां।
कीलयनेत्रायवौषट् बुद्धिंविनाशयअस्त्रा
यफट् इतिकरषडंगन्यासंकृत्वाशिरसि।
ॐनमः ललाटे ह्रींनमः भ्रूमध्येबं दक्षिने
त्रेगं वामेलां दक्षश्रोत्रेमुं वामेखिं दक्षि

शि॰ १
५८५
585

नसिमं वामेवं दक्षगंडे हुं वामेष्ठाः ऊंष्ठे नौं
अधरे वौं मुखे वं चिबुके मुं गले रवं दक्षबा
हुमूले यं मध्ये रं मणिबंधे लं अंगुलिमूले
मं अग्रे यं वामदोर्मूले जिं मध्ये व्हां मणिबं
धे कीं अंगुलिमूले अग्रे पं दक्षोरुमूले वं
जानुनि ह्विं गुल्फे विं अंगुलिमूले नौं अंग्रे
पं वामोरुमूले यं जानुनि ह्रीं सर्वशक्तिक
मलासनाय नमः इति समस्तपीठं संपूज्य।
वाहनादिषडंगपूजांते देव्यग्रद्वारमारभ्य
प्रादक्षिण्येन चतुर्षु द्वारेषु गणेशाय नमः
बटुकाय नमः योगिनीभ्यो नमः क्षेत्रपाला
य नमः इति संपूज्य स्ववामभागे ईशानादि
नैर्ऋत्यंतं गुरुभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुभ्यो
नमः इति गुरुपंक्तिं संपूज्य षोडशदलेषु
देव्यग्रादि दक्षिण्येन अं बगलायै आं स्तं
भिन्यै इं जंभिन्यै उं जंभिन्यै ईं जंभिन्यै ई
मोहिन्यै उं वश्यायै ऊं अचलायै ऋं चला
यै ॠं दुर्धरायै ऌं कल्मषायै ॡं धीरायै

ऐंकल्पनायै ऐंकालनकर्षण्यै श्रींमामिका
यै श्रं योगायै अष्टदलेषु ह्रीं ब्राह्मण्यै नमः
ह्रीं माहेश्वर्यै नमः इत्यादिस्थिरा मायावी
जाया पूर्वोक्ता अष्टमातृः संपूज्यो ततः षट्को
णेषु देव्याग्रादि प्रादक्षिण्येन ॐ किन्यै लोलो
किन्यै कांकाकिन्यै सांसाकिन्यै होहाकि
न्यैनमः इति संपूज्य मध्ये देवीपुन्यत्रिमूल
विद्यया संपूज्यादि सर्वे नित्य होमांतं कृ
त्वा बालाप्रकरणोक्त बद्धलिपंत्रके दत्त्वा
शेषं प्राग्वत्समापयेदिति तथा साधनं सं
प्रवक्ष्यामि साधकानां हिताय वै सर्वपीतो
पचारेण पीतांबरधरो नरः जपमालां वर
देवेशि हरिद्राग्रंथी संभवां पीतमासनमा
रूढः पीतध्यानपरायणः पीतपुष्पार्चनं नि
त्यमयुतं जपमाचरेत् दशांशेन कृतो होमः
पीतद्रव्यैः सुशोभनैः तर्पणादि ततः कु
र्यान्मंत्रः सिध्यति मंत्रिणः साध्य संज्ञां स
मुच्चार्य तत्तमयेन्निततः परं गतिस्तंभकरी

शि०। पू८६ 586

विद्याश्चरित्तं भनकारिणीमेधांप्रज्ञांचपा।
त्रादीन्देवमानवपन्नगान् स्तंभयेच्चम।
हाविद्यासत्यंसत्यंवरानने श्रीदेव्युवाच अ
धुनासाधनंदेवशीघ्रंप्रत्यपकारिकं मंत्रयं
त्रोषधजपहुताद्यैः कथयस्वमे साधनंका
मितार्थस्यमंत्रसाधनस्यप्रागेवोक्तत्वात्।
श्रीभैरवउवाच शृणुप्राज्ञेमहागुप्तंप्रकटी
क्रियतेऽधुना एकांतेनिर्जनेरम्येपूर्वोदे
शेगृहेपिवा कुंडंसलक्षणंकृत्वामेखला
त्रयशोभितं योनिर्बिंनास्तिमात्रास्तुषट्
कमीणयत्रसाधयेत् नानाविधासनेदेवि
कर्मोद्दिष्टंसमाचरेत् मधुरत्रितिलाज्ये।
नवपपलाभानिसाधयेत् तथाकर्षणं।
कामस्तुलोणंत्रिमधुरान्वितं निंवपत्रंपु
नेत्रिद्विगुणाकरंपरं हरितालंहरिद्राच।
लवणेनैवसंपुतै स्तंभनेहोमयेद्देवि प्र
तोचैवगतिमति स्तंभयेद्दिप्तिशोषः राज्ञि
काहस्यसारेणमाहिष्यारुधिरेणच रा॰

जिकाष्टसारः आसुरीस्नेहः रिपूणांमारणेदे
विषमशानाग्नौहुनेन्निशि गृध्राणामपिका
कानांग्रहधूमयुतेनवै पक्षेणजुहुयादेवि
शत्रोरुच्चाटनायवै दूर्वांकुरामृतावल्लीषं
डश्चचतुरंगुलाः लाजांस्त्रिमधुयुक्तांश्चस
र्वरोगोपशांतये लक्षमेकंजपेद्देविब्रह्म
चारीदृढव्रतः पर्वताग्रेमहारण्येसिद्धपीठवा
लयेगृहे संगमेचमहानद्योर्निशायामपिस
साधयेत् श्वेतवृक्षस्तरोर्मूलंपादुकांचैव
कारयेत् अलक्तेनतुरागेणरंजिताचहरि
द्रया षट्त्रिंशाक्षरीविद्यायालक्षैकेनमं
त्रिता पादजोजनमात्रंतुमनश्चिंतितमा
त्रतः गच्छेद्दिति शेषः उसमनः शिलातालं
माक्षिकेनसमान्वितं पिष्ट्वाभिमंत्र्यलक्षै
कंसर्वांगेलेपनंकृतं अदृश्यकारकंदेवि
विलोकेविलोकेचमहदद्भुतं एकवर्णा
याःसुरभेर्क्षीरोत्थंक्षीरमाहरेत् शर्करांक्ष
मधुसंयुक्तंत्रिशातेमंत्रितंप्रिये पापयि

शि
५८७
587

त्वात्तुहरते विषंस्थावारजंगमं दारिद्र्यमोच
नंदेवि लक्षमेकं जपेन्नरः दशांशेन कृते
होमेणाभिईच्छैः पृथक्पृथक् लक्ष्मीपुत्रो
भवे देवि दारिद्र्यनाशयेद्ध्रुवं एणिभियोणि क्षी
क्षीरशर्करामधुभिर्मिलितैः अथान्यत्
संप्रवक्ष्यामि कामनायंत्रतः परं परदेवा
प्यपपाषाणे साध्यसंज्ञां तु कारयेत् आ
घंते स्थिरमायां च हरिद्रातालकैर्लिखे
त् उन्मत्तरससंयुक्ते गोरोचनत्रिवलयं लि
खेत् गर्भस्तंभं गतिः स्तंभं च स्त्रीकारकं
रीपरा करोतीति शोषः भूर्जपत्रे समा
लिख्यतालोन्मत्तनिशारसैः षट्कोणं
तस्य मध्ये तु विद्यां च लपतो लिखेत्
साध्यसंज्ञां ततो देवि तत्सूत्रेण वेष्टये
त् चक्रं भ्रामयत्कुलालस्याविपवीतं
तु मृत्तिकां वृषभं कारयेत्तस्याविलि
प्तं तालकेन च तन्मध्ये

शिवार्चनचंद्रिका